ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשי. בו שם וקרא זה אל זה אבל לנביאי האומות נגלה עליהן בלשון ערעי בלשון טומאה שנאמר ויקרא אלהים אל בלעם: ויקרא אל משה הקול הולך ומגיע לאזניו וכל ישראל לא שומעין יכול אף להפסקות היתה קריאה תלמוד לומר וידבר לדבור היתה קריאה ולא להפסקות ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין קל וחומר להדיוט הלמד מן הקדיוט: אליו. למעט את אהרן ר׳ יהודה אומר שלש עשר דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכשנדון נאמר שלש עשרה מיעוטין ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן ואלו הן י״ג מיעוטין לדבר אתו תדבר אליו וידבר אליו ונועדתי לך כולן בתורת כהנים יכול ישמעו את קול הקריאה ת״ל קול לו קול אליו משה שומע וכל ישראל לא שמעו: מאהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק לא היה יוצא חוץ לאהל יכול מפני שהקול נמוך תלמוד לומר את הקול מהו הקול הוא הקול המתפרש בתליס קול יי׳ בכח קול יי׳ בהדר קול יי׳ שובר ארזים אם כן למה נאמר מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק כיונק בו וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה יכול מפני שהקול נמוך ת״ל קול אל שדי בדברו א״כ למה נאמר עד החצר החיצונה שכיון שמגיע אם הי׳ נפסק: מאהל מועד לאמר. יכול מכל הבי׳ ת״ל מעל הכפר יכול מעל הכפרת כולל ת״ל מבין שני הכרובים: לאמר. לא ואמרו להם דברי כבושין בסבילה הוא נדבר עמי אבן מצינו שכל שמל ושלשים שנה שהיו ישר׳ במדבר כמנודין מן המרגלים והולך לא נתייחד הדבר עם משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר אלי לאמר אלי היה הדבור. דבר אחר לא ואמור להן דברי הסיבוני אם יקבלוס כמו שנא׳ ויסב משה את דברי העם וגו׳: אדם כי יקריב מכם. כשיקריב בקרבנות נלבה דבר הענין ואדם למה נאמר מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו חף אתם לא תקריבו מן הגזל: הבהמה. יכול אף חי׳ בכלל ת״ל בקר וצאן: מן הבהמה. ולא כולה להוציא את הרובע ואת הנרבע: מן הבקר. להוציא את הנעבד: מן

אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם׃ אִם־עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן־הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַרְצֶה אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃ וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו׃ וְשָׁחַט אֶת־בֶּן־הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ׃ וְנָתְנוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל־הָאֵשׁ׃ וְעָרְכוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם עַל־הַמִّזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְאֶת־עֹרֹתָהּ יַפְשִׁיטוּ וְנִתְּחוּ אֶת־הָעֹלָה לִנְתָחֶיהָ׃ וְנָתְנוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל־הָאֵשׁ׃ וְעָרְכוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפִּדֶּר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ׃ וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃ וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן־הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃ וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל־יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃ וְהִפְשִׁיטוֹ אֶת־עֹרֹתָיו וְאֶת־בְּתָרָיו וְהִכְרִיתוֹ אֶל־בְּתָרָיו׃ וְנָתַן הַכֹּהֵן אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפִּדֶּר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ׃ וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃ וְאִם־עוֹף קָרְבָּנוֹ לַיהוָה עוֹלַת בָּקָר וְאוֹ צֹאן תּוֹר וְגוֹזָל׃ וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ׃ וְהוּסַר אֶת־מְרָאָתוֹ בְּנֹצָתוֹ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֶל־מִקְדַּם הַמִּזְבֵּחַ אֶל־מְקוֹם הַדֶּשֶׁן׃ וְשִׁסַּע אֹתוֹ בִּכְנָפָיו לֹא יַבְדִּיל וְהִקְטִירוֹ הַכֹּהֵן עַל־הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃

אבן עזרא

ויקרא מלאכו ברית ימיל בעבור שני דברי׳ גם כן יתכן להיות מצוה אחת בעבור דברים רבים כמצות העולה והקרבן כי בתת כל חלק בעתו ימצא החלק שיש לו חלק לעולם הבא על כן פירוש לכפר לתת כופר והעד מתחלת כי תשא על כן כתוב פן יפגענו בדבר גם יש בעולות סוד ת לעתידות גם יתבונן מכל קרבן סוד התולדו והחטאות והמלות להחיות מורי התורה. ועשה ויקרא אל משה אחר ולא יכול משה שהכבוד קרהו מאהל מועד שיב׳ שם ושם ידבר עמו והכבוד לפנים מהפרכת ושם היו משה נכנס כי כן כתוב וזה עשה ותמונת יי׳ יביט. ועשה להזכיר הקרבנו׳ קודם הוצאו׳ כי הבכירה השוב אל מקומה הם לא יעמדו תורת העולה וכן היה ואחילה חליל להלטרך לבולה וכ״כ הם מרעב לא אומר לך רק יש לו סוד: מכם. מאחר וכן הוא אדם מכם כי יקריב קרבן וכמוהו רבים לו יהיה מכם ממומוכ׳ הו יהי׳ מכם רמז להוצי׳ את הגזול כי כן כתוב שונא גזל בעולה: מן הבהמ׳ יהיה הקרבן כלל ואחר כן מן הבקר ומן הצאן שהם מין כבש ועז פרט גם מלת קרבנכם כלל הם

בעל הטורים

ויקרא אל משה. לעולם יום הקים בו. וכתיב בתר ויקרא אל משה. נאמר מתוך שקרה לו והבר עיון הוא פנוי מטרדות כתיב בכל המקומות. ויקרא אל משה. נאמר שנכל הם ביום קרה למשה לתא בשמנו. כלומר על פי יי׳ יצאו: הולך ד׳ יקר׳ שמיות שמשה לא הנה בכתוב הנה ויקר בדרך שנאמר בבלעם נלמנו לא כי׳ לא הנה אלא מקרה אמר לו הקב״ה לבתו׳ גם הוא נקי ונתבה הנמ׳: ויקרא אל משה. ראשי תיבות אמר. בעבור בעבור לו הנו: הקדוש ברוך לבם כמיכול בתחר מיכל עם הנירו ית׳ הקדוש ברוך הוא חשבה אלכים בכסו׳ בנגד תיבות המיבי תור׳. ראשבה תיבות יש בו יוכן יש הבאה תיבות בכסוק אנכי יי׳ הנלוך׳ לומ׳ שכל הלומד תורה כאלו הקריב כל הקרבנו׳. וכן השבה תיבות בכסוק ומה תורת הבן לה:

בן

מ״ע ספורנו

ויקרא אל משה. תתיד מתוך הענין בתנין בהר סיני כתיב ויקרא אל משה ביום הבנייני תתיד הענין כי לא יכנס שם לעולם בלי הזמנה: מאהל מועד. אלא נכנס אל משה באהל מועד בעוד הכבוד שם והיה ביום שכלה משה את הקמת המשכן שלא ירד הכבוד לקדש את המקום ופרשתיו כתיבת ונודעתי שתה לבני ישראל ונקדש בכבודי והקמתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו וכן עשה בתקדש אלא׳ כאמרו ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי תלא כבוד יי׳ את בית יי׳ ונזה קדש את המקום כאמרו הקדשתי את הבית הזה אשר בנית. אבל אין היום ראשון ואילך נכנס משה באהל מועד מאזן לבדו׳ והיה אליו הדבר מעל הכפ׳ כאמרו ובאו משה אל אהל מועד ויאזינם את הקול מדבר אליו מעל הכפרת: אדם כי יקריב מכם. כי יקריב מעמיתכם בחלוי הנרים והנגשה אל דרך ונבלתה פרים שפתיהם ובאמרו זבחי אלהים רוח נשברה כי אין חפץ בכשלים הקריבים אלתי הנגשה קולמת ובני אל׳ ל׳ כם ולא בלבי להוציא את המומר: מן

אמרי נועם

ויקרא לך דמיה תהלה ר״ל בהיות בעניין הקרבנות היה הסתיקה לך תהלה כי הקרבנות היו נקרבין ונכסם הנעלים מתכפרים ולא היו נקרבין לתהלה ונתהה אבל אתה בגלות הנעדה היתה לך תהלה וזהו שאינו שאינו תהלה ובו׳ ולזה רמז חזקיה כאומרו וה׳ בחיכל קדשו הם הבנין כל הארץ. פירוש בזמן בית הם תפנו אבל אתה אמו בקרבין לתהלה וזהו שהתר הם״כ תפלה לחזקיה ולזה רמז הכסוק הבריאותיו אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי שיהיה כוח שבית התפלה אין שם שתהה לפני שאל׳ שבא בכ בקרבנו ותתחנן לפני אלהיו ואם כבוד שלא ראה תפלתו אי אפשר שיראם לו שאתה ולזה אמר הנביא שלמתיו לא יהיה כן רק שיתחנן ויבקש הכסוק ולזה הקדים

ומן־הָעֹלָה תַּקְרִיבוּן אֶת־קָרְבַּנְכֶם׃ אִם־עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן־הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לְרִצֹנוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃ וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו׃ וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ׃ וְנָתְנוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל־הָאֵשׁ׃ וְעָרְכוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפֶּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִّזְבֵּחַ׃ וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ ס

וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן־הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃ וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל־יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ וְנִתַּח אֹתוֹ לְנִתְחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פִּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃ וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ פ

וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן־הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה׃ וְהִקְרִיבוֹ

ומן העלה קרבנו · פרט ועולה מפירשת: מן הבקר · גדול או קטן אחר שמונת ימים ובעבור היות העולה קרבה כלה לגבוה היא מהגבחרת והזכר נבחר מהנקבה על כן אין בעולה נקבה: תמים · בלא מום: ואחר שאמר יקריבנו פירש אל המקום אשר יקריב אותו כי יכנס בחצר אהל מועד: לפני יי׳ · לבא בטעם עם אל פתח אהל מועד יקריב אותו: לרצונו לפני יי׳ · שיקריבנו ברצונו ולא באונס: וסמך ידו · היה נר׳ מהפס׳ שבידו האחת יסמוך כי דרך שעיר המשתלח היינו כדרך כל קרבן ע״כ שנה הכתוב רק כאשר מלאנו היעתיקים שהעתיקו שכל סמיכ׳ בשתי ידי׳ סמיכנו עליה והנוף הקרב לכפ׳ על העולה על הרוח ויקרה עולי ג״כ הקרב בדבור הנ״ת והפס יקרה חטא״ת והפס: וגרלה לו · יפיק רצון מהפס: לכפר עליו · להיות כופר עונם עיש עליו: לפני יי׳ · כמו עולת הלחן: על יריך המזבח לפינה · כנגד השלחן, וטעם ושחט הכהן שיחטנו אחד ויזרקו רביס את הדם וכן כתו׳ ויעמיד בני אהרן ועי׳ אשר על פתח אהל לאחי׳ מזבח הקטרת: והפשיט כהן מו לוי גלוה חלין: ונתנו בני אהרן שלא יגשו הלוים וזאת מצוה על הכהנים ולא פחותים משנים: הפדר רבי חכמי הדור פירשוהו הנוף והנכון בעיני כפי׳ הפדר החלבי׳ וכן הוא וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחי׳ הנוף הרא׳ ואת הפדר שהם נתחי׳ החלבים ויחסר אות וי״ו שהוא כמנהג הלשון אודם פעדה ובדרקת ונתח אותו לנתחיו ולנתחי הנוף אל ראשו ואת פדרו אז יהיה פירוש את הראש עם הראש וכמוהו רביס והעל הנאחן ויקבל משה את הראש ואת הנתחי׳ ואת הפדר: וערכו · על בן הבקר כי הוא גדול ועל הכבש וערך: ירחץ בחיים · כהן אז לוי על כן הוצרך להוסיף עם והקטיר מלת הכהן: אשה · שם התאר וטעמו קרבן שם והו׳ תאר למלת הכל: ניחוח · מפורש: על יריך המזבח · מחוץ ובן יריחי לפון כי רבי׳ תעו והמרו שמגדל ציון היה בתוך ירושלם: מן התורי · גדולים ולא קטנים · בני היונה · להוציא את הגדולים ע״כ לא אמרו יונים: ומלק

מן הבקר · להוציא את המוקלה: ומן הצאן · להוציא את הנוגח שהמית כשהוא לוחץ למטה מן הענין מן הבקר שאין ת״ל להוציא את הטרפה: תקריבו · מלמד שצריכים מתנדבים שלא בשותפות: קרבנכם · מלמד שהיא באה נדבת לבור היא עולת קין המוצבת הבאה מן המותרות: זכר · ולא נקבה כשהוא אומר זכר למטה שאין ת״ל זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס: תמים · בלא מום: אל פתח אהל מועד · מטפל בהבאתו על העזרה מהו אומר יקריב יקריב אפי׳ נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון׳ יקריב כל אחד לשם מי שהוא וכן עולה בחולין ימכרו החולין לצרכי עולות והרי הן כולן עולו׳ ותקרב כל אחד לשם מי שהוא יכול אפילו נתערבה בפסולין לו בשאינו מינו ת״ל יקריבנו: יקריב אותו · מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת״ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: לפני יי׳ · וסמך · אין סמיכה בבמה: על ראש העולה · להביא עולת הצאן לסמיכה ולהביא עולת הצאן הבולה: פרט לעולת העוף: וגרלה לו · על מה הוא מרצה לו אם תאמר על כריתות ומיתות ב״ד לו מיתה בידי שמים לו מלקו׳ הרי ענשן אמור הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעש׳: ושחט והקריבו הכהנים · מקבלה ואילך מצות כהונה למד על השחיט׳ שבשרה בזר: לפני יי׳ · בעזר׳: והקריבו · זו קבלה שהיא הרמשוב׳ ומשחט׳ לשון הולכה למדנו שתיהן: בני אהרן · יכול חללים ת״ל הכהני׳: את הדם · וזרקו את הדם · מה תלמוד לומ׳ דם דם שני פעמים׳ להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו יכול אף בפסולים או בחטאות הפנימיו׳ או בחטאו׳ החלבים שהלו למעלה והיא למטה ת״ל במקום אחר דמו׳ וזרקו · עומד למטה וזורק מן הכלי לכותל המזבח נמט׳ מתוט הסיקרא כנגד הזויו׳ לכך נאמר ס״ת שיהא הדם נהון בארבע רוחות המזבח הו יכול יקיפנו בחוט ת״ל וזרקו וא״א להקיף בזריקה אי וזרקו יכול בזריקה אחת ת״ל סביב הא כיצד נותן שתי מתנות שהן ד׳: אשר פתח אהל מועד · ולא בזמן שהוא מפורק: והפשיט · מה ת״ל העולה לרבו׳ את כל העולות להפשט ונתוח: לות׳ לנתחי׳ · ולא נתחיה לנתחי׳: ונתנו אש · אע״פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט: בני אהרן הכהן · כשהוא בכיהונו הא אם עבד בבגדי כהן הדיוט עבודתו פסולה: בני אהרן הכהנים · כשהם בכיהונם הא כהן הדיוט שעבד בשמנה בגדים עבודתו פסולה: את הנתחים ואת הראש · לפי שאין הראש בכלל הפשט שכבר הותז בשחיטה לפיכך הוצרך למנותו לעצמו: ואת הפדר · למה נאמר ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה וזהו דרך כבוד של מעלה: אשר על המזבח · אלא יהיו הגזירין עולין מוץ לראשן ולמה הופסק ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה מן הלחם מן הכשבים ומן העזים הרי אלו תעוסין פרט לזקן ולחולה ולמזוה׳: על יריך המזבח · על גד המזבח · נסוכה לפני יי׳ · ואין נסוך בבמה: מן העוף · ולא כל העוף לפי שנאמר תמים זכר בבקר בכשבים תמים וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול אף מחוסר אבר ת״ל מן העוף · תורים · גדולים ולא קטנים · בני יונה · קטנים לא גדולים: מן התורים או מן בני היונה · פרט לתחלת הליהוב שבזה ובשזה שהוא פסול שגדול הוא אבל בני היונה וקטן אבל תורים: והקריבו

בעל הטורים

בן בקר עולה שב״ד שנריך להיות בן שנה: וזרקו את הדם · בבן הבקר כתי׳ את הדם ובבן כתיב את דמו לפי שדמו של אדם דומה לדם האדם · לכך כתיב דמו שאעל׳ עליו כאלו הקריב דמו׳ בבן בקר כתי׳ והקרבו והכרעיו ובבן כתי׳ והקרב והכרעי׳ ואית׳ בחלא דבי אליהו לפי כשמתלכת בהמה דקה מבבחת כרעיים כמו שתי וערב · אבל בהמה גסה מבבחת כרעים לגדדי׳ ולבך בהמה דק׳ מבחב׳ מחבלה בבשנה ועל כן נאמרה ג״כ מבונה מבהמה גסה · בבן בקר לא כתיב אלא והקטיר ובבן כתי׳ והקריב והקטי׳ לפי שלאן הוא מובעם ומקריב ומקטי׳ הכל בפעם אחת בבן בקר לא כאחר הוא ובבן ובבע״ף נאמר עולה היא לפי פעמים העוף בת תחת הכבש בדלות · יכול אם עשאו בכבש יהא כפר · ת״ל הוא: בבן בקר כתיב לרצונו ולא בבן ובעוף לפי שמרבה להביא: לפנה · כדי להבין מתוך שנאמר מלמטן תפתח הרעה · כתי׳ נסוך בבלן בנגד יצחק שהרו נסוך · וכן בבזי כתיב נסוך בנגד יצח׳ שב׳ בו נאת עורת גדי הנזיר: ומלק

מ״ע ספרנו

מן הבהמה · אם יקריב בבהמה לא יביה דרך מתין בקר או בצאן ולא סוס פרן הוא אע״פי שהיא בכלל בהמה כמה תרו׳ ואת הבהמה אחר תאכלו וגו׳ · מיל ובני ובנו׳ · והתבונן בחלה הפרשיות הוא לפרש תיבי מביאי הקרבנות ותיבי הנקרבים ותיבי הקרבנות וסבות הקרבנים ופירש הקרבנות בדבה מקבלים אותם מכל אדם אפילו עם הגוים כאו שבאר אחר בן בקרו ופיל

אמרי נועם

וגרלה לו פי׳ רבי הא מינו שבבר אלא על לא תעשה הניתק לעשה ועל עשה ובקשה ה״ר לבי׳ לעבד תשובה לאה לי׳ בפיוט והא תנן אבר על מצות עשה ועזה תשובה לא ו״ו מעשה מה שמוזלין לו ואי אלא עשה תשובה ובא רשעים תשובה דהכי פריך בפ״ק דשבועו׳ בני בפרת יה״ל והכא לא שייך לתרץ כתו שמתרץ התם וי״ל דשאני בפרת יה״ל דבבר קנוף הוא ואינו ראוי שיבא דבר הקנוף ויבבר על דבר הקל אבל הכא דעולת נדבה היא אם אינה ירצה יביא לבבר אע״ג אם עשה תשובה נתחל לו בלא עולה מ״ת אינו מיחל תכל וכל מה דתייתי עולה: ושחט את בן הבקר אלמד שמחיטה כשירה בזר והקשה הר״ר יצחק ב״ר מעשה ותהא פעולה בזר מק״ו ותה בן עוף אלא ייחל לה בעון ייחל לה בהמה שיחל לה בעון אינו דין שיקבע לה בהן ועוד ק״ו מעמיכה ומה סמיכה אמין בתוכה ונעבל בה אם אע״פ ברים פסולין בה כדאתי׳ בני אהרן שאינה בתוכה שהפוכה ונעבל בה לא ב״ש שהזרי׳ פסולין בה: ושחט את בן הבקר מכאן שעד אחד נאמן באיסורין דלא כתי׳ ושחטו גם מלבתיב והפרם לה · אבל על עונם זחיוב אמין נדיך בעים דנתריבן בבר בבר מתתין אך קש׳ אמרי לא מיפעם אלמודא אלא הרה בהמה הבה לעד אמה נאמן באיסורין: ואם מן הצאן מן הכשב ומן העזים קרא ב״ש אמרין אבר הא אמרבר לבני בת לקרבן בפ״ת דע״ז מדכתיב אבל בחי׳ ר״ל דאי לא בתב אלא אבל בחי׳ ה״א דאיתבר לבני ישראל ולא לבני בת ואמרתי לבני בת אמר מ״ת דאמרי בפ״ת לבני בת אמרינא אבל בעבי אמרינן לבני בת ולא בעבי אמרינן לבני ישראל בחרה ולא לבני בת אמרינן אינו דין שיקבע לה בהן ועוד ק״ו דבר הוא דלמדי׳ תיות וזכרות בבהמה ולא בעוף תשתרי בם אמרבר אבר קמ״ל ואמרינן קרא לרבותא תמים זכר ונו׳ לאמר אמר מומין בקבוצין שאינם אמרבר אבר בגון נשברה רגלה ונופה ופבולה:

הזקוני

אם עולה קרבנו · שהתנדב כל זה פתח הכתוב בעולה לפי שהיא מעולה ועולה כולה למעלה: יקריבנו · יקריבנו ואומר זה הקדשתי לגבוה: אל פתח אהל מועד יקריב אותו · אלא יאמר המקריב לכהן לך ויקח בביתי הבמה שהתנדבתי ועשה אותה קרבן דאין זה נאמר בו לרצונו אבל בשאר קרבנות אין בכתיב לרצונו הוא ולפעמים הם באים תוכה: לפני יי׳ · וסמך · אינו מיסמך בתיבן אחיר ויסמוך בפנים: וסמך את ידו · לפי הפשט כך מנהג בני אדם בעשותם בענין הנתת יד עליו: ידו ולא יד בנו ועבדו ושלוחו: ידו על ראשו · ולא ידו ב׳ ידי · ידו על ראש ולא על נאחר: על ראש העולה פי׳ רש״י להביא עולת תוכה ובו׳ כדאיתא בתורת כהנים מה עולת נדבה שעונה סמיכה אף עולת תוכה שעונה סמיכה שהרי נאמר עולה אחר עולת נדבה ואחת עולת חובה לאחר ולאחר ולאחר עולת נאן לאחר ולאחר עולת אחר בקר ולאחר עולת אחר ולאחר עולת יחיד שעונה סמיכה ודוקא עולת יחיד שעונה סמיכה אבל עולת נדורות ונדבות אינן עונות סמיכה ומה אנו אומרים כי עליך הוצרכנו כל הימים כי עליך בשאתי מרבר: וכמה ושחט · הבעליה לשחט בו לפני בוראיה אף שחיטה בטהורים: וסמך ושחט · מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים: וסמך ושחט · בעקום שסומכין שוחטין: וסמך ושחט חכף לסמיכה שחיטה: את בן הבקר · לא בקרות לחוליא וזקן יעבר מדאי ואולה מעשה הקרבנות בא לפתוח: את בן הבקר לפני יי׳ · ואין הדשחט לפני יי׳ · מקומו הרשיבי לאחר שבא בעל מום: הכהנים · דוחיא לאהרן שאינו בעל מום: אלא אלנים יגאו בבני לפנים מזרחין יקלנים: והפשיט את העולה · לפי שמאינו בפרי׳ ושעירים הנשרפים שכולם נשרפין עור ובשר ופרש כתיב בעיל אע״פ שנשרפת היא שעונה הפשט: עצים על האש ולא אש ע״ג עצים: וערכו בני אהרן בבן הבקר שה׳ בהמה נבה כתיב וערכו אבל בבן בקר שהיא בהמה דקה כתיב וערך: וקרבו וכרעיו ירחץ · לפי שהיא בהמה דקה אינו דין שיהא בעל מום: ירחץ במים · ירחץ במים ירחיצה האמורה בבי אדם מתרגמינן יסתי לפי שהוא לשון טבילה בסוף כמו כאשר יפרש הפוש׳ נשמות אלנים: ירחץ במים · מה רחיצה האמורה בהלן אברעים כאה אף רחיצה האמורה כאן אברעים אלה ע״ל מים כל שמות: את הכל · לרבות עצמות ונידים קרני׳ וטלפים וכשר שבראש שבבני׳ ושעיר שבזנקן הרגלים׳ כולן בהר מסורים: ולא מן הבקר הבנון · להוציא את הבגול מן הבבשים לומן המזי׳ · להוציא את הבלאים ומשם אותו ונו׳ · אותו בנפשו ואין הפיף והבלאים והבכור והמעשר והפכבש בנפשו: על יריך המזבח אבל בדו של מזבח כמו׳ ומסכות של אהרן: יריך המזבח בנפשו · שיהא יריך המזבח בנפשו ויכון פניו בדרו׳ לאמרו שהבנש בדרו׳: בנפשה לפני יי׳ · ואם מעשה בדרומו של מזבח אין זה לפני יי׳ לפי׳ שרו׳ המזבח ובכנס אלו בדרום בלי לפני יי׳ אלא שיהיה לפני אלא בנפשו שהוא פנוי מכל ואינו מקום בדרום רבני הכהנים שהרי הבנש בדרום הרי הוא כנגד ההיכל ואינו לפני יי׳ וכי קבע מקום לשחיטה לקדשי קדשים קבע בדכתיב במקום תעשה את העולה תעשה את הפשט וכתיב דקה לא קש״ל אבל לבפשט לא נרין קרא דשחיטה לא בעי לבפשט אלא בדרום: והקריב הכהן את הכל · זו הולכת אברים לבנים: ואם מן הצאן · לא הולכת אברים לבנים: ואם מן העוף · ולא כל העוף פרט לעוף עולה: ואין העוף

ובן

רש

אם עולה קרבנו · פרט ועולה מפירשת: מן הבקר · גדול או קטן אחר שמונת ימים ובעבור היות העולה קרבה כלה לגבוה היא מהגבחרת והזכר נבחר מהנקבה על כן אין בעולה נקבה: תמי׳ · בלא מום: ואחר שאמר יקריבנו פירש אל המקום אשר יקריב אותו כי יכנס בחצר אהל מועד: לפני יי׳ · לבא בטעם עם אל פתח אהל מועד יקריב אותו: לרצונו לפני יי׳ · שיקריבנו ברצונו ולא באונס: וסמך ידו · היה נר׳ מהפס׳ שבידו האחת יסמוך כי דרך שעיר המשתלח היינו כדרך כל קרבן ע״כ שנה הכתוב רק כאשר מלאנו היעתיקים שהעתיקו שכל סמיכ׳ בשתי ידי׳ סמיכנו עליה והנוף הקרב לכפ׳ על העולה על הרוח ויקרה עולי ג״כ הקרב בדבור הנ״ת והפס יקרה חטא״ת והפס: וגרלה לו · יפיק רצון מהפס: לכפר עליו · להיות כופר עונם עיש עליו: לפני יי׳ · כמו עולת הלחן: על יריך המזבח לפינה · כנגד השלחן, וטעם ושחט הכהן שיחטנו אחד ויזרקו רביס את הדם וכן כתו׳ ויעמיד בני אהרן הכהנים · אשר על פתח אהל לאחי׳ מזבח הקטרת: והפשיט כהן מו לוי גלוה חלין: ונתנו בני אהרן שלא יגשו הלוים וזאת מצוה על הכהנים ולא פחותים משנים: הפדר רבי חכמי הדור פירשוהו הנוף והנכון בעיני כפי׳ הפדר החלבי׳ וכן הוא וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחי׳ הנוף אל ראשו ואת פדרו אז יהיה פירוש את הראש עם הראש וכמוהו רביס והעל הנאחן ויקבל משה את הראש ואת הנתחי׳ ואת הפדר: וערכו · על בן הבקר כי הוא גדול ועל הכבש וערך: ירחץ בחיים · כהן אז לוי על כן הוצרך להוסיף עם והקטיר מלת הכהן: אשה · שם התאר וטעמו קרבן שם והו׳ תאר למלת הכל: ניחוח · מפורש: על יריך המזבח · מחוץ ובן יריחי לפון כי רבי׳ תעו והמרו שמגדל ציון היה בתוך ירושלם: מן התורי · גדולים ולא קטנים · בני היונה · להוציא את הגדולים ע״כ לא אמרו יונים: ומלק

מן הבקר · להוציא את המוקלה: ומן הצאן · להוציא את הנוגח שהמית כשהוא לוחץ למטה מן הענין מן הבקר שאין ת״ל להוציא את הטרפה: תקריבו · מלמד שצריכים מתנדבים שלא בשותפות: קרבנכם · מלמד שהיא באה נדבת לבור היא עולת קין המוצבת הבאה מן המותרות: זכר · ולא נקבה כשהוא אומר זכר למטה שאין ת״ל זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס: תמי׳ · בלא מום: אל פתח אהל מועד · מטפל בהבאתו על העזרה מהו אומר יקריב יקריב אפי׳ נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון׳ יקריב כל אחד לשם מי שהוא וכן עולה בחולין ימכרו החולין לצרכי עולות והרי הן כולן עולו׳ ותקרב כל אחד לשם מי שהוא יכול אפילו נתערבה בפסולין לו בשאינו מינו ת״ל יקריבנו: יקריב אותו · מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת״ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: לפני יי׳ · וסמך · אין סמיכה בבמה: על ראש העולה · להביא עולת הצאן הבולה: פרט לעולת העוף: וגרלה לו · על מה הוא מרצה לו אם תאמר על כריתות ומיתות ב״ד לו מיתה בידי שמים לו מלקו׳ הרי ענשן אמור הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעש׳: ושחט והקריבו הכהנים · מקבלה ואילך מצות כהונה למד על השחיט׳ שבשרה בזר: לפני יי׳ · בעזר׳: והקריבו · זו קבלה שהיא הרמשוב׳ ומשחט׳ לשון הולכה למדנו שתיהן: בני אהרן · יכול חללים ת״ל הכהני׳: את הדם · וזרקו את הדם · מה תלמוד לומ׳ דם דם שני פעמים׳ להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו יכול אף בפסולים או בחטאות הפנימיו׳ או בחטאו׳ החלבים שהלו למעלה והיא למטה ת״ל במקום אחר דמו׳ וזרקו · עומד למטה וזורק מן הכלי לכותל המזבח נמט׳ מתוט הסיקרא כנגד הזויו׳ לכך נאמר ס״ת שיהא הדם נהון בארבע רוחות המזבח הו יכול יקיפנו בחוט ת״ל וזרקו וא״א להקיף בזריקה אי וזרקו יכול בזריקה אחת ת״ל סביב הא כיצד נותן שתי מתנות שהן ד׳: אשר פתח אהל מועד · ולא בזמן שהוא מפורק: והפשיט · מה ת״ל העולה לרבו׳ את כל העולות להפשט ונתוח: לות׳ לנתחי׳ · ולא נתחיה לנתחי׳: ונתנו אש · אע״פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט: בני אהרן הכהן · כשהוא בכיהונו הא אם עבד בבגדי כהן הדיוט עבודתו פסולה: בני אהרן הכהנים · כשהם בכיהונם הא כהן הדיוט שעבד בשמנה בגדים עבודתו פסולה: את הנתחים ואת הראש · לפי שאין הראש בכלל הפשט שכבר הותז בשחיטה לפיכך הוצרך למנותו לעצמו: ואת הפדר · למה נאמר ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה וזהו דרך כבוד של מעלה: אשר על המזבח · אלא יהיו הגזירין עולין מוץ לראשן ולמה הופסק ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה מן הלחם מן הכשבים ומן העזים הרי אלו תעוסין פרט לזקן ולחולה ולמזוה׳: על יריך המזבח · על גד המזבח · נסוכה לפני יי׳ · ואין נסוך בבמה: מן העוף · ולא כל העוף לפי שנאמר תמים זכר בבקר בכשבים תמים וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול אף מחוסר אבר ת״ל מן העוף · תורים · גדולים ולא קטנים · בני יונה · קטנים לא גדולים: מן התורים או מן בני היונה · פרט לתחלת הליהוב שבזה ובשזה שהוא פסול שגדול הוא אבל בני היונה וקטן אבל תורים: והקריבו

הזקוני

אם עולה קרבנו · שהתנדב כל זה פתח הכתוב בעולה לפי שהיא מעולה ועולה כולה למעלה: יקריבנו · יקריבנו ואומר זה הקדשתי לגבוה: אל פתח אהל מועד יקריב אותו · אלא יאמר המקריב לכהן לך ויקח בביתי הבמה שהתנדבתי ועשה אותה קרבן דאין זה נאמר בו לרצונו אבל בשאר קרבנות אין בכתיב לרצונו הוא ולפעמים הם באים תוכה: לפני יי׳ · וסמך · אינו מיסמך בתיבן אחיר ויסמוך בפנים: וסמך את ידו · לפי הפשט כך מנהג בני אדם בעשותם בענין הנתת יד עליו: ידו ולא יד בנו ועבדו ושלוחו: ידו על ראשו · ולא ידו ב׳ ידי · ידו על ראש ולא על נאחר: על ראש העולה פי׳ רש״י להביא עולת תוכה ובו׳ כדאיתא בתורת כהנים מה עולת נדבה שעונה סמיכה אף עולת תוכה שעונה סמיכה שהרי נאמר עולה אחר עולת נדבה ואחת עולת חובה לאחר ולאחר ולאחר עולת נאן לאחר ולאחר עולת אחר בקר ולאחר עולת אחר ולאחר עולת יחיד שעונה סמיכה ודוקא עולת יחיד שעונה סמיכה אבל עולת נדורות ונדבות אינן עונות סמיכה ומה אנו אומרים כי עליך הוצרכנו כל הימים כי עליך בשאתי מרבר: וכמה ושחט · הבעליה לשחט בו לפני בוראיה אף שחיטה בטהורים: וסמך ושחט · מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים: וסמך ושחט · בעקום שסומכין שוחטין: וסמך ושחט חכף לסמיכה שחיטה: את בן הבקר · לא בקרות לחוליא וזקן יעבר מדאי ואולה מעשה הקרבנות בא לפתוח: את בן הבקר לפני יי׳ · ואין הדשחט לפני יי׳ · מקומו הרשיבי לאחר שבא בעל מום: הכהנים · דוחיא לאהרן שאינו בעל מום: אלא אלנים יגאו בבני לפנים מזרחין יקלנים: והפשיט את העולה · לפי שמאינו בפרי׳ ושעירים הנשרפים שכולם נשרפין עור ובשר ופרש כתיב בעיל אע״פ שנשרפת היא שעונה הפשט: עצים על האש ולא אש ע״ג עצים: וערכו בני אהרן בבן הבקר שה׳ בהמה נבה כתיב וערכו אבל בבן בקר שהיא בהמה דקה כתיב וערך: וקרבו וכרעיו ירחץ · לפי שהיא בהמה דקה אינו דין שיהא בעל מום: ירחץ במים · ירחץ במים ירחיצה האמורה בבי אדם מתרגמינן יסתי לפי שהוא לשון טבילה בסוף כמו כאשר יפרש הפוש׳ נשמות אלנים: ירחץ במים · מה רחיצה האמורה בהלן אברעים כאה אף רחיצה האמורה כאן אברעים אלה ע״ל מים כל שמות: את הכל · לרבות עצמות ונידים קרני׳ וטלפים וכשר שבראש שבבני׳ ושעיר שבזנקן הרגלים׳ כולן בהר מסורים: ולא מן הבקר הבנון · להוציא את הבגול מן הבבשים לומן המזי׳ · להוציא את הבלאים ומשם אותו ונו׳ · אותו בנפשו ואין הפיף והבלאים והבכור והמעשר והפכבש בנפשו: על יריך המזבח אבל בדו של מזבח כמו׳ ומסכות של אהרן: יריך המזבח בנפשו · שיהא יריך המזבח בנפשו ויכון פניו בדרו׳ לאמרו שהבנש בדרו׳: בנפשה לפני יי׳ · ואם מעשה בדרומו של מזבח אין זה לפני יי׳ לפי׳ שרו׳ המזבח ובכנס אלו בדרום בלי לפני יי׳ אלא שיהיה לפני אלא בנפשו שהוא פנוי מכל ואינו מקום בדרום רבני הכהנים שהרי הבנש בדרום הרי הוא כנגד ההיכל ואינו לפני יי׳ וכי קבע מקום לשחיטה לקדשי קדשים קבע בדכתיב במקום תעשה את העולה תעשה את הפשט וכתיב דקה לא קש״ל אבל לבפשט לא נרין קרא דשחיטה לא בעי לבפשט אלא בדרום: והקריב הכהן את הכל · זו הולכת אברים לבנים: ואם מן הצאן · לא הולכת אברים לבנים: ואם מן העוף · ולא כל העוף פרט לעוף עולה: ואין העוף

ובן

והקריבו · לפילו פרילה אחת יביא: הכהן ומלק · אין מליקה בכלי אלא בעצמו של כהן קולן בלפרנו ממול העורף וחותך מפרקת על שמניע לסימנין וקולקן: ונמלה דמו · לשון מין אחים כי אחים המן כובש בית השחיטה על קיר המזבח והדם ויתמצה ויורד: ומלק והקטיר ונמלה · אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מולה אלא מה הקטרת הראש בעצמו והגוף בעצמו וכו' אף מליקה כן ופשיטו של מקרא מסורס הוא ומלק והקטיר וקודם הקטרה ונמלה דמו כבר: מראתו · מקום הראי זה הזפה: בגולתה · עם בני מעיה ומולה לשון דבר המאוס כמו כי נגו גם נעו וזהו שתרגם אנקלוס באוכליה וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר נוטל את הקרקבן עמה ורבותינו אמרו קודר סביב הזפק בסכין כעין חרוכה ונוטלו עם הגולי שעל העור בעולת בהמ' שאינה אוכלת אלא באכוס בעליה נאח' והקר' והכרעי' ירחץ במים והקטיר בעוף שכזון מן הגזל נאחר והשליך את המעיס שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה · במזרחו של כבש: אל מקום הדשן · מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בקר ודשן מזבח הפנימי והמטורה וכולם נבלעי' שם במקומן: ושסע · אין א שיסוע אלא ביד וכן הוא אומר בשמשון ויסעהו כשסע הגדי: בכנפיו · עם כנפיו אינו צריך למרוס כנפי מוצתו בכנפיו מולה ממש והלא אין לך הדיוט שמריח ריח כנפיס נשרפיס ואין נפשו קלה עליו ולמה אמר הכתוב יקריב כדי שיהא המזבח שבע ומהודר בקרבנו של עני: לא יבדיל · אינו מפרקו לגמרי לשתי חתיכות אלא קורעו מגבו נאחר בעוף ריח ניחוח ונאחר בבהמה ריח ניחוח לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמי': נפש כי תקריב · לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה מי דרכו להתנדב מנחה ה פני אמ' הקדו' ברוך הוא מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו: סלת יהיה קרבנו · האומ' הרי עלי מנחה סתם מבי' מנחת סלת שהי' הראשון' שבמנחו' ונקמל' כשהי' סלת כמו שמפורש בענין לפי שנאמרו כאן חמש מיני מנחו' וכולן באו' אפויו קול' קמיל' חוץ מזו לכך קרויה מנחת סלת: סלת · אין שלת אלא מן החטי' שנ' סלת חטי' ואין מנחה פחותה מעשרו' שנ' ועשרון סלת למנחה עשרון לכל מנחה: ויצק עליה שמן · על כולה: ונתן עליה לבונה · על מקלתה מניח קומץ לבונה עליה לכך אחד ותה רשות לומר כן שאין רבוי אחר רבוי בתורה אלא למעט · דבר אחר שמן על כולה מפני שהוא בבלל עמה כמו שנאמר מסלתה ומשמנה ולבונה על מקלתה שאינה נבללת עמה ולא נקמלת עמה שנאמר על כל לבונת' שלאחר שקמץ מלקט את הלבונה כולה ומקטיר' ויצק ונתן והביאה מלחד שליקה כשרי' בזר: הכהנים וקמץ · מקמיצה ואילך מלות כהונה: וקמץ מפס · ממקום שרגלי הזר עומדות ללמדך שהקמיצה כשרה בכל מקום בעזרה אף באחת עשרה אמה של מקום דריסת רגלי יש'ר': מלא קמצו · יכול מבורץ מבלבן ויולא לכל לד ת"ל במקום אחר והרי' ממנו בקומצו · לא יהא כשר אלא מה שבתוך הקומץ אי בקומצו יכול חסר ת"ל מלא הא כיצד חופה שלא אלבעותיו על פס ידו וזהו קומץ במשמע לשון העברי': על כל לבונת · לבד כל הלבונה יהא הקומץ מלא: אף הלבונה והקטיר · אף הלבונה בהקטרה: מלא קומצו מסלתה ומשמנה · הא אם קמץ ועלה בידו גרגיר אלא או קורט לבונה פסולה: לזכרתה · הקומץ העולה לגבוה הוא זכרון המנחה שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח: להארן ולבניו · כהן גדול כוהל חלק בראש שלא במחלוקת וההליוט במחלוקת: קדש קדשים · הוא להם מחיסוי יי' אין להם חלק בה אלא לאחר מתנות האישים: וכי תקריב וגו' · שאמר הרי עלי מנחת תנור ולמד הכתוב שיביא או חלות או רקיקין החלות בלולות והרקיקין משוחין ונחלקו רבותי' במשיחתן יש אומרים משוחין ומחוזר ומוסרן עד שכלה כל השמן שבלוג שכל המנחו' מעונות לוג שמן וי"ל משוחן כמין כי ושאר השמן נאכל בפני עצמו לכהנים מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים להכשיר שמן שני ושלישי היולה מן הזאתים ור"ל שאין אלא מעונות לוג שמן ומנחות כל המנחות האפויות לפני קמיצתן ונקמצו ע"י פתיתה כולן בחות עשר עשר חלות והלמו בה רקיקין בחה עשר רקיקין: והם מנה על המחבר · למכורה של בו זך וסנינו במנחות שאמר הרי עלי מנחת מחבת וכלי הוא שהיה במקדש שאופין בו מנחה על האו' בשמן והכלי אינו עמוק אלא אף ומנחתי המנחה שבתוכו קשין שמתוך שהיא נפה הוא שורף את השמן וכולן מעונות יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן: סלת בלולה בשמן · מלמד שבוללן בעודן סלת: פתות אותה פתים · לרבות כל המנחות הנאפו' קודם קמילה לפתיתה: ויצקת עליה שמן מנחה היא · לרבות כל המנחות ליציקה יכול אף מנחת מחבת תנור ת"ל עליה אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין ת"ל היא: מרחשת · כלי הוא שהיה במקדש עמוק ומתוך שהיא עמוקה שמנה לבור ואין האור שורפו לפיכך מעשי מנחה העשויין לתוכה רוחשין כל דבר רך ע"י משקה נראה כרוחש ומנענע אשר

אבן עזרא

ג' · ע' ויקרבו הכהן · אל המזבח · ואם עז קרבנו · וטהרה ממקור דמיה: אל המזבח ט' וסי' או בגשתם אל המזבח · יהרצו מים ולא ימותו · יבקרבתם אל המזבח ירהצו · והקריבו הכהן אל המזבח ומלק · והבאת את המנחה · ויקרב אהרן אל המזבח · קרב אל המזבח ועשה · ויצא אל המזבח אשר לפני יי' · ולקח הכהן מיד האשה: ונפש ג' ר"פ וסי' כי תקריב · ושמעה קול אלה · ונפש אדם מן הבשים: ומשמנה ג' וסי' מלא קמצו מסלתה · מגרשה ומשמנה · והקטר ממנו בקמצו וא' כל כלי שמנה: תקרב י' הם' בליש' וסי' וכי תקרב קרבן מנחה · ויקרבו בני אהרן את הדם · בהקרבם אש זרה · הקרב את קרבנו · תקרבון אלי ושמעתיו · ויקרבו אתו אל יהושע · והעלה אשר יקריב הנשיא · בה זימנא קרבו גברין כשדאין · באדין קרבו ואמרו קדם מלכא · ובקרבו לחנכ' בית אלהא דנא: חלות ג' מ"ל וסי' וכי תקרב קרבן מנחה · ואם על תודה · קדמא דפסו' · ואפית אותה: פתים ב' וסי' פתות אתה · תופיני: תעשה ז' וסי' נמסר בסדר תרומה ·

רלבג

אלהיכם שכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם ועוד שאלו היתה כוונת התורה להוציא' הנגיים לא היה צריך לומר מכם שהרי עם בני ישראל היו הדברים שנאמר דבר אל בני ישראל ולזה יהיה הדבון באמרו מכם כמי שהו' מבני ישראל בהדרגתם באמונה בעם יפע' והוציא בזאת המלה המשומר שהוא בבני ישראל ולהיכנו מאמונה באמונה הסכנה שנקש זה מן הגויים ולא מן המשומר כי הגויים לא היו קרובים לעם יתעלה ונתרפקו ואמכם הם רשקיים מאמנו ואם ישאלו להתקרב אליו ראוי שיקובל מהם ואולם המשומר שידע האמונה האמתית ועוד אותה מצד רוע תכונתו ופשיטותו הנה אין ראוי שיקובל מאמנו זה כי אין כונתו להתקרב לעם יתעלה שאם היה הענין כן לא היה כנודו · ועוד מכבר יראה שהי שנעקיים הנשאם ושאלה לא תקובל מאמנו העולה אלא אחר המעלת כדי שיהיה נקי מהכאו קודם שיתקרב לעם בזה האופן כי לא יקבל האדון דורון מהשנאת לו ואע"פ שיהי' המעלת בשנגה ובהיות הענין כן הנה קל ומומר שלא תקובל העולה מהמשומר שנבר בחוץ · ואחר קרבן לי' כי הוא ראוי שתהיה הכונה בקרבן לעם יתע' ואחר שאם היה זה הקרבן מן בהמה לא יהיה כי אם תהבקר או מן הצאן והרגון בצאן מן הכבשים או מן העזים כמו שאחר אחר זה ואם מן הצאן לומן העזים · ולמה שכמו שיאמר שה על הכבשים או על העזים כן יאמר צאן על הכבשים והעזים · ואולם מיני הבשר לא יהיה קרבן ואע"פ שיש בהם מינים טהורים ואמשוב שנבחרו שני אלו המינים לעשות הלאמת מפני היותם יותר נבחרים והשני להיותם יותר נמצאים ולא רצה האם להעשים עלינו להביא קרבן ממה שיקשה מציאותו ולזה בחר מן מיני יונים ובני יונה לשתי שלו הסכנות גם כן זכר תמים באמרו זכר תמים ובקבר ושומטום ואנדרוגינוס ובאמרו תמים הוציא הבעלי מומים וכבר

הזקוני

ובם שלמים: הטוף מולה קרבנו · היעיד מביא עוף ואין הבנור מביאין עוף: והקריבו לרבות שה' בלא נדבת שנים: מן התורים · אפילו גדולים ולפי שהתור מתמת בן ונו' ליכו מודגש לוון אחר: לו מן בני היונה · ולא גדולים לפי שהיונה פותה אין לב לה אם מת בן ונו מודגשת ליום' אחרת לפיכך אין כהן כשריה אלא הקטנים ולפי שפתי מיפות אלו רדופים מכל אחר מיפות בחר בהם הקב"ה ומלק · בעצמו של כהן לפי שהוא ברשות של נכסיו בדכתיב כי תריבך הנפש עליה ותפלה ומה מליקה שאמורה להבין מתוך עורף אף כאן מתוך עורף: ראשו והקטיר מה מניכו הקטר הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו ע"י שמיטה שני סימני' כדי לקיים מצות הכלה: ונמלה דמו · דם כולו הא כיצד הראש לאחר נגוף ע"י שלא כתיב לנמרי ומונה מסכים' וקיים לן כל המעבב בשחיטה בגוף הסימנים מעכב בהכלה וכל שאינו מעכב בשחיטה בגוף הטור אינו מעכב בהכלה: ונמלה דמו על קיר המזבח · ע"י שדמו מושט אם יקבלני נמורק לא יוכל ליקח ממנו לבוי' לכך מולק בראש המזבח כדי שיתלה מיד על המזבח · לא יבדיל לפי שהוא קטן ואם יבדיל יהיו הנתפי' קטנים ואינן ראויין להביא לפני התלך: אל מקום הדשן · מביא בן אנטינוס אומר שני בני דשנין היו שם אחד לזורק לזורק של כבש ואחד לזורקו של מזבח של מזרחו של כבש שם היו נותנין מורקות הפיף ודשן המזבח הפנימי ומבורה ושל מזרחו של מזבח שם היו שורפין פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשי' קלים: ונסך כי תקריב היעיד מביא מנסך נדבה ואפילו כהן חשוב ולא בנבור עבילין מנסך נדבה: מנסך · ל' דורון: והביא' · י"ל"ל נקודים בסגול: אל בני אהרן · בעזר' הגליל ומביאה בעזרה כלה ואינה מתיקנת אינה נריכה הנשה לחזנם המוכשר מילתא שלשם שתי' הביאה אל אותן הכלות אפיי' כנון מחב' מרשמש מאפה תנור ורבוכה נריכה הנשה לשנם כדי לרבות שלנודך המזבח אפלו אלא יתרלה כאדם המחקו לעצמו כל הסעוד' ואל"כ שולא מנות לרעהו: וקמץ מלא קומצו כיצד מביא מ

אשר יעשה מאלה · מאחד מן המינין הללו: והקריבה · בעליה אל הכהן: והגישה הכהן אל המזבח · מגיעה לקרן דרומית מערבית של מזבח: את מזכרתה · היא הקומץ: וכל דבש · כל מתיקת פרי קרויה דבש. קרבן ראשית תקריבו · מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש קרבן ראשית כתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור שנאמר חמץ תאפינה ובכורים מן הדבש כמו בכורי תאנים ותמרים: מלח ברית · שהברית כרותה למלח משפת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח וניסוך המים בחג: על כל קרבנך · על עולת בהמה ועוף וחמורי כל הקדשים כולן: ואם תקריב · הרי אם משמש בלשון כי שהרי אין זה רשות שהרי במנחת העומר הכתוב מדבר שהיא חובה וכן ואם יהיה היובל וגו': מנחת בכורים · במנחת העומר הכתוב מדבר שהיא באה אביב בשעת ביאול התבואה ומן השעורים היא באה נאמר כאן אביב ונאמר להלן כי השעור אביב: קלוי באש · שמיבשים אותם על האור באבוב של קלאי שאלולי כן אינה נטחנת בריחי: לפי שהיא לחה: גרש · כרמל· גרוסה בעודה לחה גרש לשון שביר וטחיב· גורסה בריחי של גרוסות כמו ויגרש בחצץ וכן גרסה בספר: כרמל· בעור הכר מלא שהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה ועל כן נקראי המלילות כרמל וכן כרמל בלקלונו: שלמים · שמטיליס שלום בעולם שלמים שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים: ואת כל החלב וגומר· להבי חלב שעל הקבה דברי רבי ישמעאל רבי עקיבה אומר להביא חלב שעל הדקין: הכסלים

מסרה

יעשה ל"ו וסי' ויאמ' לבן לא יעשה · ובני יעקב באו · ותתצב אחתו · וביום הראשון מקרא קדש · ב' בפסו' · או בן יגח · ששת ימים דושמרו · והבאת את המנחה · והלב נבלה · וכל אשר יפל עליו · וראה את הנגע ביום · ואיש כי יתן מום · ואת קלעי החצר · כל ימי נזרו · ככה יעשה לשור · כי לא פרש · כאלה תעשו ליום · ושעיר עזים דר"ח · וננשה יבמתו · ותאמר אל אביה יעשה · ויקח צמד בקר · ויאמר דוד אל האנשים · ויאמר לו העם בדבר · ותאמר לו אל אחי אל · אך לא יעשה בית יי' סעות · אוי לרשע רע כי גמול · והיה כי תרבו ופריתם · והנביאים יהיו לרוח · אמור אני מופתכם · הנה בהיותו תמים לא יעשה · ונתתי אתם

אבן עזרא

לאהרן ולבניו אחריו · והטעם לכהן המקריב כי כן כתוב על שתי המנחות: שאור · הוא המחמיץ גם כן הדבש ורבים אמרו שפי' דבש תמרים וכן כל ארץ זבת חלב ודבש ויש להם כדמו' ראיה בספר עזרא קרבן ראשית תקריב אות' ליי' · כטעם שתים שני עשרונים המונפים לפני הפס בחג השבועות וזה פירוש ליי' אף ע"פ שהם קדש ליי' הם לאכל הכהן: ברית אלהיך הכנסתיך בברית והשבעתיך שלא תקריב תפל ולא יאכל כי הוא דרך בזיון: ואם תקריב מנחת בכורים · רבים אמרו שמלת אם חיוב ולפי דעתי כי הוא דרשית בכורים ולא הבכורים והרוצה להביא מנחה מבכורים כדבר יביא: אביב · נקרא כן בעבור שהוא ראשון והוא מגזרת אב: גרש · טעמו ידוע וקרוב מגזרת גרסה בספרי ואם הוא בס"ך: כרמל · כמו וכרמל בלקלונו: שלמים · מפורש: על

חזקוני

והקריבה ולא מנחת בכרים ומנחת בכרים ומנחת כהן משיח ומנחת הלחם לחם הכהני: והריחו מה הריח הראוי לאל לכן בקומצו לא כתב בקומצו: תשם ריח כיח ם · כאחר כעולת בהמה ובמנחה ריח ביחוח וכן בעולת עוף ובמנחה ריח ביחוח לאתך לאל' הערבה ולא' הפרגה בלבד תקריבו לאל' הכהנים ולא' הלוים: לשון תפלמין מפלס לת נדרו: ובתך ידו על ראש קרבנו ולא על ראש הנכרי והמעבר והמסגר ולא על ראש ובני שלמי נדר לבל מעיבות נסכים ומבוסת עוים ומבוסים פתחו בפרשת לאמר: והקריבו מזבח השלמי ונו' · לא כתב רקינת קדש וכרשים בשלמים לפי שיש לבעלים חלק בהם ובל ל' יתקן אלקוכרבנו: לת הלב: לשון טוב ושבח וכן מפטיע התרנוס תרבת לשון רבוי וגדולה לומר מה שהבהמה מפתבקת: על

אבן עזרא

דֵּי יִתְעַבֶּד מֵאִילֵין קָדָם־יְיָ וַיַּקְרִבִינֵהּ לְוַת־כַּהֲנָא וַיַּקְרִבִינֵהּ לְוַת מַדְבְּחָא: וַיַּפְרֵישׁ כַּהֲנָא מִן־מִנְחָתָא יָת אַדְכָּרַתָּהּ וַיַּסֵּק לְמַדְבְּחָא קוּרְבָּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קָדָם יְיָ: וּדְיִשְׁתְּאַר מִן־מִנְחָתָא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי קוֹדֶשׁ קָדְשִׁין מִקּוּרְבְּנַיָּא דַיְיָ: כָּל־מִנְחָתָא דִּי תִקְרְבוּן קָדָם־יְיָ לָא תִתְעֲבַד חַמֵּיעַ אֲרֵי כָּל־חַמִּיר וְכָל־דְּבַשׁ לָא־תַסְקוּן מִינֵיהּ קוּרְבָּנָא קָדָם־יְיָ קוּרְבַּן קָדְמָאי תִּקְרְבוּן יָתְהוֹן קָדָם־יְיָ וּלְמַדְבְּחָא לָא יִתְסַקְּוֹן לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא: וְכָל־קוּרְבַּן מִנְחָתָךְ בְּמִלְחָא תִּמְלַח וְלָא תִבְטֵיל מְלַח קְיָם אֱלָהָךְ מֵעַל מִנְחָתָךְ עַל כָּל־קוּרְבָּנָךְ תַּקְרֵב מִלְחָא: וְאִם־תַּקְרֵיב מִנְחַת בְּכוּרִין קָדָם־יְיָ אָבִיב קְלֵיבְנוּר פִּירוּכָן רַכִּיכָן תַּקְרֵיב יָת־מִנְחַת בְּכוּרָךְ: וְתִתֵּן עֲלַהּ מִשְׁחָא וּתְשַׁוִּי עֲלַהּ לְבוֹנְתָא מִנְחָתָא הִיא: וַיַּסִּיק כַּהֲנָא יָת אַדְכָּרַתָּהּ מִפִּירוּכָא וּמִמִּשְׁחָהּ עַל כָּל־לְבוֹנְתָּהּ קוּרְבָּנָא קָדָם־יְיָ: וְאִם־נִיכְסַת קוּדְשַׁיָּא קוּרְבָּנֵיהּ אִם־מִן־תּוֹרֵי הוּא מְקָרֵיב אִם־דְּכַר אִם־נוּקְבָא שְׁלִים יַקְרִבִינֵיהּ קָדָם־יְיָ: וְיִסְמוֹךְ יְדֵיהּ עַל־רֵישׁ קוּרְבְּנֵיהּ וְיִכְסִינֵיהּ בְּתַרְעָא מַשְׁכַּן זִמְנָא וַיִּזְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כַּהֲנַיָּא יָת־דְּמָא עַל־מַדְבְּחָא סְחוֹר־סְחוֹר: וַיְקָרֵיב מִנְּכַסַת קוּדְשַׁיָּא קוּרְבָּנָא קָדָם־יְיָ יָת תַּרְבָּא דְּחַפֵּי יָת־גַּוָּא וְיָת כָּל־תַּרְבָּא דְּעַל־גַּוָּא: וְיָת תַּרְתֵּין כּוּלְיָן וְיָת־תַּרְבָּא דְּעַלֵּיהֶן דִּי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֵלֶּה לַיהוָה וְהִקְרִיבָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְהִגִּישָׁהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: וְהֵרִים הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְהַנּוֹתֶרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וְלִבְנָיו קֹדֶשׁ קָדָשִׁים מֵאִשֵּׁי יְהוָה: כָּל־הַמִّנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל־שְׂאֹר וְכָל־דְּבַשׁ לֹא־תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהוָה: קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא־יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ: וְכָל־קָרְבַּן מִנְחָתֶךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל־קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח: פ וְאִם־תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַיהוָה אָבִיב קָלִוי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֶת מִנְחַת בִּכּוּרֶיךָ: וְנָתַתָּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְשַׂמְתָּ עָלֶיהָ לְבֹנָה מִנְחָה הִיא: וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אַזְכָּרָתָהּ מִגַּרְשָׁהּ וּמִשַّמְנָהּ עַל כָּל־לְבֹנָתָהּ אִשֶּׁה לַיהוָה: פ וְאִם־זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן־הַבָּקָר הוּא מַקְרִיב אִם־זָכָר אִם־נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה: וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן

אשר

שמרי · כי קרוב יום יי' על כל · ובכל יום ויום מרדכי · ונתון הלבוש והסוס · ויקח המן את הלבוש · ועתה נכרת ברית לאלהינו · תמלח הר מן כ"ב מלין קמצין אחר זרקא וסי' ומפרי העץ · במלח תמלח · את כליהם בר · המשים ללאות עמה · והברו · ויקריא משה ליהושע · וישכימו בבקר ממחרת · עוד העם רב · ויאמר עלי לשמואל לך שכב · ויצו את יהושע · נתן תנו · ואת עצומים יחלק שלל · חרש עצים נטה קו · ותשכח את יי' עשיך · וקבצתים מירכתי ארץ · שלמה בני נער ורך · וישלח לו · עלה עליו חיל ארם דר"ח · ויתנהו יי' אלהיו · השה אלהי אזנך דרניאל · וירדת לפני הגלגל · פתות אתה · פתים ונתת עליה · והביאה אל הכהן · ואם לא תשיג · צו את · תאפה · דבר אל אהרן · כל זכר בכהנים · קחו את המנחה · ואכלתם אתה · מרוע לא אכלתם · ואת הארנבת · ב' כו' · לכל הבהמה · וכי ימות · הלין כולהון הוא וקרינן היא · ומן ריש סיפרא עד ואם בהרת הוא · ומן אם בהרת עד לא יסגרנו הוא וקרינן היא · ומן לא יסגרנו עד ובשר כי יהיה הוא: ומן ובשר עד ואיש או אשה הוא וקרינן היא · ומן ואיש עד וכי יהיה בקרחת הוא · ומן וכי יהיה עד סוף סיפרא הוא ב"מ פרחת הוא · פתחת הוא · ממארת הוא · טמאתו · ישבת · תהיה טמאה · שבת שבתון קדמא · והלין כולהון קרינן היא: זבח שלמים ו' בתורה וסי' ואם זבח שלמים · ואם מן הצאן תגיינא · וכי תזבחו זבח שלמים · ואיש כי יקריב · ועשיתם שעיר עזים: יעשה זבח שלמים: וסמך ידו' חס' את וסי' נמסר לעיל בריש סידרא: וזרקו כל היכא דאיכא הכרנים בתר וזרקו בני אהרן פיר וזרקו ודהסר הכרנים תלשא גדולה וזרקו: עלהן ג' חס' בסיפרא וסי' ואת שתי הכליות דואם זבח שלמים · ואת שתי הכליות דואם עז קרבנו:

רלבג

וכבר יתבארו בפה מיבה המופלים בקרבן · אל פתח אהל מועד יקריב אותו · לעדנו מזה שמעבל בו להביאו אל פתח אהל מועד ונאמרו יקריב אותו לעדנו שהוא מקוייב להקריב אותו ומבוקשין לאותו ע"ז זה ר"ל מי שיש לו בן בקר על זאת הכפיפה והוא כ"ל ובהיות הענין כן הנה מה שאמר אמר זה לרבנו לא כוון בו פשט לא רצה יהיה כפיר אחל יכריחוהו מעד שיתרצה בזה וכבר נפשר שהוא יתרצ' בזה כשיאמר רוצה אני לע"ם מהכרחו בזה וזה כי האדם ראוי שיתעסק אחר בעבודות התוריות · וכאשר יביאהו יצרו הרע להתרשל מהם ויכרחנוהו על זה עד שיאמר שהוא רוצה בהם הנה ראוי שנעשה שכבר קבל מוסריכם ואחרו לפני יי' ירצה בו שיהיה ראוי לבד המערב פשט קדש הקדשים · וכמו ידו על ראש העולה מפני שזאת הסמיכה היא כלי מה לבאר עליו כמו מה שדרך העולה לבאר הנה יתודה בעת הסמיכה לוקן בעונות והנה לעדנו זה עמה שנאמר בפרשת אחרי מות וכפר אהרן את ידיו על ראש השעיר חי והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ונו' · ולזאת הכונה היתה הסמיכה להודות שהוא כאילו שלח מעליו לוקן העונות והעביר לוקן על ראש הנעבד מי שהוא כדי שיסיבה בלבו שכבר נתכפרו לו לוקם הפעלים ולזה תועלת שבעולם שלא יפעל בהם עד שיתעוררו הם לא יכפרו עמהם יתפשם כי כאשר אכל לאכל ויוסיף לעשות תמיד נעשה שאין לו תועלת בעבודתו · ובזה תועלת הכולל בענין הקרבנות הבאים על הפעלים והם לא יכפרו בזולת הסמיכה · ויתבאר מזה גם כן שהסמיכה לא תעכב בזולת בעולת בהמה כי היא יותר ראויה בזה להיותה בלא מה שלא תעשה כמו שיתבאר בפה מיבה ולא הסמיכה היתה לבד המערב ר"ל שבני הסמיכה היתה לבד המערב שהרי מצאנו בתקום לאחר בזה בפר העלם דבר על בנור ושמנו ויקרי העדה את ידיהם על ראש הפר לפני יי' · ולעדנו ל"ב מזה השקום שהסמיכה היא בשתי ידים ועל ראש הכ"ם הבוא ולא מהכונה בסיכה' ואת הכונה לעדנו שבעל הקרבן בעצמו יקרב על ראש קרבנו לא בנו ולא לשמו ולא שלוחו · וכבר בארנו זה מעל מתה שבאחר בפרשת ואתה תצוה ומסך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר כמו שבארנו שם · ושחט את בן הבקר לפני יי' · הנה השחיטה לו הוכיחה ירו לפי הורלת הנדר על מתיכה בנאחר דרך הולכה והוכלה לא בדרך נדרך דרסה כי זה ר"ל לא יכנס בנדר השחיטה אך ישים הכהן על הבאחר ויסתוך לא שיקבל ויכנס הכהן בנאחר ויסתוך כי נס זה יקרא שחיטה אבל שיהיה הכהן בנאחר ויסתוך מן הדם שיהיה בפיכה כמו שיהיה הכהן בנאחר לפי מה שבאחר מן הדם שיהיה בפיכה כמו שני אלו הסיתכון לו רוצה · ר"ל הקנה והוושט · ולאלם בדם ישלם זה לפי מה שבאחר מן הדם שיהיה בפיכה · ובזה זה כן מפני היותו מנוגם בפיות · ביאם אל הכ"ם ההולך אל הרגש כמו מצאנו בפרשת בראשית ולזה תמצא כלנים שהם יותר מלומים שבשיטה הוצרו בלבלה כי הם יתותו בזולת זה כמשם ומן כמיגיאים מן המים · ובריך אלא שהוא הדוקט בזאבנא הפשיטה כדי שלא תהיה בלבה קודם היותה שמוטה · ולאלו אלא יזנח לשם ע"ז כי הבונה יאחר בזה מורם כולל בכל שמיטה היתה לקדשים לו לאולין ולאלם בקדשי יקוייב מה זה מיסיו פני הדוקט ולאלם הבשמה לפני יי' כשיהיו פניהם הנה לעדנו מזה שבשיטה שנאחר ושם קדש הקדשים שנאחר ושם לא בן הבקר לפני יי' הנה מפני שאחר ושם לא התנה מיהיו הדוקט כמו כמו שהשבה לאחר זה בהקרבת הדם ובזריקתו מיהיה נעשה על יד בני אהרן הכהנים הנה לעדנו מזה שבשיטה בשרה בורים ומה שאחר בזאת שאחר זה שהוא על ירך המזבח נמוכה לפני יי' ר"ל בשמן הבורה שאחר זה המזבח לא יתכן שבאחר שבאחר היתה העולה מן הבלן תהיה הפשיטה בשמן לא כאחר היתה מן הבקר שהרי כבר נאחר בפרשת בו בשקום לאחר תעשה לעדנו מזה שבשיטה בעולה תעשה בכללה היא בשקום לאחר בעורה · ואחרו לפני יי' ירצה בו שבשיטה הבשיטה לבד המערב פשט קדש הקדשים וזה יהיה כשיטה ראש הבהמה ופני הבוטה לבד המערב · והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם · ר"ל בעת פשט כהליכם ודאים לשרת וזה יהיה כשליכם אלו' ובני מוקין ושאר מה שידמה לזה ממה · שפוסל אותם מהשירות ושיהיו לבוזי' בנדי בהוכה והיו עושים זה בכלי שרת כי כל מפנאי הכהן המשרת כמו שהתבאר בשם מקדש ויתבאר בזה מיבה והנה זאת הקרבה היא הנעשה הדם אל המזבח והיא הולכת הדם אל המזבח כי אם הכהן ובכבר ישבאר בדברי הימים ויקבלו הכהנים את הדם · וזרקו את הדם על המזבח המזבח מה הלשון בכלל בכל המקומות שמזכר שם מעשה המשלת בהמה · ובמעשה העולה כתוב בכל המקומות על המזבח סביב ובכבר ידענו כי הקרבנות היו בעלה הוא בפני התפתון מהמזבח וזריקת דם המשל' בפני העליון כי נובה המזבח היה נמלך לפני הקדש כמו שכתוב בפרשת ויקרא לי תרומה והיה הרשת מד מני המזבח · ולפי שאחר סביב הנה הוא מבואר מזה שלא יעלה בשתי מדי המלכים בדרוש בדמיון פוש יתנור המזבח כי כל זריקה מכלול מני מדין ולא הזריקות היו בקרן נמוכים מזרקות מערבית דרומית · לפי שבלבון היקה השיטה ומשם הקפלה ומפני זה היו מידי הדם נשפכין ביכוד דרומית כי שם היה כלה שניין הזריקה ולפי

שרשי

בעל הטורים

לא תעשה חתן · לפי שיצר הרע דומה לשאור ועשה זה ג"כ ההיתר על הדבש שיצר הרע מתוק לאדם כדבש: וכל קרבן מנחתך תמלח תמלח וכו' · ג' פעמי' הזכיר מלח בפסוק אבל הכלים' מקומות המלח כתוב · בלשכת המלח · ועל הבשר · ועל המזבח: הקריב תלח · בגי' זה יבאה מלח מסל נב ר: ומיך ידו כתיב בנקר ובלאן ובעז כתיב לת ידו · לפי שהבקר חזק וימול' לסבול המיכל' שהי' לסמוך עליו בכל כחו מה שאין כן בלאן ובעז · לכך כתוב לת המשמע ברפיון: בנקר כתי' אם זכר אם נקבה · ובלאן כתיב לו זכר לו נקב' לפי שהאיך לבתוב לו לרבות הפלגים · ואם לא מומע ריבוי · ובעז לא הזכיר כלל זכר ונקבה · לפי שבעז ומהבנו לעגול' להוליד זכר ונקבה ביחד ומה המלא יחתוב הזכר ויסתיר הנקבי לפרנסת ביתו: בן בקר כתיב והקטיר אותו בני אהרן לשון רבים · ובלאן כתיב והקטירו הכהן · לפי שבן בקר ארוך הרבה כהנים: לה החלב המכסה לת הקרב · לפי שבא לכסר על החטאת שעשה מחמת רוב שומנו כדכתיב שמנת עבית כסית · ובחיב ויפמן ישורון ויבעט · לכך מביא החלב · ומלאו הקריב חלבו: אם

מ"ע ספורנו

ולבפרת המעשה יאותו חלקי בקרבן הנתן לכהנים וזה שתעורת מיבני החוטאת שהתעבקו בפעלת הדם יתנו חלק מבני הקרבן לעובדי כאלל המתעבקי' בעבודתו כאחרון ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליו' ובן חל' שהכהני' מוכלים ובעלים מתכפרים ובחיות הפועל הדם הראוי להתכפ' בקרבן לקחו עם בוכר עון בתן מ"ייבי כריתו' וקנתו לל פזה אבל עם מיזה חלבל בקרבן · הנה לחלק הראשון יאות בחטאת לחטא את הנפש שנטמאה בחיוב כרת כאחרון ונכרת' הנפש ההיא' ולחלק הב' יאו' האמם לבעני' חלבל מבר מסם לו וזה בהכנעת הקרבן עם התעבה ותורה מחת לבם חמנם קרבן הבלאים היא בחטאתך הבעלי' עם מעבדתי בחל לעבדו מבם מחד ובחיות החוטאי' על מדרגות מתחלפות מהם מוכני' להכפל בחטא ומהם רמוקים פזה ויקרב בהם על בחטאם · היה הדבור בהם על מוכני' מתחלפי' וקרבנותיה' מתחלפין ולכן על הכהן הנעשה מפני שהוא רמוק מיבבל בחטא חת': מם

אמרי נועם

והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח מה שמבנים המפיות להרחות אל מזרח המזבח אמלון אלא יראה כאדם המתקן מבמו לאכול ושוחט מיקר מעודתו לאכול ואו"כ אולת מנות ואין זה ככבר שמים לבן מגיעו תחילה להרחות שעיקר המנחה היא לשמים אמיבה רמויה לאכילת אדם אבל רז"ל דרשו מבלן אבל המנחות הנשמה הנשמה

אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־
הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה׃
ה וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנֵי־אַהֲרֹן הַמִּזְבֵּחָה
עַל־הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר
עַל־הָאֵשׁ אִשֶּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃
פ וְאִם־מִן־הַצֹּאן
קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר אוֹ
נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃ אִם־כֶּשֶׂב
הוּא מַקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לִפְנֵי יְהוָה׃ וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־
רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ וְהִקְרִיב מִזֶּבַח
הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהוָה חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה
תְּמִימָה לְעֻמַּת הָעָצֶה יְסִירֶנָּה וְאֶת־
הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־
הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב׃ וְאֵת שְׁתֵּי
הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן
אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלַיִם וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־
הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה׃ וְהִקְטִירוֹ
הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לַיהוָה׃
פ וְאִם־עֵז קָרְבָּנוֹ
וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃ וְסָמַךְ אֶת־
יָדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קָרְבָּנוֹ
אִשֶּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה
אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־
הַקֶּרֶב׃ וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־
הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלַיִם
וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיֹת
יְסִירֶנָּה׃ וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה
לֶחֶם אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ כָּל־חֵלֶב
לַיהוָה׃ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֵלֶב וְכָל־דָּם
לֹא תֹאכֵלוּ׃ פ וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא
בִּשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא
תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה׃

אם

על הכסלים · ידוע והוא מגזרת כוכבי השמים וכסיליהם: על הכליות · כמו ויבאו האכסים על הנפש וטעמו עם · ונקראו כליות בעבור כת תאות המשגל והיא מגזרת נכספה וגם כלתה נפשי: חלבו האליה תמימה · טעמו כאם׳ היא שהאליה תקרא חלב ותעו הלדוקים כאסר אפרש לך בפרשה השנית גם תעה הגאון שהמר כי הוא חלבו והאליה כי מדקדו׳ הלשון לא יתכן כי יהיה ראוי להיות חלבו והליתו לו החלב והאליה: העלה · ידוע ממקומו ואין לו אמויש כי שהוליא מגזר׳ עץ בדרך רחוקה: לחם אשה · כבר פירשתי לחם שהוא מאכל ויאכלו על הפרי ועל הבשר: ואם עז · ממין העז זכר לו נקבה כמשפט הכב׳ ובכן הבקר לא הזכיר האליה כי אם בכבש כי האליה בעז ובשור קטנה ועוד כי הכבשים שהם בארץ ישר׳ יש להם אליה גדולה וזה דבר ידוע: כל חלב ליי׳ · זה הכלל ואחר שהחלב והדם לגבוה הם אסורים לכם ובפרשה השנית אחריך לבאר חוקה עולם: נפש כי תחטא · לעשות בשגגה אחת ממצות לא תעשה שיש עליהם כרת או מלקות · ומלת נפש כלל לישראל ולגר כי כן כתוב · ואחר כן פרט והחל מהכהן הגדול והוא הכהן המשיח: לאשמת

הזקוני

על העולה · לפי פשוטו עם העולה כמו ויבאו האכסים על הנפש׳ על שדה הארץ יעסב: העולה · המנורה ה׳ עולת התמיד: אם כבש · לבניה עכם לאליה השלמים דתמיד בני עכם מן הכבשים · אלנו האליה למעלה נקרא׳ אלב ולא לאליה דתמיד כל אלב שור וכשב שור משמע אלב הסוה לשור כשב ומן יגא אלב האליה אליה אמה בכולם: ואם עז קרבנו · כל פרשה שנאמרה ובכבית לא בכבית אלא בשבל עדות שנתעדם בה ולפי שלא תהא העו טעונר דין האליה הפסיק הענין ושנה בו: כל אלב לה׳ · ק׳ אלב שלם בוחן בית עולם׳ שמיב הקרב אמיר: לדורותיכ׳ אף בזמן שאין הקרב שמת תאמר נא״י הוא נאם׳ ולא לדורות ת״ל לדורותיכ׳: בכל מושבותיכם · אף בגולה לארץ: כל אלב בכל מקום שהוא מזכי קרבנו׳ הוא פזיר׳ אמרו׳ על אלב ודם כן יעל׳ על לבנך הוא׳ והמובן אוכלו אף אני כן ת״ל לא תאכלו אכל להבאתן מוסר. כי מקטלת בשנה: על הנגה הוא מוכיח ואינו מוכיח על הזדון: מאמת מהנה מ״ם ראשונה יתרה והשניה מכיאה ראשונה ד נמא בעם בכהן כמוכי כמוך בעפר בעמך כשבנה בלתורה: אם

בעל הטורים

אם כשב · והוא יתר בחלב בלבנים והכבשים הבריח יעקב · כשב · אמרת ב״ם לבש · על שם לבש בגדים הגלן. מזבח

קומץ מנחה

פרשת ויקרא

ויקרא אל משה משום דבתי׳ לעיל ולא יכול משה ינו׳ כתי׳ אחריו ויקרא ה׳ אל משה ובן בם׳ בשפטי׳ ויקרא אל משה מתוך הענן דקאי אהכנה דלעיל כינה: דבר אל בני ישראל ואמרת דבר המצוה בכלל ואמרה אליה׳ הפרשים: אדם · להורות שהחטא בא מצד חלק הארמה הוא החומר: הקריב נקרא כך שהוא מלשון הקרבה שנתקרב להק״בה ונם ע״י כך הוא עושה קרבה ובלחבה עם היצ״הר: אם עולה הקדים העולה שבא על הרהור הלב והרהור קודם למעשה ולנך כולו כליל לה׳ להורו׳ חטא שאין מכיר בו אלא ה׳: ידו ולא השליח: וערכו בני אהרן ולמטה הוא אומר וערך לפי שבן הבקר גדול צריך בהנים רבים להערכה אבל צאן שהוא קטן די בכהן אחד ולכן אמר ג״כ אצל האש בני אהרן הכהן ואצל הערכת איברי בני אהרן הכהנים׳ שגם אש די בכהן אחד ובני איברי צריכי׳ להיו׳ כהנים הרבה כשה״ל בסדר המערכה: ונתנו בני אהרן הכהנים וקשה לבה לא אמר הכהנים וי״ל דצריך בקיאות גדול להבעיר האש אבל קשה הלא המזבח היה גבוה ה׳ אמות וע״כ היה צריך לעלות עליו וא״כ איך היה יכול לילך עליו יחף הא ס״ל בכלי נחשת הם מרצתו חם כולו: וי״ל דשאני אש מן השמים דיש לו גבול ואע״פ שהיה עמו אש של הדיוט ג״כ: ולא חשבינה כלה וגו׳ כשעברו ישראל את הים הבלה אמר היום לפני הקב״ה הלא אינך מהפך שכר כל בריה ונה שכרי אמר הק״בה שלא יהא שום קרבן נהרב בלחך וי״א משום שהוא דבר מקוים לעולם כך הבטרה על החטא קייסת לעולם: אם הכהן המשיח יחטא מה שלא הזכיר הכתוב כאן וכפר עליו ונסלח לו כי באולי לא יתכפר בקרבן לבדו עד שיתפלל ויחנן לאלהיו כי מלאך ה׳ צבאות׳ הוא וצריך להיות נקי וטהר ידים: ה׳ אלהיו אע״פ שהוא מלך ואין עליו מורא בשר ודם יש לו ליראה מה׳ אלהיו וישים את לבו כי יש עליון שהוא אלהיו אשר בידו מלכותו ונפשו והוא עד. והוא שב להק״בה שהוא עד על כי שבוש עדותו ליפרע מכנו: והי׳ כי יחטא ואשם י״ל שבשבועה׳ ביטוי לא יתכפר בקרבן כ״א על השוגג ובשבועת הפקדון יתכפר על הזדון ובשבועת העדות מביאין קרבן על השוגג ובשבועת הפקדון כפר על השוגג ור״ל כי שבועת ביטוי תהיה על הדבר בפה שיוצרו האדם לעבודת השם ובהתחלה מפה שיבא בו עבירה כגון שהיה העני בנוי ת אסנס שבועת העדות שבועת הפקדון היא בפה: לפי שבועת ה׳ ה״א ויחר חטוי מאדם׳ הפסיק ויכן היתה שב ע׳ ביטוי יותר חמורה משבועת העדות והפקדון:

חסלה פרשת ויקרא

רלב״ג

שקיה לו שם והיה המקום ההוא רלוי לשפוך שירי הדם הנה היה רלוי שנא יעתקו מהמקו׳ ההוא לשפך שירי הדם אל מקום אחר כמו שהתבאר בפרשיות הכולנו׳ וכבר ביארנו נ״כ נמה שקדם כי יכוד דרומית חערבית הוא היותר נכבד ובקרתה התורה בהנשת הזנח׳ וקפלת העוף ועולת העוף · ולפי שאמר את הדם לחדנו שיהיה הדבר המזרק הוא הדם לא תמצית הדם ולא שירי׳ ובאמרו אחר פתח אהל מועד למדנו שולת הוריקה תהיה בחוצה הסולה לא בחוצה הקטרת · והנה ולת הזריקה היה בכלי אחר נו הדם · והפשיט את העולה ונו׳ · לפי שלא התנה בכאן שיהיה זה נעשה על יד כהן למדנו מזה שהפשט והנתוח כשר ס בזר · ובאמרו ונתח אותה לנתחיה למדנו שהם היו מנתחים אותה לנתחיה הראשונים ולא לנתחי הנתחים וכבר יתבאר מנד הוראת הנדר מה רס נתחיה הראשונים והנה היה הראש נתח אחד ואע״פ שיש בו אברים רבים כמו שאמר אחר זה את הנתחים ואת הראש ואת הפדר כי הכוכה היתה לנתח אותה לנתחיה הראשונים כמו שזכרנו ובכבר בשלים הכנה נזה נמה שיבא לפי מה שאפשר לנו · ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח · למדנו שנתיבת האש על המזבח לא יהיה כי אם בכהן נעת שהוא נכהנו · ואת הנתחה ר״ל הנתה האש היתה נבקר על המזבח כפי שיתבאר בפרשת מ׳ · וערכו עצים על האש אין הרצון בזה מערכת העצים הנעשית בנקר להדליק האש הנה אחר שלא יהיה עני׳ כמת הנתחים על המזבח קודם להדליק האש נוסר בשם קודם והנלה אחרו רו״ל שהוא היה מנוה לבני נזירי עצים שהיו מביאים שם שני בהנים בעת עריכת נתחי העולה על המזבח לפי שלי אפשר קיום מה שאמר ומרכו עצים על האש בשמות מבני כהנים ונה אמנם יהיה בתמיד של בין הערבים ואולם בתמיד של שחר יכפיק בכהן אחד ביום ויערו עליה הכהן עצים בנקר בנקר וערך עליה העולה והקטיר עליה אלבי השלמים למדנו משם שבהן אחד לי בתמיד של שחר · ונה יהיה זה המאחר שיהיה נעשה בשני הכהנים בתמיד של בין הערבים · וערכו בני אהרן הכהני׳ את הנתחים את הראש ואת הפדר לפי שלין הפדר נתח מהנתחים ונה מבואר מענינו למדנו מזה שבאור הפדר לראש היה לנסות איך מעולכך לכנוד הנשם והנה היה הראש קוד׳ לשאר נתחים לעולתו עליהם מנד רבוי האברים הנכנדים אחר כו והנה ואת הערכה לא תכשר כי אם בהנים בעת היותם בהתחלת הנהונתם וזה שיקח אחד מהם הנתחי׳ אחר מדרכם שיטלו אחד שני׳ ונה אחר זה וערך הכהן אותם לבדו לעולת שם נכהן אחד לעולת שני נתחים והנה לא תכשר בזה אם לא יכנוד לכנוד אחד היה נוטלו אחד ואחר היה מדרכו שיטלו אנשים היו שנים נוטלים אותו ונן על זה הלוקם ונה כולו אחנם נעולת יחיד לא נקפיד נזה אם היה נעשה על יד כהנים רבים לו על יד אחד · ואין שם דין נתיבת בתמידים ונזה לא יהנה דין שני נזירי עצים ורבוי הכהנים בעריכת האברים כי אם בעולת נבור ואחנם בעולת יחיד לא נקפיד נזה אם היה נעשה על יד כהנים רבים לו על יד אחד · ואין שם דין נתיבת שני נזירי עצים ולפי שהוה לנתח הנתחים על העצים אחר על האש אחר על המזבח בעולת שהוא לחדנו שהוא אחר על האש אחר על המזבח לא שיבלם תפלה נאש אחר שאינו על המזבח ואחרי שיבם שם בלויים · וקרבו וכרעיו׳ רק נמים · להכיר לבנוסם לבנוד הנם יתפלה ונזה ראוי שתהיה הנלוין בשלמות · והקטיר הכהן את הכל המזבח · ר״ל כל מה שזכר והם הנתחים והקרב והכרעים וכשנעשה עליו זה האש והקרבן שהוא ריח ניחוח לי׳ להנים לו מהשמלי׳ אחר מדרך העולה לכפר לאותם · ואם מן הצאן קרבנו ונו׳ · זה כולו מבואר נמה שקדם ואולם אחרו וערך אות׳ הכהן מלמד הכהן אחד אפשר שיעשה שני נתחי׳ כמו שזכרנו לפעלה:

ואם מן העוף ונו׳ מן התורים או מן בני היונה הקפידה התורה שנקח התורים בהיותם גדולי׳ לא בהיותם קטנים ובני יונה בהיותם גדולים לא בהיותם קטנים ולמה שהם יחד נבטר׳ לו לא היה זה להיותם לו יותר קלי׳ המניאה כי ברב היונים גדלים בבית ויקל לאפשר נקטנות׳ והתורים אינם גדלים בבית ואפשר שנתקנו בזה שתי אלו הסבות ולא הקפידה התורה בהם בהיותם תמימים לו וכרים כמו הענין בעולת בהמה מפני הפסדן שיש בזה הקרבן כי מדרכ׳ המשופף היא שעלה מאד מדרגת הנ״מ הסולן כמו שהתב׳ בכפר ב״מ כ״ם שהי׳ שעלה מהדרגת הסהוריה בנ״מ ההולך ישיב כי רבי׳ מסמוכי׳ הנמשכים בנ״מ ההולך הם בלתי נמנאים בתשופף ולזה לא הענים בדבר זה וזה מבואר מאד מן הסוס והוא לאפשר שלהבנת הנקבה הוראת אחר אחינו היה בלתי אפשר בזה רוסם לאפשר בהיה בהיות אשנבו׳ בשמתר ומזה המקום יקבלו אלה היה השוף אפר אחר כמו אחר בזה שהוא בכמל כי בזה הסוס לא יקנה הנדל נעבע בין

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם · מדרשו אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה כמו שג' לאשמת העם ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו ופשטו לפי אגדה כשהכהן גדול חוטא אשמת העם הוא שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם נעשה מקולקל: פר · יכול אזן תלמוד לומר בן מי יכול קטן תלמוד לומ' פר הא כיצד זה פר בן שלש: אל אהל מועד · למשכן ובבית עולמי' להיכל: את פני פרכת הקדש · כנגד מקום קדושתה מכוין כנגד בין הבדי' לא היו נוגעין דמי' בפרכת ואם נגעו נגעו: ואת כל דם · שירי הדם: ואת כל הלב פר · חלבו היה לו לומר מה תלמו' לומ' פר לרבות פר של יום הכפורים לכליות ולחלביס ויוהרת: החטאת · להביא שעירי עבודת חלילי' לכליות ולחלבים ויוהרת: ידים ממנו · מן המחובר שלא יכחמנו קודם הסרת חלבו תורת כהני': כאשר יורם · מאותן חמוריס המפורשין בשור זבח השלמים ובי מה פירש בזבח השלמים שלא פי' כאן שלא להקישו לשלמים מה שלמים לשמן אף זה לשמו ומה שלמים שלום לעולם אף זה שלום לעול' ובשחיטת קדשי מגריכו ללמוד הימנו שאין למדים למד מן הלמד בקדשים בפר' מיזהו מקומן: על הכבד ועל הכליות · על ראשו ועל כרעיו כולן לשון תוספת הן כמו מלבד: אל מקום טהור · לפי שיש מחזן לעיר מקום מוכן לטומא' להשליך אבנים מנוגעות ולבי' הקברות הוצר' לומר במחזן למחנה זה שהוא חוץ לעיר שיהא המקום טהור: מחוץ למחנה · חוץ לג' מחנות ובנית עולמים חוץ לפי כמו שפירשוהו רבותי' בתוספת יומא ובסנהדרין: אל שפך הדשן מקו' שמופכין בו דשן החפולת מן המזבח כמו שנאמר והניח את הדשן אל מחוץ למחנה: על שפך הדשן ישרף · שאין תלמוד לומר שלא ללמד שאפילו אין שם דשן: עדת ישראל · אלו סנהדרין: ונעלם דבר · טעון להורות באחת מכל כריתות שבתורה שהוא חוטה: הקהל ועשו · שעשו הנבור על פיהם: חטאת

אבן עזרא

לאשמת העם · שהורה שלא כהוגן ואם העם וכלם שוגגי' אז פירוש לאשמת העם בחשמת כל בני אדם ונזכר כן בעבור שהכהן הוא נושא התורה והוא עצמו נשמר וקדוש לשם: על חטאתו · בעבור חטאתו ולאשר הוא גדול יקריב הפר שהוא הגדול מכל הקרבים על גבי המזבח: ונטבל הכהן · הוא המשיח בעצמו וטע' שבע פעמי' תמצאנו בפרש' וירא בלק ובעבו' גודל מעל' הכהן הגדול יזה מדם חטאתו · על פרכת הקדש ועל קרנות מזבח הקטרת וכל הפר חוץ מהחלבי' ישרוף בחוץ כי חיננה עולה: על שפך הדשן · בא' שיהיה נשרף במקו' שיש שם דשן המזבח: ונודעה החטאת · וכן חשבון הכהן הגדול ואם איננו נזכר כי אם לא הודע אין חטאתו לה יקריב פר חטאת · וי"ח כי בכל שנה יקריב כן שמא חטא · והזכיר עם כל עדת ישרא' ונודעה החטאת שהכהן יתכן שיודיעם ואין מי שיודיע לכהן רק מעצמו · וחטאת הקהל כחטאת הכ"הג בכל חשבונה והנה הכהן הגדול שקול כנגד כל ישראל: זקני העדה · הם המנהיגי' והם יסמכו את ידיהם בעדם ובעד כל ישראל כי לא יתכן שיסמכו כל ישראל: חטאת

חזקוני

אם הכהן המשיח · לפי שהוא כה"ג יביא פר שהוא גדול מכל הקרבים על המזבח: יחטא לאשמת העם · להאמי' את העם שהורה והתיר להם דבר האסור ומביאו שגגה עליהם להורות כדבריו ירו מעשיו לעבוד ויעבוד: על חטאתו · בשביל חטאתו דוגמא לכפר עליו כי עליך הוכרנו כל היום: לפני יי' · נשפוך שהוא פנוי כנגד פתחו של היכל: וסמך ידו · ואינו טעון נסכי' ולא תנופה: ולקח הכהן המשיח מדם · כאן לקיחה ונא' להלן לקיחה מה כאן לקיחה ונא' להלן לקיחה מה להלן לקיחה בכלי אף כאן לקיחה בכלי: ושבע והזה · כל לא הזיה מעכלה: מאכנסו · כאמר כאן מאכנסו ונא' להלן מאכנסו מה מאכנסו לאזור להלן הימנה הפיתני' מנינו אף כאן כו': שבע פעמים · שיהא מונה שבע פעמי' ולא אמר ושבע בדרך שמונה כי' הכפורי': שבע פעמים · כמה עניני הקב"ה הולכים בשביעיות שבע"ל מ"ם שבעה ימים שבעה רקיעים שבעה ארצו' שבע' מדברות שביעי ביתי' ונקדשים ובשבי' ובשמטות ויובלים ובעולמי' שבע כרו' שבע מזבחות דבלעם שבעה כבשים עולה ושור הרגה: על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני יי' · ואין הכהן לפני יי' אלא עומד מן המזבח ומזה: כאשר יורה וגו' · פרש"י ונשקיעת קדש ס מגריכו ללמוד הימנו שאין למידין למד מן הלמד בקדשי' פי' נריך הכתוב לפרשת פרש' לימודי פר כהן משיח כדי ללמוד ממנו הרשת לימודי פר העלם דבר של נבו' כדכתי' ונקבן לאנתר ועשה נפר העלם של ביבור כאשר עשה לדם הפר החטאת של כהן משיח ואם לא מי' לך כאן פרש' לימודי פר אשם משיח אין בא עקיבא של ושבה נפר וגו' ללמוד פרש' לימודי פר העלם דבר שלא נבור מן פרשת לימודי פר כהן משיח הרי הרשת לימודי פר כהן משיח שנמן נריכין לסיומן למדין מהרש' לימודי שור שלמי' ואין למדין למד מן הלמד בקדשים: כאשר יורה משור וכן בשלמים. לשלמי נבור הקשתיו ללמד שמביא שלו' כשלמי שור ולא לשלמי בנס לדשות שבת ושומלה כשלמי נבור: והביא את כל הפר · מלמד שמוציאו כלו לשהוא שלם יכול יוציאנו שלם ישרפנו שלם ת"ל ראשו וכרעיו מה ראשו וכרעיו האמור להלן ע"י נשוא אף כאן וכו': על ראשו ועל כרעיו · מס ראשו ומס כרעיו: וקרבו ופרשו · שלמד מיבשקנו בלא הפשט: אמר

בעל הטורים

מחצת קטרת הסמי' · בפרשת בהן משיח כתיב קטר' הסמי' · ובפרשה שאחריה כתיב מזבח קטרת · לפי שהכהן גדול מתעשר בקטרת רוכיס לומר סמים: בכל הכפורות הכפיר כפרה וסליחה חוץ מהכהן גדול · לפי שבגנת תלמוד עולה זכון: על שפך הדשן ישרף · נותה תורה לשרוף קרבנו של כהן משיח בפרהסי' בחוץ על שפך הדשן שלא יתביים אדם להתוודות על חטאו שהרי כהן גדול חטא והתוך' והביא קרבן על חטאו: ישגו · ב' בחסור ואם כל עדת ישראל ישגו · יסגו לאחי ביחוקאל על רוטי ישראל המתעי' את הצאן · הבא נמי מיירי בעבור שסגו על פי בית דין שלנו בהוראה: מעיני · ל' ונעלם דבר מעיני הקהל · ואינו טעון נסכי' העדה · ונעלם מעיני אישה · ונעלמ' מעיני כל חי · איירי בתור' דכתיב לעיל מיניה והחטא' מלין תחטא · הבא נמי נעלמה החטאה מעיני בית דין שטעון בהוראה · ונעלם מעיני אישה · זה הוא שאמ' אפילו שהוא מעוף הטורת בחויר שבעמא' שוב אין המים נוקין אות' · זה הוא וכע לא' מעיני כל חי ומעוף השמים · שאפי' שהוא מעוף השמים והעלי' עצמו כלו לא ידע שוב אין המים בוקין אותה: ומודעה · ב' ונודעה החטאת · ונודעה יד' יי' את עבדיו ונעם את אויביו · שהאילו על הטוב שיש לו להביא חטאת ולא הביא הקב"ה נפרע ממנו · וזהו ונודעה יד יי' את עבדיו · מי שחטא ומביא קרבן · ונעם את מי שאינו מביא: והביאו אותו לפני אהל מועד · ל' נמס' · והביאו אבנים חדשים בני מנו · והביאו בגיך בתוכן והביאו את כל אח כ' · לומר מי שחייב להבי' קרבן ליי' ואינו מביאו לכהן שוב שאריך לכהן שיבא לאתו' בעבי ביהו · ואם הוא מביאו זוכה לאם שב' והביאו בגיך בחוצן · והביאו את כל אחיכם מכל וכו': חטאת

מ"ע ספורנו

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם בלשו' שלא תקיים לו שגגת מסקת זולתי פעוקני עם כאמרם (ברכות פרק אין עומדין) פ"ת תפלל ושופה סימן רפ לא ות' ס"ב הוא סימן רפ לשולחן וקרבנו בפרק ואין לכהן שוש אלא כו ולכן לא כת' בו ואם כתו שכתב בכל שאר החוטאי' כי אמנם באמרו ואם עם יורה אוהרה על התשובה וזה לא יפול על הכהן המשיח כי לא מלבו היה החטא כלל אבל הרה לו לאשמת העם ובשגגת סנהדרין שהוא גם כן רמוק אמר: יחטא ונעלם מעיני הקהל · עם היותם עיני הקהל הרחוים לראות נמל אמרים לא היה ראוי לראות לאנשים וגם כן אליהם אמר: חטאת

רלבנ

הענף וכן שבהמה וכבר יורה שאם הוא לגון התורה שבבר הקדילה היותם יותר נבחרים ועוד שבבר תמלא בהלכה לא זכרה תורה המומין הפוסלין בעלת בהם וכשהקל בעוף בעבין המומין הנה רלוי שנדין שבבר הקל עיון מהשרשים הכוללים והקריבו הכהן אל המזבח לאדנו שהנשתו לעובדה לתלקו הוא בכהן ובכהנו לא בזר וכבר וכרנו עם זה נ"כ שבבר יתכן שיביא האדם תור אחר אם לא כן יוכה אחר ולא יעתרך להביא מבים ורלוי שבדע שולת ההקרבה היא לקרן דרומית מערבית מהמזבח לפי שבם שיש הבנם ועשה יעלה להקטיר ועוד כי ההקרבה אל המזבח כמו שבילר התורה בבנשה בפרשת נו שנאמר בה נם כן ובניתם אל המזבח כמו שאמרה בכלן והקריבה הכהן אל המזבח וההנשה היא שהיה בהבדל לנד קרן דרומית מערבית כמו שבאמר אחר זה · ומלק את ראשו והקטיר המזבח · הנה ענין המליקה היא לפי מה שיורה עליו הנדר שתיבת הסיחני' הלשוני הפוך בנפרון שבהן לא נבהן ולא בכלי אחר זה לאחבם יהיה כשיתוך בניסורנו סדר' ומפרק' בלא רוב בזר כדי שלא תהיה מתה קולס שיתלוק כי המליקה לא תהיה כי אם בפי כמו שהזכיר לא תהיה כי אם בפי · ואלו שמדע כי אין הרגון באחדר והקטיר המזבח שיקטירהו המזבח וזה כי ההקטרה לא תהיה קודם וריקת דמים כמו שהתבאר בפרשיות הקודמות וכבר נזכרה אחר זה בזה הבסוק וריקת הדם ולזה יפוייב שלא יהיה הרגון בזה · שיקטיר הוא המזבח ושוב שבבר נזכר אחר זה הקטרה באחרו והקטיר אותו הכהן המזבח ואי אפשר שבאחר שולת ההקטרה היתה לראש וההקטרה הנבבדת בסוף לאחרית הבסוף כי ההקטרה היתה יבל לא פעמים פעמי' וזה מבואר מעה · שקדם ולזה יהיה הרגון באחרו והקטיר המזבח בזה המקום שתהיה ואת המליקה במקום שיוכל להקטיר מעבו העוף המזבח והוא בפני העליון מהמזבח ולאדנו מס זה שהוא רלוי שתהיה ואת המליקה באופן שיוכל להקטיר הראש בפני מעבו ולזה יפוייב שיפפוך מני הסיפנין ויפתוך כל הראש באופן שיוכל להקטיר ובפני מעבו ובמלה דמה על קיר המזבח לפי שבבר קדם שולת המליקה היא בבנש בפני העליון מהמזבח בהפך הבנין בעולת בהמה וכבר נאמר זה גם כן מקודם שלא לחטא אחר לפשה לא בדרוש בזה הענלה היא הרוש בזה הענלה היא בדרוש כמו שבבר קירות המזבח כמו שיבאר בפני העליון מהמזבח והסיר את מראהו בבוקה הוא הופך עם הפור והבוקה שבליו ובני מעים הוצלים עמו כי זה כולו בכלל בעלת מראהו ר"ל מקום הראי' · והשליך אותה אל המזבח קדמה אל מקום שדשן לאדנו שמקום הדשן הוא אל המזבח מלמטה · ובבר היה לומרה לפי שבם זריקת הבשר ולפי שלא יקשה הוא בבר שהבנודה היא לבשר היו הלבני' הבבר' בשקדם לפלת מערב והפסוקים לפלת שבבר שבם היה מקום מורלת הבוף. ולפי שבמזבח היה מוכן לבנודת הבם היה מקום הדשן לבורם הבבם שהוא אל המזבח לא לבורם המזבח בעצמו · ובבם אותו בבבבי לא יבדיל · לפי שבבר אחר בעולת הבשר בבבבר אחר בבבבר היה מקום לבשות שיהיה הבעיין בן בעוף הנה אפבי זה אחר לא יבדיל ולזה לא יהיה אחרו לא יבדיל תנות לא תעשה וזה מבואר מאד · והקטיר אותו הכהן המזבח על שנים אחר על הלם · לין הרגון בזה שיהיו בם שני נזירי בנים שלין בשוה רלוי שיקטירהו על הזיקד מהעבים לא על מה שבשלבה בבר שריפתו והוא הדשן שבבר יקרלם בנים מבני מה שבבם מדין ליבשרם:

ונפש · כי תקריב קרבן מנחה ליי' לפי שזכר מעשה השולה שהיא בלה בנדר ובדבר ואיבבר בזה עם השלה כמו שיבאר בזה המקום שיש לאדם בזה בנבי עבמה בבי עבינה

לת פני הפרכת · ולמעלה הוא אומר לת פני פרכת הקדש משל למלך שסרחה עליו מדינה אם מעוטה סרחה פמליא שלו מתקיימת ואם כולה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת אף כאן כשחטא כהן משיח עדין שם קדושת המקום על המקדש משחטאו כולם חס ושלום נשתלקה הקדושה : יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד · זה יסוד מערבי שהו׳ כנגד הפתח : ואת כל חלבו יריס · אף על פי שלא פירש כאן יותרת ושתי כליות למדין הם מועטה לפר כאשר עשה וגו׳ ומפני מה לא כתפרשו בו תנ׳ רבי רבי ישמעאל משל למלך שזעם על אוהבו ומיעט בסרחונו מפני חיבתו : ועשה לפר · זה כאשר עשה לפר החטאת כמו שמפורש בפר כהן משיח להביא יותרת ושתי כליות שפירש שם שלא פירש כאן ולכפול במצות העבודות ללמד שאם חסר אחת מכל המתנות פסל לפי שמצינו בניתנין על מזבח החיצון שנתל׳ במתנה אחת כפר הוצרך לומר כאן במתנה א׳ מהן מעכבת : אשר נשיא · לשון אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו קל ומומר שמתחרט על זדונותיו : או הודע · כמו אם הודע הדבר הרב׳ או יש משמעין בלשון אם ואם במקום או וכן או נודע כי שור נגח הוא : הודע אליו · בשחטא היה סבור שהוא התר ולאח׳ מיכן נודע לו שאיסו׳ היה : במקום אשר ישחט את העולה · בלפון שהוא מפורש בעולה : חטאת הוא · לשמו כשר שלא לשמו פסול : ואת דמו שיר הד׳ : כחלב זבח השלמי · כאותן אמורין המפורשים בעז האמור אצל שלמים : כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים · באמורי עז האמורים בשלמים : ושחט

ונסלח לו כל ונסלח לו בלא מקף · **חמישי**

רלבג

והביא קרבנו הגיון הביא את קרבנו ותעני׳ ביה קדמת׳ בדרגא הגיון בקדמת מולה ·

מצינה בכל אופניה וזכר תפלה מבפש הסלת כי לסלת קדיש׳ על מה שיעשה מעכו ואחר זה זכר מאפה תנור להיות יותר כמלא מיעשה מפנת ומעשה מרשפת והכה הסלת היא כלת הפיס וכבר יתבאר שלא יהיה זה פחות מעשרון כי הוא המנחה הקטנה שכל המנחות נאלות עם העולה כמו שיתבאר נפה שיבא · ויבא עליה שמן שיבא בו מהשמן מה שאלו שיונק על כללות הסלת וזה לחנם יהיה כשהיא בכמות ראוי שיהיה בכלל בו ושערו מבמים לון שמן לכל עשרון ולזאת הסבה ראוי שיוסם מהשמן בפעתים הכלי ואחר כן יוסם בו הסולת ויונק ממנו עליו ויבלול ונתן עליה לבונה כנר· יתבאר נפה שיבא בזאת הפרשה מעשיר הלבונה היא קומץ אחד והכיאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם אלא קמצו ונזרי׳ ראוי שהכהן היה מניפה אל המזבח כמו שכתוב אחר זה והקריבה אל הכהן והניפה אל המזבח · וכבר קדם להניפה קבולה בכלי שרת והוא מבאיה ולזה לא יהיה קבולה בכלי שרת כי אם בכהן ובכלל הנה לא התירה התורה בזה אלא הבאת המנחה אל הכהן ולזה לא נתיר הקבלה בכלי שרת כי אם בכהן ואחר ההנפתה אל המזבח תהיה הקטרה בדרך שבני אהרן מעלה קמצם בזולת הרקבת המנחה בשמן ובזולת קנונה אל קנת יותר מן הראוי : מסלתה · ומשמנה · לעדנו מזה שראוי שיהיה כלול באופן שכאחר יקח מסלתה ומשמנה · ראוי שיהיה זה הקומץ מסלתה ומשמנה לא מסולת שבראה ולא מהשמן שבראה ולזה אם נתערבו מנחות זו עם זו באופן שלא יוכל לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה הרי הן פסולות והיה זה כן לפי שקומץ מתיר המנחה לבהנים ולזה ראוי שיהיה מהמנחה הראוי על כל לבונתה לפי שהתורה לפי שמספר הם בהכרח מסכיים כמו שהתב׳ במקומותיו הנה יפוייב שיהיה שיעור הלבונה כשיעור מה שיקח מהסולת והשמן ר״ל קומץ : והקטיר הכהן את אזכרתה המזבח · ר״ל הקומץ והלבונה · ולא תאמר זאת ההקטרה כי אם נכהן בהיותו ולזה יהיו כמנחה לארבע עבודות דומות לארבע הנזכרים בתלה והם מהסולת והשמן ר״ל קומץ : והקטיר הכהן את אזכרתה המזבח · ר״ל הקומץ והלבונה · והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו · מניד שלא יבא בה עד שתהיה ניתרת ר״ל שיוקטר הקומץ ומניד לך שהכהן גדול קודם לכהן קטנה והולכה מריקה והקטרה ומנחה הם קבלה והנפה וקמיצה והקטרה · והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו · ר״ל הקומץ והלבונה · ולזה אמרו ר״ל שהוא נוטל חלק כראש והוא מבואר שלא תוחר זאת ההאכלה כי אם לזכרי כהונ׳ · וזה יתבאר בפרשת נו׳ · וכי תקריב קרבן מנחה מאפה תנור הנה תהי׳ נאפה פתי פיס · והוא שאם יעשה מסולת הפיס · חלות מצות בלולות בשמן · ר״ל שיבללו הסולת בשמן לת שמן לכל עשרון ואחר ינחיו הלישה נאופן הנהוג ר״ל הפיס פוסרין ולשה זה בשנור לו שיעשה מהסלת חצות רקיקות בזולת שמן בלישה אבל אחר השאותה יעשה בשמן נאופן שיבלה לון שמן בכל עשרון · ולשאות מזלת המשיחה היה קודם לאפייה כי בזולת האופן יהיו הרקיקה יותר מרבים : ואם מנחה על מחבת הוא כלי מבשלת שאין לו שפה ומשה הנגב קשה שלא יצא מהכלי ואופן משעיהו הוא שבולל הסולת בשמן לון לכל עשרון ולא״כ לא הנגב בפוסרין כמנחה הוא שמהיה מנה לא מבן · פתות לותה פתים ויצקת עליה שמן · אחרו ז״ל שבבר היה פותת לותה לאופן שבופל תפלה לאהבשה ולותה בזה האופן ונותן הפתיתין בכלי שרת ויצק עליה שמן · ואם מנחת מרשמת קרבנך הוא כלי שיש לו שפה ומשה הנגב רך והשאר נעשה כמעשה מחבת אין הבדל ביניהם אלא שזה בנקי רך וזה בנקי קשה ולזה הוא מבואר שהוא פותת ולזה פתים ולזה עליה שמן כמו הענין במנחת מחבת אבל מנחת מרשמת יותר ראויה בניקת השמן כי נתינת השמן בה הוא יותר ראוי ונכון ולפי שמשיחת הסלות היה כדי שיתכן לקמוץ הוא יותר מבואר שזה משיחה לתלה תנור ומחבת ומרשמת ולתנם יניקת השמן לא תהיה נתלה תנור לא וכרה לותו כי אם בזמנם מחבת שהיא יותר ראוי בזה מחבת מלאה תנור לפי הכבוד · ולזה לא נלמד מאבה זה הדין במלאה בתנור והבישה אל המזבח ר״ל הכהן שבבר זכר כי הבנשה תהיה על יד כהן כמו שתבאר בפרשת מו אמר שם זאת פורת המנחה בני אהרן בני יי׳ אל פני המזבח וזה יהיה בשתהיה הבנשה לפני יי׳ אל פני המזבח · לעדנו מזה שראוי שיהיה הבנשה בקרן דרומית מערבית במזבח · אל קרן כמו שיתבאר בנ״ה בפרשת מו · והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה · ר״ל אל מקום מקמץ לפי שבפרשת מו אור והוכיר לא תלתה · אמן לעדנו שהוא מייב על אלא מהשייה כי אלתה היא אלא מהשייה · אמן לעדנו אם אמרנו אחר שהקריבו מקמנו לשה לי׳ הנה התבאר הסבה בזה נפה שיבא לפי מה שאפשר לנו והוא מבואר שלא יחנמו אפני זאת האוהרה אכילת שירי מנחות בדבר ואחכם נמנע אמרו שהכרנו קרבן ראשית תקריב אמנו לשה לי׳ הנה התבאר הסבה בזה נפה שיבא לפי מה שאפשר לנו והוא מבואר שלא יחנמו אפני זאת האוהרה אכילת שירי מנחות בדבר ואחכם נמנע אמרו שהכרנו קרבן ראשית תקריב לאתם לי׳ ר״ל שבי הלחם שהיו נאים אמן בעבודת והוא ראשית לכל המנחות מן הדשים ולזה לא יאמר נהביא מנחות מן הדשים אמרו זה לפי שהוא קרבן ראשית לכל המנחות בנאות מהשבי׳ ולא המוזבח לא יאלו לריח ניחוח כי לא היה מהם דבר למוזבח אבל היו שבי הלחם נעבדת נאכלים לכהנים כמו שיתבאר נזה בינה · ועם אמר לריח ניחוח לאדנו שלא הבלה אמן למוזבח מעבודה לאינו נאקה · וכל קרבן מנחתך תמלח · ר״ל כל מה שהוא קרב מנחתך אמן מנחתך מקריב שמו מלח כאלו מאמר אחר זה לא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך לעבור עליו מעשה ובלא מעשה והוא מבואר שהמלח נא מעל נבור כמו הבנים וכפי׳ אמר ידיקו בהם הקרב והכרמי׳ כי אין אלו דבר מעבנה הקרבן אבל הם מקרבן לו · על כל קרבנך תקריב עלה זה כולל כל הקרבנו׳

הקרבנים

אבן עזרא

חטאת הקהל הוא · הפר : ואם יחטאו · ישראל ולא יעשו אחת ממצות עשה יקריבו פר לעולה ויעיר לחטאת : אשר נשיא יחטא · הפוך וכן הוא אשר יחטא הנשיא והוא דבק באשר למעלה ואם כל עדת ישראל כאילו אמר ואם אשר יחטא שהוא נשיא שבטו או נשיא בית אב : או הודע אליו · אחז הכתוב דרך קצרה כמו להן והטעם שידע הנשיא מעצמו שחטא או הודיעו אדם אחר שראהו : דקדוק הודע אליו פעל עבר כמו והגר לך ויחסר המודיע כמו אשר ילדה אותה ללוי ויאמ׳ רבי משה הכהן כי הוא מהבנין שלא נקרא שם פועלו כי החולם והשורק יתחלפו והוא על משקל ויוסף הורד מצרימה והנשיא יקריב שעיר מעז׳ זרזיר מתכי׳ או תיש כפי׳ הנאון בספר משלי והוא זכר למעלת הנשיא רק לא יוכל את דמו לפנים מהקדש והכהני׳ יאכלו חטאת הנשיא לכפר בעדו כי כן כתו ולא יאכל הכהן הגדול חטאתו : מעם הארץ · הם כל ישראל והכהנים הלויטים וכל הלוים : ואם · פעל עבר כמו כי זקן ינחק : שעירת עזים נקבה · כי מעלתו נקלה ממעלת הנשיא · וטעם ונסלח לו בפרש׳ שלח לך : אם

הזקוני

אשר נשיא יחטא · סרסהו נשיא אשר יחטא דוגמא ואשר נתן כפר מלכות בראשו שפירושו וכתר מלכות אשר נתן בראשו : בחקו׳ אשר יעשה את המוצ׳ שלא לבייש מי שעשה מהם הרוחים סבורים שהיא עולה : קרבות מזבח העולה · כהן משיח וכבר דמקרבי · ומשיבי קפי קודשא ברוך הו׳ דם כפרתן קרב נכנים על הפרכת ועל מזבח הזהב וסרסוהו דמק לשרוף אפלתו אין לשלם תמכות לפי גדלן עכשן נשיא ויעיד דלא מקרבי ולא מעיבי כל כך דם כפרת׳ ואימורי מטאתם על מזבח העינון והבשר נאכל׳ : ואשם · שידע מעצמו : אם הודע אליו · ע״י אחרי׳ : והוא ידע ואשם · נודע לו מכשו שהוא חטא : מן״ק על פרש״י שפי׳ כאן ולא ידע שעשה בשוגגה : לאמר

בעל הטורים

העלת הקהל הוא הכהן · לא אחר מבלתי יחטא · לומר לא כל מי שיש בידו לחיות ואינו מוחה מבלה עליו אלא הוא חוטא · את הקרבנו · נאמר בקרבן נשיא ריבוי · לומר שיביא קרבן אחר ואחר · נפי שבכל יום אוכל פעמים ולא יהא בלתנו אלא ובלתן רבי ריקס : בעבו כתי׳ בעיר עיר זכר שעירת עזים נקבה לפי פתי׳ בעבו חומר לזכר ולנקבה שאל מקרא עז לך לך ברא לפי׳ ת״ל הו׳ נקבה יאכל בכל ים הלוק בעבו עצם לזכר נקבה לנקבה : בעבתה · בעבו׳ אם נולה ולא נמקבלה : הבר · כ״ל אחר הוסר הלב · ומעת הוסר התמיד · לומר מעת הוסר התמיד הוסר כל חלב שבזמנו נשתלח ברבה נכל · אם

מ״ע ספורנו

חטאת הקהל הוא. כי לא יקרה זה בלתי עון הדור גם כן · אתנם כתב בהם ומשמע להזהירם על התשובה קודם שיקריבו וחטאתם גם כן נשרפת ולבוד עון שניהם הובא דמם אל הקדש פנימה · ועל עון המלך אמר: אשר נשיא יחטא כי אמנם זה דבר מצוי שיחטא בתמיד ויעמד ישורון ויבעט · ואמר כי : ואשם · שמפנמו יכיר עונו · או הודע אליו על ידי אחרים והמולם במלת הודע הוא בו תמיד הטורק · ואם על עם הארץ : אם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ · כי זה אפשרי קרוב שם׳ מעם הארץ יחטא וזה ובמצוה חטא הנשיא אשר ואשם שניא מזהרה על תשובה קודמת לקרבן ובשניהם ובכל החטא׳ נתן חלק לכהני׳ כי אכילת הכהנים תועיל בהם לכפרת המוטלים : ואשם

אמרי נועם

ואם נפש ולא אים כלומר בתורה על זה שהנשמה נקרא נפש בשניה חוטאת המשא מוטה ריוסם כיותר והכתוב מתני׳ נפש כי תפשל :

מסרה

עלהם י״ג חס׳ בתורה נמסר בסדר׳ ויגש : חטאת ז׳ פתחין נמסר בסדר תצוה : מדמה ו׳ וסי׳ ולקח הכהן מדמה באצבעו · כל אשר יגע בבשרה · וכל חטאת אשר יובא · ולקח אלעזר הכהן · ב׳ בו · ויז מדמה אל הקיר :

וכפר עליו

קרו׳ דוחק כל חלבו וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו · תנוין הוסר וכפר עליו הכהן ונסלח לו׳ וכפר על חטאתו לאחר חטא ונסלח לו · הביעא׳ דהביעא וכפר עלת הכהן מחטאתו · חמישאה דוחק הבני וכפר עליו הכהן · מהטאתו לאחר חטא ונסלח לו · שתיתאה דר״פ וכפר עליו הכהן על חטאתו לאחר חטא מחטאתו מלה · שביעאה דחיל המיס וכפר עליו הכהן על שגגתו · המינאה דרים פסוק כסוף סדרת וכפר עליו הכהן לפני יי׳ ונסלח לו :

ל׳ חס׳ לת וְטֶבֶל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן־הַדָּם וְהִזָּה שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֵת פְּנֵי הַפָּרֹכֶת׳ ומן־הַדָּם יִתֵּן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְאֵת כָּל־חֶלְבּוֹ יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה׃ וְעָשָׂה לַפָּר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפַר הַחַטָּאת כֵּן יַעֲשֶׂה לּוֹ וְכִפֶּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם׃ וְהוֹצִיא אֶת־הַפָּר אֶל־מִחוּץ לַמַّחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת־הַפַּר הָרִאשׁוֹן חַטַּאת הַקָּהָל הוּא׃ פ אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם׃ אוֹ־הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָהּ וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים׃ וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשָׁחַט אֹתוֹ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה לִפְנֵי יְהוָה חַטָּאת׃ הוּא׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה׃ וְאֶת־כָּל־חֶלְבּוֹ יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כְּחֶלֶב זֶבַח הַשְّלָמִים וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ׃ פ וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם׃ אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא׃ וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט אֶת־הַחַטָּאת בַּמָּקוֹם הָעֹלָה׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּמָּהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח׃ וְאֶת־כָּל־חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר הוּסַר חֵלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְّלָמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וְכִפַּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ׃ פ

ואם

ל׳ חס׳ לת

ל׳ ומן־דמא יתן · ל״ב חס׳ · ל״ג חס׳ · ל״ד חס׳ · ל״ה חס׳ · ל״ו חס׳ · ל״ז חס׳ · ל״ח חס׳ · ל״ט חס׳ · מ״ל חס׳ · מ״מ חס׳ · מ״נ חס׳ · מ״ס חס׳ · מ״ע חס׳ · מ״פ חס׳ · מ״צ חס׳ · מ״ק חס׳ · מ״ר חס׳ · מ״ש חס׳ · מ״ת חס׳ · נ״א חס׳ · נ״ב חס׳ · נ״ג חס׳ · נ״ד חס׳ · נ״ה חס׳ · נ״ו חס׳ · נ״ז חס׳ · נ״ח חס׳ · נ״ט חס׳ · נ״ל חס׳ · נ״מ חס׳ · נ״נ חס׳ · נ״ס חס׳ · נ״ע חס׳ · נ״פ חס׳ · נ״צ חס׳ · נ״ק חס׳ · נ״ר חס׳ · נ״ש חס׳ · נ״ת חס׳ · ס״א חס׳ · ס״ב חס׳ · ס״ג חס׳ · ס״ד חס׳ · ס״ה חס׳ · ס״ו חס׳ · ס״ז חס׳ · ס״ח חס׳ · ס״ט חס׳ · ס״ל חס׳ · ס״מ חס׳ · ס״נ חס׳ · ס״ס חס׳ · ס״ע חס׳ · ס״פ חס׳ · ס״צ חס׳ · ס״ק חס׳ · ס״ר חס׳ · ס״ש חס׳ · ס״ת חס׳ · ע״א חס׳ · ע״ב חס׳ · ע״ג חס׳ · ע״ד חס׳ · ע״ה חס׳ · ע״ו חס׳ · ע״ז חס׳ · ע״ח חס׳ · ע״ט חס׳ · ע״ל חס׳ · ע״מ חס׳ · ע״נ חס׳ · ע״ס חס׳ · ע״ע חס׳ · ע״פ חס׳ · ע״צ חס׳ · ע״ק חס׳ · ע״ר חס׳ · ע״ש חס׳ · ע״ת חס׳ · פ״א חס׳ · פ״ב חס׳ · פ״ג חס׳ · פ״ד חס׳ · פ״ה חס׳ · פ״ו חס׳ · פ״ז חס׳ · פ״ח חס׳ · פ״ט חס׳ · פ״ל חס׳ · פ״מ חס׳ · פ״נ חס׳ · פ״ס חס׳ · פ״ע חס׳ · פ״פ חס׳ · פ״צ חס׳ · פ״ק חס׳ · פ״ר חס׳ · פ״ש חס׳ · פ״ת חס׳ · צ״א חס׳ · צ״ב חס׳ · צ״ג חס׳ · צ״ד חס׳ · צ״ה חס׳ · צ״ו חס׳ · צ״ז חס׳ · צ״ח חס׳ · צ״ט חס׳ · צ״ל חס׳ · צ״מ חס׳ · צ״נ חס׳ · צ״ס חס׳ · צ״ע חס׳ · צ״פ חס׳ · צ״צ חס׳ · צ״ק חס׳ · צ״ר חס׳ · צ״ש חס׳ · צ״ת חס׳ · ק״א חס׳ · ק״ב חס׳ · ק״ג חס׳ · ק״ד חס׳ · ק״ה חס׳ · ק״ו חס׳ · ק״ז חס׳ · ק״ח חס׳ · ק״ט חס׳ · ק״ל חס׳ · ק״מ חס׳ · ק״נ חס׳ · ק״ס חס׳ · ק״ע חס׳ · ק״פ חס׳ · ק״צ חס׳ · ק״ק חס׳ · ק״ר חס׳ · ק״ש חס׳ · ק״ת חס׳ · ר״א חס׳ · ר״ב חס׳ · ר״ג חס׳ · ר״ד חס׳ · ר״ה חס׳ · ר״ו חס׳ · ר״ז חס׳ · ר״ח חס׳ · ר״ט חס׳ · ר״ל חס׳ · ר״מ חס׳ · ר״נ חס׳ · ר״ס חס׳ · ר״ע חס׳ · ר״פ חס׳ · ר״צ חס׳ · ר״ק חס׳ · ר״ר חס׳ · ר״ש חס׳ · ר״ת חס׳ · ש״א חס׳ · ש״ב חס׳ · ש״ג חס׳ · ש״ד חס׳ · ש״ה חס׳ · ש״ו חס׳ · ש״ז חס׳ · ש״ח חס׳ · ש״ט חס׳ · ש״ל חס׳ · ש״מ חס׳ · ש״נ חס׳ · ש״ס חס׳ · ש״ע חס׳ · ש״פ חס׳ · ש״צ חס׳ · ש״ק חס׳ · ש״ר חס׳ · ש״ש חס׳ · ש״ת חס׳ · ת״א חס׳ · ת״ב חס׳ · ת״ג חס׳ · ת״ד חס׳ · ת״ה חס׳ · ת״ו חס׳ · ת״ז חס׳ · ת״ח חס׳ · ת״ט חס׳ · ת״ל חס׳ · ת״מ חס׳ · ת״נ חס׳ · ת״ס חס׳ · ת״ע חס׳ · ת״פ חס׳ · ת״צ חס׳ · ת״ק חס׳ · ת״ר חס׳ · ת״ש חס׳ · ת״ת חס׳ · ל״ב חס׳ · ל״ג חס׳ · ל״ד חס׳ · ל״ה חס׳ · ל״ו חס׳ · ל״ז חס׳ · ל״ח חס׳ · ל״ט חס׳ · ל״ל חס׳ · ל״מ חס׳ · ל״נ חס׳ · ל״ס חס׳ · ל״ע חס׳ · ל״פ חס׳ · ל״צ חס׳ · ל״ק חס׳ · ל״ר חס׳ · ל״ש חס׳ · ל״ת חס׳ · מ״א חס׳ · מ״ב חס׳ · מ״ג חס׳ · מ״ד חס׳ · מ״ה חס׳ · מ״ו חס׳ · מ״ז חס׳ · מ״ח חס׳ · מ

ואם כבש · ואם הביא ממין הכבש לחטאת יביא נקב׳ כמו שעירת עזים · ועשה כאשר יוסר חלב הכבש להביא האליה כי אין עם השעירה אליה : ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה · הוא החרם וכן ואת אלית והכתוב אחז דרך קצרה והזהיר שחייב העד להגיד כי אם לא יגיד יש עליו עונש מהשם שישא עונו ואם שכח ולא הגיד ואחר כן נזכר לו : או נפש כי תגע · בנבלת הארבעה הנזכרו׳ ואם חזיר וחביריו : או בנבלת בהמה טמאה · למאכל כסוס וחמור · וארץ טמא מהשמנה הנזכרים : ונעלם ממנו · ואחר כך ידע או נגע בזב וטמא מת וזבה ונדה : לבטא בשפתים · דבור שפה : להרע · למי שהוא חייב או לפי הגאון להתענות · ועשה להזכיר אלה שהוא חייב להודות ועל האחרות שהן תלות לא תעשה לא יתודה לפני הכהן והקרבן אחד . ואם לא תגיע ידו · כי היד היא העושה כל מלאכה והיא הקונה רמז למי שאין לו · ויאמר רב יצחק כי מעט אחד לעולה בעבור שלא תגיע ידו הולי עלה על רוחו מחשבת והקרוב אלי שהאחל כנגד האמורים והשני חטאת כמשפט : עשירית

ואם־אימר ייתי קורבניה לחטאתא נוקבא שלימתא ייתנה : ויסמוך ית־ידיה על ריש חטאתא ויכוס ית־ה לחטאתא באתרא די יכוסון ית־עלתא : ויסב כהנא מדמא דחטאתא באצבעיה ויתן על־קרנת מדבחא דעלתא וית־כל־דמה ישוד ליסודא דמדבחא : וית־כל תרבה יעדי כמא דמתעדא תרב אמר מנכסת קודשיא ויסק כהנא יתהון למדבחא על קורבניא די״י ויכפר עליהי כהנא מחובתיה די־חב וישתבק ליה : ואינש ארי־יחוב וישמע קל מומי והוא סהיד או חזא או ידע אם־לא יתחוי ויקביל חוביה : או אינש די יקרב בכל־מדעם מסאב או בנבלת חיתא מסאבא או מסאבא או בנבלת בעירא מסאבא או בנבלת רחיש מסאב ויהי מכסא־מיניה והוא מסאב וחב : או ארי יקרב בסואבת אנשא לכל סאובתיה די יסתאב בה ויהי־מכסא מיניה והוא ידע וחב : או אינש ארי ייקיים לפרשא בסיפון לאבאשא או לאיטבא לכל די יפריש אנשא בקיום ויהי־מכסא מיניה והוא־ידע וחב לחדא מאילין : ויהי ארי־יחוב לחדא מאילין ויודי־די חב עלה : וייתי ית־חובתיה לקדם־יי על חובתיה די חב נוקבא מן ענא אימרתא או צפירת עזין לחטאתא ויכפר עליהי כהנא מחובתיה : ואם־לא תימטי ידיה כמיסת שיתא־ויתי ית־חובתיה די חב תרתין שפנינין או־תרין בני־יונה קדם־יי חד לחטאתא וחד לעלתא : וייתי יתהון לכהנא ויקריב ית־די לחטאתא בקדמיתא וימלוק ית־רישיה מקביל קדליה ולא יפריש : וידי מדמא דחטאתא על־כותל מדבחא ודישתאר ברמא ית־מצי ליסודא דמדבחא הוא חטאתא הוא : וית־

ואם־כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה : וסמך את־ידו על ראש החטאת ושחט את־ה לחטאת במקום אשר ישחט את־העלה : ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על־קרנת מזבח העלה ואת־כל־דמה ישפך אל־יסוד המזבח : ואת־כל־חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשי יהוה וכפר עליו הכהן על־חטאתו אשר־חטא ונסלח לו :

פ ונפש כי־תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם־לוא יגיד ונשא עונו : או נפש אשר תגע בכל־דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם : או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם : או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא־ידע ואשם לאחת מאלה : והיה כי־יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה : והביא את־אשמו ליהוה על חטאתו אשר חטא נקבה מן־הצאן כשבה או־שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו : ואם־לא תגיע ידו די שה והביא את־אשמו אשר חטא שתי תרים או־שני בני־יונה ליהוה אחד לחטאת ואחד לעלה : והקריב את־אשר לחטאת ראשונה וימלק את־ראשו ממול ערפו ולא יבדיל : והזה מדם החטאת על־קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל־יסוד המזבח חטאת הוא :

ואת

בעל התורים

אם לא יגיד וכשא עונו · אם לא יגיד מלא ד׳ ו׳ קרי ביה אם לו ביד הוי׳ פירו׳ שהגיד לו כבר אם שוב אינו חוזר ומגיד · בר״י

אמרי נועם

אם לא יגיד מלא כתיב אשר לא הגיד מכאן אז״ל כיון שהגיד ויש פרשי׳ דדייק ליה מהאי קרא ונשא עונו אביד שאחר מיני יודע לן עדות ונשא עונו:

חזקוני

לאחת מאלה · פר״ש ומה ש״ל שיכול אין לי אלא האמורים שבאם כו׳ פי׳ כגון שאכל אלב יהיו בכשב או שעיר והקלי׳ כגון ששמע קול אלה יהיו בעוף והקלים שבקלים כגון כשר שפני׳ יהיו בעשירית האיפה וכו׳ : והביא את אשמו אינו שאין נכסים אצל שאין הוא כשיכה : ואם לא תגיע ידו אין אומרי׳ גו׳ אלה ומ״מ לו עכוב באונסות יש לו אין לו נדרכין מכין שיביא קרבן ת״ל די שה : אחר לשפלת ואחר לעולה · שאינו ואין לו לאונס בשפלת העוף רק דשה שאינה אכילה לפי׳ צריך להביא שנים אחד לשפלת נאכילת הכהן ואחד לעולה לאכילת המזבח אבל כשעיר אייב שפלת דיו בכשב׳ אוסעיר לפי שיש שמב׳ מכשר אכיל׳ לכהן והאמורי׳ אכילה למזבח : והקריב את אשר לשפלת ראשונה ולא לאונס ולא לנני מזבח דהא קיים לן שפלת הם נאכלים אלא מלי והקריב ושלם והוא הכשאר כדם יפנה : ולא יבדיל · כי׳ אחד יפלוק ולא שני : והכשאר כדם יפנה · ופקיק בית שלקתו למזבח ודופקתו בקיר ודם שפפנה ויורד ליסוד : יפנה בחלף · כתי׳ דמשם׳ נתי לענין הזאה דשמוש יהא אדם מנני אבל הקיר הכי שפכיה · הכי פרש״י בזבחים כפ׳ קדשי קדשים : עשירית

מסרה

יוסר חד מן ב׳ זוגין מיחדין מתחלפין מן חד וחד חד ס׳ חד ש׳ וסי׳ נמסר בריש שיר השירי׳ · אשיש ב׳ כתיב י״ד נמסר בסדר

צו ; לוא ל״ה מ״ל בק׳ וסי׳ כי לוא אוכל לקום · אם לוא יגיד · אל בני כי לוא טובה השמועה · ולוא נברית מהבהמה · כי לוא חטא לך · דשמואל · לא תשמע ולוא תאבה לו · כי לוא יתנבא עלי טוב · תניין דמלכים · כי לוא יעשה עבדך · לוא אדני המלך כי · מעט מזער לוא כאביר · לוא כי אהבתי זרים · לוא נבא עוד אליך · וימנעו רכיבים ומלקוש · לוא אפילפני ככם · קדמא דפסוק · לוא לזרות ולא להבר · העל אלה לוא אפקר · קדמא דפסוק · עלו בשרותיה · וקדמא ובתרא דכחשו ביי׳ · ורעב לוא נראה · שוב שוטף כי יעבר לוא יבואנו · ולוא אמרו בלבבם · ההגיו אשר לוא · קדמא דפסוק · הוסרי ירושלם פן · הקשבתי ואשמע לוא כן · עבר קציר כלה קיץ · ולוא יפיק · ואזרם במזרה · אם לוא הפנעתי כך · וינאפו · ואם לוא השחוק היה · אם לוא יסהבום קדמא · ולוא תבא דמעתך · לוא אליכם כל עוברי · סדם אחותך · וא׳ נדרשתי ללוא שאלוני : או בנבלת בהמה טמאה י״א בטעמא לאחור פי׳ בטעמא פשטא ולפנין יתיב וסי׳ · או בנבלת בהמה טמאה · אחרי הכתו את סיחן · והיה כל מעבר מטר · איש יושב על בסא דוד · איש יושב בתוך העם · איש אחרי שרירות לבו הרע · שקר הגבאים נבאים בשמי · די מלכו׳ תחות כל שמיא · די כל מלך רב ושליט · די מדת עבר נהרא · על כל חרד בדבר אלהינו : להרע ו׳פתחין וסי׳ ולא נתנו אלהים להרע עמרי · או נפש כי תשבע לבטא · חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו · אנכי מחל להרע · נשבע להרע ולא ימיר · כאשר זממתי : ראשונה ג׳ מ״ל וסי׳ והקריב את אשר לחטאת ראשונה · ושלמתי ראשונה משנה עונם · ויד השרים והסגנים היתה במעל · אנ״ך : וסלק ב׳ וסי׳ את ראשו והקטיר · ממול ערפו ולא יבדיל : חטאת הוא ד׳ נמסר בסדר ואתה תצוה :

אחר הכבשים והכהנים וס׳ יתע׳ וזה כי הדם והאמורים היו לעונש ופוק ושמן לכהנים והעור והבשר לבעלים · וכבר נבאר זה כאור שלם אחר שישלמו לנו שניני הקרבנות · אם זכר אם נקבה תעיש יקריבנו · מי שהוא זכר ודאי לו נקבה ודאית יצא שיפשוט ואנדרונינוס · תמי׳ להוציא כשל עוס והכה לא הקבידה שמורה כו שיהיה שלמה כלם נשם יעשלה · לפני יי׳ · ר״ל כמזבח בתוכן שיהיו פניו לנד המערב · ושמן ידו על ראשו קרבנו · כבר נאמרנו זה בפה שקדם · ורלוי שיונן מזה שלין הכמיכה נוהגת אלא כמה שלשבר שיאמר כו שהוא קרבן שלו ולזה לא תהיה הסמיכה בשמה נעבור ונמעבר ומוד שהם שיכם כאים על מעוא כלל והסמיכה הוא בעבור הקטנה שלא כמה שלשבר שיאמר כו שהוא קרבן שלו ולזה לא תהיה הסמיכה בשמה נקבלת פתח אוהל מועד ר״ל מכוח אהל מוע׳ ולזה אם שמשה נשרה אפי׳ לאמורי הסיכל כשרה כי כל המזרה היא מכוח אוהל מועד ר״ל שמשכה יבואו אל אוהל מועד · ואולם אם שמשה כנגד אל הכל ולכן אם שקטה כשרה והיו לנשוה הסיכל כשולת מכוח אהל מועד אם לא כאמנשה שמשיה לנשוה הסיכל וזה מכוח מאד · ובזרקו בני אהרן הכהנים · בעת שמש בכהנים לאחיהם הבלנים ומשוסרי כנדים ושאר מה שידמה לזה ויתבאר שמשמיה ואילך מכוח כהנה על אשון שהבאר כמה שקדם · ר״ל לאמה מעוש הסקרא ושם היה נתון שמי מעבות שמן לרבע בשמי קרבות לאלכסון הם זנח כמו שביאורנו בשה שקדם · הבלב המכבה לת הקרב ולת כל הבלב אשר על הקרב · זה מבואר כי קצת הבלב היה המכבה הקרב בלתי דבק בו ובמו הבלב שבלי בני הקבה · ומשני אלו הבלבים דבר בזה שמקום · ולת שתי הכליות ולת הבלב אשר עליהם אשר על הכסלים · אלו לא אמר כי אם הבלב אשר עליהן היה לאמור שלא יהיה קרב מה שהיא מעבו שבל הכליות לבד ולזה אמר אשר על הכסלים וכלל בזה הבשאר שבבלב ומתיליות הבלב אשר על הכסלים שהוא תמת הבלב הבמשך לבלב הכליות · ולת הייותרת על הכבד על הכליות יסירנה · הבה היה נשבל מעם מן הכבד עם הייותרת בשבנה הבנבי׳ · והוא מה שהוא מן הכבד אל הכליות והבה כיאור הסמוך כן הייותרת נוסף על הכבד שהוא אל הכליות יסירנה · והקטירו אותו בני אהרן המזבח · ר״ל בשם שהם נכהנים לפי שבבר אחר אחר זה בהבלמות כיאור מעשה זבח הבלמי׳ והקטירו הכהן · והקטירם הכהן על הבולה אחר על המזבח . ר״ל על עולת הבמיד על נקר שהיא ראשונה לכל אחר הקרבנו׳ · ובבר ישיבו שם ענים על הלב קודם הקטרה כמו שקדם ומזה שמקום יתבאר שלין דין נזירי ענים נוהג כי אם בעולת התמיד שלם היה ראוי שיהיה הכבל בזה בשבין כן הסמולה ויבר הקרבנות · ואם מן הכלן קרבנו לבני אהל מועד ר״ל בשזרה וכל מקומות העורה בשרים בזה · כמו שהשבאר בזה שקדם כי אין ראוי אותה הבנבר מבנו והוא הנבר הבלבים ובין קצת אלבו הבלבים שלנו שיהיה בל אלב לי׳ כאמן שלא יאכלוהו בני ישראל והנה יבאר בזה שיבאר אלן הבשרים נזנה הבלבים והשאר יבי׳ כאכל לבני׳ · מקום עולם לדורותיכם בכל מושבתיכם

רלבג

הקרבים לזונם כמו לאיבי העולם ואמורי קדשי הקדשים וקדשים קלים ואם תקריב מנחת בכורים ליי׳ תביא בניסן יהיה היתה בזה מוכה כמו שיתבאר בפרשת אמור אל הכהנים · ואולם אחר עלת ואם לפי שהיה אלני אהרן והרגון בזה כשתה׳ כאהרן בזמן שתתקיי׳ בה וידענו שזולת המנשה כל מן השעורים שלם היתה בא מן הבשרים לא היו שתי הלחם של עבדת המנשה קדשה וכבר קראה הכתוב מנשה קדשה בפרשת אמור אל הכהנים ושוב שלא היו הבשרים נקרבים בי״ז בניסן בארץ ישראל · ואמנם היה לו קניל שעורים וזה מבואר מן בשוב אחיב קלו בשלמים בשעתם בלא כדי ליבנם בלאמן שיהיה שולם בלא בשר בכלום · נרם בדבל · היו שבנים לאומן בדשים על נדוסו׳ כדי שיהיה הם בלת יותר יפה · ונתת עליה שמן ר״ל על הסלת של זלת המנשה והבי׳ היה המעשה בה כמו מעשה מכשל הסלת הנזכר למעלה וזה מכוא׳ שלו׳ הכתוב והנה בזה הפקוס כשלם זכר הבכורות הבלות בכני ישראל :

ואם וגם הבלבים קרבנו אחר שבאיאר הדין הבנשה לא לבאר דין מעשה הבלבים · ואמר בקרא בלבים מבכן שלם ר״ל שהוא יבא אחרי היות שלם בין האדם לבקר ולזה היה עניינו שיאכלו בו על שלמן

יוסף בן מתתיה

יוסף בן מתתיה כהן גדול ומלך ונקרא בלשון הקודש יוסף בן מתתיה ונקרא בלשון הגוים יוסיפוס בן מתתיה ונקרא בלשון הגוים יוסיפוס בן מתתיה ונקרא בלשון הגוים יוסיפוס

מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו · מגיד שלא נאסר לבד החלב והדם של הקרבנות אבל נאסר
כל חלב וכל דם מהבהמות המותרות באכילה ולזה אע"פ שהותר בשר תאוה אחר הבנין ישראל
בארץ הנה יהיה בבשר הפוץ זה הדין ולמדנו עוד עם זה שאין המצו' הזאת תלויה בארץ ולזה אחר
בכל מושבותיכם שלא יחשוב חושב מזה יהיה מותר לבד בקרבנות כי אין הקרבנות מהנות בכל
מושבות כמו שיתבאר בתה שינא · ולפי שסיך אזהרת החלב לזה שאחר כל חלב ליי' למדנו
שהחלבים שהם ליי' הם הנאסרים לבד מזה המקום יתבאר שהחלב שבתוך הכליות ושבתוך הכסלי'
אינו נאסר מן התורה כי התורה לא זכרה בחלבי' אשר לה' כי אם החלב שעל הכליות ועל הכסלים
ולא שבתוך הכליות ובתוך הכסלים · ולפי שלא זכר בקרבנות בדם מינים שונים כמו שזכר בחלבי'
ואחר כל דם לא תאכלו למדנו שכל אחד מחיני הדם הוא בלתי לא הדם היוצא בשעת שחיט' לבד
אשר היה מדרך על המזבח כמו דם הלבבים ודם התחלית ומה שידמה להם ובכאן כשלא זכר
הקרבנות שיהיו על גד הגדר והמלבה ואולם למה היו אלו הקרבנות בזה האופן המזכר הנה נבאר
זה אחר שנשלם זכר הקרבנו כלם כדי שלא נכפול המאמר בזה ושם נבארו בב"ה התועלו המגיעו
מהם ומה מהם על הכונה הראשונה ומה מהם על הכונה השנית :

נפש כי תחטא בשגגה וגו' עד פרשת נו · אחר שזכר הקרבנות הנאים בגדל ומלבה
ובאר קצת מהם וקצת דיניהם שב לב לזכור הקרבנות הנאים על הטא והחל
מהבאים על החטאים היותר עצומים והם אשר יתחייבו על זדונם כרת וכבר למדנו זה מזה שאמ'
והוא שכבר זכר בכאן בזה החטאת דין מיוחד מיחיד ודין מיוחד אם נעשה מפני הנאם דבר
מעיני העדה יש לספק בזה המקום על הדם לזה מנה שתי חלות בעניין החטאת ויתחה שהכל
חלוה אחת כי כבר התחיל בכללות נפש כי תחטא ואחר כך ביאר דיניו אם היה החוטא כהן משוח
או כל עדת ישראל או נפש אחת מהם · והנראה בעיני שכל זה חלוה אחת לפי הענינים הכוללים
שעליהם נכתבה שרש המצות הזאת ובכמו זה תחלת זאת החלוקה בתה שאחר בפרשת שלח לך
וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה והנה חייב שם לגבור פר כמו שחייב בכאן אלא שהיפוך
שם שעיר ותחלת שחייב שם ליחיד בו בת שנתה לחטאת כמו שחייב בכאן שעירה או כשבה ולזה
למדנו שהמצות אשר יהיה זה הקרבן עליהם הוא חסון המצוה המזכרת בפרשת שלח לך · ואחנם
המצוה המזכרת בפרשת שלח לך היא אשר יתחייבו על זדונה כרת כמו שנתבאר שם בתחבו והנפש
אשר תעשה ביד רמה ונומר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה ולזה יהיה מה שאחר בזה המקום
מכל מצות יי' אשר לא תעשינה במצות לא תעשה מחיינין על זדונה כרת · ואחנם בתיחדה
מהם המזכרת בפרשת שלח לך לפי שהוא בעבודה זרה כמו שנבאר שם בב"ה · ומזה המקום
יתבאר שלא יתחייבו חטאת על מצות עשה ואע"פ שחיינין על זדונו כרת כמו פסח ומילה שנאמר
אשר לא תעשינה מכלל שבלא תעשה הכתוב מדבר וכן לא יתחייבו חטאת על מצוה לא תעשה
שחיינין על זדונה כרת אם לא היה מעשה כמו המנדף כי הדבור אינו מעשה שנאמר אשר לא
תעשנה וזה מזה שיוצה שיש מעשה בלתי המצות אשר ידבר בזה המקום · ועשה מחלת מהנה
מגיד שכל חלת וחלת מהנה חייב חטאת ולזה יתבאר על דרך משל אם אכל חלב ודם בשגגה
חייב שני חטאות וכן על כל מצוה ומצוה מלתי · אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם
בשבול שהכהן המשיח הוא היותר נכבד שבעם ונתקדש יותר התחיל המאמר בו כזה תחלת
בתה שמכר בחטאת יום הכפורים שרשונ' הקדים פר חטאת אשר לו לחלת הסבה בעיל' · ולזו
שתדע כי הכהן המשיח הי' מוכן להורות משפטי ה' לישראל כמו שנא' בפרשת שופטים ושוטרים ·
לכלתי שיוצא אל הכהן המשוח לשרת שם את יי' שהיה והנ' נשתתפו בזה כל הכהני' כמו שאחר שם
ונאת אל הכהנים הלוים ואחר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל והנ' הנבחר מהם הי' כה"ג
ומה הי' הוא יותר מיוחד בזה ולזה יהיה אמרו לאשמת העם ר"ל שיהי' חטא בתה שאולי יהי' סבה
שיאשמו בו העם וזה יהיה כשיטעה בהוראה בלתי המצות המזכרות כי בזה האופן אכשר שיחטאו
העם בסבת זה הטעות והנה יהי' כשיאשלו ממנו שיורה אותם זה הדין ומזה המקום יתבאר שזה
הדין יהיה כשטעה בהוראתו אם עשה על פי הוראתו כמו שקדם אחרו ועשה מחלת מהנה ושיהי'
פני השוחט לפחת המערב כשישחט אותו · מלם הפר · מהדם שהוא הדם הפר והוא דם הנפש לא
פני השוחט לפחת המערב כשישחט אותו · מלם הפר · מהדם הפר והוא דם הנפש לא
דם העור ודם התמצית ומגיד שזאת הקבלה מצותה בכהן משיח אך אין זה מעכב ר"ל שאם קבל
דם הבעור ודם התמצית אחר כן ובטל הכהן ונתן הכהן והקטיר הכהן ולא זכר שם משוח
לזה כהן הדיוט כבר שהיו אחר כן ובטל הכהן ונתן הכהן והקטיר הכהן ולא זכר שם משוח
ואין ראוי שיקדקו יותר בקבלת הדם מזריקתו שהוא מהלך אל הסלחות אל הקבלה · ואם אחר
אחר שכבר הקפיל' התור' שנעשה הקבל' על ידו ולא הזריקה כי בהתלו' הכפר' ואין ראוי שיהי'
הכפר והמתכפר אינם אחר בעינו אחרנו לו שכבר ידאה מדברי התור' הפך זה והוא שבעבוד יום
הכפורים יכפר הכהן הגדול תחל על חטאו ולא יתכן שתעשה העבוד' ההיא על יד אחר כמו שיראה
הכפורים יכפר הכהן הגדול תחל על חטאו ולא יתכן שתעשה העבוד' ההיא על יד אחר כמו שיראה
מלשון התור' בזה בפרשת אחרי מות והביא אותו אל אהל מועד · ולפי שם תהי' ההוראה על
הפרוכת ועל קרנות המזבח הזהב ובטל הכהן את אצבעו בדם כבר התבאר בפרשים הכוללים כי זה
הלבבע הוא יחידי וכן הקבלה והזריקה הוא בימין והזה מן הדם שבע פעמים לפני יי'
את פני פרכ' הקדש אחרי שטבל אצבעו בדם יזה מן הדם אשר באצבעו ולזה הו' ראוי שיהי' באצבעו
כדי הזאה וכזה יעשה שבע פעמים ר"ל שיטבול אצבעו בדם ויזה באופן שיהיה כל הזאה שבילה
ויהיו פני המערב בעת הזאתו באופן שתהי' הזאתו את פני פרכת הקדש ותהיה הזאה נכח קדש
הקדשים · ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים וכל ד' מתנות על ד' קרנותיו וזה
המזבח הוא מזבח הזהב שהוא באהל מועד ובו יקטירו קטרת הסמים לא זולתו כי כמו שהתבאר
בזה שקדם ואחרו לפני יי' אין הדלון בו שתהיינה אלו ההזאות המרבע לפני יי' כי זה בלתי אפשר
אך היה בזה שזה המזבח הוא לפני יי' לפי שהוא סמוך לקדש הקדשים כמו שהתבאר בזה שקדם
ואולם מזבח העולה היה מחוץ לאהל מועד בעזרה · ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח
העולה · ר"ל המשאר מדם הפר אחר אלו ההזאות · וכבר זכרנו בזה שקדם מה הוא יסוד
מזבח העולה · וזה המקום למדנו זה הענין גם כן בשאר הקרבנות המהנים זה המנהג כמו פר
יום הכפורים אשר פתח אהל מועד · ר"ל מחה שיהיה היסוד ההוא לפאת מזרח אהל מועד והוא
יסוד המערבי ואת כל חלב הפר וגו' · עד כאשר יורם משור זבח השלמי' כבר נתבאר כל זה בזה
שקד' כאשר יורם משור זבח השלמי' ידוע שזה לא הי' צריך להזכיר להודיע מה ירים ממנו שכבר זכרו
בזה המקו' בשלמו' כמו שזכ' בשו' זבח השלמי' ואחר' לבח שזה יעשה בזה הקרבן לשב' בעיר' שיעשה בשור
זבח השלמי' וכן אחרו בספר' מה שלמי' מביאי' שלו' לעול' אף זה מבי' שלו' לעול' וכבר נבאר זה בב"ה
בשם נבאר לזה היו הקרבנו באופן שבא' המזו' בהם זאת הפר ואת כל עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל
כרעיו ואת מ' הראש והכרעי' את זכיתו כל בשרו למדנו שכב' יתתחה למתחת כמו הענין בעול' וזה
כי הרא' הו' כתת מוכתחי' כמו שהתבא' בא' שקד' וכן הענין בכרעי' אין הבדל שלא שנו הכתובים עשו
בזול' הפע' העו' כי הם היו נשרפי' עם עור' משא' כ בנתחי העול' קרבנו ופרשו ר"ל הקר' עם פרשו מה

שאין כן בקרב העולה שבכר היו מסירים את פרשו ורוחצין אותו כמו שהתבאר בזה שקדם והוציא
את כל הפר אל מחוץ למחנה · ר"ל חוץ למחנה · ישראל במקום שהיה שם היה נקרא בית הדשן
ומגיד שאחר שקרעוהו והוציאו איבריו והקטירום על מזבח העולה מוציאין אותו שלם חוץ למחנה
ישראל ושם מנתחין אותו באופן שקדם ושורפים אותו שם ולפי שלא אחר והוציא הכהן לאחרנו שזאת
ההוצא' כשר' בזר · אל מקום טהור · שיהא מקומו טהור · אל שפך הדשן · אל מקום שנוכרין
שם הדשן · ושרף אותו על עצים באש · מפני שלא אחר ושרף אותו הכהן לאחרנו שהשרפה הזאת
כשרה בזר · ולפי שאחר על עצים ולא אחר על העצים · לאחרנו שאי זה עצים שיהיו כשרים לזה
ואפילו קש ובנבה שהם נקראים עצים גם כן בלשונו · ובכלל הנה כונת התורה להסיר היופי
והנוי מזה החלק מזה הקרבן הנשרף בחוץ · ולזה לא רצה השם יתעלה שיהיה בחוץ במקום בלתי
קדו' עם צורו ועם פרשו ולא דקדק בשורפו שיהיה כהן · וזה יורה שבאשר אחר עצים הוא לכונה
שלא יקפיד לי זה עצים שיהיו אלו העצים · על שפך הדשן ישרף · רוצה לומר על מקום שנוכרין
שם הדשן :

ואם כל עדת ישראל ישגו רוצה לומר כל ישראל או רובם וכבר יבאר אחר זה זאת השגגה
איך תהיה ונעלם דבר מעיני הקהל · הנה לפי שהענינים מורים לב"ח לאחר הדרך ילך
בה ויאמרוהו מהכשל בהליכתו קרא עיני הקהל בית דין הגדול כי הם המורים לכל ישראל אי זה
הדרך ילכו בו בדרכי התורה כמו שהתבאר בפרשת זקן ממרא או יהיה הדלון בזומרו אל כל עדת
ישראל בית דין הגדול כי הוא כולל לכל ישראל · והנה מצאנו בתורה שקראה הבית דין בדה אחר
ושפטו העדה · והנראה העדה מעיני העדה להורות כי מבית דין ידבר · ולפי שאינם עיני הקהל אם
אינם ראויים להורות תוייב שיהיו נעלם מכלם לא מקצתם ואו יהנה בם זה הדין ואמרו ונעלם דבר ראה
לומר שיזכור אחר זה והם אשר לא תעשינה שחייבין על זדונם כרת כמו שבארנו ולפי שאחר ונעלם
דבר חייב שלא תעלם מהם כל המצות אבל דבר מתנה כללו תאחר שיורו שהדם הוצא מהשחיטה
הוא אשר אסרתהו התורה · אבל דם אלב הוא מותר · ועשו אחת מכל מצות יי' אשר לא תעשנה
רצה לומר ישראל שבבר זכרם בראש הפסוק או יהיה שב אל הקהל שזכר קודם תיבת ועשו · והנה
הדלון בו כל ישראל לא קהל מקהלות ישראל כי כבר לקח הענין כולל בבית דין מפני כללי' הענינים
על פיהם · ולפי שסיך העשייה להנעלם הדבר מעיני הקהל הנה יחוייב שיהי' ההעלם ההוא סבת
עשייתם זאת ההעבדה · ואחנם זה יהיה כשיאחרו להם מותרים אתם לעשות זה · ואם עשו אותו
ישראל כלם או רובם כי הוא בכלם כמו שהתבאר בפרשים הכוללים מפני הוראתם זאת אך יהנה
בהם זה הדין ולפי שאחרו · ועשו שב אל הקהל או אל ישראל לא הבית דין הנה יתבאר שאם עשו
בית דין על פי הוראתם לא יאמרו עם המושים מישראל להשלימם לרוב ומודעה החטאת אשר חטא
עליה רצה לומר ליחי שהיה להם הנעלם נודעה שנג' ההוראה אשר חטאו עליה ישראל ועשו אחת
מאלו העבירות החמורות והוא ראוי שתודע להם החטאת אחר שעשו כל ישראל או רובם על פיהם
ואז יהנה בהם זה הדין לפי שכבר כבר זכרם התורה זאת הידיעה אחר המעשה · וראוי שתודע להם
החטאת ההוא בייחוד לא שיודע להם שעשו בדבר · מה שהורו מצאתם לי זה דבר הוא
שנאחר ומודעה החטאת ולא שיודיעה להם · והקריבו הקהל ידוע כי הסבב האחד נקרא קהל
שנאחר ויעמוד יהוספט בקהל יהודה וכל ישראל גם כן קרוי קהל ואלו היה הדלון בזה כל ישראל
לא היה צריך לומר כי אם והקריבו כי אחרו ועשו שב אל כל ישראל כמו שבארנו · ולזה יהיה אחרו
והקריבו הקהל שב אל כל שבט ושבט ואם אחר אומרו שאם יהיה הבנין כן יהיה כל קבון שבמקום
מקום מעיירות ישראל מבית סר לפי שכל קבון מהם נקרא קהל אחרנו לו שזה בלתי ראוי וזה כי
החלק כלל כל יסר' תלוקה ראשונה הוא לשבטים לא אלו הקהלות והנה יקריבו כל שבט ושבט פר
אע"פ שלא חטאו כיון שחטאו רוב ישראל והנה שאר מה שבא בזאת הפרשה בד אשר נשיא יחטא
ובאחר ממה שזכרנו בפרשת כהן משיח בכל דבריו כי ענין זאת החטאת שוה לחטאת כהן משיח
לכל דבריו כמו שנזכר בזאת הפרשה :

אשר נשיא יחטא · ראוי שתדע כי נשיא השבט יקרא נשיא והחלך גם כן יקרא נשיא
כאחרו ובבני דוד נשיא להם לעולם · ויתבאר בזה שיבא זה שהמאחר בזה
המקום הוא בזה שהוא חלק לא בנשיא השבט וזה שכבר לקח מן הכהנים מי שאין שם כהן עלת
גדול ממנו והוא הכהן המשיח · ולקח מהבית דין בית דין הגדול שאין עליו בית דין · וראוי שיקח
בכאן הנשיא שאין עליו אדם מישראל והוא החלך והוא מבואר מלשון התורה שזה הדין יהנה כשהיה
נשיא ואחר כך חטא לא אם חטא ולא"כ היה נשיא ובזה יתבאר שאם עבר מכשילותו אדם שיקריב
קרבנו לא יהנה בו זה הדין · ועשה אחת מכל מצות יי' אשר לא תעשנה · כבר בארנו בזה שקדם
שהמאחר פה הוא למצות לא תעשה שחייבין על זדונן כרת שים בהן מעשה או הודע אליו חטאתו
אשר חטא · עניינו והודע אליו חטאתו אשר חטא · למדנו מזה מה מאחר בשגגת בין דין בהוראה
ומודעה החטאת וכאשר תמצא גם כן בנפש כי תחטא מעם הארץ או הודע אליו חטאתו ועניינו
בארכה והודע · לפי שאם לא הודע לו לא יתחייב חטאת אבל יתחייב אשם כמו שאחר אחר זה
ואם נפש כי תחטא ונומר · ולא ידע ואשם ונומר · והנה הענין במלת לו כמו הענין בחות ולא"ו
זה כי חות ולא"ו פעם עודפת ופעם עמיינה ענין מלת לו כמו לבנו ואמו קבל ורבים זולתו וכן חלת
לו מתלוקת ולפעמים עודפת וכבר מנה מהם ר' יונה המדקדק רבים · ועניין הודע אליו שיהיה
ידוע אליו בחי זה לאופן שיהיה אבל אם לא היה ידוע לו אף על פי שהעדים מעידים שכן הוא לא
יתחייב חטאת אם לא היה לבו שוחק על דבריהם · וראוי שיהיה ידוע לו חטאתו אשר חטא בה אבל
אם לא מודע לו אף על פי שנודע בודאי שחטא לא יהנה בו זה הדין מפל זה אם היה חלה ומותר
לפניו ואכל מהם בשגגה ואינו יודע אי זה מהם אכל בטול מקרבן חטאת · שביל עניש זכר תחיסי
זכר ולא נקבה ולא · טומטום ואנדרוגינוס · תמים · ולא בעל מום וכבר זכרו המומין הפוסלין
בקרבנות בתה שיבא · ואמר ידו כבר בארנו דיני הסמיכה והביא עם ידו ועל ידי בעלים לא על
ידי זולתם · ושחט אותה במקום אשר ישחט את העולה · הנה לומר לפנון העזרה ואחרו חטאת
הוא רוצה לומר שיפחטוה לשם חטאת וכבר פירשנו בתה שקדם איך יפחטנה לפני השם · וכן אחר
בפרשה הבאה אחר זה ושחט את החטאת רוצה לומר שיהיה חטאת כשיפחטוהו וזה אחנם יהיה
כשיפחטוהו לשם חטאת · ולקח הכהן מדמה ואילך מצות כהנה · באצבעו · רוצה לומר הימני
וכן הקבלה היה ביד הימנית באופן הנהוג רוצה לומר בכלי וזה אחנם יהיה בכלי הסרת על קרמות
מזבח העולה · הם ארבע קרנות על ארבע הזאות · ואת דמו יספוך אל יסוד מזבח העולה · ר"ל
הנשאר מדמו וכבר בארנו בתי זה חלק מהיסוד יהיה זה · וכבר עלה הכהן מחטאתו · שתהיה
הכפרה לשם הבעלים ולשם חטאת :

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ רוצה לומר שאינו חלק ולא כהן משוח · בעשותה
אחת מכל מצות השם אשר לא תעשנה כבר בארנו שאלו המצות הם מצות לא
תעשה שיש בה מעשה שחייבין על זדונו כרת וזה הדין אחר יהיה כשלא עשה זה על הורות ב"ד באופן
הנזכר בזה שקדם כי יפטר היחיד ויביא כל שבט ושבט פר כמו שהתבא' הנה בזה שקדם
עד ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה מבואר מזה שקדם : **ונפש** כי תחטא ושמעה קול אלה
ר"ל שבוע' או קללה בשם מן השמות הקדושי' כי על כל אחת מאלו יבול שם הלה כבר תמצא בקללת
סוטה שנקראת אלה ושם התבאר ג"כ שהאלה היא שבוע' וזה אחנם כשישבועהו בעל דין שיעיד על
אותו עדות שיודע לו ואלמדנו מזאת השבוע' היא ע"פ ב"ד ר"ל התובע ולפי שאחר והוא עד הנה יהיו'
שיהיה ראוי לעדות לא קרוב או פסול או שומע מפי שומע ולפי שאין דברי העד עדות אלא בפני ב"ד
הנה לא יתחייב העד אם לא יגיד אזן לב"ד כי שם אין דבריו עדות אלא ספור דברי' לבד ולא יתחייב
ג"כ אם לא היה שם עד אזלתו כי דברי העד הא' איינה עדות על דרך האמ' אם לא היה שם עד אחר
אזלתו שנא' על פי ב' עדים או ג' עדים יקום דבר · וראוי גם כן שיהיה השומע הוא הבל שנא' ושמעה
והוא עד ר"ל שיהי' עד בעת ששמע : **וראוי** ג"כ שתהי' ספירת העדו' אחר שמיע' הקול שב' ושמע'
קול אלה אם לא יגיד ולזה אם קדמו וכפרו ונשבעו שאין יודעין לו עדות לא יהנה בהם זה הדין

ראוי

אלוי גם בן שידע שזה הדין לא יהיה לו בדבר של ממון שיהיה שם זה משלם ונשבע אחון וגזה
לא יהיה נעבדים ושטרות וקרקעות לפי מה שהם ממון בעצמן מה שלא יתבאר איזה שלחנאל
אתכם לא יהיה אלא בפרשת ממון בי התורה לאמרה והוא גזל אז לא ראה לו ידע מבלי שהכשלו אשר
בו הבדלות יוכל להתקיים העדות בו בראייה אלא בידיעה וכידיעה אלא בראיה זה אלא יפרכן
אלא בתביעת ממון • והמשל שכבר ידעו עדים שראוכן הלוה לשמעון ויעידו מה שראו לו יוחנן
בעבדים שמעון ויאחר להם שיהיה עדים לאחרון שהיא הלוה ויתבאר אלא יהיה זה הדין
בקרקעות ובעבדים ושטרות כי הוא ראוי אלא נאמיד בעדים יותר מעה מבחוץ בעצמם אל
שהמצבע לא יחויב שבועה בלו הדברים אם על פי שיהיה מודה מקצת כמו שהתבאר לפרשת
אלה המשפטים ואם אחר דין שבועה בלו הדברים כל שכן שראוי שיחסל מהעדי' ואולם
שבועה שבשבועת העדות אין הבדל בהבאת הקרבן בין שוגג לאחיד שהרי לא נאמר לה ובעלם
ממנו כמו שאחר כשאר הדברים המחבים עמה ואם לאמרם הוא לאחיד לשוגג ואם אחר
אחיד אלא יתבן שיבא קרבן על הזדון אחרמו לו שכבר מצאנו בשפחה חרופה קרבן על הזדון וכן
הענין באמה נגאת הנזכר אחר זה ולזה נשפטו בזה המקום שיבא זה הקרבן גם על חזדון לו נפש
אחר קנס בכל דבר אמת לפי אלא זכר פרשו זה הבדל כי אם אבנות הטומאות לאחרמו שאינו מדבר
בתנא חלל הטומאה וזה כי כללות הבהמה והאדם והעבדים אם אבנות הטומאה כמו שיתבאר •
בעלם ממנו והוא אמת • ולזה לאחר שבעלם מעמו אחמו אמת ואינו זכר שנעבר בהלו הטמאות
שהיה הוא ידוע אמת ר"ל אלא שהר עדות מטמאתו • ואמר • ר"ל שעשה מה אלא יתכן עשותו
לאמת לפי משפטי התורה הזה לאחרם אם כשבבנים לאחרם לו כשאכל קדש כי חשבי אלו
מקר הטמא כמו שיתבאר בטה שיבא והזה לף על פי שיש בזדון אלו הטבירות כרת כמו שיתבאר
בזה שיבא הנה הבדלה התור' בין אלו העברות ושאר העברות שחייבים על זדונם כרת כי בשבי'
אלו יבא קרבן מלה ואחד ולא חלק בו בין בשיא ובין בהן חטאת וכהן הדומה • והל' אחר בבלת
אלו יבא קרבן מלה ואחד ולא חלק בו בין בשיא ובין בהן חטאת וכהן הדומה • והל' אחר בבלת
אלה אמת' לפ"ם שכל בכלת אלה היה הוא אמת' להתמות שיהי' בה שעור אמת' והוא כזית כי בחות
מכזית אמתה לא יטמא בטנא וכן הענין בזה אחר בבלת בהם' אמת' לא בבלת ארץ אמת לא
כי יגע בטומאת אדם לכל טומאתו אשר יטמא בה ר"ל הן טומאת אדם הן טומאת זב וזבה ונדה
ויולדת ובועל נדה וזה שיהיה לזה • ובעלם ממנו ואם ידע ואשם ראשה בשאר שאחר שידע הוא
אמת בעלם ממנו ואשם בשבבנים לאחרם לו בשאכל קדש אלה יחויב אשר חטא לו הנעלם אחר ההעלם
כי לולי הידיעה לא יתעורר להביא קרבן על חטאתו אלא יוכל להתודה אשר חטא אלה יחויב שיהי'
לו ידיעה בשאלה ידיעה בסוף והנעלם בנתים ולא יהיה בשם זה הדין • לא נפש כי תשבע לבטא
בשפתים לא שיטמור בלבו לבד ולא יהיה בשפתיו להרע לו להטי' כמו שבשבע שאוכל ולא לאוכל
שאחרתן ומלא אחרתן • לכל אשר יבטא האדם בשבועה • ר"ל לכל מה שדרך האדם לבטא בו
בשבועה לתנוע ממנו דבר מה לו הכך זה ומה אחרים יהיה בשחיה בפיו מה שנחר בלבו לא שיהי'
בלבו דבר מתחלף לזה שהוזיא מפיהם לפי מה שבלבם ויתבאר עוד שאלת השבוע' אחרים
כי לא יתקדקו יותר שיהיה מה שהוציאו מפיהם לפי מה שבלבם ויתבאר עוד שאלת השבוע' אחרים
שהיה בדבר הנשמע לא בדבר על חטאת כי אין הענין ההוא בהוציאו להתרחק ממנו ולהמשך אל
אל יחויב לו שיבא בו לפי משפטי התורה וכבר יתבאר זה עוד ממה שפירשה התורה באחד
מקרבי אשר ר"ל בחיר שהוא לחטוא ממנו חיין אחרים שם חטאה תכריחהו לשתות יין לא אלא לשתות
הבלל הנה זה ממה שאינו צריך אל באחר • זה שבבר אחר שהשבועה תהיה להרע לו להטיב
אלה היתה השבועה בקיום דבר מצוה הנה היא שבועת שוא אחר שלי אשאר לו לקיימה ואם
אשאר לו לקיימה אחרים לטרע לו להטיב כי בזולת השבועה היה מוכרח בזה • ואם היתה
הבטל בדבר מצוה הנה היא שבועת שוא אחר שלי אשאר לו לקיימה כמו משפטי התורה ולזה
יתבאר אחרים בשבועת במי מהנה בדבר מצוה • ובעלם ממנו • ר"ל שבעלמה ממנו השבועה
מזכר קודם זה • והוא ידע ואשם • ר"ל שבבר ידע קודם זה השבועה ואחר כך אשם כשבעלמה
ממנו ונבר עליה לו יהיה הבטון בזה שידע אחר שבעלמה ממנו השבועה שעבר עליה מפני הנעלם
מחבון השבועה כאלו תאשר שבשבע אלא יאכל תאנים ואחר כך נעלמה ממנו השבוע' ואכל תאנים
אחר כך זכר ענין שבועתו ויתבאר לו שבבר עבר עליה • לאחת מאלה • רוצה לומר לשבועת
העדות או לטמאת מקדש או לטמאת שבועת שוא אשר יתבאר בטוי אחה יתבאר אשם עבר על כל אלו
ה"ב על כל אחת ואחת ואין צריך לומר אם עבר על אחת מהם שבועות רבות נאמנן הנכבר שבבר
יתחייב קרבן על כל פעם ופעם • והתודה אשר חטא עליה • ר"ל שיתודה בסמכו ידיו על ראש
קרבנו כמו שהתבאר בזה שקדם ובבר קצרה התורה בזה להשמעה על מה שבבר התבאר שהוידוי
יהיה עם הסמיכה על ראש הב"ם • והביא את אשמו לי' שתהא הקרבנתו לשם הקב"ה על
חטאתו ואשר חטא שיהיה לשם אותו החטא • נקבה ולא שאשם ולא נדבה לחטאת • שיהי'
מעשה לשם חטאת ובבר התבאר בזה שקדם איך יעשה החטאת ויתבארו עוד דיניו בזה שיבא •
ואם לא תגיע ידו די שה • ר"ל שיהיה עני בעת הבאתו וכשיהיה הענין בזה הדומה שיבא
שתים לו שני בני יונה לי' ובבר קדם למה הדבר בתורים ובני היונה • והקדיב אשר לחטאת
הלאומה לפי שאין לאו שיקריב העולה שהיא כמו דורון לשם יתעלה קודם התנקותו מחטאו •
ולזה לאו שיקדם החטאת לכפר חטאו ואחר כך יהיה מחלה לשם יתעלה בלאופן שיתכן שיקח דורון
עמו • ומלק את ראשו מאול עורפו • כבר נתבאר הענין המליקה בזה שקדם אחת המליקה
שהיה בעורף • לא יבדיל • היא מצות לא תעשה • ר"ל שלא יבדיל הראש מהצוה אבל
יעבה מעבר מימו ולזה יתבאר שבמליקת עוף החטאת לא יצטרך לחתוך בסמרן • כי אם סימן אחד
לו רוצו ואולם במליקת העולה יצטרך לחתוך רוב הסימנים' כמו הענין בבהמה לפי שלא שלא הכתו
מחזה שלא שלא יצטרך להבדיל בין הענין בבהמה שיבדיל מאל' הראש בפני עצמו ואול' לחתיכו'
הסימנים בשחיטה יהיה ענינו כענין עולת בהמה • ר"ל שיצטרך לחתוך שני סימנים לא רוצים ואחת
המליקה שהיה לחטאה הנה לחטאת הקרבנות כי לא זכרה התורה בזה דבר יחויב שתהיה
מליקה מעשית • לחעלה אלא שבבר אחה שהיא הנה בבר שאיתה אלו • מליקת עולת העוף אין
הכבל בינהם אלא שחעשה העולה לחעלה נחשבת הנשמה לחטאה ושהיה מליקתם לקרן
ברוחות מערבית וזה יתבאר מזה שבבר בעולת העוף בשלמים • ויחזה הדם החטאת על קיר
המזבח • ר"ל על מה שהיה מהקיר אל המזבח ויחזה אלא אלא התחתון ובכלל הנה הוא הקיר אשר
יבוא המזבח סמוך לו מזכר לאחר זה עד שיתקום לאחר יהה אל הקיר ויחבה הדם אל יסוד
המזבח ומזה המקום ילמד שהראה לחטאת העוף הראה בעלי התחתון מהמזבח ולחטוב מאלת
הראה לא היתה לאורך כי אם ברוחב ולזה לא קרא הראה אלא מהלו ר"ל אלא היה הדם נחלה
בה בין הטוף כמו הענין בעולת העוף • אבל היתה מליקה והיה ברחב כמו הענין מליקת דם
עולת בהמה ומה שזה דבר מכו הי' בעלי הבחינה מהמתנה כמו שבאר בבחינתו סבת מעם הקדבנו'
בלאופן שנאמר התורה • ואת השני יעשה עולה כמשפט • ר"ל כמשפט עולת העוף מזכר בזה שקדם
ובבם אין לחזבח חטאת העוף כי אם דמו והבם בבאר בזה שיבא לזה היה זה הלוף בין חטאת
העוף ועולת העוף לחטאת בהמה ועולת בהמה ראה לזבח אלא בהמה היתה לחטאה והחטאת חטא'
בהמה לחעלה ונעוף הענין בהבך • ואם לא תגיע ידו לשני תורים או לשני בני יונה והביא את
קרבנו אשר הוא בעת הבאת קרבנו • לחטאת • שיהיו כל שבשיבא לשם חטאת ילא ישים עליהם שמן •
א מנו' לא תעשה אלא ישים עליה שמן כמו הענין בבאר בחטאת בלבד ולא יתן שליה לבונה •
שאל ב"כ מנחה לא תעשה ולזה הבם שבת זה החלוף בין אלא המנחה' ומנחת הקנאה • אבל חטאת שאל
ר"ל שיהיה בלה חטאת ולזה הוסר חנוי והיאוי מחנה • אלא קרבנו שבבר בזה שקדם אלא תהיה
הקטרתו אל אחר השם • ר"ל אל מזבח העולה אשם הקרבנו לפי השם • ואמרם לאחר לאחר השם אלא
שקדם הקטרת הקומץ לעלת הבקר ולא קרבן מהקרבנו' כמו שבבר בזה שקדם • והיתה לכהן
הקרבה • ר"ל שהיה הקומץ נכפל לכהנים ולזה שהיה שאם היה החטאת כהן אחת מהשתי מקומות
אבל הוא בשרפת כלה אל וכל מנחת כהן כליל תהי' ולזה הי' אם היה לכהן' ואיה ולכהן בקבר
ר"ל שהי' דין לכהן כמו שאם הוא הקדבן זה הקדבן וכבר התבאר דין מנחת כהן בזה שקדם •
נפש כי תחטא ומעל מעל בה' ושגגה מכל מצות השם • רוצה לומר שהיה

הם כלו אלו אחר שאכל מקדשי השם ובבר יראה שהבמה בחטא הוא מה שלחלמו שהרי אחר אחר
זה ולא אחר אשר לחטא מן הקדש ואבלם וזה לאחם יהיה נשתי פנים אם שיחסר הקדש בלחת הסבלם
אמו שהחשבנו בענין האכילה לו אלא אחר הקדש בזה לבל הנהג מה שיתמו בו הבנשים אמר
יוה בשבירות בלו תאחר שבשאתם בכלי הזהב שהם קדש להשם ולפי מדלאמן הבנהם לא מאלה
ההבלה שים עמה תבלין בהקדש כי אם בדבר החסר בעצמו כמו הענין בחבילה יהיה מתבאר
המעילה שהיא על הבלת הדבר הנכסם שהיה הבלאמן ושגגה בדבר הלא ד נעימו לא שיהיה בבם
דבר ונהגה מדבר אחר זולתו והשעור הראמן שיהיה בזלת ההבלה הוא שה פרטו כמו שהתבאר
בפרשים הכוללים • ולזאי מתדע כי קדשי השם יקראו קדשי בדק הבית אמר בזה לשאר
מה שיזכה בו המזבח שיהיה קרב לשם לא מה שיאכלנה הכהנים כי הם קדשי הכהן ולפי מלאשר
מקדשי השם לחלמו שהם מעטרים זה עם זה להשלים שעור המעילה ואחרילו נהנה הוא מקדש הוא
ולאחר ימים רבים מהנה מקדש אחר ומה מאכלם נהנה מזה פרוטה מעל • והביא את
אשמו לשם • שיהיה לשם הקדוש ברוך הוא • אל תמים • שלא יהיה בו מום • מן הצאן • ולא
מן העזים • בערכך כסף שקלים • לפי מהרבוי הראמן הוא שרים הנה הצאן בו שני שקלים
רוצה לומר שיהיה ערך האיל שני סלעים על כסף צרוף והנה השקל לפי הולאת הגדר הוא כ"ל
מעין וכל אחד מהם היה משקלו י"ת גרגרי שעורה • לאשם • רצה לומר שיהיה מזה שני סלעים
בעת היותו לאשם וכן בעת הבבלה ראוי שיקבא שני סלעים לא יחתר כי התור' הקפיד שיביאם
בערך כסף שקלים • ואת אשר חטא מן הקדש ישלם • רוצה לומר מה שהנה ממנו • ואת
חמישיתו יוסף עליו ונתן אותו לכהן • ידוע שלא מתן חמישית לבד לכהן אבל מה שישלם שאשר
חטא מן הקדש הוא גם כן נתן לכהן ולזה יהיה הצאן בזה שהה שיתן לכהן יוסף חמישיתו על אשר
חטא מן הקדש • ולזה אם נהנה מן הקדש אחרעה סלעים חשלם חמשה סלעים כי הוסיפו סלעים
חמישיתם חמישיתם על אחרעה סלעים • ואחמש זכר תחלה ואת אשר חטא מן הקדש ישלם לבהנים
כי הקדן יעבר הכפרת לא הוסיפו • ואיזו שיהיה התעלומי' קודם הנאת האשם כי איך יפקבר לא
והוא מחזיק בחטא • עלה לאחר לאחר התעלומין והכהן יכפר עליו באיל האשם ואחר שיקבבו כי
אשם נקבא מה שהחזיק בו אלא כדין לאחר בפרש' כשא בגבל הבר והשיב את אשמו בראשו ואחמישיתו
יוסף עליו • ולזה יתבאר שאחרו • איל האשם יתבאר ממנו מבבר לאשר אשר אשר שיעבר לאחר שלום הקדש
שהוא האשם ולזה יחסו איל האשם כי האשם יעבר הבפר' לא בוטשו • והנה יחשו לזה הדין הבכון
החטאת והבשיל והדיוט כי התורה לא אלקה בדברים בזה •

ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות השם אשר לא תעשינה • כבר בארנו בשם
שקדם שאלו המצות הם מצות לא תעשה שים בהם עשה אם בהם עשה שמיבין על זדונו כרת
והנה בשאלות הם בעינם ידבר בזה המקום לפי שבבר בארו דינם כאשר מדעה החטאת ועתה
יבאר דינם כשלא מדעה החטאת שבאחר ולא ידע ואשם ולפי שלא בארו הכתוב בזה דין בעל
שטנו בהולאה ושגג שקבל על מיהם ודין כהן חטאת שהורה בטעות ונעשה על פי הוראתו הבה לא
יהנה דין אשם אלו בהם אם לא מדעה להם החטאת אבל הנשיא יתחייב באשם אלו כמו הבשבים
לפי שלא חלקה התורה בזה בין הנשיא והדיוט רצה לומר בשגגת המעשה • ואשם שבגלל
הראלה לא זכרה דבר בזה ולזה לא יהנה זה הדין בשגגת הראלה ובגין זה הקרבן הנה אחר
שבבר בשגגה על ספק עבירה מהעברו' המכרת ולפי שבמשא הוא בעינו שאכר כשמדעה שאשם
ידבר בזה המקום והיה האשם שיבא במה שבבל לו בו הספק והשבל שיהיה לפניו שני שקלים
אחת של חלב ואחת של מומן ואכל אחת מהם בשגגה ואחר זה זכר שאחת מהם חלב ונשתפק לו
זה מהם אכל ואולם אם לא היתה בם כי אם אחת ואכלה ואחר כך זכר שהוא ספק חלב שאחר
מומן הנה לא יהנה בזה דין אשם תלוי לפי שלא היתה שם אחרי אחת ואכלה אחר כך זכר שהוא ספק חלב שאחר
בערכך לאשם אמר אחר בזה להשגה על הערך המאר כאשם הוא כסף שקלי' של שגגתו שלא שגג
יתנה מזה שהי' חיי' על כל שגג ושגג מחכ' שעב' על ספק שגגה אשר הבעירו אשם הוא לאשם
לה' • ר"ל מזה האשם הוא על אחר לאשם להשי' בשלא שאחר בזה פעם' אחתו שלא יהיה בו שגגה
או ספק עבירה כפשו אלו הבעירות הגדולות •

נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו ולא לבנה ולא לבכרי • בפקדון שנפקד לו
אלוה וקרלאו תשומת יד לפי שהשם ללוה יד בה רוצה לומר שנתן לו רשות להוציאה לאחר שיעבדו
לו ואחר יפרעה אל המלוה • או בגזל • הוא הדבר הגנזל שלקח מיד הבעלים בחזקה • או עשק
את עמיתו • כאלו תאחר שכבר שכר שכיר ומה שיהיה לזה לאחר שיחזיק בו שיש לאחרי' חזק שלא
ולא בא לידו מציאתם לבל הם יודעים זה • או מצא אבדה וכחש בה הוא דבר שיש לאחרים חזק שלא
ולא בא לידו מציאתם והם אינם יודעים בזה • וזה בכלל כל דבר שבעמיתו שיהיה לאדם תלשאל
והקדיחה התורה זכירת הפקדון והחליה לפי שהוא יותר בחלק ואח"כ זכרה הגזל והעושק שהיה
יודעים בו ואח"כ זכרה ענין האבדה שאין יודע בה כי אם מצאה • וכחש בה ונשבע על שקר לאחר
לאחר שנשבע שאין בידו כלום ויהיה נשבע על שקר • ר"ל שיהיה יודע שעשה מה שנשבע שלא
הוא כפירתו המזון שבאחר שיהיה' מודה בזמון על אחת מהל אחר יעשה האדם לחטא בחטא
עניינו כמו אחר חטא מן הקדש והרצון בו שיהא בהנה מזון מפני כפירתו בזו מזכר בפרטי אם
הענין דבר שבמזון ואולם בשאר הדברים שאינם מזון לא יהנה זה הדין והנה יתבאר מהם שאחר
על אחת שכל אחת ואחת הלו הנשמו' אחר בזה האחר יתחייב זה הקרבן שלא יתחייב של הש פרטי
אחת אחלו שהיה לדברים רבים יחד בזה התאחר לו לאנשים רבים יחד בזה התאחר לו יבא קרבן אחד והנה יתבאר
מזה הדין לא יהיה אלא בדבר החשבון והגזל והעושק והאבד' אינם כי אם בדבר' החשבון
ויתבאר מזה הדין אינו בקנסות לפי שלא כפירתו מזכיר לו בזה כי אפי' אם יודע יפטר כמו שיתבאר
בפרשת ואלה המשפטי' והוא מבואר שאין זה הדין מהנה בקרקעו' אלא בשטרות אע"פ שהן מחשבלין
לפי שאין נופן מזון ולא בעבדים לפי שדינן והדין הקרקעו' אחר וזה כי הקרקע לא יתכן בה הכפר
והגזל כי הוא לפני בעלו בחזקתו • וכן העבדים לא יתכן בהם חזקה מאלאם מיד הבעלים כי להם
בעצמם התחלת תנועה בחיריית לשוב אל אשם הראשון והוא עוד מהדברים שלא יתכן בהם כפרים
כי יש לו קול עם שהעבד בעצמו תיר הענין • והיה כי יחטא ואשם • ר"ל כאשר יתן אל לבו מחטא
ואשם בזלת הכפרה והשבוע' עליה הם יתכפר לו בזה האופן מזכר רוצ' לומר שיש בהם שלום
בו לבעלי' בתוספת חומשו ואחר יביא אל תמים לאשם ולאלו מעלה שהם יהיה כפרה' מעלמת
שיש בידו המזון ההוא אבל אם הביאו זה עדי' והוא מכחשם לא ישלם שלא הקדן כי אלו היה יעשה
משבועתו תהיה שקר ומכח שיהיה לאים ההוא המזון בידו וכבר חיבה התורה שיהיה יודע בשם
שנשבע שהו' נשבע על שקר לא מכל אשר ישבע עליו לשקר' מזה שיהיה לשון' שמשמעו
לו מזון מפני פידו' מזכר לו לא מפני ידשה לא עשק שנתן בידו להתפסק בו בשחזה ישבע בלשון
לשקר רוצה לומר שיהיה שאשקר נשבע בעת השבועה ושלם אותו בלאמו ואחמישיתו יוסף עליו לאמר
לו יתנו ביום אשמתו לין שפן שאמרו לאשר הוא לו יתנו אינו שב אל תחיתית לבד כי הקדן
ראוי שיהיה לו זה החלאה כי בו יתכן שיהיה לאשר הוא לו אלה יהיה הדבר בזה שיהי' מה שיבל' מחשב
תחיתיתו של הקדן מהוא מדרש' ומזה יתבאר לבעלי' לא לאלת' יקר' שיהיה יקר בעל
מצוה' לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו לא לבנו אלא לבעלו אלת אשמו יביא לה' לאל תמים מן הצאן
בערכך לאשם ל"ל בערכך ב' שקלים ויתבאר שלא יתבן להביא הקרבן הבעלמין כמו שהתבאר
בקרבן הנשיא אלפי מזכר בזה המקום תחלת הבעלמות ולא"כ הבאת הלא' ושאמר שלא בקרבן
מקרבן הנשיא מדלאי מיהיה הבאת הבחן בו יתבאר לפי מבואה לשקר' ומה כל זה לאמר ומשכר
מכבר לאחר בזה המקום ומבאיר את הגזלה לאשר גזל וגו' אם מזה מיהיה אלא הקפיהה הפר' שיהיה
קודם הבלת קרבנו כי אם הקדן יעוד שלאשר לאשר הוא לו יתנו ראוי לפי הלאמן על הקדן לבד •
וכפר עליו הכהן לפני י' רוצה לומר שיקריבהו הכהן על מזבח העולה כמשפט הלאשם •
בם מכל כעבר לחטא בהנה כי אשם ומשלם לאים ומאחר כל לאחר הבם על מה שהיה
מהם הלאים לו יעבר בידו מחזלתו אלא כדין לאחר בגזל הגר על קדן הגזלה ולאחר
בפרשת מעילה לאשר חטא מן הקדש והנה כלאחר מלאמרו לאמרה בה לחטא בהנה אלא אם היה המזון
הוא

בהוא פחות משוה פרוטה לא יתחייב עליו אשם ולא תוספת חומש וזה יתבאר מהשרשי הכוללי כי פחות משוה פרוטה אינו נערך בין בני האדם כלל כי אין שם כסף יהיה מחירו:

ובכאן נשלם הביאור בזאת הפרשה:

וראוי שלא יעלם ממנו למה היה זכר הקרבנות בזאת הפרשה בזה הסדור אשר בא בו כי ראוי שיהיה זה לסבה ונתן הסבה בזה לפי מה שאפשר לנו ונאחר כי מפני שהיו קצת הקרבנות מכוונים בעצמם כמו קרבן העולה וקצתם על הכוונה השנית והם הקרבנות הבאים לכפרה כמו שביארנו במה שקד׳ הנה הקדימה התורה לזכור הקרבנות המכוונים בעצמם. ואולם עשיתם רוצה לומר העולה עם שהיא עם זה מכפרת על העונות הקלי׳ ולחדמו שהיא מכפר׳ מאחרו ונראה לו לכפר עליו ולא מוכל לומר שתכפר על החטאים העצומים שהרי מצאנו שכב׳ יביאו עליהם חטאת קבועה לו קרבן עולה ויורד לו אשם לפי מה שיתבאר בזאת הפרשה והנה וכל מדיני העולה על סדרם בגדול החל ובקטן כלה מה שהוא הקדים תחלה הנקר׳ לפי שהוא היותר חשוב ואחר כך הכבשים ואחר כך העזים ואחר כך התורים ואחר כך בני היונה ולפי שזכר העולה שבאה בבקר ובערב השליחה המאחר בקרבנות הבאים בגדל ובדבה וזכר תחלה מה שהיה מהם קדש קדשים והיא מנחת הסלת והיא עם זה לחטה מקרבן העוף בי הב״ח יותר לכבד מהבאמה וכל שכן שהוא יותר נכבד מפרי הגמח וכן מצינו גם כן בקרבן עולה ויורד שבא זכר מנחת הסולת בזולת לבונה כי הסולת הוא הקודם לכל מה שנעשה ממנו ואחר כך הקדים מחבה תנור לכל מיני האפיה כי הוא היותר נהוג ויותר שלם ולזאת הסבה בעינה הקדים הנאפה על המחבת ונאפה על המרחשת כי הנאפה על המחבת יותר מתיחס לאפה תנור מהנאפה על המרחשת וזה מבואר מהם שביארנו בזה ואחר שזכר מנחת העשורים כי החטים יותר נכבדים מהשעורים ואחר שהשלים זכר קדשי הקדשים הבאים בכבד ובדבה זכר קדשים קלים הבאים בגדל ובדבה והם השלמים וזכר מיניהם על הסדר הראוי בגדול החל ובקטן כלה רוצה לומר שהוא זכר תחלה הנקר׳ ואחר כך הצאן ואחר כך העז ואחר השלים זכר הקרבנות הבאים בבקר ובדבה שב להשלים הקרבנו׳ הבאים לכפרה והחל מהיותר קשה והוא הקרבן הבא על שגגת קצת הענינו׳ שחייבין על דומם בדת והוא קרבן חטאת קבועה והקדים לזכור תחלה שגגת הולד׳ עם זולת המעשה כמו הענין בפר כהן משיח ופר העלם דבר שלא נבוד לפי שזה החטא הוא יותר עצום משגגת המעשה לבד וזה יתבאר אופנים מהם שהחטא בשגגת ההוראה הוא מביא אל חטאים רבי׳ כי ההוראה היא בסבת המעשי׳ מה שאין כן בשגגת המעשה ומהם כי ההוראה סבת שיחטא האדם ההוא וזולתו ומי שיתנהג על פי הוראתו ואחרים שגגת המעשה יחטא בה החוטא ההוא לא זולתו ואם לא היה זה בחקרה ומהם כי החוטאים בשגגת ההוראה הם הנכבדים שבאנשים וזה יהיה החטא יותר עצום כי הוא מבואר שהחטא האחד יהיה יותר עצום כל מה שהיה החוטא יותר נכבד ומזה לחקו׳ יתבאר מעניין סדור מה שבא בזאת הפרשה שחטא כהן משיח הוא בשגגת ההוראה עם זולת המעשה כמו הענין בפר העלם דבר של נבור והנה הקדים הכהן המשיח בהיותו יותר נכבד ואחר כך זכר שגגת המעשה וזכר תחלה קרבן הנשיא לחעלתו ורוממותו על שאר האנשים וזכר אחר כך הענרות שיביאו עליו חטאת בלתי קבועה והם גם כן מהחטאים העצומים והם שבועת העדות כשיעברו עליה בזדון או בשגגה והנה העברה על השבועה מהעברות הגדולו׳ לפי שכל עברות שבתורה כתוב בהם ונקה וכאן לא ינקה׳ וכבר ביארנו הסבה בפרשת ויקרא יתרו׳ ומנה עוד עמה שגגת חטאת מקדש וקדשיו שחייבים על זדונו כרת כמו שיתבא׳ ושגגת שבועת בטוי והנה הבדילה התורה חטאת מקדש וקדשיו מבין שאר מצות לא תעשה שחייבין על זדונם כרת לפי שלוב עניין הטומאות הוא מכוון על הכונה השנית ולקושי החזק אשר יהיה להשמר מן הטומאות כמו שיתבאר בענינם וזה הקלה התורה בלא לפי מה שאחשוב רוצה לומ׳ שיביאו עליהם חטאת בלתי קבוע׳ מה אמנם יהיה כשהית׳ שם ליעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתים ואמנם כשלא היה בזה התיאר סודרו שם הקרבנות אחרי׳ לכפר עליהם כמו שיתבאר בפרשת אחרי מות ואחר כך זכר קרבן הנהנה מקדשי השם בשגגה כי הוא מהענרות החמורו׳ ואם הוא למטה מהקודמת ואחר כך זכר קרבן מי שנסתפק לו אם חטא בשגגת המעשה בענרות שחייבים על שגגת חטאת קבועה וזה בלתי ספק למטה מהענרות הקודמות ואחר כך זכר קרבן מי שכפר ממון לחבירו ונשבע על שקר בחזיר׳ ולאור שנעין מה הסבה שבשבועת בטוי לא יתכפר בקרבן כי אם על שגגתה ובשבועת העדות ובשבועת הפקדון יתכפר בקרבן על זדונו ולזה יביאו בשבועת העדות שגגתו ובשבועת פקדון פטר על שגגתה ונאחר שהוא מבואר שאין ההבדל בלו הענרות מצד השבועת כי הם מסכימות בזה ולזה הוא מבואר שההבדל הוא בינינם מפני המשא אשר בו השבועה והנה ידאה משבועת בטוי תהיה על הרוב במה שיחדלו האדם לעבור הם יתעלה ולהתרחק מזה שיבלבל עבודתו וזה מקרא בתורה שבועת אסר או שבועת בטוי ולזה תמצא בפרט אחר שזכרה התורה מזה בבדל אסר שהוא בעבור זאת הסבה והוא המרות כי היין סבה חזקה כשיתחדו בו להתרחק האדם מעבודת הם יתעלה ואחנם שבועת העדות שבועת הפקדון הם בחמון ולפי שעבודת הם יתעלה יותר נכבדת מאסיפת הקניינים היה ענין שבועת הבטוי ויתר חמור משבועת העדות ושבועת הפקדון ולזה לא יתכפר על זדונה בקרבן כמו הענין בלו אבל יתחייב על זדונה מלקות שהוא עונש בגוף החוטא לא בממונו והנה מדי מי שיעבור על שבועת העדות יותר עצום מתדי מי שיעבור על שבועת הפקדון כי העובר על שבועת העדות לא יביאהו לזה הנאת ממון רוצה לומר שלא יהנה ממון בהשבעו על שקר וכשבו עדותו׳ ואמנם העובר על שבועת הפקדון הנה יביאהו לזה הנאת ממון לדי שישאר הממון ההוא בידו ולזה הוא מבואר שמדי העובר על שבועת העדות יותר עצום ולזה אתחייב על השגג׳ בו קרבן מה שאין כן בשגגת שבועת הפקדון ולזה גם כן יתחייב על שבוע׳ העדות חטאת בלתי קבועה ועל שבועת הפקדון לא יתחייב כי אם אשם כי החטאת באה על עברות יותר חמורה מהאשם וזה יתבאר מהענרות שחייבין על שגגתן חטאת שבכבר אתחייבו על ספק שגגתן אשם וזה מהה שיורה שהחטאת בא על עברה יותר חמורה מהאשם וזה יתבאר עוד כשנתן הסבה לזה נעשים הקרבנות באופן אשר נתה התורה והנה התועלות אשר בזה שמזכר בזאת הפרשה הם רבים:

התועלת הראשון הוא להישיר האנשים באשר חטאו שישובו אל השם יתעלה והוא יכפר להם עונותיהם וזבזה תועלת נפלא להגיע האמתי׳ אל השלמות האנושי׳ וזה כי אין מליץ בארץ אשר לא יחטא ואם יחטאו חטא מה שיהיה נכתם עונם תמיד לפני השם יתעלה יוסיפו לחטא לחשבם שבבר אבדו בסבת מה שחטאו ולא יועילם השמרם מחטא בזה עתיד ואמנם כאשר ידעו שבשובם מדרכם הרעה וישובו לדרכי השם יתעלה יכופרו להם עונותם אז יהיו מזהרים מחטא עוד וישובו אל השם יתעלה כדי שיזחמם ויכפר עליהם מה שחטאו בו והנה בלא השם יתעלה שיהיה עם התשובה הקרבת הקרבן כדי שיתיאב יותר בלב החוטא שבבר נתכפר לו אותו החטא כי לא יצוויל אבל המון האנשים שיהיה האדם רשע ואח׳ כך יתנקה מרשעו בתשובתו בלבבו בזולת מעשה כלל ולזה נתה השם יתעלה שיעשו אלו הקרבנות בבית הנכבד אשר בו שכינתו ע״י הנכבד הגדול לעבודת השם יתעלה להשלים הכפרה לחוטא עם התשובה ויהיה מפני זה שיסמוך שתי ידיו על ראש קרבנו ויתודה עליו עונותיו ליבב בלבבו שאותם החטאים באלו נעתקו מחנו ובאו על ראש הבעל חי ההוא עם שבאופן עשית הקרבנות הערה להיישי׳ האדם לעבודת השם יתעלה ולהרחיקו מהחליב׳ אחר יראו הרע כמו כשנבאר הסבה למה היו מעש׳ הקרבנו׳ הנכרי׳ בזאת הפרשה בזה האופן אשר יגזה השם יתעלה:

התועלת השני הוא בדעות׳ והוא להיישי׳ האנשים שאין האמת האלוה כמו שחשבו רבים מהקודמי׳ ולזה היו כל הפעולות הנכבדו׳ בחקדש לפאת מערב שהוא לנגד פאת הבית ובית השמש והדברים הפחותים היו לפאת מזרח ולזה מה להשליך מלאת העוף ומלאה לפאת מזרח מהמזבח ושם היה מקום הדשן לזאת הסבה בעינה:

התועלת השלישי הוא בחלות׳ והוא לבאר קצת דיני קרבן העולה והיא מצות עשה ל׳ שתעשה העולה באופן המוכר בתורה והנה התועלת לזאת המצוה היא בעצמות להכין הראוי לנבואה מהכהנים העובדי׳ לקבול השפע האלהי כמו שביארנו במה שקדם עם שיחשך מעניין הקרבן העולה התועלת שיחשך ממזבח הקטורת והמנורה והשלחן בתחית הדעות האמתיות כמו שביארנו במה שקדם ובקרבן העולה עוד תועלת שלישי והוא שהוא מכפר על קצת החטאים וכבר זכרנו התועלת המגיע ממנו אבל זכירתנו התועלת הראשון ובזה עוד תועלת רביעי וזה כי בעולת הנדבה ינגיל האדם כפשו לתת כבוד לה׳ מהונו ובזה תועלת לטוב בלבו כי כל הטובו׳ הם באות מאתו עם שבזה ינגיל עצמו למדת הנדיבות ויסיר מתכונת הכילות וזה התועלת כולל כל הקרבנות הבאי׳ בנדר ובדבה ואמנם לזה היה מעשה העולה באופן המוכר בזה המקום הנה באחד בזה כאשר ישלם זכר עשיית הקרבנות האלו וזה יהיה בפרשת נו בנזרת הטור:

התועלת הרביעי הוא בחלות והוא לזכור אופני עשיית המצאה הבאה בנדר ובדבה ובכל קדש התועלת המגיע מזה:

התועלת החמישי הוא בחלות׳ והוא האזהרה שלא יקטיר משאור ושלא יקטיר מדבש אשה לי׳ והנה התועלת המגיע מאלו האזהרות הוא לפי מה שזכר מתמו הרב המורה כי עובדי ע״ז היו עושים זה ולזה השם יתעלה שלא נעבדהו באופן שהיו עובדי׳ אלהיהם ולזאת הסבה בעינה לזה שנקריב מלח על קרבן כי עובדי ע״ז לא היו מקריבים מלח בכלל כמו שזכר הרב המורה מה הטעם הוא כולל רוב מה שבא בעניין הקרבנות ובהרבה מקומות המצות זולתם כמו שזכר הרב המורה׳ וכבר אפשר שיתן אמתו עוד בזה סבה מיוחדת והוא כי הקודמים חשבו שיהיה מציאו׳ כל הדברים הטבעיים בקרי ולא האינו שיהיה שם סבה פועלת לא צורית ולא תכליתית ומהדעות ההוא היה מתחייב שתהיה המלאכה יותר נכבדת מהטבע כי היא תעשה מה שתעשה לתכלית מוגבל ולפי שזה הדעת נפסד הוא הוכח הפמות התיריו׳ ומרחיק האדם מכל שלמות הנה יסלה לנו התורה שהענין בזה בהפך הזה לומר שהטבע יותר נכבד מהמלאכה לפי שהוא עשה מה שיעשה בתכלית מוגבל וכבר הערתינו התור׳ בזה לפי שאמתו כמצא שהיא תדקדק שיהיו מיני הקרבנות מהבדרים היותר נכבדים והרחיקה עם זה הקטרת אשה שאם שאול שחדושו מן המלאכה וכן מהבדים שתחדשו הדברים המלאכה להורות שאלו הדברים המתחדשים במלאכה הם מאוחרים מהדברים הטבעיים ואחשוב עוד שיהיה תועלת מיוחד בהקרבת המלח עם כל הקרבנות לפי שהמלח דוחה הפגומים אשר היה ראוי שיחדשו אם בסבת הקטרת הבשר והחלבים ושאר הדברים הנקטרי׳ אם ואפשר שיהיה בזה תועלת אחר אך לא ידעתיו עד היום:

התועלת השני הוא בחלות׳ והוא להודיע מפשה קרבן האלהי׳ וכבר קדם לנו זכרון התועלת המגיע מזאת המצוה בחה שקדם:

התועלת השביעי הוא בחלות והיא האזהרה שהזהרנו מאכילת חלב ודם והנה נתבאר בפרשת נו שכבר יתחייבנו על זדון אלו הענינו׳ כרת ואולם התועלת המגיע מאלו האזהרות אמנם באכילת הדם הוא שהתרחק מהתנהג בנימוסי עובדי ע״ז שהיו אוכלים הדם והיו חושבים שהוא מזון השדים ושכבר הסתתפו עמהם כאשר אכלו הדם ויבאו להם ויהיו עושים הנתידות וקצתם לא היו אוכלים הדם אבל עושים חפירה ויחשבו שיתתפו בהם עם השדים כי הם אוכלים הבשר והשדים אוכלים הדם ואוכלים יחד על שלחן אחד ולזה נתה התורה שלא נאכל כל דם ושלא נאכל על הדם שבאמ׳ לא תאכלו על הדם זה הוא הטעם אשר זכר בזה הרב המורה׳. ואולם בחל׳ נתן הסבה להגדלת הקרבן ולזאת יראת העונש הגדול לא יבדרו מחמו לרוב ההגאה המגיע באכילתו והנה זאת הסבה בעינ׳ אפשר שתתן בדם כי מפני שבת׳ הדם על המזבח לכפר בזה האופן הנפלא שיראה בעניין הקרבנות מבע מלאכלו להגדיל עניינו שתעלם להם האיזוהה כשהכפרה תעלם על ידי זריקת הדם ולדב ההבא׳ המגעת על אכילתו שם הטעם על אכילתם חמו׳ מאוד כדי שיתקו מחמו האנשים ולפי שכבר גלנו יותר מצרים באכילתם חייב השם יתעלה שלא יראלו בהודבר בשר אם לא יהיה שלמו׳ כדי שיקריבו החלב והדם ולא יאכלום והנה המגיעת החלב לא יתועלת לאחר והוא שכב׳ התבא׳ בטבעיות שהדם יבדר ממנו החלק האוויר והאשי בקלות כשנבדר מהבעל חי ושוב הראוי ולזה יחלא בו הקדוש וכן הענין בחלב ומה שזה דרכו בלתי נאות להיות מזון וכ״ש לחיין האנושי והנה הפליגה התורה לעמוד בלבו הענרות כי לרוב התאוה על אכילתם לא יתכבא מאכילתם אם לא לזריקת עונש הגדול והנה זכר אסור החלב והדם אחר זכרון קרבן השלמים בזאת הפרשה ובפרשת נו כאלו הערתינו התור׳ שאחת מן הכונו׳ בקרבן השלמי׳ היתה להרחיקנו מאכילת החלב והדם ולזה לא הותר לדור המדב׳ בשר אם לא יהיה שלמי׳ זולתי בשר חיה זעוף שאין לה חלב והדמים נותה התורה שנכסהו בעפר:

התועלת השמיני הוא בחמות׳ והוא המצוה שנצטו להקריב קרבן על השגגה שנעשה בהרבה מהענרות שחייבים על זדונן כרת׳ והתועלת המגיע מזאת המצוה להודיע שאדם הוא אשם על שגגתו בדברים שאפשר שיהיה בעניינם חטא כי מי שהוא ידע ה׳ כראוי יותר בעניניו על שלא יקרהו עון בהם וזהה התועלת מבואר להבין האנשים אל שיפלגו לחקור בעניניהם באופן שלא יצאו מדרכי התורה והשכל כי מי שהיה אצלו ראיה ואחזה עיזו בבית אם לא יפלג לחקור על מי יבא מהם אולי יבא על אחותו ואולם כשיפלגו להזהר בזה וחכור שאחזו שם אז לא יתיר עצמו לבא על אחת מהם אם לא יתבא׳ לו שאשר יבא עליה היא אשתו והוליעתמו הת׳ר׳ בזה שני מיני מהשגגו׳ שגגת ההוראה ושגגת המעשה והנה לא נכון בשגגת ההורא׳ רק ליתר עליהו׳ באופן המילאת כמו כאן מעשה אם ב״ד הגדול אך לזולתם ידי הטעות ההוראת זדון לא שגגה כי אין להם לסמוך על הוראתם כמו הענין באלו והיה ראוי שיאבלו זה לגבהים מהם ולא יהנו זקן ממרא ע״פ ב״ד כשטעו בהוראה כמו שיתבאר במשנה תורה ולא בדומה׳ כדין שגגת ההוראה ולזה לא יתחייבו קרבן על שגגת ההורא׳ עם זדון המעשה זולתי הכהן המשיח וב״ד הגדול והנה הקדים בזכרון קרבן יחיד הדיום זכרון הסעירה קודם זכרון הבשבה לפי שהכונה היא באלו החטאים העצומים שיהיה הקרבן פחות ולזה הקדים הפחות לנכבד בזה המקום והנה בזאת המצוה תועלת עוד ליסב בלב האופן שכבר נתבאר לו חטאו כי בזה תועלת מבואר כמו שזכרנו בתועלת הראשון שמנינו בזה: **התועלת** התשיעי הוא במצו׳ והוא המצו׳ שצונו להקריב קרבן עולה ויורד על שבוע׳ העדות ושמאת מקדש יקדשיו ושבועת הבטוי והנה התועלת המגיע מזאת המצו׳ זכרנוהו בתועלת הראשון שמנינו והנה בזה תועלת עוד בחה שאמ׳ בענין שבועות העדות אם לא יגיד ונשא עונו וזה שבבר יתבאר מזה שמצוה להגיד ולולי זה לא היה לו ענין בכלא יגיד ולולי יאמר לומר כי אין המצוה הזאת אלא אחר שמיעת קול האלה׳ אלא שבבר יתבאר שהתורה לא הקפידה מזה מפני השמעה לבד שאם היה הדבר כן לא יהיה זה מהב בעדות בלבד אבל בכל דבר שישביעוהו עליו׳ ולפי שהקפידה בזה מפני העדות למדנו שרצון התורה הוא שיגיד גם אם לא ישביעוהו אלא שלא יתחייב קרבן כשלא יגיד אם לא אחר שמיעת קול האלה׳: **התועלת** העשירי הוא במצו׳ והוא שהזהירנו מהשים על מנחת החוטא שמן ולבונה וכב׳ זכרנו סבת זה אבל ביאורנו זאת האזהרה: **התועלת** האחת עשרה הוא במצו׳ והוא מה שנזה שיקריב קרבן מעילה מי שנהנ׳ מקדשי השם כשגגה כשאלם קרן וחמש והנה התועלת המגיע מזה הקרבן כבר זכרנוהו בתועלת הראשון ואולם הסבה בתוספת החמש הוא לפי דעתי שמי שיחשוק קניין דבר מה יתכן שיתן יותר מדמיו כמו חמישיתו וכדי שלא יהנה בסבת חטאו זה להוסיף חמש ולזאת הסבה היה שיעור האומדה נחקה ומחכך על שתות כי יאחדו החכמים בין מוכר וקונה הם שלים וחמש ושתות הם בזה האופן שלים:

התועלת השתים עשרה הוא במצות והיא שיביא החוטא בספק שגגת הדבה מהענרות שחייבין על זדונן כרת אשם וכבר מזכר התועלת בזה בחה שקדם:

התועלת השלש עשרה הוא במצו׳ והוא שיביא הנשבע על שקר על כפירת ממון אשם וכבר מזכר תועלת זאת המצוה בחה שקדם ומזמיף חמש לסבה שזכרנו באשם מעילם

לו יהיה החטא בזה המקום קטן והוא היותר נכון הנה כמו שהגיד יענה בשמלם כפל לו לרבעה
וחטאה אם טבח לו מכר כן יענה הכופר מיון להוסיף חמש ואולם שבשי המצות המכרות בזאת
הפרשה הנה לאור שנזכרים לפי מנהגנו והנה המצוה הראשונה שבאה בזאת הפרשה הוא להקריב
העולה באופן הנזכר בזאת הפרשה :

והנה השרש הראשון בה הוא שאין מקבלי קרבן עולה מישראל משומד לעבודה זרה
לו מחלל שבתות בפרהסיא כי התורה אמרה אדם כי יקריב מכם ולא בן
הכתיב להתמות שלא יקובל קרבן עולה מן הגוי שבכבר מצא בפרשת אמור שלא יקובל מן הגוי בעל
מום שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה וזכר שבכבר יקובל מהם בנדר
ונדבה קרבן עולה אם היה תמים ולזה הוא מבואר מתה שאמר מכם להוציא ישראל שאינו מכם
ומודה בעבודה זרה לו הכופר במצות שבת כי אינו מכלל ישראל וזה מבואר בחי שהוא מודה
בעבודה זרה ואולם מי שהוא כופר במצות רבות לו אם כופר במציאות האלוה לו אם כפר בחדוש
העולם אשר כל אחד מאלו יביא לכפור בכלל התורה כבר מכר זה השרש בכ"ח מחולין ומזה השרש
יתבאר כי אין מקבלים קרבן על שגגת חטאת מחי שהוא משומד לאותו החטא כי נדול עונו מנשא
בקרבן אחר שהוא משומד לעבודה הבאה בחיד כבר נתבאר זה השרש בכ"ח מחולין :

השרש השני הוא שאין עולת בהמה בלא מן הבקר לו מן הצאן רצה לומר בצאן מן
הכבשים לו מן העזים ויהיה עם זה זכר ולא נקבה ולא טרפה ולא אבדרגימס כי
אין אחד מהם זכר ואלו כמו שמכר בספרא ויקרא עם זה תמים ולא בעל מום וזה כולל כל הקרבנו
מהבהמה כמו שיתבאר בפרשת אמור ומזה יתבאר שאין מקריבין זקן כי אינו תמים בשבעו והבקר
יהיה זקן משעברו עליו ז' שנים וזה מבואר מן החוש עם אחר התקריה רצה לומר שאחר זה הזמן
יתחילו להחלש פעולותיהם הטבעיות . כבר נתבאר זה כ"ח מפרה . ובזה תחלת שהקפידה
התורה במיני העוף שיקריבו מהם קרבן לה' והם התורים ובני היונה שהיו קרבים בעת אשר הם
יותר בכחים והם הגדולים בתורים וקטנים בבני יונה אף על פי שלא הקפידה בהם שיהיו תמימי'
כמו שזכר בספרא והנה התחלת הצוה פסול כי הוא מחוצה בין הגדולים ובין הקטנים
ואחר שיגדילו תורים הם כשרי' והיונים נקרא בני יונה כל זמן שיתלוש נוצה מהכנף ואחר שיגדל
עקרה וזהו כולל לכל קרבנות העוף כבר מזכר זה השרש בראשון מחולין :

השרש השלישי הוא שצריך שתהיה כל בהמה בעזרה קודם שישחטנה שנאחר יקריבנו אל
פתח אהל מועד וזה גם כן שרש כולל לכל הקרבנות כבר מזכר זה בפרק שני
מזבחים ומזה המקו' יתבאר גם כן שהבעלי' מטפלין בהבאת הקרבן עד העזרה כמו שמכר בספרי :

השרש הרביעי הוא שבית דין מכריחין הבעלי' להביא הקרבן שנתחייבו בו בכבר או בנדבה
וכופין אותו עד שיאחר דונה אחי שנאחר יקריבו אותו וזה יהיה ע"י ב"ד כי להם
לבדם כח להכריחו כבר נתבאר זה השרש בפ' מערכין :

השרש החמישי הוא שצריך שיהיו פני הקרבן לצד מערב שבשם קדש הקדשים שנאחר לפני
השם וזה היה להעיד שהקרבן הוא לה' כבר מכר זה בראשון מיומא ולזאת הסנה
גם כן חוייב שיהיו פני השוחט לצד המערב שנאחר ושחט את בן הבקר לפני השם כבר מכר זה
השרש בחמישי מזבחים ובראשון מיומא :

השרש השישי הוא ששחיטת קדשים כשרה בזרים שנאחר ושחט את בן הבקר לפני ה' ולא
התנה בשותם שיהיה כהן כמו שהתנה בהקרבת הדם ועריכת הנתחים והקטרתם
כבר נתבאר זה בחמישי מזבחים ולזאת הסנה גם כן יהיה הדם והנתוח כשרים בזר כמו שכבר
נתבאר ואלו שתדע שהפעולות המכרות בקדשים צריך שתהיינה שלמות רוצה לומר שיהא השוחט
עכו"ם לשחוט ולזה הוא מבואר שאם שחט כמתעסק בזולת כוונה לשחוט הקרבן פסול ולזאת הסנה
יהיה הקטן פסול לשחיטת הקדשים לפי' שהגדול עוחד על גביו כי אין לקטן כוונה לעוסק עם
עסק בשחיטת החולין והוא מבואר מלשון התורה שצריך שיהיה כל הנשחט בשעה כשנשחט שכבר
קדש לאחרו יקריבנו אל פתח אהל מועד ואחר גם כן ושחט אותו על יד המזבח לפני' אם לא
היה כל הנשחט בעזרה הקרבן פסול כבר כתב' זה כ"ד מקלין' . ואלו שתדע שהשחיטה והזריקה
והכונה בהם לפי הראשון שתהיה הדבר בלתי מתוכר לקרקע על יד איש או אשה
בהולכה ובהוצאה לא בדרסה ולא בהכאה ובקריעה ולא בדבר בגוש כי זה וקרע בחור לא שחוטה .
ואת החתיכה ראוי שתהיה בחוכן שתמות הבהמה אחר זה שיעור מועט מה אחכם יהיה בחתיכת
סמני' שהם הקנה והושט או רוב כל אחד מהם ואולם העוף יגמת בחתיכת סימן אחד או רובו לפי
שהוא יותר תלוש החיים מהב"ח המהלך כמו שנזכר בפרשת בראשית . ואולם הדגים שהם יותר
תלושי החיים לא יצטרכו לשחיטה כי כשיצאו מהמים ימותו אחר זמן מועט ולזה די להם האסיפה
לבד שנאחר הצאן ובקר ישחט להם ואם לא לדני הים יאסף להם ומצא להם והוא
מבואר שלא יקרא זביחה או שחיטה החיצונה בצואר הבהמה אמה או שהיא קרובה לאות זה שרש
כולל לקדשים ולחולין אין הבדל ביניהם בזה אלא ששחיטת החולין יחוייב שתהיה חוץ העזרה כבר
נתבאר זה השרש כלו בראשון ובשני מחולין :

השרש השביעי הוא שצריך שתהיה השחיטה בקדקד העורף בצפון על יד המזבח לפונה
ואם שחט בגב של היכל פסול שאין זה מבואר אהל מועד ואין חוטשין למקום השוחט
לפי שהשחיטה כשרה בזר כבר נתבאר זה השרש בשני מזבחים :

השרש השמיני הוא שהבעלים סומכים בשתי ידים על ראש הקרבן לא על הצואר ולא על
הגדדים ולא יהא דבר חוצץ בינו ובין הבהמה ואפילו היו רבים שותפים בקרבן אחד
כל אחד סומך ידו עליו ובקרבן לבור אין בו סמיכה ואת הסמיכה היא להתודות החטאים שהקרבן
מכפר עליהם כמו שביארנו וזה כולל בכל הקרבנות שאינם של נבור והוא מבואר בחי שאין ספק
בו שצריך שיהיו פני הסומך לפאת המערב שבשם קדש הקדשים וכבר דקדקה התורה גם בבהמה
בביאתה לאהל ובשחיטתה . וכבר מכר שהסמיכה היא לכפרה על האופן שזכרנו יחוייב שיהיה
בעל הקרבן סומך לא בכח ולא שלוחו לא עבדו ולא אמתו ויתבאר שאין העבד סומך ולא הנכרי ולפי
שכבר אחר דבר אל בני ישראל . והוא אינו מבני ישראל . ויתבאר גם כן שאין האשה סומכת לזאת
הסנה ולא גלות זה הדין מן האיש לפי שהאיש יותר ראוי בזה הדין מן האשה להיותה חסרת הדעת
ביחס אל האיש ויתבאר שאין הסומך סומך בו כי אין לו מעכבו הרגש ובחינה לסמוך ידו על ראש
קרבנו ויתבאר שאין חרש ושוטה סומכין כי אינם בני דעת כבר נתבאר זה בעבד' מומנות . ואלו
שתדע שאין הסמיכה מעכבת הכפרה אף על פי שכבר אמ' על הסמיכה ונרצה לו לכפר עליו שהרי
ביאר בפרשת אחרי מות שהדם הנתן על המזבח נתן לכפר על נפשותיכם ואולם היתה הסמיכה על
לד היותר פוב לתת רושם בנפש מכבר קוסדו העומות הדם מתכו והשמו על ראש הב"ח ההוא כבר
נתבאר זה השרש בראשון מזבחים וחטאת :

השרש התשיעי הוא שקבלת הדם והולכתו לא יהיה אלא בכהן שנאחר והקריבו בני אהרן
אלא כשהם לבדם לאדמו שצריך המקבל את הדם לא המולק אותו שיהיה כלו בפני'
ויהיה לבוש בגדי כהונה ולפי שהשחיטה היא לצפון הנה יחוייב שתהיה הקבלה בצפון ולפי שזה
הענין הוא שרות הנה יחוייב שתהיה בכלי שרת כי בהם ישרתו בקדש כמו שנזכר בפס שקדש והנה
הקבלה יחוייב שתהיה בימין כמו שהתבאר בשרשים הכוללים ויחוייב גם כן שתהי' ההולכה ברגל
ולא בזריקה כי זה הוא הנהוג מחנה ואם לא יהיה כל זה בזה המעשה הנהוג שהנה מאלו
הפעולות ובו תהיינה יותר שלמות הנה יהיה הזבח פסול כבר נתבאר זה השרש בפ' ובה' מזבחים :

השרש העשירי הוא שאפילו לא קבל הכהן מן הדם אלא מקצתו מבואר בהמת הזבח כשר
והוא שיהיה הדם כנפש לא דם התחתות ולא דם הענב שנאחר והקריבו בני אהרן
הכהנים את הדם ונומר כבר מכר זה השרש בפ' ובג' מזבחים ובד' מיומא ולפי שכבר הבדילה
התורה מקום מובדל לאלו הפעולות והוא המקדש והקדקד גם בחיים שתהיה הבהמה שם קדוש
שעשתה ושרתה כל מעשיה שם שאם יגע דבר מחחיצתן אחר שנשחט' לחוץ רצה לומר לחיצתו
נפסל בגיל' היה דם או חלבי' או נבר לפיכך אם יגע הדם יגע הדם כולו לחוץ קוד' זריקה נפסל הזבח כי
הדם מקדיר אלא המזבח לחוצה כבר מכר זה השרש בפ' מזבחי' :

השרש האחד עשר הוא שצריך שתהיה הבהמה שלמה בשעת קבלת הדם שנאמר בפרשת
אתה תמה ולקח מדם הפר שיהיה שלם בשעת קבלה ובזאת הפרשה אחר ולקח
הכהן המשיח מדם הפר ואולם אם היתה מסרה אחר קבלת הדם לא נפסל הזבח אם נשאר כדאי
לאכול במזבח בחה שכלו למזבח ובמה שאינו כלו למזבח יחוייב שיעש' גם כן כדאי לאוכלי' מהזבח
ההוא ואפשר שחדוק הדם להתיר אלא המזבח ואתר אחר זה אלא שהכהנים לכהנים ואלא
הבעלים לבעלי' כבר נתבאר זה השרש בי"ב מזבחים :

השרש השנים עשר הוא שזריקת דם העולה היה סביב בחלק התחתון מהמזבח בחיצון
ומתן שם שני זריקות שהן ארבע לשתי הזאות המקובלות והוא הדין לשלמי' שב' בשם
סביב לזריקתן כבר מכר זה השרש בפ' מזבחים . ואלו שתדע שכל הדמים הנתנים על המזבח
החיצון אם נתן הכהן מתנה אחת לבד התיר ואפילו בשפיכה שנאחר ודם ובחיך ישפך ונומר מזבח
שפיכת הדם על המזבח הוא העקר ואחר ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם מבלי
שנתן על המזבח כפר ואולם הדמים הנתנים על המזבח הפרימי אם חסר בו מתנה אחת לא כפר
שהרי הכתוב הקפיד במנינם שנאחר ז' פעמים כבר מכר זה ברביעי מזבחים ואם שנה מקום
המתנה אפילו במזבח החצון בפסל בשר הזבח כי התורה דקדקה בתאר הזריק' שעשיה בקצתם
מהקרבנות לחטא למעלה סביב ודקדקה בדם הנשפך שיהיה נשפך ליסוד מזבח העולה
ואע"פ שנתכפרו הבעלים כיון שהגיע הדם למזבח כבר נתבאר זה השרש בשלישי מזבחים :

השרש השלשה עשר הוא שהעולה שעונה הפשט ונתוח לנתחיה הראשונים לא שיתחזרו
לנתחים וזה הפשט והנתוח כשר בזר כי לא הקפידה התורה שיעשה ע"י כהן
כבר נתבאר זה : **השרש** הי"ד הוא שנתינה על המזבח ועריכת הבעלי' עליו הוא בכשר
לא בזר שנאחר ונתנו בני אהרן הכהן אם על המזבח והנה יחוייב לעולת תמיד שיערכו שם ב' גזרי
עצים קודם שיערכו נתחי העולה על האש בדי שתהא עריכת העולה על הבעלים כי בזה הדרך
גדולה להגעת הנבואה אשר היתה כונת התורה בזה כמו שנבאר כבר נתבאר זה בשני מיומא לפי
שלא ידוקדק בזאת ההערה כי אם בעולת התמיד כי היא לבדה היא' מכוונת בהערת הנבואה הנה
לא ידוקדק בדברים שהיא בעולת התמיד כאלו תאמר היות עריכת הנתחים על ידי משפר מובל
מהכהנים באופן שתשלם בזה מה שכונה התורה מן ההערה בזה הקרבן כאלו תאמר שבאלו
מוליכין אותן למזבח י"ח כהנים כבר מבאר זה השרש ברביעי מעמיד :

השרש הט"ו הוא שהולכת הנתחי' למזבח היה לפי הראוי מצד גודל הנתחים וקטנם ומה
שהנתחי' הגדולים שהיה דרכם שישלוש ג' כהנים לו שנים ולזה אחר בשר ובדם
בני אהרן את הנתחים . והנתחים הקטנים שהיו דרכם שישא מהם הכהן שני' בידיו ו' נשתלם
נושא כהן שני' ולזה אמ' בצאן וערך הכהן אותם ואלו הנתחים היו עשרה באופן שהיה בוסר לנתח
הב"ח לנתחי הראשוני' שהיה הראש נתח אחד ואע"פ שבו אברים רבים והנה הריאה והלב והכבד
היו מחוברים עם הנתחים הגדולים להם כי אין הכונה שיהיה שם אבר נפרד . אבל יהיה בל נתח
מורכב מהאברים רבים כדי שיכיר התועלת אשר בהרכבת האברים אשר בנתח הא' על התועלת
אשר באבר אבר והנה היה הנתח . נתח אחד והנשי נתח אחר והעקן נתח אחר ועמו הראיה אחבת
הכבד ושתי הכליות ויוסיר הכרעים וקרבו והיה רוחץ אותם בחים לא בשאר מקומות באופן שיהיה
מנקה אותם מהלכלוך והיה הרד עם הכתף נתח אחד והשנית לה נתח אחר והרגל הימנית ושתי
בנים שעמה נתח אחר והשמאלית נתח אחר והנה היו שני הבני' יחד בנתח אחד כי הם היו מכוונים
יחד לפעל אחד ולזה גם כן היו ברגל הימיני הפעל המסודר מן הימיני הוא ראוי שלם ואת שאר
הדמות ב' נתחים מצאלו הנתחים עשרה מצד הקרב והכרעים כבר נתבאר זה השרש ברביעי
מזבחים ובשני מיומא :

השרש הי"ו הוא שכשעורכין הנתחים על המזבח זורקי' אותם שם תחלה שנאחר ואחרי
עלתיך הבשר והדם כשם שהדם בזריקה ואח"כ עורך אותם על האש כבר נתבאר
השרש הי"ז הוא שהשער והכשת והעכנו' והגרדי' והקרני' השלפי' בזמן שיהיו מחוברים
אינו חייב להקטירם שנאחר ועשית עולותיך הבשר והדם כבר נתבאר זה שרש
מזבחים ולזאת הסנה היו מסירין גיד הנשה כי אין דרכו שיהיה מחובר לבשר כבר מכר זה השרש
בז' מחולין : **השרש** הי"ח הוא שהמלינן היו ממול העורף לא מן הגדי' והיה
הולאת הגדר בצפון ולא בסכין וקולן ויורד אם בהולכ' והוא' ואם בדריסה ואם בעקרו הסוכרת
אינו חוטא וחוזר השדרה ומפרקת בלא רוב בשר שעמה כדי שלא תהיה מתה קודם מלוקה ומזה
שני סימנין אם היה העוף עולה כי יחוייב בעולת העוף שיבדיל הראש מהגוף אולם בשעת הבדל
לא יצטרך לן כדין עוף והוא סי' אחד או רוב ולפי שיחוייב בחטאת העוף שלא יבדיל הראש מהגוף
כמו שיתבאר בראשון מחולין וב' מזבחי' :

השרש הי"ט הוא שהמליקה היתה במקום שאמנו יוכל להקטיר שנאחר' ונזלק את ראשו
והקטיר ונומ' ולכך היתה בדרום כי שם היה הכבש אשר בו יעלו למזבח ובזאת
המליקה היה מבדיל הראש מגוף העוף ואחלק את ראשו ממול עורפו לא יבדיל ואם היתה בגבת
התור' שלא יבדיל בעוף העוף שהוא ראוי יותר להבדיל כי העולה היתה ממותחת לגתחי' ולזה הוא
מבואר כי בעולת העוף חייב להבדיל ולזה אחד לא יבדיל להודות שלא יצטרך בעוף אלו הנתחים
ואף על פי שהוא עולה ולזה תחלת באברהם שלא בתר העוף במולה בין הבתרי' ואולם אם הבדיל
כשיעשה אותו בכנפיו כשר כי אחדו לא יבדיל בחה שאחד עצמותו וראה שהוא מחוייב להבדיל
מולל החיוב והכונה בו שאינו מחוייב שיבדיל הנה כתבאר זה מזבחים :

השרש הכ' הוא מחוייב שיאכלו דמו על קיר המזבח לעולה מחוט הסקרלת ולזה לומ' בחלב
העלין אחר שסלקו מן הראוי שיאכלו דם הגוף ודם הראש שנאח' ונחלה דמו ולזה
הוא מבו' שאם נמצה דם הגוף לבד כשר שאינו קודם בו דמו וזה מבואר' בנפשו כבר נתבאר זה השרש
בזבחים : **השרש** הכ"ז הוא שהו' ראוי שיסירו מולאת העוף במלחת הדין לבדי
מעיים כי הענין אחד בעינו ותשלים אותו לבד מזרח להפך לד הקדשים לאחוש זה הדבר ולבלוכה
והוא מבואר שאם לא הסיר המראה על זה האופן כשר מאחר שנמצה דמו כראוי כי התורה לא
דקדקה בזה אם לא על לד היותר כשר וטוב וזה מבואר בחטאת עיין כבר נתבאר זה בז' מזבחים :

השרש הכ"ב הוא שהעוף אינו זכר או נקבה פסול לקרבן ואף על פי שלא ידקדק בו שיהיה תמים מזולת חזה ואם
מוחטום או אבדרגיכם הוא פסול לקרבן ואף על פי שלא ידקדק בו שיהיה תמים מזולת חזה ואם
כן היה חסר אבר מן האברי' הראשים כמו שיבש נוטו או נסחת עינו וזה שרש כולל לכל קרבן העוף
וכבר נתבאר זה בספרא :

השרש הכ"ג הוא שצריך שיהיה חטא מה בזאת השגג' ואם יתחייב השוגג בה קרבן חטאת
שנאח' כפר כי תחטא בשגגה ולזה יהיה פטור מקרבן מי שיהיה עושה מלאה ומשך
מעשיתה עברה מן אלו העברות כמו שבא על יבמתו והיא נדה או שהיה לו חטא מה לפי בורתו
ומחמן לו שהיה בחטאה הוא מלאה כגון שפירש מלאה להעלות דגים מן הים והעלה תמוך פטו'
אף על פי שעלו דגים עמו לפי שאין בזה המעשה מצד עצמותו חטא וכ' יתבא' זה השרש בפרקיו
מכליתות ובע' משבת :

השרש הכ"ד הוא שאם לא עשה מזאת העברה בשגג' כי אם קצתה לא יתחייב קרבן חטאת
שנאחר בעשותה כולה אלא מקצתה כבר נתבאר זה בי"ח משבת :

השרש הכ"ה הוא שאם בזה הפעל עברה ולא ידע שחייבין עליה כרת הנה אחת שנגם
ויביא קרבן כשידע לו שחטא כי התורה הבדילה העברות שחייבין על זדון כרת
מבין שאר אלו העברות לענין הענש המשך מהם כי זה מהה שחייב שידקדק האדם בעבירה כדי
שלא יחטא בהם ואולם כשלא ידע שהוא חטא אלו העברות המחוזרת הנה היה שבה שלא דקדק
כראוי בעבירה ואדרי זה שגגה שלו היה ידע עצם העונש המשך היה בשאר חטאתה כבר נתבא'
זה בז' משבת וכ"ש שתהיה השגגה אם לא יודע כלל שזה העניין אסור כשלו תאח' שאכל אסו' לאכל
ואח"כ יודע לו שחייבין על זדון כרת והנה יהיה זה הענין נחשב לו לחטא לפי שלא השתדל לדעת
מצות

מצות השורה כדי שיתע לשמור עצמו מהדברים האסורים כבר נתבאר זה בשלישי מכריתות :

השרש הכ"ז הוא שצריך שיתע עצמו על חטא שחטא בו שכאחר ומודעה החטאת אשר חטאו עליה ואז יתחייב קרבן ואף על פי שלא ידע המעשה שחטא בו כאלו תאחר שהיו שתי לאחיותיו בבית ואימו יודע על אי זה מהם בא כבר נתבאר זה בדבריו מכריתות :

השרש הכ"ז הוא שעל חטא אחד לא יתחייב כי אם חטאת אחת אע"פ שחטא בו פעמים רבות בהעלם אחת ואפי' אם קרה שיהיה החטא האחת משמות רבי' כמו שאכל חלב ודאי מותר הנה יהיה מכיון החטאות כמכיון השמות ההם אם היו האסורים כלם באים באחד כי אז הם חלים יחד אז היה אסור מוסיף כמו שבא על אשת איש והיא נדה אז אם היה אסור כולל ואולם בעלותיה לפי שהתאזה תשתנה לפי המקבל הנה יתחייב על שגגה בו פעמים רבות כמספר הנופים הנחלקים היו בשים אז בהמות כבר נתבאר זה בשלישי ומשני מכריתות :

השרש הכ"ח הוא שעל שגגה אחת מביא חטאת על השגגות הרבה מביא חטאת כמספר השגגות שהרי בכל המקומות אחר חטאתו אשר חטא ואזה יקרה שאם חטא מה על חטאת פעולות שונות תהיה השגגה על הדבר המשותף לכולם ולא יתחייב כי אם קרבן אחת ואם היתה השגגה על כל אחת מהפעולות ההם יתחייב חטאות כמספר השגגות והמשל שאם לא ידע אדם מה שוה ע"ז והשתחוה וזבח ונסך לפניה וידע שלו העבודות אסור לעשות ע"ז והנה אין בכאן כי אם שגגה אחת ואולם אם הזיד בע"ז ושגג בעבודות אלו חייב על כל אחת ואחת כבר נתבאר בראשון מכריתות: **השרש** הכ"ט הוא שהה שאכל שהיה יחד בעת אחת אע"פ שהוא שהעלם אחד ואשם אחד הוא שגגות רבות ואזה יתבאר שאם בא על הנדה ובעלה וחזר ובא עליה כשהיא נדה שניה חייב על כל אחת ואחת שהרי זמן הנדות האחד הוא זולת זמן הנדות השניה וכזה תהיינה שגגות נחלקות לחטאת כבר נתבאר זה בשלישי מכריתות :

השרש הל' הוא שאם שגגו ב"ד הגדול שהם שבעים ואחד בהוראה ועשו הקהל על פיהם או רובו ר"ל רוב ישראל אם בע"ז שגגו מביאין קרבן המזכר בפרשת שלח לך פר ועיר על כל שבט ושבט שהשבט נקרא קהל הנאחר כל קהל יהודה ואם בשאר המצות שגגו מביאין קרבן המזכר בזאת הפרשה והוא פר על כל שבט ושבט שנאחר והקריבו הקהל וזה הקרבן מביאים הסנהדרין שנאחר בפרשת שלח לך ועשו כל העדה והם הסנהדרין ואם כל עדת ישראל ישגו ואחר גם כן על הסנהדרין ושבטו העדה והיאלו העדה ואזה גם כן אחר ושמכו העדה את יתיהם על ראש הבר כי הם בעלי הקרבן והם החוטאים בזאת השגגה כבר נתבאר זה בא' מהוריו:

השרש השלשים ואחד הוא שצריך שיהיו אלו השוגגין בהוראה עיני הקהל בעצמותם ולזה לא יהיה אם לא היה ראש הקהל עמהם ואם לא היו כלם ראויין להוראה וצריך שיהיה כלם בלתי שוגגים שנאחר ואם כל עדת ישראל ישגו ולפי שנאחר ונעלם דבר מעיני הקהל הוא מבואר שהוא ראוי שיטעו רבים בדבר זה שהורו בו ועלו ולפי שאחר ונעלם דבר ממדנו מההעלם הזה הוא שיורו לבטל קצת מהמצוה האחת ולקיים קצתה לא שתעלם מהעדה השלמה אחת מה שלא יעלם מקצתי המעיינים ולפי שחטא הסנהדרין הזה הוא מה שעשו הקהל מזה על פיהם ראוי שיאחר לעם השומעים מפיהם מוחרים אתם ולפי שאחר ועשו ששב אל הקהל ראוי שיהיו העושים ע"פ זאת ההוראה רוב ישראל בשעת מעשה מזולת עיני העדה שאינם נכללים בזה להשליחם עמם לרוב וצריך גם כן שיהיה אחר כן מודע גוף שעשו בו מעלמם שלא שיודיעו להם זה לאחרים ואז יתחייבו סנהדרין קרבן המזכר והעושים פטורין מפני ישראל בב"ד ואם אחר אחרים התנאים יהיו הב"ד פטורים מן הקרבן וכל אחד מהעושי' בשגגה חייב חטאת ומן הסנהדרין לחכרו מזעים אתם ורבו להם תבריו ושעו והתירו הם פטורין מן הקרבן אלין כולן שוגגין ואולם אם שתקו מעוט הסנהדרין ויודעין שטעו בהם שלא היה חולק בזאת ההוראה הרי ב"ד חייבין בקרבן וכל העושי' על פיהם לראות אם לא משגיחין אלא לישבי הארץ אלין קרוי הקהל אלא שבארץ ישראל לפיכך אם עשו רוב אנשי ארץ ישראל על פיהם אע"פי שלא חטא אלא שבט אחד או שעשו בו השבטים אע"פי שהם מעוט הקהל הרי ב"ד חייבים ומביאין קרבן על כל שבט ושבט אף על פי שלא חטאו כלם כבר נתבאר זה בראשון ובשני מהוריות. ולאו שתדע שאם לא היתה שגגת השגגה בהוראת העלם בגיאור עניין המצוה אלא שנתחדש דבר הטועה לאחם כגון שנתכסה השמש בענן ודמו שהוא לילה ואחר כך זרחה או שבא עד אחד ואחר שמת פלוני והתירו אשתו להנשא אין לה בהוראה אלא טעות כבר נתבאר זה בשני מיבמות ואם הורו בית דין באחד מפני דברים זה אחר זה ועשו ממנו הקהל על פיהם באחד אחד וכשהגיעו הטושים הרי הוא כיון שנגת הוראתם היתה שגגת להחטיא רוב הקהל הרי אלו מצטרפין ויתחייבו בית דין קרבן אף על פי שהיתה להם ידיעה בגופים ולזה לא היתה כן אם היו המורי' שני בתי דינין אף על פי שהשגגת היא בדבר אחד בעינו כבר נזכר זה בראשון מהוריות :

השרש הל"ב הוא כל שגגה שהחטיאו מביא עליה חטאת קבועה כשבה ושעירה אם שגג בה הכשיא מביא שעיר ואם שגג בה כהן משיח מביא פר שנאחר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הנה דין כהן משיח הוא כדין אשם העם ר"ל שראוי שיהיה שוגג בה ראה כדמיון שגגת ב"ד בהוראה ר"ל שיורה לעקור מקצת הגוף ושיהיה ראוי להוראה ויעשה על פי הוראתו והוא בלתי יודע שטעה ואולם בשגגת ע"ז ועשו על פי הוראתו והוא בלתי יודע בשגגת בית הוראתו והוא בלתי יודע שטעה שגג במעשה לבד לא בהוראה בין בעבודה זרה בין בשאר מצות דין הכהן המשיח דין ההדיוט ואם שגג במעשה לבד לא בהוראה בין בעבודה זרה בין בשאר מצות אינו מביא קרבן כלל כבר נתבאר זה בהוריות :

השרש השלשים ושלשה הוא שהכהן המשיח הוא הכהן הגדול שנמשח בשמן המשחה אף על פי שעבר מעבודתו מפני זקנה וכיוצא בהם לא המרובה בבגדים ולא נמשח אע"פ שהוא נמשח בהכונה גדולה וכשיא הוא המלך מישראל שאין עליו אלא אלהיו אף על פי שהיו בישראל מלכים שאין אחד מהם נכנס תחת חברו ולזיך שיהיה זה כשיא בשעת החטא שנאחר אשר כשיא יחטא וכן צריך שיהיה כהן משיח בשעת שחטא שנאחר אם הכהן המשיח יחטא ואם לא היה הרי דין כל אחד מהם כהדיוט. וכשיא שנטרע עבר מנשיאותו והרי הוא כהדיוט כבר נתבאר זה בשלישי מהוריות: **השרש** השלשים וארבעה הוא שאם הורה כהן משיח עם ב"ד ושגג הוא והם בהוראה אחת אף על פי שיעשה ע"פ ההוראה הזאת בטוח מקרבן שהרי לא סמך לה על הוראתו לבדה כבר נתבאר זה בשני מהוריות :

השרש השלשים וחמשה הוא שנשיא שיעשה עם הצבור בהוראת בית דין הרי זה מתכפר לו בכלל העם ואם היו העושין מביאים קרבן על שגגתן הרי הוא מביא שעיר כבר מבר זה בשלשה מהוריות :

השרש השלשים וששה הוא שמעשה פר כהן משיח כשרים בכל כהן שנאחר ושבל הכהן וגו' ונתן הכהן מדם וגו' ולא כאחר כהן משיח אלא שחלוקתו שיקבל כהן משיח ואם כהן אחר כבר נבר מבר זה בספרא בפרשת כהן משיח :

השרש השלשים ושבעה הוא אחר שהפשיט אותה אם היא נאכלת או אחר שקרעה אם היא נשרפת מוציא את האחורין והקטיר אותן על מזבח העולה אחר זריקת הדם והפשר בנשרפת מוציא חוץ לשלש מחנות ומחתה אם בכתח עולה כעין שנאחר ואת כל בשרו על כרעיו ועל קרבו ופרשו ושורפין אותו אם בבית הדשן וכל העצים כשרים לשרפתה שנאחר על העצים אפילו קש וגבבה שנאחר עצים מחם ובכלל הנה אם מבואר מכונת התורה שהיא השתדלה להסיר הכבוד מזה הקרבן ולזה הוא מבואר שלא דקדקה אלא שתהיה הסרפה על עצים לא זה שיהיו כבר מבר זה בספרא בפרשת כהן משיח: **השרש** השלשים ושמנה הוא שזריקת דם החטאות הנאכלות היתה על מזבח קרנות מזבח העולה וזה יהיה בזה האופן ובכל הכהן נאכלנו היחידה המחוכה לגודל בדם ומחטאת ויורד כנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שבאצבעו ואם נתן סמוך לקרן עד שבמו אחה בפר סמוך ולריך לשבול אצבעו על כל קרן וקרן שבאחר בפר כהן משיח ובכל והזה וכן מצינו בפסח מצרים וכן בלחם זה הדין בשאר ונחר בקרן מערבית דרומית. ואולם החטאות הנשרפות כגון פרים הנשרפי' ושעירי' הנשרפין קיץ מפר ושעיר של יום הכפורים שהוגבל בהם דין מיוחד הדם הנכנס לפנים להיכל וחדם מחנו שם כמו שכתוב בתורה רולה לומר שהזורק ממנו שבע הזאות על הכפרת המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים ואחרבע הזאות על אחרבע קרנות מזבח הזהב המתחיל מקרן מזרחית לפונית ונו' במזרחית ושירי הדם שופך אל יסוד מזבח החצון שפונה בו תחלה והוא מערבי דרומי כבר מב' זה בספרא בפרשת כהן משיח ובה' ובי"ח מזבחים :

השרש השלשים ותשעה הוא שצריכת החטאת אע"פ שהוא חוץ לשלשה מחנות על שפך הדשן הנה יחוייב שיהיה המקום טהור ואם יהיה טמא ישהרנו כבר מזכר זה בספרא בפרשת כהן משיח ואולם שאר החטאות יתבארו בפרשת לו: **השרש** האדבעי' הוא שלא יתחייב האדם בחטא תלוי עם אסור קבוע אב' ועשה אחת מכל מצות יי' אשר לא תעשנה ולא ידע ונו' כאלו תאמ' שבא על אשת איש אשר אחד אומר מת בעלה ועד אחד אומר לא מת שהרי נקבע האסור וכן אם היו לפניו שתי חתיכו' אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהם ואינו יודע אי זו מהם אכל אם היתה לפניו חתיכה שהיא ספק חלב לא היתה בה פטו' מאשם תלוי שאין כאן אסור קבוע וכן אם הוא יודע בודאי שחטא אכל אינו יודע בעצמו שלא חטא והתורה אמרה ואם נפש אחת תחטא ונו' ולא ידע. רולה לומר שלא ידע שחטא אם היו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של חלב נותר ואכל אחת בשגגה מביא חטאת על החלב ואשם תלוי על הנותר שהרי אינו יודע אם חטא בו אם לאו כבר התבאר זה בג' וכד' ובה' מכריתות :

השרש האחת ואדבעים הוא שכל דבר שחייבין על ודאי חטאת אחת קבועה חייבי' על לא יודע שלא אשם תלוי אחת קבועה ומה שחייבין עליו ודאי חטאות הרבה חייבין עליו אשמות תלויות כמנין החטאות והנה ידיע' ספק מחלקת לשם תלוי כמו שידיעת ודאי מחלק' לקרבן חטאת כבר נתבאר זה בד' מכריתות ולאזי שתדע שכאן מסיח אם נסתפק לו אם שגג שגגה שהיא שגגת הוראה עם החטאה אז לא שגג אינו מביא אשם תלוי על לא יודע לפי שהוא שאין מביאים אשם תלוי על לא יודע על שגגת ההורא' אבל הנשיא אם נסתפק לו אם חטא או לא חטא מביא אשם תלוי כהדיוט כבר מבר זה בשני מהוריות וסבת זה מבוארת בעצמה :

השרש האדבעים ושתים הוא שהי שהנה מקדשי יי' בשוה פרוטה בשגגה חייב להביא קרבן מעילה ומשלם מה שהנה בתוספת חומש מלבד שהוא מדבריות מלוג וקדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה להשלים זה השעור אם היה זה בהעלם אחד ואפילו לזמן מרובה ואפי' נהנה קצת בהנהנה קצת שאני קורא וחטאה בשגגה שהנה בהנה כב' נתבא' זה בא' מעילה ומצינו. והאוכל מדבר שמועילין בו בה מתחוויין אע"פ שהם מזבח ר' והעלם אחד חייב אשם על כל תמחוי ותמחוי שכל אחד מהם אני קורא ואת אשר חטא מן הקדש ישל' כבר נתבאר זה בג' מכריתות: **השרש** האדבעים ושלשה הוא הקדשים קלים אינם נקראים אישי יי' אלא מה שהיה מהם למזבח אחר שקרבו מתירין. רולה לומר שמדבר הדם שב' והקריב מזבח השלמים אשם ליי' אחר שזכר זריקת הדם לבדו שעד שמדבר הדם לא יקרא דבר מהמו אשם ליי' - ואולם קדשי קדשים כגון עולה וחטאת ואשם הם בהפך כי הם בכללם קדשי הנפש עד שיזכו הכהני' בחלקם משלחן גבוה אחר שקרבו המתירים ולזה אמר והמתרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי הנפש לחדמו אלא זכו בהם אהרן ובניו עד שתהיה מתרת ושהמנחה בכללה נקראת אשה להשם ולא יתעלו בקדשים קלים גם באיזורין כי אם אחר שיקריבו מתירים ואולם בקדש הקדשים יתעלו בכל חלק מהם משהוקדשו עד שיותר לכהנים חלקם כי אז לא יתעלו בחלק הכהנים כי אינם נקראים קדשיה' ואע"פ שנכפלו אחר זה כיון שהיה להם שבת התר וא"כ היתה להם שעה ראויה להתיר כי בכמו אלו הדברים נחשב העומד להתיר בנותר כמו שהתבאר בשרשים הכוללים ואולם קדשי בדק הבית הם בכללם קדשי הנפש ומה שתהיה מהקדשים להנפש אין מועילי' בו אחר שנגמרה המלאכה בו רולה לומר שמה שנשלם מהן כיון שנבנה אבר ואינו לבית הדשן אין מועילין בו: וכן הענין בפרים הנשרפין ושעירים הנשרפים בבית הדשן ר"ל שמועילין בהם עד שתגמר שרפתן שם וכן הנסכי' מועילין בהם עד שיהיו לשיתין כי אז נגמרה מלאכתן ולזאת הסבה אין מעילה בקדשי מזבח שמתו ולא חטאות אשר דינם שיחותו ולא יקרבו כגון חטאת שמת בעליה וכיוצא בה ולא בתורים שלא הגיעו זמנם לפי שאינם ראוין לפדיון אך קדשים בעלי מומין שראויין לפדותן הן עדיין נקראין קדשי הנפש עד שיקדו כבר נתבאר זה בראשון ובשלישי מעילה. ולאזי שתדע שאין מועילין בדם הקדשים היוצא מהם בעת השחיטה או אחריה כי אינו מגוף הקדשים כמו שאין מועילין בפרשת הקדשים ואינו גם כן מיוחד להיות ממנו אשה להנפש אבל היה מיוחד לכפר. ואולם דם היוצא מהם בחייהם מועילין בו לפי שהוא כגופם שהוא ראוי לזון האבברים באופן מיוחד חלק מבעל כפם כבר התבאר זה בשלש' מעילה וה' מיוחד וכן העצמות הגידים והקרנים והטלפין שפרטו אפי' מקרבן מולם שהוא כולו כליל לאחר זריקת דמים אין מועילין בהם ואולם אם פרטו קודם זריקת דמים מועילין בהם כי הם עדין נקראים קדשי יי' כבר נתבאר זה בע' מזבחים. ולאזי שתדע שחלב קדשי מזבח ובילהן אין מועילין בהם כי אינם מגוף הקדשים ואין בהם לד מזבח ואולם חלב קדשי בדק הבית ובילהן מועילין בהם כי הם קדשי יי' וכן הענין אם הוקדשו דמי בהמה ועוף למזבח לנסכים כי יש בדמיהם לד מזבח. ואולם אם הוקדשו דמיה' לשלמי' אין מעילה בשלמים כי אם באמורים אחר שקרבו המתירין כבר נתבאר זה בראשון ובג' ממעילה:

השרש האדבעים וארבעה הוא שכל המנחות הקרבות למזבח יחוייב שתהיה מלה וכן שיהי' שאחר לא תאפה חמץ ואחר בפרשת לו לא תאפה חמץ חלקם נתתי ונו'. לחייב על מעשה שבא בה בגון הלישה והאפי' והקטוף והנחת שאור על גבי העשה ואפי' מחמץ אחר מחמץ לוקה אם היתה כשירה ואינו לוקה על הפסולה שנאחר כל המנחה אשר תקריבו לשם לא תעשה חמץ ולזה הוא מבואר שאם חמץ מנחת נסכי' לוקה שהמים פוסלין אותה ובזולת מים לא תעשה חמץ וזה מבואר מן החוש כבר מבר זה בה' מנחות :

השרש האדבעי' ואחשה הוא שהקמיצ' הוא כדרך שבני אדם קומצי' ומה שבראשי אצבעותיו לו בראשי הגדלין לא יקטיר לכתחלה שאינו מכלל הקמץ ואם הקטיר כשר ואם הוסיף הקמץ בגון שהרחיק אצבעותיו וקמץ הרי זה פסול כי אינו קמצו ומזה יתבאר שאם חלק הקמץ לשני חלקים אינו קדוש והנה הקמילה כשר' בכל מקום מהעזר' ואפילו קמץ המנחה מכלי שעל גבי הקרקע הרי אני קורא בו וקמץ משם ואין מקדשין הקמץ בכלי שעל גבי הקרקע כבר מבר זה כלו בראשון ומנחות: **השרש** האדבעים ושמה הוא שהמנחות המזכרות פתות אותה פתים ועושין כל עשרון עשר חלות וזה נלחד חלחמי התמד' ואם רבה או חסר כשרה וכשפותת החל' כופלה לשנים והשנים לארבע ומבדילן וכלן פתיתן כזית ואם היו יותר או פחות כשרה ואם המנחה היתה של זכרי כהונה אינו מבדיל כבר נתבאר זה בשביעי ממנחות :

השרש האדבעים ושבע הוא שמנחת מרחשת בנקה רק שהרי יש לה שפה והיו בלולו' בשמן ויוצק עליהם השמן הנשאר מן הלוג לכל עשרון אחר שנתון בכלי שרת. ואולם מנחת מאפה תנור היתה בלולה בשמן ואין בה יציקת שמן והיתה בלה פתיתין כמו הענין במנחת מחבת או מרחשת כי הסבה אחת ואם עשו' רקיקין מושח אותו בשמן לוג לכל עשרון כי זה השיעו' הוא לשר לאפר בו לפי המנהג מענין אלו החלות ואולם מנחת הסלת בלול' בשמן ועוד יש בה יציקת שמן ואחר כך ניתן עליה לבונה כבר מזכר זה בשני ובה' ובי' ממנחות :

השרש האדבעים ושמנה הוא שהקומץ את המנחה מסלק את כל לבונתה לבד אחד וקומץ מחקום שנתרבה שמנה שנאחר מסלקה ומשמנ' ואחר ומלקט את כל לבונתה ומתב' על הקומץ שבכלי ומעלה אותה על גבי המזבח כבר נתבאר זה בשני מנחות :

השרש האדבעים ותשעה הוא שהקומץ והלבונה מעכבין זה את זה וכן הסלת והשמן ואולם הבלילה והפתיתה וההגשה ומשיחת הרקיקין אין מעכבין כבר נתבאר זה בשלישי מנחות :

השרש החמישים הוא ששאור ודבש אזורין בכל שהם אם נתערבו בקרבן ואולם לא יעלה על המזבח הפנימי ולא על החיצון אם לא היה בהן כזית כי אין הקטרה פחותה מכזית כבר נתבאר זה בשלישי מנחות שלא יעלו לריח ניחח כבר נתבאר זה :

השרש החמישי ואחד הוא שאם הקטיר דבר שראוי להקטיר מומו אע"פ שאינו ראוי להקטיר בעצמו וערב בו שאור או דבש כגון שהעלה בשר חטאת ואשם וכיוצא בהם שאינם ראויים להקטיר חייב שהרי הן עצמן ראוין לקרבן שנאחר קרבן ראשית תקריבו לאותם לה' כבר התבאר זה בדבריו המבחנות:

השרש הנ"ב הוא שאין הנדל בחיוב הקרבן מבני שבועת העדות בין זדון לשגגה כי לא לחזרה בו התורה ובעלם ממנו השגג שיתחייב עליה קרבן הוא שידעו שהיא אסור' אבל לא ידעו שיתחייבון עליה קרבן הוא שידעו אבל אם לא ידעו שהוא אסור' או שלא ידעו שהוא שקר הרי אלו פטורין אף מן הקרבן כי הם כמו אומרים כבר נתבאר זה בשני משבועות:

השרש הנ"ג הוא שעל שגגת שומאת מקד' וקדשיו לא יתחייב קרבן עולה ויורד אם לא היתה לו ידיעה בתחלה וכל העניינים אשר לא יהיה החטא בזולתה כאלו תאמר לטמאה ולקדש לו למקד' ר"ל שידע שטמאת שזה קדש או שזה מקד' ויהי' לו אחר כך העלם בתי' וידיעה בסוף שב' ובעלם ממנו והוא ידע ואשם והוא מבואר שהיעיב' שנתחדש שכבר אשם לא תשל' אם לא ידע כל העניינים המכרחים ולפי שיעיבת החטא' יחוייב שיהיה במושא אשר היה בו העלם לחדמו שהעלם היה בעניין מאלו העניינים' אשר לא יהיה בזה השמל חטא לזולתם כאלו תאמ' שנעלם ממנו שטמאת או נעלם ממנו שזה קדש או מקדש ולפי שהעלם לא יהיה אלא במה שהיא' בו ידיע' בתחלה. לחדמו שהיתה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים. והשל שאם יעלם ממנו שכבר כשמאת ולא ידע מעולם שזה קדש הנה לא יחוייב שיהיה זה השלם שבת החטא. אע"פ שלא נעלם ממנו שהוא טמא היה לוכל זה הקד' ולשון התורה יורה שהשלם הוא שבת חטאו ולזה לא יחוייב שתהיה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים ואם יאמר לאומר שזה גם כן בשגגה כ"ל בהולאה שנאחר ובעלם דבר ומודעה אמרנו לו שאין הענין אחד כי שגגת ב"ד הוא בדבר וכי יפול שם העלם גם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ואלו באלו העניינים לא יתכן שיאמר העלם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ועוד שזה הלשון לא מתאלה בשגגת ב"ד בהולאה בע"ז ולא בשגגת כהן משיח בהולאה מגיד שלא דקדקה התור' פתחי' בהן ידיע' בתחלה ואולם זה המקום כפל המאמר בחלקם שזכר ובעלם שני פעמים להורות שזה הענין הוא בחיוב זה הקרבן והנה כפל ספק בזה אם ידע שעדן חטאת ובגע בה בהולעה מחנה ולא ידע שעדן חטאת בכעדשה אם זאת תקרא ידיעה בשמאלה אם לא לאחר שיאמל שוו ידיעה לעמאלה לפי שאם לא תעלם ממנו היה לאוי שישאל לחכמים אם זה השמל חטאת קדש שיאכל את הקדש או יכבה לחקדש ולזה יהיה זה ההעלם שבת החטא ובבר אפשר שיאמר שכיון שלא ידע שזה השעור מטמא הנה אין זו ידיעה לטמא' כי אין לפי דעתי להתרחק מפני זה מאכיל' הקדש או מהכנס לחקד'. וזה הספק בעיר יקרא כמי שידע שיש חקד' בעולם אבל לא שזה מקדש אם זה העניין יקרא ידיעה לחקד' אם לא כי לאחר שיאמר כי לא יתרחק האדם הטמא מהכנס לחקד' אם לא ידע תחלה שזה מקדש כבר נתבאר זה כלו בראשון ובשני משבועות וכמו שאמר לאכילת הקדש הוא כמת כי הוא השעור הקטן אשר יפול בעניינים אשר בעבורם יכנס האדם לחקד' והוא מבואר שהשעור הקטן הוא שעור השתחואה כי כל הנכנסים שם לאחר שעשו חסליהם אם משתחוים וכבר יכנס האדם לחקדש להשתחוות לבד כבר נתבאר זה בשני משבועות והו' שבבל ישאלו ג' סוגים בענדות שגגת טומאת מקד' וקדשי' עם זדון טמאת מקדש וקדשיו והב' השגיאה הזרה בה בתה שיתכפרו כלם והנה מה שהיתה בו ידיעה בתחלה ולא בסוף שעיר של יום הכפורים עלויה בו מד שיודע לו ויביא קרבן עולה ויורד ואינו בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ בה' ויום הכפורים מכפרים על זדון טמאת מקד' וקדשיו פר כהן גדול של יום הכפורים מכפר לבהנים ועל עדת בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעיר לאם חדש מכפרי' ודם השעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר לישראל שלאחר וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל וגו' כבר מבר זה בראשון ובשני משבועות ובכלל אחר עוד הנ"ה בתקום מקום מאלו והסבה בזה כדי שיסור עון כל הטמאות בכללות וישראל כי לדוב המאלו מעשיה התורה בו יותר כמו שהעניה בהתנאלת מה שיכופר בו מן שבועה לפילו היה בזדון לדוב המאלו בדברים אשר יתכן שיתאלה יותר כמו הענין בשבוע העדות ושבועת הפקדון כי הדבה נמצא שיבעבו על שקר באלו הדברים לחמלת המחון לדוב רבלותם בשבועת כי זה מתה שיביאם להקל בה:

השרש החמישי ואחרבעה הוא שהבעלם אשר בשבועת בטוי הוא ההעלם השבועה ובעלם ממנו שלא יזכור השבועה ובעלם ממנו שזה החפץ הנשבע לה' כאלו תאמר שנשבע שלא יאכל פת חטים ולא הכיר שזה הפת הוא פת חטים ואכלו והוא מבואר שזה לא יקרה בתה שיהיה מענין שבוע' בטוי להבא ואולם בתה שיהיה מזה לשעבר יהיה חייב בו תכף שנשבע עשה זה החטא ואז יהיה ההעלם וכן אם זכר את השבועה והוא מבטיר מאד ואשר שמואר לעבור על שבועתו מפני הגער וזה כי אין שבת זה החטא העלם השבועה ממנו וכן אם נעלמה השבועה ממנו ובעלם ממנו היום המע' הזה מה שהוא באופן שאף על פי שהוא זכר השבועה לא יהיה מהר ממנו כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים ודמה פת כוסמין כבר נתבאר זה בשני משבועות:

השרש החמישי ואחשה הוא שבעבוי שבועות הוא שבועות שאני קורא בהן לבל אשר יבטא האדם בשבועת פכר נתבאר זה בראשון מבדרי' וכן האומר לאו לאו או הין הין דרך שבועה והחכיר שם לו כבר הרי זו שבועה לשבה המקומית בעינה כבר מבר זה בד' משבועות:

השרש החמישי ואשה הוא שהנשבע חייב במה שיוצא בשפתיו ויהיה בשפתיו מה שיסכים לתה שהיה בלבו באופן שיהיה פת ולבו שאם באופן שיאמר לבטא בשפתים זהבטוי בשפתים הוא זה ואם לא היה כן לא חלה עלה השבועה כגון שנשבע שלא לאכול פת חטים ולבו היה פת שעורים כבר מבר זה בשני משבועות. ובריך שיעמוד בזה הדעת אחר שבועתו שאם חזר בו תוך כדי דבור לא חלה עליו השבוע' כי אין כמו זה בטוי הנוג עמו בלב והתול' לאחרה לבל אשר יבטא האדם בשבועה וחזה גם כן יתבאר שהנשבע שבועות הבאי כגון שנשבע שראה עיר גדולה ובצורה עד לב השמים כי המכוון מזה שהוא בלבו גבוהה לא שיהיה ראשו בשמים וכן אם היה זה אמנם על שבועתו או שבבר עליה באופן פטור כמו שהתבא' בשרשי' הכוללי' וכן אם היה מוטעה שאין אני קורא בו לבל אשר יבטא האדם בשבועה כגון שנשבע שלא תהיה לו לאשה בעבור שגנבה כיסו או הכת בנו ונמצא שלא עשתה כן או שנשבע שלא אכל לפי שהוא שכח שבבר אכל כי אין מדרך האנשים שישכחו סוג העסק אבל ישכחו אינו ר"ל שלא ישכח האדם אם אכל בשאכל לפי המנג אבל אפשר שישכח מה שאכל או שנשבע שלא יאכל ושכח השבועה הזאת בכללה ואכל שהרי הוא דומה לשגגת אשר לשעבר והנה הדין בזה ראוי להיות אחד ר"ל הטעו' אשר לשעבר עם הטעות שהוא להבא אבל הדברים ק"ו כי ידמה שיהיה החטא יותר עמ' כשהיה האדם בעת השבועה כמו שיאמר זה בשבועה אשר לשעבר כבר מבר זה בשני מבדרים. ואולם שגגת שבועה בטוי לשעבר שחייבין עליה קרבן הוא שידע שהוא נשבע לשקר ולא ידע שחייבין על זאת השבועה קרבן ולהבא הוא כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים והרי הוא זוכר שכבר נשבע על פת חטים ואשר בשבועתו היתה שיאכל פת חטים כבר מבר זה בשני משבועות:

השרש החמישי ושבעה שאין בשבועה חלה כי אם על דבר שהוא רשות שב' להרע או להטיב מקיים הטוב לרע מה הרעה רשות אף הטובה רשות לפי' לא תהיה השבועה חלה על השבועה או על דבר חטאה אם לא כללה השבועה הזאת דבר נוסף כאלו תאמר שנשבע שלא יאכל שתי כבכרות אלו וחזר ונשבע שיאכל לאחת מהם או שנשבע שלא יאכל בסכה עשרים יום והר"ג הסכות בכלל בהם או שלא יאכל בסכה עשרים יום וחזר ונשבע על ל' מעשרים יום ובריך ג"כ שיהיה בידו לקיים השבועה כאלו תאמר שיבבע שיאכל או שלא יאכל לא שלא יאכלו אחרים שאין זה בבשותו ואין זה האדם כשלא תתקיים השבועה תלוי בהעלם השבועה ממנו ואולם לשעבר כבר תהי' השבועה. בטוי בעניין המצות כגון שנשבע שהניח תפילין בזמן מה שכבר עבר ולא הניח או מה ג"כ יתבאר שאם נשבע על מה שלא אפשר לו לקיים לא יתחייב משום שבועת בטוי כי שבעו יאנסהו כגון שנשבע שלא ישן ג' ימים שאין אפשרו תלוי בהעלם השבועה ממנו ולזה היה זאת השבועה שבועת פוא לא שבועת בטוי בבר מבר זה בשרש בב' משבועות:

השרש החמישי ואחד הוא שאם הקטיר דבר שראוי להקטיר מומו אע"פ שאינו ראוי להקטיר בעצמו וערב בו שאור או דבש כגון שהעלה בשר חטאת ואשם וכיוצא בהם שאינם ראויים להקטיר חייב שהרי הן עצמן ראוין לקרבן שנאחר קרבן ראשית תקריבו לאותם לה' כבר התבאר זה בדבריו המבחנות:

השרש הנ"ב הוא שאין הנדל בחיוב הקרבן מבני שבועת העדות בין זדון לשגגה כי לא לחזרה בו התורה ובעלם ממנו השגג שיתחייב עליה קרבן הוא שידעו שהיא אסור' אבל לא ידעו שיתחייבון עליה קרבן הוא שידעו אבל אם לא ידעו שהוא אסור' או שלא ידעו שהוא שקר הרי אלו פטורין אף מן הקרבן כי הם כמו אומרים כבר נתבאר זה בשני משבועות:

השרש הנ"ג הוא שעל שגגת טומאת מקד' וקדשיו לא יתחייב קרבן עולה ויורד אם לא היתה לו ידיעה בתחלה וכל העניינים אשר לא יהיה החטא בזולתה כאלו תאמר לטמאה ולקדש לו למקד' ר"ל שידע שטמאת שזה קדש או שזה מקד' ויהי' לו אחר כך העלם בתי' וידיעה בסוף שב' ובעלם ממנו והוא ידע ואשם והוא מבואר שהיעיב' שנתחדש שכבר אשם לא תשל' אם לא ידע כל העניינים המכרחים ולפי שיעיבת החטא' יחוייב שיהיה במושא אשר היה בו העלם לחדמו שהעלם היה בעניין מאלו העניינים' אשר לא יהיה בזה השמל חטא לזולתם כאלו תאמ' שנעלם ממנו שטמאת או נעלם ממנו שזה קדש או מקדש ולפי שהעלם לא יהיה אלא במה שהיא' בו ידיע' בתחלה. לחדמו שהיתה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים. והשל שאם יעלם ממנו שכבר כשמאת ולא ידע מעולם שזה קדש הנה לא יחוייב שיהיה זה השלם שבת החטא. אע"פ שלא נעלם ממנו שהוא טמא היה לוכל זה הקד' ולשון התורה יורה שהשלם הוא שבת חטאו ולזה לא יחוייב שתהיה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים ואם יאמר לאומר שזה גם כן בשגגה כ"ל בהולאה שנאחר ובעלם דבר ומודעה אמרנו לו שאין הענין אחד כי שגגת ב"ד הוא בדבר וכי יפול שם העלם גם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ואלו באלו העניינים לא יתכן שיאמר העלם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ועוד שזה הלשון לא מתאלה בשגגת ב"ד בהולאה בע"ז ולא בשגגת כהן משיח בהולאה מגיד שלא דקדקה התור' פתחי' בהן ידיע' בתחלה ואולם זה המקום כפל המאמר בחלקם שזכר ובעלם שני פעמים להורות שזה הענין הוא בחיוב זה הקרבן והנה כפל ספק בזה אם ידע שעדן חטאת וגבע בה בהולעה מחנה ולא ידע שעדן חטאת בכעדשה אם זאת תקרא ידיעה בשמאלה אם לא לאחר שיאמל שוו ידיעה לעמאלה לפי שאם לא תעלם ממנו היה לאוי שישאל לחכמים אם זה השמל חטאת קדש שיאכל את הקדש או יכבה לחקדש ולזה יהיה זה ההעלם שבת החטא ובבר אפשר שיאמר שכיון שלא ידע שזה השעור מטמא הנה אין זו ידיעה לטמא' כי אין לפי דעתי להתרחק מפני זה מאכיל' הקדש או מהכנס לחקד'. וזה הספק בעיר יקרא כמי שידע שיש חקד' בעולם אבל לא שזה מקדש אם זה העניין יקרא ידיעה לחקד' אם לא כי לאחר שיאמר כי לא יתרחק האדם הטמא מהכנס לחקד' אם לא ידע תחלה שזה מקדש כבר נתבאר זה כלו בראשון ובשני משבועות וכמו שאמר לאכילת הקדש הוא כמת כי הוא השעור הקטן אשר יפול בעניינים אשר בעבורם יכנס האדם לחקד' והוא מבואר שהשעור הקטן הוא שעור השתחואה כי כל הנכנסים שם לאחר שעשו חסליהם אם משתחוים וכבר יכנס האדם לחקדש להשתחוות לבד כבר נתבאר זה בשני משבועות והו' שבבל ישאלו ג' סוגים בענדות שגגת טומאת מקד' וקדשי' עם זדון טמאת מקדש וקדשיו והב' השגיאה הזרה בה בתה שיתכפרו כלם והנה מה שהיתה בו ידיעה בתחלה ולא בסוף שעיר של יום הכפורים עלויה בו מד שיודע לו ויביא קרבן עולה ויורד ואינו בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ בה' ויום הכפורים מכפרים על זדון טמאת מקד' וקדשיו פר כהן גדול של יום הכפורים מכפר לבהנים ועל עדת בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעיר לאם חדש מכפרי' ודם השעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר לישראל שלאחר וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל וגו' כבר מבר זה בראשון ובשני משבועות ובכלל אחר עוד הנ"ה בתקום מקום מאלו והסבה בזה כדי שיסור עון כל הטמאות בכללות וישראל כי לדוב המאלו מעשיה התורה בו יותר כמו שהעניה בהתנאלת מה שיכופר בו מן שבועה לפילו היה בזדון לדוב המאלו בדברים אשר יתכן שיתאלה יותר כמו הענין בשבוע העדות ושבועת הפקדון כי הדבה נמצא שיבעבו על שקר באלו הדברים לחמלת המחון לדוב רבלותם בשבועת כי זה מתה שיביאם להקל בה:

השרש החמישי וזרבעה הוא שהבעלם אשר בשבועת בטוי הוא ההעלם השבועה ובעלם ממנו שלא יזכור השבועה ובעלם ממנו שזה החפץ הנשבע לה' כאלו תאמר שנשבע שלא יאכל פת חטים ולא הכיר שזה הפת הוא פת חטים ואכלו והוא מבואר שזה לא יקרה בתה שיהיה מענין שבוע' בטוי להבא ואולם בתה שיהיה מזה לשעבר יהיה חייב בו תכף שנשבע עשה זה החטא ואז יהיה ההעלם וכן אם זכר את השבועה והוא מבטיר מאד ואשר שמואר לעבור על שבועתו מפני הגער וזה כי אין שבת זה החטא העלם השבועה ממנו וכן אם נעלמה השבועה ממנו ובעלם ממנו היום המע' הזה מה שהוא באופן שאף על פי שהוא זכר השבועה לא יהיה מהר ממנו כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים ודמה פת כוסמין כבר נתבאר זה בשני משבועות:

השרש החמישי ואחשה הוא שבעבוי שבועות הוא שבועות שאני קורא בהן לבל אשר יבטא האדם בשבועת פכר נתבאר זה בראשון מבדרי' וכן האומר לאו לאו או הין הין דרך שבועה והחכיר שם לו כבר הרי זו שבועה לשבה המקומית בעינה כבר מבר זה בד' משבועות:

השרש החמישי ואשה הוא שהנשבע חייב במה שיוצא בשפתיו ויהיה בשפתיו מה שיסכים לתה שהיה בלבו באופן שיהיה פת ולבו שאם באופן שיאמר לבטא בשפתים זהבטוי בשפתים הוא זה ואם לא היה כן לא חלה עלה השבועה כגון שנשבע שלא לאכול פת חטים ולבו היה פת שעורים כבר מבר זה בשני משבועות. ובריך שיעמוד בזה הדעת אחר שבועתו שאם חזר בו תוך כדי דבור לא חלה עליו השבוע' כי אין כמו זה בטוי הנוג עמו בלב והתול' לאחרה לבל אשר יבטא האדם בשבועה וחזה גם כן יתבאר שהנשבע שבועות הבאי כגון שנשבע שראה עיר גדולה ובצורה עד לב השמים כי המכוון מזה שהוא בלבו גבוהה לא שיהיה ראשו בשמים וכן אם היה זה אמנם על שבועתו או שבבר עליה באופן פטור כמו שהתבא' בשרשי' הכוללי' וכן אם היה מוטעה שאין אני קורא בו לבל אשר יבטא האדם בשבועה כגון שנשבע שלא תהיה לו לאשה בעבור שגנבה כיסו או הכת בנו ונמצא שלא עשתה כן או שנשבע שלא אכל לפי שהוא שכח שבבר אכל כי אין מדרך האנשים שישכחו סוג העסק אבל ישכחו אינו ר"ל שלא ישכח האדם אם אכל בשאכל לפי המנג אבל אפשר שישכח מה שאכל או שנשבע שלא יאכל ושכח השבועה הזאת בכללה ואכל שהרי הוא דומה לשגגת אשר לשעבר והנה הדין בזה ראוי להיות אחד ר"ל הטעו' אשר לשעבר עם הטעות שהוא להבא אבל הדברים ק"ו כי ידמה שיהיה החטא יותר עמ' כשהיה האדם בעת השבועה כמו שיאמר זה בשבועה אשר לשעבר כבר מבר זה בשני מבדרים. ואולם שגגת שבועה בטוי לשעבר שחייבין עליה קרבן הוא שידע שהוא נשבע לשקר ולא ידע שחייבין על זאת השבועה קרבן ולהבא הוא כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים והרי הוא זוכר שבבר נשבע על פת חטים ואשר בשבועתו היתה שיאכל פת חטים כבר מבר זה בשני משבועות:

השרש החמישי ושבעה שאין בשבועה חלה כי אם על דבר שהוא רשות שב' להרע או להטיב מקיים הטוב לרע מה הרעה רשות אף הטובה רשות לפי' לא תהיה השבועה חלה על השבועה או על דבר חטאה אם לא כללה השבועה הזאת דבר נוסף כאלו תאמר שנשבע שלא יאכל שתי כבכרות אלו וחזר ונשבע שיאכל לאחת מהם או שנשבע שלא יאכל בסכה עשרים יום והר"ג הסכות בכלל בהם או שלא יאכל בסכה עשרים יום וחזר ונשבע על ל' מעשרים יום ובריך ג"כ שיהיה בידו לקיים השבועה כאלו תאמר שיבבע שיאכל או שלא יאכל לא שלא יאכלו אחרים שאין זה בבשותו ואין זה האדם כשלא תתקיים השבועה תלוי בהעלם השבועה ממנו ואולם לשעבר כבר תהי' השבועה. בטוי בעניין המצות כגון שנשבע שהניח תפילין בזמן מה שכבר עבר ולא הניח או מה ג"כ יתבאר שאם נשבע על מה שלא אפשר לו לקיים לא יתחייב משום שבועת בטוי כי שבעו יאנסהו כגון שנשבע שלא ישן ג' ימים שאין אפשרו תלוי בהעלם השבועה ממנו ולזה היה זאת השבועה שבועת פוא לא שבועת בטוי בבר מבר זה בשרש בב' משבועות:

השרש החמישי ושבעה הוא שאם הקטיר דבר שראוי להקטיר מומו אע"פ שאינו ראוי להקטיר בעצמו וערב בו שאור או דבש כגון שהעלה בשר חטאת ואשם וכיוצא בהם שאינם ראויים להקטיר חייב שהרי הן עצמן ראוין לקרבן שנאחר קרבן ראשית תקריבו לאותם לה' כבר התבאר זה בדבריו המבחנות:

השרש הנ"ב הוא שאין הנדל בחיוב הקרבן מבני שבועת העדות בין זדון לשגגה כי לא לחזרה בו התורה ובעלם ממנו השגג שיתחייב עליה קרבן הוא שידעו שהיא אסור' אבל לא ידעו שיתחייבון עליה קרבן הוא שידעו אבל אם לא ידעו שהוא אסור' או שלא ידעו שהוא שקר הרי אלו פטורין אף מן הקרבן כי הם כמו אומרים כבר נתבאר זה בשני משבועות:

השרש הנ"ג הוא שעל שגגת טומאת מקד' וקדשיו לא יתחייב קרבן עולה ויורד אם לא היתה לו ידיעה בתחלה וכל העניינים אשר לא יהיה החטא בזולתה כאלו תאמר לטמאה ולקדש לו למקד' ר"ל שידע שטמאת שזה קדש או שזה מקד' ויהי' לו אחר כך העלם בתי' וידיעה בסוף שב' ובעלם ממנו והוא ידע ואשם והוא מבואר שהיעיב' שנתחדש שכבר אשם לא תשל' אם לא ידע כל העניינים המכרחים ולפי שיעיבת החטא' יחוייב שיהיה במושא אשר היה בו העלם לחדמו שהעלם היה בעניין מאלו העניינים' אשר לא יהיה בזה השמל חטא לזולתם כאלו תאמ' שנעלם ממנו שטמאת או נעלם ממנו שזה קדש או מקדש ולפי שהעלם לא יהיה אלא במה שהיא' בו ידיע' בתחלה. לחדמו שהיתה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים. והשל שאם יעלם ממנו שכבר כשמאת ולא ידע מעולם שזה קדש הנה לא יחוייב שיהיה זה השלם שבת החטא. אע"פ שלא נעלם ממנו שהוא טמא היה לוכל זה הקד' ולשון התורה יורה שהשלם הוא שבת חטאו ולזה לא יחוייב שתהיה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים ואם יאמר לאומר שזה גם כן בשגגה כ"ל בהולאה שנאחר ובעלם דבר ומודעה אמרנו לו שאין הענין אחד כי שגגת ב"ד הוא בדבר וכי יפול שם העלם גם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ואלו באלו העניינים לא יתכן שיאמר העלם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ועוד שזה הלשון לא מתאלה בשגגת ב"ד בהולאה בע"ז ולא בשגגת כהן משיח בהולאה מגיד שלא דקדקה התור' פתחי' בהן ידיע' בתחלה ואולם זה המקום כפל המאמר בחלקם שזכר ובעלם שני פעמים להורות שזה הענין הוא בחיוב זה הקרבן והנה כפל ספק בזה אם ידע שעדן חטאת וגבע בה בהולעה מחנה ולא ידע שעדן חטאת בכעדשה אם זאת תקרא ידיעה בשמאלה אם לא לאחר שיאמל שוו ידיעה לעמאלה לפי שאם לא תעלם ממנו היה לאוי שישאל לחכמים אם זה השמל חטאת קדש שיאכל את הקדש או יכבה לחקדש ולזה יהיה זה ההעלם שבת החטא ובבר אפשר שיאמר שכיון שלא ידע שזה השעור מטמא הנה אין זו ידיעה לטמא' כי אין לפי דעתי להתרחק מפני זה מאכיל' הקדש או מהכנס לחקד'. וזה הספק בעיר יקרא כמי שידע שיש חקד' בעולם אבל לא שזה מקדש אם זה העניין יקרא ידיעה לחקד' אם לא כי לאחר שיאמר כי לא יתרחק האדם הטמא מהכנס לחקד' אם לא ידע תחלה שזה מקדש כבר נתבאר זה כלו בראשון ובשני משבועות וכמו שאמר לאכילת הקדש הוא כמת כי הוא השעור הקטן אשר יפול בעניינים אשר בעבורם יכנס האדם לחקד' והוא מבואר שהשעור הקטן הוא שעור השתחואה כי כל הנכנסים שם לאחר שעשו חסליהם אם משתחוים וכבר יכנס האדם לחקדש להשתחוות לבד כבר נתבאר זה בשני משבועות והו' שבבל ישאלו ג' סוגים בענדות שגגת טומאת מקד' וקדשי' עם זדון טמאת מקדש וקדשיו והב' השגיאה הזרה בה בתה שיתכפרו כלם והנה מה שהיתה בו ידיעה בתחלה ולא בסוף שעיר של יום הכפורים עלויה בו מד שיודע לו ויביא קרבן עולה ויורד ואינו בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ בה' ויום הכפורים מכפרים על זדון טמאת מקד' וקדשיו פר כהן גדול של יום הכפורים מכפר לבהנים ועל עדת בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעיר לאם חדש מכפרי' ודם השעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר לישראל שלאחר וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל וגו' כבר מבר זה בראשון ובשני משבועות ובכלל אחר עוד הנ"ה בתקום מקום מאלו והסבה בזה כדי שיסור עון כל הטמאות בכללות וישראל כי לדוב המאלו מעשיה התורה בו יותר כמו שהעניה בהתנאלת מה שיכופר בו מן שבועה לפילו היה בזדון לדוב המאלו בדברים אשר יתכן שיתאלה יותר כמו הענין בשבוע העדות ושבועת הפקדון כי הדבה נמצא שיבעבו על שקר באלו הדברים לחמלת המחון לדוב רבלותם בשבועת כי זה מתה שיביאם להקל בה:

השרש החמישי וזרבעה הוא שהבעלם אשר בשבועת בטוי הוא ההעלם השבועה ובעלם ממנו שלא יזכור השבועה ובעלם ממנו שזה החפץ הנשבע לה' כאלו תאמר שנשבע שלא יאכל פת חטים ולא הכיר שזה הפת הוא פת חטים ואכלו והוא מבואר שזה לא יקרה בתה שיהיה מענין שבוע' בטוי להבא ואולם בתה שיהיה מזה לשעבר יהיה חייב בו תכף שנשבע עשה זה החטא ואז יהיה ההעלם וכן אם זכר את השבועה והוא מבטיר מאד ואשר שמואר לעבור על שבועתו מפני הגער וזה כי אין שבת זה החטא העלם השבועה ממנו וכן אם נעלמה השבועה ממנו ובעלם ממנו היום המע' הזה מה שהוא באופן שאף על פי שהוא זכר השבועה לא יהיה מהר ממנו כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים ודמה פת כוסמין כבר נתבאר זה בשני משבועות:

השרש החמישי ואחשה הוא שבעבוי שבועות הוא שבועות שאני קורא בהן לבל אשר יבטא האדם בשבועת פכר נתבאר זה בראשון מבדרי' וכן האומר לאו לאו או הין הין דרך שבועה והחכיר שם לו כבר הרי זו שבועה לשבה המקומית בעינה כבר מבר זה בד' משבועות:

השרש החמישי ואשה הוא שהנשבע חייב במה שיוצא בשפתיו ויהיה בשפתיו מה שיסכים לתה שהיה בלבו באופן שיהיה פת ולבו שאם באופן שיאמר לבטא בשפתים זהבטוי בשפתים הוא זה ואם לא היה כן לא חלה עלה השבועה כגון שנשבע שלא לאכול פת חטים ולבו היה פת שעורים כבר מבר זה בשני משבועות. ובריך שיעמוד בזה הדעת אחר שבועתו שאם חזר בו תוך כדי דבור לא חלה עליו השבוע' כי אין כמו זה בטוי הנוג עמו בלב והתול' לאחרה לבל אשר יבטא האדם בשבועה וחזה גם כן יתבאר שהנשבע שבועות הבאי כגון שנשבע שראה עיר גדולה ובצורה עד לב השמים כי המכוון מזה שהוא בלבו גבוהה לא שיהיה ראשו בשמים וכן אם היה זה אמנם על שבועתו או שבבר עליה באופן פטור כמו שהתבא' בשרשי' הכוללי' וכן אם היה מוטעה שאין אני קורא בו לבל אשר יבטא האדם בשבועה כגון שנשבע שלא תהיה לו לאשה בעבור שגנבה כיסו או הכת בנו ונמצא שלא עשתה כן או שנשבע שלא אכל לפי שהוא שכח שבבר אכל כי אין מדרך האנשים שישכחו סוג העסק אבל ישכחו אינו ר"ל שלא ישכח האדם אם אכל בשאכל לפי המנג אבל אפשר שישכח מה שאכל או שנשבע שלא יאכל ושכח השבועה הזאת בכללה ואכל שהרי הוא דומה לשגגת אשר לשעבר והנה הדין בזה ראוי להיות אחד ר"ל הטעו' אשר לשעבר עם הטעות שהוא להבא אבל הדברים ק"ו כי ידמה שיהיה החטא יותר עמ' כשהיה האדם בעת השבועה כמו שיאמר זה בשבועה אשר לשעבר כבר מבר זה בשני מבדרים. ואולם שגגת שבועה בטוי לשעבר שחייבין עליה קרבן הוא שידע שהוא נשבע לשקר ולא ידע שחייבין על זאת השבועה קרבן ולהבא הוא כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים והרי הוא זוכר שבבר נשבע על פת חטים ואשר בשבועתו היתה שיאכל פת חטים כבר מבר זה בשני משבועות:

השרש החמישי ושבעה שאין בשבועה חלה כי אם על דבר שהוא רשות שב' להרע או להטיב מקיים הטוב לרע מה הרעה רשות אף הטובה רשות לפי' לא תהיה השבועה חלה על השבועה או על דבר חטאה אם לא כללה השבועה הזאת דבר נוסף כאלו תאמר שנשבע שלא יאכל שתי כבכרות אלו וחזר ונשבע שיאכל לאחת מהם או שנשבע שלא יאכל בסכה עשרים יום והר"ג הסכות בכלל בהם או שלא יאכל בסכה עשרים יום וחזר ונשבע על ל' מעשרים יום ובריך ג"כ שיהיה בידו לקיים השבועה כאלו תאמר שיבבע שיאכל או שלא יאכל לא שלא יאכלו אחרים שאין זה בבשותו ואין זה האדם כשלא תתקיים השבועה תלוי בהעלם השבועה ממנו ואולם לשעבר כבר תהי' השבועה. בטוי בעניין המצות כגון שנשבע שהניח תפילין בזמן מה שכבר עבר ולא הניח או מה ג"כ יתבאר שאם נשבע על מה שלא אפשר לו לקיים לא יתחייב משום שבועת בטוי כי שבעו יאנסהו כגון שנשבע שלא ישן ג' ימים שאין אפשרו תלוי בהעלם השבועה ממנו ולזה היה זאת השבועה שבועת פוא לא שבועת בטוי בבר מבר זה בשרש בב' משבועות:

השרש החמישי ואחד הוא שאם הקטיר דבר שראוי להקטיר מומו אע"פ שאינו ראוי להקטיר בעצמו וערב בו שאור או דבש כגון שהעלה בשר חטאת ואשם וכיוצא בהם שאינם ראויים להקטיר חייב שהרי הן עצמן ראוין לקרבן שנאחר קרבן ראשית תקריבו לאותם לה' כבר התבאר זה בדבריו המבחנות:

השרש הנ"ב הוא שאין הנדל בחיוב הקרבן מבני שבועת העדות בין זדון לשגגה כי לא לחזרה בו התורה ובעלם ממנו השגג שיתחייב עליה קרבן הוא שידעו שהיא אסור' אבל לא ידעו שיתחייבון עליה קרבן הוא שידעו אבל אם לא ידעו שהוא אסור' או שלא ידעו שהוא שקר הרי אלו פטורין אף מן הקרבן כי הם כמו אומרים כבר נתבאר זה בשני משבועות:

השרש הנ"ג הוא שעל שגגת טומאת מקד' וקדשיו לא יתחייב קרבן עולה ויורד אם לא היתה לו ידיעה בתחלה וכל העניינים אשר לא יהיה החטא בזולתה כאלו תאמר לטמאה ולקדש לו למקד' ר"ל שידע שטמאת שזה קדש או שזה מקד' ויהי' לו אחר כך העלם בתי' וידיעה בסוף שב' ובעלם ממנו והוא ידע ואשם והוא מבואר שהיעיב' שנתחדש שכבר אשם לא תשל' אם לא ידע כל העניינים המכרחים ולפי שיעיבת החטא' יחוייב שיהיה במושא אשר היה בו העלם לחדמו שהעלם היה בעניין מאלו העניינים' אשר לא יהיה בזה השמל חטא לזולתם כאלו תאמ' שנעלם ממנו שטמאת או נעלם ממנו שזה קדש או מקדש ולפי שהעלם לא יהיה אלא במה שהיא' בו ידיע' בתחלה. לחדמו שהיתה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים. והשל שאם יעלם ממנו שכבר כשמאת ולא ידע מעולם שזה קדש הנה לא יחוייב שיהיה זה השלם שבת החטא. אע"פ שלא נעלם ממנו שהוא טמא היה לוכל זה הקד' ולשון התורה יורה שהשלם הוא שבת חטאו ולזה לא יחוייב שתהיה לו ידיעה בתחלה בכל אלו העניינים ואם יאמר לאומר שזה גם כן בשגגה כ"ל בהולאה שנאחר ובעלם דבר ומודעה אמרנו לו שאין הענין אחד כי שגגת ב"ד הוא בדבר וכי יפול שם העלם גם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ואלו באלו העניינים לא יתכן שיאמר העלם בתה שלא מדע ולא יתכן שידע ובעלמה מעיני כל חי ועוד שזה הלשון לא מתאלה בשגגת ב"ד בהולאה בע"ז ולא בשגגת כהן משיח בהולאה מגיד שלא דקדקה התור' פתחי' בהן ידיע' בתחלה ואולם זה המקום כפל המאמר בחלקם שזכר ובעלם שני פעמים להורות שזה הענין הוא בחיוב זה הקרבן והנה כפל ספק בזה אם ידע שעדן חטאת וגבע בה בהולעה מחנה ולא ידע שעדן חטאת בכעדשה אם זאת תקרא ידיעה בשמאלה אם לא לאחר שיאמל שוו ידיעה לעמאלה לפי שאם לא תעלם ממנו היה לאוי שישאל לחכמים אם זה השמל חטאת קדש שיאכל את הקדש או יכבה לחקדש ולזה יהיה זה ההעלם שבת החטא ובבר אפשר שיאמר שכיון שלא ידע שזה השעור מטמא הנה אין זו ידיעה לטמא' כי אין לפי דעתי להתרח

בתשפט · כלת האמורה בעולת העוף של נדבה בראש הפרשה : כי חטאת היא · ואין בדין שיהא קרבנה מהודר : חטאת היא · נקמלה ונקטרה לשמה כשרה אלא לשמה פסולה : על חטאתו אשר חטא · כאן שנה הכתוב שהרי בעשירות ובדלות נאמר מחטאתו וכאן בדלי דלות נאמר על חטאתו דקדקו רבותינו מכאן שאם חטא כשהוא עשיר והפריש מעות לכשבא לו שעירה והעני יביא מקצתן שתי תורים הפריש מעות לשתי תורים והעני יביא ממקצתן עשירית האיפה הפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר יוסיף עליהן ויביא קרבן עשיר לכך נאמר כאן על חטאתו : מאחת מאלה · מאחת משלש כפרות האמורות בענין או בעשירות או בדלות או בדלי דלות ומה תלמוד לומר שיכול החמורים שבה יהיו בכשב׳ או שעיר והקלין יהיו בעוף והקלין שבקלין יהיו בעשירית האיפה ת״ל מאחת משלה להשוות קלין לחמורין לכשב׳ אם השינה ידם ואת החמורים לקלין לעשירי האיפ׳ בדלי דלות: והיתה לכהן כמנח׳ · ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירי׳ נאכלים זהו לפי פשוטו ורבותינו דרשו והית׳ לכהן ואם חוטא׳ זה כהן הו׳ תהא כשאר מנחת נדבת כהן שהיא בכליל תהיה לא תאכל: כי תמעול מעל · אין מעילה בכל מקום אלא שנוי וכן הוא אומר וימעלו באלהי אבותיה׳ ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ וכן הוא אומר בסוטה ומעלה בו מעל : וחטא׳ בשגג׳ מקדשי יי׳ · שנהנ׳ מן ההקד׳ והיכן הוזהר נאמר כאן חטא ונאמר להלן חטא בתרומה ולא יאכלו עליו חטא מה להלן הזהי׳ לף כאן הזהיר אי מה להלן לא הזהיר אלא על האוכל לף כאן לא הזהיר אלא על האוכל ת״ל תמעול מעל ריב׳ : קדשי יי׳ · המיוחדי׳ לשם יאלו קדשים קלי׳: אל · לשון קשה כמו ואת אילי הארץ לקח אף כאן קשה בן שתי שנים : בערכך כסף שקלי׳ : שיה׳ שוה שתי סלעי׳: ואת אשר חטא מן הקדש · ישלם קרן וחומש להקדש : ולא ידע ואשם והביא · הענין הזה מדב׳ במי שבא ספק כרת לידו ולא ידע אם עבר עליו אם לאו כגון חלב ושומן לפניו וכשבור שתיהן היתר ואכל את האחת אמרו לו אחת של חלב היתה ולא ידע אם זו של חלב אכל הרי זה מביא אשם תלוי מגין עליו כל זמן שלא נודע לו שודאי חטא ואם יודע לו לאחר זמן יביא חטאת : ולא ידע ואשם הוא · אם לא ידע ואשם · ולא ידע איש את קבריתו · ער יפלה חץ בבדו · ותלהטתו מסביב ולא ידע קמא · ולא ידע כי רפאים שם · ולא ידע בפש מאד · גם שמש לא ראה: ונשא י״ז נמסר אחרי מות · אשם ב׳ חר מל׳ וסי׳ אשם · ויאשמו אשום בתרא מל׳ ·

שביעי

לא שכשפה לא ישיב עליו אחן ולא אחן עליו ·

בעל הטורים

ביי׳ ונחש בעמיתו הוא׳ל זכתם בין ביי׳ ובין עמיתו שמכתם בדבר שאינו יודע בו אלא הבא׳ה והכירו · לאשר ב׳ במם׳ לאשר הוא לו יהנגנו ביום אשמתו · ואיזה לאשר עמל בו יתכנגו חלקו והיגו דאיה׳ בהגזל · הגזל מחכירה אפי׳ שוה פרוטה יגיגנו מחרש אשיגו למדי :

מ״ע ספורנו

והשיב את הגזלה · ואת אשמו יביא · אמין הקרבן מכפר אלא אם כן פייס את הניזק קודם הבאת הקרבן בפרט ז״ל (שם) הביא את אשמו אל אלא הביא גזלו לא יצא :

אבן עזרא

עשירית האיפה · מאכל לאיש אחד ביום אחד : תמעל מעל · דבר שנתכס עליו מגזרת מעיל והטעם כי חטאת הוא בקדשי השם יביא איל שהוא שוה כסף שקלים ומעוט רבים שנים : ויאלם אשר חטא מן הקדש · עם תוספת חמישיתו וזה הוא אשם בשגגה בתחלה ואחר כך ידע : ואם נפש כי תחטא · ועשה אחת ממצות לא תעשה ולא ידע אם הוא אסור יביא איל ודעת רבים שזה אשם תלוי לא ידע אם עשה אם לא עשה והחטאת שבתחלה לא ידע ואחר כן ידע והנה החטאת שלא ידע שהוא אסור עד שהודע והאשם ידע שהוא אסור ושכח ואחר כן נזכר או אשם תלוי : אשם אשם ליי׳ · הוא פירוש אשם הוא : ומעלה

מסרה

האפה ב׳ חסר וסי׳ואם לא תשיג זה קרבן אהרן · ולא יתן ג׳ נמסר בסדר בא · והביאה ב׳מפיק ה״א וסימן והביאה אל הכהן וקמץ הכהן · אל בני אהרן · מלוא ב׳ מל׳ וסי׳ מלוא קמצו דואם לא תשיג ידו · מלוא הספל מים · וא׳מלו הקנה חס׳ א׳ושארא מלא כתיב · נפש ג׳ ר״פ ובטעם וסי׳ נפש כי תמעל מעל : נפש כי תחטא ומעלה מעל · נפש אשר תגע בו · חמישתו ג׳חס׳י׳תניינא וסי׳ואת אשר חטא מן הקדש · ואם גאל יגאלנה · והתודו את חטאתם · יוסף ג׳ מל׳ בלשון אוסופי וכל שום בר נש דכו׳ נמסר בסדר ויצא · ולא ידע י״א וסי׳ ולא ידע בשכבה · ושל אחריו· ולא ידע יעקב · ולא ידע ומליל

ג׳ וח׳ לח׳ השני

מלהון כ״ב במ״ב · כ׳ חס׳ · ג׳

ב׳ בעמ״ת

כ׳

כ׳ מל׳

ע״כת ב׳ יי״ר

ג׳ בתורה

ג׳ר״פ בעמ׳

ג׳ חס׳ יי״ש תניין · ג׳ מל׳ בלשון אוסופי

ח׳ בעמ׳ מאריכין בספר׳ · כ׳ חד מל׳ ·

ב׳

ויקרא

ג׳ וח׳ לח׳ השני

ואת־התנינא יעביד עלתא כדרחזי ויכפר
עלוהי כהנא מחובתיה די־חב
וישתבק ליה: ואם־לא תדביק ידיה
לתרין שפנינין או לתרין בני־יונה
ויתי ית־קורבניה די חב חד מן־
עשרא ברתלת־סאין סולתא
לחטאתא לא־ישוי עלה משחא
ולא־יתן עלה לבונתא ארי חטאתא
היא: ויתינה לות כהנא ויקמוץ
כהנא · מינה מלי קומציה ית־
ארכרתה ויסק למדבחא על קרבניא
די״י חטאתא היא : ויכפר עלוהי
כהנא על חובתיה די־חב מחדא
מאילין וישתבק ליה ותהי לכהנא
כמנחתא : ומליל יי״ עם־משה
למימר: אנש ארי־ישקר שקר וייחוב
בשלו מקודשיא די״י ויתי ית־אשמיה
קדם־יי״ דכר שלים מן ענא בפורסניה
כסף־סילעין בסילעי־קודשא
לאשמא: ויתי די חב מן קודשא ישלם
ית־חומשיה יוסף עלוהי ויתן יתיה
לכהנא וכהנא יכפר עלוהי בדיכרא
דאשמא וישתבק ליה: ואם־אנש
ארי־יחוב ויעביד חד מכל־פיקודיא
די״י דלא כשרין לאתעבדא ולא־ידע
וחב ויקבל חוביה: ויתי דכר שלים מן
ענא בפורסניה לאשמא לות כהנא
ויכפר עלוהי כהנא על־שלותיה
דאישתלי והוא לא־ידע וישתבק ליה:
אשמא הוא על־חובתיה דהוא חב
אשמא־יקריב קדם־יי״:

אבן עזרא

ומליל

אתו מאומה · ולא ידע ואשם · ולא ידע איש את קבריתו · ער יפלה חץ בבדו · ותלהטתו מסביב ולא ידע קמא · ולא ידע כי רפאים שם · ולא ידע בפש מאד · גם שמש לא ראה: ונשא י״ז נמסר אחרי מות · אשם ב׳ חר מל׳ וסי׳ אשם · ויאשמו אשום בתרא מל׳ ·

רלבג

נאמנים על מקר שנאמר אחר נזל אחר מעק פרש לנזל אבין לו לעשק אבין הלהים אם לא פיקח נגזלה נעיבה ביד כהן כי לו אני קרא בו אחר עשק כיון שאינו מעיב לאמר לו ואם כפר האב ונשבע הנזלה לו מודה פיורם מעלם קרן וחומש ואינו מביא אשם שאין כפרה לאחר שיתה כבר נזכר זה בספרה ובחמשי מקרא : **השרש** השבעים ולרבעה הוא שמי שמודה אחר כפירתו והשבעו על מקר הוא שיתפייב אחם ואשם אם לא באו עדים והוא עומד עדיין בכפירתו לפי שהאמת והקרבן הם באים לכפרה ואינו מביא לוחם אלא על פי עצמו והוא עדין האמת הקרן אם כפר

ונשבע על מקר שהרי האמת הוא נם כן מחוק שיתפייב כי אם יודה כבר זה בא מקרא :

השרש השבעים ואמנה הוא מכבר יתפייב אדם להביא את הנזלה אחר נזל אם״ם שלא נשבע

בה על מקר וזה פלאד שזה המקום מחני עדדין לאחר שכבר ירחם שמה שהשפירה

בעורה להיות אמת ולהביא אשם בכסף שקלים הוא כשכפר ונשבע על מקר אמנם בזולת זה יפתייב

להביא אמון שבתפייבות מבואר בנפשו ושמי הוא שלאבנו נראה באדם שהוא אמת מן הבריות

שנאבריה נזה המקום שכבר יפתייב להביא אותה הלדין בנזלה ושמן ויבר הדברים אבל

ידע׳ שהדברי׳ ק״ו ולזה הוא מבואר שבנזלן יפתייב להביא הנזלה אם לא נשבעים ואם נשתכים לא מביא

לא נשבע מעלם דמיה ואם היתה הנזלה בקרקעות ואבל בירותיהם לא בלם שהילכות מעלם דמיהן כי

מקרקע היא נשוקת בעליה ולינה נגזלת אך בירותיה נגזלין וכן אם השפיע הקרקע מעצמו לוקחין אם השבעים לבעלים ואם שהיה בה הגלות

והשביעה יד הנזל על השתוקה אם שבע יותר על ההוצאה נוטל השבע כי מה שעשה אמה בלא בראות כבר נזכר זה בשני מקרא ובי׳ שמביאה הרא״ם ז״ל שבע

שבע שנזל מנוה בשני שמעה ולא נגנבה לי עדיין שיתפייב ומהשקרים שבשרים הר״ם כתב בשבר שמנות ותוך מלבי זה הדעת היה לו לשנות השבע שעשה ונם שבעי שבעה ניש

לו לשנות ואם לאחר שעה מן הקדם ישלם מנוה שעה כי שמנו לעדו שבשבעה מקדשי הבשר בשוויר לו בשעות שרוחה מעלם את הקרן:

השרש השבעים ושעה הוא מלשון אלה היא שבועה לו קללה ולא שהיה אלא נפש שהיתה לא בבנגי מן הבכנים וזה כלאמן מה מעביין הבושה כבר נזכר זה בריבוי מעבנותם וזה ברש כולל לכל

השבעות ואם שבע לאמן הרי הוא כאלו נשבע וזה כלאבד נם כן מבושה בבר נזכר זה בשני שבעבעות וזה נם כן ברש כולל לכל שבעבעות :

השרש השבעים ושבעה הוא שבעיות קול אלה כבר שהיה אמלו מון לב״ר והוא מיעבה לאמן לאמנם הבפירים לא שהיה כי אם נבני ב״ר · כי בשקום שהוא לבד מופיל לו עדות העדים ויעיהו היזק

בבפירים וזה יתבאר מפה שאומר ושוא עד והנה לא יקרא עד על שנעבו בזולת שקום שהוא יתבאר שהבביינים הבלנים לזה שאם יבא לבד בעבעה שמון שבעלמל וזה יתבאר מפה שנזכר

בבעבעות שהקדון שנאכרו בם בפרש דברי׳ שהם שמון שבעלמל לא שהיה בפירש העד המורים מבפירש מי שבשקדון בידו ובהיות השביין כן בבם יפתייב בידו בעבעה בעבעה בעבעה

פרשת צו

צו את אהרן. מה כתיב לעיל מיניה לאמר בן. אע"פ הא אהרן. לומר שיהיו זריזין מ"ורה ומצות שבשעת תגלות שלה זמן. מכם לאמר צו את. ס"ת תורה. צוה הוא. שיעסקו בתורה. זאת תורת העולה. היא העולה. לומר כל העוסק בתורה עונה כאלו הקריב עליו. הקרבנו' נקראו אשם. ותורה נקראת אשם שנא' אלה הם אשמי. מיומנו אם ת לנו אוריו' תלמו' הקרבנו' נקראו לאשם את קרבני לחמי והו' נקרא' לאשם לכו לחמו בלחמי כסם שא"ל נסיכה בלא נאם כך אי אפשר לעולם בלי תורה. מדו כד מנים ויאמר ת"ר מדו לעשו שבדר כהנו' היו כענין בנדו דל"מ' וכן המעיל בלי תחרא. בזמרים היו מתנבאי' מלאכי' והאש ב. והאש על המזבח. והאש ירדה מן השמים מהאש יצאו. והאש מן המזבח מהאש יצאו. והאש ירדה מן השמים. א' בתורה. א' בכתובים. ובער ב' בהרי לישני וסימן ובער בשדה אחר. ובער עליה הכהן עצים:

היא העולה. נקראת כן בעבור שהיא עולה כלה על המזבח ובכהן רמז שלא יעלה עולה בלילה רק היא תהי' על מוקד' כל הלילה. וה"ל מוקד' נוסף לו מוקד ומיוקדה הם שני שמות: והם המזבח תוקד בו. ולא חוץ ממנו: מדו. חלוק והכמי' אמרו שהוא חלוק כנגד מדהו: על בשרו. כמי לעורה וכן זב מבשרו: אשר תאכל האש. הנשאר מאכילת האש: הכל המזבח. מחוץ לפאת מזרח: והאש על המזבח תוקד בו. פעם שנית להוסיף לא תכבה ביום. וטע' בבקר בבקר בכל בקר ובקר. ובתחלה יעלה העולה. אחר כן לימודי הלמים: אש

מסרה

האפה ב' הם יסי' ואם לא תשיג. זה קרבן אהרן. ולא יתן ג' נמסר בסדר כא. והביאה ב' מפיק ה"א יסי' והביאה ל' הכהן וקמיץ הכהן. אל בני אהרן. מלוא ב' מל' יסי' מלוא קמצו רואם לא תשיג ידו. מלו הספל מים. וא' מלו הקנה דם א' ושארא מלא כתיב. נפש ג' ר"פ ובמעם יסי' נפש כי המעל מעל. נפש כי תרטא בראשי. בראשו נגעו. והשיב את אשמו. דמו בראשו ואנ"נו נהיים. ואת רעת נבל. וכיבא ישוע בראשו. ישם ויניר בראשו. ובריתי אשר הפרו ויקר. ותבא הרב ויתקרחו. ואתה תשמע השמים. המלכים קדמ'. וחברי דד ה. ישיב עמלו בראשו דמו בראשו יהיה יהוקל. ההכם ביניו בראשו. ואשר נתן כתר. יתנני ב' יסי' ביום אשמתו. ולאדם שלא עמל. תיהר ה' יסי' היא העולה עלי. והאש על המזבח. אש תמיד. באפי עליכם תוקד. עד עולם תוקד. מדו ב' יסי' מדו כד. ודוד חנור מדו. והאש ג' יסי' והאש על המזבח תוקד בו. מהאש יצאו. והאש ירדה מן השמים. א' בתורה. א' בכתובים. ובער ב' בהרי לישני וסימן ובער בשדה אחר. ובער עליה הכהן עצים:

אמרי נועם

היא העולה. מכאן שעולת הבוקר קודם וכו' פירן בתוספתא דכרי תמיד נמצא ר"ל ל"ה הבעל: העולה מבקר על הרהור הלב לכי ס' מחשב כאה תנד הסכל והסכל הוא מנה הנפ"הסכלית מזרים מלאני לפיכך נדרך כתיב בקרבן שכלו לנגיה דהיינו הכול וכתיבו כפרש לעיל שהעולה מכפרת על הרהור עבירה שב' והיה כי יחטא ויאשם יגו' הרי הזכת מנים והם על שנותתו ונתה התכבר הרהור בעולה לכן סיים לו זאת תורת העולה ועוד ים העולה נהולה לעולה שהיא תפלת כל הקרבנות שכן תיכנו בכח שלא הקריב כי אם עולות דכתיב ויעל עולות בתוכה.

כ"מ ספורנו

פרשת צו

צו את אהרן זאת תור' העולה. אחר שהגיד מעשה הקרבנו' אחר שהזהיר הרמ' לכל אחד ואחד מבני בית ישראל מלון ביאתי בהם. ואין ספק כי הכל רק בנין בני אל מי בתנ"ל ובומתיה' ובומתיה' אומר לכל הם מין תיני הקרבנו' והזהיר בעולה שכלה על המזבח לרים ניחוח אחתם הצתה ע"לה בלהב המזבח וזאת שהיא העולה בחמת ולא תחנה הכל המזבח והיא הדבר שיש בה קנין לתלמידים בחוקי בחלק בה' בו עם אותו החלק הכולה בחמת כאמרו הכל מקום תמיד הכולה בחמת את העולה וקנין תמיד והוא הדבר הנמצר יוכיחו אל מקום לאחתה בנגדים פתיחים מכל מקום יהיה ומכמו אל מקום טהר והכיר תוכיר בחמת ואחר שיגיעו כלה לבני המזבח כי לאלית' בלבד הכיר המקריב את כל קרבנו והכנים מעלמן נגוה קא וכו' ומחלק מוצים מכלה הוא הנמצר לרים ניחוח ומחלק הכהנים נם הוא מכבר ואחר מחמון כתו חלק נגוה ומנחת הכהן כלה לנגוה לא מנן מוצא מחנה בלבו כמו שהו' כמנחת הכהן והזכיר

חזקוני

ישנם עלין לעקר ושלם. עוכם לחדנו לזהרה מכיון חלמוד לומר לא תעקרו: ושלם לאיתו כראשו. כראשו הוא משלם ולאינו משלם תשלומי כפל ולא תשלומי ד' וה'. ל"אשלם לאתו בראשו קודם הבלת קרבנו יוכיח נולה מתעת ידו: ומפרשת ומתי הוא מעלם מעמי' כופן מלינו מודה מלא על פי עדים אבל אם הוא מודה מעצמו אינו מוכיח רק מופם לאבד: יתנכו ביו' לאשמתו. הנוול יתן המתון לכנגל כיום מיכיה לאשמתו לשוב מאשמתו לדי מיתקבל קרבנו בדמון: מכל לאחר יסבב ונו'. להכיח תמוכת יד לא לאהדרי' בפסוק דלעיל שבועת הפרות והכנכם לאקדם מתה והאוכל קדשי' בשוגה ובשבועת כיסוי לפי מלינו בכנין מן הפלאת מה דמחב' עליהו להני' קרבן עולה ויורד פי' אם הוא עולה כעשיר יכיח בעשיר ואם הוא יורד בנכסים יכיח מתי מודי' לאשני בני יונה לו עשיריה הלוקה אוכל אלב ודם והאוכל ביום הכפורי' והעושה מלאכה בשבת והמכפר' והסך והבא על הערוה שנכנסו וכ"ם העובד ע"ל מפנסם ידו בעקר מיינין להכיח מעלת קרבן קבוש הנכנסו מן הקדשים לאיכלת תרמי מעם ידו בשל הקנ"ה ובהנה מייב אמם נכנסו מקלי' וכן הבשם בעיתי בפקדון לאיכלת מתרי בהנה ובשבע לעקר מייב אמם בכסף מקלים מייבי אמם מלי לפי המקלין ומורין היפר להכיח מלאמם לידי הספק הפיר עליהם הכפוב להכיח אמם בכסף מקלי' כדי שיזהרו בשמים: לאמתה בה. פרש לבעות מעשה פרשה:

צו את אהרן פרש"י לין בו אלא זירוז ויד ולדורות ולדורות זירוז. מדבריכם בפרשת דברים ואמו' אם מדבריכם בפרשת בשלח בו לאת בני ישראל וישלמו מן בנדיו. לין זו חובה אלא דרך דרך אלא יכלך בהולכת הדשן בגדים שהוא מסמם בהם תמיד בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהם: והוציא את הדשן. הכבוד בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה מוציאו מחוץ ואין זה חובה לכל יום אבל התרומה חובה בכל יום: והאש על המזבח תוקד בו ורבה כאן יקידו הרבה על מוקדה ואם המזבח תוקד בו והאש על המזבח תוקד בו אש תמיד תוקד על המזבח כלן נדרשו במסכת יומא שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העולה. עולת תמיד היא תקדוש: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו למדו מכאן עליה על אש

עולת הבקר השלים כל הקרבנו' כולם מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים: אש

אבן עזרא

ומעלה מעל ביי. שעבר על מצות לא תעשה מדבר שהוא בינו ובין אדם: או בתשומת יד. שותפות שאם ידו עמו: בגזל. בחזקה כמו ויגזול את החנית: עשק. בשתר ועמיתו רעהו ויתכן שהוא בעומתו וה"ת בהגה נוסף: ונשבע על שקר. פירושו לו נשבע על ממון שיבקש אדם ממנו והעד לו מכל אשר ישבע עליו לשקר: ברשעו בעלמו לו מה שהוא שוה: וחמשותיו. מיעוט רביס שני' והנה הם שני חמישיות ועוד אפרשנו: ביום אשמתו. עשמו ביום שובו מאשמתו ובא אל: בערכך כראשון והוסיף חומשי' בעבור שזה האשם הוא בזדון ודברי יחיד הם שגם זה האשם תלוי: לאשמה בה. אם מהבנין הקל תחת אם הפועל:

פרשת צו

היא העולה. נקראת כן בעבור שהיא עולה כלה על המזבח ובכהן רמז שלא יעלה עולה בלילה רק היא תהי' על מוקד' כל הלילה. וה"ל מוקד' נוסף לו מוקד ומיוקדה הם שני שמות: והם המזבח תוקד בו. ולא חוץ ממנו: מדו. חלוק והכמי' אמרו שהוא חלוק כנגד מדהו: על בשרו. כמי לעורה וכן זב מבשרו: אשר תאכל האש. הנשאר מאכילת האש: הכל המזבח. מחוץ לפאת מזרח: והאש על המזבח תוקד בו. פעם שנית להוסיף לא תכבה ביום. וטע' בבקר בבקר בכל בקר ובקר. ובתחלה יעלה העולה. אחר כן לימודי הלמים: אש

מסרה

האפה ב' הם יסי' ואם לא תשיג. זה קרבן אהרן. ולא יתן ג' נמסר בסדר כא. והביאה ב' מפיק ה"א יסי' והביאה ל' הכהן וקמיץ הכהן. אל בני אהרן. מלוא ב' מל' יסי' מלוא קמצו רואם לא תשיג ידו. מלו הספל מים. וא' מלו הקנה דם א' ושארא מלא כתיב. נפש ג' ר"פ ובמעם יסי' נפש כי המעל מעל. נפש כי תרטא בראשי. בראשו נגעו. והשיב את אשמו. דמו בראשו ואנ"נו נהיים. ואת רעת נבל. וכיבא ישוע בראשו. ישם ויניר בראשו. ובריתי אשר הפרו ויקר. ותבא הרב ויתקרחו. ואתה תשמע השמים. המלכים קדמ'. וחברי דד ה. ישיב עמלו בראשו דמו בראשו יהיה יהוקל. ההכם ביניו בראשו. ואשר נתן כתר. יתנני ב' יסי' ביום אשמתו. ולאדם שלא עמל. תיהר ה' יסי' היא העולה עלי. והאש על המזבח. אש תמיד. באפי עליכם תוקד. עד עולם תוקד. מדו ב' יסי' מדו כד. ודוד חנור מדו. והאש ג' יסי' והאש על המזבח תוקד בו. מהאש יצאו. והאש ירדה מן השמים. א' בתורה. א' בכתובים. ובער ב' בהרי לישני וסימן ובער בשדה אחר. ובער עליה הכהן עצים:

רש

כפש כי תחטא. אמר רבי עקיבה מה תלמוד לומר ומעלה מעל ביי' לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן אינו עושה אלא בעדים ובכתב לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בעדים ובכתב אבל המפקיד אצל חבירו ואינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם לפיכך כשהוא מכחש מכחש בשלישי שביניהם: בתשומת יד. שפס בידו ממון להתעסק לו במלוה: או בגזל. שגזל מידו כלו: לו עשק. הוא שכר שכיר: וכחש בה. שכפר על אחת מכל אלה אשר יעשה האל' לחטא ולהשבע על שקר לכפירת ממון: כי יחטא ואשם. כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהודות כי יחטא ואשם: בראשו. הוא הקרן ראש הממון: לאשר הוא לו. למי שהממון שלו:

חסלת ויקרא

צו את אהרן. אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. אמר ר' שמעון ביות' צריך הכתו' לזרז מקום שיש בו חסרון כיס: זאת תור' העולה. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים והבריס שיהא כשר כל הלילה ולמד על הפסולין. אי זה אם עלה ירד ואי זה אם עלה לא ירד. שכל הורה לרבות הוא בא לומר תורה אחת לכל העולי' ואפילו פסולין שאם עלו לא ירדו: היא העולה. מעט את הרובע ואת הגרבע וכיוצא בהן שלא היה פסולן בקדש שנפסלו קודם שנלו לעזרה: מדו כד. היא הכתונת ומה תלמוד לומר מדו שתהא כמדתו: על בשרו. שלא יהא דבר מוקן ביניתי': והריס את הדשן. היה חות' מלא המחתה מן המאוכלות הפנימיות ומותכן במזרחו של כבש: הדשן אשר תאכל האש את העולה. ועשאתה דשן מאותו דשן ירי' תרומה ושמו אצל המזבח: ופשט את בגדיו. לין זו חובה אלא דרך דרך שלא יצלבך בהוצאת הדשן בגדים שהוא מסמם בהם תמיד בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהם: והוציא את הדשן. הכבוד בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה מוציאו מחוץ ואין זה חובה לכל יום אבל התרומה חובה בכל יום: והאש על המזבח תוקד בו ורבה כאן יקידו הרבה על מוקדה ואם המזבח תוקד בו והאש על המזבח תוקד בו אש תמיד תוקד על המזבח כלן נדרשו במסכת יומא שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העולה. עולת תמיד היא תקדוש: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו למדו מכאן עליה על אש

ו

ויקרא אל משה. אמר: צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח: ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור: והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים:

אש

ומליל יי עם משה למימר: פקיד ית אהרן וית בנוהי למימר דא אורית העלתא היא עלתא דמתוקדא על מדבחא כל ליליא עד צפרא ואשתא דמדבחא תהי יקדא ביה: ולבש כהנא לבושין דבוץ ומכנסין דבוץ ילבש על בשריה ויפרוש ית קיטמא די תיכול אשתא ית עלתא על מדבחא ויסלק יתה לבוש לבושין אחרנין ויפק ית קיטמא למברא למשרייתא לאתר דכי: ואשתא על מדבחא תהי יקדא ביה לא תטפי ויבער עלה כהנא אעין בצפר בצפר ויסדר עלה עלתא ויסק עלה תרבי נכסת קודשיא: אשתא

וידבר יי עם משה למימר: פקיד ית אהרן וית בנוהי למימר דא אורית העלתא היא עלתא דמתוקדא על מדבחא כל ליליא עד צפרא ואשתא דמדבחא תהי יקדא ביה: ולבש כהנא לבושין דבוץ ומכנסין דבוץ ילבש על בשריה ויפרוש ית קיטמא די תיכול אשתא ית עלתא על מדבחא ויסלק יתה לבוש לבושין אחרנין ויפק ית קיטמא למברא למשרייתא לאתר דכי: ואשתא על מדבחא תהי יקדא ביה לא תטפי ויבער עלה כהנא אעין בצפר בצפר ויסדר עלה עלתא ויסק עלה תרבי נכסת קודשיא: אשתא

ויקרא אל משה לאמר: צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח: ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור: והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים:

חזקוני

ישנם עלין לעקר ושלם. עוכם לחדנו לזהרה מכיון חלמוד לומר לא תעקרו: ושלם לאיתו כראשו. כראשו הוא משלם ולאינו משלם תשלומי כפל ולא תשלומי ד' וה'. ל"אשלם לאתו בראשו קודם הבלת קרבנו יוכיח נולה מתעת ידו: ומפרשת ומתי הוא מעלם מעמי' כופן מלינו מודה מלא על פי עדים אבל אם הוא מודה מעצמו אינו מוכיח רק מופם לאבד: יתנכו ביו' לאשמתו. הנוול יתן המתון לכנגל כיום מיכיה לאשמתו לשוב מאשמתו לדי מיתקבל קרבנו בדמון: מכל לאחר יסבב ונו'. להכיח תמוכת יד לא לאהדרי' בפסוק דלעיל שבועת הפרות והכנכם לאקדם מתה והאוכל קדשי' בשוגה ובשבועת כיסוי לפי מלינו בכנין מן הפלאת מה דמחב' עליהו להני' קרבן עולה ויורד פי' אם הוא עולה כעשיר יכיח בעשיר ואם הוא יורד בנכסים יכיח מתי מודי' לאשני בני יונה לו עשיריה הלוקה אוכל אלב ודם והאוכל ביום הכפורי' והעושה מלאכה בשבת והמכפר' והסך והבא על הערוה שנכנסו וכ"ם העובד ע"ל מפנסם ידו בעקר מיינין להכיח מעלת קרבן קבוש הנכנסו מן הקדשים לאיכלת תרמי מעם ידו בשל הקנ"ה ובהנה מייב אמם נכנסו מקלי' וכן הבשם בעיתי בפקדון לאיכלת מתרי בהנה ובשבע לעקר מייב אמם בכסף מקלים מייבי אמם מלי לפי המקלין ומורין היפר להכיח מלאמם לידי הספק הפיר עליהם הכפוב להכיח אמם בכסף מקלי' כדי שיזהרו בשמים: לאמתה בה. פרש לבעות מעשה פרשה:

צו את אהרן פרש"י לין בו אלא זירוז ויד ולדורות ולדורות זירוז. מדבריכם בפרשת דברים ואמו' אם מדבריכם בפרשת בשלח בו לאת בני ישראל וישלמו מן בנדיו. לין זו חובה אלא דרך דרך שלא יצלבך בהוצאת הדשן בגדים שהוא מסמם בהם תמיד בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהם: והוציא את הדשן. הכבוד בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה מוציאו מחוץ ואין זה חובה לכל יום אבל התרומה חובה בכל יום: והאש על המזבח תוקד בו ורבה כאן יקידו הרבה על מוקדה ואם המזבח תוקד בו והאש על המזבח תוקד בו אש תמיד תוקד על המזבח כלן נדרשו במסכת יומא שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העולה. עולת תמיד היא תקדוש: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו למדו מכאן עליה על אש

עולת הבקר השלים כל הקרבנו' כולם מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים: אש

אש תמיד · אש שלו בו תמיד היא שמדליקין בה את הגרות שנאמר בה להעלות נר תמיד אף היא מעל מזבח החיצון תוקד : לא תכבה · המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין : וזאת תורת המנחה · תורה אחת לכולן להטעינן שמן ולבונה האמורין בענין שיכול אין לי טעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת מנחת כהנים שהיא כליל מנין תלמוד לומר תורת : הקרב אותה · היא הנשה בקרן דרומית מערבית : לפני יי' · הוא מערב שהוא נגד אהל מועד : אל פני המזבח · הוא הדרום שהוא פניו של מזבח שהכבש נתון לאותו הרוח : והקטיר · שמלקט את לבונתה לאח' קמיצה ומקטירו ולפי שלא פירש כן אלא באחת מן המנחות בויקרא הוצרך לשנות פרשה זו לכללו כל המנחות כמשפטן : במקום קדוש · ואיזהו במקום אהל מועד : לא תאפה חמץ חלקם · אף השירי' אסורי' בחמץ : כחטאת כאשם · מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך קמצה שלא לשמה פסולה מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך קמצה שלא לשמה כשרה : כל זכר · אפילו בעל מום למה נאמר אם לאכילה הרי כבר אמור לאם אלהיו מקדשי הקדשים וגומר שלא לרבות בעלי מומין למחלוקת: כל אשר יגע וגו' · קדשים קלים או חולין שיגעו בה ויבלעו ממנ': יקדש · להיות כמוה שאם פסול יפסלו והם כשרה יאכלו כאומר המנחה : זה קרבן אהרן ובניו · אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה אבל כהן גדול בכל יום שנא' מנחת תמיד והכהן המשי' תחתיו מבניו חקת עולם וגו' : מרבכת · חלוטה ברותחין כל לרכה : תופיני · אפויה אפויות הרבה אחר חליטת' אופה בתנור וחוזר ומטגנה במחבת : מנחת פתים · חלמל שטעונה פתיתה: המשי' תחתיו מבניו · המשיח מבניו תחתיו : כליל תקטר · אין נקמצ' להיות שריה נאכלין אלא כולם כליל וכן כל מנח כהן של גדבה כליל תהיה : כליל · כולל שוה לגבוה : המחטאת אות' · העובד עבודותיה שהיא נעשה חטאת על ידו : המחטא אותה יאכלנ' הרואי לעבודה ילא טמא בשעת זריקת דמים שאינו חולק בבשר ואי אפשר לומר שאוסר שאר כהנים באכילתה חוץ מן הזורק דמה שהרי נאמר למטה כל זכר בכהנים יאכל אותה : כל

רלבג

פרשת צו את אהרן

צו את אהרן זאת תורת העולה וגומר :

ראוי שתדע כי בעולה המדברת דבר זה שמקום כי הוא אשר יאכל שיאכלו אבריה בכל לילה עד הבוקר ואם תפ' שכל בין הערבי' ואתכנס תמיד של שחר וכר בסוף באחרו ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר ואחר עליה העולה ואחר תורת הנסכים ואחר תורת האשם ראוי הוא להפליגם ביאור מה שזכר אשם בפרט הקודמת הנה יפוייב שיהיה מעניין תמיד של בין הערבים כראוי בפרשת הקודמת ונאמר הכהן אם על המזבח וערכו עצים על האש · שב לתמיד של העולה בפרט הקודמת · ונתנו בני אהרן הכהן אם על המזבח ובני אהרן הכהן המשי' תמיד · בין הערבים · וזה יפכבר עוד כי לא מצאנו מריבת העצים רק בעבור הקרבנות הקרבים בין הערבים · ומקום בלשון יחיד ואם בלשון רבים והיה מה שנזה במקום לתמיד של שחר ידענו כי מה שנזכר במקום הזה אינו לתמיד של שחר אלא יהיה לתמיד של בין הערבים ובכלל הנה תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים לפי שהם מכוונים לדבר אחד בעינו · ראוי שלא יפלגו זה מזה בענין עריכת עצים ר"ל שלבל אחד מהם יערכו עצים והסנה בעינו ואת הערכה בשניהם היא לאחת כמו שהתבאר מדבריהו בחלק שיבא ועם כן מפני שאחר מל מוקדם הנה ראוי שיהיה שם מוקד לה לבד וזה לאמנם יהיה העצים הנערכי' מלאים שבליהם ישמו איברי העולה ופדרה ולפי שאמר היא העולה על מוקדה על המזבח למדנו שהיא לאחרונה לכל הקרבנות הקרבים ביום ההוא אלא אם יביא בה הכרת שיקרב אחריה קרבן אחר כמו הענין בקרבן הנסך שהיה קרב אחר תמיד של בין הערבים ולמדנו מזה שמפסכין כל הלילה באיברי' שלא המאכלו עד הבקר כי אף על פי שהקרבת הקרבנות לא תהיה בלילה כמו שהתבאר מהקרבים הכוללים הנה עכול מה שהקריב ביום ישלם בלילה וזה כולל לעולת התמיד ולשאר הקרבנות כי אין ראוי בשיקריבו עולה בין הערבים שיוניאו עצים איברי שאר הקרבנות אבל ראוי שפשלם שם הקטרתם כמו שנאמר בתורה ואם המזבח תוקד בו רוצה לומר שעם זה המוקד ראוי שיקרבו בזמנם כל הלילה לעכול הקרבנות היה שם מוקד אחר יוקד בו והוא אשם שיקבו מעצו שיהיה יוקד בזמנם כל הלילה לעכול הקרבנות הקרבים אחרי מות כי מעל מזבח העולה יקבו אבנה הקרבנות בלילי אם לזמנם הקטרת כי בכר אתבאר בפרשת אחרי מות כי מעל מזבח העולה יקבו אבנה הקרבנות בלילי אם ראוי שיהיה שיהיה זה באם מערכה בפני עצמה כי כבר נזה הנה יתעלה שלא יקטיר בו אבל הקרבנות הנשים ואם היה שיקבו זה האם מהמערכה אחר יקריבו עליה הקרבנות לא היו נבלבלי' שלא יפערב בתפלה דבר מה מאחרי הקרבנות המאוכלים ויתבאר שזאת המערכה הנשים היתה לבדה מערב ומזבח בפני עצמו יותר קרוב לקדש הנה לבדו שזה הקרבנות הגדולה שהיה לאחת מערב ורואי היה להיות כן לתעלת הקטרת של הקרבנות אחר הקרבנות הנה כמו שיקדה לו התורה מזבח בפני עצמו יותר קרוב לקדש הנה לבדו שזה האם ויותר קרוב לקדש הקדשים ולזאת הסכנה בעינה היה ראוי שיהיה הדלקה המערכת הנשים ולמדנו מזה שאחרו תוקד בו שאין הרגון הלא לחטה הקדשים כן יקדה לו התורה מערכת האם יותר קרוב לקדש הקדשים ולזאת הסכנה בעינה היה ראוי שיהיה הדלקה התורה שתהיה על ויבלאוהו אל זאת המערכה אבל יש הכתבו בנוסח המזבח ולבם הכהן מדבר ומכנסי בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים אם הדשן אשר תאכל האש את העולה ושם יעלה אל מזבח ופשט בגדיו אחרים ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור ואם הדשן אשר תאכל האש את העולה ובגדי כהונה אשר לבש אהרן ובניו בהיותם משרתים בעבודת המקדש ונזה כיאחרו רבותינו שאחרו בעניין שיהיה בגדי כהונה אם על המזבח ובגדי אהרן הכהן אם על המזבח ונתנו בגדי אהרן הכהן אם על המזבח · שב לתמיד של העולה בפרשת הקודמת · ונתנו בגדי אהרן הכהן אם על המזבח וערכו עצים על האש · שב לתמיד של בין הערבים · וזה יפכבר עוד כי לא מצאנו מריבת העצים רק בעבור הקרבנות הקרבים ביום ההוא אלא אם יביא בה הכרת בין הערבים · וזה יפכבר עוד כי לא מצאנו מריבת העצים ולא היה בלשון יחיד ואם בלשון רבים והיה מה שנזכר במקום לתמיד של שחר ידענו כי מה שנזכר במקום הזה אינו לתמיד של שחר אלא יהיה לתמיד של בין הערבים ובכלל הנה תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים לפי שהם מכוונים לדבר אחד בעינו · ראוי שלא יפלגו זה מזה בענין עריכת עצים ר"ל שלבל אחד מהם יערכו עצים והסנה בעינו ואת הערכה בשניהם היא לאחת כמו שהתבאר מדבריהו בחלק שיבא ועם כן מפני שאחר מל מוקדם הנה ראוי שיהיה שם מוקד לה לבד וזה לאמנם יהיה העצים הנערכי' מלאים שבליהם ישמו איברי העולה ופדרה ולפי שאמר היא העולה על מוקדה על המזבח למדנו שהיא לאחרונה לכל הקרבנות הקרבים ביום ההוא אלא אם יביא בה הכרת שיקרב אחריה קרבן אחר כמו הענין בקרבן הנסך שהיה קרב אחר תמיד של בין הערבים ולמדנו מזה שמפסכין כל הלילה באיברי' שלא המאכלו עד הבקר כי אף על פי שהקרבת הקרבנות לא תהיה בלילה כמו שהתבאר מהקרבים הכוללים הנה עכול מה שהקריב ביום ישלם בלילה וזה כולל לעולת התמיד ולשאר הקרבנות כי אין ראוי בשיקריבו עולה בין הערבים שיוניאו עצים איברי שאר הקרבנות אבל ראוי שפשלם שם הקטרתם כמו שנאמר בתורה ואם המזבח תוקד בו רוצה לומר שעם זה המוקד ראוי שיקבו בזמנם כל הלילה לעכול הקרבנות היה שם מוקד אחר יוקד בו והוא אשם שיקבו מעצו שיהיה יוקד בזמנם כל הלילה לעכול הקרבנות הקרבים אחרי מות כי מעל מזבח העולה יקבו אבנה הקרבנות בלילי אם לזמנם הקטרת כי בכר אתבאר בפרשת אחרי מות כי מעל מזבח העולה יקבו אבנה הקרבנות בלילי אם ראוי שיהיה שיהיה זה באם מערכה בפני עצמה כי כבר נזה הנה יתעלה שלא יקטיר בו אבל הקרבנות הנשים ואם היה שיקבו זה האם מהמערכה אחר יקריבו עליה הקרבנות לא היו נבלבלי' שלא יפערב בתפלה דבר מה מאחרי הקרבנות המאוכלים ויתבאר שזאת המערכה הנשים היתה לבדה מערב ומזבח בפני עצמו יותר קרוב לקדש הנה לבדו שזה האם ויותר קרוב לקדש הקדשים ולזאת הסכנה בעינה היה ראוי שיהיה הדלקה המערכת הנשים ולמדנו מזה שאחרו תוקד בו שאין הרגון הלא לחטה הקדשים כן יקדה לו התורה מערכת האם יותר קרוב לקדש הקדשים ולזאת הסכנה בעינה היה ראוי שיהיה הדלקה התורה שתהיה על ויבלאוהו אל זאת המערכה אבל יש הכתבו בנוסח המזבח ולבם הכהן מדבר

כל אשר יגע בבשרה · כל דבר אוכל אשר יגע ויבלע ממנה : יקדש · להיות כמוה אם פסולה תפסל והם היא כשרה תאכל כאומר שבה : ואשר יזה מדמה על הבגד · ואם היזה מדמה על הבגד הוא מקום שדם הבגד הוא אשר יזה עליה תכבס במקום אשר יזה · אשר יזה · יהא נזה כמו לא יטה מנלס יהא נטוי : יכבר · לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשית נותר והוא הדין לכל הקדשים : ומורק · לשון תמרוקי הנשים הנקה המקום המגע בלע"ז : ומורק ושוטף · לפלוט את בליעתו אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יולא מידי דופיו לעולם : כל זכר בכהנים יאכל מותה · הא למדת שהמחבא מותה המיר למעלה לא להוציא שאר הכהנים אלא להוציא את שאינו ראוי לחטוי : וכל חטאת וגו' · שאם הכהנים מדם חטאת החיצונ' לפנים פסולה : קודש קדשים הוא · הוא קרב ואין תמורתו קרבה : ואת כל חלבו וגו' · על כאן לא נתפרשו אימורין באשם לכך הולרך לפרשם כאן אבל חטאת כבר נתפרשו בה בפרשת ויקרא : את האליה · לפי שאשם אינו בא אלא אחל או כבש ואיל וכבש נתרבו באליה : אשם הוא · על שינתק שמו ממנו לימד על אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו אף על פי שעומד להיות דמיו עופה לקין המוזבח אם שחטו שחט אינו כשר לעולה קודש שנתק לרעייה והיינו בא ללמד על האשם שיהא פסול שלא לשמו כמו שדרשנו הוא הכתוב בחטאת לפי שאשם לא נאמר בו אשם הוא אלא הלא לאחר הקטרת אמורין והוא עצמו שלא הוקטרו אמוריו כשר : קדש קדשים הוא · בתורת כהנים הוא נדרש : תורה אחת להם · בדבר זה : לכהן אשר יכפר בו · הרמוי לכפרה חולק בו פרש לטבול יום ומחוסר כפורים וחוזן שאין חולקין בעורות : לכהן המקריב אותה וגו' · יכול לא לבדו תלמוד לומר לכל בני אהרן תהיה יכול לכולן תלמוד לומר לכהן המקריב הא כיצד לבני אב של יום שמקריבין אות' : בלולה

אבן עזרא

כל אשר יגע · בבשר החטאת יהיה קדש לשם והכהן יאכלנו לכן חלק הזורק כחלק כל אחיו : יזה · אמר ר' משה הכהן שהוא כמו יזה מבגדו קל ובפתחות הי' וד מהכבד והאות המובלע כ"ן וכן ויז מדמו על הקיר בחרק שם ויז בפתח רה במלת נטה הו בלרי בבגדו הקל וכן מלאתו ויז נלחם מבגדו הקל ויפה דקדק ובעבור שהחטאת קדש היה הם לכבש המקום שנפל מדמה על הבגד במקום קדוש הוא חגר אהל מועד כי יש הער' בין קדוש וטהור : אשר יזה עליה · ואחר מקום הו והטעם הו אם יזה אחר עליה שהוא הבשר יכבס הבשר הכהן ואחר כך יאכלנו הו פירושו המקום אשר יזה מהדם תכבס ויהיה בגד לשון נקבה וזכר וכמוהו אם תשיג ידו ות"ו תכבס לכהן : תבשל בו · גם בשלה ומורק ושוטף מבגדו שלא נקרה שם פועלו וכן ומורק בחולם בעבו הר"ש שלא תבגם כי אם במקומו מועטים במשקל לא זורק עליו מנזרת מרקו הרמתים כי המ"ם שרש וטעם קדש קדשים היא עם כל זכר שאין ראוי לאכול החטאת שהקריבו האימורים ממנה והוד לכפר כי אם התמימים והזכר תמים מהנקבה והפילו קטן יקרא זכר והזכר שהוא בן שלש עשר' שנה כאשר העתיקו אבותינו : וכל חטאת אשר יובא מדמה לכפר בקדש · והנה מקום הפרוכת יקרא קדש כי התנר ואם היא קדש כנגד אהל מועד כי הוא חול והנה גם יקרא לפנים מהפרכת קדש כנגד אהל מועד כי הוא בזאת יבא אהרן אל הקדש וזאת החטאה היא חטאת כהן הגדול אז הקהל : וזאת תורת האשם · כבר הודעתיך ההפרש בין חטאת ואשם אע"פ שהכתוב יאמר בחטאת אשם ובאשם חטאת · ועשה להזכיר זאת הפרשה להזכיר החלבים שאין לכם זכר בתורת החטאת : עולת היא · תלויל בעבור היות הטעם בראשי המלה האחרונה כמשפט · ועשה לו אחר שאמר לכהן תוספת ביאור שלא יתן העור לכהן אחר : וכל

אמרי נועם

ישראל מביא מנחתו ומקטיר הקומץ ואח"כ הנשאר מאכלין הכהנים שם מבואר נבוה נמצא כלה הוקן אבל כהן הוא עכו"ם מאכלה תה הוקון הנוה לכן כלה בלילה ולא הוי להוציא ואם כל הנים לחוצה הקדשי קדשים לחוצה לחוץ : אבל

בעל הטורים

חלת תורת האשם · הא"פ בחיבו אשם בברכה נגבר הרשה הבורא ורחום : לבל

מ"ע ספורנו

נשאלה אף על פי שאינו בל אשם מחייבי כריתות כמו החטאת · הנה לחיות חטאו מעולה בקדש תורה אחת לה' ואת תורת ובח השלמים ויהיה אף על פי שכל הבלעים קדשים קלים יאכל מקומם חלוק כיוצאים אשם הם על מודות הודאה יהיה עמהם לאת בתוכותיו אחז' כי אמנם סגת הסגנה אשר עליה ההודאה הוא שאור שבעבה אבל מקום מיוחד אל רבות עליו וברבות הלחם יתפרסם הנס לאוכלים רבים גבלם נאכלו בזון קדשי קדשים ליום ולילה · אבל

אבן עזרא

כל אשר יגע · בבשר החטאת יהיה קדש לשם והכהן יאכלנו לכן חלק הזורק כחלק כל אחיו : יזה · אמר ר' משה הכהן שהוא כמו יזה מבגדו קל ובפתחות הי' וד מהכבד והאות המובלע כ"ן וכן ויז מדמו על הקיר בחרק שם ויז בפתח רה במלת נטה הו בלרי בבגדו הקל וכן מלאתו ויז נלחם מבגדו הקל ויפה דקדק ובעבור שהחטאת קדש היה הם לכבש המקום שנפל מדמה על הבגד במקום קדוש הוא חגר אהל מועד כי יש הער' בין קדוש וטהור : אשר יזה עליה · ואחר מקום הו והטעם הו אם יזה אחר עליה שהוא הבשר יכבס הבשר הכהן ואחר כך יאכלנו הו פירושו המקום אשר יזה מהדם תכבס ויהיה בגד לשון נקבה וזכר וכמוהו אם תשיג ידו ות"ו תכבס לכהן : תבשל בו · גם בשלה ומורק ושוטף מבגדו שלא נקרה שם פועלו וכן ומורק בחולם בעבו הר"ש שלא תבגם כי אם במקומו מועטים במשקל לא זורק עליו מנזרת מרקו הרמתים כי המ"ם שרש וטעם קדש קדשים היא עם כל זכר שאין ראוי לאכול החטאת שהקריבו האימורים ממנה והוד לכפר כי אם התמימים והזכר תמים מהנקבה והפילו קטן יקרא זכר והזכר שהוא בן שלש עשר' שנה כאשר העתיקו אבותינו : וכל חטאת אשר יובא מדמה לכפר בקדש · והנה מקום הפרוכת יקרא קדש כי התנר ואם היא קדש כנגד אהל מועד כי הוא חול והנה גם יקרא לפנים מהפרכת קדש כנגד אהל מועד כי הוא בזאת יבא אהרן אל הקדש וזאת החטאה היא חטאת כהן הגדול אז הקהל : וזאת תורת האשם · כבר הודעתיך ההפרש בין חטאת ואשם אע"פ שבתוב יאמר בחטאת אשם ובאשם חטאת · ועשה להזכיר זאת הפרשה להזכיר החלבים שאין לכם זכר בתורת החטאת : עולת היא · תלויל בעבור היות הטעם בראשי המלה האחרונה כמשפט · ועשה לו אחר שאמר לכהן תוספת ביאור שלא יתן העור לכהן אחר : וכל

חזקוני

אשר יזה עליה תכבס · ואין כל הבגד טעונה כביסה : תכבס · לפי שהדם דם קדשי שלמים הנאכלת לכהנים מן הקלפי' ואם יזה מדמה על בגד ויגע אחר לקלפי' בפסל ביונה : במקום קדוש · לרבות לפסולת בגדות בשון כתובות לקדש : וכלי חרש יסבר · כשם שהכבו' במקום קדוש כך הסכירה שעונה מקום קדוש : בכלי נחשת · דבר הכתוב בהוה ה"ה לכל כלי מתכות : ומרק ושוטף · כתוב זמן לכילוה כן יניח קדשים לידי כותר יכול מה שמיפה הלתור לתן כארבעים שלה אף כאן בא' שלה תלמוד לומר בא' שים כל שהן : אשם הוא · פרש"י נאד על אשם שתמו בעליו וכו' כלומר לא הפסיק לקריבו עד שתמו הבעלי' שנתכפרו בעליו כלומר אשם זה אבד בעולו מיום עליו הקריבו אחר וחמ"ל נמצא אע"פ שזה שוחד לריו' דמיו שולה לקין המזבח אם שחטו שאם אינו כשר לעולה עד שנתק לרעייה אבל אם נתק לרעייה כי' מהרו לרעייה ושחטו שאם כשר לעולה ולקין כאדם האוכל מאכלים בקנו' שבעודה כך פרש"י בפרק הבל בבל זכר לרבות בעלי מומין : קדש קדשים לרבות זבחי שלמי יחיד כאכלין אלא לזכרי כהונה : הוא · פרש לתודה ואיל נזיר : והכהן המקריב · לכל בני המשפר קורהו כהן : אם

חזקוני

אשר יזה עליה תכבס · ואין כל הבגד טעונה כביסה : תכבס · לפי שהדם דם קדשי שלמים הנאכלת לכהנים מן הקלפי' ואם יזה מדמה על בגד ויגע אחר לקלפי' בפסל ביונה : במקום קדוש · לרבות לפסולת בגדות בשון כתובות לקדש : וכלי חרש יסבר · כשם שהכבו' במקום קדוש כך הסכירה שעונה מקום קדוש : בכלי נחשת · דבר הכתוב בהוה ה"ה לכל כלי מתכות : ומרק ושוטף · כתוב זמן לכילוה כן יניח קדשים לידי כותר יכול מה שמיפה הלתור לתן כארבעים שלה אף כאן בא' שלה תלמוד לומר בא' שים כל שהן : אשם הוא · פרש"י נאד על אשם שתמו בעליו וכו' כלומר לא הפסיק לקריבו עד שתמו הבעלי' שנתכפרו בעליו כלומר אשם זה אבד בעולו מיום עליו הקריבו אחר וחמ"ל נמצא אע"פ שזה שוחד לריו' דמיו שולה לקין המזבח אם שחטו שאם אינו כשר לעולה ולקין כאדם האוכל מאכלים בקנו' שבעודה כך פרש"י בפרק הבל בבל זכר לרבות בעלי מומין : קדש קדשים לרבות זבחי שלמי יחיד כאכלין אלא לזכרי כהונה : הוא · פרש לתודה ואיל נזיר : והכהן המקריב · לכל בני המשפר קורהו כהן : אם

אמרי נועם

ישראל מביא מנחתו ומקטיר הקומץ ואח"כ הנשאר מאכלין הכהנים שם מבואר נבוה נמצא כלה הוקן אבל כהן הוא עכו"ם מאכלה תה הוקון הנוה לכן כלה בלילה ולא הוי להוציא ואם כל הנים לחוצה הקדשי קדשים לחוצה לחוץ : אבל

מ"ע ספורנו

נשאלה אף על פי שאינו בל אשם מחייבי כריתות כמו החטאת · הנה לחיות חטאו מעולה בקדש תורה אחת לה' ואת תורת ובח השלמים ויהיה אף על פי שכל הבלעים קדשים קלים יאכל מקומם חלוק כיוצאים אשם הם על מודות הודאה יהיה עמהם לאת בתוכותיו אחז' כי אמנם סגת הסגנה אשר עליה ההודאה הוא שאור שבעבה אבל מקום מיוחד אל רבות עליו וברבות הלחם יתפרסם הנס לאוכלים רבים גבלם נאכלו בזון קדשי קדשים ליום ולילה · אבל

רלבג

העול לפי שזה הדמן לאכלת לאוכלו שאם אלא לאכלתו בשלמות הנה היא נשלים לא אחר וזה האש שיאכל אלו הנשלים עם העולה יקד הם הנשלים שעליהם אחר לאכלו הקרבנות שלהם יהיה זה הדמן הנשלים הפנימיו' ואחלם הרחת זה הדמן הוא כשהיתה הנשלים העליונים עם אחרי העולה אילך ואילך עד שיראו תנשלים הפנימיות עמוקיות והוא הדמן הנזכר בזה המקום הולכת העניים אינה נריכה כמו: ישמו אל המזבח · ר"ל שיקריבו בחתיכות ויורידוהו ושיחיו אל המזבח בחתיכות שנזכר בזה שקדש שהוא מקום דמן והוא אל מזרח המזבח · ופשט אם אנשי כהנים אחרים הם בנדי כהונ' אם כן אשם היתה הנזכר אלא יעבר בנדי כהונה בזה לא היה נריך לומר כי אם ופשט לא בנדי והוצא אלא הדמן ועוד שאחרו אחרים יעוייב שהיו מעין הבנדים הראשונים ואחלם אחרים הפור שלבנדי כהונ' אחרים שהיו בפוהים מהראשונים לבורות

מלאת העבודה היא לאחר מהעבודה הראשונה · והיא לא הדמן אל מקום לאחרים אל מקום שהיה ר"ל האחר אחר על המזבח הנאכל בשלמות כי הנשלים העליונים ואחרי העולה ישאלו אם וזה האחר שהיה בפרשת ויקרא אל מקום שהיה שם הדמן הנזכר בזה אל מקום שהיה שהרגו והאש על המזבח תוקד בו ורוצה לומר שאחר זה יפסיד שתיקד אם על המזבח בו בעבור לא שיהיו אלא לאחר לאחר יעלו זה אחרים שם הנשלים ובלקוח שם ודאי שיהיו הנשלים הנלים אל המעבר כי כבר דקדקה התורה בזה בכל העניינים כמו שפרשה ומפני זה יהיה הקטלת הכפרתה מפלת עורים אל המערכה · לא תכבה הוא שנות לא תעשה והמזבח לוקה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר ר"ל על האש המערכה ואם שני נוירי עצים שהיה מניח לעריך עליהם העולה כאופן מתהי' העולה על העצים ולפי שלא התנה שיהיה שם כהן כי אם הנערות העצים לאחר בו שהולכת העצים אינה נריכ' כהן · וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים לשלמו מזה שהעולה היא ראשונה לכל הקרבנות ר"ל שולת התמיד ושליה יהיו אחר הקרבנות יאחר בזה המקום והקטיר עליה שלבי השלמי' ואחר כפרשה ויקרא בשלת שבכמה מעמ' והקטיר המזבח על אשי' · אם תמיד תוקד על המזבח לא תכבה היא מערכת שלישית יערכנה בלאופן מתוקד על המזבח שקדם בתערכות האחרות והנה זה אחר לא שהוא שם תמיד · לא תכבה היא מצות לא תעשה והמזבח אותו לוקה ונסקה החיצה מהזהיר על כבוי אם המערכה השלישית היא לאורך מזבח

הקטרת לפי שהעצים קל נאחר ראשה לאחר שאחר שהזהיר על האש שישתמש בו במזבח העולה שלא יכבה כל שכן שתקריב התודה ואם שישתמש בו למזבח הקטרת שהוא יותר כבוד :

וזאת תורת המנחה הקרב לא אם בני אהרן ראוי שתעבד מזאת שהקרבנה מנוכרת כמו שהקרבנה מנוכרת בראש ויקרא כעולת קבלת המנחה ואם אל המזבח כמו שבארנו שם ובכלל הנה לא תנאנו במנחה שיהיה רשות לנשלים כי אם שאחר אל הכהן וזה לאות כי אם שאחר אל הכהן ובכלל הנה מתנאי ההקרבה אל המזבח שיהיה מתקבל בכלי ובכלי שהוא יוליכה והנה זה הכלי יעוייב יותו מכלי שרת · לפני יי' אל פני המזבח הנר מפני שפני המזבח הם לדמות כי שם היה הכבוד הוא מנו' שלם היתה המנחה שם לא תהיה לפני יי' שהוא לאחרב ולזה יעוייב שתהיה המנחה כאופן שתהיה לפני יי' ותהיה המנחה שם זה אל פני המזבח שהוא הדרום זה לאחר יעלם כשתהיה המנחה אל קרן דרום מעבר מן אל קרן כשילך הכהן ופניו לאחרב לפאת דרום עד שיגיע שם · והריס מחנו בקחנו וגו' כבר באר בזה שקדם זאת הקטיר ליך תהיה שפשיעור הלבונה הוא נ"כ קומץ והנשארת מחנה יאכלו אהרן וזכרי מפני שאחר זה אחר מפרו והקטיר המזבח למדנו שלא יוציאו מיני מנחה לבני הלוים והקדיש אהרון לבניו ולמד שהכהן נדול כולל אלף כראש · חנות תאכל בחקים קדוש בעבר אהל יאכלוה היא לבנים מן הקלפים ונוה הטם יעשלה שיאכלוה חנות לא אחר · כמו שאחר אחר זה לא תאכה אחרן זה אחר אחר לאכה אחרן שיהיה מבוחר שהאופה אחרן שיהיה אל אחר אל אחר אל אחר

בלולה בשמן · זו מנחת נדבה : וחרבה · זו מנחת חוטא ומנחת קנאות שאין בהן שמן: אם על תוד' יקריבנו · אם על דבר הודאה' על נס שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורין וחולה שנתרפא שהן צריכין להודות שכתוב בהן יודו לי' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו שלחי תודה הן וטעונות לחם האומר בענין ואין נאכלין אלא ליום ולילה כמו שמפורש כאן והקרי על זבח התודה · חרבע · מיני לחם חלות ורקיקין ורביכה שלשה מיני מלה וכתוב על חלות לחם חמץ ונומר וכל מין ומין עשר חלות כך מפורש במנחות ושיעורן חמש שאין ירושלמיות שהן שש מדבריות עשרים עשרון : מרבכת · לחם חלוט ברותחין כל לורכו: יקריב קרבנו על זבח · מגיד שאין הלחם קדוש קדוש הגוף ליפסל ביוצ' וטבול יום ומלכלכת לחולין בפדיון עד שיטחנו הזבח: תחל מכל קרבן · לחם אחת מכל מין יטול תרומה לכהן העובד' עבודו והשאר נאכל לבעלי' ובשרה לבעלי' חוץ מחז' ושוק שבה כמו שמפורש למטה תנופ' חזה ושוק בשלמים והתודה קרוי שלמים : ביום קרבנו יאכל · וכזמן בשרה זמן לחם : וכן זבח תודת שלמיו· יש כאן ריבויין הרב' לרבות מעלת ואחש ואיל נזיר וחגיגת מרבע עשר שהיו נ־כלין ליום ולילה : לא יניח ממנו עד בקר · אוכל הוא כל הלילה אם כן למה אמרו עד חלות כדי להרחיק אל' מן העבירה: ואם נדר או נדב' · שלא הביא' על הודאה' של נס אינה טעונה לחם ונאכלת לשני ימים כמו שמפורש בענין : ומחרת והנותר ממנו ברחשון יאכל וי"ו זו יתיר' היא ויש כמוהו הרבה במקר' כגון ואלה בני לבעון ואיה וענה את וקדש ונב' מרמים : ואם האכל יאכל ונומר· במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי הכתוב מדב' יכול אם אכל ממנו בשלישי יפסל למפרע ת"ל המקריב לא יחשב בשע' הקרב' הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי וכן פירושו בשעת הקרבתו לא תעלה זאת במחשב' ואם חשב פגול יהיה : והנפש האוכלת ממנו · אפילו בתוך הזמן עונה חטאו: והבשר של קדש שלמים: אשר יגע בכל טמא לא יאכל· והבשר לרבות אבר שיצא מקצתו שהפנימי מותר : כל טהור יאכל בשר· מה תלמוד לומר לפי שנא' ודם זבחיך יישפך והבשר תאכל יכול לא יאכלו שלמים אלא הבעלי' לכך נא' כל טהור יאכל בשר: ובטומאתו עליו · בטומאת הגוף הכתו' מדב' אכל טהור שאכל את הטומא אינו עונש כרת ובטומאתו עליו · והבשר אשר יגע בכל טמא וגו' · ואחרת טמא שאכל את הטהור אינה אלא אזהרה : והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל· אזה שלש כריתות אמורים באוכלי קדשים מפורשת בתורה אלא חכמים למדוה בגזר' שוה שלש כריתות אמורים בטומאת הגוף ודרשוה רבותינו בשבועות אחת לכולל ואחת לפרט ואחד ללמד על קרבן עולה ויורד שלא נאמר אלא על טומאת מקדש וקדשיו : יעשה

וחרבה ל"א קרות אנוחי חרבה והא חד מן פתחין בתחנתא דסעדיה · **שלישי**

קרבן ר"ל קרבן וכו' אר נשא דאחרב בעיר' קמי הרעא

מחבת ג' וסים' על מחבת בשמן תעשה וכל נעשה במרחשת · ואתה קח לך מחבת ברזל : הלות ג' מ"ל נמסר בסדר ויקרא: קרבנו' קמצין נמסר בסדר ויקרא : וממחרת ג' וסי' ואם נדר או נדבה · ביום זבחו' יאכל · שב בזה גם היום ומחר : והבשר אשר יגע · ונפש אדם מן הנשים · למורי משפחת המורי · יי' אלהיך הוא העובר לפניך · בסבות תשבו · ומקנה רב היה · והלוים יסמכו את · ויאיר בן מנשה : ונפש ג' ראשי פסו' וסי' ונפש כי תגע בכל טמא · ושמעה קול אלה · אדם מן הנשים · ונמסר גם בסדר ויקרא :

בעל השורים

לכל בני אהרן ההיה לכם כלתיו ובחיק לי' חלת תורמה לומר שבני כהנים שיוקרן בתורה בעבו' כלתיו · ואף לם מקרבני' זה לא זה כדברי' לא והכ בכוסה : והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל · הכפוק מתחיל בבשר ומסיי' בבשר לומר בא שם בעיא הבשר מקנתו בטמאת כולו : להניף

מ"ע ספורנו

אכל בשם שלמים פסוטוס שלא לתודה ומנן לשני ימים ולילה אחת ונם היות עם קדשים קלים נאסרה בשפלה בחוצלים ובאוכלי' ומיוב ובר' סוס בשמא שאכל את הטהור הקרב לאכול מקדש בטהור ושמאתו עליו שהוא מחלל את הקדוש: יגיע

רלבג

יהיה בקדושה הרוח הדבר שנכלם לו דבר אמנו והנה למדנו זה המה שאחר בשמאת מזה הענין כמו שיתבאר בשם שיבא זה הקרבן אחרי יקריבו ובכיא אחר יקריבו אמנו לי' ביום השמש אותו למדנו שבזה הקרבן יעשה כאן כאן המשים לכהן הדיים ולפי שאחר אחר זה והכהן המשיח תשתיו מבנין יעשה אותה אק עולם למדנו שאין זה נוהג אלא בכהן משיח שאם היה נוהג בכל כהן לא היה צריך לזכור זה וזה ספק מה שנאמר קדש זה ולזה יתבאר שהיותר אחרי יוחד בכהן משיח ואולם בעת הענוך יהוו בזה כהן מעשה לכהן הדיים ולזה זכר ביום השמש אותו שמורה על מנוך הכהן הגדול והכהן הסדיוש ולא על פי שאינו נעשה הנה את התשבכו דומה ליום השמש של כהן גדול ואלו שתדע כי לא יקבן שיאחר ביום השמש אותו בעבור כהן גדול כי אין זה הקרבן מיוחד בו ביום המשיחה לבד אבל הוא אחרי ויתבאר עוד שתמידות ואת המנחה אינו נוהג כי אם בכהן גדול כי לא מצאנו דבר מהמצוות בתמידיים בנקר ובערב במקדש שהיה בכפל וזה מבואר מאד במנורה ובהקטרת הסמים ובתמידים ולזה יתוייב שיהיה זה נוהג מבכהן רוצה לומר שלא יעשה אמנו כי אם אחד לא סרבה כמו שהיה מתוייב אם יעשה אותו כהן גדול וזה המקום יתבאר שאין מתנאי ואת המנחה בתמידיים שיהיה המקריב אותו כהן משוח אבל תנהג בכל כהן גדול ואמנם זכרה תורה משוח לפי שמדרך כהן גדול בשמן בשמן המשחה מעריב האיפה סלת מנחה תמיד מפני שזכר סלת שיורה על הקמץ היותר יפה שנה שוא מנאר מזה יהיה מן הקמצים וכן שבאחר המקומות אחר זכרה התורה כלת ואלו שיקשרו מהמשים

רלבג

חזקוני

אם על תודה יקריבנו· התודה טעונה סמיכה ותנופה לאחר שחיטה: והקריב על זבח· עם זבח וכן על אלת לחם דומה של שלם אחרון ישמר: ואלת תרומה· לאהרן בלעם בלעם לשון מתנה· הרי רבוי אחר רבוי לפעם שאינו כשאר מנחות אלון שמן אלא נאמר: תרומה לי' · איני יודע כמה הריני דן נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר תרומה מה תרומת מעשר מ"מעשר אף זו מאחר מעשרים: לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה· והשאר נאכל לבהנים· ואם נדר· שנדר כשנדר לו: ביום הקריבו את זבחו יאכל· לאחר הקרבה: ביום השלישי באש ישרף: כיון שהגיע לאחר זמן אינו נשרפין אלא ביום· כל טהור יאכל בשר· טהור: וטומאתו עליו· פרש"י ואזהרת טמא שאכל את הטהור אינה אזהרה· אלא אזהרה לאכל בשר· ונ"ש ב"ל כריתות וכו' כדתניא בפ"ק דשבועות אמר רבי אלעזר ג' כריתות בשלמים אמר פרש"י ג' כריתות בלחם הפנים אמר הקדש אמר כל אלו אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל וטומאתם עליו ונכרתה ונו' ואמרי' בתוכתא ובאים פ"ד דתלמי יקרב אכילה היא ותלמי דנקש ל' הקרבה דמייתי ברתלמי ליקרב בגון שמטמא זה אל קדשים שקדשו בכלי מרת שני' מן הכריתות כאן בפרשת נו והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים וטומאתו עליו ונכרתה ונו' וכתיב לי תנא בכל מיתה ואל מבשר זבח השלמים ונכרתה ונו' ל' לכלל הוא דאל הקדשים מבשר' אמר לפי שבכל כל הקדשים ואמר לפרש אמר מן הטמאים אחרות שבכאן בפרשת נו ומדה זו נדרשת בתורת כהנים בספר בדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיוצא בפרשת אמור כתיב והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים והלא מהלי קרא שלמים בכלל כל הקדשים הוא ולמה יצאו שלמים דקרא דפרשת נו דוהנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים לתקים אחר קדשים אליהם לומר מה שלמים מיוחדים שהם קדשי חוצה ומיוחדים עליהם ברית חמוש אף א

יעשה לכל מלאכה · כא ולימד על החלב שאינו מטמא עיסת נבלות : ואכל לא תאכלהו · אמרה תורה יפה איסור נבלה וטרפה ויחול על איסור חלב שאם אכלו יתחייב מיתה
על לאו של נבלה ולא תאמר אין איסור חל על איסור : לעוף ולבהמה · פרט לדם דגים וחגבים בכל מושבותיכם · לפי שהיה חובת הגוף ואינו חובת קרקע נוהגת בכל
מושבות וכמסכת קדושין בפרק ראשון מפרש למה הוצרך לומר : וכל חלב אשר יקריב ממנו · שהיה יד הבעלים מלמעלה והחלב והחזות נתונין בה ויד כהן מלמטה ומניפן : את
לשני יי · ומה הן הנשיסים את החלב על החזה : יביאנו · בשמביאו מביא המנחה ונתן חלב על החזה וכשמתנו ליד המניף נמצא החזה למעלה והחלב למטה וזהו החמור
במקום אחר שוק התרומה וחזה התנופה על גבי חלבים יביאו להניף וגומר ולאחר התנופה נותנו לכהן המקטיר ונמצא החזה למטה וזהו סדר ויקטיר החלבי המזבח למדנו שאלשה כהנים זקוקין לה כך מפורש במנחות : את החלב על החזה יביאנו · ואת החזה למה מביא להניף אותו הוא מביאו ולא שיהא הוא מן האישי לפי שנאמר את אישי יי את החלב על החזות יכול שיהא אף החזה לאישי לכך נאמר ואת החזה להניף וגומר : והקטיר הכהן החלב · ואחר כך והיה החזה לאהרן למדנו שאין הבשר נאכל בעוד האמורים למטה מן המזבח : שוק · מן הפרק של מרכובה הנאכלת עם הראש עד הפרק האמצעי שהוא סובך של רגל : המקריב את דם השלמים וגומר · מי שהוא רחוי לזריקתו ולהקטיר חלביו ולא טמא בשעת זריקת דמיו לו בשעת הקטר חלבים שאינו חולק בבשר : תנופ' תרומה · מוליך ומביא מעלה ומוריד: ולמלואים · ליום מינוך הכהונה : קח

רלבג

מהפסוקים היותר מסובכים להמשך לכוונת התורה שיהיה זה הקרבן היותר נכבד שלפשר מקניתה בקר מקניתה בערב למדנו שהיה קרב שניין ולזה אם אבד לו בטעות המקל ת החזה ויביאו סיביאי עשרון אחד ויפנו אותו לשניים ומקניתו יקרו באופן שיהיה זה הקרבן בנקר ובערב מקניתו העשרון יהיה מבואר שעכיינים זה הקרבן על פי שתא כהן גדול לא שפסק הקרבנות ערב מיתנו כהן גדול אחר כי זה הקרבן בא להיות תמידי ותמידותו ידעה מבנו שאר הדברים התמידיים נמקל' שלא יפסק שביינים מה שהתמידים המבוקרים בתמיד ראוי שתדע שלשרו מקניתה בנקר ומקניתה בערב יהיה מבנה התמידית והיא מבנה כהן גדול לא בנבנה כהן גדול והנה המבנה שהיא תהיה עשרית לא יהיה כי אין שיעור בנבנה יותר קטן לפי מה שהתבאר בתורה על מבנה בשמן תעשה וכי שבבר בתבאר בנבנה מעשר סלת בלולה בשמן ובשמן הזה המקום מורה על שמן אחר יקבלוהו בנבנה ואופן הבנין בזה האופן הוא: אין בסוים שיהיה בשלשה לוגים בשמן ר' בה לוגי' מקודש שתשיבה על מבנה תהיה מורבבת מה שיהיה בשתהיה בלוגים נרוצים הלוגה הבלולה בשמן ואחר כך יקלוה מבנה בשמן תוסיפי הרגון בו לפי הגדלות הנדר מה שהוא מתנבא בין בכל ובין מבנה פתים ביבי כותתין הפלות הללו ולפי שבבר ידענו שמבנה מבנה היא מבנה פתים יהיה אחרו פתים בזה המקום מורה על מעין אחר לפי שבבר הקפידה התורה שיהיה זאת המבנה קרבנה מעין למדנו שלאחרי פתי' בזה המקו' הוא שלא תהיינה שם בנבר כי אם שני בחבית ובערב מבנייהם הנשארים כאלו תאחר שיאכלו אלה ואלה ויקרו הבני באחד מאחה בנבר והשני הראשי ובערב ולפי מעין זאת המבנה התמידית בלמד שהיא נעשית שתי' עשרה מנות שבן מעינו בלקח הבני' שיהיה נזאת הבוזבה בעוכה שהיא פתים עשרה מנות ותבאר מאה בערבו בזה בערבת ויקרו תרומה · תקריב ריח ניחוח לי · ראוי שתהא שבבר יהיה מתה קומץ לבוכה והיא נשבן מעין קרב כי כבר וכלה התורה כאלו המבנות שתבא עתהם לבוכה זה כולל לכל המבנות אלא אם תבאר התורה שלא יתן עליה לבוכה כמו שבארה המבנה חוטא ולפי שוכר אהרן שם לבאר שזה יבנה בכל כהן גדול ולזה אחר זהכהן המשיח תחתיו מבניו · יעשה אותה רוצה לומר שיהיה בנבר נכהן גדול מבניו שהם הכהנים הגדולים · הקן עולה לי' כלילה מקבר · רוצה לומר שלא יביאו מתנה קומץ לבד עולה כולה כליל ולפי שאמר הקן עולה לי' למדנו שאין להקרבתה הפסק ולזה שייב בשמת כהן גדול שיקריבנה יורשיו עד שיתפנה כהן גדול אחר · וכל מבנת כהן כליל תהיה לא תאכל · רוצה לומר שאין מקריבין מתנה קומץ ואוכלו הנשרים כמו המבנין המבנת ישראל אבל עולה כלה כליל והאוכל מתנה שובר על לא תעשה שבאמר לא תאכל זה תאכל אם המבנת כהן לא נמבנת כהנת :

זאת תורת החטאת בחקו' אחר תעשה העולה תעשה הקטאת · רוצה לומר בנבין העזרה כמו שאחר נתה שקדם על ידך המזבח נמזבח לפני יי' · ולמדנו מזה שמקום שחיטת כל עולה ושלמים היא בנבין העזרה · לפני יי' · רוצה לומר שהחיה הנשחטים יהיה לפני יי' וזה ישלם כשיהיו פני הנשחט ופני המזבח נגד קדם הקדשים · קדש קדשים הוא · למדנו מזה שבבר דקדקה התורה שהיה שחיטתה בנבין מבנה קדש קדשים ומזה המקום יתבאר שכל מה שהוא קדש קדשים תהיה שחיטתו בנבין ומה שאינו קדש קדשים לא נקריב בו שחיטה בנבין · הכהן המקטיר אותה יאכלנה · ראוי שהדם שלא יאכל מזמנה כי אם שהכהן המקריב אותה כי כבר אמרה בפרשת אחר אל הכהנים בנים: מזה נאסר אלו הקדשים, ומן הקדשים יאכל שהוא מבואר שהוא אינו להקריב ומזה שבבר אחר זה המקום אלה כאלה יאכלו שיורה כי הכהנים אוכלים ביניהם מה שיוכו בו מהמנות רוצה לומר אבל אם על אותו היום ומזה אם היה כן לא יתכן מתנה התורה אלא יעיר מתנה · כי לא אפשר לפי הנהוג שיאכל אדם

אבן עזרא

וכוק · הימין לזרוק הדם והחזה לכל הכהני' : זאת משחת · זאת מנת סכר משחת אהרן הוא משחת בניו נגילות : ביום משחו · מיום והן בבשר ובלחם: ולמלואי · ובכתוב בפרשת ואתה תצוה : להקריב את קרבניה לי' במדבר סיני · כי לא הקריבו קרבן עד ס.לו ל הר סיני וכב' הרחיתיך שהמזבח שבנה משה על תלוס עמלק הוא בחורב והוא הר סיני ושם יעבדו ישראל אבל פחות עשרה ימי' כי כן כתוב ובמדבר לא הקריבו עולות כי כן אמר הנביא הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר בני ישראל גם לא עשו פסח כי הם במצרים ונגית בהר סיני כי במדבר לא היו לחם מקנה ואחר שנסעו מהר סיני לא מלו בדרך והנה רובם ערלים ובעבו מכיל' פסח מל אותם יהושע : ואת

מ"ע ספירנו

ידיו תביאנה את איסיה לפי שהשאר לבעלים הנה הבאתה תורה שהכהנים נותנים לי' את הכל החלב והחזה והכהנים מעלאי נבוה קח זכו את החזה לקניף אותו · מה"פי נותן לבעל מכל על החזה בשעת תנופ' מכל פקו עקר התנופ' הוא בשביל החז' להודיע שהו' נותן לבעל אחנם החלב בבר ידוע הוא שהוא לי' שהיה הוא קרב פ"ב המזבח · ואת שוק ביתנו תרומה לכהן · מחלק בעלים כתקדמי' פני מעשרת בתנחה לבנוד המלך ואת

מסרה

בבהמה ד' דפין וסי' ונפש כי תגע בכל טמא · ואיש אשר יתן שכבתו · ואם המר ימיר בהמ' בבהמ' · אך בכור אשר יבכר לי' · והלופיהו' ו' דגש נמסר בסדר תולדו' נח : דבר ד' ר"פ בטעמא תביר בסיפר' וסי כל הלב שור וכשב · המקריב את זבח שלמיו · בחדש השביעי בחמשה עשר יום : וחלב נבלה וחלב חד מן לד' פסו' מסורת' מסורת' מכא ומסירת' מכא ומלה ביניהו נמסר במסרא רבתא : ולבהמה ג' וסי' וכל דם לא תאכלו · ולא היה מים למנחה ולבהמה · היו עצבים להיה : יבא ט"ה' מנהון הם' יסי' ואם כבש · ואת אשמו : המקריב את זבח · שתי הרים הנזיר חס' · ואת תורת הנזיר · כאשר בא עליו' היה שע' על עמר ועל בית אביך · והנ' אשר יביא · הארון יהאיתם יבא להם הס' · יבא בפריו חס' · רמנהה · כי את כל המעשה · יבא כמשפט חס' · וגם מלכיהם עם נסכהם חס' · וחד ויביא דעזרא · אשי ט' בתורה כתיב י' זסי' ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר · והביאה אל הכהן וקמץ · ידיו תביאנה את · ש ה התרומה וחזה · הקדשים יהיו לאלהיהם · להקריב את אשי יי' · אשי יי' ונחלקו יאכלון · אלהי ישראל הוא נחלתו · ואתנה לבית אביך · זכל מאשי דכוות' כתיב יו"ד : אשר ח' סבידין כאשר וקרינן אשר וסי' כי אשר ראיתם את מצרים היום · אשר ציה יי' לתת להם · אשר ציה יי' את משה בהר סיני · ביום צותו ופקדיו אשר צוה יי' את משה · השמרו לכם פן תשכחו : הקת עולם לדרתי' · ב'וסי' באהל מועד מחוץ לפרכת · אשר ציה יי' לתת להם · ושארא לדרתיכם : לעלה ו' קמץ וסי' זאת התורה לעלה למנחה · כל הבהר לעלה · שנים עשר פרים · וגם עלה לרוב · בחלבי השלמים · ויאמר ארונה למלך :כל ספרא בהר סיני במ"א במדב' סיני וסימן להקריב את קרבניהם· וכל וידבר רבותיה במ"ב בהר סיני וסי' ביום דבר יי' אל משה · עולת תמיד העשויה :

חזקוני

ונפש כי תגע בכל טמא בזר הנגע בטומאה וטומאתו עליו דכתיב בפר' אחור בכהן טמא מאכל קדש : כל אלב שור וגו' · לזהרה שמעבו עובם מכיין ת"ל כי כל אלב ונגמר · להדרי' נקרא לשניה בהמה טמא ואיה ואיה שלא דין איסור אלב נוהג בהם · מן הבהמה אשר יקריב ממנה · מפין אותה בהמה ואפילו היא קולין : וכל דם לא תאכלו · לזהרה שמעבו עובם מכיין ת"ל כל נפש אשר תאכל כל דם : בכל מושבותיכם אע"פ שהם ודאי קולין בנבולין : המקריב את זבח שלמיו · שלמים שם בין בחיבה ובנסכים ובנופת אזה ושוק : ידיו תביאנה מבית המטבחים הוא כהן ולכך פרש"י שלשה כהנים ינקיקין לה : את האלב על האזה · עם האזה : ואת משקה · שכר משקהם שיהיו נמשקי' לעבודתו · ד"ל לשון גדולה כמו נמשקה בהם : ביום משחו אותם · כי"ם בחקום ס"ם כמו ביום המשח אותו פי' מיום שיהיו נמשחים יכתן לאם זה לחק עולם : את התרומה לעולה · עוד העולה · ולמנחה · הבוחרת מן המנחה : ולחטאת ולאשם · הבשר נאכל לכהנים: ולמלואים תלמיד קלי אפרשה מלואים מנפרשת תנוף · ולזבח השלמים · האזה ושוק ונפקי אזה : להקריב את קרבניהם לה' במדבר סיני · שהרי לא הקריבו קרבן עד שבאו למדבר סיני והמזבח היה נבולתת עמלק היה בחורב והוא הר סיני ושם ישבו ישראל שנה שנה מעשה בעלתות עמלק היה בחורב והוא הר סיני ושם ישבו ישראל שנה בפות עשרה ימים שהרי בר"ם סיון של שנה ראשונה בלו להר סיני וכתיב בשנה השנית בחדש השני בעשרים לחדש נעלה הענן וגו' ובשאר מדבר לא הקריבו כמו שאמר הנביא הזכיר ויקרבתם לי בני ישראל במדבר ונם פסח לא עשו רק במצרים ובמדבר סיני וקרבנות יום הכפורים בשנה השנית :

קח

אשי

ע' כת' ה

ולמלואים

ב'מל' מלואים' חנני' מם קדמה'

ונכרתה

קדמה' הנפש תכיל ד' נפש והיינו' ד' נפש נלתיהן ב' ותה הנפש ההוא מעמיה הלית' ונכרתה הנפש ההוא מעמיה ·

והלב

ג' ר' בסוקים מם והחלב מלא ומקורה' מכל וחלב מיהן

ח רביעי

קח את אהרן · פרשה זו נאמר שבעת ימים קודם הקמת המשכן שאין מוקד ומאומר בתורה: קח את אהרן קחנו בדברים ומשכהו: ואת פר החטאת וגו' · אלו האמורים בענין לואת המלואים בזאתה תלוה ועכשיו ביום ראשון למלואים חזר וזרזו בשעת מעשה: הקהל אל פתח אהל מועד · זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה:

זה הדבר · דברים שתרלו שאני עושה לפניכם לוני הקדוש ברוך הוא לעשות ואל תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה כל הענין הזה פירשתי בזאתה תלוה: את האוריים · כתב של שם המפורש: ושם על המצנפת · פתילי תכלת הקבועים בין נוחן על המצנפת כמצלת הנין תלוי במצנפת: ויז ממנו על המזבח · לא ידעתי היכן נצטווה במזלות הללו: ויצק וימשח · בתחילה יוצק על ראשו ואחר כך נוחן בין ריסי עיניו ומושך באצבעו מזה לזה: ויחטא · לשון קשירה: ויחטא את המזבח · חטאו וטהרו מזרות ליכנס לקדושה: ויקדשהו · בעבודה זו: לכפר עליו · מעת כל הכפרות: על הכבד · לכבד הכבד שהיה נוטל מעט מן הכבד עמה: אל

רלב"ג

אדם אחר כל דבר כהמה אחת נכשוד אחת לו נשתים ולזה תהיה הכונה כזה הכהן שרצוי לעבודה להוציא את הבשר ולא להוציא בעל מום מהכני מה שנזכר בפרשת אחור ל הכהנים כמו שזכרנו: במקום קדוש תאכל נאכר לאכל מועד: הוא לפנים מן הקלעים: כל אשר יגע בבשרה יקדש · לפי שזכר בשרה שיבלע ממנו דבר הנוגע בו למדנו שאנך הבליעה הקפידה התורה בזה ולזה לא יבנו זה בענינו שתהיה בעצמות הבשרות ובידיו הקשיטו ומזה המקום יתבאר שלא יקדש להיותה כמוה רק שיהיה נבלע בו מעבה דבר ובטעם כי דבר הבלוע הוא קדש קדשים ולזה יבנו זה הדין בדבר שהוא בלוע בו וזה מבואר שזה ראוי שיבנו בכל הקדשים ראוי לומר שאם נבלע מהם דבר יהיה עליו קורבן שהוא שהיה הדם שבתוכו בו: ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה · מפני שאתר מדמה אשר יזה עליה · לפדנו מזה יהיה קודש שהזאה ובגדם הראוי להזאה והוא הדם שיקבלו בכלי שרת ויש בו שיעור הזאה ובמקה שידמה לו שיהיה אפשר שיבלע בו הדם בשפעתה שראוי לקבל מזאה כמו שם קדוש ועור הרך · תכנס במקום קדוש · רוצה לומר שיהיו שבכסין אופה בעזרה באופן שלא כדי שיאסר הדם הנבלע בה · וכלי חרס אשר בשל בו יישבר · הטעם מפני מה שבבלע מעבה בו והוא בפכל כליהם כמו שיתאחר בענין הקדשים זה אין לדך בתחילת הבלוע מהכלי חרס ולזה יפוייב שיבשר וראוי שבדע שבשרתו הוא במקום קדוש כמו הענין בכבוש הנגד וכן הענין בחריקה ושטיפה בשיש לכלי הנחשת אשר בנוסל כי כי הכונה בזה הוא מפני דבר הבלוע במקום לאכילתו הוא בעזרה וראוי שלא נוציא דבר מזן מפני כמו שנתבאר ולזה המשבשים ובשר בשדה פרשה לא תאכלו וראוי שתדע שכן הדין אם שמו בכלי חרס מבשיל רותח על שאלת אך בכלי נשאת אף על פי שלא בשלוהו בו כי בענין הבלוע יהיה זה הדין אם בכלי נשאת בשלה ומזרק

ומזוסף בשיש שבה המריקה תהיה בשבין והשטיפה אשר זה בזמן זה יתבאר מבר הוראת הבדר וזה אמנם יהיה בשי' ולא בשאר מבשלקין כי זה הבהון והתורה דקדקה שתהיה בשיש ובזה האופן יסור הדבר הבלוע מכלי נשאת והבה בזכר מזה הענין בדם ובבשל לא יבהב בשאר מבשלת בשאת ולזה לא יבהב זה בשאת הבשיל ולא יבהב זה הדין גם כן בשאת הבשלת לו הבשרפת כי הם לאינם נאכלות והוא ידבר בזה המקום בשאת שבאכלת שבאשר במקום קדוש מאכל לאכל מועד וראוי שהמריקה והשטיפה שבאכלים כדי שלא יפבל בלבה: כל זכר בכהנים יאכל אותה לפדנו מזה שלא תאכל מפנו הכהן: קדש קדשים היא · לפדנו מזה שלא תאכל בהבא קדשי קדשים · וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל · לפדנו מזה שאם יביד שהיא נאכלת אם בא אחרים מקנת דמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל בנפשל אחרים לא תהיה נאכלת לא בא אחרים הדם שבשיר האחרים לחזונה והבשרת האחרים מעיר הבשר לבהנים ואם בא אחרים ולא בזה מפנו בקדש אם היתה כוונתו כשהביאו אם שיבשר בו בקדש הבה בפבל החטאת וראוי שבדע שבשו זה הדין בקדשי הקדשים כי היום אחד וכן ראוי שבדע שהבשר שבבהם מהחטאת לאהל מועד בשר מדמה ולא תבשרה · וכן ראוי שבדע שהדם שיולא מון בחטאתו בשר בבשל אבל לא בבשלו בזה שיהיה בבשל כי אם היולא כמו הענין בבשר שיבא מון לחטאתו כי מה שהדם בזה המקום שיהיה בשר בזה העולה מהחטאת כי אין לחזונה העולה בי אם האחרים אבל יהיה בשרה בבקום אשר ישרפו בו הדברים אשר אינם קריבים לשם יתעלה ולפי שלא כיאר שלא יהיה בשרה מחוץ לחבנה · אבל אחר כתם בלא תשרף לפדנו שהוא בשרה · בבקומו בעזרה בבקום מוכן שם בשרה · ולאמתו שזה המקום היה לבד המוזרה כמו הענין בבקום הדשן וראוי מבנין מזה המקום שבשלות הבשרפות אשר מבוקה להוציאם מן לעזרה אם אירע בשם פבול בפיון לא ישרפו בבקומם אבל ישרפו מון לעזרה בבקום מוכן שם לזה והבה לא נאמרה התורה אלו בהקומות כמו שבאמרה מקום שבלבת מורקת השוף לבעיר שבל מקום בשר לזה והוא שיהיה בעזרה בשר שבשרף בעזרה לו מון לעזרה בשר שבשרף מון לעזרה וראוי שתדע שלא יאחר אבל אל אהל מועד החטאת אשר מדרכו שיובא מדמו אל אהל מועד והם החטאות בבשרפות אלה היה הדבר רק שיהיה בבלע בו מעבה דבר ובטעם כי דבר הבלוע הוא קדש קדשים ולזה יבנו זה הדין בדבר שהוא בלוע בו וזה מבואר שזה ראוי שיבנו בכל הקדשים ראוי לומר שאם נבלע מהם דבר יהיה עליו קורבן שהוא שהיה הדם שבתוכו בו: ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה · לפדנו זה יהיה קודש שהזאה ובגדם הראוי להזאה והוא הדם שיקבלו בכלי שרת ויש בו שיעור הזאה ובמקה שידמה לו שיהיה אפשר שיבלע בו הדם בשפעתה שראוי לקבל מזאה כמו שם קדוש ועור הרך · תכנס במקום קדוש · רוצה לומר שיהיו שבכסין אופה בעזרה באופן שלא כדי שיאסר הדם הבלוע בה · וכלי חרס אשר בשל בו יישבר · הטעם מפני מה שבבלע מעבה בו והוא בפכל כליהם כמו שיתאחר בענין הקדשים זה אין לדך בתחילת הבלוע מהכלי חרס ולזה יפוייב שיבשר וראוי שבדע שבשרתו הוא במקום קדוש כמו הענין בבשר הנגד וכן הענין בחריקה ושטיפה בשיש לכלי הנחשת אשר בנוסל כי כי הכונה בזה הוא מפני דבר הבלוע במקום לאכילתו הוא בעזרה וראוי שלא נוציא דבר מזן מפני כמו שנתבאר ולזה המשבשים ובשר בשדה פרשה לא תאכלו וראוי שתדע שכן הדין אם שמו בכלי חרס מבשיל רותח על שאלת אך בכלי נשאת אף על פי שלא בשלוהו בו כי בענין הבלוע יהיה זה הדין אם בכלי נשאת בשלה ומזרק

ומזוסף בשיש שבה המריקה תהיה בשבין והשטיפה אשר זה בזמן זה יתבאר מבר הוראת הבדר וזה אמנם יהיה בשי' ולא בשאר מבשלקין כי זה הבהון והתורה דקדקה שתהיה בשיש ובזה האופן יסור הדבר הבלוע מכלי נשאת והבה בזכר מזה הענין בדם ובבשל לא יבהב בשאר מבשלת בשאת ולזה לא יבהב זה בשאת הבשיל ולא יבהב זה הדין גם כן בשאת הבשלת לו הבשרפת כי הם לאינם נאכלות והוא ידבר בזה המקום בשאת שבאכלת שבאשר במקום קדוש מאכל לאכל מועד וראוי שהמריקה והשטיפה שבאכלים כדי שלא יפבל בלבה: כל זכר בכהנים יאכל אותה לפדנו מזה שלא תאכל מפנו הכהן: קדש קדשים היא · לפדנו מזה שלא תאכל בהבא קדשי קדשים · וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל · לפדנו מזה שאם יביד שהיא נאכלת אם בא אחרים מקנת דמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל בנפשל אחרים לא תהיה נאכלת לא בא אחרים הדם שבשיר האחרים לחזונה והבשרת האחרים מעיר הבשר לבהנים ואם בא אחרים ולא בזה מפנו בקדש אם היתה כוונתו כשהביאו אם שיבשר בו בקדש הבה בפבל החטאת וראוי שבדע שבשו זה הדין בקדשי הקדשים כי היום אחד וכן ראוי שבדע שהבשר שבבהם מהחטאת לאהל מועד בשר מדמה ולא תבשרה · וכן ראוי שבדע שהדם שיולא מון בחטאתו בשר בבשל אבל לא בבשלו בזה שיהיה בבשל כי אם היולא כמו הענין בבשר שיבא מון לחטאתו כי מה שהדם בזה המקום שיהיה בשר בזה העולה מהחטאת כי אין לחזונה העולה בי אם האחרים אבל יהיה בשרה בבקום אשר ישרפו בו הדברים אשר אינם קריבים לשם יתעלה ולפי שלא כיאר שלא יהיה בשרה מחוץ לחבנה · אבל אחר כתם בלא תשרף לפדנו שהוא בשרה · בבקומו בעזרה בבקום מוכן שם בשרה · ולאמתו שזה המקום היה לבד המוזרה כמו הענין בבקום הדשן וראוי מבנין מזה המקום שבשלות הבשרפות אשר מבוקה להוציאם מן לעזרה אם אירע בשם פבול בפיון לא ישרפו בבקומם אבל ישרפו מון לעזרה בבקום מוכן שם לזה והבה לא נאמרה התורה אלו בהקומות כמו שבאמרה מקום שבלבת מורקת השוף לבעיר שבל מקום בשר לזה והוא שיהיה בעזרה בשר שבשרף מון לעזרה וראוי שתדע שלא יאחר אבל אל אהל מועד החטאת אשר מדרכו שיובא מדמו אל אהל מועד והם החטאות בבשרפות אלה היה הדבר כן לא היה ראוי שיאחר בלא ישרף לפי שבבר בזה הבר זה בשר שבבשל שבבר בזה בלבל בזה בלבל בזה בלבל

ספר ויקרא ח

אבן עזרא

שרף באש · יש לומרים היא בעצמו ויש אומרים בגוי ודאי אמר לו ה׳ את משה ואינה ראיה כי כן לדך לשון הקדש: ויקרב את איל המלואים · ויסמכו אהרן ובניו ובכחוב הראשון וסמך אהרן ובניו והנה אין הפרש בין וסמך אהרן ובניו ובין ויסמכו אהרן ובניו כי מדקדק גדול מעה שאחר כי מעם וסמך הוא לבדו ואחר כן בניו וסמכו כלם יחד: הימנית · כמו הפנימית · ונתנו על תנוך ובהן בפרשת אחרי תהיה והנה הדם יכפר על נפש אהרן וכן כי הדם הוא בנפש שם בו לכפר והנה נפש חטאת נפש וקרוב מזה הסעם ותגע לרגליו: חלת · מלה קטנה · היא כבר לחם קטן ויתכן היות ככר משקל ואינו כמשקל הכסף והזהב: ולא הוכיר יותרת הכבד והכליות כי היותרת היא קטנה ופירוש המלה כמו יתרון לחדש והכליות הם עם חלביהן כי לא יתכן שיקרהו הכליות חלב רק החליבה היא חלב: ונתן חות · הניף אהרן ובניו כאשר יניף אהרן את הלויים: בשלו

רש״י

איל המלואים · איל הסלמים שהמלואים לשון שלמי׳ שממלאין ומשלימין את הכהני׳ בכהונת׳: חלות לחם שמן · היא רבוכה שהיה מרבה בה שמן כנגד החלות והרקיקין כך מפורש במנחות: ויקטר המזבחה · מים שמש כל שבעת ימי המלואים בחלוק לבן: על העולה · לאחר העולה ולא מלינו שוק של שלמי׳ קרב בכל מקום חוץ מזה: לזה

רבנו

מהם מולקין כיצים ולזה אמר וכל מנחה אפה תפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל המחבת ונו׳ ולא אמר וכל מנחת תנור ומרחשת ומחבת וכל מנחה בלולה בשמן ומרבה רובה לומר מלאת הסלת ומרבה תקרא הסלת שלין מעט שמן כי היא יבש כמו העניין במנחת קנאות והמנחת סוטה: לכל בני אהרן תהיה לים כאחין ראוי שבדל נשלוקת המנחה לכהנים וכן מנחת הכהן וכן אחר הסנקות וזה מבואר אחר עכם הענין ועוד מכבר אחר במנחת סוטה והיתה לכהן כמנחה לעדנו מזה אלין הכהנים בעניין היות המנחה לכהן כן מנחה לנחנה ועוד מכבר יורה זה שתהיה לכהן המקריב אותה ועוד אלא יתכן שיקלק עשרון כלא לכל הכהנים כנגלים כי לא יביא לאחד מהם כ״ו אחוזים עלא מוקם ולזה יאייב שתהיה הכוכה באחרון לכל בני אהרן תהיה לים כאחין לכל בני אהרן בית אב של אחוז היום והנה לא אמרה תורה כזה המקום לכהן המקריב אותה לא תהיה לפי אחרה סבות הלחם לנמר לנו כי תהיה אחרה לכהן המקריב אותה לא תהיה לין הרמן בו שיקריב כפשל אבל הכוונה כי הראוי המקריב לא יהיה אחרה לכהן המקריב אותה לא תהיה המקום לכהן המקריב אותה לא תהיה היינו שיעבדים אלא תקיים ואת המנחה כלל לאחבי בית אב אחד יקח אחרה לכהן המקריב אותה לא תהיה לפי שאינה ראוי לכהן המקריב אותה לא תהיה לא יעבדו אחרה לכהן המקריב אותה לא תהיה אבל אחרה

השלמי שלא יבלה וזה שכבר התבאר בפרשת אחרי מות כי בזריקת הדם תשלם הכפר׳ אחר שם
ואחי נתתיו על המזבח לכפר על נפשותיכם כי הדם הוא בנפש יכפר ואחר שנאמר הכפרה
אין ראוי שיאמרו שיעוד החטא על עניינו • ובכלל הנה אחר שנבלה הזבח לא יתכן שיעוד
לאיות בלתי כרת׳ וזה מבואר בנפשו ולזה גם כן יתבאר שאחרו המקריב אותו לא יחשב לו אין
הרצון בו שלא יהיה נחשב לו לדבר הזבח אשר אכלו ממנו אחר זמנו ולזה יהי׳ יחשב לו מעניין
מחשבה • והרצון בו שלא יחשב זה העניין למקריב אותו שהוא בעל הזבח כמו שאחר
ברצם זאת הפרשה אשר יקריב ליי׳ • אם על תודה יקריבנו • ביום הקריבו את זבחו יאכל •
רוצה לומר שלא יחשב על מי שיעשה זה הפעל הרצוי והוא הכהן שיאכלו הבעלים מבשרו ביום
השלישי ולזה תהיה בעת אחרו ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ואם יחשב שיאכלהו הבעלים
ביום השלישי הנה לא יהי׳ הזבח בדמה שיעשו להגעת הרצוי והוא השחיטה וקבלת הדם והולכתו
וזריקתו כי לכל אלו העבודות הם מהכרח הגעת הרצוי • ואחרי שנודע שלא תפעל זאת המחשב׳
הזבח אלא כמחשב בהם האלה בעבודת אשר הם מהכרח הרצוי כי מפני שעלל הרצוי מפני
זאת המחשב׳ ראוי שיהי׳ הרצוי מגיע בזה שיעשהו לו הבעל המחשב׳ ההוא לולי זאת המחשב׳
שתמנעו ומזה המקום יתבאר שלא יתפעל הזבח אלא במחשבת הפועל עבודות הרצוי וכשיהי׳
ראוי שיגיע הרצוי על ידי המקריב אותו לא יחשב לו המחשב רוצה לומר שלא יחשב על יד
הכהן המלבה שיאכלהו בעלים חוץ לזמנו פגול יהי׳ והנפש האוכלת מבשר זה הזבח שחשבו
בו זאת המחשבה עונה תכרת רוצה לומר שהוא בכרת וכן אחר על זה הנאור בפרשת קדושים
תהיו ואוכלין עונה ישא כי את קדש יי׳ חלל ונכרת׳ הנפש ההיא מעמיה • ולמדנו מזה המקום
שכל מקום שנאחר בתורה עונו ישא הרצון בו שתכרת הנפש ההיא והנה זכרה זה התורה
בקל ומאמו נלמד בתמור והמשל שכבר באר הרתוח בשלמים שלם יחשב שיאכלהו הבעלים
מהם חוץ לזמן אכילתם נתפגלו ואם הקפידה התור׳ בזה בשלמים שהם קדשים קלים כל שכן
שתקפיד בזה בקדשי קדשים ולזה יהי׳ זה הדין מהנ בכל מיני קדשים רוצה לומר שלא יחשב
הכהן בעבודות שהם מתנאי הרצוי שיאכל בשר הקרבן אחר זמנו נתפגל הקרבן וכמו זה האוכן
יתבאר שלא יחשב שיהיה נקשר לחזבח הנקשר מהקרבן ההוא שם חוץ לזמנו שהוא פגול •
וזה שלא הקפידה התור׳ בזה בנאכל לבעלים כל שכן שתקפיד בנאכל לגבוה והוא מה שהקשירו
מהקרבן ההוא על המזבח • ולזה יתבאר שכבר יתפגל הקרבן בכמו זאת המחשבה הן בנאכל
לכהנים הן בנאכל לחזבח וראוי שנדע שזה הדין יהנה בקרבן שיתכן שיאכל ממנו לחי שהית׳
המחשב׳ לו שיאכל חוץ לזמנו כמו הענין בבשר וכן השלמים שנעשו בהלכתן שיתכן שיאכלו
ממנו הבעלים שהית׳ המחשב׳ שיאכלהו חוץ לזמנו מה יתחייב ממנו שיהי׳ זה הזבח בשר
ושיהי׳ מה שנפל׳ המחשב׳ בו ראוי לאכילה רוצ׳ לומר שיהי׳ בו שיעור לאכל׳ שהוא כזית
ושיהי׳ ראוי לאכל׳ כמו הבשר לא שתהי׳ המחשב׳ בזאת בעצמות והגידים והקרנים והעלפים •
ראוי שתדע שזה הדין לא יהנה אלא במה שיש לו מתירין לאדם או לחזבח כמו הענין בבשר
השלמים המכר פה שיש לו מתירין והוא זריקת הדם והקטרת האמורין אבל מה שאין לו מתירין
לאדם או לחזבח לא היה׳ המחשב׳ לו הנה לא תהי׳ המחשב׳ מפגלת כי מתנאי המחשב׳ המפגלת
מה שמכר פה שתהי׳ בעת עשיית הפעל אשר הוא מהכרח הרצוי ובדבר אשר באלו הפעולות
לו רושם להתירו לאכיל׳ לאדם אם היה׳ המחשב׳ לאדם או לחזבח אם היה׳ המחשב׳ לחזבח והנה
לאחרו לא יחשב לו הוא מצות לא תעש׳ ולמדנו ממנו שהכהן חזוהר שלא יחשב כמו זאת המחשב׳
שתפסיד הקדשים ולפי שאנחנו נמצא כי מתנאי הקדשים הזמן והמקום רוצ׳ לומר שכבר
קנעה התור׳ זמן לאכילתם הן לאדם הן לחזבח כמו שהתבאר במה שקדם וקבעה עם זה מקום
יאכלו בו • וזה שקדשי הקדשים נאכלים לפני׳ מן הקלעים שהוא מקום קדוש כמו שיתבאר
וקדשים קלים אכילתם לפנים מן החומה בירושלם כמו שיתבאר במה שיבא הנה ראוי שנעיין אם
הוא ראוי שנלמד מזה שתהי׳ מחשבת המקום מפגלת רצ׳ לומר אם חשב שיאכל קרבן חוץ
לאקומו • ונאמר שכבר באה התור׳ בפרשת קדושים תהיו כי הטעם בפגול הוא מפני שכבר
פגל את קדש יי׳ והוא מבואר שהכשר יתחלל בעצמותו אם יעבור זמנו כי יחוב הבשר בבלא ובזה
ואם יגע חוץ לאקומו לא יתחלל מעצמותו אלא שיאכלו במקום קדוש כמו המקום שהי׳ בו • ולזה
יתבאר שלא יתפגל מצד מחשבת המקום • אבל יהי׳ פסול אחר שהקפיד התור׳ במחשבות
בעניין הקרבנות וראוי שנדע שהאוכל את המותר חייב כרת וזה שאם נתחייב כרת באכילתו תוך
זמנו מפני שחשבו בו לאכלו חוץ לזמנו כל שכן שיתחייב כרת כשאכלו חוץ לזמנו באחת וזה מבואר
מאד והבשר אשר יגע בכל טמא רצ׳ לומר בשר קדש שנטמא כי בבשר קדש ידבר בזה המקום והכ׳
כלל באחרו כל הטמאות הקלות והחמורות המזכרות בתור׳ • באם ישרף מפני שלא בראוי זכר
מקום אחר שריפתו הנה תהי׳ שריפתו במקום אכילתו אלא אם היה מקום אכילתו מכנים מחייב
שלא בכנס הטומא׳ לשם כמו הענין בעזר׳ ולזה אם נטמא בעזר׳ בשר קדשי הקדשים שהוא
נאכל שם ישרף ואם יצא חוץ לעזרה ונטמא שם ישרף במקומו כי לא נוכל להכנים הטמא בעזר׳ •
והבשר כל טהור יאכל בשר רצה לומר כי בבר הודשה כל טהור לאכל בשר קדש מזבח השלמים
אך אם יאכל ממנו הטמא יתחייב כרת והכ׳ באחרה התור׳ זה הדין בקדשים קלים ומאמו יתבאר
בקדשי קדשים מקל וחומר ואחר ושמאתו עליו ילבה בו שיהי׳ טמא מצד עצמו כאלו תאחר שהי׳
זב וחצורע לו בעל קרי ואחרו ונפש כי תגע בכל טמא הוא בטמא׳ שיהי׳ לאדם מצד המגע בדבר
הטמא כאלו תאמר שנגע בטומאת אדם כמו זובו ושבבת זרעו לו שנגע בזב וחצורע ובה ושאר
מה שידמה לזה לו בבהמ׳ טמאה היא הכל׳ • לו בכל דרך טמא הם שמ׳ שרצים המגרים
בתורה שיטמא הנ גע בהם כמותם :

כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו

זכרה התורה אלו המינים לפי שהם יביאו הקרבנות ולכבוד הקרבנות רצה שלא יאכל חלב
לו הבהמו׳ אע״פ שלא יהיו קרבנות • וחלב כל׳ וחלב טרפה יעשה לכל מלאכ׳ ואכול
לא תאכלוהו • והנה הנבל׳ היא לפי מה שיורה עליו הגדל שמזבחה שלא כדרך הזבחים הראויה
והטרפ׳ היא שתתה מעצמה לו שיש בה חולי לו מכה לו אפשר לחיות ממנה כאלו תאחר
טרפ׳ זאב לו ארי ואחרו לכל מלאכ׳ רצה בו שבבר הותר לנו ליהנות בו בכל מלאכות כאלו
תאחר בשחיטה לו בהלקה אבל יאסר באכילה והצרך להזכיר חלב נבלה וחלב טרפ׳ שלא יחשוב
חושב שלא יהנה לישוב החלב אלא בבהמות הראויות להקריב אשי ליי׳ ולמדנו מזה המקום שהאוכל
חלב נבלה וטרפ׳ יתחייב חטאת חלב גם כן ואם הוא חייב מפני היותו מבבלה וטרפ׳ מצד אחר
כמו שיתבאר • כי כל אוכל חלב מן הבהמ׳ אשר יקריבו ממנו אשה לה׳ ובכרתה לין ספק שאין
הרצון בזה שיקריב ממנה בפעל שבבר זכר בכללות כל חלב שור וכבש ועז לא תאכלו ואין הרצון
בזה גם כן שתהי׳ הבהמה ההיא ראויה להקרבת ממנה אשה לה׳ שלא תהי׳ בעלת חוט זה
שבבר זכר נבלה וטרפה ולזה הוא מבואר שהרצון בזה שאינה נאות להקריב ממנה אשה ליי׳
והבהמה שבזה התואר הוא שור וכבש ועז והנה למדנו מזה המקום שלא נאסר מהחלבים
אלא מה שמדרכו להיות קרב להם מאלו הבהמו׳ כי ידע׳ שלבבוד הקרבנות מצא החלב כמו שביאר
בזה שקדם :

וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה אין ראוי שנאמין שיהי׳ דם החי׳ מותר
כי כבר נתבאר בסדר ויקרא בכללות שכל דם הוא אסור וכן יתבאר זה בפרשת
קדושים תהיו ולזאת הסבה לזה שם לבסות דם חיה ועוף ולזה יתבאר שאחרו ולבהמה בכלל
בו חיה ובהמ׳ כי שם בהמ׳ יאחר בכללות על החיה והבהמ׳ אחר זאת הבהמ׳ אשר תאכלו
אל ובני ואחור וכן הענין בחיה אחר בפרשת ויהי ביום השמיני זאת החיה
אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ והנה סמכה התורה מוי אסור החלב
והדם אחר זכרון תורת השלמים • כי לזאת הסבה נעשו שלא יאכלו בחלב כי אם שלמים כמו
מזכרנו במה שקדם וזה יתבאר עוד בפרשת אחרי מות :

דבר אל בני ישראל

למדנו מזה שדין התנופה יהנה בבני ישראל ולא בגוים • המקריב
את זבח השלמים ליי׳ הם הבעלים • יביא את קרבנו ליי׳ מזבח שלמיו • רוצה
לומר שהבעלים מביאים בידיהם מה שהוא קרב להשם מזבח השלמים וזה שאם היה על תודה
יביא בידו אחד מכל קרבן מהלחם • ידיו תביאנה את אשי יי׳ • רוצה לומר שהבעלים
יביאו בידיהם החלבים שהם אשי השם ועמהם יביאו מה שיהיה מהמזבח לכהנים וזה הדבר
השני כולל התודה והשלמים ואחכם הבאת הלחם המיוחד בתודה ולזאו שתדע כי הבאת אלו
הדברים יחד בסדור הראוי נתבאר בפרשת הבאה אחר זה עם מה שזכר בזה המקום וזה
שהלחם הבאה עם התודה יושם עליון שנאחר בפרשת הבאה אחר זה ומסל המצות אשר לפני
השם לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחת ויושם על החלבים ועל שוק הימין
ולפי שנאחר על החלבים ועל שוק הימין למדנו שהחלבים היו למעה ולמעלה מהם חלק
הכהנים שהוא תזה התנופה ושוק התרומה והנשאר מאשי השם לפי שלא מכר מקומו היה
למעלה והוא שתי הכליות הכבד וכאשר היה שם לחם היה למעלה מהם כמו שביארנו •
את החלב על החזה יביאנו את החזה • ולזה לפי מה שאחשוב שהשומן שאל החזה יביאנו
את החזה לכהן כי החלב יאחר על השומן אחר חלבו האליה תמיהה ולא זכר בכאן כי אם
החזה אך אחר זה זכר שוק הימין וקראו שוק התרומה וידענו כי החזה והשוק היו יחד בתנופה
אחר בפרשת שחיטי שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים להניף תנופה לפני השם והנה
היתה שם תרומה תנופה לשון ומשם נלמד שכן הענין בשאר הדברים הבאים עמו והנה
התנופה היא לפי הורלת הגדל הולכה והבאה ועניין זאת התנופה בתנ׳ בפרשה הבאה אחר זה
שהכהן תשית ידו תחת יד הבעלים אשר עליהם אשי השם באופן המכר ומוליך ומביא ומעלה
ומוריד להעיר שהשם יתעלה עיניו משוטטות למעלה ולמטה ולאחרנא בכמה העולם ולזה יקריבנו
לו זה הקרבן להעיר שהשם יתעלה כי כל השובות באות מאתו ושהוא משגיח בעליונים ובתחתונים אחר
בפרשה הבאה אחר זה ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו ויניף אותם תנופה לפני ה׳
ואחר לפני ה׳ כי פניהם יחוייב שיהיו לנד המערב וראוי שנדע כי התנופה היתה במזרח כי
לא יתכן שיגישו הבעלים אשה ליי׳ אל הכבש להקטירם כי הנעשה הזאת לא תהיה כי אם
בכהן ולזה תהיה התנופה במזרח ואחר זה יגיש הכהן אשה השם במערב ומשם יעלה אל המזבח
יקטירם • והקטיר הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו לזה אחר שלא יחזו
הכהנים בחזה ושוק אם לא אחר הקטרת החלבים במזבח ונאחר לאהרן ולבניו להורות כי כהן
גדול מושל אלא בראש אף על פי שאינו מקריב • ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי
שלמיכם לאחרנו בזה המקום ששוק הימין הוא גם כן לכהן והנה יתם התרומה לשוק והתנופה
לחזה ואם היתה להם יחד התנופה והתרומה לפי שתנועתיהם הטבעיות לאותות לזה ולזה וזה
שתנועת החזה בבהמה היא הולכה והבאה וזה היא תנופה ותנועת השוק שהיא כלי ההליכה
היא בהעלאה והורדה כן יעלה כל בעלי חיים רגליו ויורידם ובזה האופן יעתק החקוים לחקוים :
המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין לתנה רצה לומר הראויים
להקריב לו והם אנשי בית אב כמו שביארנו במה שקדם ולמדנו שהי׳ שהיה מהם שמא בעת זריקת
הדם או בעת הקטרת החלבים אינו חולק בחזה ושוק :

ונתן אותם לאהרן הכהן ולבניו למדנו שהכהן גדול קודם לבניו בחזה ושוק ומזמנו נלמד שכן
הענין בשאר מתנות כהונה • זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי השם ביום
המקריב אותם לכהן להשם רצה לומר זאת היא הגדולה שנתגדלו במשיחתם הכהנים מאשי השם
ביום הקריב אותם השם יתעלה לכהן להשם כי לו נתן לשם כי זה החלק מהקרבנות שמזכרו בזאת
הפרש לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולתודה ולזבח השלמים ואחר מאשי השם כי כבר נתן להם
השם יתעלה מתנות אחרות זולת אלו כמו שיגיע ולהורות שאלו המתנות יהיו לכהנים לדורות
אחר אחר זה אשר צוה השם לתת להם ביום משחו אותם מאת בני ישראל חק עולם לדורותיכם
זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים לפי שמעשה המלואים והשלמים הם שניים והם
דומים בעניניהם למעשה התורה אלא שלא היה במלואים לחם חמץ כמו שמזכר בפרשת ואתה
תצוה ובזאת הפרשה הבאה ביום צוותו את בני ישראל להקריב קרבניהם להשם למדנו מזה שכל
הקרבנות ראוי שיהיו לשם הקדוש ברוך הוא ולמדנו מזה עוד שלאת מהכונות בקרבנות היתה
שלא יקריבו קרבן לע״ז ולזה צוה אותם שיקריבו קרבניהם להשם לחנן לא יזבחו לע״ז ולזה אחר
בפרשת אחרי מות ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים :

וירבר יי׳ אל משה לאמר • קח את אהרן ואת בניו אתו ולזמר • זאת הפרשה דבקה
לפרשת זה הדבר אשר בסדר ואתה תצוה ושם ביארנו כל המזכר בזאת הפרשה •
בשלו את הכבש פתח אהל מועד ושם תאכלו אותו ואת הלחם אשר בסל המלואים הנה מזהנ אל
המלואים ובלחמו מנהג קדשי הקדשים לאכלו במקום קדוש ובשלו במקום קדוש ואם הוא
בשלמים מפני שבו נשלם קדשת אהרן ובניו • כי שבעת ימים ימלא את ידיכם רצה לומר שבכל
אחד מהשבעת ימים יעשה להם משה ככה כמזכר בזאת הפרשה להקריב עליהם אלו הקרבנות
כי כן כתוב בפרשת ואתה תצוה ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אותכה שבעת ימים
תמלא את ידם כאשר עשה ביום הזה מכל הקרבנות והמעשים אזה ה׳ לעשות לכפר עליכם עד
שבבר תצטרכו בכל יום מאלו השבעה ימים לפר חטאת להשלים הכפרה כמו שמזכר בפרשת ואתה
תצוה ושם זכרנו התועלות המגיע מזה הפעל לחדש הכהונה והקדושה לאהרן ולבניו באופן שיהיו
ראויים לכפר על זולתם והנה היו אלו הקרבנות נהגים שבעת ימים כדי שיבינו מהם עם זה
ההכפל מה שהיא הערה עליו באופן שיהיה נקיים בשלמות מהחטאים עד שבבר היה זה גם כן
לכפר על החטאים רבים קדמו להם ולזה ראוי שיהיה ההכפל בזה הקרבן הראשון אשר בו נתחדש
להם הכהונה והיה בכל יום חטאת ועולה ושלמים להורות על הגעת הרצוי להם בשלם שבפנים לפי
מה שהורה מענין הקרבנות ובכאן נשלם הנאר בזאת הפרשה :

ואמנם סבת הסדור אשר היה לזכור הקרבנות בזאת הפרשה היא מבוארת מתוך
שזכרנו בפרשת ויקרא כי סדורם בזה המקום הוא סדורם אשר בפרשת ויקרא
זולתי השלמים אשר בא זכרונם בזאת הפרשה אחר שאר הקרבנות והסבה בזה כי התורה זכרה
קדשי הקדשים תחלה בזה המקום וזכרה תלק הכהנים מהם ושהם שותפים בשהאכל מהם
לכהנים כאכל במקום קדוש ואחר זכר משפט הקדשים הקלים וזכר עם תורת המנחה מנחת
מחבת של כהן גדול להשלים הביאור בענין המנחה ואחר שנשלם פה הביאור באופן בשייך
הקרבנות ראוי שנתן הסבה למה היתה עשיתם בזה האופן לפי מה שאפשר למו ונגיע בכלן
כי המזבח היה נחלק בחלק נבהו לשני חלקים כמו שנזכר בפרשת ויקחו לי תרומה החלק העליון
היה כלה לאדבע׳ קרמת נבדלים בפועל קצתם מקצת כי בעליונו היה לארבע קרמות ושהם היו
מהמזבח בעצמו כמו שאחר בפרשת תרומה ובו היה הסובב לחשה מהקום המערכה שלשה
לחות והחצי התחתון כלה היסוד שהוא מקיף ברוחות כלם ונקשרים והנה סי׳ זה כן לפי מה שאחשוב
כי מפני שהיה בחלק העליון הערכה והכליון לדברים הנקטרים שם והנה סבת ההפסד המתמיד
מפני היותו מורכב מהפכים שהם היסודות הארבעה היו שם ארבע קרמות בפעל נבדלים להעיד
על מציאות היסודות והיו אלו הקרמות ממנו לפי שאלו היסודות הוא מורכב בכח קרוב כמו
שהתבאר בטבעיות והיה למטה הסובב בחלק העליון להעיד כי המורכב מסם עם היותר לאבד
מצד הסרכבה יכלה ויפסד אליהם וזה יהיה בשיעור כל יסוד ליסודו ואולם החלק התחתון
הוא יסוד המזבח הוא מעיד על הצורה כי בה יהיה קיום המורכב הזמן האפשרי מצד הבזאת
אשר בה לשמור מציאותו בכלים אשר הכין לה הטבע לזה ולפי שהצורה תשים המורכב לחד ומקפ׳
בו כמו שהתבאר בטבעיות הנה היה כלה חמי המזבח הסבל אל יסוד המקיף אותו בכללות ולזה
הנה אפשר שנשלים הסבה בהיות הזאות בהמה בחלק העליון מן המזבח על ארבע קרנות

והזאת עולת נדבה בחלק השבל סביב וזה כי החטאת בא על העבירות החמורות ואולם העולה
באה אם בנדר אם בנדבה אם לכפר על העבירות הקלות ולפי שבאת העבירות הוא החומר כמו
שהתבאר בספר מלחמות השם הנה הקרבן החטאת שהוא בא על העבירות החמורות יזו הדם שהוא
כלי לנפש להוציא המזון והחום הנה די לאחרי בעל נפש על אחרבע קרנות קיר מזבח העול' היא
בחלק העליון המור' על החיצר והפרדו ליסודותיו ובזה האוכן תרי' ההזאה שם רוא' לוחר באוכן
מור' על הפרדה לא על הקשר ולזה היו לו ההזאות בארבע על קרנות קיר מזבח העול' להעיר
שראוי שיתן אל לבו המביא זה הקרבן שיחשוב בנפשו עד חמרו באוכן שיהי' נשמר מהחטאים עד
שאפילו בעניינים החמריים ישתדל לעבודת השם יתע' ובהם יעבדוה כי מי שיהי' בזה התוא'
לא יתכן שיקר' לו כמו זה החטא אשר יביאו עליו חטאת בא' המשל כי כשיתן אל לבו כשיבעול שלא
תהי' בעילתו כי אם לעבודת השם יתע' לא תביאהו תאותו לאכול ושיכנס עצמו בספק אם זה המאכל
מותר לו או אסור לו אבל ידקדק בכל הפנים שאפשר שלא יהיה בפעולתו זאת המרי אחר
שתכלית כונתו בה היא לעבודת השם יתע' וכן העניין בע"ז כי מי שיה דרכו ישמור בכל הפנים
שאפשר מבתולת הלהות לזולת השם יתע' שכל תאותו היה לעבוד השם יתע' ולזאת השבה
יוקטרו החלבים במזבח ויאכלו זכרי כהנים שאר הנשר במקום קדוש להעיר שישתדל לעבוד השם
בחלו העניינים החמריים בעצמם בדיתר שלא שאפשר והוא שיקח מהם מה שיקב' בו השכל
שלמזותו כי זה היותר נכבד מהם כמו שהיו החלבים לפי המפורסם היותר נכבד שבגוף הבע"ח
ולזה היו קרבים לשם יתע' והיה בשר החטאת נאכל לכהנים להעיר זה הענין שיתקרב אל יודעי
ה' להיטיבו אל השלמות בזה ולהודיעו משפטי התור' כי בזה יהי' נשמר מכמו אלו החטאים
וזה כי הכהנים היו עובדים השם יתע' תמיד והיו משתלמים בעיון תמיד ולזה נתנו להם
מתנות כהונ' כדי שלא יהיו טרודים במה שיצטרך להם מהמזון והלבוש והיו מיוחדים
מפני זה להורות משפטי השם ותורתו לישראל כמו שאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך
לישראל ואחר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותור' יבקשו מפיהו כי מלאך הוא ולזה היה
בשר החטאת נאכל לזכרי כהונ' לא לנשים כי אין מחק הנשים להשיג השלמות בעיון והי'
נאכל במקום קדוש להעיר עליו שהי' התקרב להם להשיג השלמות האמתי אשר בו תהי'
הקדוש' האמתית והר' לא יזכו מכהנים בשר החטאת אם לא אחר קטורת החלבים לשם
יתע' להעיר שלא יהי' התקרבו לכהנים הם אלא מפני מה שהיטיבו אלו מעבודת השם
יתע' ומזה הצד יזכו הכהנים בזה הבשר ולזה יחויב שיהי' קרב תחל' מה שהיה ממנו לשם
יתע' ואולם החטאת הבא על השלמים כמו כהן משיח וכ"ד הגדול שטעו בהורא' לא היה
בשרו נאכל לכהנים כי הם אינם צריכים אל שיתקרבו לחי שלמטה מהם בעיון להשיג השלמות
והיה הזאתו שבע פעמים לפני הפרכת ואל קרנות מזבח הזהב מפני מה שאומר אמנם הי'
מזה אל קרנות מזבח הזהב התבארה שבתו במה שאמרנו בהזאת דם החטאת אל קרנות מזבח
העול' ואולם ייחד לאלו השלמים הזריק' על קרנות זה המזבח כי ענין זה המזבח יורה על
מצא יותר שלם מהה שיורה עליו מזבח העול' המיצון כמו שביארנו בפרשת ואת' תצוה ולפי
שאלו הלבשים השלמו בנפש והיו משינים המושכלות בפעל יותר להם זריקת הדם על זה המזבח
המור' על מציאות הצור' האמתית כמו שביארנו במה שקדם ובאלו תהי' הערה בזה שאם היה
סבת המרי מצד חסרון שלמות הנפש בעיון אשר סבתו החמר והדברים החמרים ישתדל בכל
הפנים שאפשר להכניע הכחות החמריות שלא ישתדלו בפעולותיהם כי אם לעבודת השם יתע'
ולחמם הסב' בסבע הזאות אשר לפני הפרכת היא כי בכר ידעת אתה המעיין בדברינו זה
שמנרמים השמיטיים ושפעו תאות ובחירות ודעות פעם נאותות ופעם בלתי נאותות ושהשכל
האמתי ישמר על אלו התאות והבחירות והדעות בשרל' ויקח מהם הנאות וירחיק הבלתי נאות
כמו שביארנו זה כלו בח"י ובהיות הענין כן הנה תהי' ההעל' בסבה הזאות הא' לפני
הפרכת לפני ה' שיתפללו שכלו בכל הפנים שאפשר שלא יתאוסו במה שיוסבע לו בחמצנו הגרמי'
השמיטיים מהתאות והבחירות והדעות כי אם לעבודת השם יתע' וכזה יתחזק לעמוד כנגד מה
שאבשר שיהיה בו יצר' מעבודתו וידקדק בדעותיו שלא היה בהם כי אם מה שהכול' בו לעבודת
השם יתע' ובזה ימלט מכמו אלו הסיבות הרעות אשר היה בהם כי אם מה שיוסבע לו מהגרמים השמיטיים
והכ' היו אלו הזאות ז' כי כן מספר כוכבי לכת אשר מהם יוסבעו אלו הדברים לפי המקומות
שהם בהם מגלגל החזלות ולפי מבטיהם קצתם עם קצת כמו שביארנו בח"י ואחרים היתה הזאה
שם קידחת להזאה בד' קרנות מזבח הזהב לפי שהמקום ההוא יותר נכבד לפי שהוא יותר קרוב
לקדש הקדשים והזה' שם כנגד קדשי הקדשים ועוד שהוא יותר ראוי שיוחס זה המדי לכחו
אלו הלבשים השלמים מצד מה שיוסבע להם מהתאות והבחירות והדעות מהגרמים השמיטיים
מעיזחם להם מצד מסרונם בעיון ואולם הקטרת אלו החטאות הנה הכב' במה שקדם ולפי
מחזבח העול' היא הכב' בעיה שזכר בחטאות הנאכלות זה כי בו הער' שלא יתחשבו בדברים
החמרים כי אם היותר טוב מהם והוא מה שילקח בו תועל' להשגת השלמות האמתי ושאר הדברי'
החמרים כלו ישנאום לברחם מתאות החמר והנאותיו ולזה ישרף שאר החטאת חוץ לשלם מחנות
במקום שבפנים רוצה לומר שבבר ישרף שם הבשר עם עורו ועם פרשו להעיר שאלו הדברים
ראוי שיהיו אצלם מגונים מאד וכזה האוכן ישתדל הכשל להכניע אלו התאות אשר מצד הגרמי'
השמיטיים ומצד המזג שהיו סבת זה החטא להיותם אצלו ממאסים ומרוחקות בתכלית מה שאפשר
ולהעיר שיקח המקריב זה הקרבן זאת הער' מעניין הקרבת הב"ח היא' הסמיכה קודם זה על
ראש הב"ח ההוא עם ודוי העונות להורות שהעונות האלו הוסרו מעל החטא והשמו על זה הב"ח
ולזה יעש' ענין זה החטא בעינו ואולם העול' היא' הזריק' בחלק השכל מהמזבח שהוא חוצ'
בל הצור' והיותה שם סביב להיותה צור' מקפת בחמר ומשיחה אותו אחר והכוב' בזה שיהיה
כלל תנועת נפשו להשלים מדתו והי' זה כן להיות הצורה מקפת בחמר כמו דורון ולון לשם יתע'
והלבוש לשם יתע' הוא מצד הצור' והיא' מנותת לנתחים והיה כלול על מזבח העול' להעיר
שגם בעניינים החמריים ישתדל שיהיו לעבודת השם יתע' וזה כי הנתחים מורים על ההפרדה
שהי' מצד החמר כי הנפש תקשור אלו הנתחים ותשימם דבר אחד במסמר מצד שכללם
יכוון בהם ענין אחד והוא שמירת הבעל חיים ההוא ואחרים היה דבוי אלו הכלים והפרדם
מצד החמר ולזה יורה זה שכל כונתו בעניינים החמריים תהי' לעבודת השם יתע' ולא
ישתמשו בחמריות כי אם מזה הצד וכבר ביארנו במה שקדם כי בענין העול' עוד תועלת
להגעת הגבוה' עם מה שנמשך מחמ' מה תועלת בענין במה שיתחיל במזבח ממ' והוא
תחיל של שחר ותמיד של בין הערבים לפי מה שביאר בספר ואלה שמות ולהיות העול' באה על
רצוי ודורון לא יוכל המתנדב חטאת ועולה להקריב העול' אם לא אחר החטאת כדי שיהיה מוכן
אל הרצוי קודם הקריבו את העולה ולפי שהעול' יותר נכבדת מהחטאת · היתה העולה זכר
והחטאת נקבה מהיחיד וזה שהעולה היא לפי מה שבארנו הער' להעלי' הנפש המשכלת ולהמשך
לעבודתה בכל כחות הגוף והחטאת לו להסיר המדי מהפעלות החמריות ולכוון שיהיו בתכלית
היושר והנכוב' לעבודת השם יתע' ולזה יתם הצורה אל החומר הוא יתם הזכר אל הנקב' ואחרים
חטאת כהן משיח וכ"ד שטעו בהוראה היא' פר לחטאתם והיה בעבוד' זרה שעיר מצד עצם
כבוד' זרה כמו שאחר ולא חבאו עוד זבחיהם לשעירים וכן היה חטאת נשיא זכר לחטאתו בחלבות
וכן חטאת נצר לכבוד הרבוי והכ' היה מקום השחיט' בצפון לעולת ולחטאת ולאשם וההקרב'
לחה שיוקטר על המזבח בדרום כי השחיט' היא קודם פעל הרצון וההקרב היא הרצוי ויהיה בזה
הערה כי הנשתדלו להתקרב לשם יתע' בחופן שיהי' נרצה יעתק מהשמאל אל הימין רוצ' לומ'
שיעתק מהפעולות המוטות מהיושר והנכוב' ויתקרב אל הפעולות הטובות והישרות ולזה גם כן
יעתק מהשמאל אל הימין בהגשתו הדם למזבח הדם לחלים פעל הרצוי ואולם קדשים קלים להיותם
גלוי בלתי על חטא אבל בתורה ותשמחה במה שהשפיע השם יתע' מהטובות

לא חוייב בשחיטתם שתהי' בצפון · והנה שירי הדם נשפכים כלם אל יסוד מערבי דרומי אל
מזבח העולה לסבות האחד לסבות הדם המזרק שהיתה הכפר' בו שלם היה זה הדם נשפך באופן
אחר היה זה מביא להקל בעניין הדם אשר בו היתה הכפר' ולא יחשוב להמון שתשלם בו הכפרה
כי דם אחר היה עם זה הדם הנשפך ושנית כי בו הערה אל שישים בעל הקרבן כל כונתו בעניין
הצור' ולא יפנה אל הדברים החמריים ולזה היה נשפך למט' אל היסוד שהוא מעיר אל
הצור' כמו שקדם השלישית כי בזה האוכן יסוד לכליך הדם ועפושו מזה המקום הנכבד כי
שם ה' ה' ביסוד ההו' נקב יכנס בו זה הדם תחת הקרקע והי' שם עוד נסיך היין בזה המקום כעיכו
כמו שיתבאר להסיר זוהמת הדם ועפושו מזה המקום אשר היו נשפכים בו שירי הדם והכ' במה
שמתה התור' הדם מכפר העיר' על מציאות הנפש כי הדם הוא המושא באופן מה לחוש היסודי
אשר היא הכלי הראשון לנפש והנה יתבאר כי בדם יתלה חיות הבעלי חיים מן החוש עד שהוא
יעיר על מציאות הנפש כי הקודמים טעו ולא חשבו שיהיה בלתי צור' כמו שזכרנו במה שקדם
ולזה שמו קצתם הנפש אש והוא מבואר שלין די בחוש לעשות זה הפעל אשר בו יסוד המזון דם
אבל זה מפעולות הנפש והחוש המשוער הוא הכלי לזה ולישוב בנפשותינו גודל עניינו לא
הותר לנו לאכלו ועל זה אחרה התור' כי הדם הוא הנפש כי בו יתלה מציאות הנפש ומחמת
הילה אל מציאות ולזה גם כן אחרה כי הדם הוא בנפש יכפר והנה אין זאת הפעל' מעצת
התוצלת בעיון אבל היא דבר מאד כי מי לי שלא יאחין במציאות הצור' יעיר מחמת כל מושכל
עם שלא יהיה שם אלוה לפי זאת ההנה ולזה יסדה התור' עניינים רבים במקדש לקיים הדעת
האמתי כשהצורת באצלות על מדבנותיהם כמו שזכרנו בפרשת תרומ' ובפרשת תצוה ואמנם
בחטאת העוף ועולת עוף לא מצאנו הענין הולך בזה הסדור אשר זכרנו בבהמ' וזה שעולת
העוף היה דמה נתן לחצל' ודם חטאת העוף למשך בהכך הענין כבהמה ועוד שחליקת עולת
העוף היה דמה נתן לחצל' וחטאת העוף לא דקדקה התור' שתהי' בצפון כמו שדקדקה בזה
בשחיטת בהמ' אבל ירצה מלשון התור' שהוא בדרום כמו שביארנו · ולאוי שנאמר בסבת זה לפי
מה שיראל' למו ונאמר כי מפני שלמעוט דם העוף לא יתכן קבלת דמו בכלי שרת להגישו אל המזבח
לזה היה מן ההכרח שתהי' מליקתו אצל המקום מהמזבח שיהו דמו באופן שיהי' הדם שותת
שם מן העוף בעצמו ולזאת הסב' היה מחוייב שתהי' מליקתו על ידי כהן כי המליקה בו הוא כלי
בעצמות אל הזריקה שישלם הרצוי בקרבן בסבתה כי מהמוכה הרוח יוצא הדם אם בשחיטה
מעצמו שם כמו שנזכר בעולה אם כשהיה כשיגיע העוף ויוצה דמו כמו שנזכר בחטאות ולזה היתה
המליקה ע"י כהן כי מה שלא יחוייב היותו כן בשחיטה כי השחיטה כשהה בזר ובחטת הענין כן
הנה לא היה מחוייב במליקה שתהיה בצפון כי הוא מפעל רצוי בעצמו אשר מקומו בדרום ולזה
ייוחד למליקה הצד הדרומי מערבי מהמזבח וזה כשלא' הסב' למה לא יחוייב במליקה שתהיה
בצפון כמו הענין בשחיטת עולת בהמ' וחטאת בהמ' ואחשוב שלזאת הסבה בעינה היא' המליק'
ממול עורף וזה כי למעוט דם העוף לא היה נאות שיקובל דמו בכלי להזאת ממנו כמו הענין
בבהמה אבל היה הנוף בעצמו הוא הכלי כי ממנו יצאה הדם ולזה יחוייב שלא יהי' לכלי ההוא
התחלה להתנועע מעצמו בעת ההזאה' שאם היה הדבר כן היה אפשר שיזה דמו ברוחב כשיכון
שיהיה בארך והפך ולזה לא יפסק חוט הסדר' תחלת בו באופן חוט הסדר' והתנועה במה
שאחריו מאחרי העוף ובעת החתך הווידין בזה העוף הנה יהי' העוף בחלדת הכלי שלא
יתנועה ולא יפרכם כלל ולזה יזה דמו בצור' אשר ידע' הכהן ולזה תחלא שמה שהיה מהעוף
שיקבל דמו בכלי ישחט ולא יחלק כמו שתראה בצפורי מצורע ואולם לחא היו מעט חטאת העוף
לעש' ועולת העוף לחעלה בהפך הענין בעולת בהמ' וחטאת בהמה הנה בזה עיון עמוק ולאחר
כי מפני שלא היה בחטאת העוף דבר נקטר לשם יתע' והיא' הכול' בחטאת כמו שהקדמנו
שישתדל החוטא בעבודת השם יתע' ויתקרב אל יודעיו לחיון יביאהו אל השלמות והיתה העבוד'
השלמה לשם יתעלה בצורה הנה ראוי שיזרק דם זה החטאת במה שהיה מהמזבח מעיר הצור'
והכול' בזה כדי שלא תהיה תאותו וכפשו כי אם בשלמיות המיוחדים לגיהו ויכון בשר זה החטאת
לכהני שיאכלוהו במקום קדוש לשב' בעיה אשר היה זה הענין בחטאת בהמה ולפי שלא נשלמ'
בזה ההערה השלמה אשר היתה בחטאת בהמ' שתשמל הנפש בחמר אשר הוא סבת החטאים
אל' וכו' ישתדל גם כן לעבוד ה' יתע' שיהיה מהכרת חטאת העוף בשהיה תחתיה חטאת
בהמ' שיהיה עמו עולת העוף וגו תשלם זאת הכונ' זה כי דמו היה שותת בחלק העליון מהמזבח
חלמעל' לחט' באופן מורה על הפרדה אשר הוא מעצת החמר ולא על הקשר שהוא מפלת
הצור' כי מה שיורה על הקשר הוא כשהיה רוסס הדם הולך בדרך כאלו רקף המזבח ולזה היה'
זאת המתנ' בחלק העליון מהמזבח כי הוא חוצ' על החמר ויעיר שיש חדל שתשמל בנפש זה החוטא
בחמרו שהוא סבת החטאים וגו יעבוד ה' יתעלה והנה הי' כלה כלל לסבה בעינה שהיה זה
הענין בעולת בהמ' ולא נתה התור' לנתן העוף לנתחים לחורות על ההפסד אשר יהיה מצד
החמר כי כבר נשלמ' כונת אלה הענינים במה שנמצה דמו על קיר בארך שיורה על ההפרדים
שתהיה מצד החמר כמו שביארנו · ולזאת הסבה לא תמצא חטאת העוף שלא תהיה עמו עולת
העוף תמצא זה בחטאת חוטא בסבעת הבדו' ושמאת מקדש וקדשיו וסבעת בשוי ובקרבן זב וזבה
ובקרבן מיר אשם מצורע הנה והוא מה שנראה לנו בכתיבת הסבה בזה והוא כפלא מאד כמו שתראה
והנה לא היה אפשר שיתנן דם העוף על קרנות המזבח ולא כשיתנו מהנו שתי מתנות ברוחב
בשתי צדי האלכסון כמו הענין בבהמה כי לחטוטי דמו לא יהיה אפשר לקבל דמו בכלי להוליכו
מקום אלו המתנות ולזה חוייב שלא תהיה כי אם מתנ' אחת מנוף העוף בעצמו וראוי
שנעיין למה היה' ההזאה בחטאת בהמ' בלבנע הכהן תמימות ואין הענין כן בזריק' בעולת
ובשאר הקרבנות ונאחר כי מפני שהיתה הכונה בחטאת חטאת בהמ' שיתן אל לבו מביא זה
הקרבן שיחשיל נפשו על חמרו באופן שיהיה כאחר מהחטאים על שאפילו בעניינים החמריים
ישתדל לעבודת השם יתעלה וב"ה יעבדוה והנה היה' זאת הנתינה לשם בלבנע הימנית להעיר
שהיה פעולותיו החמריות כלם מושות אל היושר והנכוב' ובזה האוכן ישלם לו שיעבוד בהם השם
יתעלה כי הלבנע הוא כלי להדבק מהפעולות ולזה תמצא שגם בה' יתע' אחר דוד עליו השלום
כי אראה שמיך מעשי אצבעותיך ואומר בתור' על הלוחות כתובים באצבע אלהים לאצבע אלהים
היא והיה זה כן לפי שבידים יעשה האדם רוב הפעולות והתלאות והכ' יושמו על המערכת עניים
בעת הבנת כתיר התמיד על האש כדי שתאכל האש העצים ובלא אצבעותיו תאכל הבלי העולה והיה
זה כן להעיר על שההפסד היה לחי מצד מה שלך מחמו מדרגה האולי והוא הנשם הלומח לא
מצד מה שלך מחמו מדרגת הצור' ולזה היה הכליון לאבדי חיי בעבת העצים כי הצור' ההוא
אשר תשתדל בשחיטת הבמאה לא נורה כפי מה שאפשר ובכלל הנה הטובות הם לבנר מצד
הצור' והרעות מצד החמר והנה יבא זה הענין אל העיון בצור' על מדרגותיה ויכלה העיון בזה
אל השם יתעל' ובזה האוכן יהיה גם כן מייחד עניין קרבן עולת התמיד להגעת הגבוה' לחוכן
לה וכבר ביארנו בפרשת בח בזה הסבה אחרת הנה לומר להתיחד בענין הקרבת הקרבנות להגעת
הגבוה' והנה היה האשם זכר לפי שהחטא בו לעשה מהחטא אשר יביאו עליו אשם חטאת כי כל
מה אשר היה החטא יותר מגונה ראוי שיהי' הקרבן עליו יותר כחות ולזאת הסבה גם כן היתה
זריקת דמו למט' כמו הענין בעולה להעיר על שישים כל תאות נפשו להשלים מודתו והיו
נקטרים החלבים על מזבח העולה והבשר נאכל לזכרי כהונה במקום קדוש לסבה בעיר' אשר היה
זה הענין בחטאת ואולם חיוב היותו בא בכסף שקלי' לחשוב כי הסבה בזה מבוארת באשם מעילו'
ואשם גזלות וזה כי מפני שהיה רוצה להגיע במה שאינו שלו כאשם גזלות או שהי' כהנה במה שראוי
שישמור חלבנות ממנו רצה התורה לענשו בזה המחון עד שלא יוכל ליהנות להביא קרבנו בפחות
מד' סלעי של כסף נקי לתנן ירבא מזאת התכול הדע ולזאת הסב' בעיל' נעגם בשוקים חטא על מה
שרצ' להחזיק בו שלא כדין או שנהג בו שלא כדין לתנן יותר מזאת התכול' הדע' ויפלגו לתקי' בדברי'
שיהג' מה' שלא יהי' שום מדי בהכאתו מהם ואולם בשם שבת תמים ת"ג כ מצד הו' באופן מהזה שכב'
הי' לה לעשו בכסף באופן שישמו שלא בביאתו תאותו ז כמו שו ההגאו' בבעילו שלא יתרחק מן' מה
שיש בו לד לחיסו ובו' האוכן בעינו הי' לחבש שתתן הסב' כאשם על אשם לא הוד' לא שהי' בכסף שקלי' כי זה
יקר'

יהי לענשו כסף באופן שישמר שלא תביאהו תאותו אל כמו שו ההנאות והתאוות בבעילות ובמאכלי
שלא יתקדש בתכלית מה שאפשר אם יש בהם שום משם אסור ועוד כי מפני שלא היה ראוי שיביא
על זה חטא' כי החטא לו למטה מהחטא שהועד אליו שחטא הנה ראוי שיהיה קרבנו הקרבן הבא
על החטאים הגדולים אשר הם למטה מהחטאים שיתחייב עליהם חטאת ובמה שהוא בזה התואר
הוא אשם ולזה יהיה דינו דין אשם מעילות ואשם גזלות שהם באים על החטאים הגדולים אשר הם
למטה מהחטאים שיתחייבו עליהם חטאת והנה היו המנחות הנאפות באות פתים לא מצות
שלחות כי פתיתת המצות יורה על ההפרד שתהיה מצד החומר ולזה היה הקומץ הבא מן הפתיתי'
ההם מורה על החומר ובלה עמו לבונה להורות על הצורה המדברת כמו העניין בקטרת הסמים
לפי מה שביארנו בפרשת ויקחו לי תרומה ובזה קבץ זה הקרבן תועלת העולה באופן מה כי הכוהנים
בו שלוחתו וחמרו ישים לעבודת השם יתעלה ובלה עמה שמן להעיר על שבבחר שבעבייני' החמרי'
ישתמש לעבודות השם יתעלה כמו העניין בהקטרת החלבים מהחטאת ובאכל שרי המנחה לכהני'
במקום קדוש לשבה בעינה אשר היה בשר החטאת באכל לכהנים והנה היתה מנחת כהן גדול
התמידיית והיא מנחת של כהן גדול באופן שנמכר להעיר על הכוהנים בעינה אשר תעיר עליה תמיד
של שחר ותמיד של בין הערבים וכבר נזכר זה במה שקדם והנה היה עמה לשבה הזכרת לבונה
כמנחה והיה בה לבוי השמן לתעלה זה הקרבן והיה פתים לבונה בעינה שהיה תמיד המנחת
לבתתים והיתה כלה נשרפת כמנחה העולה שהיא באה עמו ועוד שלא היה ראוי שיהיה שרי
המנחה הזאת לכהני' כי לא יתכן שיעשה זה להיפרה שיתקרב אל הכהני' ללמוד דרכי התורה כמו
העניין במנחה הנאכלת ובחטאת ובאשם כי הוא מהם והוא עם זה היותר נכבד שבכהני' וזה ממה
שיוסיף הרחקה בזה ולזאת השבה בעינה היתה כל המנחת כהן כלל אלא אם כתבאר בה שלא ישים עליהם לבונה
כמו העניין במנחת חוטא ובמנחת סוטה והנה מנחת הסולת היה עם שמן ולבונה כמו העניין במנחו'
הנאפות לשבה ההיא בעינה ולא הוצרך בה לדב' יעיר על ההפרדה שתהיה מצד החיבר כי הסלת
בעינו יעיר על זה כי הם חלקים נפרדים ואין שם מה שיקשור אותם וכן העניין במנחת בכורים
שהיא גרש כרמל ובלה עם שמן ולבונה והנה גרשה יורה על ההפרדה כי חלקי נפרדים
קבצם מקצת ואין שם מה שיקשור אותם: והנה לא היתה במנחת חוטא לא שמן ולא לבונה מפני
שהיא חטאת כמו שאמר' תורה לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא וזה שהחטאת
הוא מעיר על הדברים המחרמים לא על הצורה ולזה היתה זריקת דמו למעלה לא על ארבע קרנות
מזבח העולה כמו שזכרנו ולזה היתה שם לבונה לפי שהקטרתה מעיר על הצורה ולא היה עמה שמן
אלא אלו העניינים המחרמים אשר עליהם בא זה הקרבן באופן שיתוארו בשם מיוחד הפעולות
המחרמות אשר ישתמשו בהם לתגעת המושכלות אבל די בהם שישתדל החוטא שיסיר המרי מהם
ויהיה השתמשו בהם לעבודת השם יתע' כמו שזכרנו בכוכה הזאת דם החטאת והנה היתה הסלת
מיוחדת על התפרדה שהיא מצד החומר והנה באכל שרי המנחה הזאת לזכרי כהונה במקום קדוש
לשבה בעינה אשר היה באכל בשר החטאת לזכרי כהונה ואמנם מנחת סוטה לא היה לכפר אבל
היה הכוהנה בה להביא הענש על השטה אם נשמאת כמו שאמר שם כי מנחת קנאות היא מזכרת
עון ולגזות העניין ההוא היתה נעשות המנחה ההיא במנונה שבפני' כמו שבאר שם בנ"ה ואולם
השלחו' מפני שאינם באים על החטא לא היתה שחיטתם בצפון ולפי שהיתה באכל לבעלים היה
קדשים קלים כי לא יתכן שיאכלו מקדשי קדשים כי אם זכרי כהונה והנה השבה בהיותו באכל
לבעלים קצתו וקצתו לכהנים וקצתו לחזבח להורות על שזה האיש מכבד השם יתעלה ויודעיו ומה
שחנמו השם יתע' ושהוא מודה שכל הטובות מאתו ולזה יתקרב אליו ויודעיו כפי היכולת ויתקרב
אליהם ויחלק לו מטובתו עד שיאכלו יחד על שלחן אחד ולפי שזה ההתעוררות יבא לאדם מצד
הצורה היתה זריקת דמו בחלק השפל מהחזבח וסביב באופן שיורה על הצורה: וזה האופן יהיה
קרבנו נרצה ולזאת השבה היה מניף קרבנו להשם יתעלה וליודעיו בהולכה והנחת והעלאה
והורדה להורות על שהשם יתעלה יתעלה בכל פנות שהם בו והנה
בזה עוד הערה על מציאות הצורה אשר תישיר השגתה בשם בכלן צורה ראשונה היא
שכל זה כי החזה אשר תיוחס אליו התנופה הוא מתנועע בבעלי חיים ההולך על ארבע
בהולכה והבאה לשלוף האויר הקר אשר בסבתו יתקיים החום היסודי בלב כמו שיתבאר בטבעיות
והשוק אשר תיוחס אליו התרומה הוא מתנועע בהעלאה והורדה ובזה האופן תשלם ההליכה
לזה הבעל חיים ובהיות הענין כן שיש לבעל חיים התחל להתנועע בגדלין הפכיי בכל מיני ההפכיו'
הנה ידענו שאין הסבה זה כודד וקלות כמו העניין בתנועת היסודות כי מה שזה דרכו לא תהיה
לו כי אם תנועה אחת ממיני התנועות לא כלם ובכלל הנה זה יורה על מציאות הכפש ומחמה
השתלשל העיון אל הצורה הראשונה שהוא האלוה יתעלה ועוד כי אלו התנועות יביאו אל העיון
באמיצע הראשון שלא יתנועע ומאלי עם שאלו התנועו' מורות על תנועה המתנועע מעצמו והוא
הבעל נפש שיעיר על מציאות השם יתעלה כמו שיתבאר בטבעיות הנה הם מורות גם כן על כל מיני
התנועות הפשוטות וזה כי ההנפה מפני היותה לפני השם רצה לומר שפני המניף הם לצד המערב
הנה היתה ההולכה מחזרת למערב והבאה ממערב למזרח ואילו הן צדדי תנועות הגלגלים כי
קצתם מתנועעים ממערב למזרח כמו שהתבארה בספרי התכונה וכבר תמצא זאת התנועו' תמידית
לבעל מי רצה לומר תנוע' מה שהתמיד היותו נמצא כמו העניין בתנועת הגרמים השמימיים
והמרומה היתה כוללת התנועה מן המאמצע ואל המאמצע והם התנועות הפשוטות אשר תמצאנה
ביסודות והיא תמצא לשון פעם ופעם לא תמצא כמו העניין בזה ביסודו' רצה לומר שהם ימצאו פעם
ויתנועע פעם ובכבר ידעת כי מהתנועות האלו ולקח מופת חזק על מציאות המניע הראשון כמו
שהתבאר בטבעיות ומה שאחר הטבע: והנה היתה התנופה על ידי הכהן בידי הבעלים כאלו
הכהן ייסיר הבעלים אל הסגת זה הדעת האמתי יתקרבו אליו הבעלים והיה הכהן לוקח חלק ה'
יתעלה וחלקו מן ידי הבעלים להעיר הבעלים מלבונים מתנים לשם יתעלה ולכהני' ובעבור זה עשו
זה הקרבן להתקרב לשם יתעלה וליודעיו לחנן יישירום להשיג בשלמות כי מהשם יתע' יושפעו כל
הטובות ולפי שזה ההתעוררות להבאת זה הקרבן לא יהיה כי אם מצד הצורה ולא הגיע גם כן
למעלה העולה והחכמה עד שיהיה שם מה שיורה על שלא ישתמש בחמריות כי אם להשלמת השכל
ולעבוד השם יתעל' לא היה הלחם הבא עם תודת זבחי השלמים פיתים כמו העניין במנחה הנאפת
בתנור או במרחשת אבל לחם שלם ומצות שלמות ולהיות השלמי' קדשים קלים לא הקפיד
התורה בזמן אכילתם שיהיה בפשל בלילה כמו העניין בשאר הקדשים והקפידה התורה בזה בזבח
התודה לפי שבו מהשלמות יותר מהה שיחלא בשאר זבחי השלמים עד שלא יחסר עמו דבר ממיני
הלחם ולזה ראוי שידוקדק יותר בתקונו שיהיה בשלם שבכבים עם שבבר לפשר שיהי' הבאת התוד'
על הטובות הנפשיות והשלמים על השמחות והטובות הגופיות ולזה היו שלמי שמח' ושלמי חגיגה
במועדי' אשר נומו לשמות בהם ולחוג בהם ומחלקת התוד' באה על קדוש העיר והעזרות כמו שבוכר
בעזרא או תהיה התודה על כתיבה ההודא' לשם ית' במה שהשפיע מהטובות כשיתעורר בעל הקרבן
בזה בעצמו' והשלמים באה על עניני שמחה לחנן נזכור השם ית' בעת משמחות האלו הגופיות כמו
שאמר וגילו ברעדה ולחמו ז"ל במקום גילה שם תפל רעדה כי רוב השמחה יביא אל הבעיע' בשם
ית' ולזה יצטרך אל זה הקרבן ואיך שיהיה מזה הנה התודה היא יותר נכבדת ולזה הקפידה התורה
בעניה יותר ולזה היה חלק הכהנים הגדול והשוק כי מהיישרה אשר תהיה לבעלים במה שתעיר
עליו זאת התנופה והתרומה תהיה להם מצד הכהנים במה שיודיע אותם מהדעות האמתיות בזה
ולזה היו שני אלו האברים אשר תמצאנה להם אלו התנועות בטבע לכהנים והנה היתה האליה מן
הצאן קרבן לחזבח עם שאר החלבים כחטאת ואשם והשלמים להיותה החלק השמן יותר מהבעל חי
וכל שכן בא"י כי שם ימצא מהשומן מצד בטיות הכבשים ולזה היתה השבה בהיותה נקטרה לחזבח
השבה בעינה אשר יוקטרו בעבור שם החלבים וראוי שבעיין לזה היו נקטרין שם ב' הכליו' והיותרת
עם חעע מהכבד כי זה לאינו מחויב הבעל חי ההוא והשמן שבו אלא העניין בו בהכך וגא' כי זאת
החקירה ואם היא קשה מאד הנה אפשר שנאלי' הסבה בה במה שהקדמנו בזה וזה שבבר באלנו
שהעבר בהקטר' אלו החלבים לשם יתע' הוא שישתמשו בעבודת הש' ית' במיעוט הדברים החמריים

והוא מה שהיתה מהם מיישיר לשלמות השכל להשכיל ולדעת השם יתעלה כפי היכולת ומה שנזכר
התוזאר הם החושיות שנקנה מהם המושכלות הראשונות עם ההשגות כשנפשיט מהם המשיגים
ההיולאניים שהיו בהם הדברים המושגים פרטיים כמו שהתבאר במקומות' הנה העיר' התור' על
זאת הנרייר' והפשט' באלו הדברי' שאתה להקטירם מן החלבים וזה כי הכליו' הוא אחד מן האברים
אשר בהם יופשטו מהם הכבד מה שבו מן המותרות והשמרים כדי שישאר הדם בכבד נקי מן
השמרים כמו שהתבאר בטבעיות: והיותרת גם כן יבדיל כלי המותרות והם המעיים מהאברים
הנכבדים העליונים והם הלב וכבד והרא' וכאלו יעיר בזה אל שיפליג העיון בלקיחת אלו ההקדמות
הראשונות מהמוחשות שלא נקח דברים המקריים תמורת העצמיים עד שנבדיל הדבר המקרי
מהעצמי: והדבר המדומ' מהמושכל כי בזה נתיסר אל הנכונה כמושכלות ויהיו נשמרים מטעיות
הדמיון אשר ירחיקו מהנכונה בהרבה מהדברים והנה בחרה התור' הכליות מבין שאר האברים
אשר תשלם להם הבדילה לדם מכבד כמו הטחול והמרה מפני לקחה החלב שעל הכליות וזה היו
הכליות נלקחים עמו והנה לא היה בשלמים עוף כי לא יתכן למיעוט כמותו שיאכלו ממנו יחד
הבעלים והכהנים והשם יתעלה לומר המזבח וזה מבואר מעצמו והנה היו חטאות הנבול
והנשיא שעיר לפי שבבר נעתק העניין בהם למעלת' אל שיהיה החטאת זכר ולזה חוייב לגמות העניין
שבא עליו זה הקרבן שיתלא בו הפחיתות מצד אחר ולזה היה חטאתם מן המין הפחו' שבמיני
הבהמה אשר יקריבו מהם קרבן רוצה לומר מן השיר ולזה תמצא בחטאת יחיד שהקדימה התורה
שעירה לבשבה לבקשת התורה שיהיה זה הקרבן פחות מאוד לגמות העניין אשר הוא בא עליו
ואולם קרבן כהן גדול היה פר למעלתו במעלה במה שהיא מעלה אמונית וכן קרבן בית דין ששנו
בהוראה ועשו רוב ישראל על פיהם אלא אם היתה השגגה בע"ז שאז יביאו שעיר מצד עצם ע"ז כמו
שאחר ולא יחבאו עוד את זבחיהם לשעירי' ואולם האשם לא היה בא רק מהצאן והיה זכר להיות
הגמות אשר בעניין שבא עליו האשם לחטא מהגמות אשר עליו בעניין החטאת: ולא יבא מהעזים
ולא נקבה עם שהתורה כוכה בו לחסר מיון החוטא ולזה נותה שיהיה בא בכסף שקלים והוא
מבואר כי הזכר מן הצאן הוא יותר יקר ומה שיבא מן העזים וכל שכן בארץ ישראל אשר נחצא
זה השומן המופלג בחלבות הצאן והנה הקפידה התורה בחחשבות בעניין הקרבנות בזה האופן
הנפלא המכר בגדול לכבוד הקרבנות כי כמו שחוייב בקרבנות שיהיו תמימים ושיאכלו בעת
היותם יותר נכחים: ושתהיה הקרבתם על יד הבלתי בעלי מומין: והטהורה מזאת המשפט'
הנכבדת שנבדלו לעבודת השם יתעלה במקום המיוחד לזה והוא בית המקדש ובבגדים המיוחדים
לזה כן תחוייב לא שתהיה מחשבתם במה שיחסר מעלת הקרבן: ועוד כי רוב התועלת אשר
בקרבנות הוא מפני המחשבות כי הטעות אשר זכרנו בעניין הקרבנות התחלתם היא המחשבה
וזה כשנחשוב בעניינם למה היו בזה האופן והמחשבה הבאה תביא אל מה שאליו היתה הכונה
בהקרבת הקרבנות וכבר הערנו מה שהקפידה התור' באלו המחשבות שלא נחשוב שלא יהיה מדי
במחשבות המגומות אחר שאין בהם מעשים ובתיר מפני זה לשלא מחשבתנו בענינים הבלתי ראוי'
כי המחשבה היא סבת המעשים וזה כי האדם יחשוב בדבר המגונה ואחר יתעורר לעשותו ויעשהו
ולז' אמרו רבינו זכרונו לברכ' הראוי עניר' קשים מעבירי' כי הם סבת העבירי' והאדם יקל בזה
לחשבו שאין זה חטא והנה בא הצווי לשרוף פסולי המוקדשים במקום הקדש למעלת הקדשים
ולכבודם ולפי שדם החטאת יזרק באופן מור' על החומר המתיר התור' בו שאם הוא' ממנו על הבגד
יתכבס במקום קדוש לגמות עניבו ולהורות שהוא מושא המרי עליו ולז' לא יתכן שישאירו ממנו
רושם בבגד וכן לגמות עניבו בפשל החטאת אם הוצא ממנו אל הקדש פניש' להרחיק מה שיעיר
על השלמות והנה לא הושם בבגדי כהונ' שום בגד ברגלים לפי שתתנאי הכהונ' בגדי כהונ'
ובית המקדש וכמו שחוייב שלא יהי' דבר חוצץ בין בשרם לבגדי כהונ' שבאמר ומכנסי בד יהיו
על בשרו כן חוייב שלא יהי' דבר חוצץ בין בשרם ובית המקדש בהולכתם הדם והאברים ובשאר
העבודות: והב' הי' אם מזבח הקטרת לקות מעל המזבח העול' להורות על שהפשד יקר'
לאדם מצד מה שילך ממנו מדרגת החומר לא מצד הצור' ולז' היה לקות מזבח העול' שיור'
על הפשד החי המדברים שהולך מדרגת החומר מהצור' המדבר והב' לא היה כחלק מזבח הקטר'
כמו החלק מזבח העול' לפי שהפשד אשר יהי' בו מציאות הנפש המדברת על שלמות בהפרד'
מהחומר ולז' היו מקטירים שם הקטרת כמו שבארנו במה שקדם והב' כמו שהית' מערכת האש
שיקחו ממנו אם מזבח הזהב זולת מערכת אש הקרבנות להיותו יותר קדוש ויותר קרוב מקדש
הקדשים כן היה מחוייב שתהי' שם מערכת עלאית לקטרת הנכנס לפני לפנים והיה ראוי שתהי'
זאת המערכ' ביום הכפורים לבד והי' בהכרח היותר מערבית ביום המזבח העול' וזו היא הסב'
בהחת שם אדבע מערכות ביום הכפורים:

והנה באם התחדשי שהי' בחזבח העול' שלא היו מקטירים בו דבר אחשוב שתהי' ההוראה
בו על החוש היסודי אשר בנמצא נמצא שהוא סבת קיומו וזה כי כמו שהי' בעולת
תמיד של שחר רמז אל הסוד' ותמיד של בין הערבים רמז אל ההפשד כמו שהתבאר בפרשת ואת'
תצו' כן הי' שם אם מוד' על הסוד' והוא אשר לא יקטירו בו דבר: ואם מוד' על ההפשד והוא אם
המערכ' אשר עליו תהי' הקטר' והב' הי' זה נאות לא' שיתנאי מזה כי החוש הנכרי תמצאהו
תמיד כלי להפשד והחוש היסודי כלי להסוד' ולקיו' ושני מיני החוש האלו יתחלשו מיסוד האש
לפי מה שיתחזק בו משאר היסודות ההפכים כמו שיתבאר לפי שעיין עיון מעט בטבעיות:

והנה באה האזהר' שלא לבבות אלו האשים להורות על תמידו' עניינם מצד הסבות התמידי'
אשר שם השם יתעלה בהם ביום בדא זה המציאות כן הסבות המתחדשות זה באמצעו'
הגלגל המזל הם שבות בסבות על עניין אחר אולי הית' הכונה בהקרבת חלב על כל קרבן שלא
נחשוב עניין הקרבנות דבר תפל שאין בו טעם ולז' בא עתה המלת להורות שיש בעניינם טעם כבר
תמצא תפל מה שהוא בלי סבה ובלי טעם אחר ולא נתן תפל' לאלהים והתפל הוא הבל המלות
ולז' יערבו עניין החלב הבא עם הקרבנות על שבבקש טעמם בעמוד מפני זה על כוונתם ואפשר
שיהי' בזה סבה אחרת זולתי מה שזכרתי:

ובאן נשלם מה שיעלנו לבאר בעניין הקרבנות לפי מה שאפשר לנו בזה המקום ואולם
המאחר בקרבנות הנשארים ובתר הדברים אשר באלו הקרבנות יהי' בגה בהגיענו
אל מקומם וראוי שתדע שהתור' תשתמש בעני' אחד לתועלת רבות כמו שהתבאר בתור' מעניין
השבת כמו שזכרנו במה שקדם:

והנה אחת מהכונות היא' להרחיקם ממה שנלנו עליו מהקדבת הקרבנות לע"ז כמו שזכר'
זה התור' בפרש' אחרי מות בדיאור אחד שם לתען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם
אשר הם זובחי' על פני השד' והביאום לי' ונומר: ולא חבאו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם
זונים אחריהם: ולז' גם כן ידע' שתהי' אחת מהכונות בעשיית המקדש והבדל הכהנים לאלו
העבודות אלא שעם כל זה אינם ראוי שלא יהי' בעניים תועלת בעלמות שאם היה הענין כך
לא היה נימוס אלא העבודות בזה האופן הנפלא אבל תהי' הנוא' להקריב הקרבנות לי' לא זולת
זה ובכלל התחכמ' התור' שיתחדש מהם תועלת בעלמות כמו שיעש' הרופא השלם כשירא' העלול
בלתי מקבל מוסרו בהנהגתו הרע' הנה יתקבל שבבבר הרע בעיניו יגיעהו אל הבריאו' אם היה
אפשר לו זה משל זה אשם רצה לאכול ואכל בלתי באות לו מצד חולי יחבר אליו הרופא דברי'
יסירו רוע המאכל ההו' ושיבזהו באופן שירפ' חוליו ולז' סדר השם יתברך מימוסי אלו העבודות
בקרבנו' בזה האופן הנפלא להעיר על זה העניין הנפלא אשר הערזנו עליו וכן היה סדור עניינו
המקדש בזה האופן הנפלא להעיר על מי שהערזנו אליו מעניינים כי עניני אלו הדברים בעלמם
מעירים אל מה שיעיר העיון בהם שזאת היתה הכוונ' בהם עם החלת בעל דין לא נעשרך
לעדים ועם זה היה בזה תועלת אחר להתמיד השלמות האנושי באותה הזאת בשהי' שם
משפט' מיוחדת לעבודת יי' המשתלים בעיון תמיד ובחכמת התור' עם מה שהישיר אותם מה
שבמקדש ומפנין הקרבנות אל השלמות בהערות נפלאות אשר יעירו המעיינים בהם ומזה
הצד גם כן יהי' תועלת שלישי בעניין הקרבנו' והוא כי בהם ישיגו הכהנים עם אשר מתמ' כהונ'
מה שיצטרך להם מהערף והלבים ויהיו יותר מוכנים אל שישלמו בעיון ובז' ישלם לישראל הגעת

השלמות

קומץ מנחה

פרשת צו

זאת תור׳ העולה ושסיר ליה והשיב את הגזלה אשר גזל והיא העול האסתים: היא העולה פי׳ ער נסא הכבוד: ועוד ר״ל שכל הלוסר בתורת עולה היא העולה עצמה שהוא כאילו הקריבה: כל הלילה לרעת חז״ל שהעולה באה על הרהור הלב לכך נאסר כל הלילה שהרהור חלב יותר מצויים בלילה מביום כד״א על משכבי בלילות: בגדי אחרים אח״כ בגדים שבישל כהם קדרה לרבן וכו׳ תיבה איסבא ה״ל רהא בתחילה היה עושה העבודה וא״הכ סוציא הדשן וי״ל דרעת חז״ל על היום הבא אחריו: אש תמיד מיהר שהרי כבר נאסר ואש על המזבח וגו׳ אלא להודיע גודל הנס שהמזבח היה של עץ והנחשת כעובי דינר והאש תמידי ולא היו ניתך וגו׳ נרף: תמיד אף בשבת אף בטומאה: וכל כלי חרס אשר תבושל בו ישבר וקש׳ מר כ״ר שהבליעה נעשית נותר הוי ניתן שעה הפנס ואבאי ישבר וי״ל דבקרשי׳ כתיב לשהה לגדולה לכן בעינן כדרך הכלים והגיליב שאוכלין אכילת׳ דוקא בלי שום נתינת טעם אחר אפי׳ לפגם א״נ בשום נותר הוא נאסר שא״הכ כשיגיעו בו קרשי׳ יחזור לירלום ויאכל נותר: שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל פי׳ כשהשאו בעגל לקחתי מהם ואתן אותם לכהניב וש״ת בשיוכו יהוה להם ה״ל לתק עולם מאת בני ישראל שיהיו נשרים מהם העולם: ביום צוותו את בני ישראל להקריב קרבניהם קשה א״כ איך אמר הנביא כי לא צוותי על דברי עולה וזבח ר״ל שאין צריכאמרן שלא יחש׳ צוה בתרבנות לכפרתו אבל בוותה ה׳ ית׳ שלא יהטאו ונעלה נהיה צריכי לכפרה: כי כו׳ צויתי אם ה״ו אלו שעם לא ארע להיביב לכם רק כי כן צויתי ונזרת מלך הוא:

הפלח פרשת צו

השלמות בכלל בעינו אשר היו מתלקקים ממנו והם הקרבנות לע״ז ישתבח צור הכל כעל כל אשר נמלמו ורב שוב לכל ישראל ואנחנו מתני׳ לו תור׳ על מה שנל׳ למו הבנה ופתח להשנתם אלו הענינים המעוקים אשר לא מלאמו בהם דבר לוגלתנו ויתכן שתהי׳ להשנתם לכל מלאמו מה שיתיקנו מתקיר בהם בזה האופן והכ׳ עזרנו הם ושלמנו המתאחר בזה הזמן התוצע עם רוב הטרלות אשר לנו והכ׳ השלמנו המאחר בזה בסוף מלחשון של שנת תשעים ושלש׳ לפרט הלף השיבי לגיל ישתבח הנר הכל אשר נתן כוחת בלבנו:

ואולם התועלת המגיעות מזה הספור הם י״ג

התועלת הראשון היא בחלות והוא להודיע קנת דיני העול׳ ומה שהי׳ מהם לכהנים וכבר התבאר התועלת המגיע מזאת המצו׳ ממה שקדם:

התועלת השני הוא בחלות והוא להודיע דיני הנערת הלא בחזבת העול׳ והאזהר׳ שלא תבבהו וכבר נתבאר התועלת המגיע מזה בחה שקדם:

התועלת השלישי הוא בחלות והוא להודיע הנשאר מדיני המנחה והנאכל ממנה לכהנים וכבר יתבאר מה שיגיע מתועלת זאת המצו׳ בחה שקדם:

התועלת הרביעי הוא בחלות והוא להודיע דיני המנחה התמידית שיקריב כהן גדול בכל יום בקר וערב וכבר נתבאר התועלת המגיע מזאת המצות מזה שקדם:

התועלת החמישי הוא בחלות והוא להודיע הנשאר מדיני האשם זאת והנאכל ממנו לכהנים וכבר התבאר התועלת המגיע מזאת המצו׳ ממה שקדם:

התועלת השישי הוא בחלות והוא להודיע הנשאר מדיני האשם והנאכל ממנו לכהנים וכבר נתבאר התועלת המגיע מזאת המצו׳ ממה שקדם:

התועלת השביעי הוא בחלות והוא להודיע הנשאר מדיני השלמים והנאכל ממנו לכהנים וכבר התבאר התועלת המגיע מזאת המצו׳ בחה שקדם:

התועלת השמיני הוא בחלות והוא להודיע הנשאר מדיני המנחה לכהנים ומתן זמן אכילתם הקדשים לאחר זמן אכילתם ולשרפם אם מותרו וכבר התבאר התועלת מזאת האזהר׳ בחה שקדם:

התועלת התשיעי הוא בחלות והוא שלא יחשוב הכהן מחשבות בעשיית הקרבן שיפסל הקרבן בעבורם ותועלת זאת המצות מבואר והתבאר עם זה בחה שקדם:

התועלת העשירי הוא בחלות והוא האזהר׳ שלא לאכול פגול וכבר נתבאר התועלת המגיע מזאת האזהר׳ בחה שקדם:

התועלת האחת עשר הוא בחלות האזהר׳ שלא לאכול קדשים שנטמאו והנוגע לשרפם בלא וכבר יתבאר התועלת המגיע מזאת האזהר׳ בחה שקדם:

התועלת השתים עשר הוא בחלות האזהר׳ שלא יאכל הטמא קדשים וכבר נתבאר התועל׳ המגיע מזאת האזהר׳ ממה שקדם:

התועלת השלש עשר הוא בחלות והוא להשלים דיני איסור החלב והדם וכבר נתרנו התועלת המגיע מלאו האזהרות בחה שקדם:

פרשת שמיני

ויהי ביום השמיני ר״ל לאחר עבור שבעת ימי המלואים כי אז כשלם עניין משיח אהרן ומשיחת בניו באופן שהיו ראוים לכפר עליהם בעצמם ועל זולתם והיה תחלת אהרן עגל לכפר על חטאת העגל ומה היתה כוונתו טובה כמו שבארנו ואחנם היה דרך כפרה כי כבר חטאו בזה הענין קנת ישראל ובאלו היה אהרן בזה סבה מה ואולם בני ישראל מפני שעשו קנתם ממנו ע״ז היה קרבנם דומה באופ׳ מה לקרבן הבא על שגגת עבודה זרה שהוא שעיר לחטאת ופר לעולה ובכאן היה שעיר לחטאת ועגל לעולה תחלת הפר להעיר על מעשה העגל והכ׳ היה עיקר כבש לעול׳ לשב׳ בעיר אשר בא מאיש להיות מחלות המלאים שהיו עובדים חזל עלה והי׳ שם שור ואיל לשלמים שהם הי׳ הנבחרים והי׳ שם חטאת ועול׳ ושלמים להשלים הרצון לישראל עם השם יתעל׳ בשלם שבפרים כמו שבארנו מענין אלו הקרבנות והית שם חבת בלול בשמן להוסיף שלחות בזה הרצון וכבר התבאר בחה שקדם שדר הקרבת המנחה ושהו׳ עם קומץ לבוד ולו׳ לא נשב׳ הביאור בזה המקום: כי היום יי׳ נגלה אליכם רצה לומר שילה אליהם כבודו ויגיע בזה ריחם מחם על כך המוכת בעיית הקרבנו׳ הלאו וגזה לה נגעתנו לבאר זה בה המקום: ויסחבהו ויזבחהו כראשון רצה לומר שהכהן בעצמו שחטהו והזה ממנו על קרנות המזבח כמו הענין בראשון אבל לא השוהו לראשון לבאר דיניו כי זה החטאת לא הובא דמו אל הקדש פנימה כמו הענין בחטאת אהרן שמזכר אחר זה ולזה היה דינו שיהי׳ נאכל לכהני׳ כמו שקדם מלבד עולת הנקר רצה לומר כי כל אלו הקרבנות המזכרים שהם קדשי קדשים הקריב אהרן בזה האופן מלבד עולת הנקר שהקריב קודם אלו הקרבנות כולם: כמשפט רצה לומר שכבר הקריב קדם שיקריב חטאתו כי כבר נשלחה לו הכפרה בשגגת ימי המלואים בלא מספיק לו להכשירו להקריב העול׳ אבל לכבר על ישראל חוייב שיביא קדם זה החטאת לכפר בו יחד בעדו ובעד העם ואחר הביא חטאת העם: המלים והחכם׳ והכלות ויתרת הכבד המכם׳ הוא המלב אשר על הקרב ולפי שזכר באחרונ׳ הכלות ויתרת הכבד למלנו שהם הנשמו עליונים בתוכ׳ כדי שיתעוררו הבעלי׳ בעניינם למה בחר השם יתעלה שיוקטרו עם החלבים והנה הם אינם מהמיטב והשמן כמו שאר מה שיוקטר מזה נשם יתעלה ויהיה זה סבה אל שיגיע להם התועלת המכוון בזה הענין: ויגש אהרן את ידיו אל העם ויברכם: זו ברכת כהנים שיתבאר עניינה בפרשת נשא והיתה עם נסיאות כפים כמו שנבאר הסבה שם בנזירת העליון: ויקחו בני אהרן דם ויתנו אל ידיו הנה לא רצה לומר להוליך אם אל מזבח הזהב ומבה לא ביאר בחי זה מקום לקחו זה הדם אבל התבאר אחר זה שלא לקחו אותו מהמקום הראוי לפי חטאת השם יתעלה ולזה קרא זה הדם אם זרה: ויטימו עליה קטרת: רצה לומר אחר שנתנו הדם על המזבח הזהב: ויקריבו לפני יי׳ אם זרה אשר לא נזה אותם ידיהם שלא לקחו זה הדם מעל מזבח העולה כמשפט והיה מפני זה ורה לו שלא לקחו מהם מערכת מזבח העול׳ המיוחדת להוליך למזבח הזהב להקטיר עליה קטרת הסמים אבל לקחו הם אם מהמערכ׳ הגדול׳ אשר עלי׳ יקטירום התמידין ויתר הקרבנו׳ אם מהם המערכ׳ קיום האם אשר שם כמו שהתבאר בחה שקדם: והכ׳ ענם אותם השם יתעל׳ זה העונש הנפלא מפני הקלם בזאת העבוד׳ הנכבדת בזה האופן כי לא יתכן שיעמדו על הכונה בה אם לא ידקדקו לעשות אותה באופן שצוה השם יתעל׳ ויהי׳ זה סבה אל שיבאר מזאת העבוד׳ התועלת הנפלא המכון בה והוא הנעת השלחות האלוקי בעיון לפי מה שאפשר וכל שכן כשהי׳ זה המדי בעת הנכנס בזאת העבוד׳ כי זה בלי ספק היה סבה אל שלא ידקדקו הם והבאים אחריהם לעשות זאת העבוד׳ לפי מה שצוה השם יתעל׳ לולי לאותם הענינים הנפלא כי זה יהי׳ סבה אל שלא יפולו הכהנים מגיעום מעשה הקרבנות דבר לידאתם מהגיע להם כמו זה הענינ וזה יסבב שיעמדו על הכוונה אשר בעבוד׳ נצטוו לעשות בזה האופן ולזה היה הנעת זה הענינ על נדב ואביהו מחה שיבלי׳ כוונת השם יתעל׳ בזאת העבוד׳ והנה לא זה הענינ להם על דרך החופת להשגח׳ על ישראל שלא יבאר מהם הטוב המכון בקרבנות וכבר בארנו זה האופן מהשגח׳ בדברי מספר מלחמות יי׳: בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד: רצה לומר בקרובי והם המשלימים בשם בעיון להשיג אותי אתקדש כי הם ראוים שיתעלו להשיג אותי בחזקת היד בגד מהשג׳ אהי׳ נגדל בה משאר המלאות וזה ישגיבו שיכבדוני כל העם כי קרובי יודיעו להם על נד הקבלה מחלותי ומצוותי מה שיכבדוני בו ואם לא הגיע השגתם אל שאתקדש בה באופן יבדילוני מאשר המלאות בגד מהמלאות האחרות לי וזה לחנם יהיה לקרובי הנעשים אלי בזאת ההעדות הנפלאה אשר מדלתי בהקדש ובעבוד׳ אשר שם ובהיות הענינ כן כשלחו מי שלחתם להיות קרובי והם

הכהנים הנעשים אלי דרך אלה יכבד עמה שאתקדש בהשגתם עם אילו ההעדות הנפלאות אשר סדרתי הנה מנעו הטוב הנפלא אשר כוונתי אליו מהם ומן העם ולזה ראוי שיגיעם עונש נפלא כדי שלא יבאר מישראל התועלת המכון בזאת העבודה לו ירצה בזה בקרובי והם הנעשים אלי לשרתני כוונתי שאתקדש בהם שסדרתי מאלו העבודות כדי שיעמדו מהם על אמתת מציאותי ויבדילוני מאשר המלאות ואמנם על פני כל העם רצה לומר די שאתכבד באלו העבודות שיגיעו שאלה העבודות הם לתת לי כבוד מזולת שיגיעו בשלמות הענין המכון באלו הקרבנות כמו שאמר ובבא תודה יכבדנני והנה הנעשים אל השם יתעל׳ דקדקו באופן באלו העבודות שיעשו: לפי המשום שנות׳ עלי׳ התור׳ לא יראו שיהי׳ בעבוד׳ העל׳ לחתת רק לכבד את השם יתעל׳ ולא׳ יראו שהוא יכובד בזה האופן מהמעשה כמו שהי׳ מכובד באופן האחר ומפני זה לא ידקדקו בו ולא יגיעו אם כן מהתועלת להם באלו העבודות רק מה שיגיע שיתכן להגיע להמון וזה הסך הכוונ׳ האלהית בזה ולפי שכבר ימצא מזה האופן התועלת המכון באלו הקרבנות הגיע השם יתע׳ להם זה הענינ הנפלא: וידום אהרן: רצה לומר ששתק ולא נענע וכבה על זה כתוב שאלו הנעשים כי ליתרון מעלתו לא היה ראוי שיתפעל בהפעלות האלו כשאר האנשים: ראשיכם אל תפרעו: ולא לומר שלא יגדלו שער ראשם ושפרתיו ומהנו התגלחת כשאר האבלים ולפי שבא׳ לזהר׳ בזה בריחוק לכהנים לאחינו שפרעת הראש חק על שאר האבלים: ובגדיכם לא תפרומו ר״ל אל תקרעו לאחינו מזה שהקריעה חק על שאר האבלים והנה נמנע לכהנים הפריעה והפריחה לכבוד השם יתעלה שלא יכנסו תמלים בעבודתו אבל יכנסו בבגדי הכהונה יהיו להם לכבוד ולתפארת ולזאת היתה זאת הנזרה כוללת לאבלים ולבלתי אבלים ומה שאחר אחר זה ולא תמותו אשר יזלה שכבר תחייבו מיתה אם עבר כל אלו האזהרות מבואר הוא שזה יהיה אם עשו עבודתם בהיותם בזה האופן מהמנול לא אם לא שעשו בחקדש כלל בהיותם בזה האופן ודבר לא׳ דברהו מזוה שהוזהרה התורה בענין שתיית היין אשר הכולל בה יותר חזק בחק השם יתעלה כי הוא יבלבל שכל הכהן ויחנעהו מהשיג הכול׳ אשר בעבור׳ יעש׳ מה שיעש׳ מהבעודות ועם כל זה לא תחיב׳ התור׳ בו מית׳ אם לא מצד העבוד׳ ולזה יתבאר שחיוב המית׳ שמזכר בזה המקום הוא אם בשו העבוד׳ ועוד אם הית׳ זאת האזהר׳ שלא בשעת העבוד׳ לחה יוחד בזה כהן גדול חבין שאר הכהנים שנאחר בו ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ואמנם יוחד בזה לחיותו תמיד במקדש ותמיד הוא משוש בשרתה: ולזה נמנע הפריע׳ והפרית׳ תמיד ואמנם כהן הדיוט אינו משמש אלא בעת החשוב שלו ולא׳ לא הית׳ זאת האזהר׳ לו תמידית כמו הענין בכהן גדול ומפתח אהל מועד לא תצאו כן תחותו רצה לומר שלא יניחו עבודתם מפני הרוקר׳ הרע הזה עקר׳ להם ולמדכי יחזה המקום שלו׳ זה כהן שיהי׳ שהניח עבודתו ויצא מן המקדש חייב מית׳: יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך ראוי שתדע שהשתייה לא תהי׳ בפחות מרביעית לפי מה שהתבאר בשרשים הכוללים ולפי שהשכר הוא יין הנה תהי׳ זא׳ ושכר תכלית רצה לומר מיין שיהי׳ שכר והוא היין שעברת עליו ארבעים יום והנה אחרו בנאכם אל אהל מועד ירא׳ בו בנאכם שם לשמש בהזותכם כי לשם יהי׳ בואם שם לפי הכהנו ומזה המקום יתבאר שני משת׳ רביעית יין שעברו עליו ארבעים יום ועבר חייב מית׳ וראוי שיתבאר מזה שהשכור משאר המשכרין כמו החלב ושאר מה שידמ׳ לו אין ראוי שישתה כי מפני בלבול המחשבה הזהיר׳ התור׳ בזה אבל לא יתחייב על זה מית׳ כי התור׳ לא חייב׳ מיתה אלא על היין ולא כל׳ ממנו מה שלמשה ומנו בפ׳ על השכרו׳ לחיתה אבל יתבאר שהוא בלאו והנה הזכיר׳ התור׳ היותר מנוהה והיותר חזק בזה הפועל׳ לחיתה לפי שלא יתחייבו מיתה אלא עליו חקת עולם לדורותיכם מגיד שזאת האזהר׳ מהנת לדורות והכ׳ בלה בזה המקום אזהרת פריעת הראש והפרחת הבגדים יתבן שיתחדש זה המקרה לאהרן אשר היה מביא הוא ובנת לפריעת הראש והפרחת הבגדים מצד האבל לולי אלו האזהרות וכן בלה בזה המקום האזהר׳ שלא יצא מפתח אהל מועד רצה לומר שלא יניחו זאת העבודה ויצאו לזאת השבה בעינה כי זה הענין היה מביא אותם להניח עבודתם ולצאת לולת זאת האזהרה ובלה בכאן האזהרה המשתיית היין ושכר להעיר כי מפני בלבול שכלם ושנושם מתו כלה וחביהם כי אלו היו מתיבים בדבר העבודה הזאת ואופן החכמה אשר בעבורו היתה בזה האופן לא היו חפלים מדברי השם יתעלה בה דבר: ולהבדיל בין הקדש ובין החול רצה לומר בעת שתקקו בהוראתם להבדיל בין הקדש ובין המלל בענינו הנדרים והערכין והתרומים ומה שידמה להם מזה שיתבאר בו ההוראה אם הוא קדש לא חול לא תהיו שתויי יין וכן כשתבדל בין השמא ובין הטהור בענין הנעים ובזולתם מהשמאות אשר יפול שפק בענינם וכן כשתבאו להורות בני ישראל את חקי התורה לא תשתו יין בבואכם להורות אלו ההילות ולאו שיתבאר מזה שעשו יין לין לאו שיורה היה ישראל לא כשן אלא שזה לכהן באזהרה לפי מה שיתבאר בזה המקום וישראל אינו באזהרה לפי שזה הדין יותר ראוי בכהן כי הסגנה תהיה בהוראתו חזק יותר לפי שהוא משיתף לכל ישראל בענין האזהרה בענין שבאחר יורו משפטיך ליעקב ובאחר: ואזור בפרשת שופטים כי יבלא מחך דבר למשפט ובלת אל הכהנים הלוים ואין הענין כן בישראל האזהרה הוראה מבואר כי מפני אפסרות חלוש השכרות מפני שתיית היין בלה זאת האזהרה והתבאר לדבותיכו בנסיון כי בשתיית רביעית לוג מיין מי בזולת הפסק יתבן שיתחדש השכרות לו ביותר מרביעית יין מי לו מזוג לפילו בהפסק לא בפחות מזה והיה התבאים האלו בשתיית זה היין אשר יתחייבו עליו מיתה כשמשמשו במקדש רצה לומר אם שתו יין מי יהיה השעור רביעית לוג ושתיה השתייה יחד ואם לאו שתו אותו יחד אבל הפסק בשתייה יהיה השעור יותר מרביעית מי לו מזוג כי היין המזוג גם כן יקרה מתמו השכרות בקלות כמו שבאבר בשבר שאלות שבעיות אבל האזהרה רצה לומר בעזרה ולזה לומר אחר זה במקום קדוש ובכלל בזה כל מחנה הנה והוא העזרה והלשכות הפתוחות לה שם תאכלו במקום שהול לפי שהו אלים לא תחייבו כי אם בחנה ישראל ושם חוייב שיאכלוהו בשהרים כמו שקדמה האזהרה בזה מלבד הקרבנות ומלאכלם בשומאה וכבר יתבאר בחה שיבא שלא יותר לאכל אלים כי אם בחנה ישר׳ שוק התרומה ואחזה התנופה על אחי החלבים אלא להניף תנופה לפי יי׳ כבר בארנו בחה שקדם והנה כי כבר היתה שם תנופה ותרומה לכל אלו הדברים ויתם התרומה לשוק והתנופה לחזה לסבה שזכרנו בחה שקדם והנה לחדנו כי אם על אחי החלבים לא על הכליות ויתרת הכבד ולזה כתחייב שיהיו הכליות ויתרת הכבד על החזה והשוק כמו שזכרנו בחה שקדם והנה מה אותם לאכול באמיתת אלו הקדשים לפי שהם לא היו אלא לפי סבה והיתה מעשיהם חלות השם יתעלה שיאכלום באמיתת להוראת שעה לפי שזה היה תחלת מעשיהם ולא הסכימה החכמה האלהית שיהיה נגדו חקם בחה שנתנו בו חלק הקדשים ואמנם הקדשים המהנים לדורות לא יתבן לאכלם באמיתת ולזה התנצל אהרן על שלא כאכל בעיר ויחלת מפני האמיתת כמו שיתבאר אחר זה והנה יתבאר שבעיר החטאת הזה אינו הבעיר הנלבד בזאת הבדשה שלם היה הדבר כן למה זה הסכימו לאכול שירי המנחה וחזה ושוק באמיתת ולא אכלו זה הבעיר אבל הבעיר היה אחר ראוי שיהיה הדין שזה הקדשים להקריב באמיתת לו שלא לאכיל ולזה הסכימו רבותינו ז״ל שזה הבעיר שנשרף היה בעיר ראש חדש כי ראש חדש היה היום כמו שבאר בחה שיבא ולפי שזה הבעיר מהנ לדורות לא הבינים אהרן לאכלו באמיתת לחנו שחה שזה הבעיר יתעלה להאכיל באמיתת באלו הקדשים לא יהיה מהנ אלא בקדשי שעה: ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים אחר המתרים: אם לחורו׳ שמיתת כדב ואביהו היתה קדש יה לו לבאר שהם יהיו מותרים ותתקיי׳ להם הכהנו׳ ולא ימותו בחופן מיתת כדב ואביהו לו אחר זה להעיר שגם הם היו ראוים ליעגם מצד שלא דקדקו כראוי בענין זאת העבודה ומזה הצד כעס עליהם משה רבי׳ ע״ה כשו מאחר שהם לא מוצרו בחה שחל עליה מהרע במיתת כדב ואביהו חדוע לא אכלתם את החטאת במקו׳ הקדש: מפני שאין הרצון בזה לנמו׳ אותם על שאכלוהו שלא בחופן הראוי לפי שהם לא אכלוהו כלל אבל בשרף הנה יהי׳ בהכרח הרצון בזה מדוע לא אכלתם את החטאת שיהיה במקום הקד׳ ואחר זה להעיר שלא נפסל זה החטאת מפני ריגל׳ חוץ לחקומו כי הוא היה במקום הקדש ולזה לא היה דומו ליבשרף ומפני זה נגה אותם ומזה המקו׳ נלמד שיוצא חוץ לחקומו דומו שישרף ואות׳ נתן לכם לשא׳ את עון העדה לכפר ונו׳ ע״פ שכבר נשלא הכפר בזריקת הדם כמו שקדם הנה ויעיב עניין זאת הכפרה אכילת הכהנים לו הקדשים כי בזה הערה להתקרב

אליהם

שמיני אבן עזרא קנח

בשלו את הבשר · הם בעצמם כי ובשלת את בשרו בצוי: והנותר בבשר ובלחם · עד בקר כי כן כתוב: כאשר עשה ביום הזה · פי' וכאשר עשה ביום הזה משה כן צוה יי' לעשות שבעת ימי המלואים והיה ראוי להיות כאשר עשיתי לכן כי כן דרך לשון הקדש כמו והיה יחזקאל לכם ואת יפתח ואת שמואל והעד שפירוש צוה יי לעשות כן ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אותכה שבעת ימים ועוד ופר חטאת תעשה ליום כמו שניים ליום עולה תמיד וכתוב שם וחטאת על המזבח ומשחת אותו בכל יום גם סוף המלואים ועוד שבעת ימים תכפר על המזבח ולא הזכיר את שני האילים כי אחז דרך קצרה ודעת רבים כי פר חטאת לבדו יעשה בכל יום ולפי דעתי שעשה להזכי' הפר בעבור שיאכלו אהרן ובניו והאיל העולה על אהרן ובניו והאיל השני יאכל בשרו רק פר החטאת הוא לכפר על המזבח וכן כתוב על הכפורים וטעמו בעבור כפורים: ימלא את ידכם · תחסר מלת קן כאילו אמר כי קן שבעת ימי' או זמן · יש אומרים לא תצאו שבעת ימים ובלילה היו יוצאים לצרכם והנכון בעיני שיצאו בשעת הצורך ביום ובלילה וחכם גדול אמר כי חפרו מקום בחצר אהל מועד וזה רחוק והכתוב אמר ויבכו בני ישראל את משה שלשים יום שם רגע שלא היו בוכים רק הכתוב דבר שישבו פתח אהל מועד יום ולילה והטעם שלא יתעסקו בדבר ולא ילכו אל מקום אחר וכן זמן המקדש לא יצא כאשר אפרש: ופתח אהל מועד תשבו · להזכיר ולא תמותו: צויתי · פועל שלא נקרא שם פועלו ויש אומרים כי כן צויתי זהו ככל אשר צויתי אותכה והם לא פורש שם לשבת פתח אהל מועד:

ויהי ביום השמיני: היה כר' לנו כי ביו' השמיני שמיני לניסן כי המשכן חוקם באחד לחדש רק המעתיקים אמרו שהיה ראש חדש ניסן ובשבעת ימי המלואי' היה משה מקים את המשכן בכל יום וסותרו כדי להרגיל בו ולמד: קרא משה לאהרן ולבניו · ויצאו מפתח אהל מועד או העד' נכנסה אל האהל: עגל בן בקר · בשבעת ימי המלואים היה פר חטאת גם איל לעולה ולא הזכיר עם עגל בן בקר אם הוא בן שנה והקרוב אלי שפר כמו עגל בלא זכר שנה: תמימים · על העגל ועל האיל ופרי המלואים לחטאת את המזבח וזה העגל לכפר על אהרן וכבר פירשתי זאת המלה: שעיר עזי' לחטאת · על הקהל ועגל שאין לו שנה תמימה וכן כבש לעולה: ושור ואיל · גדולה: והנחה · היא הסלת לכל אחד ואחד · וטעם ויאמר משה כאשר הראיתיך ומשלו אותה וטעמו כבר אמר להם משה זה הדבר עשו שיהיו שעיר ועגל וכבש ושור ואיל אז ירצה לכם כבוד יי' והטעם אל האש שילא: וכפר

בעל הטורים

לעשות חפ' ויו' לאמרו' כפ"ק דיומא · לעשות זו מעשה פרה שהיו מזין עליו כל בשת ה מ' ולא היו מזין עליו בשבת:

שמיני

ויהי ביום השמיני קרא משה · בני' היה ביום ראש חדש ניסן אמ' מאכה לפי בסדרתי ז' ימי' בסכ' לא זכיתי לשמש אלא ז' · פיגל בן בקר בגיטפרא לכפר הטא בעגל: ועגל וכבש · בכם לבנים מעשה העגל ואיל היה מוקדם לפני י' כאיל · והיכו דכתי' ויקריב' כמו עגל: קרב אל המזבח · כ' תנין אל ר' שהיה אהרן מתביים וא"ל משה אחרי תבחר והקרב קרב כי בך בחר ה' · ועוד שנר' אל המזבח בקרני הפור בשביל תמת העגל: וכ"ר

מ"ע ספורנו

יום ולילה · כי פירעות לא הת פרקובבות' לעבלה

פרשת שמיני

ויהי ביום השמיני · כי ה' נראה אליכם · בגר נראה בעבו' ידיכם כאמרו וכבוד ה' אלא את המשכן ראוי שתכבדוהו בקרבן זה על גלוי שכינתו: זה הדבר אשר צוה ה' תעשו · לעמוד אתכם אל הטא ואל כל העולה בגוד ה' אל כל העם: ויעליא

רש"י

צוה יי' לעשות · כל שבעת הימי' ורבותינו דרשו לעשו' זה מעשה פרה: לכפר · זה מעשה יום הכפורים ולמד שכהן גדול מעון פריסה קודם יום הכפורי' שבעת ימים וכן הכהן השורף את הפרה: ולא תמותו · הא אם לא תעשו כן הרי אתם חייבים מיתה: ויעש אהרן ובניו · להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל:

חסלת לו את אהרן

ויהי ביום השמיני · למלואי' הוא ראש חדש ניסן שהוקם המשכן בו ביו' ונטל עשר עטרות השנוי' בסדר עולם: ולזקני ישראל · להשמיעם שעל פי הדבר אהרן נכנס ומשמ' בכהונה גדולה ולא יאמרו מאליו נכנס: קח לך עגל · להודיע שמכפ' לו הקדוש ברוך הוא על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה: כי היום יי' נראה אליכם · להשרות שכינתו במעשה ידיכם לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה: קרב אל המזבח · שהיה אהרן בוש וירא לגש' אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת: את חטאתך · עגל בן בקר: ואת

רלבג

אליכם באופן שיקנה מהשלמות כפי מה שאפשר ושמר מהשגגות מעניינים הפוריים כפו שקדם · לו היה הדבון בזה שכאן הפה יתעלה לנהגים אנו המעכנות בשנור שיעלו את עון העגל דיכפרו עליהם כאלו יאמר שזה שכר לכם עבודתכם והכיאור הא' הוא יותר נאות לפי מה שאפשרו הן לא הוצא מדמה על הקדש פגיעה הוקם לומ' שלא היה דינה ליפרע כי לא הוצא את דמה אל הקדש פגיעה המקום בלעדי שאם נכנס הם שטאת הנאכלת לפנים מעפיצתו דינה ליפרע ואפשר שאמר פגיעה כלומר מזה בכל חטאת שאמר פגיעה לפנים מעפיצתו שהוא שנכנס דמו ודינו ליפרע ולזה יהיה בפכל בשטאת אשר יזומדמו על הפרכת ועל קרבנות מזבח הזיב אם הכניסו מדמו לבית קדשי הקדשים שהוא פגיעה כמיפה כפק הדם ההוא וידבר אהרן אל מעשה כן ביום הקריבו בני את חטאתם ואת עולתם ואת שלמיהם לפני יי' ותקראנה אותי כמו אלו המקרי' קורים שעתו בהם ואכלתי חטאת היום הוה בעינו שהיו בו בני ביים ועתים הייטב בעיני יי' שאהיה אוכל הבשרות הזאת הנזהנת לדורות בלכיות הנה אין ראוי שנקל בקדשים הנוהגים לדורות היה שעיר ראש חדש כמו שוכרנו ולולא הוא לא היה לאהרן המנגלו' בזה שאמר ובזה יתבאר שהיה ראש חדש ביום ההוא שלא שאמר כי באמר לאמר בשלמה בקצת המשכן שאמר באמר לאמר בזה הוקם המשכן ונזכר בפרשת נשא כי ביום כלו' משה להקים את המשכן ושלמה מעשיתו וקדשו וקדשו מזבח ומעשיתו ומביום ההוא שהיו הכהנים לקריב קרבנם לאכלת המזבח ולזה יתבאר שהוא יום השמיני שנזכר בזאת הפרשה כי לו נשלם קדוש המזבח ומעשיתו ולו היתה שנוכח המוכח על ידי שכהנים ולזה היו שם ביום ההוא שלשה שעירים נשאלות השעיר הנזכר בזאת הפרשה ושעיר נשאון הנזכר בפרשת נשא ושעיר ראש חדש והנה היו שעירי הנשיאים לפי מה שאמרנו לכפר על מעשה העגל כי על חטא ע"ז יקריב כל בשיא בכל שנה פר ושעיר כמו שזכרנו בשם שקדם ולזה בא זה הקרבן באופן מתיחס לקרבן שנגש ב"ד הגדול שטעה בהוראה בענין ע"ז · ואיך מיחיה הנה לא היה קרבן הנשיאים אלא לפי שעה ולזה לא יתכן שנאמר מיהיה זה השעיר שנשרף שעיר נשאון ויתנאר גם כן שזה היה שעיר ראש חדש לפי שנאמר בכאן ואותה כמן לכם לחטאת את עון העדה לכפר עליה' ונכר כאן בשעיר ר"ח ושעיר חטאת אחר לכפר עליה' והנה נאמרנו מזה שאינו' של מורה אינו נוהג אלא ביום שמיעה לבד שנה' ואכלתי חטאת היום לאמרנו כי ביו' הזו' לבד היה נוהג והנה התנגל אהרן לבדו בזה המלאת ולא חטא לתנגלו' בביו כי התנגלו' לחם וזה שאם לא היה ראוי שיאכל כהן גדול קדשי' כשהוא לוקן לא יתכן שיתנאר לו לעבוד באכילתם כמו שיתנאר חטאת כל שכן שהכהן הדיוט לא יתכן שיאכלם כי הוא נוכר מעבו' כאכילו' כמו שיתנאר ויחטא אל מעשה העגל ולזה היה אהרן לא לאנין כמו שנזכר בסדר בשלמה שפות:

וידבר יי' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם להעיר שרוב הבנודלות עשה כמוסכלות היה כבת שנגתו בשם מקנף על מריפת שעיר הקטאת וכר בזה הדבור אהרן להעיר כי מזה הגד בעינו מייב שיהיה לא לאהרן לאנין לדבר הדברים לישראל בעבורו כמו שוכרנו · ואת הסיה אשר תאכלו אל הסיה ואכלתם אשר אל הארץ הנה היה אמר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ הנה הוא שם יאמר בכלל על הסיה והבהמה וכן הענין בבהמה כמו שוכרנו בשם מקדש · כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות · ר"ל בפרכת פרסה שלא יהיו לה אגבעות ונפורנים כמו הכלב והפסול והדומים להם ולהרחיק בעלי הפרסה הבולה כמו הסמור והשוסעת שסע פרסות דוקא לומר שהיה כמו הבקר ולא שלא יהיה לה אגבעות ונגלן · פעלת גרס בנבמה הפוסרת בלתי נה כמו הסנין בנקר ובגלן ולא תוסר בלתי לא

לאחר ולא ילכו לעקוס לאחר לך בלילה יוצאים לגרכיהם דונמת ויבכו אלא תעשה שלשים יום כלילו לא היה שום רגע שלא בכו וכן בסוכו' שבו שבעת ימים וכן ומן המקדש לא יצא שליחת הדרת בפרשת בו

ויהי ביום השמיני לאהרן ולבניו · לעבכם בכהונה: ולזקני ישראל · שיעמדו הם על קרבנותיהם: מעשה העגל · קחו שעיר עזים · יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה שעיר ביוסף ד"א קחו שעיר עזים לכפר על ע"ז שעבדו שכן מביאו שעירי נשרפים הם שעירי ע"ז הנשרפים עוז לאמרה כדלעיתא בתור' כתיבים וזה נשרף: ומבא בלוג' · וה"ה דטעוב' לבוכה כדלעתיבין בפרש' ויקרא וכן שביאו בפרק כל המבאו' בלות מנה לרבות מבאת שעיבי לבוכה: כי היום יי' נראה אליכם · ראוי להקריב ולהתרחות בו לפני הקדוש כדרך הוא בכמה מיני קרבנות הלמורין בענין קטלת עולה ומבאת שלמים: זה הדבר · הקרבנות שאמרנו: קרב אל המזבח: לפי שכל שנעשה יפי הפלגאים היה מעשה עובד ובשמיני לאמר ובפר

ס ס ס

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימם והקרב לפני יהוה: ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימם לעלה: ושור ואיל לשלמים לזבח לפני יהוה ומנחה בלולה בשמן כי היום יהוה נראה אליכם: ויקחו את אשר צוה משה אל פני אהל מועד ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני יהוה: ויאמר משה זה הדבר אשר צוה יהוה תעשו וייראה אליכם כבוד יהוה: ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת

ס ס ס

והוה ביומא תמינאה קרא משה לאהרן ולבנוהי ולסבי ישראל: ואמר לאהרן סב לך עיגל בר תורי לחטאתא ודכר לעלתא שלמין וקריב קדם יי: ועם בני ישראל תמליל למימר סבו צפיר בר עזין לחטאתא ועיגל ואימר בני שנא שלמין לעלתא: ותור ודכר לנכסת קודשיא לדבחא קדם יי ומנחתא דפילא במשח ארי יומא דין יקרא דיי מתגלי לכון: ונסיבו ית די פקיד משה לקדם משכן זמנא וקריבו כל כנישתא וקמו קדם יי: ואמר משה דין פתגמא די פקיד יי תעבדון ויתגלי לכון יקר אדני: ואמר משה לאהרן קרב למדבחא ועבד ית חטאתך וית

צויתי ה' וסימ' בשלו את הבשר פתח · הן לא הובא את דמה · ואת יהרשע צויתי · אני צויתי למקדשי · אנכי עשיתי ארץ: יאכלהו ד'וחס' וסימ' צלי אש ומצות · בשלו את הבשר · בחדש השני בארבעה עשר · כי מאספיו יאכלהו והללו' ונמסר גם בסדר בא: ימלא ז' וסימ' כי שבעת ימים ימלא · ואשר ימלא את ידו · אשר לא ימלא את ימיו · החפץ ימלא את ידו · ימלא יי' כל משאלותיך · וכל עצתך ימלא · עד ימלא שהוק פיך בתראה כתיב ה': לעשת י"ג חס · נמסר בריש ויקהל: תמותו ז' מלאים נמסר בסדר מקץ: צויתי ה' וסי' ופתח אהל מועד תשבו · ואכלתם אתה במקום · ואעש כן כאשר צויתי · ואדבר אל העם בבקר · ונבאתי כאשר צויתי · אשר צוה יי' ביד משה · וסימן כל איש ואשה אשר · ויעש אהרן ובניו דסוף פרשת צו · והלאה לדרתיכם · אלה המצות דסוף ספר · וידבר · בגורל נחלתם דיהושע · וידברו אליהם בשילה · ויתנו בני ישראל ללוים · לנסות בם את ישראל תניין · רשפטים · ולמצאו כתוב בתורת · ואת שבת קדשך · ושארא צוה את משה במ"א אל משה וסי' ויגההו אהרן לפני: ואל בני ישראל תדבר לאמר ד' נמסר בסדר כי תשא: ושור ה' וסי' ושור ואיל לשלמים · ושור ושה שרוע · ושור או שה · ושור לאחד דנשיאים · ושור וחמור ושה ג' קדמאי ד"פ: אל המזבח ט' נמסר בסדר ויקרא: חטאתך כ' וסי' ועשה את חטאתך · גם יי' העביר · וחד וחטאתך תכפר:

חזקוני

בנגר ובלקס · מבגר ומלקס: לא בגלו שבעת ימים · פי' לא יפסקו בדבר

ויהי ביום השמיני לאהרן ולבניו · לעבכם בכהונה: ולזקני ישראל · שיעמדו הם על קרבנותיהם: מעשה העגל · קחו שעיר עזים · יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה שעיר ביוסף ד"א קחו שעיר עזים לכפר על ע"ז שעבדו שכן מביאו שעירי נשרפים הם שעירי ע"ז הנשרפים עוז לאמרה כדלעיתא בתור' לכפר · ומבא בלוג' · וה"ה דטעוב' לבוכה כדלעתיבין בפרש' ויקרא וכן שביאו בפרק כל המבאו' בלות מנה לרבות מבאת שעיבי לבוכה: כי היום יי' נראה אליכם · ראוי להקריב ולהתרחות בו לפני הקדוש כדרך הוא בכמה מיני קרבנות הלמורין בענין קטלת עולה ומבאת שלמים: זה הדבר · הקרבנות שאמרנו: קרב אל המזבח: לפי שכל שנעשה יפי הפלגאים היה מעשה עובד ובשמיני לאמר מעשה לאהרן מעשה קרב לאמר ובכר

רש"י

ויהי ביום השמיני קרא משה · בני' היה ביום ראש חדש ניסן אמ' מאכה לפי בסדרתי ז' ימי' בסכ' לא זכיתי לשמש אלא ז' · פיגל בן בקר בגיטפרא לכפר הטא בעגל: ועגל וכבש · בכם לבנים מעשה העגל ואיל היה מוקדם לפני י' כאיל · והיכו דכתי' ויקריב' כמו עגל: קרב אל המזבח · כ' תנין אל ר' שהיה אהרן מתביים וא"ל משה אחרי תבחר והקרב קרב כי בך בחר ה' · ועוד שנר' אל המזבח בקרני הפור בשביל תמת העגל: וכ"ר

מ"ע ספורנו

יום ולילה · כי פירעות לא הת פרקובבות' לעבלה

פרשת שמיני

ויהי ביום השמיני · כי ה' נראה אליכם · בגר נראה בעבו' ידיכם כאמרו וכבוד ה' אלא את המשכן וראוי שתכבדוהו בקרבן זה על גלוי שכינתו: זה הדבר אשר צוה ה' תעשו · לעמוד אתכם אל הטא ואל כל העולה בגוד ה' אל כל העם: ויעליא

בעל הטורים

לעשות חפ' ויו' לאמרו' כפ"ק דיומא · לעשות זו מעשה פרה שהיו מזין עליו כל בשת ה מ' ולא היו מזין עליו בשבת:

שמיני

ויהי ביום השמיני קרא משה · בני' היה ביום ראש חדש ניסן אמ' מאכה לפי בסדרתי ז' ימי' בסכ' לא זכיתי לשמש אלא ז' · פיגל בן בקר בגיטפרא לכפר הטא בעגל: ועגל וכבש · בכם לבנים מעשה העגל ואיל היה מוקדם לפני י' כאיל · והיכו דכתי' ויקריב' כמו עגל: קרב אל המזבח · כ' תנין אל ר' שהיה אהרן מתביים וא"ל משה אחרי תבחר והקרב קרב כי בך בחר ה' · ועוד שנר' אל המזבח בקרני הפור בשביל תמת העגל: וכ"ר

מ"ע ספורנו

יום ולילה · כי פירעות לא הת פרקובבות' לעבלה

פרשת שמיני

ויהי ביום השמיני · כי ה' נראה אליכם · בגר נראה בעבו' ידיכם כאמרו וכבוד ה' אלא את המשכן וראוי שתכבדוהו בקרבן זה על גלוי שכינתו: זה הדבר אשר צוה ה' תעשו · לעמוד אתכם אל הטא ואל כל העולה בגוד ה' אל כל העם: ויעליא

חזקוני

בנגר ובלקס · מבגר ומלקס: לא בגלו שבעת ימים · פי' לא יפסקו בדבר

וכפר בעדך ובעד העם · שהיה מלוה שתכפר על נפשך ועל כל הקהל ובפר החטאת תכפר בעדך ואחר כך תעשה קרבן העם וכפר בעדם כי לא יוכל אדם לכפר על אחר עד היותו טהור מכל חטא: חסר לו · משלו היה וכן פר יום הכפורים: ואת הדם · הנשחר יצק: ואת החלב · המכסה והאשר על הקרב ועל הכליות: וימליחו מגזרת מלח שמלאו בשעת הגורך: ויקרב את קרבן העם · על הזבח: ויזבחהו ויחטאהו כראשון · הו' עגל החטאת וטע' ויחטאהו כפר בו ה זטא': ויטימו את החלבים · עם הכליות ויתר הכבד כאשר הראיתיך: ואת החזות · חזה הסוגס חזה הסול: ואת שוק הימין · חזה ומזה ושוק סמוך אל הפחה לו הכד: ויסא אהרן את ידיו אל העם · אל נכחם וקדמונינו העתיקו מכאן נורת נסיחות כפים: וירד · כאשר הראיתיך רביס וכבר ירד מעשות חטאת העם ועולתם והשלמים · וטעם וירד בעבור המזבח שהיה שלש אמות קומתו ואת כן בחו משה והאהרן אל אהל מועד ויתכן שבאו להתפלל על החס שחלא ובלאתם ברכו שניה' את העם: את

חזקוני

וכפר בעדך · ואם"כ בעד העם כדי שיבא ובאלי ויכפר על הקיי' שהוא וכם חטאת בעגל: ואת הבשר ואת העור · פר"ש לא מצינו מסלת תנוכה בפרשת אלא זו ושל חנוכת"ו ת"ת הרי מצינו פר שבי שלוים בפרשת בהעלותך ונעורת בפירי מעלת שבים עשר הכל עולה לה' ובשיקוקא פר מעלת לעתי' שבלב מעלו' מלוכות ונערות אלא "ל פר שבי שבפרשת בהעלותך מלואים היה שבן מלאו ידי הלוים ליכנס בעבודה גם לוקם שבימי עזרא ופר מעלת של עתי' מלואים הם לאחר מר בשם פהקריבו ביתי משה כן הקריבו ביתי עזרא וכן עת"ד לשם להקריב לעתיד לבא ז"ה שם רבי כלן ושל מלואים לכולהו קרי לפר הסעלת הנזכר בפרש' תנוכה ולפר שבי הלוים בפרשת בהעלותך ונשבים עשר בפירי מעלת דע"ל שבימי עזרא ולפר מעלת של עתיד הכתוב ביתוקאל שבולן מלאים כן ונפ"ק דסוריות מתרן דהכהו דעזר הוראת שעה היתה: שרף באש · כנר פי' הבשר בפרשת תנוכה ובפרשת בו: מלבד עולת הבקר · מלבד מעלת מנחות היו שם לחת עם העולה ולחת נסכי עצמה: ויסא אהרן ידו · אהרן מקריב זה מסורם וירד אהרן מעבודת המעלת והעולה והשלמים ויסא את ידיו אל העם ויברכ' · וירד מעשות המעלת מהקטיר לימודי מעלת; ויבא משה ואהרן אל אהל מועד · להתפלל שיראה הכבוד ותרד אש מן השמים להראות שנתקבלה העבודה: וירא כבוד יי' · כיבד ותר' אש ונו' אש שיצא ביתי משה לא נסתלקה מעזר' הכפש' עד שבא לבי' עולמים ולות' שירדה ביתי אלה' לא נסתלקה מעזרא העול' עד שנסתלק' ביתי מנשה: ויסיתו אליה קצר' שאלהן קיינו ויקריבו לפני יי' אש זרה פהרי אל אשר לקטיר בל' אש וכל קצר' שאינה מעלה בכו' כקרת' זרה: אשר

מ"ע ספורנ

ויעבילו כדי שיתחנכו בהתעסקם בקרבן חנוכה': בראשון · בעבור אף על פי שהיתה חטאת חיצונה: כמשפט מבני אהרן זרקו ופרכו והקטירו: תלבד עולת הבקר · תלבד מנחת עולת הבקר: ויתחנכו · התחנכו גם בשלמי נבור: ויקהו

אבן עזרא

ויקרב את הפעולה עיין בפ"ב דבריה דף כ' ובתוספו' שם: ויעשה כמשפט פר · שי כמשפט עולת נדבה ובפ"ב דבריה אמרינן לפר מל עולת חובה דשמונה סעיבה והקשה הר ר' לחמתי מנחריך קרת והם בפרשת ויקרא בני אהרן הכהנים ויקרבו בני אהרן הכהנים ויקרבו בני אהרן הכהנים ויקרבו

ודרשו בתרגומו: ותלת אש. רבי אליעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן רבי שמעון אומר שתויי יין נכנסו למקדש תלא שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין משל למלך שהיה לו בן בית וכו' כדאית בויקרא רבה: הוא אשר דבר וגומר. היכן דבר הועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי ל תקרי בכבודי אלא במכובדי אמר לו משה לאהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור אם בי אם בך עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך: וידם אהרן. וקבל שכר על שתיקותו ומה שכר קבל שנתיחד עמו הדבר שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין: בקרובי בבחירי: ועל פני כל העם. אכפר כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בגדיקי מתיר מתעל ומתקל אם כן באלו כל שכן ברשעי וכן הוא אומר טוב לי מאד אלהי ממקדשיך ל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי: לד אהרן. עזיאל אחי עמרם היה שם ובני קהת וגומר: שאו את אחיכם. אחיכם וגומר. כאדם הזה לחבירו העבר את המת מלפני הכלה של לערב את השמח: בצחנות. של מתים מלמד שלא נשרפו בגדיהם אלא נשמט כמין חוטין של אש נכנסו לתוך חוטמי: אל תפרעו. אל תגדלו שער מכאן שאבל אסור בתספורת בכל מקום: ולא תמותו. הא אם תעשו תמותו: ואחיכם כל בית ישראל. מכאן שצרתן של תלמידי חכמי מוטלת על הכל להתאבל בה: יין ושכר. יין לדרך שכרותו בנוהגכם אל אהל מועד. אין לי אלא בנאכ' להיכל בגשת למזב מניין נאמר כאן ביאת אהל מועד ונאמר בקדוש ידים ורגלים ביאת אהל מועד מה להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד אף כאן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד: ולהבדיל. כדי שתבדילו בין עבודה קדושה למחוללת הא למדת שאם עבד פסל: ולהורות. למד שאסור שכור בהוראה יכול יהא חי' מית' תלמוד לומר אתה ובניך אתך ולא תמותו כהנים בעבודתם במיתה ואין חכמים בהוראתן במיתה: המוציאים. מן המית' מלמד שאף עליהן נקנסה מיתה על עון הענגל הוא שכ' ובאהרן התאנף יי' מאד להשמידו ואין השמד אלא כלוי כנים שנאמר והשמיד פריו ממעל ותפלתו של משה בשלה מחלה שנאמר והתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא: קחו

שלישי יוד

ותצא אש מלפני יהוה ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם: ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש ושמו עליה קטרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם: ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וימתו לפני יהוה: ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר יהוה לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן: ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אליהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה: ויקרבו וישאם בכתנתם אל מחוץ למחנה כאשר דבר משה: ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את המנחה הנותרת מאשי יהוה ואכלה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא: ואכלתם אתה במקום קדש כי חק־יך וחק־בניך הוא מאשי יהוה כי כן צויתי: ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף הוא ויקצף על אלעזר ואל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר: למה לא אכלתם חטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן אתם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה: הן אין הבא אל הקדש פנימה לא אכל תאכלו אתה אל המקדש כאשר צויתי: ויען אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני יהוה ותקראנה אתי כאלה והיטב בעיני יהוה: ויען משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים לאמר: קחו את המנחה הנותרת מאשי יהוה ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא: ואכלתם אתה במקום קדש כי חק־יך וחק־בניך הוא מאשי יהוה כי כן צויתי: ואת חזה התנופה ושוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובתך אתך כי חק־יך וחק־בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל: שוק התרומה וחזה התנופה על אשי חלבים להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה יהוה: ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף הוא ויתעבר על אלעזר ואל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר: מדוע לא אכלתם חטאת בהקדש הקדשים אתה אל הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן אתם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה: הן לא הובא מדמה אל הקדש פנימה אכל תאכלו אתה אל המקדש כאשר צויתי: ויען אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני יהוה ותקרנה אתי כאלה ותאכל חטאת היום הטו

ספר ויקרא י

סָבוּ יַרְתְּ־מִנְחָתָא דְּאִשְׁתְּאֲרַת מִקּוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ וְאָכְלוּהָא פַּטִּיר בְּסִטְרָא מַדְבְּחָא אֲרֵי־קֻדְשׁ קָדְשִׁין הִיא:

וְתֵיכְלוּן יָתַהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרֵי חוֹלָקָךְ וְחֻלַּק־בְּנָךְ הִיא מִקּוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ אֲרֵי־כֵן אִתְפַּקְּדִית: וְיָת חֲדְיָא דַאֲרַמּוּתָאוּתָא שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא תֵּיכְלוּן בַּאֲתַר דְּכֵי אַתּוּבְנָךְ וּבְנָתָךְ עִמָּךְ אֲרֵי חוֹלָקָךְ וְחֻלַּק־בְּנָךְ אִתְיְהִיבוּ מִנִּכְסַת קוּדְשֵׁי דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא וְחֲדְיָא דַאֲרַמּוּתָא עַל קוּרְבָּנֵי תַרְבָּא יֵיתוּן לַאֲרִים אֲרַמָּא קֳדָם יְיָ וִיהֵי לָךְ וּלְבָנָךְ עִמָּךְ לְקִיְּמָא עָלַם כְּמָא דִי־פַקִּיד יְיָ: וְיָת צְפִירָא דְחַטָּאתָא טְרַבְּעָ תַּבְעֵיהּ מֹשֶׁה וְהָא אִתְּוֹקַד וּרְגִיז עַל אֶלְעָזָר וְעַל־אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן דְּאִשְׁתְּאַרוּ לְמֵימָר: כְּדֵין לָא־אֲכַלְתּוּן יַתְּ־חַטָּאתָא בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרֵי קֻדְשׁ קָדְשִׁין הִיא וְיָתַהּ יְהַב לְכוֹן לְסַלָּחָא עַל־חוֹבֵי כְּנִישְׁתָּא לְכַפָּרָא עֲלֵיהוֹן קֳדָם יְיָ: הָא לָא־אִתְעֵל מִדְּמָהּ לְבֵית קוּדְשָׁא גַּוָּאָה מֵיכַל תֵּיכְלוּן יָתַהּ בְּקוּדְשָׁא כְּמָא דִי־פַקִּידִית: וּמַלִּיל אַהֲרֹן עִם־מֹשֶׁה הָא יוֹמָא־דֵין קְרִיבוּ יַתְּ־חַטָּוָתְהוֹן וְיַתְּ־עֲלָוָתְהוֹן קֳדָם יְיָ וְעַרְעָא יָתִי עָקָן כְּאִלֵּין וְאִלּוּפוֹן אֲכָלִית חַטָּאתָא יוֹמָא־דֵין הַתְקֵין קֳדָם יְיָ: וּשְׁמַע מֹשֶׁה וּשְׁפַר בְּעֵינוֹהִי: וּמַלִּיל

קחו את המנחה · אחר שהקטירו מונה לנביה אין ראוי לאכול הנשאר כי אם מקודשים ועתה תחלו לאכול החוץ שנתן לכם הכהן שתקחו תמיד מאישי יי׳ ופירושו כל מנחה שהקטירו ממ׳ לכהן במקום טהור ואם הוא חוץ החצר והחזה והשוק תאכלו זכרים ונקבות כי כן כתוב כל טהור בביתך יאכל אותו וכן קנין כסף ויליד בית ואלמנה שבט׳ וכאשר תאכלו עתה השוק והחזה יהיה לכם החק לקחתו מכל זבחי השלמי׳ שיקרב · מהבנין שלא נקר׳ שם פרטלו כמו ומורק ושיטף: במקום הקל׳ פתח אהל מועד כי כן כתוב ואותה נתן הכהן לכם כי כאשר תאכלו אתם את החטאת הכהן יכא את עון העד׳ או פירושו אתם תשאו את החטאת׳ והטעם כי על ידכם יכופר עונם על כן לכפר: הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה · כפר הכא על כל המלו׳ שהוא לכהן ולקהל · ואם יאכל שואל הנה פר חטאת שורף ולא הובא את דמו לפנים בקדש והטעם הפרכת ומזבח הזהב דע שפר חטאת הוא להטאת על המזבח ושעיר החטאת הוא לעם ובשר החטאת לכהן: אכול תאכלו · היה ראוי שתאכלו אותה · יש מלקדקים שאמרו שהה״ל של התיפ׳ לא יהי׳ אחריו דגש עם אחד מהז׳ מלכים כי אם בעבור שלא יתכן להתחבר שני שוהין נעים ובעבור שמלאו יו״ל הייטב דגוש אמרו כי זה הה״ל גיליעה כה״ל השבה עם נעמי הגמלה פה העיר ההולה והלה הה״ן במקום אשר הנה כן פירו׳ הייטב ועוד אמרו כי והכלתי פועל עבר ואילו היה עתיד מלרע כמו ודברתי על הגבעו׳ ודברתי אתך והטעם כי הנשרפים היום הקריבו חטאתם ואת עולתם כי הענל והאיל בעד אהרן ובניו: ותקראנה אותי כאלה · פירושו נראות לו לאנות על מות הבנים ובעבור זה לא יכולתי לאכול כל חטאת רק אכלתי מזה מה שיעיב מה שיעיבאני לידי חובה ועל דעת המעתיקים שה״ל הייטב לתמה והיא מלה זרה גם על הפירוש שהזכרתי היא זרה כי לא מצאנו בכל המקרא ה״ל הדעת עם פועל עתיד · ומלת ואכלתי חטאת כאילו אמר ואילו אכלתי חטאת גם מצאנו מלו לעתיד והם מלעיל פן אורה וגנבתי והטעם כי הייתי אוכן ואין אוכן אוכל חטאת כטעם לא אכלתי בחוני · וידבר

קחו את המנחה · אף על פי שאתם אוכלין ואף על פי שהקדשו׳ אסורין לאוכן: מת המנחה · זו מנחת שמיני ומנחת נחשון: ואכלוה מצות · מה ת״ל לפי שהיא מנחת לבור ומנחת שעה ואין כיוצא בה לדורות הארך לפרש בה דין שאר מנחות: וחק בניך · אין לבנות חק בקדשיכ: כי כן צויתי · בהגינות יאכלוה: ואת חזה התנופה · שלמי ציבור: תאכלו במקום טהור · וכי את הראשונים אכלו במקום ממא אלא הראשוני שהם קדשי הקדשים הוזקקה אכילתם במקום קדו׳ אבל אלו אין צריכי׳ תוך הקלעים אבל צריכים הם ליאכל תוך מחנה ישראל שהוא טהור מליכנס שם מצורעי׳ מכלן שקדשי׳ קלי׳ נאכלין בכל העיר: אתה ובניך ובנותיך · אתה ובניך בחלק אבל בנותיך לא בחל׳ אלא אם תתנו להם מתנות רשאות הן לאכל בחזה ושוק לו אינו אלא אף הבנו׳ בחלק ת״ל כי חקך וחק בניך נתנו חק לבני׳ ואין חק לבנות: על אשי החלבים · מכאן שהחלבים למט׳ בשעת תנופ׳ ושוב המקרא׳ שלא יכאיבו זה את זה כבר פירשתי את שלשתן בנו את אהרן: שעיר החטאת · שעיר מוספי ראש חדש ושלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום שעיר עזים ושעיר נחשון ושעיר ראש חדש ומכולן לא נשרף אלא זה ונחלקו בדבר חכמי ישראל יש אומרים מפני טומאה שנגע בו נשרף ויש אומרים מפני הגיעות נשרף לפי שהוא קדשי חדו׳ אבל בקדשי שעה סמכו על משה שאמר להם במנח׳ ואכלוה מצו׳: דרש דרש · שתי דרישות הללו מפני מה נשרף זה ומפני מה נאכלו אלו כך היה בתור׳ כהני׳ על אלעזר ועל איתמר · בשביל כבודו של אהרן הפך פניו לנגל הבנים וכעס: לאמר · אמר להם השיבוני על דברי מדוע לא אכלתם את החטא במקום הקד׳ וכי חוץ לקד׳ אכלוה והלא שרפוה ומהו אומר במקום הקדש אלא אמר להם שמא חוץ לקלעי׳ יצא ונפסלה: כי קדש קדשים היא · ונפסלין ביוצא והם אמרו לו לאו אמר להם הואיל ובמקום הקד׳ היתה מדוע לא אכלתם אותה · ואותה נתן לכם לשאת ולומר · שהכהני׳ אוכלין ובעלי׳ מתכפרי׳ לשאת את עון העדה מכאן לתרכו שעיר ראש חדש היה שהוא מכפר עון טומאת מקדש וקדשיו שחטאת שמיני וחטאת נחשון לא לכפרה בא׳: הן לא הובא וגו׳ · שאילו הובא היה לכם לשרף כרגו שנאמר וכל חטאת אשר יובא מדמה ונומר: אכל תאכלו אותו · היה לכם לאכלה אף על פי שאתם אונסים: כאשר צויתי · לכם בתורה: וידבר אהרן · אין לשון דבור אלא לשון עז שנאמר וידבר העם וגו׳ אפשר משה ולא אלעזר ועל איתמר ואהרן מדבר הא ידעת שלא היתה אלא מדת כבוד · אמרו אינו בדין שיהא אביו ואינו מדברים לפניו ואינו תלמיד מסיב את רבו יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב ת״ל ויאמר אלעזר הכהן אל הנשאר הבנה ונומר הרי כשרלה דבר לפני משה ולפני הנשאר׳ זו מצאתי בספרי של פנים שני: הן היום הקריבו · מהו אומר אלא אמר לו משה שמא זרקתם דמה אונים שהאונן בעבד אלא אמר לו אהרן וכי הם הקריבו שהם הדיוטות אני הקרבתי שאני כהן גדול ומקריב אונן: ותקראנה אותי כאלה · אפילו לא הין המתים מוטר שאין אונן אלא יום קבורה: הייטב בעיני יי׳ · אם שמעה בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות: וייטב בעיניו · הודה ולא בוש לומר לא שמעתי: אל

אבן עזרא

מ״ע ספורנו

ביאתו להניף · והיה לך ולבניך אלא תזמו בהם על מחר הנפה אחז תזמו בהם מעלהן בנוחה: ואת שעיר החטאת · אותו השעיר שהיה לחק עולם והוא שעיר ר״ח שהיה קדמי דורו׳: ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה · אף על פי שאתנה לכם לא היה לכם רשו׳ לאכלה כי לא נתנה לכם אלא לאכלה לשאת את עון העדה · הן היום הקריבו · כפו הן ישלח מים בשר קדש · ופעמתו אם היה הענין כן שהיו אלה מקריבים חטאת׳ של חוטא ואת עולתם של הדעה אף על פי שאינם קדשי נבור לדורות והיינו אוכלי׳ החטאת היום בהיותנו אונסים: הייטב בעיני ה׳ · שנאכל קדשי דורות בטמאות הלא הכר ידוע הוא שאין אכילת אונן בכונה ראויה לבכר בחמרו בקדשים קלים לאחכלתי בחוני אחמו ואם״ם שניית שנאכל בטמאות את החטאה שהיא קדשי שעה לא יתייחב זה בקדשי דורות: וייטב בעיני · אחת על טוב ברית אחיו ובניו שהיטיבו לרמו׳ ולדורות: ואת

אמרי נועם

ולא הבינו המקדים פרוש הפסוק הנזכר ל׳ בלשון ת״ל ואת אם מלבני יי׳ ותאכל אותה ואם תאמר והלא כפר׳ מרבה תיתות בפעמים ותאכל אותה אם תם ולא בנדיהם ולא בעבור מרבה הקן תעבוד קדש ועדיוק הן ויפשוט בכתבותם נפקא לים לאחר דתנינו לאחר דקרי אתיאמל ואלנקן בלאחר מיאמל ואלנקן נשאוס בכתבותם בלבם ולכן מנשיך דיוקא דותאכל אותה לעבוד בנדיהם · ויקרינו אם זרה מאד לא בנה אותם לפי הפשט בעשתם שתנו לפי הבנתו אם זרה ולא נהיה הבא מוריגנן אף על פי שאם ירודת מן הבנים מנוה להבנה מן הבדיוק · ועוד לתת בהבנו מיתה ולא עכרו רק לאו אלא תעלו עליו הטרת זרה אלא נריך לאחר דהיו דקרי אם זרה לפי שהיו זרים אחרו היום דבל מנהגות אל מתיני אלוהים לא היה רק בהרן לבדו אם כן היו מלא זרים בתעלה בפרשה בכל המקדש שנעשו בשם אהרן ואם כן לא היה להם לעבוד זר בשעה מיוב מיתה · ואחר יי׳ אל אהרן לבדו נתיחד ולא נהיה בכבדי בכר׳ קרח דרים ודבר אל אהרן שומעני שמתיחדות לאהרן לבדו תלמיד לאחר כאזה דבר ביל מפה לו בבדים מחמות הבדיקים · אלא אף על נב דכתיב אל אהרן לא נאמרה הבשרה לאהרן לבדו דקאמ׳ כה לאמרת שהבר לבשה מיאמר לאהרן ומה לאחר דשמה זה הוה נתיחד כה דכתבה לאהרן ולא שתאמ׳ לבני ישראל הבשרה: ואכלתי אמרו׳ היום הייטב בעיני ונו׳ אבל מיונות לילה מותר מן התורה אבל מדרבנן אסור דבני מעמא קרא מדכתיב היום היום אסור ולא לילה מן התורה ובמקום מצוות אנו אינו כן דאינו אסור אמילו ביום אלא מדרבנן ובלילה מותר כדאמרינן בתוספ׳ הטן בפ״ק המלקק מצוות הרי זה מתאבל עליהם כל היום ובלילה לא יתאבל כלל · ויאמרו בכתבותם ומה תאמר הרוך בבאם בהיכל מיאמל ולבנן שהיו ביום לאחר דבלונות היה מתנו׳ בהנים מיום מתן לאחר שתתו בחוץ מקום מבלוים מותריים ליכנס שנאמר ויקרינו ויאמרו בכתבותם אם כן לאחר לפני יי׳ יי׳ לאחר דחפס המלאך והוציאם בחוץ רבי עקיבא אומר לא מתו אלא בפנים שנאמר ויאמרו לפני יי׳ אם כן לאחר ויאמרו בכתבותם אלאחר שהיו נאכלו מבל שלו ונרים ויקרים והוציאם לחוץ ולדברי ר׳ מתיבא ניחה דאם כן מתו בפנים הא נטמא המשכן שומאת מת הוה נריך להטבילו ולהזות עליו

חזקוני

אלא אתוכח · ולא הייכל ולא ת״ל אתוכח אין לי אלא זו בלבד מניין לרבות קדשי קדשים ת״ל קדש קדשים הוא אין לי אלא סתיר לאוכח מניין לרבות לשבת כנויות בפיל יבתוסות בקדש ת״ל ואכלתם אותה במקום קדוש: אותה והיא · שרי אלו חייבוטים פרט לתודה ולאשמה ולאיל נזיר ולשלמים ולאיל המלואים ולשפטים: ואת מנחה התנופה · ותמוכת הבלו: ואת שוק · ו״ שוק: והתרומה · זו תרומה תודה: תאכלו במקום טהור · פרט״ו וכי את הראשונים הוסם סם כדכתיב ושור ואיל לשלמים: ואת שעיר החטאת · לבי הכפר הוא שעיר מוקדש שעיר עוים וכו׳ בכיון כאן נא׳ בו כפרה: שעיר החטאת · פר״ו שעיר מוספי ראש חדש שלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום שעיר עוים ושעיר נחשון ושעיר ראש חדש ומכולן לא נשרף אלא זה פירוש שלשת שעירי הללו לא נשרף אלא זה שלא ר״ש ומדעתו שלא כהן נשרף ושוב פרש״ ר״ל אוכני סותלה שנעשה כו נשרף ולא״ת בלאו ה״ל דינו לרות נשרף שלא״ל שלא היו שחטאי מתים הוסם מגולדו הם ננעו נשעיר זה ועדיין לא נטהרו בהוייה שניי׳ שעדיין לא היה להם אחר פרה עד למחרת בדק״ל בלאחר בכיון הוקם המשכן שני לו נשרפה הפרה אלא יי״ל נטהרו המשמה ומן הלש אחר על המזבח כעין אהרן ובניו כדאתרינן בתו׳ ומא אחרת בנכסו מים תמת דם: לכפר עליכם · זה שעיר ר״ש שכן נני ר״ש תשרי כתיב ושעיר עוים אחד לחטאת לכפר עליכם: הן היום הקריבו פרש״ מהו אומר כלומר איזו מעשה הביא אהרן הן היום שקריבו לעשה שעשל מדוע לא אכלתם וכי בשביל שלא הקריבו שם את החטאת לא היה להם לאכלה והלא כל מבודות אותו היום היום״ אהרן ואמרו״ כן כתיב ואכלה תמות וכתיב ואת שוק התרומה תאכלו ונו׳ ושוד פרש״ אלא אמר להם משה שמא זרקתם דמה אונים ואכלו בשל ר״ש והפירוש שפרש״ קנרה ה״ק · שמא נזרק דמה של חטאת דר״מ ע״י אונן ואתם כבורים שבאונן שעבד היום אלא מלאכת אהרן ובניו אם לא אכלתם אותה מדוע לא אכלתם אותה · ותקראנה אותי כאלה · ואכלתי היום חטאת כאלה · ותקראנה אותי כאלה · ואכלתי היום חטאת דורות דייסה בעיני ה׳ אם חטאת קדשי שעה בקדשי דורות ושוד פרש״ אמר לו אהרן וכי הם הקריבו אם אמר לו אהרן וכי הם הקריבו אם אמר לו אהרן וכי הם הקריבו אם

אל משה ואל אהרן · למשה אמר שיאמר לאהרן: לאמר אליהם · אמר שיאמר לאלעזר ואיתמר או אינו אלא לאמר לישראל כשהוא אומר דברו אל בני ישראל הרי לדור אמור ליישראל הא מה תלי מקיים לאמר אליהם לבניו לאלעזר ואיתמר: דברו אל בני ישראל · את כולם השוה להיות שלוחים בדבור זה לפי שהושוו בדמיומה וקבלו עליהם בגזרת המקום מאהבה: זאת החיה · לשון חיים לפי שישראל דבוקים במקום ורחויין להיות חיים לפיכך הבדילם מן הטומאה וגזר עליהם מצות ולאומות לא אסר כלום משל לרופא שנכנס לבקר את החולה פו' כדאיתא במדרש רבי תנחומא: זאת החיה · מלמד שהיה משה אוחז בחיה ומראה אותה לישראל זאת תאכלו וזאת לא תאכלו:

יא

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם: דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: כָּל־מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִסֵי הַפַּרְסָה אֶת־הַגָּמָל כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה לֹא יַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת כִּי־מַעֲלַת גֵּרָה הִוא וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסָה טְמֵאָה הִוא לָכֶם: וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה וְהוּא גֵרָה לֹא יִגָּר טָמֵא הוּא לָכֶם: מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגָּעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם: אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ: וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם: וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ: כֹּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: וְאֵת־אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֶת הָעָזְנִיָּה:

ואת

ז' בטעם דרגא תביר · ג' ג'ר"פ · ד' ר"מ · ה' ר"ת · ו' ר"ת · ז' דגש · ח' בכתי"ו · ט' ר"פ בעזרין · י' ר"מ · יא' ר"ת · יב' ר"ת · יג' ר"ת · יד' ר"ת · טו' ר"ת · טז' ר"ת · יז' ר"ת · יח' ר"ת · יט' ר"ת · כ' ר"ת · כא' ר"ת · כב' ר"ת · כג' ר"ת · כד' ר"ת · כה' ר"ת · כו' ר"ת · כז' ר"ת · כח' ר"ת · כט' ר"ת · ל' ר"ת · לא' ר"ת · לב' ר"ת · לג' ר"ת · לד' ר"ת · לה' ר"ת · לו' ר"ת · לז' ר"ת · לח' ר"ת · לט' ר"ת · מ' ר"ת · מא' ר"ת · מב' ר"ת · מג' ר"ת · מד' ר"ת · מה' ר"ת · מו' ר"ת · מז' ר"ת · מח' ר"ת · מט' ר"ת · נ' ר"ת · נא' ר"ת · נב' ר"ת · נג' ר"ת · נד' ר"ת · נה' ר"ת · נו' ר"ת · נז' ר"ת · נח' ר"ת · נט' ר"ת · ס' ר"ת · סא' ר"ת · סב' ר"ת · סג' ר"ת · סד' ר"ת · סה' ר"ת · סו' ר"ת · סז' ר"ת · סח' ר"ת · סט' ר"ת · ע' ר"ת · עא' ר"ת · עב' ר"ת · עג' ר"ת · עד' ר"ת · עה' ר"ת · עו' ר"ת · עז' ר"ת · עח' ר"ת · עט' ר"ת · פ' ר"ת · פא' ר"ת · פב' ר"ת · פג' ר"ת · פד' ר"ת · פה' ר"ת · פו' ר"ת · פז' ר"ת · פח' ר"ת · פט' ר"ת · צ' ר"ת · צא' ר"ת · צב' ר"ת · צג' ר"ת · צד' ר"ת · צה' ר"ת · צו' ר"ת · צז' ר"ת · צח' ר"ת · צט' ר"ת · ק' ר"ת · קא' ר"ת · קב' ר"ת · קג' ר"ת · קד' ר"ת · קה' ר"ת · קו' ר"ת · קז' ר"ת · קח' ר"ת · קט' ר"ת · ר' ר"ת · רא' ר"ת · רב' ר"ת · רג' ר"ת · רד' ר"ת · רה' ר"ת · רו' ר"ת · רז' ר"ת · רח' ר"ת · רט' ר"ת · ש' ר"ת · שא' ר"ת · שב' ר"ת · שג' ר"ת · שד' ר"ת · שה' ר"ת · שו' ר"ת · שז' ר"ת · שח' ר"ת · שט' ר"ת · ת' ר"ת · תא' ר"ת · תב' ר"ת · תג' ר"ת · תד' ר"ת · תה' ר"ת · תו' ר"ת · תז' ר"ת · תח' ר"ת · תט' ר"ת

ומפרסי · איננו הגיין ופרסה לא יפרים · הגיה' ופרסה לא הפריסה · תאכלו · כי' דקדוקות זה ואת תאכלו יקרוהו ב' תאכלו · ופל · קדמתה וכל אחר אין לו הגיין כל אחר אין לו ·

ב וּמִמַּפְרִסֵי הַגֵּרָה וּמִן־הַמַּפְרִיסִים אֶת־הַגָּמָל וְאֶת־הַשָּׁפָן וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת כִּי מַעֲלַת גֵּרָה הֵנָּה וּפַרְסָה אֵינָם מַפְרִיסִים טְמֵאִים הֵם לָכֶם: וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מַפְרִיס הוּא פַּרְסָה וְגַם־הוּא לֹא גֵרָה טָמֵא הוּא לָכֶם: מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגָּעוּ: אֵלֶּה תֹאכְלוּ מִכָּל־אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת תֹּאכְלוּ: וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת לֹא תֹאכֵלוּ טָמֵא הוּא לָכֶם: כָּל־צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ: וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ מֵעָם הַנְּשָׁרִים שֶׁקֶץ יִהְיוּ לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֶת־הָעָזְנִיָּה: וְאֶת־הָרָאָה וְאֶת־הַדַּיָּה לְמִינָהּ: אֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ: וְאֶת־בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ לְמִינֵהוּ: אֶת־הַכּוס וְאֶת־הַיָּנְשׁוּף וְהַתִּנְשֶׁמֶת וְהַקָּאָת: וְהָרָחָם וְהַשָּׁלָךְ וְהַיַּנְשׁוּף: וְהַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת וְהַעֲטַלֵּף: וְכָל־שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: מִכָּל־שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: כִּי אִם־אֶת־אֵלֶּה תֹּאכְלוּ מִכָּל־שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם מִלְּמַעְלָה לְנַתֵּר בָּהֶן עַל־הָאָרֶץ: אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכֵלוּ אַרְבֶּה לְמִינֵהוּ וְהָסֹל לְמִינֵהוּ וְהַחָרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְהַחָגָב לְמִינֵהוּ: וְכָל־שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אַרְבַּע רַגְלָיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: וְאֵלֶּה לָכֶם יִטַּמְּאוּ כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: וְכָל־הַנֹּשֵׂא מִנִּבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב: כָּל־הַנֵּפֶל עַל־כָּל־כְּלִי־עֵץ אֲשֶׁר יִפֹּל־מֵהֶם בְּתוֹכוֹ כָּל־כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מִתּוֹכוֹ כָּל־אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: אַךְ־מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מָיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְהַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע הוּא טָהוֹר: וְכִי־יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו הוּא טָמֵא לָכֶם: וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִוא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב: וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: כָּל־הַהֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכָל־הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד־מַרְבֵּה לְכָל־הַשֹּׁרֵץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם: אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם: כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ: כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי: זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכָל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל־נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל־הָאָרֶץ: לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֵּאֶכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל:

אבן עזרא

וידבר יי' אל משה ואל אהרן · בעבור שהוא הכהן המורה המבדיל בין הטמא ובין הטהור: מפרסת שס התומר וכן מקרין מפרים והשיגם כל שהיא מתומרת שהיא בעלת פרסה: ושוסעת שסע · שס התחר והטעם שפרסותיה שסועות: והיא מעלת גרה · מגזרה גרון ומעלת פועל · והזכיר הגמל והשפן והארנב · והחזיר בעבור שיש לכל אח' הסימן האח' ודרך לשון הקדש להזכיר הזכר מכל מין כי הנקבה בכלל הזכר היא והזכיר חרנבת יש המורים לפי שלא ימצ' הזכר מהם וי"א שהזכר יבוא נקב' והפך הדבר והראשון קרוב אלי: ובנבלתם לא תגעו · והכתוב לא הזכיר הנוגע שיטמא עד הערב רק מדברי קבלה ידענו זה והנה הנוגע בזדון יש עליו מלקות כי הוא עבר על לא תעשה והם רדפנו אחרי הכתוב לבדו בלי העתקה הנה לא הוקר הדג שהוא באמרים כי הכתוב פרט בימים ובנחלים וכתבו וקשקש כדברי המתרגם חרמית: שרץ המים · הם הקטנים שיבראו מן המים ובמים נפש חיה מזכר ונקבה: ואחר שאמר שקץ הם לכם אמר והקץ יהיו לכם לפרש מה פירוש שקץ והוא מבשרם לא תאכלו והנה הדג יקרא בשר רק מה שאמרו חז"ל בדברי הוה על מנהג דברי אלה הדורו · והוסיף כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת להיו כלל לכל מים כי לא הזכיר בתחלה רק הימים והנהלים: הנשר ידוע גם זה עוף שיקרא כן בלשון ישמעאל ים כדמות רחיה שהוא כן בעבור היות שהי הלשונות קרובות: העזניה · אף ע"פ שיש דברי יחיד שאינגה בייסוב טעה הגאון שתרג' חות' אלענקא כי זה הסס בלשון ישמעאל על דבר אלה נמצא בעולם ולא היה ולא נברא אלא למבול וכן יודו חכמי לשונם אם כן לא יתכן שיהיו הסס הדבר שנה היה: והאלה

בעל הטורים

אשר תאכלו · בגוף תיקן תאכל שאינה חיה לא תאכל: אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ · לאכוסי שור היש תורה דיש אסיר: מאכלו הבריה · אלא יוצ' ר' איינה מעני גיהה · אין לכם ועוד ח' מיני חיות: שתאכלו לכם לכסי ומתוך לית לה זה תאכלו רמז חורה דיש אסר לה הזכיר בהנים בחית לכי מתוכלה מבני אדם אין להם שחיטה: את הגבר · פתח בגבר שהוא מלך בעופות · גבר נוגר מגיהו דכתיב התחדש כנשר נעוריכי: ההתם

מ"ע ספורנו

זאת החיה אשר תאכלו · הנה אשר שהתנגלו ישראל אל עדים הרוחני שקנו בתתן תוריה אשר בו היו רמוזים לברות שכיבה עליהם כלתי מתנעי בתורו בכל התקר' אשר מזכיר את שתי אבן אלין ובכתיבן כתו שיהיה הענין לעתיד לבא בחורו ונתתי מעבני בתוככם ולא תגעל נפשי מתכם. מתם האל ית' אחר כך מבארות עוד שכיבת ביניהם בלל בחורו כי לא אחלה מלה בקרבן והיא מעם רבינו בתפלתו מיזה תקון שתעיה הבריאה כתיבה בחתנות מבכן ובלון ומעריתיו וזכרתיו על שהיא וזכרתיו ואל ירח בכוד ה' אל כל הפעם ואל יירח אם מן הסתי' ובכן רחה לתקן מוגם שיהיה מוכן לאור באור החיים הנגמרי' וזה בתקון הבחזנות והתולד' · ואשר את הבהמה' המבדלים את הנפש בחלות ובחוסכלות בחורו ונשמתם גם ובחתרו אל תעקנו את נפשותיכם ובחתרו ולא תטמאו את נפשותיכם בכל הארץ כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והיתם קדשים פירוש כי חיים מתדמים לבורא ית' בחתרו כי קדוש אני · ואחר הבדה והזכה והיו לית לקדש את הזרע ולטהרו מכל טמאה בחורו יהודע את בני ישראל מעשיהם ולא יאמרו נשמתם בטמאתם את משכני אשר בתוכם · והזכיר לשון טמאה בנגלת בטמא ובחיה טמאה ובה' מרגים ובנגלת בטמא שהורה שבכל אחר מאלו יש טמאת מגע ובתנת' טמא' מגע · ואמנם המטמאי' את הנפש בלבד זהם דגים ועופות וחגבים ואחר מרגים שאין בהם טמאת מגע בלבד יזכור בהם שאין בחורו שקץ הם לכם לא יאכלו מהן הם · שקץ הוא לא יאכל לא תתגלגם כי שקץ הם: ולא

אמרי נועם

עליו הזאת ב"ו ולא מציאה שבשקו מעבודתם כלל ועולה כתיב בהדיא ותמתה אל מועד לא תגאו הבטלתם לתת קמח מיכא לאומר לעמי יי' דומה לומר שהמלאך רחמו לאון שמה מחת קידם ניחת שמה אלא לרבי עקיבא קשיא זמה מתחר יהא קייתה לן דמת מנגרף אינו משמה ויש לומר מיירי הכא בשבלו הייתה והיינו בכתנותם של מתים ואם תאחר בזבלו נפרנה נרתם ותו לא יטמאו בדק את מנגרף יש לתרץ דשמיך לחיתם נבלו בנחת על הארץ ומלון שלדן הייתה · ויטאים בכתנותם אין לפרש בכתנותם מיאחל ומנגפ' לא מזכתן בתנות אלא בכהנים ובן כתי דרשיכן ותאכל אותם ולא בגדיהם אלא בכתנותם של נזר ומגיהות · תנור ובריים ויתקן פרק כל הכלים תתיבנן מדבתב ויתקן אלמא אף על גב דהכריח בחרעא לא אתר בנותם בחרעא דמי · הוא אמר דבר בקרוני ונו סירש ר"ש · ומיתבתי סמה לבני ישראל ונו' הכל מה"ד מעם מורר הכיכו דבר מתמ' והכהנים הנגמים אל יי' יתרחנו אכל ומעדתי לא אל נדב ואביהו היה אומר אלא בן הוא אומר ונקדש הכיר בעם

רלבג

שהאוכל מהם עובר בלא תעשה ונראה לתרעק מבנלתם אך לא מטמא כמו הענין בנבל בהמה שמאה: כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים אקץ הוא לכם הרמון בלאמרו במים מה שידמה לעיני המים שזכר אכל לא יבהו זה הדין במה שיולד במים שבכלים מעפוש המים הסם כמו שזכרנו והנה התנה הסם יתעלה בדנים הנאכלים שיהיו בהם שני אלו הסמנים שזכרנו כי הם היותר נאותים לחזון האדם לדקות שמרן כיסם אל אחר הדגי' מה שהקשקש בנעלי הקשקשו' יורה על שמות המוס היסודי נגדר המנלן האדמי בהיה ולשמות מעבנו אלו הקשקשים בחקום שיולקח בו תועלת לשמירת הנ"מ בהוה עם שזה יורה על דקות הפחר להתפעל בקלות מהדברים אשר מחזון אלה הדברים הטבע לעשות להם אלו הסמנים ואין הענין כן בנ"מ הקלפי כי הקלפיה המקפת בו מורה על מיני הפחר כמו שהבאנו בביאורנו לספר ב"מ וכן הסנפי' כלי עוזר לקלות התנועה לזה הדג ויעשוד זה נם כן להסיס זה הדג נאות לחזנים הלבנוסיים כמו שיתבאר בעיון מעט בחלאת הרפואה כי סם הבאבר מהאבריס ביותר רבי התנועה הם יותר נאותים לחזון האדם כי התנועה מביאה מתדבקה המותרות ותדקדק הפחר ואת אלה תעקנו מן העוף ונות' · הנה הודיענו בזה הפסו' אלא תבנו עוטאה בבנלת העוף הטמא כמו אלא תבנו בדנים אכל יהיו מסוקנים ובעבנים באופן שבאמר מאכילתם · את הנשר ואת הפרס ואת העזניה והזכוכית · ופרס נם כן היא עוף נדול כלתי נאלא בייאוב אחרו שהוא נקרא בערבי אלנ"קב והדאה היא הדאה הנזכרת בתורה ואלאוב שהוא נקרא וולנ"ר ודא שהוא סם העופפות ואולי נקרא כן לקלות עופפותו אחר כאחר ידאה הנשר ונקראה ראה לפי שיש לה ראות טוב ולזו הכנים סכין לו הסנע להשיג הטרף ההכרחי לה ר"ל קלות העופפות וטוב הראות ואת הדיה אחרו שהוא הנקרא אכסה בלשון והיא נם כן הדיה בזוכר בתורה ואם הזכיר סם שני אלו הסמות כדי שלא יטעה האדם בזה המין כי יש מקורין אחרו דיה ויהנה הפיר' זה המקובל בזה מפוייב שיהיה כן כי מן הטקר שנאחר בתורה הקום אחר לאמרו אחר אמרו אמר אמרו אמר אמרו אמ

בעל הטורים

כתחום חומס ואוכל הקן בעל מנה הרבה ומכנת בתר בעופות ויתפסה · הנוס כמנס הרבות נכנה מן הקנן · השלך שמלה הנוס מן הנוס · היכבוס עם נכנסם ולינו נרמ׳ ביום מכני אור הנוס · התנכמת כל הרוחה אותה יפוס · הקלת דרכו להקנת מחלנו · הרחם שוחרחם על בניו · מורב לחינו בנימים׳ אחרי · הסרני׳ לא התיר בהם בלוס כמכנל הנתם בסי׳ מרחם:

הטורן

אמרי נועם

בפה שאמרה כבולי פס · ובנו דיכם לא תפ־ותו תיפה מחמי מפקינן קרייפה מן ויקרא לת בנדיו שהוח דברי קבלה תיפה מהבלת מדהזהיר קרינ׳ לבהנים מבלל דיסרל יש לפס לקרות על מה שתחותו טעם מפיק רבי שהמבל מחור בתפורת מן והמיבו לא תפרעו ותיכן ר״ מלייני׳ הכיחת לי להוכיח קרישה מן ויקרא לת בנדיו מפוס לנעתה לן מהעם הקרינ׳ תעופד וטעונה טעם מעונה דבתיב ויקם ויקרא ונמצרה טעם לכתיב ויתחנו הלנן ונו׳ ומחזה חד מבחם · קחו לת מפנחה פירם רבי לני שהיתה קרבן נמור ונעונה ומין כיוב בו לדורות וכו׳ עד כי בן נויתי חפילו בחינות והקשה הר״ם ולתת בחטאת שהיא קדשי מעם לא מתיר להם מנינות ותי׳ לתנב דהוצרן לפרם לפס הן מנחה פרים כתי בתחלת בחינות · ולבת · חטאת היום הייטב בעיני יי׳ פר בו מפני שהיה אונן ואונן אסור בקדשים ותיתה כהי לחטאת ביום תני דחינות יום לחוריתה דנתקה לן מקרה הבלילה יהא מותר לחינות לילה תרבכן יתין מנות בתקדשים לנתר דקדשים הוחיל ותיכתי חף על גב דהלר מחזי מיבתי מה״ריס · דהם דרם תפה והנה פירש הר״ם תחמי לא מכל בחם מותו הטעיר דהוא לא היה מונן · ותיתן ר״ם דבסתרי תק׳ ותתיר לא נתבה בנתם עד שהרנו לנתרי · ועוד הקשה הר״ם לתמן לתנר תפה טעם לכל מרבעים שנה חמתי לא תחלו · והשיב הר״ם דלא יהיא ליה התי תלונתה טוב הה לבר״ מי הן לא הוכח מת דמה הה מם הוכח הכלן מטייתה שרפתם ותכבה ליתי לנו בפר׳ כל שעה מרבה ותיתה הה מם הנבה כהין מטייתם בלא מכלתן ומכ״ל לתרבה ותיתן הר״ם דעל כרחן מטייתה מתי לתי על מכילה ודרים הה מם הוכח בהין מטייתם בלא מכלתם ותחטא מם לו לכתום שרפתם · ועוד הקשה ר״ם בשמו לדרים הה מם הוכח בהין מטייתם שרפתם והרי פרין לא מבו כהין שהרי היה בשמן מבור מרה כדתנן כל שפיטלו בגופו ישרף מיד כל׳ ובכבלים מעונר מרתו ונבח לבית הסרפה ויש נוח׳ דענור מרה לתו לחוריתה מלת דרבנן התמירו בחין בפסול בגופו מלת בדם ובכבלי׳ דתין לנרפו מיד דהוה כרתה בגתי בקדשי׳ דכל כן בקל ישרפו מבל מלחוריתה פסול מיד לבתיב בנו לת אהרן וכל תחטת ישרף ונו׳ · ויקנוף מבה תפוס הבשם בה לבלל סנות ולא ידע שיש מלוק בין קדשי מעה לקדשי דורות מף על גב דמעה ולבד כדמוכח לבסוף ויסב בעיניו הוה ולא בוה לוח׳ לא מתעתי יש מפרשים מם כן דיבה לחלק קודש הבעם מם כן על מה בעם ולמה בעם ומחר מדוע לא מכלתם הה מיבה לחלק יש לוחר דבבר דבעיר נחמון היה דנתרף דקדשי מעה היה ומתוך כן בה לבלל בעם ולבלל מעות ולא ידע לחלק · ויקנוף מעה פר״ם מהמי קרא דבה לבלל מעות מהבנ׳ בעם בני ויחתר מלעזר הכהן מל מגבי הבנה ונו׳ ולין לבקשות מחמי לא מכלו מהרן בלילה דחטאת נחלבת ליום ולילה מחרבי תנינות לילה דרבנן לין לנוחר הוחיל ולילה בין מידלי

ספר ויקרא יא

והלאה· אם כלל לבני מיני׳הם דלה ודיה כמו ואת הלבו׳ לא בחר עם חור וגוזל והכ׳ לדקן המעתיקי׳ שאמרו כי דלה היא רלה וסרה טענת רבי יונה שאמר מיך יתכן לאמר האמר לך מהאריה והליס · ויש חומרים שנשר מן האורנו ופרס מן הלא פרס לרעב · ועזניה מן עוז והכ׳ן כיסף והוא הנקרא עק״בא ודלה מן כחסר ידלה הנשר

ואיה המנהגה לשבת בהיים ידועי׳ · ועורב מלשון ערב בעבור שחרותו: בת היענ׳ · יש חומרים שהוא מין שלא ימלאו זכרים כמו האורנבת ואין מלת כיענים טענה כי אינה זכרים רק הם נקבו׳ כמו יעלים ורחלי׳: ואת התחמס מגזרת חמס: ואת השחף · מוליד השחפת: והנץ · יש לו גולה רבה והקרוב שהוא הילוע הפורס כנפיו תמיד לפחת דרוס כי יבקש מקו׳ חס: הכוס כבוס חרבות ויש חומרים שהוא נכסה מעין אדם על כן ישכין במקום שאין שם ישוב: השלך · יש חומרים עוף מנהג תולדתו להשליך ילדיו: ינשוף · עוף ישופף בנשף כי לא יראה ביום מפני להט אור השמש: והתנשמת · כל רוחהו ישום נס זה הסם נמלא בערבי׳: והקאת י״ל שיש עוף מנהג תולדתו להקיא מאכלו: הרחם · אמר הגאון שהוא בלשון קדר בחלוף חי״ת בכ״ף כי בכתבם אות אחד להם ואחרים אמרו שהוא עוף מרחם על בניו: החסידה · היא הנראית למועדי׳ ידועים בשנה ויש חומרים שהוא מגזרת חסד בדרך רחוק׳: האנפ׳ · שיתאנף מהרה: הדוכיפת · אמרו הגדולים שהיא התרנגול׳ ואלה טפשי עולם כי מי הגיד להם: העטלף · עוף קטן יעוף בלילה והיא מלה מרובע׳ ודע כי מלת תשקצו מן העוף בדקדוק הטע׳ היא מעט רחוקה ממלת אל תשקצו את נפשותיכ׳ כי הנפשו׳ פעולים ובעוף טעמו שתלעו שהם שקץ ויהיו נחשבים לכם לשקץ וכל שרץ הקן שיעוף פעם ופעם הולך על ארבע שקץ: אשר לא כרעים · העיקר להיות לו כנפים וי״ו: לגתר · להיות והמתרגם אמר לקפצת בהון כמו מקפץ והמעיס דולג והמת תרג׳ נקרא ארבה מלשון ריבוי: הסלעם · מין יעלה בסלעים: החרגול · אם היא מרובעת אין לו לת ואם היא שתי רגלות כמלת לפלמוני המדבר תהיה תולדתו הסך תולדת הסלעם: התנב · ידוע מלשון ישמעאל ומעם אשר לו ארבע רגלים וכבר נכתב ההולך על ארבע שיתכן שיש שרץ יש לו ד׳ רגלים ולא ילך בהן רק יעוף לבדו: ולאלה תשקצו מן העוף ודעת אחרים שפי׳ אלה לכל הבהמה וכל הולך על כפיו ולפי דעתי שמלת אלה על כל הנזכרים למעלה: תטמאו · או מבכין התפעל ודגשו׳ הנוי״ת להתבלע התי״ו וכן ויטמע את הקול מדבר אליו וכבם המטהר: יטמא עד הערב · אחז הכתוב דרך קצרה כי הוא צריך שיתחץ במי׳: והנוגע · חמור מהנוגע על כן יכבס בגדיו אף כי נופו וכן משפט כל בהמה גם פה אחז דרך קצרה וכן הוא ושסע שוסעת ונרה איננה מעלה לו גרה מעלה ושסע איננה שוסעת וכבר אמר ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם · ועשה כל הנוגע בהם והם הנבלות הנזכרות למעלה יטמא כמשפט הנזכרים שהוא עד הערב ויש מין מנין הגדולים שאמרו כי כל הנוגע בהם חייב יטמא ואין צורך להסיב על דברי שבעון כי הכתוב לא אסר כי אם בשרם ואחר ובנבלתם לא תגעו: וכל הולך על כפיו · בתחלה המשפט אחד וכן הנושא את נבלתם תטמאו ולאלה תטמאו כי שם כתוב וכל הנושא מנבלתם ושכיה״ בפרשה אחת · ועשה טמאים המה לכם להכנים כל ישראל אנשים ונשים ופף משפט אחד להם:

וזה

חזקוני

דלה ושסע״ייר מגזרת ידלה הנשר ושימן דם חיטין מ׳ דלה נרחית נס׳ שמיני · והאיה · אשר ר׳ עקיב׳ נאם׳ כאן איה ובאשר להלן דיה מה דיה האמורה להלן עשה נה את הדלה כרי״ם נכס׳ דלה וכ׳ · רר נשרו אין איה אף איה האמור כאן עשה נה את הדלה נל״נית אין איה ועל שם שמכנה ליסב נאיים נקראת איה: שורב · קורב״ל מל׳ ערב על שם שפריחתו: בת היענה · בלע״ו איסטר״ו׳ ועל שם עני׳ ומרור והכבל׳ קרוא יענה כדאית׳ מסס׳ כתיבים ואכל ענות ולא נרוץ לאסור האם היא היענה דמיל׳ לא אכלי לה שבדי קשה היא כעין ומבבל בדילי אכבי מינה ומתוך קושי שנה היא אוכלת את הנרגל ורבותיהו דרשו מכאן שבינת עוף שמא אסורה: התפשם · ייאי בלע״ו מגזרת חמס על שם נזל ומשם שנו: בשפף · אם״פי וי״ל מוייס״ון מוליד שפפת: הכן · איסטר״ייר יש לו נוטה הרב׳: הכו · כולי״ה נכבה מעין אדם ושוכן במקום שאין בו ישוב׳: שלך · קורב״ייתנה · מעליך ילדיו: ינשוף · קנכ״ם עף בנשף: תנשמת קנב״ל סור״יק כל הרוחה אותה ישתומם: קאת · נא בתרגם שמו מכנגו נהק׳ מלכנו: רחם · פיל״ה מרחם על ילדיו: חסידה · גינוב״ל מעוה חסידות עם מכרותיה כתו מכר״ט; אנפה · יכיר״ון בלע״ו ויקלקם מפרש: דוכיפת · הרוח״ל סודו כפות כמו ספר״מי: העטלף · נר״ם עוף קטן עם ועף בלילי ואין לו עינים כדאמרי׳ בעלם׳ מעל לתרגנול ועטלף שהיו מכפין לאור׳: אשר לו כרעי׳ · לא כתיב לו קרי׳: אחרבע לו רגלי · הסלעם׳ יוסב נכלעי׳: הקרגל · מתקרם נרגליו לנתר בהם: הנגב · אלמון ויסתבל הנגב מנתר בענבותיו ובכרעיו: וכל שרץ העוף · ובעופו׳ עוקלת מנע רק שיקין לפי שעיקר ילידתה מן הביים ולעיס נמשכים וכן אחרו רבותינו כל אשר בעיים אין לו עוקלת: לכל בהמה אשר היא וגו׳ · כולם מסתאלו׳ בעב׳ ובשם׳ ואלו שפוסות כדאחריכן לעיל: כל הנוגע יטמא · להבי׳ את הבהמה הטמאה שלא אכלה שעיים׳ עם הנתה · והנוגע׳ את נבלתה יכבס בגדיו ונטמא עד הערב ונטמא עד הערב: ואת הדאה ואת האיה למינה: את כל עורב למינו: ואת בת היענה ואת החסם ואת השחף ואת הנץ למינהו: ואת הכוס ואת השלך ואת הינשוף: ואת התנשמת ואת הקאת ואת הרחם: ואת החסידה האנפה למינה ואת הדוכיפת ואת העטלף: כל שרץ העוף ההלך על ארבע שקץ הוא לכם: אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההלך על ארבע אשר לא כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ: את אלה מהם תאכלו את הארבה למינו ואת הסלעם למינהו ואת החרגל למינהו ואת החגב למינהו: וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם: ס

ולאלה תטמאו כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב: וכל הנשא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב: לכל הבהמה אשר הוא מפרסת פרסה ושסע איננה שסעת וגרה איננה מעלה הוא לכם כל הנגע בהם יטמא: וכל הולך על כפיו בכל החיה ההלכת על ארבע טמאים הם לכם כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב: והנשא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב טמאים המה לכם: ס

וזה

רש״י

כל עוף שנא׳ בו למינה למינו למינהו יש בלותו המין שאין דומין זה לזה לא במראה ולא בשמותיה׳ וכולן מין אחד: הנץ · איספר״ויר׳: שלך · פירשו רבותינו זה הסולה דני׳ מן היס וזהו שתרג׳ אנקלו׳ ושלינונא: כוס וינשוף · הם נוא׳יסיס הלועקים בלילה ויש להם לפתות כאדם ועוד אחר דומה לו שקורי׳ וי״בן׳: תנשמת · היא קלב״א שורי״ן ודומה לעכבר הפורח בלילה ותנשמת האמורה בשרני׳ היא דומה לה ואין לה עיני׳ וקורין לה טלפ״א: החסיד · זו דיה לבנה ציגוני״א ולמה נקרא שמה חסיד׳ שעוש חסידו עם חברותיה במזונות: האנפה · היא דיה רגזני׳ ונרא׳ לי שהוא שקורי׳ היור׳ו: הדוכיפ׳ · תרנגול הבר וכרבלתו כפולה ובלעז הרו״פא ולמה נקרא שמו דוכיפ׳ שהודו כפות וזו היא כרבלתו ונגר טורא נקרא על שם מעשיו כמו שפירשו רבותינו במסכת גיטין בפרק מי שאחזו: ארן העוף · הם הדקים הנמוכין הרוחשין על הארץ כגון זבובין וצרעין ויתושין וחגבים: על ארבע · ד׳רגלי׳: ממע׳ לרגליו · סמוך לגוחרו יש לו כמי׳ שני רגלי׳ לבד ד׳רגליו וכשרוג׳ לעוף ולקפו׳מן האר׳מתחז׳ באותן שני כרעי׳ופורח ויש מהן הרב׳באותן שקורין לנגוסטא אבל אין אנו בקיאין בהם שארבע סימני בהם ארבע רגלי׳ וד׳ כנפי׳ וקרסולי׳אלו הכתובי׳ כאן וכנפיו חופין את רובו וכל סימנין הללו מצויים באותן שבימותינו אבל יש שראשן ארוך ויש שאין להן אב ואריך שיהא שמו חגב ובזה אין אנו יודעים להבדיל ביניהן: וכל שרץ העוף וגו׳ · בא ולמד שאם יש לו אחד טהור: ולאלה · העתידין לאמר בענין למטה תטמאו כלומר בנגיעת׳ יש סומא׳: וכל הנושא מנבלתם · כל מקום שנאמר טומאת משא אחרת מטומאת מגע שהיא עצומה כיבוס בגדי׳ מפרסת פרסה ושסע אינה סוסעת · כגון גמל שפרסתו סדוקה למעלה אבל למטה היא מחברת כאן למדך שנבלת בהמה טמאה מטמאה ובענין שבסוף הפרשה פירש על בהמה טהורה: על כפיו · כגון כלב ודוב וחתול: טמאים הם לכם למגע:

וזה

רלבג

שלא הטיבים בלתי ידועים וכל שכן לנו להעדר הבקיאות שאנו בלשון הקדש ברור״ל המכירים אלו המינים ושאלו קיים בחני׳ יתכן שיזכרו בהם אלו המינים הטיבולים וה שבנר כתבאר לכם בספרים שאין באלו המינים זולתי פרס ושזניה מי שלא יהיה דורס ואוכל שיהיה לו וסקנע יתרה אלו שיהיה קרקנו נקלף ביד ולזה יהיה הדרך בזה לראות אם בעוף דורס ואוכל אם היה אוכל ודורס הוא כלי כבקר מאלו המינים האחרי׳ כי בהם נבלנו כל העופות הדורסים לפי מה שנאמר שבת אלמה להם ואם אינו דורס ואוכל אם היה לו אחד מהאצבעות שיהיו שזכרנו הנה הוא שאור אם לא פרס אלו שונים שלא יכנס בתנאים כיבוד לפי מה שאמרו ז״ל והנה יעוור לזה הפסוק שכבר אנה הכתוב מיבים שהורים בעוף והם תורים ובני יונה והנה יתמאו להם אלו הסימנים כלם ר״ל שיש להם ובקן ואבבע יתרה וקרקנן נקלף ואינם דורסים ואוכלין והנשר הוא נאנה בראש העופות הטמאים והוא דורס האוכל ואין לו ופן ולא אנבע יתרה ולא קרקנן נקלף וכאשר כתיבב לנו זה הנה אפשר לנו לעמוד על הסנה אשר בעבורה נאסרו אלו המינים הנעשרים בסימנים הנזכרים זה שהדורס הוא אסור לפי שהוא טורף והב״ל הבלעמין הם בלתי נאותים להזון מהם האדם כמו שזכרנו בענין הבהמות הטמאות ומציאות הוסף מורה על דקות הבשר וכבר ביארנו בשם שקדם כי כל מה שהיה מתר הנזון יותר דק הוא יותר נאות לאזון לאונים האכונים מצורף לזה שמה שהיה עב בחתר הוא נתון מכירות בכבל וחכבה אורו זה ספך מה שכונה התורה בזה כמו שזכרנו בשם שקדם וכן בחתר שהיות הקרקנן נקלף יורה על פלותות זה כללי להטיב עכולם כי יותר יתפשק על פעל הבכול בהיות זה העור והקרום נתוכו שמה שיתפשק זה כבלא היה שם כי אם הנגעל זה כבדי לפי שהשוש הטבעי היה שם יותר נשמר כשהיה הנבלן הנבדי מקיף בנבלן האחר וכבר זכרנו כי מה שהכין לו הטבע מהכלים יותר להטיב בו הבכול בזה שורלה על רוקן הבוון מעבנה הנגע

ל׳ · ה׳
ל׳ · ב׳
ל׳ · ג׳
ל׳ כתו׳ ל׳ · ד׳
ל׳ · ג׳
ל׳
ל׳
ל׳
ל׳ כתו׳ לא ידר׳ ל׳ · ה׳
ל׳
ל׳
ל׳
ל׳ · ג׳
ל׳ · ג׳
ל׳
ל׳
ל׳
ל׳ · ד׳ חס׳ ל׳ מלי׳
ל׳ · ג׳
ל׳ · ג׳
ל׳
ל׳
ל׳

למינו ד׳ בתורה וסי׳ עין פרי עשה פרי · ואת כל עורב · והברו דמשנה תורה · את הארבה למינו: ואת בת ה׳ דסמי׳ בקרויי׳ סי׳ ואת בת היענה דתורת כהנים · והברו דמשנה תורה · ערות אשה ובתה לא תגלה · ואת בת פרעה דמלכי׳ · והברו דד״ה: למינה י״ר בתורה וסי׳ ותיצא הארץ דשא · ב׳ בו · ויברא אלהי׳ את התנינים · ויעש אלהים את חית הארץ · מהעוף למינהו ב׳ בפסו׳ · המה וכל החיה למינה ב׳ בפסו׳ · הנץ · הנץ · הסלעם · החרגל · החגב · הצב למינהו: לרגליו ד׳ וסי׳ ותגע לרגליו · כל אשר לא כרעים · ויצא רשע: ונמסר גם בסדר שמית · לו דכתיב לא ט״ו וסימן אשר לא יעדה · אשר לא כרעים · אשר לא חומה · ולא נתכנו עלילות · לא אהיה ואתו אשיב · לא חיו תחיה · לא הגדלת השמחה · בכל צרתם לא צר · הוא עשנו ולא אנחנו · ימים יוצרו ולא אחד בחם · הן יקטלני לא איחל · לא אחריש בדיו · קללת הנם לא תבא · אמרים לא המה · ולא אנחנו זבחים: תורת כהנים כל אשר אין לו · משנה תורה וכל אשר אין לו · תורת כהנים את כל ערב · משנה תורה ואת כל ערב · ואפ״ם ויכו את עורב בצור עורב ואת זאב: ולאלה ג׳ ר״פ בקרייה וסי׳ ולאלה תטמאו · ולאלה אמר באזני · דיחזקאל · ולאלה תהיה תרומת הקדש: הולך ט׳ מלאים בתורה וסי׳ נמסר בסדר תולדות: ההלכת ג׳ ב׳ חס׳ וחר מלא וסימ׳ במנחה ההלכת לפני · ההלכת על ארבע · השנית ההלכת למ״ל: בתראה מל׳ · ונמסר גם בסדר וישלח:

וזה לכם הטמא · כל טמאות הללו אינן לאיסור אכילה אלא לטומאה ממש להיות טמא במגע ואסור לאכול תרומה וקדשים ולזכות למקדש : לחלד · מושטי לה : והלב פויי"ט שלומה לעפרדע : הנקה · הרי"ו : לטאה · לי"שרדה : חומט · לי"מלה : תנשמת · עלפ"ת · במי' יובש · ואף לאחר טבילתו טמא הוא לתרומה עד הערב ואחר כך וטהר בהערב השמש : אל תוכו · אין כלי חרס מטמא אלא מאחוריו : כל אשר בתוכו יטמא · הכלי חוזר ומטמא מה שבאחוריו : ואתו תשבורו · למד שאי' לו טהרה במקוה. מכל האוכל אשר יאכל · מוסב על מקרא העליון : כל אשר בתוכו יטמא · מכל האוכל אשר יאכל אשר בא עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא יטמא למדנו מכאן דבריס הרבה למדנו

אבן עזרא

וזה לכם הטמא · במגע גם אלה השמנה לא נוכל לדעתם בחמת גם העופות כי אם מדברי קבלה וטעם אלה הטמאים לכם בכל הארץ אלה לבדם הם הטמאים שיטמאו במותם · וטעם יטמא עד הערב אחר שירחץ : במים יובש · הבגד או הסק או הכלי שהוא מקבל טומאה וצריכין הנו למשור : אשר יפול מהם על חוט · מהחל מהם כמו ויקבר בערי גלעד : וכל משקה · סם ואני הייתי משקה פועל והנה התנור ללחם לאפות והבירים לבשל הבשר יותלו כי טמאו' הם וזאת גזרת מלך : בחר בלשון הקדש לשון נקבה והיא הטובעת וכן כהקיר בור מימיה ובור כרוי אז חפור למטר השמים אם כן תהיה הבאר כמו מעיין ואין צורך להזכיר הנחל ויהיה מקוה מים סמוך אל בור כי יש בור אין בו מים ויש אומרים כי הוא חסר וי"ן כמו ראובן שמעון שמש ידח: ונוגע בנבלתם · המי' הנוגעי' בנבלתם יהיו טמאי' : זרוע · שם התאר כמו פעול אז הם ב' שמו' והעד ונתן להם זרעונים : וכי יותן מים · שיסקו את השד ונפל מנבלתם על הזרע וי"ח על המי' ובא מלת יותן שהיה לשון יחיד עם מים וכן מי כלה לא זורק עליו ומלת יותן כמו יזקק מעט מים מהבגד הכבד הנוסף: אשר היא לכם · מותר לאכול : יטמא עד הערב · אחר שירחץ במים והאוכל חמור כמו הנוגע כי שניהם נוגעים זה בחוץ וזה בפנים : וטעם

בעל הטורים

הטורן בני כשעורה בשעורי כשעורה · הנוגע בנבלתה יטמא בגיטין' זהו הנוגע חפני כעדסה · אחר יזרע טהור בגיטין' זרעים בזרעכן מהורין :

להבדיל

אמרי נועם

אידחי מף בגלה דאיכא לאמן דאמר חפילו בעל חיים לדאין מי"ם יכן קיבל רבי כפרק בפני הדם לפ"ל אין דחוי אבל מנגח נבי קרבן הוי כבעל מיה : אין דחוי אבל מנגח לפי שמנגח לא ליהנות נתנו פירום לשם הנאתן אלא בגזרת מלך הוא לכן אם נדחה בגון דם עוף דנתבטל ברוב מים ונפסד מן הנפשי ואחר ונרחה הנתרבה הדם מי כבשת הרוח ואחר ונתגלה מייל לכמו אבל קרבן ולפו דהורין הנגלה להקדוש בריך הוא ודאי אם נדחה שוב אינו אחר ונגלה לדורון להקדוש ברוך הוא דהנאה לבהנים דאכלי לחם ומסאת דמסולבן נבוה קא זכו אבל עקרו של קרבן לדורון להקדוש ברוך הוא אי"ח ואף על גב דכתיב בסדיה וכל חסאת אשר יובא מדמה ובו' ואדף תרוייהו אינטרין פרק כיצד מולין ילף הכא מדמה לרבי יוסי הגלילי ולית לי' דהורא שפה ביתה ועוד אוכא פרק כיצד מולין דרבי יוסי הגלילי ילף מדמה מהכא לכל חסאות דתנוגות לדורות שהוכא דמן לפנים כמו מדמה מיד בלא עבור צורה כי מעשה דהכא ואיהו לית ליה בהי בללא בדם ובבעלים תעובר נורתו אלא לרבנן דפליגי עליה התם ולעני מדמה מהכא וכל חסאת אשר לא יובא ובו' · ויסבר כעיניו פירש רבי הודה ולא בוש לומר לא שפתי כיון דלא שפת הרי שנינו בפ"ק דאבות ה' מדות נאכם אחד מהם מכל מה שלא שמש מובר ולא שמעתי ואחר ה"ר כיון שכך פירושו הודה ואחר שפתי ונשכחתי ולא בוש לומר לא שפתי וזהו שכח נדול שלא היה מתבייש ליאר שפתי ונשכחתי ולשון ר"י קבר הוא כי כן לשון התלמוד במסכת זבחים בפרק שבעה בטבול יום הודה ולא בוש לומר לא שפתי ושכחתי ומ"ל לשונו נדיך לפרש כמו שמש' והתפרש בענין אחר סופם : הרחתה מוף לבן וכנגיע שאורין כפיסר המערב ואין לו קול כלל מוסמו ירוק דק ונדול וכן דנליו ירקרקים ואין בראשו נוצה : בין כמים הנאכלת אין נדיך לומר כיון מני לערוה אלא כן שיהי טרפה כדרה לולדה כה שיהי טרפה טרפה כי יש שיהי טרפה בכדרה ואין לאלוק בין קלוש בתיטי אחת שהוא כיתר בשחיטת אחת לקלוש שנולד הדר"ם: אבל תיתה דבעיין אם לא קריא מטרפה אלא יש לומר כדאחר ריש לקיש בפרק הבומם דשחיטת מולין הבומם קבה בנהמה ונקבה הריאה כנון בכא אחד ר' קרבה דרך דופני הנהמה ואחר כך שחם הומם וכנון אלא שהה כין שחיטת קבה לומם כשעור שהייה אף על גב דבבר נולד שיהי טרפה בריאה קודם שחיטת הומם אפי' אבי מומם דחיטת דריאה בקבה הלא יבבר בשחם הקבה ואלו בן שיהי טרפה בשעה אבל אם נקבה הריאה קודם שחיטת הריאה אלא הן שיהי חריפה ר"ל לא לאלד דבר זה אלא אחרי הריאה ואין לתמוה אחר דחיטת דריאה נקבה אלא וכבר נשחט הקבה ואחותה כדאיתא לא דחיה אם כן לא מקרית טרפה וכן אם נשחטה אל הנהמה ואחר כך נחבה בריאה ה"ל קריא וטרפה הוא ואיתא עיריכת דפסיב בהו בין שנולד בה שיהי טרפה לולד בה שיהי פסולה · זאת אחיה תאכלו וזאת לא תאכלו הקבה ל"ר אחתי לא קא אבי הא בהקופד דבה בבי ' שנתקבה אבה ואבי לא בה עייבי אלא אבי

רלבג

אכזון ובזה פורלאה מה על דקות הקמר עם שהאלם העבול בזה הבטן הבשרי מודה על עני הקמר עם שבבר יפמר קומו היבודי בזה הבטן הבשרי לבניו ואולם האנבע יחרה אין יפבאר אלא רושם על שזה הבוף נאות להזון מבבו האדם הנה מקום מיון ואתבוד שזה אחבם יורה על שמו זה הב"מ אינו מבפרף ולזה הושמה לו אבבע יחרה לעזור על הליכה לנקם הזרעים מעל הארץ ומה שידמה לזה ואחבם הבוף הבורף לפי אלא יבערך לבבת לנקבו אבל יעוף וידלג להסיג סרבו לא הושמה לו אבבע יחרה מם שבבר מזיק לו האבבע יחרה לפועל הבריאה כי תבבף תבועתו בערף ותבלבלה וב"כ מפני שהבפורבים הן כלי הבלאבה בעופות הזורבים לא הוסם להן אבבע יחרה כי לא יבפיק הבועבר אחרי בבם לעבות מבבו הבפרבים באבבעות הרגל נדולות כמו שיבערך לפעל הערבה ומתחיין עם זה מבבה ולזה לא היתה בהם אבבע יחרה כדי שיבפיק זה הבועבר למה שיבערך לזה הב"ק מבפוק הבפרבים ובדלן ואחבם הפרם והעוביה עם הבמבאה בם קבת אלו הבמבים לא היו מועתרים לפי שאלו שבלים היה בהם מבד הוגם במוכות הקטים הבמבאים נמדבר לא לדקות מפרבה כי כל מה שהיה נזון הב"ק בזמון יותר מ"ב הפסוק הבורלאה על עני הקרבן הנה זהו מה שבראלה לנו בזה לפי מה שאפשר לנו הבנתו מבה שהגידו רז"ל שעבין המיבין ואלו הושנו לנו בקום היינו מבאריבים זה ביאור יות' דיבר אלא מם"ב בבר כתבנו בזה הסבנות הבולות שאפשר סיבתנו בזה לפי הבנתנו · כל מרן הבוף ההולך על ארבע מקן הוא לבם קרא מרן הבוף קטני בגוף מעבו כגון הזוכרין והיעוסין והגרמה והדבורה ומה שידמה להן והנה היו אלו המינים אחרים נאחילה כי נמצא בהן רבני הרגלים וכבר נתבאר בספר ב"מ שזה הוראה על אלבות הבוף הבולה הארני ומה שזה דרבו הוא עב הקמר מאד והוא מפני זה בלתי נאות להזבת האדם כמו שוכרבו בזה מקדם ואחבם נמצא בהן רבני הרגלים לפי מבבר היה בהם עם זה בנפים שהם מפרות הילם ולזאת הסבה יהיה כל מרבה הרגלים אחור וכן יאסר לזאת הסבה ההולך על נפונו כמו הבוף והתולעים שזה דרב' כי ליתרון האלם הארני ולזאת הבוף הבולה לא יוכל להיות בזונב הארץ הבוף בזה בבר אין לו כבבר · אך אם זה תאכלו מכל מרן הבוף ההולך על ארבע אחר אין לו כנפי

סבל בזאת לא הי מייר:
מבשרם לא תאכלו ובנבלתם
לא תגעו ויעמדו להם כנפיהם בזה הלולו כי הם ידביקום זה
הלדם בחוכן מה מידיו כטילה ללבן והכה
לא ידע שלא יהיו להם כי
לא תרבע רגלים ולזה לא יאמרו אלו המינים בכלל מדבה רגלים
הרגלים והכנפים הוסיפו בהם להשיב תמונתם לא תמות היה' לו בחומר כי אין דבור הרגלים מהן
מהכרח החמר לעניו אבל היה זה מפני יתרון הסגנת הטבע באלו המינים כי מפני שתמונתם הוא
בדלוג הנה מן ההכרח שיהיו להם הכלים שבהם ישלם הדלוג ביותר שלם שאפשר לפי המקבל · לת
אלה מהם תאכלו את האלבה לאיזה הוה בזה שם אם מין שני מתיחס לו שהוא מותר ואחר אל
שהוא לפרת כרסים ואת הגלגם לאיזה הוה בזה שם אם מין שני מתיחס לו הוא גם כן מותר
ואמרו רז"ל שהוא יחוס ירושלמית ואת החגב לאיזה אמר רז"ל שהמין המתיחס לו הוא גם כן
מותר והוא טולדיא ואת החגב לאיזה אמרו רז"ל שהמין המתיחס לו שהוא גם כן מותר הוא הדוכית
ולפי שאלו המינים יקשה הכתוב וכ"ש לנו להעדר הבקיאו' ממנו בלשון הקדש בזה העת שלחתנו בו
טרחו רבותינו המחברי' אלו המינים שהתורה התורה מהחנבי' ונתנו לנו סימנים' והם שם להם ד'
רגלים וב' קרסולי ברגליהם המתהלכים ויש להם ד' כרעים חופים רוב אחר נופם ורוב הקמו ומה
שזולת זה הם שתיים ומה שהיה מהם ראשו ארוך ויש לו זנב אינו שהוא אם לא הוא שמו הגב ולזה
הוא מבואר אלו הסימנים לא ישפטו עכ"פ שיהיה הב"ח ההוא נאות לאוכל' אמנם שיהיה ואחר היה
זה כן כי בקצת המינים היה בהכרח התאחר לעניו ולזה הוכמו להם רגלים רבים לשלת נופם ובקצת
המינים היה להשיב תמונתם כדי שישלם להם הדלוג בקלות ולא לעבור התומר וזה ידוע לפי שר"ה
אלו המינים והשיג שבעם יתבדך האל הידע טבע הדברי' בלבד בשלם שבעים אשר מהיליעה הרא"ש
בשתעמו אלו הדברים בחיבו הב"ח לבדור מהן הנאות לאוכל הדלם מהבלתי נאות אם מלד התלאו
הגוף אם לא חלד בעבותו הוא' באופן שיבב' אור הבכל מ הסיג מוסבלו ולזה תולת שבילה הגיד
שבבר בשקן בבשותיו אם בלבל הב"ח שבבר מתנו ובבר יעיד הוא על אמתת זה בזה שבמלא
מלומתנו מחזק הבבנה לבבמה יתר מבאר לומות כמו שהעיר' תתיה בלאחרה רק עם חכם ובבין
ונזמר · והנה לזאת הסבה מבעה התו' אכילת פרות אלו ג' שנים כי על הרוב באלו הג' שנים
ישתמש האילן בחה שיקחהו מהחזון לגדל נופו ולא יתחזק מפני זה עד שיהיה שם מותר בחזון טוב
הבשול וההצטמקות אשר יהיה מחמו הפרי כי הטבע לא יתחזק על כל אלו הפעולות יחד ולזה יהיה
הפרי הה' בזה הזמן אלם הנים הרבה ורב הלחות הנכרי ומפני זה בלתי נאות לחזון לעניו ומפני
זאת הסבה בעינה תתלא בהלם שאינו לא בשמח אם נגע עם שבבר כלל בזה המינים שלהם כרעים לבתר
בהם על האדם מלבד המינים שזכר מהם שהן מותרים באכילה ולאלה תשמחו בעבור שלא זכר
שומאתה בחיבו הבהמה כי אם בנבלת הגמל והשפן והארנבת והחזיר שב נבר' שבנבלת שאר המינים
שאין להם פרסה שסועה ואינה בעלי גרה היא גם כן טמאה · כל המגע בנבלתם ישמא עד הערב
והערב ישהר כשיטבול במים כמו שיתבאר במה שיבא וכל המושא מנבלתם יכבס בגדיו ושמא עד
הערב למדנו שמשא הנבל' חמור מהמגע שהנגעה אינו משמא בגדים ומשאה משמא בגדים · לכל
הבהמה אשר היא מפרסה פרסה ושסע אינה שוסעת ר"ל שאין לה פרסה שסועה אבל יש לה
פרסה עגולה כמו הענין בגמל ובחמור ובסוס וגרה אינה מעלה כמו הענין בחזיר ושאר המינים
שאינן מעלין גרה מהמינים שיש להן פרסה או פרסות טמאים הן לכם כל המגע בהם ישמא וגו' ·
ר"ל שבבלתן כמו שזכר בראש זה המאמר · וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ד' הם אשר
יש להן אצבעות ברגליהם כמו הכלב והחתול והזאב והשועל ומה שידמה להם ומתנם אחר בכל
החיה ההולכת על הארבע להוציא מזה העופות השהורים כי הם הולכים על כפיהם אך אינן הולכי'
על הארבע כי אין להם כי אם שתי רגלים אבל בהם ובכנפיהם ישופו והנה ביאר שבנבלתם משמא
במגע ובמשא ואמר בלתרגום שמאים הם לכם לאומות שאסור לאכלם כמו שאמר לאחר זה בגמל
ושפן וארנבת ובחזיר לזאת הסבה בעינה ולזה אחר אחר זה שם מבשרם לא תאכלו:
השמא ואומר · הנה אע"פ שאלו השרצים הוא חסון הבעל מי ההולך והיה ראוי מפני זה שיקרו'
לשרץ העוף הנה לא זכרה התורה עניינם כי אם בעוף לפי שלא מצאנו בהם אין לאחר לאוכל כמו
הענין בשרץ העוף ולזה לא היה המאחר בזה להבדיל הנאכל מן הבלתי נאכל כמו הענין בהם
שזכרה קודם זה מעניני הבעל מי בזאת הפרסה אבל הבדילה המשמא מהבלתי משמא
מזכה עם היותם כלם אסורים באכילה כמו שזכר אחר זה וכל שרץ השורץ על האר' עקן הוא לא
יאכל · החולד והעכבר והצב למינהו הנה הצב לפי מה שאחשוב הוא השרץ הנקרא אור' אין בלעז
והוא מתנפח מאד בעת כעסו עד שיבקע ויחות ואותו האיד היוצא ממנו ימות כל מה שיבנע
מהבעל מי ולזה נקרא מעניין לגבות בשן והלשקה הוא שרץ איר' אין בלעז ונקרא כן בעבור שהוא
לופק והכת הוא הנקרא לדיר"ט בלעז והוא רב הלדם מאד והלשון' הוא' לגב"ז ואל"ד בלע"ז
והחמש אמרו בו שהוא הנקרא ליאסה ולפי דעתי הוא הקרוי אלגדר' ינה והוא מהשרצים האר"ציים
המתיחים והתנפחת אמרו בו שהוא הנקרא בלעז ט"לפא ואחשוב שהוא שקורים לו דרב' אין בלעז
שאין לו עינים ואוכל ערשי העפרי' תחת הקרקע:

אלה השמאי' לכם בכל השרץ הנה לומר ששאר השרצים לא ישמאו בו שיגע בו כאלו תאמר
הנחש והנקרב והעכבים והדומה להם ואמנם שאלו המינים בלתי נאותי' לחזון הנה זה
מבואר מהם שהיה מהן בעל הדם לו מחית כמו החולדה והצב והכת ובחמש ואולם שאר המינים
יתבאר שהם עבי החמר מאד ולזה תחלת בעבור שחון מהחלף והבנד עם קשים והיותם בלתי
ראויים לחזון לרב מחשלת הטבע הראלי בהם כי החזון מתיחס והדומ' לחזון כמו שהתבאר בטבעיות
חתלת בהלטלה שלם תתחוך וגבו תגמוע אחר זה זמן תרוך לקרבתה מטבע הגמחים כמו שמזכר
בספר ב"ח והלשקה גם כן יורה על עבי חמרה היות העפר אשר בעורה בדמות קוליות והתנפחות
גם כן יורה על עבי חמרה היות מסבנה תויר תחת העפר ויהיה לזוכה תמיד העפר ובמה שהיה
מהנחים יותר מתייחס לטבע העפר ובאשר יאמר שואל ויאמר לא היה שבתרתקו אלו השרצים
ראוי היותם בלתי נאותים לחזון הלדם מפני עבי חמרם אי אדביותיהם לזה לא נחנו עמהם
הנחש והנקרב והעכבים ודומיהם שילאה מעניינם שהם אדביים והם גם זה עבי החמר מאד
מה יתבאר מהנחש שהוא הולך על בחונו לפי מה שזכר במה שקדם ובידיה השרצים שזכרנו מפני
קרירותם ורבוי הרגלים אשר להם ולאחר שלם היתה בזה הענין לבדור הבלתי נאותים מהנאותי'
היה זה הסבה מחוץ מזה הלד אלא שלא תחלת לא תחלת שהתיר' התורה הנשרצים מהשרצים על
הארץ באכילה אך מבנת' אותם כלם והנה ברה תיר' היותר שלמי הבריא' בלאו השרצים
לזה הדין שזכר' רוצה לומר לשומ' השאר מינים מטמאין להיותם מבדי הבריא' ולזה תמצא
שכל אלו המינים המבדים הם מהשרצים הם הולכים על הארבע כמשבט הבעל מי השלם ובבר
תחלת שבבר המשיב' התורה זה הענין בדבר השומ' רצה לומר שכל מה שהיה הב"ח יותר שלם
היה נבלתו יותר חזקת השומאה מכל הנבלות ואחריה נבלת הבהמ' והחיה ואחרי' נבלת השרץ
השורץ על הארץ והנה בעופות השמאים והדגים ובחגבים לא זכרה התור' טומאה לחסרון ידיעתם
וכן הענין בזה המקום הנה לומר לחסרון ידיעת שאר השרצים לא זכרה התורה בהם טומאה
ולא נשתמו כל השרצים השורצי' על הארץ בענין האסור באכילו' היותם כלם בלתי נאותים לחזון:

כל הנגע בהם ישמא עד הערב לאחר בחותם לפי שהם לא ישמאו אלא בהיותם לחים
לבל אם יגעו באופן שאין בהם כח לשוב לחים לא ישמאו ולזאת הסבה לא
ישמאו עצמות השרץ ונבלתו ונדיו ועורו בהם שהיה מהם שיתמא לו עור יבש והנה אלו השרצים
לחים משמאים בחמא וזה האופן היתה נבלתם לחמה מנבלת בהמה וכל אשר יפול מהם עליו

בחותם ישמא לפי מה שאמר ממנו לחלנו שאבר מן החי הפולש מהם הוא יהיה טמא גם כן אלא
שהוא יהיה טמא כשהיה כלי רוצה לומר שיהי' בו בשר גידים ועצמות כמו הענין בכללות
השרץ וזה הדין גם כן יהנה בנבלת בהמה כי אמר מנבלתם ובכלל הנה האבר שבזה התאר
מתיחס לכללות הבעל חי כי יש בו דבוי המתלמי החלקים ובו כח שומר מציאותו ואין בכללות הבע'
חי כח להתלוף זה האבר כשהוסר ולזה יקרא כמו זה האבר נבלה ודומו דין הנבלה ובלבד שיהי'
באבר ההוא כח לשמור מציאותו ולזה אם לא היה בשר כדי להעלות בשר לרוכה לחי אינו מטמא
והוא מבואר שהבשר הפורש מן החי אינו רואי שיקרא נבלת החי ההוא משני נדדין הנד האחד
שבבר יתכן שיחלוף הבע' חי הבשר ההוא ולא יחבר אבר בעבורו ולזה לא יתכן שיקרא נבלתו
והנד השני שאינו דומה לכללות הבע' חי ההוא כשהיה בו דבוי המתלמי' החלקים כאלו תאמר
בשר וגידים ועצמות והנה שיעור נבלת הבהמה הוא כזית לפי שבמקום טומאת' לאכילתה אמר
מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו וכבר התבאר בשרשים הכוללים שעטור האכילה הוא כזית
לא יבלעו יחד בבית הבליע' יותר מכזית לפי הנהוג באכילת אדם ואמנם בשרצים לא סמך טומאת'
לאכילתם כי אין בהם דבר יהיה מבוהב האדם לאכלו ולא אם לא היה בעל דת ולזה יהיה שיעור
טומאתו שוה לשיעור אבר היותר קטן שבהם והוא כעדשה לפי מה שהתבאר בחמש דלה לומר
באבר שהיה בו בשר וגידים ועצמות בחיבן שיהיה לאו שיקרא לבדו ומה האבר הוא מקצת השרץ
שהוא כבלו וגם כן הנה מפני שהיו אלו השרצים הבאלים להיות קצמות הגוף מן האדם כאלו
תאמר שהעבבר יאכלהו החתיל הנה אולי הנהוג מאכילת אותו הבעל חי יחד בבית הבליעה אינו
יותר מכשעדשה כי אולי יחס גודל הזית הוא יחס קטן שבגוף הוא לאדם וגם כן
לפשר שלחדנו זה הביעור מיחס זה השרץ אל הנחש ובחיה מחוצעת הגוף כי הוא אולי הוא
כיחס העדשה אל הזית והנה זה הביעור מוקבל הים מפי מה דבינו ולפי שמשמך דין
טומאת הנבלה לאכילתה למדנו מזה שבאשר כפשלה ונלאכל ולבלאשר אינה טמאה וכן
הענין בשרץ כי טמאתו יותר קלה מכל כלי עץ או בגד או עור אינם לחמו שאלו הכלים כלם יש
להם בית קבול כמו השק הבשור לשלת בו הדברים ולהשיגם בו אלא שזה הכלי קבול יהיה מעור אז
מבגד והוא הנעשה מלחר או פשתים או מעי או קנבן וכעם מעור וכעם מעצר העזים והחזיר
וזכר הפרה ומה שידמה להם והוא הנקרא שק ולמדנו מזה שאלו שהיה זה הכלי מטלטל מלא
ויקן כמו הענין בשק ואו ינהג בו זה הדין וגם כן מפני שהבגד והעור והשק עשויים לפי הנהוג
מהבעל חי הנלים כיבשה לחמנו מזה אלין זה הדין מנהג אלא כשהיו מהבעל חי הנלים ביבשה
לא מבוא המבוקש והשק וגם כן מפני שהבגד והעור והשק הם כלים עשויים מחוזק הלדלי אשר
בבעל חי ההולך שיעמוד בו הטבע לתועלת הנה נלחר מזה שכן הדין בכלים העשויים מעצמות
הבעל חי ההולך והקרנים והטלפים כי היותם כי הוא מזה המותר גם כן וכבר יתחוש בהן
הטבע לתועלת מבואר · ויתחייב מאמרו כלי עץ או בגד או כל כלי מרא ובומר שתהיה מלאכתו
בגחרת קודם שיקבל טומאה כי לא יתחשבו בו לפי הנהוג על שתבחר מלאכתו ולזה לא יקרא כלי
קודם זה וכן יתבאר מזה שמה שתחבר לכלי אין לכלי מורך בו ולפי הנהוג לא ישמא הכלי
בעבורו ולא ישמא הוא בעצמו כי אינו כלי ולא מאכלי ואולם ידות הכלי ומה שידמה להם
מהמחובר לכלים אשר יש לכלי תועלת בהם דומה דין אחר חלקי הכלי וכן ראוי שנבין מעניין
הכלים האלה שיהיה כלי לשמש הלדם כי זה הנהוג מעניין הכלים לא שיהיו כלים לשמש הכלים
וגם כן הנה המכון בכלי הוא שיהו כלי לאדם ובכלל הנה בענין השמאות לא נלחד הפחות
מהנבבד כי היותר נכבד הוא היותר ראוי בטומאת' לפי מה שיתבאר ומה שנכרנו בענין הטמאת'
ומה שנזכר בזה המקום בכלים וזה שהעשים מהנעשים ומהחי הם היותר מקבלים הטומאות
מקבלי הנעשה מהעפר והוא כלי חרס כי הוא מקבל טומאה לא מת כו כמו שיתבאר אחר
זה וזה המקום יתבאר בטומאת שלא ילמד הפחות מהנבבד כל כלי אשר יעשה מלאכה
בהם דבר לומר אשר ישתמשו בהם בעצמם ולמדנו מזה שהכלים המתוחים כלם מתחבר או מדבר
אחר אין מקבלים טומאה כלל כי לא יעשה בהם בעצמם מלאכה אבל בחפוייהם והחפו אינם
בעצמו כלי ולזה לא ישמא בחיים יובא ושמא עד הערב ובהר דומה לומר שיבא בכללותו בחיים
ויהיה טהור אחר שיעריב שמשו והוא מבואר שאלו המים שיבא בהם דבר לאו שלא יהי מקבלים
טומאה אשם היו מקבלים טומאה הנה ישמאם אלו המים שאין מקבלים טומאה הם מיבי
מעיין ובור ומקוה המים אשר בקרקע כמו שלמד אחר זה אך מעיין ובור ומקוה המים יהיה טהור
וכל כלי חרס אשר יפול אל תוכו · למדנו מזה שאין כלי חרס משמא אלא מתוכו לא מגבו ושהוא
משמא כשהגיע השרץ לאויר תוכו אף על פי שלא נגעה בו והיא מבואר מזה שאם היה כלי אחר
בתוכו ונכנסה הטומאה בראויר הכלי שלא ישמא הכלי חרס כי הטומאה היא תוך
תוכו ולא בתוכו המיוחד והתורה אחרה כל אשר בתוכו ולא בתוך תוכו כמו שנאמר במה שיבא וכן
למדנו מזה שהכלי חרס אשר יפול לתוכו אינו מקבל טומאה ושראוי גם כן שיהיה לו תוך עשוי לקבלה
שנאמר כל אשר בתוכו ישמא מכלל שדרך הכלי הזה להשתמש בקבולו כל אשר בתוכו ישמא למדנו
מזה שהכלי חרס הטמא משמא הלוכלים והמשקין אשר בתוכו אף על פי שאין מונעין בו והוא
שלא יהיו תוך כלי אחר שנאמר בתוכו ולא בתוך תוכו ולמדנו עוד שאינו משמא הכלים שבתוכו
שנאמר מכל האכל אשר יאכל אוכלין ומשקין משמא ואינו משמא כלים ואולם יתבאר שהאוכלין
ומשקין יותר ראוין בטומאה מהכלי' לפי שהם יותר נכנסים מהם שיקח הלדם בהם שהתועלת
יותר מהם שיקח מהתועלת בכלים כי מהחזונות יהיה ושוהו חלק ממנו ואין בפק שאשר הכלי'
שנטמאו בתנע השרץ יהיו גם כן משמאין אוכלין ומשקין בתנע ואמנם זכרה התורה זה בכלי חרש
הקל בעניין טומאה וכן נבין הענין בנבלת הבהמה בכל מה שנזכר בזה המקום מטומאת
השרץ בכלים ובאוכלין ומשקין ואולם זכרה התורה זה בטומאת שרץ הקלה כדי שלמד מהמנו
טומאת נבלת בהמה · ולזאו שנדע שאין שרץ שהיה מגע הכלי חרס שטמאה בשורו בשמא יש
כין שהאוכלים והמשקין בשורו בשמא ואם היה הכלי חרס טמא מה יתבאר מלשון זה לכתוב
לפי מה שהתבאר · ולזאו שלא יבלה ממנו שהכלים אין מקבלין טומאה אלא ממה שישמא הלד'
ולזה תמצא בנבלת השרצים שטמאה הלדם בתנע ומטמאה כלים ואולם הלדם שישמא בתנע
לזה ישמא הכלים ולזה אין שנין כבוס בגדים וכן הענין בנבלת הבהמה הנה לומר שבאשר נגע
הלדם בה לא ישמא כלים ולזה אין שנין כבוס בגדים ואולם בחמא הנבלה יהיה שנין כבוס
בגדים כי היא ובגדיו מטמאין ויחד משומאת הנבלה כאלו בטאה יחד ומזה המקום יתבאר
שהטומאה כל מה שתרחק מהמקרה תחלש · כי אין טומאה המגע בה בחדרגת טומאתה ולזה לא
ישמא הלדם המגע בה הכלים כמו שתמא היא כלים ולזה יתבאר מכל מה שתרחק מהקרים
תדר החדרגה ותהיה הנבלה לה הטומאה והיא תמא הלדם וכלים לא מה שלמטה מהבהמה
בטומאה והנה הלדם לו הכלי המגע בה הוא ולד הטומאה הראשון והנה מה שיגיעו בו הוא
שני לטומאה ולפי שלא זכרה התורה שיהיו אלו הלוכלי' מטמאין מה שיגיעו בו למדנו שאליהם
תכלה זאת הטומאה וזה המקום יתבאר שאין שני בחולין ואולם בקדשים חדרגות
אחרות כמו שיתבאר במה שיבא ולזאו היה להיות כן כי הם יותר נכבדים וכל מה שהיה הדבר
יותר נכבד הנה יהיה קבולו הטומאת' יותר חזק כמו שנתבאר' מדברנו ולזאו שתדע שהכלי הוא ראשון
אחר שנבל נשאר טמא עד הערב כמו שאחר בימים יובא ושמא עד הערב ובהר והנה על כל פני
טהור בשבילו מהטומאה שהיה בה ובתחתה הטומאת' הראשון' מדרגה אחת ולזה ישוב הראשון שני
כשנבל עד שיעריב השמש ולזו ישהר זה מן ביאור שלם בחמא שבא: ולאותו תשבורו למדנו מזה שאין
לכלי חרס טהרה בטבילה אבל ישהר כשיבטלו אותו ויבטלו תשמישו וכן מצינו בכ"ח שנבטלו בו
חטא שאין לו תקו שלא שביר' וזה לחזק בלשו' הכלי חרס מה שיבושל בו ולזאו שיובן מזה שכן הדין
בשאר הכלי' ר"ל שבאם נשברו טהרו כי הם כלי' מוכל האכל אשר וגו' וכל משקה וגו' יר' בזה כי מה
שלמ' כל אשר בתוכו הראוי בו שיהי' מיוחד לאכיל' אדם שלם לא היה הענין כן הנה יהי' לאשר
יאכל לבטלה כי מה שהוא אכל הוא כלי בלי בסף כאמ' מפני שיאכלו ב"ח מה ולאמרו אשר יבא עליו מים
לחלנו שאין האכל מקבל טומאה אם לא יבא עליו מים וכן זכר זה שנית בזרעים מפני היותם לאבל
אחד וכי יותן מים על זרע וגו' ולפי שאחר מים בזולת הידיע' הנה כל מים בחשמע ולזה יהיו שאל

המשקין

המשקין אשר יזון בהם האדם ומציאות מאדיי ג"כ מכשירין לקבל טומאה כמו הבל והיין והשמן והחלב והדבש והדם לא יהיו מכשירין מי פירות לחרים וזולתם לפי שאין מציאותם מאדיי ולא כזון בהם האדם לפי הנהוג ולזה אין להם שם מים כי אם בקשור הפרות הבם להם כאלו תאמר שהם יקבלו מי תותים מי רמונים וזולם ושם מים יתכן שאמר על אלו המיינין הוא מבואר ממה שזכרנו בפרשת בראשית כי הנשם הבלתי שוה תמונתו וחלקיו עליו שם מים ולזה תמצא שקראו רז"ל מיין שבפרות מי פירות ואלו שנדע שהכשר לאוכל בא' מאלו המשקין לא יהיה כשהיה האכל מחובר לקרקע שאם היה הדבר כן לא היה צריך להתנות וכי יותן מים על זרע בעודו מחובר וכן לא יכשר האכל במים אשר בקרקע כל זמן שלא נתלשו משם שנאמר אשר יבא עליו מים וכי יותן מים ואלו שתדע שהאכל לא יוכשר לקבל טומאה אם יבא עליו משקה פרוח וכבר הוא יתי' לאלו שיבטלה מתורת אכל למיאוסו לא יקבל טומאה כלל משיכנישהו בגדל קבול הטומאה ועוד שכ' אשר יאכל ואין דרך לאכול אוכל בלול במשקה בבשם ומוסרח ולזלם שהדם מזון כמנה לאדם הנה זה מבואר מאד שהאכל לא יזון ממנו האדם אלא באמצעות התבכו לדם וכבר התבאר שאלו המשקין שיהיו מכשירין האוכלין הם נאותים להזון במה שנתן מהסבה בזה אבל בתיבתנו הסבות באלו הטמאות ואלו שנדע שהאכל יקבל טומאה בכל שהוא אבל מכל האוכל אשר יאכל · כל זרע אפי' גרגיר זרע וכל משקה אשר ישתה בכל כלי ישמא · ילנה בזה כל משקה שיהיה דרך האדם לשתותו והוציא בזה מזה דין המשקה הבאים והמשקה שמציאותו מעטי כגון מי פרות שאלו אינם מקבלין טומא' ואחר בכל כלי שהמים שלא היו בכלי כמו מי מקוה ומי מעיין אע"פ שנגע בהם הכלי הטמא לא הבלה והשרן לא ישמאו כמו שאמר אחר זה אך מפיין וכור ומקוה מים יהי' טהור וכל אשר יפול מנבלתם עליו ישמא ר"ל כל אוכל מוכשר לקבל טומאה ומשקה מהמשקין שכלל בפסוק הקודם אם יפול עליו מנבלת השרצים האלו ישמא ולמדנו מזה שאינם מטמאין אחרים אע"פ שבטמאו בנבל עצמה אך דינם כשבטמאו בנבלה עצמה כמו דינן שבטמאו בולד הטומאה לו ילנה בזה והוא יות' נאות אע"פ שנתבאר בהשקין שמחובר לקרקע לא יקבל טומא' אין הענין כן בכלי חרס כי התנו והכלים שהם מחרס אע"פ שהם דבקים לקרקע הם טמאים מאודי כנבלת השרן כמו הענין בשר' כלי חרס ואיך שהי' הנה הדין שהוצאנו מהפי' הראשון שהוא נודע והוא יתבאר מזה אחר זה וכי יותן מים על זרע וכפל מנבלתם עליו שמא הוא לכם ולא זכרה התורה שיהיה זה הזרע השמא מטמא אחרים ולזה יתבאר שאלו תכלה הטמאה וכן הענין במשקין כי שומאתם שזה לפי מה שהתבאר בזה החקום · תמר וכרים יותן טמאים הם וטמאים יהיו לכם · ר"ל שהתמר והכרי' שהם מחרם לו ממה שהתיחס לו הנה אע"פ שהם מחוברים לקרקע אם כפל בתוכם השרן ישמא ולא יבאו מטומאתם כי אם בשבילה כמו הענין בשבילה בכלי חרס אך אך מתנין וכור מקוה מים יהי' טהור ר"ל אך לא יהיה זה הדין מהג במשקין אלו כי המעיין והבור אשר בו מקוה מים הוא טהור אע"פ שנפל מנבלתם בו אלא ישמא המקו' ההוא ולא המים אם לא נתבאו ממנו כמו שקר · ונגע בנבלתם ישמא · למדנו אע"פ שהנבלה לא תטמא המים שם לא תטהר הנבלה בהיות המעיין או בחקוה אבל המגע בנבלתם שיקבלו טומאה ממנה ישמאו לו בכל המתאחר בזה להורות שנבלתם מטמאה במגע לבד לא במשא כמו המגע כי שומאתם שזה לפי מה שהתבאר בזה החקום · ומי כרים יותן טמאים הם וטמאים יהיו לכם · ר"ל שהתמר והכרי' שהם מחרם לו ממה שהתיחס לו הנה אע"פ שהם מחוברים לקרקע אם כפל בתוכם השרן ישמא ולא יבאו מטומאתם כי אם בשבילה כמו הענין בשבילה בכלי חרס ומחמה נקח ראיה על השאר ולאלו שתדע שהשרצים ההיים מהעמוש בארצם אינן אסורים באכילה בכל עת שלא יהיו שורצים על הארץ כי לא אסר התור' מאלו השרצי' אשר ביבשה כי אם השרן השורץ על הארץ · אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרן השורץ על הארץ · למדנו בזה שבבר הרחיקתנו התורה מאכילת אלו השרצים כדי שלא נשקץ נפשותינו בעבי ובעבירו שיקרה לנו מהם אשר יהיו שבה לבדות אור הבכל ולא תטמאו בהם ונטמאתם בם · אין הרצון בזה לאות שלא נטמא בהם כי אין בני ישראל מוזהרים על הטומא' כמו שביארנו במה שקדם ואין הכוב' ג"כ בזה טומאת הגוף שאין כל השרצים מטמאין לבל ישמאו מהם השמנה הנזכרים לבד ואחרים הרצון בזאת הטומא' טומאת נפש כשו תאחר שאם ישקצו את נפשות' בהם ימצאו בתם שעתיד ולא ישובל שבלם להשיג המושבלו אשר ישלם בהם כי אני ה' הנה שהיה הקדושי' כי קדוש אני ר"ל כי אני הש' המנהיג אתכ' ולזה יתוייב לכם לבל בדרכי להדמו' לי כפי היכול' לפי שאני קדוש ובדוש מחמר לאוי לכם שתהיו פרושי' ומובדלי' מהתוחר כפי מה שאפשר ולזה לא תאכלו המאכלי' המעבי' המחר והמונעי' הבכל מהשג' שלאותו אשר בו יתקדש ושא' נבדל מהחות' · ולא תטמאו את נפשותיכ' בכל שרן השורץ על הארץ בכפל המחר בזה לחזק האזהר' ולהעמידנו על הכוה אשר בעבור' היתה זאת האזהר' כי אני הש' המעל' אתכם מארץ מצרים להיו' לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש אני ר"ל שבבר הבעלתי אתכ' מארץ מצרים לכונה שאהי' לכם לשם ותאמינו בי ותדבק השגתי בכם ולזה הבעלתי אתכ' חשם עם שו המופתים הנפלאים לקבל אתכם לעבודתי ולהשגתי ולזה הסב' נתתי לכם שו המנו אשר בהם תשל' לכם הקדוש והפרישו מעניני הח' ותשתדלו בשלמו' השכל כי קדוש ובבל מראה' לפי ותליתי שתקנו מהשלמו' מה שתלמו בו אלי לפי מה שאפש' זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים: ד' ל' להבדיל מהם הנאכל מהבלתי מאכל ובבהמה הבדיל עם זה בין הטומאה ובין הטהור · ולכל נפש השורצת על הארץ · ר"ל והתור' אשר לכל נפש השורצת על הארץ והוא להבדיל מהם בין הטומאה ובין מה שאינם שמא והכ' הטמ' מהם הם חמ' שרצים שזכר ובכאן כשלם הביאור בזאת הפרשה:

וראינו לנאר בזה המקום הסבה בשם שזכרה התורה בענייני הטומאות והטהרות קודם שנשלים ביאור מה שמזכר בתורה מהם כי עמידתנו על הסבה בזה יישרנו לעמוד על לאמתת הביאור במה שזכרה התור' וזה ונאמר שבבר התחכ' התור' להעמידנו על לאמתת המצאו' לפי מה שאפשר כי זה פרי כל אדם אשר אין לו יתרון מהבלעדיו ולפי שהפרש היותר גדול בזה הוא שנאמרין במציאות הנורות שאם לא נודה שתהיה בבאן נזרה לא תהיה בבאן חכמה כלל כמו שזכרנו בתחילת ביאור זה הספר הנה הישרתינו התורה בזה האופן הנפלא שזכרנו בענין בית המקדש והקרבנות והנה סמך להם עניני הטומאה והטהר' כי הם מעידים אותנו לזה הענין בפירוש ובזכר' מתלה מה שנתבאר בתורה בענין הטומאות והטהרות כדי שיתבן למה לאת הסבות בזה כי ידעת המציאות בדבר קדמת בהכרח לידיעת סבת המציאות ההוא וכ"ש בכמו אז הענינים והכ' הטומאות שמזכרו בתור' מצאנו שהתחזור מכלם היא טומאת מת והיא משמא' במגע ובמשא ובאהל והתחבמ' מחמו הוא לא הטומאה וטמא טומאת ז' ואחריה מצאנו טומאת מצורע יותר מחזור' חה שהמצורע מטמא בביאה ובמגע ובמשא והמטמא מחמו הוא ולא הטומא וטמא' טומאת ערב ומטמא משכב ומושב וטמא אב הטומאה ואחריה טומאת זב וזבה ולדה ומולדת שהם מטמאים במגע ובמשא והמטמא מהן הוא ולא הטומא' ומטמאים משכב ומושב וטמאים אב הטומא' ואינם מטמאין בבית' כמו שטמא הלדעת כל הבא אל הבית הוא בו ואחריהן הטמאות הפרטיות מהן כמו משקה זבה וזבה ויולדת וזב ובועל נדה וזבה ויולדת ואחריהם טומאת בגלת דינם בחקומם · ואחריהם טומאת בגלת בהם' מטמא' במגע ובמשא טומאת ערב ואחרי' טומאת' שרצים ומכבבת ודע שמטמאין אדם וכלים במגע ואינם מטמאין במשא ולא יטמא המטמא מהם באופן שיטמאו בגדיו ואחרי' טומאת בגלת עוף טהור שיטמאו בהיות בבית הבליע לעוף ואחרי' מטמא' במגע ובבגדו הטומא' מצאנו מדלגות חלוקו' וזה שאדם וכלי' לא יקבלו טומא' כי אם מאב הטומא' ויטמאו זולת בסבמאר ר"ל שהם יטמאו האוכלין והמשקין המיוחדי לאד' ואחר' האוכלין והמשקין שיהיו חולין יקבלו טומא' מאב הטומא' או מולד הטומא' לא שאינה מכל' זאת הטומא' בחולין אך שיקבלו ואחר' אוכלי קדשים הם יות' חזקין לקבל הטומא' ומה שהית' קדושת' יות' חזק נגדל בהם זה הכח ולא תמצא שהשני עוש' ב' בתרומה והג' עוש ד' בקדש ובענין הכלי' מצאנו הבדל מה שבלי חרס אינו מקבל טמא' כי אם מתוכו וכלי עץ וכבד ועור ושק ומטמאין אפי' מגבם וכל' אינ' מקבלי' טומא' אם אין להם בית קבול ואול' כלי מתכות יקבלו טומא' בשוטיהם ומקבליהם וכלי זכוכית אינם מקבלים טומא' ולא כלי אבני' וכלי בגלים וכלי אדמה' לפי מה שבתיב מדברי התור' ושהר' לו הטומאות חלקו בטומאת מת בשרו בית' סג' ובין הזמחי הטומאת שהושם בו מאפר הפרה כשיטבלו בו המאבזמתם תהיה בו ההוא' על המים ואחר יטבול במים ויכבס בגדיו ויטהר והפרה ההיא היא אדומה בכללותה בלי מום ושלא יעתמשו בה לתועלת האדם כלל וכבר ישחטנה חוץ לחנה שרל וישרפוה שם וישלינו אל תוך שרפת הפר' עץ ארז ואזוב לגודים בשני תועלת וישרפו יחד עם הפר' ואחר יקחו אפר ההוא ויקחו מים חיי' שלא השתמשו בהם כלל בכלי ובו מותני' מזה האפר ואחר יזו מהמים ההם על המטהר באופן המכבר וכל המתעסקי' בפרה עד שנשרפ' יטמאו וטעונין כבוס בגדי' והמונע במי חטאת אלא לצורך הוא טמא ומטמאים במשא ג"כ אם היה בהם שיעור הוא ונאמרו אלא לצורך הזאה הזו הפר' היא חטאת כמו שמכר שם וישרפוה עם עורה ועם פרטה כמשפט הטאות הנשרפות אך לא יאכלו אותה בעור' ולא יקטירו החלבים על מזבח העולה וזה מדע' כשנשחט במקו' ההוא בכח פני האהל ז' פעמי' ושהר' המצורע היא ג"כ באופן מתיחס לזה וזה שבב יקחו ב' צפורי' חיי' וטהורו' ויפתחו אחת מהם אל מחוץ לחנ' ויפשוף דמו אל כלי חרס על מים חיי' אלא השתמשו בהם כלל וזאת' כ יקחו עץ ארז ואזוב לגודי בשני תועלת ואחר זה יקשרו עמה בשירי הלשון של זהורי הצפור אחר הצפור החי' ועם הארז והאזוב ושני תולעת בחיים שנתערב בהם דם הצפור ויזו מזה ז' פעמי' על המטהר חוץ לחנה ואת' ה' ישלחו הצפור החיים על פני השד' ואחר זה יבלח המצורע כל שערו ויטמא' ואחר יבא אל המח' ואול' הקרבנות שיקריב אחר זה להשלים הטהרה. אין צורך למה לזכרם בזה המקום וכבר נתן הסבה בזה בתקומו בבנתת הנורות ואלו שכבר מזכרת אחת הצפור השחוטה היא חטאת ולזה כשתמה מחוץ לחנה והיה מחוץ לפתח הוא ולא הטעוף והמפחות שבו ולפי שאינו כשרפת פרי המצבת בכללותם עם מנת ושם פרשה באופן שלא יהי' בה תקל וכזה מצאנו בטהר' הבי' המצבע שיטבו' אבמו' זה האופן בעימו וכבר מצאנו בטהר' לחזב שהו' בימים חיי' ל' בחי' מטמין במקומו וכז' קנת התיחסו עם טהר' המצורע ומטמא' עם כבר דקדק התור' בהוא הנעשת לטהרת שתהי' בחי' ומצאנו בו קרבנו' שהעלי' הטהר' וכן הענין בזב ויולדת ר"ל שהם יקריבו קרבנו' להשלים טהרת' אחר שטבלו אלא שלא דקדק התור' בזה שיטבלו בחיים הענין וביתר המטמאו' לא מצאנו בהם קרבן אך תהי' הטהור' בהן בטבי' לבד זה הוא מה שראינו להקדימו בזה הזוקו' מענין זו הטמאו' ותבהמו' וכאשר התשב למה זה כלו מדברי התור' ראוי שנבאר סבות זה הענין כמו שידענו ונאחר כי מפני שהאדם הית כעדר' ממנו הצור' ותכבד הבמו' הפקד' הטיבהו הזות הר' שמא' אותו התור' בתכלית כדי שנתעורר ותבכי זה לדעת כי המעל' והכבוד הבמו' באדם על כל המורכבו' אינם מפני החומר אבל הוא מפני המר' מה שאנחנו לא נדע שנפקד ומהית דבר וזולתי הצור' כי לו כל האיברי' לא נפקד מהם כי אם הצור' אשר ממנו יסודרו פעולותיה' מה ג"כ יעמידנו על שהחמ' חסר מאד ביחס אל הצור' ואמר' שאר הבעלי חיי' המתי' הנה הבעל חיי ההולך בית' אלא לקיבר' אחרו מחמר האד' שמא' אותו התור' ג"כ לחמ' ומשומ' האד' הית כי הצור' שכבר ממנו היא שאלה מאד מהצור' שנפקדה מאדם הית והעירנו בזה כי אין הרצון בזו הבעלי חיי' כי אם בעבור האדם לזה שיקח מהתועלת בהם כשנפקד מהם צורת נפקד מהם זה התועלת וזה עם שהעירנו לעמוד על מציאות הצור' הנה יעירנו לעמוד על שבבאין צורת יותר בבבדות קצתם מקצת וכאשר נתבונן בזה ונמצא צורת הב"מ ההולך באדם עם המצא בו הצורה שבה בבדל מהם נדע כי צורת האדם הולכת במדרגת השלמת לצורת ב"מ ההולך ולזה תמל' שבשר בהמו' השחוט' אינו מטמא' כלל כי בבר ימשך ממנו התועלת המכוון בו לאדם והוא שבבר יזון ממנו ולזאת הסבה תמצא השיעור בטמאת הבלה כשעור האכילה והוא כזית להודות על הפקד ממנו התועלת המכוון בה לאדם ולולם הבעל חוב ההולך החסר והם השרצים הנה הרחר שלם מהם והם השמנה שרצים שזכרה התורה טמאה אותם התורה אך לטמא מטומאת בגלת הבהמה שהורה כי הם הנפקדה מהם היא חסרה ביחס אל הצורה שנפקדה מבגלת הבהמה כי הם יותר עבי המחר כמו שבאדה והנה יתם המחר אל המחר הוא יתם הצורה אל הצורה ולולם שאר השרצים ההולכים לחק חמרם מחמר האדם לא טמאה התורה בבלתם כלל להעיר על חסרון צורתם והנה בטעוקם לא טמאה התורה בגלת המיינים הבלתי נאכלים מחמם בגלתם כלל להעיר על נאכלים ממנו ולא בגלת נאכלים משרן הסוף. לחסרון צורתם ומפני הית המרם רחוק מאד מחמר האדם ולחנם בגלת המיינים הנאכלים היותר שלמים ממנו מטמא בשתאכל לא בחנע ובמשא להעיר שאלו המיינים הנאכלים הם יותר שלמי המחר הצורה מהשאר ולם כולם חסרים מאד ומחרם רחוק מחמר האדם ולזה יטמאו בהאכילה לבד עם שבזה הערה אל שנפקדת מהם בחותן בזה האופן התועלת אשר בעבורו נמצאו רוצה לומר היות האדם חון מהם וזה עם שיעירנו למצאות הצורה הנפקדת מזה העוף בחותו הנה יעירנו גם כן אל שהצורות תתחלפנה קצתם מקצת בבבוד וזולת כבוד ושהם קצתם בעבור קצת ולולם בדגים לא טמאה התורה בבלתם כלל לחסרונם ולרוחק חומרם מחומר האדם בתכלית מה שאפשר מסוג הזה גם כן יעירנו לעמוד על שהצורות מתחלפות מאד בשלמות והחסרות ולזה לא תטמא בבלת זה הסוג מהזי עם הפקד מחמו צורתו בחותו לחסרון צורתו וכ"ד ידעת אתה המעיין אחיתת כל זה ממה שהתבאר בטבעיות וזה שעם

קומץ מנחה

פר שת שמיני

קח לך עגל וגו' פירוש רש"י לכפר על עון עגל וקשה דא"כ הוה ליה לאהוויי נמי שעיר כדין יחי' לע"ז כראי' בהוריות וי"ל דהכא לא עבדה אלא היה מודה בה לכך הביא עגל שהוא במקום פר: קחו שעיר עזי לחטאת וקגלשהם השתחוו ועבדו והוצרכו להביא גם שעיר לחטאת: ובר לעולה כדכתיב בפרש' שלח לך והיה אם מעיני העדה וגו' לכן גם הם הביאו עגל שהוא במקום פר: קח לך ואח"כ ואל בני ישראל חדבר צריך שיהא הוא מכופר ראשונ' ואח"כ יכפר על העם כר"א והזה הטהור על הטמא וכן בי"כ כמו שא"ז"ל יבא וכאי ויכפר על החייב: ויבא אהרן את ידיו אל העם ויברכם: פי' דעל אלו ג' קרבנות שייבא ברכ' כהני' ובכרכ ה' וישמר' כנגד הטאת · שישמרם מחטא לו כדכתי' ואת רגלי חסידיו ישמור · יאר ה' פניו אליך נגד העולה שיאיר לו לעלות לפני ה' · וישם לך שלום של השלמים: את ידיו ידו כתיב להורות על הקב"ה שנשאת גם הוא עמם שמסכם לברכה על ידם: ויבא משה ואהרן וגו' פירוש רשי' ללמדו על מעשה הקטור' כי היה דבר קשה ללמוד ע"כ היה צריך זמן לזה ז' ימי המלואי' ומה שאיחר הקטור' עד אחר כל העבודו' מפני שהיו מצפים לאש מן השמים: ותצא אש מלפני ה' מלך כוזר הסליא האיך דב' נשמי יוכל להורי' רבר רוחני ושמיימי והחבר נתן לו למשל המשל הזרעית שמורדת לתוכת הנשמה שהיא שכל נבדל חצובה מחחת כסא הכבוד: כמשנה תורה פופך שלך להסירה ואח"כ מסוך לה עשר חעש בעבור שהחסיר' משלכת מעשר מגיה והוא חסירותה · הרגום של חסירה חוריתא מפני שרר' פני החסידים להתחוור באזיל בופקאי ואתי היוראא מפני המתלוצצי' על חסידת' ואף עפ"כ לא נמנעת: דוכיחת הוא נגר טוראא בחרגומו והוא שנקב את האבן ער שנבב' בצוארו של עוג ואם יתלה איש את לשונו על לבו מיסינו יוכת וינצח בעל דינו אפילו את המלך ואשה שחחלה עינת השמאלית על צוארה ואהבנה בעלה אפילו היא בעורה מאוד ולא יאהב אחרת לעול' וחכמי יון ועוד חכמים גדולים נמו הרבר ומצאו אמת ונכון: וזה לכם הטמא בשרץ הים' לבת לא מחיר אפילו אחר בכל השרצים · וי"ל שנאררו ע"י הנחש: והתקדשתם למטה והייתם קדושים למעל': כי אני ה' אלהיכם ואין קדוש כה':

חסלת פרשת שמיני

סבל בזאת לא קא מיירי:
אבשרים לא תאכלו ובגבלתם
לא תבשו תיבה אם הזיר
על הבשיעה לתה הזיר על
האכילה תניא רבי דבים
תאכלו לרבות את הטהור
שבמעי הטמאה יכול אף הטמאה
שבמעי הטהור תלמוד לומר
אותם ומה ראית שבמעי
בהמה מה שבמעי הטמאה
אף אמה שבמעי הטהור
מהור ובהמים מינו כן לפי
שאין בדולו ומש׳ רמיס להתיר
אותם דגים הנקרמים מרוסס
הנמצאים בתוך דג טמא
הנקרא בלינגא׳ וגם יש
רמיס מבבורת פרקא קמא
דב טמא שבלע דג טהור
ונקמר רב אמי בגמרא רוב
דגים בתינוק עדרגין והילכך
בתי שבלע לפנינו דתי והילכך
דג טהור שבמעא נטמא טהור
אף על גב דלא חזינן דבלע
ליה והילכתא ברב אמי דהוא
בתרא׳ אין לו סניפיר אף על
פי שאינן בעליתו מותר
ובפרק אלו טרפות דתא׳ אין
לו שבבין ופתיר לגדל לאחר
זמן מותר ורמה דפיה
ליה אין לו ביה כלומר עיין
עליו אם יהיה לו לעולם לאין
לו לבסר סימן טהר׳ ותנא׳ לא
יש לבן סימן טהרה וכן נדין
לבסר בפרק אלו טרפות
ר׳ אמר כל עוף הדורס טמא
פירוש אפילו לא נבירו בו
סימן טומאה רק זה וכי אמי
בוונא אומר לשם כל שיש לו
אצבע יתרה ונפק וקרקבנו
נקלף טהור מכרם כמו כן
בוהמי אינו דומה וכל הבני
כתובים בתרה אלו הן
דורסין ויש להם סימן טהרה
נמו שאומר לשם אם כן יהיה
קשה מפני כי לשם אומר כי
בשים הב׳ ביומא דורס
אם יהיו דורסין ויש להם
סימן טהרה קשה אלא מפני
פי׳ כי לבן סימן טהרה ואינו
דורס הוא אמר מהם מטום
דקא׳ לשם עוף הנמצאי
סימנין טהור ובלבד שיהיר
פורב ואלו הוא דורס בשיטת
שהיה טמא כי כל עוף הדורס
טמא כין שנולד לה סימן
בשרה לגולד לה סימן טרפה
אפילו נראה לי לפרש דהא
דפי׳ כין שנולד לה סימן טרפה
וכשהיה כאתר הוא לקים
בפרק הבשרים שהם את הקיקה
ואחר כך נקביה הריאה פי׳
אדם שבמט הוטבו בשרה
אמום לחיי ריאה תלויין
נקבה כדקאמ׳ לשם ובגמרא
בריקו לא דפיה ולא מיטרפא
בהמי נקיבה כלל אף על גב
דאי ניקבה הריאה קודם
שחיטה פיטרפה לה אבל
מינקבו בני מעיים טרפה
בגמיל ומי פיעביים תלויין
בוטם ואף רבי זירא דוקא
להתיר לשם אפילו כשנקבו
בני מעיים לאין טרפה לתני
חיות דקאמ׳ מתקיף לה רבי
זירא וכי מאחר שנולדו לה
סימני טרפה מה לי בריאה
מה לי בבני מעיים:

מסכת ערבת שמיני

ילבנו על הארץ ולא יעופו בכנפיהן ולפי שהלוגו ישלם בכפיבת הכרעים והתפשטותם הוסמו להם
אלו הכרעים ויעזרו להם כנפיהם בזה הלוגו כי הם ידביקום זה לזה כשירלה לבלע כמו שיעשה
האדם באוכן מה מידיו כשירלה לבלע והנה מפני שאין אלו הכנפים לעוף בהם ולא יהיו להם כי
אם לרבע רגלים ולזה לא יאמרו אלו החיים בכלל מרבה רגלים כי הם לא יעלו נופם כי אם בד׳
הרגלים והכנפים הוסמו בהם להשיב תנועתם לא תמורת הגוף לא באמר כי אין רבוי הרגלים מהן
מהכרת החיר לפניו לבל היה זה מפני יתרון הסנאת הטבע באלו החיים כי מפני שתנועתם הוא
בדלוג הנה מן ההכרת שיהיו להם הכלים שבהם ישלם הדלוג ביותר שלם שאפשר לפי המקבל׳ את
אלה מהם תאכלו את הארבה למינו הוא הדבר בזה שיש שם מין שני מתיחסים לו שהוא מותר ואל׳ ל
שהוא לפרת כרמים ואת הסלעם למינהו הוא בזה שיש שם מין שני מתיחסים לו הוא גם כן מותר
ואמרו רז׳ל שהוא יותנה ירושלמית ואת החגבול למינהו אמר רז׳ל שהעין המתיחס לו הוא גם כן
מותר והוא עולדיא ואת החגב למינהו אמר׳ל שהעין המתיחס לו שהוא גם כן מותר הוא הדוכיפת
ולפי שאלו החיים יקשה הכרתם וכ׳ ש למו להעדר הנקיות׳ ממנו בלשון הקדש בזה הענין שלמתנו בו
טרחו רבותינו המחברי׳ אלו החיים שהתיבה התולה מהחגבי׳ ונתנו למו סימנים׳ והם שיש להם ד׳
רגלים וכ׳ קרסולי בגלהם האחרונים ויש להם ד׳ כפים חופים רוב אדם נופם ורוב הקפו ומה
שאלת זה הם שתיים ומה שהיה מהם לאשו אדוך ויש לו זנב הוא שהוא אם לא היה שמו חגב ולזה
הוא מבואר שאלו הסימנים לא ישפטו ע׳ פ שיהיה הב׳ח הוא נאות לאוני׳ האמוריים ואמר׳ היה
זה כן כי בקצת החיים היה בהכרת התאר לעניו ולזה הוכנו להם רגלים רבים לשאת גופם ובקצת
החיים היה להשיב תנועתם כדי שישלם להם הדלוג בקלות ולא לעבר הזמר וזה ידוע לאי שרלה
אלו החיים׳ והשיג שבעם יתבדך האל הידע טבע הדברי׳ בלבד בשלם שבפנים אשר מהידיעה הזאת
נסתעפו אלו הדברים בחיי הב׳ח לבדור מהן הנאות לחזון האדם מהבלתי נאות שם מוצר החלאו
הגוף אם לא מצד עצותו הזה׳ באופן שיבב׳ אור הבכל מהשיג מוסבלו ולזה תולה שבאלה התיר
שבבר נסקן בבסותיו אם באכל הב׳ח שבטע מזונו ובבר יעיר החוש על אמתת זה במה שנמצא
מאותתנו מחזק הבכרה לחכמה יותר מאשר אומות כמו שהעיד׳ התורה באמרה רק עם חכם ונבון
וגומר׳ והנה לזאת הבבר מבעה התו׳ אכילת פירות אילו ג׳ שנים כי על הרוב באלו הג׳ שנים
ישתמש האילן במה שיקחהו מהחזון לגודל נופו ולא יתחזק מפני זה עד שיהיה שם מותר בחזון טוב
הבשול והחלטמקות אשר יהיה מחמו הפרי׳ כי הטבע לא יתחזק על כל אלו הפעולות יחד ולזה יהיה
הפרי׳ הזו׳ בזה הזמן אלוש החוש הרשולי ורב הלאות הבכרי׳ ומפני זה בלתי נאות לחזון לעניו ומפני
זאת הסבה בעיבה תמצא באדם שלמו לא יתחזק לאי׳ כלל להוליד עד הגיעו לי׳ג שנה ויוסף ר׳ כי לא יתחזק
על טוב בשול הזרע כראוי לרוב החזון שיצטרך לו לגדול נופו וגם כן לא תהיה הולדתו שלמה אחרי
כן עד שהגיעו לעשרים שנה כי אז יתחזק באופן שלם על בשול הזרע לחעות הגדול הנמצא בו אז
ושלמות שבבו בזה הענין ולזה לא יכבה האדם בגדר פריה ורביה עד שהגיעו לעשרים שנה כמו
שבאדמו בפרשת בראשית׳ וכל סדר הענין אשר לו אדבע רגלים עקן הוא לבם שב לזכור זה שבית
להורות על שלא יטמאו כמו הענין בנבלת בהמה אבל הוא משוקן ומתועב מלאכלו ולזה שמך אמרו
ולאלה תטמאו כלו אחר שלאלו לא בטמא אם נגע עם שבבר כלל בזה החיים שלהם כדעים לפתר
בהם על הארץ מלבד החיים שזכר מהם שהן מותרין באכילה ולאלה תטמאו בעבור שלא זכר
טומאה בחיי הבהמה כי אם בנבלת הגמל והשפן והארנבת והחזיר שב לגר׳ שבנבלת שאר החיים
שאין להם פרסה שסועה ואינה בעלי גרה היא גם כן טמאה׳ כל המגע בנבלתם יטמא עד הערב
ובגדו יטהר כשיבבול בחיים כמו שיתבאר בהמה אבל הוא משוקן ומתועב מלאכלו יבבם בגדיו ויטמא עד
הערב למדמו מטמא הנבל׳ חמור מהמגע שמגעה אינו מטמא בגדים ומשאה מטמא בגדים׳ לבל
הבהמה אשר היא מפרסה פרסה ושסע אינה שוסעת ר׳ל שאין לה פרסה שסועה אבל יש לה
פרסה ענולה כמו הענין בגמל ובחמור ובסוס וגרה אינה מעלה כמו הענין בחזיר ושאר החיים
שאינן מעלין גרה מהחיים שיש להן פרסה לו פרסות טמאים הן לבם כל המגע בהם יטמא וגו׳
ר׳ל שבבלתן כמו שזכר בראש זה המאמר׳ וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ד׳ הם אשר
יש להן אצבעות ברגליהם כמו הכלב והחתול והולב והשועל ומה שידמה להם ומתנם אחר בכל
החיים ההולכת על הרבע להוציא מזה הבעות האחרים כי הם הולכים על כפיהם אף אינן הולכי׳
על אדבע כי אין להם כי אם שתי רגלים בלבת בהם ובכנפיהם יעופו והנה בשאר שבבלתם מטמאה
במגע ובמשא ואמר בתחבונה טמאים הם לבם לחורות שאשר לאכלם כמו שאמר אחר זה בגמל
ושכן ואחרבת ובחזיר לזה הבונה בעיבה ולזה אחר אחר זה שם מבשרם לא תאכלו: וזה לבם
הטמא וגומר׳ הנה אע׳פ שאלו הרגלים הוא חסון הבעל מי ההולך והיה ראוי מפני זה שיקדי׳
לשרץ העוף הנה לא זכרה התורה בעניינם כי אם בסוף לפי שלא מצאנו בהם מין נאות לחזון כמו
הבעיין בשרץ העוף ולזה לא היה האחר בזה להבדיל הנאכל מן הבלתי נאכל כמו הענין בהמה
שזכרה קודם זה מעבייני הבעל מי בזאת הפרשה אבל הבדילה המטמא מהבלתי מטמא
מהנה עם היותם כלם אסורים באכילה כמו שזכר אחר זה וכל שרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא
יאכל׳ החולד והעכבר והצב למינהו הנה הצב לפי מה שאחשוב הוא השרץ הנקרא אור׳ אין בלעז
והוא מתפרס מאד בעת כעסו על שיבקע ויחות ואותו האור היוצא ממנו יחות כל מה שיבבע
מהבעל מי ולזה נקרא מעניין לצבעת בגן והאנקה הוא שרץ אור׳ יצון בלעז ונקרא כן בעבור שהוא
לוקח והכת הוא הנקרא לדיל׳ ט בלעז והוא רב האדם מאד והלטא׳ הוא׳ לגב׳ ס ואדל׳ בלב׳ ז
והחמט אמרו בו שהוא הנקרא ליאסה ולפי דעתי הוא הקדוי אלבר׳ יכה והוא מהשרצים האדמיים
המתיחים והתבטמת אמרו בו שהוא הנקרא בלעז ט לפא ואחשוב שהוא שקורים לו דרב׳ ון בלעז
שאין לו עינים ואוכל ערשי העצי׳ תחת הקרקע:

אלה השמאי׳ לבם בכל השרץ הלה לומר ששאר השרצים לא יטמאו מה שיגעו בו כאלו תאמר
הנחש והצקרב והעכבים והדומה לבם ואמנם שאלו החיים בלתי נאותי׳ לחזון הנה זה
מבואר מהם שהיה מהן בעל אדם או מחית כמו האולה והצב והכת ואחמט ואולם שאר החיים
יתבאר שהם עבי החומר מאד ולזה תצא בעבבר שיון מהקלף והבגד עם קשים והיותם בלתי
ראוים לחזון לדב מחשבת הטבע האלהי בהם כי החזון מתיחם ודומ׳ לחזון כמו שהתבאר בטבעיות
הנצא בהלטאה שלם תתחוך וגבו תנועע אחר זה ומן אחרוך לקרבתה מטבע הבחיים כמו שמבר
בספר ב׳ ח והאנקה גם כן יורה על עבי חומרה היות השער אשר בעורה כדמות קוצות והתבטות
גם כן יורה על עבי חומרה היות מסבבה תחיר תחת העפר והיות לזכה תחיר העפר ובמה שהיה
שהבחיים יותר מתיחים לטבע העפר ובאשר ישאל שואל ויאמר לם היה שבתרתקו אלו השרצים
חיבי היותם בלתי נאותים לחזון האדם מבני עבי חומרם אין מרביותיהם לזה לא נמנו עמהם
הנחש והצקרב והעכבים ודומיהם שיהיה מעניינם שהם ארבעים והם עם זה עבי החומר מאד
מה יתבאר מהנחש שהוא הולך על נחונו לפי מה שזכר במה שקדם ובירור השרצים שזכרנו מבני
קרירותם ורבוי הרגלים אשר להם ובאחד שלם היתה בזה הענין לברור הבלתי נאותים מהבאותי׳
היה זה הסבה מחוב מזה הלד אלא שאתה לא תמצא שהתיר׳ התורה הנשארים מהשרצים על
הארץ באבילה אך מבנת׳ אותם כלם והנה בדרה חיות׳ היותר שלמי הבריה׳ בלתי השרצים
לזה הדין שזכר׳ רוצה לומר לטומ׳ והשאר לגם מטמאין להיותם חברי הבריה׳ ולזה תמצא
שכל אלו החיים המזכרים הם מהשרצים הם הולכים על אדבע כמשבע הבעל מי השלם וכבר
תמצא שבבר המשיב׳ התורה זה הענין בדבר הטומ׳ הנה לומר שכל מה שהיה הב׳ח יותר שלם
היתה בבלתו יותר חזקת הטומאה מכל הבבלות ואחריה בבלת הבהמ׳ והחיה ואחרי׳ בבלת השרץ
השורץ על הארץ והנה בעופות הטמאים ובדגים ובחגבים לא זכרה התור׳ טומאה לחסרון יצירתם
וכן הענין בזה המקום רוצה לומר לחסרון יצירת שאר השרצים לא זכרה התורה בהם טומאה
ולא נסתפו כל השרצים השורצי׳ על הארץ בענין האסור באכיל׳ לחיותם כלם בלתי נאותים לחזון:

כל הנוגע בהם יטמא עד הערב אמר בחותם לפי שהם לא יטמאו בהיותם לחים
לבל אם יבשו באופן שאין בהם כח לשוב לחים לא יטמאו ולזאת הסבה לא
יטמאו עצמות השרץ ונפוריו ונידיו ועורו בהם שהיה מהם שיוצא לו עור יבש והנה אלו השרצים
לים מטמאים במשא ובזה האופן היתה נבלתם לטמא מבבלת בהמה וכל אשר יפול מהם עליו

בחותם יטמא לפי מה שאמר ממנו לחדנו שאבר מן החי הפולש מהם הוא יהיה טמא גם כן אלא
שהוא יהיה טמא כשיהיה כלי רוצה לומר שיהי׳ בו בשר גידים ועצמות כמו הענין בבלות
השרץ וזה הדין גם כן יהבג בבבלת בהמה כי אמר מובבלתם ובבלל הנה האבר שבזה התאר
מתיחס לבלות הבעל מי כי יש בו רבוי המתדמי החלקים ובו כח שומר מציאותו ואין בבלות הבע׳
מי כח להחליף זה האבר כשהוסר ולזה יקרא כמו זה האבר נבלה ודומו דין הנבלה ובלבד שיהי׳
באבר ההוא כח לשמור מציאותו ולזה אם לא היה בשר כדי להעלות בשר לרוכה לחי אינו מטמא
והוא מבואר שהבשר הפורש מן החי אינו לאי׳ שיקרא נבלת החי ההוא משני לדדין הלד האחד
שבבר יתכן שיחליף הבע׳ מי הבשר ההוא ולא יחבר בעבורו ולזה לא יתכן שיקרא בבלתו
והלד השני שאינו דומה והנה בבלות הבע׳ מי ההוא כשהיה בו רבוי המתדמי החלקים כאלו תאמר
בשר וגידים ועצמות והנה שיעור הבלת הבהמה הוא כזית לפי שסמך טומאת׳ לאכילתם אמר׳ל שהבשר בתחום הוא כזית
מבשרם לא תאכלו ובבלתם לא תגעו לא אמר׳ל שבשר בשרשים הבלים שעטור האכילה הוא כזית
לא יבלעו יחד בבית הבליע׳ יותר מכזית לפי הנהוג באכילת אדם ואמנם בשרשים לא סמך טומאת׳
לאכילתם כי אין בהם דבר יהיה ממהבה האדם לאוכלו ואף אם לא היה בעל דת ולזה יהיה שיעור
טומאתו שוה לשיעור אבר היותר קטן שבהם והוא כעדשה לפי מה שהתבאר בתחום הנה לומר
באבר שהיה בו בשר וגידים ועצמות באופן שיהיה לאי׳ שיקרא לבדו וזה האבר הוא מקצת השרץ
שהוא כלו וגם כן הנה מפני שהיו אלו השרצים הנאכלים להיות קטנות הגוף מן האדם כאלו
תאמר שהעכבר יאכלהו החתול הנה אולי הנהוג מאכילת אותו הבעל מי יחד בבית הבליעה אינו
יותר מכעדשה כי אולי יחם נולל העדשה אל גולל הית הוא יחם קטן הגוף הוא לאדם וגם כן
אפשר שלחדמו זה השיעור מיחס זה השרץ אל הבהמה ומחיה מחוצעת הגוף כי הוא אולי הוא
כיחס העדשה אל הזית והנה זה השיעור מקובל אים מפי מה דבריו ולפי שסמך דין
טומאת הנבלה לאכילתה לחדמו מזה שבאשר כפשלה מלאכול ולהלישה ביותר אינה חטמאה וכן
הענין בשרץ כי טמאתו יותר קלה מכל כלי עץ או בגד או עור אופן לחדמו שאלו הכלים כלם יש
להם בית קבול כמו השק העשוי לשאת בו הדברים ולהשימם בו אלא שזה הכלי קבול יהיה מעור או
מבגד והוא הנעשה מצמר או פשתים או מסי או קנבן ובעם מעור ובעם מעצר העזים והחיר
ונכ הפרה ומה שידמה להם והוא הנקרא שק ולחדמו מזה שיהיה זה הכלי מטלטל מלא
ויקן כמו הענין בשק ואו ינהג בו זה הדין וגם כן מפני שהבגד והעור והשק עשויים לפי הנהוג
מהבעל מי הבלים ביבשה לחדמו מזה שאין זה הדין מהג אלא לכשיהיו מהבעל מי הבלים ביבשה
לא מהוג המעוכף והשח וגם כן מפני שהבגד והעור והשק הם כלים עשויים ממותר האלי אשר
בבעל מי ההולך שיטתם בו הטבע לתועלת הנה אלחד מזה שכן הדין בכלים העשויים מעצמות
הבעל מי ההולך והקרנים והטלפים כי היותם בבעל מי הוא מזה המותר גם כן וכבר ישתמש בהן
הטבע לתועלת מבואר׳ ויתמיה מאמרו כלי עץ או בגד או כל כלי חרש ובומר שתהיה מלאכתו
בגחרת קודם שיקבל טומאה כי לא ישתמשו בו לפי הנהוג אשר לא יטמא הכלי
בעבורו ולא ישמא הוא בעצמו כי אינו כלי ולא מאכלי׳ ואולם ידות הכלי ומה שידמה להם
מהחחובר לכלים אשר יש לבלי תועלת בהם דומה דין אשר חלקי הכלי וכן ראוי שבבין מעניין
הכלים האלה שיהיה כלי לעצמם הלדם כי זה הנהוג מעניין הכלים לא שיהיו כלים לעצמם הכלים
וגם כן הנה החבון בלבי הוא שיהו כלי לאדם ובכלל הנה בעניין הטמאות לא נלחד הפחות
מהבבבד כי היותר ובבד הוא היותר ראוי בטומא׳ לפי מה שיתבאר ומה שזכרנו בעניין הטמאת׳
ומה שנזכר בזה המקום בכלים וזה שהכלי׳ הנעשים מהבומה והחי הם היותר מקבלים הטומאות
מהכלי הנעשה מהעפר והוא כלי חרש כי הוא אינו מקבל טומאה אלא מתוכו כמו שיתבאר אחר
זה ומזה המקום יתבאר שהדרך בטמאות שלא ילחד הפחות מהבבבד כל כלי אשר יעשה מלאכה
בהם רצה לומר אשר ישתמשו בהם בעצמם ולחדמו מזה שהכלים המחוברים כלם מתתבת לו מדבר
אחר אין מקבלים טומאה כלל כי לא יעשה בהם בעצמם מלאכה אבל בחבוריהם והחפו אינם
בעצמו כלי ולזה לא ישמא בחיים יובא ושמא עד הערב ושהר רוצה לומר שיובא בבבלותו בחיים
ויהיה טהור אחר שיעריב שמשו והוא מבואר שאלו החיים שיובא בהם אינו לחדמו
טומאה אשם היו מקבלים טומאה הנה ישתאם הכלי׳ והנה החיים שאינ׳ מקבלים טומאה הם מיני
מעיין ובור ומקוה המים אשר בקרקע׳ כמו שאמר אחר זה אך מעיין ובור ומקוה מים יהיה טהור
וכל כלי חרש אשר יפול אל תוכו׳ לחדמו מזה שאין כלי חרש משמא אלא מתוכו לא מגבו ושהוא
משמא כשהגיע השרץ לאויר תוכו אף על פי שלא נגעה בו והוא מבואר מזה אשם היה כלי אחר
בתוכו ונכנסה הטומאה באויר הכלי ההוא שלא ישמא הכלי חרש ההוא כי הטומאה היא תוך
תוכו ולא בתוכו החיוחד והתורה אחרה כל אשר בתוכו ולא בתוך תוכו כמו שנאמר בזה שיבא וכן
לחדמו מזה שהכלי חרש אשר יפול אל תוך תוכו ומקבל טומאה ואראי וגם כן שיהיה לו תוך עשוי לקבלה
שנאמר כל אשר בתוכו ישמא מכלל שדרך הכלי הזה להתמם בקבולו כל אשר בתוכו ישמא לחדמו
מזה שהכלי חרש השמא משמא האוכלים והמשקין אשר באויר אף על פי שאינן מונעין בו והוא
שלא יהיו תוך כלי אחר שנאמר בתוכו ולא בתוך תוכו ולחדמו עוד שאינו משמא הכלים שבתוכו
ומשקין יותר ראוין בטומאה מהכלי׳ לפי שהם יותר נכבדים מזה שיקח האדם בהם שתועלת
יותר מזה שיקח מהתועלת בכלים כי מהמזונות יחיה ושובו תלק מאמנו ואין בפרק שאשר הכלי׳
שנטמאו במגע השרץ יהיו גם כן משמאין אוכלין ומשקין במגע ואמנם זכרה התורה זה בכלי חרש
הקל בעניין טומאה וכן הענין בנבלת הבהמה בכל מה שמזכר בזה המקום מטומאת
השרץ בכלים ובאוכלין ובמשקין ואולם זכרה התורה זה בטומאת שרץ הקלה כדי שלחד מאמנו
טומאת נבלת בהמה׳ ראוי שנדע אליך שהיה מכל הטומאה באיזו׳ משמא
כיון שהאוכלים והמשקין באיזו׳ משמא ואם היה הכלי חרש שמא ומה יתבאר מלשון זה לכתוב
לפי מה שהתבאר׳ ראוי שלא יכלה מאמנו שהכלים אינן מקבלין טומאה אלא מאם שישמא הלד׳
ולזה תמצא בנבלת השרצים שמטמאה האדם במגע ומטמאה כלים ואולם האדם ישמא במגעם
לזה ישמא הכלים ולזה אין טעון כבוס בגדים וכן הענין בנבלת הבהמה הנה לומר שבאשר נגע
האדם בה לא ישמא כלים ולזה אין טעון כבוס בגדים ואולם בחשא הנבלה יהיה טעון כבוס
בגדים כי הוא ובגדיו מתטמאין יחד משמאת הנבלה כאלו נאמר יחד ומזה המקום יתבאר
שטומאה כל מה שתרחק מהמקרה תחלש כי אין טומאה המגע בה בחדרגת טומאתם ולזה לא
ישמא האדם המגע בה הכלים כמו שמשמא הוא כלים ולזה יתבאר מכל מה שתרחק ממקרים
תרד המדרגה ותהיה הנבלה לב הטומאה והוא תשמא האדם וכלים לא מה שלמעה מחבבה
בטומאה והנה האדם לו הכלי המגע בה הוא ולד הטומאה הראשון והנה שיגיעו בו הוא
שני לטומאה ולפי שלא זכרה התורה שיהיו אלו האוכלי׳ משמאים מה שיגיעו בו לחדמו שאליהם
תכלה זאת הטומאה ומה המקום מתבאר שאין שני בוטה שלשי בחולים ואולם בקדשים מדרגות
אחרות כמו שיתבאר בחה שיבא ואלו היה להיות כן כי הם יותר נכבדים וכל מה שהיה הדבר
יותר נכבד הנה יהיה קבולו הטומא׳ יותר חזק כמו שנתבא׳ מדברנו ואלו שתדע שהכלי הוא ראשון
אחר שנבל נשאר טמא עד הערב כמו שאמר בחים יובא ושמא עד הערב ושהר והנה על כל פני
טהור בשנילתו מהטומאה שהיה בה ונתרחקה הטומא׳ הרחק מדרגה אחת ולזה יסוד הראשון שני
כשנבל עד שיעריב השמש ואז ישהר וזה ית׳ ביאור שלם בחה שיבא׳ ואותו תשבורו לחדמו מזה שאין
לכלי חרש טהרה בשבילה אבל ישהר כשיבטלו אותו ויבטלו תשמישו וכן מצינו בכ׳ח שבטלו בו את
החצא׳ שאין לו תקנ׳ שלא שביר׳ וזה לחזק בלע׳ הכלי חרש מה שיבושל בו ואלו שיובן מזה שכן הדין
בשאר הכלי׳ ר׳ל שכאשר נשברו טהרו כי הם כלי׳ מכל האכל אשר וגו׳ וכל משקה וגו׳ יר׳ בזה כי מה
שמא׳ כל אשר בתוכו הראוי בו שיהי׳ מיוחד לאכיל׳ אדם שלא היה הענין כן הנה יהי׳ לחדמו אשר
יאכל לבטלה כי מה שהוא אכל הוא בלי ספק נאכל׳ מפני שיאכלו ב׳ח מה ולחדמו אשר יבא עליו מים
לחדמו שאין האכל מקבל טומאה אם לא יבא עליו מים וכן זכר זה שנית בזרעים מפני היותם אבל
אחר וכי יתן מים על זרע וגו׳ ולכי שאחר מים בזולת הידיע׳ הנה כל מים בחשמש ולזה יהיו שאל

המשקין

המשקין אשר יצון בהם האדם ומציאות מאדיי ג"כ מכשירין לקבל טומאה כמו השל והיין והשמן
והחלב והדבש והדם לא יהיו מכשירין מי פירות אחרים וגלתם לפי שאין מציאותם מאדיי ולא מזון
בהם האדם לפי הנהוג ולזה אין להם שם מים כי אם בקשור הפרות ההם להם כאלו תאמר שהם
יקראו מי תותים מי רמונים וזולם שם מים יתכן שאחר על אלו המינין הוא מבואר ממה שזכרנו
בפרשת בראשית כי הנשם הבלתי שוה תמונתו וחלקנו עליו שם מים ולזה תמצא שקראו רז"ל מיין
הפרות מי פירות ולאור שנדע שההכשר לאוכל בא' מאלו המשקין לא יהיה כשהיה האוכל מחובר
לקרקע שאם היה הדבר כן לא היה צריך להתנות וכי יותן מים על זרע בעודו מחובר וכן לא יכשר
האוכל במים אשר בקרקע כל זמן שלא נתלשו משם שנאמר אשר יבא עליו מים וכי יתן מים ולאור
שתדע שהאוכל לא יוכשר לקבל טומאה אם יבא עליו משקה פרות וכבאם כי הוא יות' ראוי שיבטלהו
מתורת אכל למיאוסו לא יקבל טומאה כלל משיכביאהו בגדר קבול הטומאה ועוד שב' אשר יאכל
ואין דרך לאכול אוכל בלול במשקה כבאם ומוסרח וזולם שהשם מזון נמצא לאדם הנה זה מבואר
מאד שהאכל לא יתן ממנו האדם אלא בחמצות התבכו לדם וכבר התבאר שאלו המשקין שיהיו
מכשירין האוכלין הם נאותים להזון כמה שנתן מהשבח בזה אבל נתינתם הסבות באלו הטמאות
ולאור שנדע שהאכל יקבל טומאה בכל שהוא שנא' מכל האוכל אשר יאכל · כל זרע אפי' גרגיר זרע
וכל משקה אשר ישתה בכל כלי ישמא · וראה בזה כל משקה שיהיה דרך האדם לשתותו והוציא
בזה מזה דין המשקה הבאים והמשקה שמציאותו מעטי כנון מי פרות שאלו אינם מקבלין טומא'
ואחר בכל כלי שהמים שלא היו בכלי כמו מי מקוה ומי מעיין אע"פ שנגע בהם הכלי הטמא לא
הבטלה והשרץ לא ישמאו כמו שאחר אחר זה אך מעיין ובור ומקוה מים יהי' טהור וכל אשר יפול
מנבלתם עליו ישמא ר"ל כל אוכל מוכשר לקבל טומאה ומשקה מהמשקין שכלל בפסוק הקודם אם
יפול עליו מנבלת השרצים האלו ישמא ולמדנו מזה שאינם מטמאין אחרים אע"פ שנטמאו בנבלה
עצמה אך דינם כשנטמאו בנבלה עצמה כמו דינן שנטמאו בולד הטומאה לו וראה בזה הוא יות'
נאות שאע"פ שנתבאר במשקין שמחובר לקרקע לא יקבל טומא' אין הענין כן בכלי חרס כי התנו
והכיריים שהם מחרס אע"פ שהם דבקים לקרקע הם טמאים מאודי כנבלת השרץ כמו הענין בשל
כלי חרס ואיך שהי' הנה הדין שהולמנו מהפי' הראשון שהוא נודע והוא יתבאר מזה שאם אחר זה
וכי יותן מים על זרע וכפל מנבלתם עליו שמא הוא לכם ולא זכרה התורה שיהיה זה הזרע הטמא
משמא אחרים ולזה יתבאר שאלו תבלה הטמאה וכן הענין במשקין כי טומאתם שזה לפי מה
שהתבאר בזה המקום · תמוד וכיריים יותן שמאים הם ושמאים יהיו לכם · ר"ל שהאמור והכיריי
שהם מחרס לו מזה שהתיחס לו הנה אע"פ שהם מחוברים לקרקע אם כפל בתוכם השרץ ושמא
ולא יצאו מטומאתם כי אם בשבירה כמו הענין בשבירה בכלי חרס אך מעיין ובור מקוה מים יהי'
טהור ר"ל אך לא יהיה זה הדין מהג במשקין אלו כי המעיין והבור אשר בו מקוה מים הוא טהור
אע"פ שנפל מנבלתם בו אלא ישמא המקו' ההוא ולא המים אם לא נתלשו ממנו כמו שקר · ומנע
בנבלתם ישמא · למדנו שאע"פ שהנבלה לא תטמא המים שם לא תטהר הנבלה בבאה במעיין או
במקוה אבל המנע בנבלתם שיקבלו טומאה ממנה ישמאו לו כפל המאחר בזה
להורות שבנבלתם מטמאה במגע לבד לא במשא כמו הענין בנבלת הבהמה שמטמאה במשא · וכי
ישל מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע שהוא הוא הטעם בזה לפי שלא הוכשר לקבל טומא' ואם
אשר יזרע להרבות שומר האכל ויד האכל לטמאה והכשר מה שבזריעת הזרעים יזמאו קלפות הם
הטומאות לותם עמהם וכן ימצאו קלתם בזרעם עם יזותיהם ולזה אמר שאם יותן מים על הזרע
מזכר לו יקבל טומאה בכללו עם השומר והיד מנבלת השרץ ולאור שתדע שזה הזרע ראוי שיהיה
נאכל לאדם ואז יקבל טמאה כשהוכשר כמו שהתבאר קודם ולפי שאחר וכי יותן מים על זרע שיול
על שלא בא שום בחקרה אבל נתמה שם בכוונה למדנו שלא יכשירו המים האוכלים לקבל טמאה
אם לא באו שם בדלון הבעלים ולא יתוייב שיתנוהו הם בעצמם על הזרע שהרי אחר וכי יותן ומזה
יתחייב ג"כ שיהיו המים אם היו בקרקע נתלשין בדלון הבעלים כי הנתינה תורה על תלישתן ומזה
ועל עניין מכוון וכבר יתבאר לך שהשני עושה שלשי בקדש שנא' בפרשת בו והבשר אשר יגע בכל
טמא לא יאכל ולפי שכבר נקרא טמא בזאת הפרשה האכל והמשק שהיה שני למדנו שהשני עוש
שלישי בקדשים והנה הבאר בגזרת השם בזה שיבא לפי מה שאפשר לנו לזה לא ישמאו האוכלין
והמשקין כי אם בזה האופן · ר"ל שתבלה אליהם הטומאה בחולין ואע"פ שכבר נגע בהם אב
הטומאה · וכי יחות מן הבהמה אשר היא לכם לאוכלה ר"ל אשר לה פרסה שוסעת והיא עם זה
מעלת גרה אם תמות בזולת הזביחה המכרות בתורה כי לא מוכל לוחר שתהיה בזבחה טמא'
היא נאכלת לבהמים המהרים המטומאות ולמדנו מזה שאם נזבחה אע"פ שבמצות טריפה אינה
מטמאה ולפי שכבר תלה בבהמה הטהורה לבד במיתה בין הזבחה לשחיטה זבוחה למדנו מזה מן
הבהמה הטמאה לא יהיה הבדל בנבלתה בין הזבחה לשחיטה זבוחה · המנע בנבלתם ישמא על
הערב כמו שהתבאר זה מדין הנבלה והנה לא זכר בזו שתטמא במשא ולא"ל שנא' שתהיה טומאתה
למטה לטומאת נבלת בהמה טמאה בלאוכן שלא תטמא במשא כי היותר בכבד יותר ראוי שתטמא לפי
מה שהקדמנו ולזה הוא מבואר שכבר רמז בטומאת המשא במה שאחר והאוכל מנבלתם יכבס בגדיו
מה שהקדמנו ולזה הוא מבואר שלא נאמר שם עניינים הא' שלא נאמר שהמשא לא יטמא
שבות זה הענין כמו שידענו ולאחר כי מפני שהאדם המת נעדר ממנו הנור הלכו' ומסב הפקד'
השינהו המת הא' שמא אותו התור' בתכלית כדי שנתעורר מפני זה לדעת כי המעל והבגוד הנמצ'
באדם על כל המורכבו לוינו מפני החומר אבל הוא מפני המר מה שלמתו לא נלא שנפקד מהמת
דבר זולתי הנור כי לו כל הריבדי לא נפקד מהם כי אם הנור אשר ממנו יבודדו פעולותיה הנה נ"כ
יעמידנו על שהמ' חסר מאד ביחס אל הנור ואחר שאר הבעלי חיי המתי' הנה הבעל חיי ההולך
בית שלם לקורב תמדו מחמר האד שמא אותו התור' ג"כ למה משומא' האד המת כי הנור שנפקד
ממנו היא שפלה מאד מהנור שנפקדה מאדם המת והעידנו בזה כי אין הדמון בשו הבעלי חיי' כי
אם בעבור האדם למה שיקח מהתועלת בהם וכשנפקד מהם נורת נפקד מהם זה התועלת וזה עם
שהעידנו לעמוד על מציאות הנור הנה יעידנו לעמוד על שבכאן נורת יותר נכבדות קנתם מקנת
וכאשר נתבונן בזה ונמצא נורת הנ"מ ההולך באדם עם המצא בו הנורה שבה נבדל מהם נדע כי
נורת האדם הולכת במדרגת השלמת לנורת ב"ת ההולך ולזה תמ' שבשר בהם השחוט לאינו מטמא
כלל כי כבר ימשך ממנו התועלת המכוון בו לאדם והוא שבבר יזון ממנו ולזאת הסבה תמצא
השיעור בטמאת הנבלה כשעור האכילה והוא כזית להורות על הפקד ממנו התועלת המכוון
בה לאדם ולזולם הבעל חוב ההולך החסר והם השרצים הנה החתר שלם מהם והם השחנה
שרצים שזכרה התורה טמאה לותם תורה אך לטמאה מטומאת נבלת הבהמה הטהורה כי
הנורה הנפקדת מהם היא חסרה ביחס אל הנורה שנפקדה מנבלת הבהמה כי הם יותר עבי
החמר כמו שבארה והנה יתם החמר אל החמר הוא יחם הנורה אל הנורה ולזולם שאר
השרצים ההולכים לרחק חמרם ממחר האדם לא טמאה התורה נבלתם כלל להעיר על חסרון
נורתם והנה בטעופם לא טמאה התורה נבלת המינים הבלתי נאכלים מבלתי
להעיר על נאכלים ממנו ולא נבלת נאכלים משרץ העוף לחסרון נורתם ומפני היות חמרם
רחוק מאד מחמר האדם ואמנם נבלת המינים הנאכלים היותר שלמים ממנו תטמא
כשתאכל לא במגע ובמשא להעיר שאלו המינים הנאכלים הם יותר שלמי החמר
והנורה מהשאר ולזה כולם חסרים מאד ומחמם רחוק מחמר האדם ולזה ישמאו
בהאכילה לבד עם שבזה הערה אל שנפקדת מהם במותן בזה האופן התועלת אשר
בעבורו נמצאו רוצה לומר היות האדם מון מהם וזה עם שיעידנו למציאות הנורה
הנפקדת מזה העוף בחותו הנה יעידנו גם כן אל שהנורות תתחלפנה קנתם מקנת
בכבוד וגדלת כבוד ושהם קנתם בעבור קנת ולולם בדגים לא שמאה התורה נבלתם כלל
לחסרונם ולרוחק חומרם מחומר האדם בתכלית מה שאפשר מסוג אחי וזה גם כן
יעידנו לעמוד על שהנורות מתחלפות מאד בשלמות והחסרות ולזה לא תטמא
נבלת זה הסוג מהמי עם הפקד ממנו נורתו בחותו לחסרון נורתו וכי
ידעת לתה המעיין לחיתת כל זה מחה שהתבאר בטבעיות וזה שהם

בשלמו השכל כי קדוש ונבדל מחמר אחי ולביתי שתקנו מהשלמו מה שתלמו בו אלי לפי מה שאפשר
זאת תורת הבהמה והעוף ולא נפש החיה הרומשת בחיים: ד"ל להבדיל מהם הנאכלים מהבלתי נאכל
ובבהמה הבדיל עם זה בין הטומאה ובין הטהור · ולכל נפש השורצת על הארץ · ר"ל והתיל אשר
לכל נפש השורצת על הארץ והוא להבדיל מהם בין הטומאה ובין מה שאינם שמא והל' הטמ' מהם
הם שה' שרצים שזכר ובכאן כשלם הביאור בזאת הפרשה:

וראינו לבאר בזה המקום הסבה בשם שזכרה התורה בעניני הטומאות והטהרות קודם
שנמצים ביאור מה שמכר בתורה מהם כי עמידתנו על הסבה בזה ייסרנו לעמוד על
אחת הביאור בשם שזכרה התור' מזה ולאחר שכבר התחכמו התור' להעידנו על אמתת הנמצא'
לפי מה שאפשר כי זה פרי כל אדם אשר אין לו יתרון מבלעדיו ולפי שהשרש היותר נחל בזה הוא
שנאחיין במציאות הנורות שאם לא מודה שתהיה בכאן נורה לא תהיה בכאן חכמה כלל כמו שזכרנו
בתחילת ביאור זה הספר הנה הישרתנו התורה בזה האופן הכפלת שזכרנו בענין בית המקדש
והקרבנות והנה סמך להם עניני הטומאה והטהר' כי הם מעידים אותנו לזה הענין בשלמו ומזכי
תחלה מה שנתבאר בתורה בענין הטומאות והטהרות כדי שיתכן למה לתת הסבות בזה כי ידיעת
המציאות בדבר קדמת בהכרח לידיעת סבת המציאות ההוא וכ"ש בכמו אלו הענינים והל' הטומאות
ממוכרו בתור' מלמנו שהתחור מכלם היא טומאת מת והיא משמא' במגע ובמשא ובאהל והתחלת
מתמו הוא אב הטומאה וישמא שומאת ז' ואחריה מלמנו טומאת מצורע יותר מחור' מה שהמצורע
מטמא בכיאה ובמגע ובמשא והמטמא ממנו הוא לד הטומא וישמא' טומאת ערב ומשמא מושכב
ומושב ויטמא אב הטומאה ואחריה טומאת זב ומנה וכלה ומלדת שהם מטמאים במגע ובמשא
והמטמא מהן הוא לד הטומא' ומטמאים מושכב ומושב ויטמאם אב הטומא' ואינם מטמאין בבית
כמו שיטמא הנרעת כל הבא אל הבית אשר הוא בו ואחריהן הטמאות הפרטיות מהן כמו מקשה
זבה ולכה ויולדת וזב ובועל נדה וזבה ויולדת שהם כבתר דינם כמקומם · ואחריהם טומאת כלת
בהמ' שהיא מטמא במגע ובמשא טומאת ערב ואחרי טומאת מ' שרצים ושכבת זרע שמטמאין אדם
וכלים במגע ואינם מטמאין במשא ולא יטמא המטמא מהם באופן שיטמאו בנדיו ואחרי טומאת
נבלת עוף טהור שיטמאו בהיות בבית הבליע לטמא בגדי ואיך מטמא במגע ובקבול הטומא'
מאלמו מדרגות חלוקו' וזה שאדם וכלי לא יקבלו טומא' כי אם מאב הטומא' ויטמאו זולת בשמאר
ר"ל שהם ישמאו האוכלין והמשקין המיוחדי לאד ואחר האוכלין והמשקין שיהיו חולין יקבלו טומא'
מאב הטומא' לו מולד הטומא' לא שאליה בכל זאת הטומא' בחולין איך שיקבלו ואחר אוכלי קדשים
הם יות' חזקין לקבל הטומא' ומה שהיא קדושת יות' חזק יגדל בהם זה הכח ולזה תמצא שהעני ג'
בתרומה והב' עוש ד' בקדש ובעניין הכלי' מצאנו הבדל מה שבכלי חרס אינו מקבל טומא' כי אם תחיכו
וכלי עץ ובגד ועור ושק ועל' מטמאין לפי' מגבם וכל לא' מקבלי טומא' אם אין להם בית קבול ואולם
כלי מתכות יקבלו טומא' בשוטיהם ומקבליהם וכני זכוכית אינם מקבלים טומא' ולא כלי אבני וכלי
בגלים וכלי אדם לפי מה שבארנו מדברי התור' ועוד שלו הטמאות מצאנו בטומאת מת בשרו בית הנ'
ובו הנמצאי בחלת שהשם בו מאפר הפרה כשיטבלו בו המאבזמה תהיה בו הזה על המטמא
ואחר ישבול במים ויכבס בגדיו ויטהר והפרה הזאת היא אדומה בכללותה בלי מום ולא יעמדו
בה לתועלת האדם כלל ובכר ישחטנה חוץ לחנה ושרפו אם ושלחו אל תוך שרפת הפר עץ
ארז ואזוב לגודים בשני תועלת ושרפו יחד עם הפר ואחר יקחו הכהן ויקחו נזיר מי' שלא
השתמשו בהם כלל בכלי וכו נותני' מזה הכפר ואחר יזו מהמים ההם על המטהר באופן המבר וכל
המתעסקי' בפרה עד שנשרפ' ויטמאו וטעונין כבוס בגדי' והמנע בחי' חטאת שלא לנוך הוא טמא
ומטמאים במשא ג"כ אם היה בהם שיעור הוא ונשאום שלא לנוך הזאה זו הפר' היא חטאת כמו
שמבר שם ושרפוה עם עורה ועם פרטה כמשפט חטאות הנשרפות אך לא ישחטו אותה בעזר' ולא
יקשירו החלבים על מזבח העולה ויזה מדמ' כשנשחט במקו' ההוא בכח פני האהל ז' פעמי' ויטהר
המצורע היא ג"כ באופן מתיחס לזה וזה שכב' יקחו ב' צפורי חיי' טהורו ושחטו אחת מהם אל מחוץ
למחנ' ושפוך דמו אל כלי חרס על מים חיי' שלא השתמשו בהם כלל ולא"כ יקחו עץ ארז ואזוב לגודי
בשני תועלת ואחר זה יקשרו עמה בשרי הלשון של זהורי הצפור החי' ויטבלו הצפור החי' ועץ הארז
והאזוב ושני תולעת במים שנתערב בהם דם הצפור ויזו מזה ז' פעמי' על המטהר מן לאחר ואת' ה
ישלחו הצפור החיה על פני השד' ואחר זה יגלח המצורע כל שערו וישמבו ואחר יבא אל המח' ואחר
הקרבנות שיקריב אחר זה להשלים הטהרה אין צורך למה לזכרם בזה המקום ובכר נתן הסבה בזה
בחקוקים בגזרת הבורא ולאור שבארנו מזאת הצפור שהיא הצפור השחוטה היא חטאת ולזה כשחטם ממון לחנה
מחוץ בפסוק והוא הענוף והמפחות שבו ולפי שאינו כשרפת שהי' מקבלת בכללותם עם מנת ועם פרשם
באופן שלא יהי' בה תקל וכזה מצאנו בטהר' הבית' המנע בטהר' הבית' לאחר שטבלו לא שלא דקדק' התור' בזה שיטבלו
בטהר' אזוב שהו' במים חיי' ר"ל בחי' מעין בחקומו וזו' קנת הרייחסו עם טהר' המצורע ומומא' שם
כבר דקדק' התור' בהוא' הנעשת לטהרת שתהי' מי חיי' ומצאנו מן מקרבנו שלשלי הטהר' וכן הענין
בזב וזולת ר"ל שהם יקריבו קרבנו' להשלים טהרת' אחר שטבלו שלא שלא דקדק' התור' בזה שיטבלו
בחעיין ובזיתר המומא' לא מצאנו בהם קרבן אך תהי' הטהר' בהן בטבילו' לבד זה הוא מה שראינו
להקדימו בזה המקו' מענין שו הטמאו' ותשמו' ואחר המשב למו זה כלו מדברי התור' לאחר שבארנו
סבות זה הענין כמו שידענו ולאחר כי מפני שהאדם המת נעדר ממנו הנור' הנמצ' הפקד'
השינהו המת הא' שמא' אותו התור' בתכלית כדי שנתעורר מפני זה לדעת כי המעל והבגוד הנמצ'
באדם על כל המורכבו' לוינו מפני החומר אבל הוא מפני המר מה שלמתו לא נלא שנפקד מהמת
דבר זולתי הנור כי לו כל הריבדי לא נפקד מהם כי אם הנור אשר ממנו יבודדו פעולותיה הנה נ"כ
יעמידנו על שהמ' חסר מאד ביחס אל הנור ואחר שאר הבעלי חיי המתי' הנה הבעל חיי ההולך
בית שלם לקורב תמדו מחמר האד שמא אותו התור' ג"כ למה משומא' האד המת כי הנור שנפקד
ממנו היא שפלה מאד מהנור שנפקדה מאדם המת והעידנו בזה כי אין הדמון בשו הבעלי חיי' כי
אם בעבור האדם למה שיקח מהתועלת בהם וכשנפקד מהם נורת נפקד מהם זה התועלת וזה עם
שהעידנו לעמוד על מציאות הנור הנה יעידנו לעמוד על שבכאן נורת יותר נכבדות קנתם מקנת
וכאשר נתבונן בזה ונמצא נורת הנ"מ ההולך באדם עם המצא בו הנורה שבה נבדל מהם נדע כי
נורת האדם הולכת במדרגת השלמת לנורת ב"ת ההולך ולזה תמ' שבשר בהם השחוט לאינו מטמא
כלל כי כבר ימשך ממנו התועלת המכוון בו לאדם והוא שבבר יזון ממנו ולזאת הסבה תמצא
השיעור בטמאת הנבלה כשעור האכילה והוא כזית להורות על הפקד ממנו התועלת המכוון
בה לאדם ולולם הבעל חוב ההולך החסר והם השרצים הנה החתר שלם מהם והם השחנה
שרצים שזכרה התורה טמאה לותם תורה אך לטמאה מטומאת נבלת הבהמה הטהורה כי
הנורה הנפקדת מהם היא חסרה ביחס אל הנורה שנפקדה מנבלת הבהמה כי הם יותר עבי
החמר כמו שבארה והנה יתם החמר אל החמר הוא יחם הנורה אל הנורה ולולם שאר
השרצים ההולכים לרחק חמרם ממחר האדם לא טמאה התורה נבלתם כלל להעיר על חסרון
נורתם והנה בטעופם לא טמאה התורה נבלת המינים הבלתי נאכלים ומפני היות חמרם
רחוק מאד מחמר האדם ואמנם נבלת המינים הנאכלים היותר שלמים ממנו תטמא
כשתאכל לא במגע ובמשא להעיר שאלו המינים הנאכלים הם יותר שלמי החמר
והנורה מהשאר ולזה כולם חסרים מאד ומחמם רחוק מחמר האדם ולזה ישמאו
בהאכילה לבד עם שבזה הערה אל שנפקדת מהם במותן בזה האופן התועלת אשר
בעבורו נמצאו רוצה לומר היות האדם מון מהם וזה עם שיעידנו למציאות הנורה
הנפקדת מזה העוף בחותו הנה יעידנו גם כן אל שהנורות תתחלפנה קנתם מקנת
בכבוד וגדלת כבוד ושהם קנתם בעבור קנת ולולם בדגים לא טמאה התורה נבלתם כלל
לחסרונם ולרוחק חומרם מחומר האדם בתכלית מה שאפשר מסוג אחי וזה גם כן
יעידנו לעמוד על שהנורות מתחלפות מאד בשלמות והחסרות ולזה לא תטמא
נבלת זה הסוג מהמי עם הפקד ממנו נורתו בחותו לחסרון נורתו וכי
ידעת לתה המעיין לחיתת כל זה מחה שהתבאר בטבעיות וזה שהם

קומץ מנחה

פר שת שמיני

קח לך עגל וגו' פירוש רש"י לכפר על עון עגל ויקשה דא"כ הוה ליה לאהויי נמי שעיר כדין יחי' לע"ז כראי' בהוריות וי"ל דהכא לא עבדה אלא היה מודה בה לכך הביא עגל שהוא במקום פר: קחו שעיר עזי' לחטאת וקגלשהם השתחוו ועבדו והוצרכו להביא גם שעיר לחטאת: ופר לעולה כדכתיב בפרש' שלח לך והיה אם סעיני העדה וגו' לכן גם הם הביאו עגל שהוא במקום פר: קח לך ואח"כ ואל בני ישראל תדבר צריך שיהא הוא מכופר ראשונ' ואח"כ יכפר על העם בד"א והזה הטהור על הטמא וכן כי"כ כמו שא"ז"ל יבא זכאי ויכפר על החייב: ויעש אהרן את ידיו אל העם ויברכם: פי' רעל אלו ג' ברכנות שייכא ברכ' כהני' יברכך ה' וישמרך כנגד הטאת · שישמרם מחטא לו כדכתי' ואת רגלי חסידיו ישמור · יאר ה' פניו אליך נגד העולה שיאיר לו לעלות לפני ה' · וישם לך שלום של השלמים: את ידיו ידו כתיב להורות על הקב"ה שנשאת גם הוא עמם שבסכם לברכה על ידם: ויבא משה ואהרן וגו' פירוש רשי' ללמדו על מעשה הקטורת כי היה דבר קשה ללמוד ע"כ היה צריך זמן לזה ז' ימי המלואי' וכה שאיחר הקטור' עד אחר כל העבודו' מפני שהיו מצפים לאש מן השמים: ותצא אש מלפני ה' מלך כוזר הפליא האיך דב' נשמי יוכל להורי' דבר רוחני נשמימי והחכר נתן לו למשל הטפח הזרעים שמורדת לתוכת הנשמה שהיא שכל נבדל חצובה מתחת כסא הכבוד: במשנה תורה סומך שלך לחפידה ואח"כ סמוך לה עשר תעש בעבור שהחסיר' משלכת מעשר מגויה והוא חסירותה · תרגום של חסירה חוריתא מפני שדר' פני החסידים להחחוור באזיל סומקאי ואתי היוראא מפני המתלוצצי' על חסידת' ואף עפ"כ לא נמנעת: דוכיפת הוא נגר טוראא בתרגומו והוא שנקב את האבן ער שנכנ' בצוארו של עוג ואם יתלה איש את לשונו על לבו מיסינו יזכת ויצא בעל ר"נו אפילו את המלך ואשה שחתלה עינת השמאלית על צווארה יאהבנה בעלה אפילו היא בעורה מאוד ולא יאהב אחרת לעול' וחכמי יון ועוד חכמים גדולים נמו הדבר ומצאו אמת ונכון: וזה לכם הטמא בשדץ הים' לכת לא מתיר אפילו אחר בכל השרצים · וי"ל שנאררו ע"י הנחש: והתקדשתם למטה והייחם קדושים למעל': כי אני ה' אלהיכם ואין קדוש כה':

חסלת פרשת שמיני

הקב"ה שהחי היות שלם הוא האל ולאחריו חי ההולך ולאחריו המעופף והיות תחד מכל הוא המיוחד
והנה לעצם מעלת האדם היה קצת המותרות והעפופים המתחדשים בו ומעמ"ן מה שאין
כן בשאר בעל חי והחמו' מאלו הוא שלרעת כי הוא הפסד נפלא מתחדש מפלת החומר מצד המעלת
החוש הנכרי על האיש הזה ומשול הכוחות המתפצלו על הפעולו' ויתחדש מזה הפסד בכללות האדם
ויתבטש מפני זה בכללות הגוף ולהני שזה ההפסד בא מפלת החומ' שלזאת אותו הציר' בזה האופן
הנפלא שהוא מתיחס לעמלת המת אשר אין בו כי אם החומ' לבד ולזה גם כן היה' שהרתו מקיחת
לשהרת עמא מת וזה ישרמו ל שהשוב בדברים מצד הצור' והרע והפסד הוא מצד החמ' עם שבזה
תועלת שרחקו מן המצורע שאר האנשים כי החלי הוא מהחוליים המתדבקים ולזה נתה התורה
שיהיה מחוץ למחנה ישראל מה שאין כן במת ואמנם זוב הזב הוא מהמותר הזרעי כשנעל' הנשול
ורוחה על זה שהוא כלוכן ביצה המוזרת והשכב' ודע הוא כלוכן ביצ' הבלתי מוזרת כי דבקות הצובי
אשר בשכבת זרע מורה על טוב הנשול והנשמקות בכלי הולדה ולפי שנעדר מזה המות הכח על
ההולד' לאולשת החומ' היסודי והצל' בשולו ר"ל שנפרד ממנו מה שיתחד בו ממנו חיים מאישי האדם
טמאה אותו התורה בזה האופן המתיחס באופן מה לטומאת מת וכן זוב הזב הוא מהצל' הנשול
בדם הבא מחקורה אשר לא יאות מפני זה להולד' וכן העניין בדם הנדה שלא מזה המות הוא טבעי
בלשה ואין העניין כן בזוב הזב והזבה ולא היולדת הוא גם כן בלתי נאות להולדה והוא המות הדמי
ושלא יאות שיוון ממנו הולד לגאותו ולהצל' בשולו וילתהו הטבע בעת הלידה וכאלו הוא דם הנדות
והזיבה שהיה באוי שלא מאשה בכל ימי עבורה כמו שהתבא' בטבעיות ולפי שאין ההפסד באלו
העניינים כהפסד אשר יקרה מהצרעת כי הוא מתפשט בכללות הגוף מה שאין כן באלו ולא יקרה
גם כן מהם הפסד לזולתם היתה טומאתם לחטה מטמאת צרעת רוצה לומ' שלא יצטרכו לצאת חוץ
למחנ' ישרא ולא ישמאו הבא ל הבית אשר הם בו כי זה ידמה שהי' בחצורע לסבב שיתרחקו האנשי'
ממנו ולא חוקו בחלי והנה היתה הנל' והזבה והיולדת מטמאה את בועלה בזה האופן החמו' אשר
ישמא בו מפני ההפסד שיקרה בהולדה אם תתעב' הלשה לו וכב' הגידו הרופאים שהלשה ההרה
ביחי נדותה יהיה הנולד מצורע ובכלל הנה אם תתעב' לו הנה יקרה לנולד הפסד נפלא אם צרעת
אם מה שידמה לו מהסבדים הנפלאים כמו האש הפרסי ומה שידמה לו כי לא ישנול
הבח הבועל אשר בורע על שעשה מהדם ההוא חומ' שלם הבריאות ואמנם שכבת זרע ישמא גם כן
מפני שנפקד ממנו התועלת אשר בעבורו היה והוא ההולדה וזה כלו חוזר אל הסבה אשר בטמאת
המת והיתה טומאתו למטה מטומאת הזוב לפי שתחזוב נפקד זה התועלת מצד עצמותו שאינו
ראוי להולדה ואין העניין כן בשכבת זרע היותא מן האדם כי הוא ראוי להולדה מצד עצמותו אלא
שאין עמו המקבל אשר בו יתחזק על ההולדה והנה ישמא האיש בשכבה יחד שכבת זרע
להני על זה הבועל הוא באדם מצד החמ' כי אין לאדם מה שהוא אבל הוא לו מצד
שהוא בעל חי עם שבזה תועלת להרחיק החשבל אלא ישתמו בו כי אם לצורך לא לבקשת התענוג
כמו שיעשו המון האנשים עם שכב' ישחיתו בהם עצמם ויחנגו מהם השלמות האנושי לרוב תשוקת
בזה הבועל המנוהה ובכאן נשאל מה שיעדנו לבב' בו בסבות אבות הטומאה ואולם מה הסבה
בטהרתם בזה האופן אשר זכרה התורה הנה ראוי שנאמר' בזה לפי מה שיעדנו ונאמ' כי מהראיה
שטהרתם היה מחמה שיעי' על כמו זאת הסבה בעינה אשר זכרנו בטמאות ונתחיל בזה בטהרת
המת כי היא ראויה בלא על ישראל בכללם ועל הכהנים ' היתה מחוץ המת' נכבד והוא הפר כי
מפלת הכהן הוא פר וכן תטלת הבעל דבר שלנו' ולפי שהמכוון בה להעי' על חטר חסר מאד
והוא חומ' האדם המת שהוא דומם היתה נקבה כמשפט שטאלו יחיד ולזאת הסבה היתה נשחטת
חוץ לשלם מחנות ולא היה קרב מחנה דבר על מזבח העולה אבל היתה נשרפת כלה חוץ לשלשה
מחנות והנה הת מדים מלמה שבב פעמים נכח אהל מועד עם חוץ לשלשה מחנות להעי' כי זה
ההפסד קרה מהבוחות השופעות מהגרמים השמימיים לפי מה שים' הש יתעלה שיפעל שהם
ביום הבראם ולהעי' שאין זה מכוון מהם היתה זאת ההלאה מרחוק ממקום קדש הקדשי' והיה
ז"ל ת ההלאה בדם לפי שהדם הוא סבת זה ההפסד אשר יקרה ממנו המות מצד הטעם שיקרה בו
ולזאת הסבה היתה הפרה אדומ' והיה הנמ' הבא עם האדם והאזוב אדו' להורו' זאת הפרה
על החמ' לבד היה הלאה שימצא מזוהה בכללות מה שבו תועלת לאדם ולזה היה בלתי נאכל ממנה
דבר אבל היתה נשרפת עם עורה ובשר ולזאת הסבה היתה התגלו' בה שלא נעשית בה מלאכ'
כלל לתועלת האדם ולזאת הסבה היתה
המלאכה פוסלת בה בכלל מעשים וגם במי החטאת כמו
שהתבא' בפרש פרה בנ"ה ולזה גם כן יבואו הדברים בחיותן אל הכלי שלא נשתמשו בהם כלל והנה
האל' והאזוב והנמ' הם מסוג הצומח והפרה מסוג החי והנה יתחלו לשרוף הפרה ואחר ישליכו אל
תוך שרפת הפרה האדו והאזוב והנמ' להעי' שיה ההפסד קרה לאדם מצד מה שילך ממנו בהדרגת
ההיולי כאלו תלח מצד מה שהוא חי וקבל לחי מצד מה שילך ממנו בהדרגת ההיולי והוא היותו
צומח כמו שיתבא' כל זה בטבעיות ומפני זה נפסדו מהאל' המת כל אלו הצורות אשר הם מתאחדות
בו להיותם קצתם שלמות לקצת ולזה יעידנו על זה על מציאות הצורות בדברים הנרמה נפלאה
ומפני התת הורלה זאת הפרה על זה החומ' החם' תכלית החסרון היו כל המתעסקין בו טמאים
כל חסרון החומ' כמו הענין בטומאת מת ולזאת הסבה יטמאו מי חטאת בחוצ ובמשא כשלא היה
זה לצורך האלה ואמנם כשהיה לצורך האלה לא היה ראוי שיטמא שאם היה הדבר כן לא תשלם ממנו
פרה וזה הפך מה שכונה התורה בזה ' ולאוי שתדע שהאדם הוא גדול בצמחים והאזוב הוא הקטן
כמו שאמר מן האדו אשר בלבנון עד האזוב אשר בקיר והנמ' הוא באופן יצמח אלא שאין מציאותו
כי אם בהכרח המח' ולזה קשר שו המחי' יחד בו להעי' שקצתם את שלמים מקצת ושלדותיה' הולכות
בהדרגת השלמות קצתם לקצת ושכב' ישנם ההפסד מהכרח החומ' לא מצד צורת הצומח גם שבזה
הולאה שחלו פי הכחות אשר בצמיחה הם סבות ההפסד וזה כי ההיון כשהיה באופן שלם יתנוסף בו
גדל הון להתליטו בשיעו' ות' ממה שיחך ממנו וכשהיה באופן מחוצה יעמוד גדל הון עד שהגיע
הענין אל שלא ישנול על ההזנה כלל ואז יקרה המות בהכרח וכזה יקרה כשהיה המות בסבת חלי
ר ל שכב' יחס כח הון עד שלא ישנול על ההזנה כלל ואז יקר' המות בהכרח ולהעי' על זה נ"כ נקשרו
שם המיון הלו שהם מתחלפי הכחות מאד בענין הצמיחה ' והנה זו על השמא מת מחי החטאת
שלשי ושביעי בחוצאות האזוב שהוא חלוש הכח בצמיחה להעי' אותו שזה ההפסד קרה לאדם מצד
מה שהוא צומח והוא מה שילך ממנו בהדרגת ההיולי באופן ראוי כי בהגדר הנפש יצאלו בהדרגת
פעולתו יקרה המות ולזה שב דומם בחותו כי בהגדר הנפש הצומח יצדלו שאר הצורות אשר הם
לה בהדרגת הצורה רוצה לומר הנפש המדברת והשכל ההחלני והיו בחי חטאת מים ואפר שהוא
יבוד האדמה אשר בזאת הסדה להעיר שיתנקה מטומאה זה החומר ואחרונו ושתדל בשלמות
הנפש ולא יזו עליו מהמים והאפר בחוצאות האזוב כי האפר הוא החומר היותר רחוק שיהיה
מורגש רוצה לומר היסוד האדמי אל עד שהדבה מהקודמים חשבו בו שהוא החומר הראשון וכאלו
גם כן השלים ההולאה בזה כי היסודות הם סבת הנפש הנמצא במורכבות וזה הוא האמת
כמו שהתבאר בטבעיות כי ההפסד לא יגיע מצד הצורה אבל קרה לגור מצד החומר והיתה הזאת
בשלמה בשבעה ימים לשלמות מספר השבעה עם שבו הערה אל מה שהיתה הטמאה בו
בהזאת דם הפרה שבע פעמים עם שלאוך הזמן אשר תשלם בו זאת ההלאה יתכן שיעמוד
המשכר על הכונה הזאת במו שזכרנו בפסח מצרים שהיה מקחו קדם לשחיטתו ארבע ימים
לזאת הסבה בעינה וכבר תקדם בו ההזאה ראשונה ושביה ארבעה ימים והנה בזה גם כן תועלת
לישב בלב המשכל חוזק זאת הטמאה שהיא באופן מהחזק שלא יתכן שתסור יחד ולזה חייב
שתהיה ההזאה פעם אחר פעם והנה יטבול בסוף להשלים טהרתו להעלה שזאת הטמאה לא היה
כי אם מצד החומר ולזה ירחץ בשרו כי אין בדחיל' הנקות אל הגוף וכשיראה שלא נתלכלך גופו מפני
הטמאת במת אז יתעורר להבין שהכוב' בזה הוא שיתרחק מחסרונות החומ' ושתדל בשלמות הנפש
ולזאת הלם' המצורע מפני שהוא חטאת יחיד ולחוזק הולאתו על חטר חסר היה חטאת
מחין פחות רוצה לומר מסוג המטופש ומחמו היה בלתי ראוי לקרבן כי הקרבן לא יעשה מהעוף כי
אם מהצורים ובני החנה והיה זה כפור אלא שהיה טהרה ובחיית על החיות ר"ל שאת טרפ באופן
שתהיה מחנה הכחות נאכלת לישראל והנה ישחטוה חוץ לשלשה מחנות מפני חסרון החטר שתורה

עליו ' ולזה גם כן ישימו דמה בכלי חרס שהוא כלי פחות והיה נשפך על מים חיים אלא השתמשו
בו כלל לסבה בעינה שהיה זה בפרה אדומה ולזאת הסבה גם כן לחד שהכלי חרס ראוי שיהי' חרש
אלא נשתמשו בו כלל והנה לא נשרף זה הכפר כי אין לו צריכין בזאת הטהרה לאפרו כי הפסד
שקרה מהצרעת אינו מות אבל הוא הפסד בדם בסבה אלא' חוס היסודי ומושל עליו החוש הנכרי
והנה יקשרו עץ הארז והאזוב בשני תולעת יחד כמו הענין בפרה ואחר כך יקשרו עמהם הכפיר
החיה להעיר שזה ההפסד בא לפי מצד שהלך ממנו בחדרגת החמר רוצה לומר מצד היותו נותה
ומני חלשת הכח הזן בו אשר בו תהיה הצמיחה ולזה היו בכאן מהצמחים השלמים והחסרים כמו
שוכרה במה שקדם והנה לא ישרטו בכאן זה הכפור ולא האזו והאזוב ושני תולעת כי זה כשאר
קיים על עניינו אלא שכבר קרה לו זה הטעו הנפלא וטהר ממנו והנה הכפור שנתנו להיות החשלת
נעשית בזה האופן המונוה ראוי שתפסד בכלה עם פרשה וכותה באופן שלא יהמה ממנה ולפי
שאינה נשרפת כי לא יוו מדמה בכאן באחר כמו הענין בפרה אדומה הנה יחוויב שתהיה נקבדת
כדי שלא יאדע בה תקלה אם כשיהמו ממנו בני אדם אם כשתהי' מאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ
ויוו מדמה על המטהר עם המיים חיים באחצעות הכפור החיה ועץ האזוב ושני התולעת
להעיר שיתנקה מחסרון החומר אשר בסבתו בא לו זה ההפסד בדמו ולחסרון חיותו בעת היות בו
זה הטעם לוקח דם הכפור תמורת דמו שהוא חלוש החיות לפי מה שיתבאר בטבעיות וזכרנוהו עם
זה במה שקדם ' ולזה גם כן היה זה החטאת כפור ' ולזאת הסבה ישלחו זה הכפור החיה על פני
השדה חוץ מהעיר להעיר שזה החיות החסר שיהיה לאדם בסבת החמר כבר סר ושב לשלחותו וגם
כן הנה בשלחות בזה המקום לפי שהיה התכלית בריאות שהוא מצד הצורה הנה יקחו הכפור החי'
מבין שאר אלו הדברים הנאגדים יחד המורים על כח הצמיחה כי הוא מורה על מה שילך מדרגת
הצורה מהצומח וישלחו אותה להעיר כי הבריאות שהוא הטוב היה מחלק הבריאות אשר בחצורע
כמו שהתבאר במה שאחר בטבע ל"ל שהבריאות יתחדש לחולה מצד החלק אשר לו מהבריאות
שהוא מצד הצורה ובעניין המת לפי שהי' התכלית מות והפסד שהוא מצד החמר היו לוקחין האזוב
מבין אלו הדברים הנאגדים יחד שהוא מורה על מה שילך מדרגת ההיולי והיתה נכפלת ההזאה
הזאת שבע פעמים כדי שיתעוררו בזה ההכפל הנפלא אל מה שמון בזה עם שבזה העדה לחטאת
הנוכבים על המורכבות אשר בזה הטולם ומהם יסודרו להם במקרה אלו ההפסדי' ויסודר מהם
בעצם ההנקו' מהם לפי מה שנתן להם מהכת מהשם יתעלה לשמירת אלו המורכבות והנה תלת
כל שערו ביום הנקותו מזאת הטומאה לפי שהשער גדל בחצורע מזה הדם המתופש ולזה יחלא בו
רשם מזה כמו שנזכר בתורה בסימני הצרעת ולזה היה ראוי שיוסר כי הוא כאלו היה מחומר
הצרעת ולזה לא יטהר אלא כשישוב להתגלח שנית אחר עבור שבעת ימים כי מה שנשאר מהשערות
נשרשיהן בעור כבר יוסר בזאת התגלחת השנית כי השער גדל משרשו ולזה תמצא כי בהתפך
השער ללבן בסבת מחשלת החוש הנכרי יתחיל להתלבן משרשו והנה יטבול אחר התגלחת הראשו'
והשנית להעיר כי זאת הטומאה חזקה מאד ולזה לא יתכן שתסור יחד בפעם אחת אבל תסו' קצתה
בטבילה הראשונה וקצתה בטבילה השנית ואמנם חזר לפי אלא היה זה ההפסד בכל גופו אבל
במותר הזרעי שנעדר ממנו התועלת אשר בעבורו היה הנה היה טומאתו למטה מטומאות המצורע
ולא יצטרך בטהרתו כי אם טבילה והיתה במים חיים אלא נשתמשו בהם לתועלת להעיר על מה
שיעור זה בטהרת המת והמצורע והיה זה מיוחד בזב ולא בזבה כלה ויולדת ולא בבעל קרי לפי
שהם המה ויולדת והזבה ואם אינו נאות להולדה הנה לא חסר מעינו דבר נכבד כי דם הנקבה
אין לו כח בהולדה כי אם עד שיתבעל כי הוא הולך מדרגת ההיולי מהקוייה ואולם זרע הזכר
להיותו פועל כמו שנתבאר בטבעיות הנה כשחסר ממנו זאת הפעולה בסבת החמר לראוי שתהיה
הטהרה בו במים חיים ואולם הבעל קרי הנה לא נעדר משכבת זרע תועלת השכבת זרע אם לא
בחקרה כאלו תלחר מצד שאין עמו המקבל אשר בו יתחזק על ההולדה ולזה לא יצטרך שתהיה
טבילתו במים חיים ולפי שזרע הנקבה אין לו מבוא בהולדה כי אם להכין החמר לקבל פועל הזרע
הזכר לפי דעתנו כמו שבארנו בביאורינו לספר בעל חי לא היה מטמא כלל וכן דם הנקבה הלאות
להולדה והיא הנקדא בתורה דם טוהר אינו מטמא כי הוא פחות מאד ביחס אל זרע הזכר
בחסרון החומר מהצורה ולזה לא תכנס טומאה בו כלל והנה נשתנו בעניין הבא' הקרבנות
המצורע והזב והזבה והיולדת רוצה לומר שכלם יצטרכו להביא קרבן להעלים טהרתם מה שאין כן
בעניין הבעל קרי כי אלו המותרות ואם הם כלם מהכרח החמר הנה הוא בנבלה כמו שהתבא' בטבעיות
הנקיון כמו שהתבא' בטבעיות מה שאין כן בזב וזבה וזה מבוא' מאד וכן יתבאר שכן הענין ביולדת
כי תהיה מפני זה בתכלית הסכנה והנה כשלים המחמר בנ"ה בסבת אלו הקרבנות בתקונותיהם
והנה לא יקבל טומאה שום חי זולתי האדם כי צורת חי נרלית תכלית הבראות בחי ולזה לא ישמא
מפני זה העניינים החמרי' אשר יגיע בהם ואמנם האדם ישמא בגנעו בהם כדי שיתעור' מפני זאת
הטומאה אל מה שיכוון בה ' ואמנם הכלים המשמשים את האדם ישמאו בחבות הטומאה לבד
כי הם לא ישמשו האדם בעצמותם אם לא בתקרה מפני תחוקתם כמו הענין בכלים אשר ישימו
בהם האוכלין והמשקין ה"ל בשרשים והלבוש גם כן אינו מועיל לאדם בעצמותו אלא שהוא יהיה
מסך ומכתור מהאויר המקיף ואמנם האוכלין והמשקין ישמאו אפילו מולד הטומאה להיותם
המשמשים את האדם בעצמותם עד שכבר ישובו חלק ממנו בהזזמו מהם וידמ' כי מפני היות הכלים
המשמשים את האדם מצד מה שילך מהם מדרגת הצורה והיא התנועה הנעשית במלאכה הנה כל
נטמאו יתכן שישמא זולתם מצד מה שנעדר מהם אז התועלת הנמשך מהם מפני צורתם כמו הענין
בשאר הטמאות ואולם האוכלים והמשקין הם מפני שלא ישמשו את האדם כי אם מפני מה שילך
מהם מדרגת ההיולי לא יתכן שתגיע בהם טומאה לזולתם אם לא היה זה מפני יתרון מעל האוכלין
והמשקין אשר יגיעו בהם כמו הענין בקדש והנה לא יקבלו טומאה האוכלין אלא כשהיו מוכשרין
לקבל טומאה בסבת המשק' הנתן להם בסבות הלחת כי האוכלין אי אפשר שיוכנו בכלים באופן
שיהיו נמחרים מגיעת הטומאת' בהם וזה מבואר מאד בדברים ואם היו מקבלים טמא' בזולת הכשר
הנה יקרה מהם מהפסד בזה הדב' והשנית להעיר כי ה אוכלין אמנם היו נאותים אל האיזון מפני
היותם לחים בטועל וכבר הת לחת לחתת זה בטבעיו' כי מפני הלחות יתבלו בקלות ויטובו ל עלם
האיזון ולזה תמצא האיזון בבעל חי במצבו שוב האיזון הם וכן יתמצא בצמחי' שיטוב מזונם מיחיי ומאד
הוא יתכן נ"כ שיתפשט בכל עורקי הצומח היה שיהי' לו לחות כי בכלם יתמצאו דחיין עורקי' יבא
בהם האיזון בכל חלקי הצומח ולפי שאין האוכלין מקבלין טומאה אם לא מצד מה שיתפשט בהם
האדם לתועלות בהאיזון היה אלא יקבלו טומאת' כי אם בזה הענין להעיר על מה שזכרנו ולזאת הסב'
ראוי שיהי' המשק' אשר בו ראוי שיוכנו להאיזון ולו' היה הדם מכשיר כי הוא בעצמותו היותר מיוחד
לאיזון ושאר המשקין המכשירין גם כן באותים לאיזון ויורגל האיזון בהם והנה יקבלו טומאת הכלים
הנעשים מעץ שהוא מסוף הצומח לו הנגד והשק והעור שהם מהכרח החומר בבעלי חיים ההולך
ומתמו יעשו לפי הנהוג לו מהצומח כמו הענין בנגד פשתן לו הנעלמות הב"ת ההולך לחיו' חמרים
מכבד באופן מה וכן הענין בכלי מתכת להיותו נכבד על לד ההסכמ' לרוב הנתחשות האל' בו
ולפי שהוא יהי' מחיר כל הדברי' ההבראים לאדם מהמזון והלבוש ומתמו יעשו רבים מהתכשיטין
ולפי שחמרו נכבד באופן מה ולא יקבלו טומא' הכלים עצו' מלמר הבעל חיים הנדולים ועורו
ועצמו ולא מעצמות העוף לפי שלו הדברים הם בלתי נהוגים לעשות מהם כלים עם שהם המחתר
הארצי אשר בחיי החי החסרים ביחס אל הבעל חיים ההולך ואולם כלי חרס לתכרון החומר אשר
ממנו נהי' כי הוא מהיסוד הארצי אשר הוא היותר פחות שבכל הנמצאים המורגשים לא יקבל
טומא' אלא מדרך מה שהוא מועיל והוא מצד התוך שחדשתו בו המלאכ' ולו' לא ישמא כי אם
מתוכו ולו' ישמא אפילו מאוירו ואולם כלי אבנים וכלי אדמ' וכלי גלים שהיו יותר חסרים כי
מחסדי הטפר בעצמו והמלאכ' לא אדם דבר מחחרם זולתי התחול' הנה לא יקבלו טומא' כלל
אמנם בכלי אדם חדש המלאכ' המחבר באופן מה מצד מה שערבו החיים עם הטפר ואפ' הטיים
ההוא באופן שנתן לו קיום ועמיד' ואמנם כלי זכוכית עם שהם מן חמר פחות הנה יתמעט
השתחשות האדם בהם לקלות שבריותם ולו' לא יקבלו טומא' מן התור' הנה זהו מה שראינו לזכרו
בזה המקום וכבר הגענו בו אל תכלית המאחר במה שיקיבו בו עניני הטמאות והטהרות
המחברות

בעלי חיים ולזה גם כן ישימו דמה בכלי חרס שהוא כלי פחות והיה נשפך על מים חיים אלא השתמשו
בו כלל לסבה בעינה שהיה זה בפרה אדומה ולזאת הסבה גם כן לחד שהכלי חרס ראוי שיהי' חרש
אלא נשתמשו בו כלל והנה לא נשרף זה הכפר כי אין לנו צריכין בזאת הטהרה לאפרו כי הפסד
שקרה מהצרעת אינו מות אבל הוא הפסד בדם בסבה אלא' חוס היסודי ומושל עליו החוש הנכרי
והנה יקשרו עץ הארז והאזוב בשני תולעת יחד כמו הענין בפרה ואחר כך יקשרו עמהם הכפיר
החיה להעיר שזה ההפסד בא לפי מצד שהלך ממנו בהדרגת החמר רוצה לומר מצד מה שילך ממנו בהדרגת
ומני חלשת הכח הזן בו אשר בו תהיה הצמיחה ולזה היו בכאן מהצמחים השלמים והחסרים כמו
שוכרה במה שקדם והנה לא ישרטו בכאן זה הכפור ולא האזו והאזוב ושני תולעת כי זה כשאר
קיים על עניינו אלא שכבר קרה לו זה הטעו הנפלא וטהר ממנו והנה הכפור שנתנו להיות החשלת
נעשית בזה האופן המונוה ראוי שתפסד בכלה עם פרשה וכותה באופן שלא יהמו ממנה ולפי
שאינה נשרפת כי לא יוו מדמה בכאן באחר כמו הענין בפרה אדומה הנה יחוויב שתהיה נקבדת
כדי שלא יאדע בה תקלה אם כשיהמו ממנו בני אדם אם כשתהי' מאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ
ויוו מדמה על המטהר עם המיים חיים באחצעות הכפור החיה ועץ האזוב ושני התולעת
להעיר שיתנקה מחסרון החומר אשר בסבתו בא לו זה ההפסד בדמו ולחסרון חיותו בעת היות בו
זה הטעם לוקח דם הכפור תמורת דמו שהוא חלוש החיות לפי מה שיתבאר בטבעיות וזכרנוהו עם
זה במה שקדם ' ולזה גם כן היה זה החטאת כפור ' ולזאת הסבה ישלחו זה הכפור החיה על פני
השדה חוץ מהעיר להעיר שזה החיות החסר שיהיה לאדם בסבת החמר כבר סר ושב לשלחותו וגם
כן הנה בשלחות בזה המקום לפי שהיה התכלית בריאות שהוא מצד הצורה הנה יקחו הכפור החי'
מבין שאר אלו הדברים הנאגדים יחד המורים על כח הצמיחה כי הוא מורה על מה שילך מדרגת
הצורה מהצומח וישלחו אותה להעיר כי הבריאות שהוא הטוב היה מחלק הבריאות אשר לו מהבריאות
כמו שהתבאר במה שאחר בטבע ל"ל שהבריאות יתחדש לחולה מצד החלק אשר לו מהבריאות
שהוא מצד הצורה ובעניין המת לפי שהי' התכלית מות והפסד שהוא מצד החמר היו לוקחין האזוב
מבין אלו הדברים הנאגדים יחד שהוא מורה על מה שילך מדרגת ההיולי והיתה נכפלת ההזאה
הזאת שבע פעמים כדי שיתעוררו בזה ההכפל הנפלא אל מה שמון בזה עם שבזה העדה לחטאת
הנוכבים על המורכבות אשר בזה הטולם ומהם יסודרו להם במקרה אלו ההפסדי' ויסודר מהם
בעצם ההנקו' מהם לפי מה שנתן להם מהכת מהשם יתעלה לשמירת אלו המורכבות והנה תלת
כל שערו ביום הנקותו מזאת הטומאה לפי שהשער גדל בחצורע מזה הדם המתופש ולזה יחלא בו
רשם מזה כמו שנזכר בתורה בסימני הצרעת ולזה היה ראוי שיוסר כי הוא כאלו היה מחומר
הצרעת ולזה לא יטהר אלא כשישוב להתגלח שנית אחר עבור שבעת ימים כי מה שנשאר מהשערות
נשרשיהן בעור כבר יוסר בזאת התגלחת השנית כי השער גדל משרשו ולזה תמצא כי בהתפך
השער ללבן בסבת מחשלת החוש הנכרי יתחיל להתלבן משרשו והנה יטבול אחר התגלחת הראשו'
והשנית להעיר כי זאת הטומאה חזקה מאד ולזה לא יתכן שתסור יחד בפעם אחת אבל תסו' קצתה
בטבילה הראשונה וקצתה בטבילה השנית ואמנם חזר לפי אלא היה זה ההפסד בכל גופו אבל
במותר הזרעי שנעדר ממנו התועלת אשר בעבורו היה הנה היה טומאתו למטה מטומאות המצורע
ולא יצטרך בטהרתו כי אם טבילה והיתה במים חיים אלא נשתמשו בהם לתועלת להעיר על מה
שיעור זה בטהרת המת והמצורע והיה זה מיוחד בזב ולא בזבה כלה ויולדת ולא בבעל קרי לפי
שהם המה ויולדת והזבה ואם אינו נאות להולדה הנה לא חסר מעינו דבר נכבד כי דם הנקבה
אין לו כח בהולדה כי אם עד שיתבעל כי הוא הולך מדרגת ההיולי מהקוייה ואולם זרע הזכר
להיותו פועל כמו שנתבאר בטבעיות הנה כשחסר ממנו זאת הפעולה בסבת החמר לראוי שתהיה
הטהרה בו במים חיים ואולם הבעל קרי הנה לא נעדר משכבת זרע תועלת השכבת זרע אם לא
בחקרה כאלו תלחר מצד שאין עמו המקבל אשר בו יתחזק על ההולדה ולזה לא יצטרך שתהיה
טבילתו במים חיים ולפי שזרע הנקבה אין לו מבוא בהולדה כי אם להכין החמר לקבל פועל הזרע
הזכר לפי דעתנו כמו שבארנו בביאורינו לספר בעל חי לא היה מטמא כלל וכן דם הנקבה הלאות
להולדה והיא הנקדא בתורה דם טוהר אינו מטמא כי הוא פחות מאד ביחס אל זרע הזכר
בחסרון החומר מהצורה ולזה לא תכנס טומאה בו כלל והנה נשתנו בעניין הבא' הקרבנות
המצורע והזב והזבה והיולדת רוצה לומר שכלם יצטרכו להביא קרבן להעלים טהרתם מה שאין כן
בעניין הבעל קרי כי אלו המותרות ואם הם כלם מהכרח החמר הנה הוא בנבלה כמו שהתבא' בטבעיות
הנקיון כמו שהתבא' בטבעיות מה שאין כן בזב וזבה וזה מבוא' מאד וכן יתבאר שכן הענין ביולדת
כי תהיה מפני זה בתכלית הסכנה והנה כשלים המחמר בנ"ה בסבת אלו הקרבנות בתקונותיהם
והנה לא יקבל טומאה שום חי זולתי האדם כי צורת חי נרלית תכלית הבראות בחי ולזה לא ישמא
מפני זה העניינים החמרי' אשר יגיע בהם ואמנם האדם ישמא בגנעו בהם כדי שיתעור' מפני זאת
הטומאה אל מה שיכוון בה ' ואמנם הכלים המשמשים את האדם ישמאו בחבות הטומאה לבד
כי הם לא ישמשו האדם בעצמותם אם לא בתקרה מפני תחוקתם כמו הענין בכלים אשר ישימו
בהם האוכלין והמשקין ה"ל בשרשים והלבוש גם כן אינו מועיל לאדם בעצמותו אלא שהוא יהיה
מסך ומכתור מהאויר המקיף ואמנם האוכלין והמשקין ישמאו אפילו מולד הטומאה להיותם
המשמשים את האדם בעצמותם עד שכבר ישובו חלק ממנו בהזזמו מהם וידמ' כי מפני היות הכלים
המשמשים את האדם מצד מה שילך מהם מדרגת הצורה והיא התנועה הנעשית במלאכה הנה כל
נטמאו יתכן שישמא זולתם מצד מה שנעדר מהם אז התועלת הנמשך מהם מפני צורתם כמו הענין
בשאר הטמאות ואולם האוכלים והמשקין הם מפני שלא ישמשו את האדם כי אם מפני מה שילך
מהם מדרגת ההיולי לא יתכן שתגיע בהם טומאה לזולתם אם לא היה זה מפני יתרון מעל האוכלין
והמשקין אשר יגיעו בהם כמו הענין בקדש והנה לא יקבלו טומאה האוכלין אלא כשהיו מוכשרין
לקבל טומאה בסבת המשק' הנתן להם בסבות הלחת כי האוכלין אי אפשר שיוכנו בכלים באופן
שיהיו נמחרים מגיעת הטומאת' בהם וזה מבואר מאד בדברים ואם היו מקבלים טמא' בזולת הכשר
הנה יקרה מהם מהפסד בזה הדב' והשנית להעיר כי ה אוכלין אמנם היו נאותים אל האיזון מפני
היותם לחים בטועל וכבר הת לחת לחתת זה בטבעיו' כי מפני הלחות יתבלו בקלות ויטובו ל עלם
האיזון ולזה תמצא האיזון בבעל חי במצבו שוב האיזון הם וכן יתמצא בצמחי' שיטוב מזונם מיחיי ומאד
הוא יתכן נ"כ שיתפשט בכל עורקי הצומח היה שיהי' לו לחות כי בכלם יתמצאו דחיין עורקי' יבא
בהם האיזון בכל חלקי הצומח ולפי שאין האוכלין מקבלין טומאה אם לא מצד מה שיתפשט בהם
האדם לתועלות בהאיזון היה שלא יקבלו טומא' כי אם בזה הענין להעיר על מה שזכרנו ולזאת הסב'
ראוי שיהי' המשק' אשר בו ראוי שיוכנו להאיזון ולו' היה הדם מכשיר כי הוא בעצמותו היותר מיוחד
לאיזון ושאר המשקין המכשירין גם כן באותים לאיזון ויורגל האיזון בהם והנה יקבלו טומאת הכלים
הנעשים מעץ שהוא מסוף הצומח לו הנגד והשק והעור שהם מהכרח החומר בבעלי חיים ההולך
ומתמו יעשו לפי הנהוג לו מהצומח כמו הענין בנגד פשתן לו הנעלמות הב"ת ההולך לחיו' חמרים
מכבד באופן מה וכן הענין בכלי מתכת להיותו נכבד על לד ההסכמ' לרוב הנתחשות האל' בו
ולפי שהוא יהי' מחיר כל הדברי' ההבראים לאדם מהמזון והלבוש ומתמו יעשו רבים מהתכשיטין
ולפי שחמרו נכבד באופן מה ולא יקבלו טומא' הכלים עצו' מלמר הבעל חיים הנדולים ועורו
ועצמו ולא מעצמות העוף לפי שלו הדברים הם בלתי נהוגים לעשות מהם כלים עם שהם המחתר
הארצי אשר בחיי החי החסרים ביחס אל הבעל חיים ההולך ואולם כלי חרס לתכרון החומר אשר
ממנו נהי' כי הוא מהיסוד הארצי אשר הוא היותר פחות שבכל הנמצאים המורגשים לא יקבל
טומא' אלא מדרך מה שהוא מועיל והוא מצד התוך שחדשתו בו המלאכ' ולו' לא ישמא כי אם
מתוכו ולו' ישמא אפילו מאוירו ואולם כלי אבנים וכלי אדמ' וכלי גלים שהיו יותר חסרים כי
מחסדי הטפר בעצמו והמלאכ' לא אדם דבר מחחרם זולתי התחול' הנה לא יקבלו טומא' כלל
אמנם בכלי אדם חדש המלאכ' המחבר באופן מה מצד מה שערבו החיים עם הטפר ואפ' הטיים
ההוא באופן שנתן לו קיום ועמיד' ואמנם כלי זכוכית עם שהם מן חמר פחות הנה יתמעט
השתחשות האדם בהם לקלות שבריותם ולו' לא יקבלו טומא' מן התור' הנה זהו מה שראינו לזכרו
בזה המקום וכבר הגענו בו אל תכלית המאחר במה שיקיבו בו עניני הטמאות והטהרות
המחברות

הבלבלות בתורה והיתה העלמת המאחר בזה כי ר' לוי כסלו של שנת תשעים ושלשה לפרט הלוף
הששי יתבדך ויתעלה הלל המייסיר לותנו לל הכבודה לשר גלה לנו הלו העמוקות כי לא שלחנו
בזה לקודמי מאחר לאות ובמעט שמלאנוהו בזה להם הוא יותר ראוי שיראיקנו מעמוד לל הכבוד
מעיישרנו על זה והנה עלו בידינו סבות כל זה באופן שיעי לאמתנו לל מה שלאחרנו בכל מה שבוד
בזה בתורה מעניין הטמאות והטהרות כמו שקרלה וזהו מוטבע הלאת דולה לוחר שהוא מעי' על
עצמו מכל לד ומכל פנים והנה התועלות המגיעות מאלת המלשה הם י"ב:

התועלת הלאשון הוא בדעות והוא שהשם יתע' יצוה מחוסדים על לד ההשגחה כשהיה
המקבל ראוי לזה ולזה תמנה שכאשר רלה השם יתע' להלאות כבודו לבני ישראל
בל לד המוסדת לשכן לעבודתו ולהרחיק לות' מחה שעשו בו קנאתם בעניין העגל טה שיקריבו תחל'
קרבנות לכפר עליה' וזה האופן יתכן להם בהתקרבם לעבודת השם יתע' שיגיעו השם יתע' בהם
בזה האופן הנפלא ליעד בלבם האמונה האמתית ולזה לאחר זה הדבר לאשר לזה יי' תעשה ודלא שיכם
בכנוד יי: **התועלת** השני הוא בדעות והוא להעמיד לותנו על מוזגת הקרבנות ולזה האריך
מוזכירת לאחר עשיית לאהרן ולו הקרבנות כדי שיתבאר לנו שכבר עשה לאותם באופן שלזה התורה
לא הטיל דבר זה מזה שיעיר לותנו כי הכל מכוון ולולא זה לא הקפידה לתורה בשדר המעשה
בהם כמו זה שהקפדה על שכבר מתו נדב ואביהו מפני שמת לאותם השדור הבא בתורה בזה ולפי
שהם כשתבשו בזה באה בזה המקום לבהני הלאהרה משתיית יין ושכר בבוא לשרת בקדש וזה כלו מזה
שיוכה שמעשה הקרבנות המכרי בתורה מכוונים יתערך לעמוד על הכוונה הראוי' השמירה מזה
שרבבל השכל והמחשבה ולולת הסבה לאחר מעשה על מיתת נדב ואביהו בקרובי לקדש ועל פני כל
העם לאכבד לפי מה שפירש' ומזה המקום נלמד שמשמיעי הקרבנות כתיעד להשיג קדושת השם
והבלו מחמר כשנעמוד על כוונת' בשלמות ולולת הסבה זכר בזה המקום שעם זלת העבודה בדרך
לאהרן לת העם בהרמת ידיו כלו יעיר שעפייני הפעולות לשר יעשו בזלת העבודה הם מכוונות
להשיג המלאות העלמות בתפלה ובכבוד והם הלורות הבכנדות ובלמעלות זה הדוממות הגיע
הבדר לישרל וכבר התבאר לאיתת זה בד' מה"י והנה יתבאר עניין זלת בדבה בפרשת נשא כי שם
מבדה והנה זלת הסבה שהבדה היתה זלת הברבה בנשיאות ידים לבל המעם כלו יחדה עם זה שלו
בעבודות כלם הם מחשבות פוסלת בהם כשהיתה בזולת מה שדלוי בו הכוונה בלו העבודות הוא מחה
מיחשב בהם מחה שיעיד עלו ללו הפעולות בעצמם כמו שבילדם:

התועלת הלשי הוא בחלות והוא הלאהרה לחסרים ולשמש פרטי הלקש וקדושי בבדים
כי כמו שהקפידה התורה שיהיו לשם בגדים לכבוד ולתפלרת לכבוד השם יתע'
ובאמת לא ישמשו כן הקפידה שלא יהיו פרטי לקש וקדושי בגדים כדי שלא יבוש ישראל בלבם
ובכו מפני זלת העבודה הנכבדת הלא ידעת כי ישראל בתעותיהם בדעותיהם לשר מפני השגו' ההיו
בסתכנו בע"ז לאחרי כי שלחן יי' מבואל הוא ונינו נכזה לכלו:

התועלת הרביעי הוא בחלות והוא הלאהרה מסגיה הסרחים עבודתם כשהיו לאוים לה כי
זה בזיון כשלא בחק זלת העבודה הנכבדת וזה לחו' מפתח לוהל מועד לא תצלו
בן מחוקו והנה התועלת בזלת הלאהרה הוא תועלת בלאזר' שלא ישמשו כרובי לקש וכרומי בגדי:

התועלת הלמישי הוא בחלות' והוא הלאהרה משלשמו הכהן שתוי יין ובהוכו' משפט ה'
ותורתו לוי מישר ההורת' מהם בהלת שתוי יין והבר התועל בזה' הלאחר' מבואר:

התועלת השני הוא בדעות והוא ללחדמו כי מה שהוא תמידי הוא יתר ככבד מחה שלינו
מהב לולא לשע' ולא"פ שהם שוי' בעניינם ולא יתחלפו לולא בזה האופן ולזה תמנה
שהחוק לאוכן לאכול החטאת והמנחה שהם קדשי שעה עם היותם קדש קדשים ולא הותר לו לאכול
החטאת שהוא נוהג תמיד כמו שיתבאר מדבריהם מחה שלחר לאהרן לחם' ולאכלתי חטאת הרי' הרשב
שביני ה' נחזה המקום יתבאר שהעצם הנלחי הוא יותר ככבד מהנפסל ושמהות האדם דרך משל
יותר ככבד מזה האדם האישי:

התועלת השביעי הוא ללחדמו שלם התבודלות שכל משה בשכלו' לאשר בעבורו הגיע לותנו
המדרגה הנפלא שנתייחד בזה מבין שאר הבריאים עד שכבר שעה במה שבעם
עלו על לאעור ועל לאיתור עם היותו מקור לאו הדינין לאשר בתור' בשפט השופט עליו מהם לך
הי' זה לחמוע השתמשו' כשו הפעולו' עם שנם דבורו החיצוני לא הי' יכול לסדרו באופן לאוי כמו שמכ'
בפרשת ולאה שמות עם שהודמו בזה לרוב דקדוקו להתמה במלות התור' ולזה בעם תכף על מה
שנלאה לו בתחלת מחשבתו שם בו נטייה מלות השם יתע' לא נמנעו מזה מפני מה שחל עליהם
מזה המקרה הרע לאשר מתו בו נדב ואביהו כאלו יאחר שלין להם מלד זה התגלות בזה כי יחוייב
להם התנהג במלות השם יתע' באופן שלא יחנעם מזה טרדת מחשבתם במה שחל עליה' מהרע כי
לכבוד השם יתע' יתחייבו לישב דעתם ולהסיר מחשבתם זה העניין באופן שיכל למלאות מלות
השה יתע' בזלת העבודה הנכבדת: **התועלת** השמיני הוא במלות והוא להבדיל בין
הלאכל ובין הבלתי נלאכל בד"ת ההולך וכבר כתבר התועלת בזה במה שקדם:

התועלת התשיעי הוא במלות והוא להבדיל בין הלאכל ובלתי נלאכל בד"ת המיחיי וכבר
נתבאר התועלת בזה במה שקדם: **התועלת** העשירי הוא במלות והוא
להבדיל בין הלאכל בלתי נלאכל בעוף ובשרן העוף וכבר בלאלנו התועלת המגיע מזה במה שקדם:

התועלת הי"א הוא להודיע דין טמאת נבלת הבהמ' ודין טמאת נבלת קצת השרצי' ההולכי'
על לרבע ושנבלת העוף הטמא ושרן העוף והב"ח המיחיי לא יטמאו כלל וכבר
בלאלנו התועלת המגיע מעניין אלו הטמאות בכללם:

התועלת הי"ב הוא במלות והוא להודיע דיני המלבלין והמשקין ודין טמאת הכלים
והכשרם וכבר נתבאר מדבריהם התועלת המגיע מעניני אלו הטמאות:

התועלת הי"ג הוא להודיע הסבה לשר בעבורה מנעה התורה המיחים הבלתי הנלבלי'
כי הם יפקנו הנפש המשכלת ויסירו לורה בלאופן שלא תוכל להתחזק להשיג
המשכלות שהם שלמותה מלד העבור שיקרה מזה לחמר ולזה לחמר לל תפקנו לת נפשותיכם בכל
השרן וגו' ולמדנו כי זה יהיה סבה לל שלא מוכל להשיג השם יתעלה בלאופן שיהיה לנו נלאלים וזה
גם כן יהיה סבה לל שלא תוכל כפשינו להתקדש ולהתרומם מלאו העניינים המחייבים ולהתנקות
מהם ולזה לחמר מתן סבה במניעתו אלו המלבלין כי לחי השם המעלה לתכם מלרן מלרים
להיות לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש לני כמו שזכרנו בביאור בזלת הפרשה ולולם שרשי
המלות המזכרות בזלת הפרשה הנה הם אלו:

השרש הלאשון הוא שהנבלה ומלות לדם וכלים בתגע וכלי חרס בתגע תוכו והרי המגע
בה הוא לאשון לטמאה והנבלה היא לל המטמאה ולא ישמא הנוגע בה לא לדם ולא
בגדים כי אינם מקבלים טמאה כי אם מלד הטמאה ולחנם ישמא לוכלים ומשקין ולולם המשא
לת הנבלה הרי הוא מטמא כלים שבוגע בהם בשעת המשא שנלחר וכל המשא מבנלתם יכבס
בגדיו ואינו מטמא לו כלי חרס אם נגע בעוכן שלין כלי חרס מקבל טמאה אלא בשנפל בתוכו
לל הטמאה שנלחר וכל כלי חרס לאשר ישל מהם לל תוכו וגו' והנה זה הלדם אינו לל הטמאה
בל' וכל כלי חרס אלא הוא לאשון לטמאה והוא מבואר שבבר תקרא נבלה הבהמה הטמאה לע"פ
שנלחר שנשחטה כי לין השחיטה מועילה בה כלל ולזה לא תועיל השחיטה בטלל כי לין בו דין
השחיטה לכל הוא כתר בשחיטה לאו ולא תקרא נבלה הבהמה הטהורה השחוטה כהונן לף
על פי שהיתה טרפה כי הטרפה לינה נקראת נבלה שנלחר נבלה וטרפה לא יאכל בבר נתבאר
זה כלו בספרא:

השרש השני הוא שלא תטמא הנבלה לם לא היה בה שיעור לכילה שהוא כזית ותהיה עם
זה ראוי לכילה שנלחר הנשרם לא תלכלו ובנבלתם לא תגעו מגיד שלא יטמא
מאמו לא מה שראוי לכילה לפיכך הקרבי' והטלפי' ומה שלאו ראוי לכילה' מהעור והעצמות' לאו
יטמא וכן העניין בנשר הנלחם שלין ראוי לכילה אפי' ע"י הדחק כגון שנפסל מלאכול לבלע וכן

העניין בנשר הנלחם שלים ראוי לכילה אמ"ש שאמרו לאותו נפשמרי' מעת לעת וכן הנבלה שהיתה
סרוחה מתחלתה ולזה ראוי לאכילה אמ"ש מטמאה משום נבלה שבא' לנר לאשר בשעריך
תתנה ולכלה מה שהיה מתחלתה ראוי לנר כבר נתבאר זה בפשיעי מחולין ומזה יתבאר שהבעל
בחלקי' מבשר נבלה שלין בלאחר מהם כזית אמ"ש שהבקים זה בזה בקשים ובכיתלא בו אינו שמא לם
לא הי' לבוקים בזה מעניים כי חבור לדם אינו חבור' ולולם לם בשלם שמא שהלי כשא כזית
בבר מבאר זה בפשיעי מחולין:

השרש השלישי הוא שהאבר השרם מן החיים שהוא כלי ר"ל שים בו בשר ועצמות ועצמות אינם
כדין הנבלה ולפי' היה מן השלל שבבשם שהלי יש לאבר הזה מהיים לזרם
והוא שהיה בו בשר כדי להעלות לחוכה בחי ולולם הבשר הפרם מחיים אינו מטמא שלין
קורא נבלה וזה הדין משמתם ב"כ לשקן והנה האבר אין לו שעור שהלי הוא נבלה בעצמו כבר
נתבאר זה בספרי ובראשון מלאכו' ובפשיעי מחולי' והנה הבשר הפרם מן הלי אינו מטמא בכזית
לו בכעדשה כשרן כי לא היתה הטמאה בו אלא מבני כללות האבר המוכבר מבשר בחים ועצמות
לא מלד הפשוטי' לאשר מהן המרכב בבל לתבת' זה בפשיעי מחולין ולין דין האבר המחולל בבהמ'
שלין יכול להחיות ולהלבת בשאר הגוף כדין האבר הפרם מן הלי אם לא מתה הבהמה לאחר זה
ולולם לם בשתנה הטהורה דינה דין האוכלין כשהוכרנו לטמאה כי השרשה מבשרת הלבר
לקבל טמאה ולא יהיה דינו דין הנבלה וכן העניין בשחיטה הנמצא נמצא בה עובר מת בבר נתבא'
זה בדביעי ובפשיעי מחולין:

השרש הרביעי הוא דם הנבלה אינו כבשרה אבל דמו דין המשקה הטמא שלים מטמא
מדיני תורה לא לדם ולא כלים וזה מלאחרו מבשרם לא תאכלו וכו' והנה הדם הוא
בלתי דומה לבשר כי הבשר הוא לאכל והדם הוא משק' והבשר הוא מבנם הב"ח והדם הוא מחון לו
בבר נתבאר זה בי"ם מחמחות ולולת הסבה בעמה תהיה שלין של בבלה בלתי מטמאה הנבלה כי
הוא דבר זה מחמה בבר נתבאר זה בדביעי מחולין ולולת הסבה הוא הקבה והחלב של בבלה בלתי
טמאין שהם דבר זר מחמ': **השרש** החמישי הוא שחלב הבהמ' הטהור' אינ' בבשר לעבין שמא'
בל' וחלב בבל' וחלב טרפ' ועם' לבל חלאר' ואכול לא תאכלו ולזה הוא מבואר שאינו מטמא' עמאת נבלה
בבר נתבאר בשלישי מעוקצי' והוא מבואר שלין בבהמה הטמאה חלב חלוק מהטמאים ולזה לא ינהג
אסור חלב אלא בשור וכשב ועז כמו שנתבאר מזה שקדם בבר נתבאר זה בשלישי מעוקצין:

השרש הז' הוא שבהמה המתה לא יטמא משום נבלה מה שהתחילה להיות מפרכבת שב'
וכרמות מן הבהמה ומבלל הנה לא תקרא בבל' כל זמן שיתלא בה חיות מה אם לא
יהיה הנשמה בה מזה שלאבר שתחיה אחריו זמן מורגש כגון בשמלה גרסרת לו שבקרבה מנב'
לו שנמלה ידך בחלב שלה לו בשבתרה מפרקת ודב בשר עמה בבר נתבאר זה בדלאשון מחולין:

השרש הז' הוא שחלות הנבלה שהוא סתום מבני בדלה אמ"ל שיש בו מזה כשיעור לינו
מטמא בטמא לא בטמא כי מה שלינו מטמא בטמא לא בטמא לא בטמא לא בטמא' וכל
הנוגע בנבלתם יטמא וגו' וכל המשא מנבלתם וגו' והיה זה כן כי מה שהוא בנית הבתרים לינו
מטמא אם לא יצא לאויר העולם ולולם אם נקב בטמא מטמא בטמא ובטמא ולזה תשבו לבקש ולא
נקבו הדבר בספק אם מחוסר נקובה לו מחוסר מעשה כאן שלין זה הבת עובה אל הבלמת אבל
לקיחת המזון מזה הבעם ולזלת הסבה אם מת שבבר הבהמה בתוך מתיה ונגע אדם בו לא בטמא
בל זמן שלא יצא לאוון ומה שלאחרנו מזה הענין לאומם הוא בשר' המוחלת בתוך הקולי שהרי
לינו מעלה לרוכה לבעם לבל אם היה עומד בנקומו אם יש בו כדי להעלות לרוכה לבעם אם ה'
עומד בנקומו מטמא בטמא ובטמא בכל הלרבי' כבר התבאר זה בדביעי מחולין וזה הדם מלא
בנבלת הבדן ב"כ כמו שהבנ' שם והנה לחד זה הענין מלמיד פעל שמלל בכלי ידם כאן שבכלי
טהור מגיל מה שבתוכו וכן הבעם מן הנבלה לו הלשה ההיה כאן שבשל שהבה הוא מלגת מה
שבתוכה וכבר נבאר זה בב"ה באופן יותר שלם בזה שבשל ונהנה לא יכרה הטמה שמאה בבבל עוף
טמא ולולם בבלת עוף טהור מטמא טומאה לחומרה בהיתה בבית הבלעה לבד ולזה מטמא בטמא
ובטמא כמו שיתבאר בפרשת לחרי מות ובפרשת לחזור לל הבהמים כבר נתבא' זה בפרשת ובשרצי
מפרה ובחמישי מזבחים: **השרש** השמיני שלין בבלת הבדן בטמא לת בעמו לת מבא'
בחותם שיהיה כעין חותם שהם לחים ולזה יבשו בלאופן שלם נשרו בחי' מבשרן חסת לעת לא יטמא
לחים כשהיו הרי אלו שהוכים כבר נתבאר זה בזה מבדרי' וכן ב"כ מה שאינו ראוי לאכל' מהם כגון
העצמות והעור הבלתי ראוי לאכילה לו שבפסד מלאכל לבלב כבר נתבאר זה בפשיעי מחולין:

השרש התשיעי הוא שהבדן אינו מטמא עד שיטמא לו שיתבאר בו שלא לאסר שיהיה אינו
מוגבל כמו הענין בבבלת הבהמה שב' בחותם כבר נתבאר זה בלא מלאכות:

השרש העשירי הוא שהבדן אינו מטמא בכעדשה לא בפחות לם לא היה לבר שלם כבר
נתבאר זה בראשון מחנתה: **השרש** הי"א הוא שלא ת"שרלים הם לא הטמאה
מטמאין לדם וכלים בתגע כמו בבלת הבהמה ולאינם מטמאין בחשא כבר מבר זה בלא מבלים:

השרש הי"ב הוא שבשר הבדן שהיה פחות מכעדשה מתחלתו הרי הוא שהור ולאשר שבשבר
לחר זה ושב כשעור וכן הענין בבבל' אם היה מתחלתו פחות מכזית ולולם לם הי'
כשעור ולחקו וחזרו ותחמו שבו לטמאתם כבר נתבאר זה בב' מהבדות: **השרש** הי"ג הוא
שדם הבדן בבשרו כי אין בו דם לפי לחמת לך הוא כמו תחלית הבשר הלא תראה כי התורה
מזעה מהדם כי אם דם בהמה וחיה ועוף כבר מבר זה בספרא:

השרש הי"ד הוא שבלי עץ לו בגד לו עור לו שק לא כלי חרס הדומה להם מהבלים הראוים
לטמאה כמו אלו הבלים הם מקבלים טומאה מאב הטומאה באופן המבר בתורה
שנלחר מבל כלי עץ לו בגד לו עור לו שק בל בלי לאשר יעשה מלאכה בהם ובבר לחרה התורה
בפרשת משות ובל בגד ובל בלי עור ובל מעשה עזים ובל כלי עץ תתבטלו' ולבי שבבר בגד
הוא מבואר שלי לפשר שתהיה הבוונה בלחרו בבל ומעשה עזים הבגד הנעשה מהעזים
ולזה הוא מבואר שהוא רמז בזה לל הבלים הנעשים מהקרמים והעלים והעצמות כבר נתבאר
זה בלחר מחולין עם שהם חתר ראוים בזה מבלי עץ לחיותם חתר בבבדים ולפי שהבגד אינו
נהוג להעשות אם לא מהבלל ביבשה עם שלינו נהוג העשותן מעמן ובדים' וכן הענין בבלי
עצם שבבר סמבן לבגד ועור עם שלינו נהוגין העשותן כי אם בגדל ביבשה והוא יותר ראוי
לטמאה מהגדל בחוץ לו בחרס לפי מה שבארנו בסבת הטומאתית כבר נתבאר זה בד' מבלים ובי'
מחמ' ולולם בלי חרס ביאורה התורה בהם שלינם מקבלים טומאה אם לא היה להם תוך ר"ל
שיהיה להם בית קבול ר"ל בל אשר יפול מהם אל תוכו ולולם שם מבואר מעבינו שם לו בית
קבול כי הוא אם לבנות לשלת בו התבוזות והסחורות לחר ודי' הם מדיקים שקיהם ולפי
שלחר בבללות על בל אלו הבלים בל לאשר יעשה מלאכה בהם והיתה הבוונה בלחרו בהם
בענין הסק הקבול הנה הוא מבואר שזלת הבוונה בעינה תהיה ביתר הבלים לא תלאר אלת
בהם יחד לבומת חלוקות על בלי אלו הבלים וזה מבואר מלד ולזה לא יקבלו בחו ולזה הטומאה
בלי עץ ובלי עור אם לא היה בהם בית קבול בבר נתבאר זה בב' מבלים והוא מבואר שהבלים
הנעשים מאיזה בחת מלחתי הלדמה בגון המחבלת והבבדה ומה שידמה להם דומם דין בלי
עץ בבר נתבאר זה בי"ו מבלים והנה בלי לבנים ובלי לדמה ובלי בללים בלתי ראוין לטמאה
בבלי חרס בי החרס עשתה מחנו המלאכה בלי באופן מתיחס להחת העבמיות בי הבינה
החיל ובלרה בו הלחות לאשר תדבק תלקו באופן מתיחס לחשבת החס הטבעי על הלחיות
ובתיבתו להם גופות ועמידה מה שלין בן בלאו עם שהם מחמר פחות בלתי ראוים לטמאה
לפחיתותו בבר נתבאר בי' מבלים וב' חשם וכן בלי זבוכית הם בזה הדין לטמאה מבלי חרס
להחתם בלתי מתקיימים באופן התקייה בלי חרס ולא הבינה המלאכה בהם החמר באופן
שהבינתה בבלי חרס בי ערבה בו המים עם העפר ונבלה אותו מה שלין בן בבלי זבוכית
ולזה לא יהיה בלי זבוכית מקבלין טומאה בבר נתבאר זה בב' חשבת ולולם בלי מתכות הם בלם
מקבלין טומאה בשוטיהן מקבליהן כמו שהתבאר בפרשת משות שבא' לך לת החבר ולת הבסף ולת
הנחשת וגו': לך בחי כלה יתחטא וגו': בל דבר לאשר יבא באש תעבירו באש וגו': מגיד שבלי

[illegible] כלן מקבלין טומאה משום דשייכים ומקבלין כבר נתבאר זה בי"ח מכלי והוא מבואר ממה שזכרנו
מכל כלי נעשה מן העצים ונבלה בחיים ואחר ישרפום לעצור בהם קצת לחות דין כלי חרס כבר
נתבאר זה בו' מכלים ולאו שתדע שהכלי שנעשה מהבר שאינו מתקיים אלא מעט כגון העוש כלים
מן הלבד ואתרוג ומה שידמה לזה כי לא יפול שם כלי על כמו אלו בעבור שמושן זמן מועט כי בזה
האופן שיפול שם כלי על הכלי' המתקיימי' המשמשין זמן ארוך כבר נתבאר זה בב"ר מתוספו' כלים:

השרש הע"ו הוא שהכלי שאינו משלמל מלא ומיקן לא יקבל טומאה כי בזה האופן יקרא כלי
זה מבואר משם שמשלמל מלא ומיקן וכבר אחר בכל אלו הכלים אשר יעשה מלאכה
בהן ולזה ראוי שתהיה העשות המלאכה בהם בכל אלו הכלים לכונה אחת וכזה אחר בכלי
מתכות כל דבר אשר יבא באש ונו' מגיד שבמשלמל הכתוב מדבר ואולם אם היה כלי העשוי לנחת
לו שאינו משלמל מלא ומיקן אינו מקבל טומאה ואין לך כלי מחובר לקרקע שהיה מקבל טומאה
כי אם תנור וכירים שהם מקבלין טומאה בין מחוברים לקרקע בין שאינם מחוברים כבר נתבאר זה
הטרש בב' מחנילה ולאו שתדע כי גם כל זה לא תקבל טומאה ספינה בעל חרש כי אין תנועתה
מגיעה בעצותה כשא' הכלים אבל היא קיימת על פשט המים ותתנועע בהתנועע המים המשאר
אותה כבר נתבאר זה בב' מכלים ובע' מסכת ואין צריך לומר שלא תקבל טומאה ספינה של עץ כי
היא כלי העשוי לנחת כמו שביארנו:

השרש הי"ו הוא שכל קבול שאין מכוון ראשונה להשתמ' בקבולו על דרך הקבול אינו מקבל
טומאה כמו בית קבול העשוי לחלו' כגון בקעת של עץ שחוקקין בה בית קבול
וחוקקין בה הסדן של כתתין או כלי עור העשוי לילדים מפני הזיעה כלי שלא יפסד הדבר שהוא
מתעסק בו בזריעת ירקו או שהיה הבית קבול בלתי עשוי לקבלה כבר נתבאר זה בו' וכ' מכלים ולאו
שתדע שלא נעשה הכלי עור לילדים כדי שלא יכהו הקוץ בלקטו הפירות או כדי שיאחזו יפה הרי
היא עשוי לקבול כי בלתו לא יוכל לעשות מלאכתו כבר נתבאר זה בי"ו מכלים: **השרש** הי"ז
הוא שהכלי לא יקבל טומאה אם לא היתה צורת כלי עליו ושתגמר מלאכתו באופן שיאות להשתמש
בו מה שבשבו בו מהמלאכה או שיכנים להשתמש בו כי בזולת זה האופן לא יקרא כלי כבר נתבאר זה
הטרש בי"ו מכלים וכזה המקום יתבאר שהכלי שלא נעשה לקבלה ואשר עליו להשתמר בבית קבולו
הנה זאת האחשבה תשימהו כלי וכן הענין כמה שדומה לזה והנה זאת האחשבה לא תשימהו כלי
אם לא היה מכן דעת אבל חרש שוטה וקטן אין להם מחשבה ואולם המעשה מהם יועיל להשים
מה שאינו כלי רוצה לומר אם עשו בו דבר לעשותו כלי ועשוהו ראוי להשתמר בו השמו' ההוא שחרש
שיהיה וקטן ים להם מעשה ואין להם מחשבה ואולם לא פוגעלהו המחשבה מהיותו כלי ר"ל אם אשר
שלא להשתמש בו שלא אם כן נעשה בו מעשה לזה התכלית כבר נתבאר זה בכ"ח מכלים ובע' מחולין:

השרש הי"ח הוא שהכלי שלא תעשה בו המלאכ' אינו מקבל טומאה ולזה הוא מבואר שתפויי
הכלי' אינם מקבלים טומאה כי אפי' היה הכלי מעוש' בתכלית כבר נתבאר זה הטרש בי"ח מכלי'
מקבל טומאה כי העשוי לאשר בעצמותו בו אינו כלי בעצמותו כבר נתבאר זה הטרש בי"ח מכלי'
זה בי"ט מתכות ובספרא: **השרש** הי"ט הוא שהנלה לכלי שהוא צריך לכלי בשע' מלאכה
כגון ידות הכלים ותלוי כבדה של גרזת ומה שדומה לה מתעשה עם הכלי והכלי עמו ואם נבדל
היל עם הכל אינו מעשה מטמאתו והוא מבואר שלא יתבד מהכלי מה שנלוה לו מהידות והתלוין
והטבעלה שעל התנור לחזקו ומחבל הדלי וכיוצא בהם רק מה שצריך לכלי מהם והשאר לא יטמא
בטומאת הכלי ואינו מקבל טומאה אם לא היה כלי בפני עצמו וזה מבואר בנפשו מאד הרגלת הגדל
כבר נתבאר זה הטרש בב' ובה' וי' בכ"ה ובכ"ט מכלים: **השרש** הכ' הוא שהכלי הטלם
שאין לו שם ייחדוהו במה שהוא כלי אינו במדלגת הכלי אם לא היה לו בית קבול מים כי אז הוא
כלי וזה מבואר בנפשו כי בזו זה לא יהיה כלי כי אם בדרך לחוק וכ"ש שיהיה זה הדין במה שהוא
חלק מכלי שאין לו שם בעצמו אבל הוא חלק מכלי שלא אם לא היה לו בית קבול כבר נתבאר זה הטרש
בי"ח מכלים: **השרש** הכ"א הוא שהראון בכלי הוא שיהיה משמש את האדם אם לעשות
בו מלאכתו אם להתענג בקולו כגון כלי שיר אז להיות לו תכשיט אשר יקרהו בה כמו אלו אם לא
לבית או לכלי אחר אז משמיע קול בהמה לא יקרא כלי כי אינו משמש לאדם אלא אם היה עם זה
משמש לאדם שמוש מה וזה לא יהיו הכלי זמר שבמקדש מקבלים טומאה כי הם כלים לשם יתעל'
לא לאדם כבר נתבאר זה בי"ח וכע' מכלים ובה' ובו' מסכת ומזה המקום יתבאר שהמשפחות
המיוחדות לספרים והם המצוירות הרים מקבלות טומא' כבר נתבאר זה בב"ח מכלים והקש על זה:

השרש הכ"ב הוא שמה שיהיה חלק בלתי מקבל טומאה אם לא היה כלי בעצמו כיון שהוא
דבר בלוה כלי הטהור ומשמש לאלה יהיה המשך גדול מכת הקדש והמשל שאנקלי
על הרגש טומאה כי הדרגש הוא כלי קבול מכן ועל נקלטי המשש שהיה כי הרגש הוא טהור
ואם היה הטמין בהכך יהיה הכל מקבל טומאה כגון מכת בלתי אם כן ומשים על בהל כי הענין הוא בה
דבר בלוה לשנים על בהל כי הם העקר במכתת בזה שהוא מכת כבר נתבאר זה בי"ב מכלים:

השרש הכ"ג הוא שהכלי הדבק לקרקע או הכלי העשוי לנחת אינו מקבל טומאה כי אינו
משלמל ואולם אם היה כלי קודם שיקבעו שם ואחר כך קבעו שם באופן כגון לשמש
השמוש שהיה משמש קודם לא נתבטל מתורת כלי ובדין הוא מקבל טומאה ואם שב חלק מהקרקע
הוא לע"פ שהוא משמש מעין מלאכתו נתבטל והמשל שהקורה אשר יקשרו בה כותלי הבית יש
בשני ראשיה כפלות וקודם שהוקבעו יקבלו טומאת מדרס ואת"כ לא יקבלו טומאה כבר נתבאר זה
בע' ובכ' מכלים ולא עו' אלא אפילו הכלים העשוין לשמש את הקרקע אינן מקבלין טומאה אפי'
קודם שיוקבעו כגון הדלת של מתכת והבגד והמכבול והפותח והציר והקורה והצינור והמסמרים
העשויים לחזק את התקרה שכל אלו הם משמשים את הבית כבר נתבאר זה בי"ח מכלים:

השרש הכ"ד הוא שהכלי שעש' לשמו' מה והוא קצתו משמש מעין שמוש הכל והם צורת כלי
עלה כגון הקופה של ערבה ושל גמי שלא תקנה צורת כלי ומ' אותו מלא תוספת נבהה אבל
תקנה מזה חזקה את' הנה החלק מהגובה מבכי' לכל בשם ובכל ולזה תקבל טומא' מעברלת לעשות
מעין מלאכתה לע"פ שדעתו להוסיף על זה הכלי כבר נתבאר זה הטרש בי"ו מכלים ולזאת הסבה
יהיה הנגד של לחר ופשתי' מקבל טומאה משילדון בו ג' לאצבעות על ג' לע"פ שלא הגלים לאלון
היה שכוון שהרי הוא משמש מעין שמוש הכל ואולם אם לא נשלמ' המלאכה בחלק ההוא כמו הענין
ג' אמה בתחת אינו מקבל טומאה כי תחת מלאכתו ולא תתקים כרגע ואולם אם היה אמה על גבי
ראש הרי זה מקבל טומאה כיון שנעשה בו בית קבול מלאכתו לע"פ שלא השלימו לשמו שכיון כבר
נתבא' זה בי"ג מתוספות כלים ואולם בגדים של לחר ופשתים שהן עבים ביות' או בגדי פשתים של
עבדים שהם דקים ביותר הנה הם אינם משמשי' מעין מלאכתם אם לא היה בהם ג' טפחים על ג'
אצבעות וכן הענין בבגדים שאינם של לחר ופשתים זה מבואר מתנהג השמוש באלו הבגדים כבר
נתבאר זה בכ"ח מכלי' ובד' מסכת ולזאת הסבה יתבאר שהכלי שנכתת ובדיין הוא משמש מעין
מלאכתו הראשונה לא סר שם כלי מעליו כבר נתבאר זה בי"ו מכלי':

השרש הכ"ה הוא שהכלי הטמא שנשבר טהור שנאחר וכל כלי חרש וגומ' כל אשר בתוכו
ישמא ואתו תשברו ומחבו נלחד זה הדין לשאר הכלים זהיה זה כן לפי שבבר סר שם
כלי מעליו ולזה יחוייב שלא ישאר בכלי דבר משמש מעין מלאכתו הראשונה שאם היה זה כן הנה
יהיה החלק ההוא בטמאתו כמו שקד ולזה הוא מבואר שכלי עץ שחלקו לשנים טהור כיון שאין אחד
מחלקים משמש מעין מלאכתו ראוי שתדע שאיך שיהיה שיהיה הכלי מלשמ' כגון שהעלה תלולה
באופן שלא יוכל לשמ' או שנכפפו הכלים הפשוטים ונפשטו הכלים הכפופים באופן שלא יוכלו לשמ'
מעין מלאכתם מהם השומאה מהם ואולם כלי של חלו' שפרקו והלחיש יוכל להחזירו אין זו שבירה
וזה מבו' אחד כי הוא כלי בכח קרוב אלא אם היתה צריך אומן להחזירו לו שבנבנו קצת פרקיות
או לאבדו והקש על זה כבר נתבאר בו' ובי"ב ובי"ז ובי"ח מכלים ראוי שתדע שאין הבדל בין שבר
הכלי בזה האופן בעת אחת או בעתים רבים שבר' ראוי תשברו וכיון שבר מהכלי בפעמים רבות
היה שלא ישאר בו שיעור משמ' מעין מלאכתו הראשונה טהור והמשל שאם נשבר ממנו חלק קטן לא
ישבר הכלי בו ותקנו מחדש ואחר שבר אבל התקון חלק לח' קטן ושב לתקנו מחדש ולא סר מעשות
שם עד שהגיע ממנו מה שיבטלהו מהיות כלי אם לא היה שם מה שחדש בו לתקון הכלי בפעם

בפעם הנה הכלי הוא טהור שהרי שבר אותו והרי זה כלי אחר אלא שאם היה זה שמא טמאת
המורה בטמאת מדרס או שיהיה שמא מת הנה יהיה זה הכלי המתיקון טמא מגע מדרס או מגע
טמא כיון שנעשהו כלי בפעם בפעם כבר נתבאר זה בי"ח מכלים ובע' ו' מסכת:

השרש הכ"ו הוא שהכלים הטמא המתלחד עם כלי אחר בתשמי' כמו הכרע עם המטה
והשן של מגדר עם המגדר הנה בהתלחדותו כיון ישיב הכלי טמא בטומא' זה החלק
לפי שלא לחשר בכלי אחר שיהיה קצתו טמא טומאה קלה וקצתו טומאה חמורה ואולם כשפירש
ממנו זה החלק הטמא ישוב הכח שהתאחד בו טמא מגע הכלי משבר' ממנו והסבה מגד האחדות
הכלי שבאשר נגעה טומאה בחלק ממנו ישמא כלו כבר נתבאר זה בי"ח מכלים:

השרש הכ"ז הוא שאין כלי חרש מקבל טומאה מהטומאות אלא מתוכו שבאחר וכלי חרש
אשר יפול מהן אל תוכו וגומר ולפי שתוכו כולל כל האויר אשר בבית קבולו לחדכו
שבאי זה חלק מהאויר ההוא אם היה בו אב הטומאה כמו הבגד והדומה לו הוא ישמא הכלי שהוא
שאני קורא בו אל תוכו מה שאין כן בשאר הכלים כי הם אינן מקבלין טומאה אם לא נגעה בהם
הטמאה ומאוירו נ"כ משמא אבלי' הוא משמא ואינו משמא כלים אבל הוא משמא לוקחין
ומשקין אם נגעו בו אפילו מאחוריו או מצדיו הקרובים לכלי כמו הענין בשאר הכלים כבר נתבא'
זה בספרא ובב' מכלים ומזה המקום יתבאר שאם היה תוך הכלי חרש כלי אחר והיה הכלי החוץ
בלתי מעורב לאויר הכלי החצון עודפת כל שפתי הכלי הפנימי הנה אם היתה השמאה באויר
הכלי הפנימי לא נשמא החיצון אפי' בו אל תוכו והוא תוך תוכו ולזה גם כן אם היה
החיצון טמא והיו אוכלים ומשקין באויר הכלי הפנימי לא נשמאו ואולם אם לא היה הפנימי כלי
כגון שנשבר או נקב באופן שלא יש' מעין מלאכתו כיון שאינו כלי הנה לא יגיע האוכלים והמשקים
שבתוכו ואם היתה הטומאה בתוכו נשמא הכלי החיצון כבר נתבאר זה בא' מכלים ובספרא ומזה
המקום יתבאר שאם היה כלי חרש מוקף במיל פתיל תוך הכלי חרש הטמא אע"פ שפתי הכלי
החיצון עודפים על שפתי הפיל על האוכלין ומשקין שבתוכו ואם היתה הטומאה בתוכו לא נשמא
החיצון שהרי אוירו נכלל בכללו מאויר הכלי החיצון וזה יתבאר מאהל המת שלא יקרא תוך האהל
מה שהיה תוך הכלי חרש המוקף במיל פתיל אשר בתוך האהל ולזה היה הכלי מגיל על מה
שבתוכו מהטמא באהל המת וכ"ש שיגיל מטומאת שרץ הקלה ואולם אם היה הכלי הפנימי מקב'
נקב יתנגעהו מלאכת מעין מלאכתו אע"פ שמוקף במיל פתיל אינו מגיל בכבר מכר זה בא' מכלים
ומזה המקום יתבאר שהאם שהיתה טמאה בלועה בו והיה באויר כלי חרש לא נטמאה שהרי אין
זה תוכו אלא תוך הגוף הוא כי אין לו שמו' עוד בו וכן הענין אם נבלעה הטמא' בטיט ובכיוצא
בו וכאל הטיט לאויר כלי חרש טמאהו שהרי הוא תוך הכלי הוא כי אין לטיט תוך בעצמו ישמא' בו
הוא מבואר שהדברים שבתוך פה הב"ח או בתוך הקמטים אינם כבלועים אלא נחשב זה תוך לב"ת
הוא וכן ספונג שבלע משקין טמאין כגון דם כלה אע"פ שהוא נגוב מבחוץ אם נכל לאויר כלי חרש
שמאהו לפי שסוף המשקים לצא' והרי הוא כאלו יצאו והקש על זה כבר נתבאר זה בא' וכ' מכלים:

השרש הכ"ח הוא שכלי חרש שחלקו האחד נשמא השני כי יש לו דין שני כלים מחוברין
זה לזה אבל אם נשמא החלק האחד נשמא
בני אדם לחלוק כלי חרש וכן הענין בתנור כי הוא מכלי חרש כבר נתבאר זה הטרש בא' מכלים:

השרש הכ"ט הוא שהתנור הוא דומה לכירים אבל הנבדל בו השלמל אף תנור שיהיה אבל בד
השלמל יצא הכבשן שאינה אבל להשלמל ואין משתמשין בו אלא על גבי קרקע
ואלו יודעות הערביים שאין הטיח יכול לעמוד בפני עצמו כבר נתבאר זה הטר' בה' ובא' מכלים
ומזה המקום יתבאר שאין מתנאי התנור המשמא שיהיה דבק לקרקע אבל יקבל טומאה גם כן אם
היה משלמל כבר נתבאר זה בה' מכלים:

השרש הל' הוא שאין בדת תנור אלא תנור אבן ותמר אבן ותמר של
מתכת ואם היו תנור של אבן ושל מתכת בלתי ראויים לעשות מלאכתם והשלים' במה
שמושין ממנו תנורים הרי הם משמאין כדין התנור להשמא ולטמא מאויר' שהרי אפש' בהם הנתיצה
ואם לא היה כן יהיה התנור של אבן טהור ושל מתכת טמא טמאת כלי מתכות וכן הענין בכירים
כבר נתבאר זה הטר' בה' מכלים ולאו שתדע שאין הבדל בכירים בין שיהיו מחוברין אחד לאחד
או שיהיו מפורדין ומחוברין לקרקע יש לה כירים כי אין הנהוג לעשותה בזה האופן גם כן אבל
אם היה חלקה האחד דבק לקרקע וחלקה השני נפרד מהקרקע או שהיה דבק באופן לא יתכן בו
הנתיצה או השלמל הנה אין שני אלו החלקים חלק אחד ואין האחד מהן כירים ולזה לא יקבלו
טומאה כבר נתבאר זה בו' מכלים:

השרש הל"א הוא שהנתיצה שאמרה התורה בתנור וכירי' הוא שיפרידם לחלקים לא יהיה
ראויים לעשות מעין מלאכה ושיסיר השלמה המחברת אותם באדון כי זה הוא מגדר
הכירה באופן שאינם ראויים לעשו' מעין מלאכתם כגון שנפחת תחתיהם באופן שלא יתכן בו ההשבן
או שמעט חלק באופן שלא יוכלו לעשו' מעין מלאכתם הרי הם בלתי מקבלים טומאה כבר נתבאר זה
בתחילת מכלים:

השרש הל"ב הדבר שאין בו שום התנור ממנו אינו מדבק חלקי התנור ממנו להשים אותם
כלי אחד אבל הם נפרדים ואינם מקבלים טומאה כי דרך התנור שם חול לו
גרור ביניהם ובין השפלה אינם מקבלין טומאה כי דרך שיזובקו חלקיו בטיט ואחר משק
עד שיהיה לטיט הוא עמידה ויקיום ומפני זה לבד היה התנור הנעשה באבנים מבלבל כלי חרש
כבר נתבאר זה הטרש בה' מכלים ואולם אם נעשה התנור חלות חלות של חרש כיון שדבקו בטיט
שנושין בו התנורים הרי הוא מקבל טומאה אע"פ שלא הסיקו שנים שהרי הסיק כל אחד מחלקיו
והרי הוא ראוי לעשות מעין מלאכתו כבר נתבאר זה בה' מכלים ואולם שאר כלי חרש הנהוג בהם
שתלשו בכללם מהטיט המונח' ואחר יתבאר ולזה הוא מבואר שהכלי חרש שנשבר ודבק חלקיו בטיט
ולמו לאותו אינו מקבל טומאה כי לא נעשה באופן מעשה כלי חרש אינו כן בשאר הכלים
שנשברו כבר נתבאר זה בב' ובד' ובא' מכלים והסבה מבוארת בזה ממה שקדם בנתינתו הסבה
בטמאת כלי חרש:

השרש הל"ג הוא שלא יקרא תוך התנור החלל שיהיה בו שאינו משמש בו מלאכת התנור
כמו הענין בעינו של תנור ומקום הגחת עצים וזה מבואר בנפשו מהיותו כבר נתבאר
זה הטרש בא' מכלים: **השרש** הל"ד הוא שאין לכלי חרש בשבירה ואע"פי
שקבצו בקרקע או שחלקו עפר שלאחר ואותו תשבורו מלאחר שאין לו שהרה אלא בשבירה לא בחתיכה
שלמטה ממנה בבטול הכלי מהיות כלי ואין להם טהרה בטבילה שהרי בשאר הכלים אחר בחיים
יובא ושמא על הערב ושהר ובכלי חרש אחר ואותו תשבורו: **השרש** הל"ה הוא שכל אבל
המיוחד לאכל אדם מצד עצמותו אע"פ שמחבבה התורה מלאכלו אז שתחבר עליו לאכל והיה ראוי
לאכילה באופן מה הרי הוא מקבל טומאה מהראשון לטומאה כמו שזכרה התורה בכלי חרש והוא
הדין לשאר הכלים שקבלו טומאה מצד הטומאה שנאחר אשר יאכל יצא מאכל שאינו ראוי לאדם
או מאכל שהוא סרוח ונפסד כבר נתבאר זה הטרש בא' מהשרות ובי' ב' ממנחות ובא' ובג' מפסחים
וראוי שתדע שהאכל אינו מקבל טומאה עד שיחבר שנאחר אשר יבא עליו מי' כבר נתבאר זה
בספרא ומזה המקום יתבאר שמה שאין ראוי לאכילה לשום אדם אע"פי שכיון אחד לאכלם בשלם
דעתו כגון חרגמים והגנים שכנסם לאוכלים ולזה אינם מטמאים טומאת אוכלים כבר נתבאר זה
בג' מתוספות עוקצין: **השרש** הל"ו הוא שאכל המוכשר שנורו בכל שהוא לקבל טומאה
שנאחר וכל זרע אפי' שומשו' או חרדל כבר נתבא' זה הטרש בספרא והנה אין האוכלין או המשקין
מטמאין זולתם למנות בהם שלשי ורביעי אם לא מדברי סופרים ואע"פ שמאלנו שאחרה התורה
בקדשים והנשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף הנה לא זכרה התורה שיהיה טמא הנשר
הוא הנגע באכל טמא אבל הוא פסול לאוכלו וכן מה שאמרנו בטבול יום ומחוסר כפורים שאינם
טהורים לענין הקדשים לא יתבאר מהנו שישמאלום במגעם בהן אבל יפסלום והיה זה כן כי חפצי
שהיה' ההפרה בטמא' והענין הקדשי' אחת בעינה הנה ראוי שתרוחק בקדשי' תכלית הרחקה כי
בזולת

ויקרא יב

פרשה

מ וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא
עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס
בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־הַשֶּׁרֶץ
הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל׃
כָּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכָל־הוֹלֵךְ עַל־
אַרְבַּע עַד כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל־
הַשֹּׁרֵץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם
כִּי־שֶׁקֶץ הֵם׃ אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־
נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא
תִטַּמְּאוּ בָהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם׃ כִּי אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם
קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי וְלֹא תִטַּמְּאוּ
אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ
מה עַל־הָאָרֶץ׃ כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיֹת לָכֶם
לֵאלֹהִים וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ
אָנִי׃ זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל
נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל־
נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל־הָאָרֶץ׃ לְהַבְדִּיל
בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר וּבֵין הַחַיָּה
הַנֶּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל׃

צ"א · עב"ד"ה · סימן

והאוכל מנבלתה · יכול תטמאנו אכילתו כשהוא אומר בנבלת עוף טהור לא יאכל לטמאה בה אותה מטמאה בגדי באכילתה ואין נבלת בהמה מטמאה בגדי באכילתה בלא משא כגון אם תחבה לו חברו בבית הבליעה א"כ מה ת"ל האוכל ליתן שיעור לגושא ולנוגע כדי אכילה והוא כזית : וטמא עד הערב · אף על פי שטבל צריך הערב השמש : השורץ על הארץ · להוציא את היתושין שבכליפין ושבפולין ואת הזיזין שבעדשי שהרי לא שרצו על האר' אלא כתו' האוכל אבל מטיאלו לאויר ושרצו הרי נאסרו : לא יאכל · לחייב על המאכיל באוכל ואין קרוי שרץ אלא דבר נמוך קצר רגליים שאינו גר' אלא כרוחש ונד: הולך על גחון · זה נחש ולשון גחון שחיי' שהולך שם וגופו על מעיו : כל הולך · להביא הצלעוני' ואת הדומה לדומה: הולך על ארבע · זה עקרב: כל להביא את החפושי' אשקר' בוע בלעז ואת הדומה לדומה : מרבה רגלי · זה כלל · שרץ שיש לו רגלי' מרחשו ועד זנבו לבאן ולבאן וקורין לינטפי"דש: אל תשקצו באכילתן שהרי כתיב נפשותיכ' ואי שיקון נפש במנע וכן אל תטמאו באכילת' : ונטמתם בם · אם אתם מטמאין בהן בארץ אף אני מטמא אתכם בעולם הבא וביעיבת מעלה : כי אני יי' אלהיכם · כשם שאני קדוש שאני יי' אלהיכם כך והתקדשת קדשו עצמכ' למטה : והייתם קדושי · לפי שאני אקדש אתכם למעלה ובעולם הבא : ולא תטמאו וגו' לעבו' עליה' בלאוין הרבה וכל לאו מלקו' וזהו שאמרנו בתלמוד אכל פוטיתא לוקה ד' כמלה לוקה חמש' ערעה לוקה שש : כי אני יי' המעלה אתכם · על מנת שתקבלו מצותי העלתי אתכם : להבדיל · לא בלבד השונה אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן: בין הטמא ובין הטהור · צריך לומר בין חמור לפרה והלא כבר מפורשים הם אלא בין טמאה לך לטהורה לך בין נשחט חלוי של קנה לנשחט רובו: ובין החיה הנאכלת · צריך לומר בין לבי לערוד והלא כבר מפורשין הם אלא בין שנולד בה סימני טרפה כבר לנולד בה סימני טרפ' פסול':

חסלת ויהי ביום השמיני

אשה כי תזריע · אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה וחיה ועוף במעשה בראשית כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף : כי תזריע · לרבות שאפילו ילדתהו מחוי שנמתה ונעשה כעין זרע אמו טמאה לידה : כימי נדת דותה תטמא · כשדר כל טומאה האמורה בנדה מטמאה בטומאת לידה ואפילו נפתח הקבר בלא דם : דותה · לשון דבר הזב מגופה · לשון אחר לשון מדוה וחולי שאין אשה רואה דם שלא תחלה ראשה ואיבריה כבדין עליה :

גחון יש דבתו' חלי שאינו' אותיות גחלת · **מרבה** לאל יהוה חל אין לה חלק איחדין קחן · **השרץ** לי ובחרת השרץ הרמש ארחש ·

בעל הטורים

להבדיל הכשוק מתחיל בלי ומסיים כל רמז לרוב חיסורי' שם עורן בם': וכין החיה הנאכלת אחר לא תאכל · בגימטריא זה בשמונה עשר פרשיות :

הזריע

אשה כי הזריע · כתב התקנתא' לאשה כי תזריע שצריך לקדם עצמו בשבת הבאים · וכתיב לעיל אל תבקעו את נפשותיכם ודרש' מינה אלא ובאה את נקיון ראיו לבא מביית הכסא אל ישבשם מעשה מיד : להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך אשה כי תזרי' שצריך להבדיל בין תבשים להבדיל בין זרע לזרע ולפרוש ממנה סמוך ליבא': תזריע וילדה · בגימ' צורת אדם · זכר · בגימטריא' ברכה : וביום השמיני · בכתוב זה יש בו תיקונ'ות הרבה כמו שכפסוק ויקולו לוחר שמילה דוהה שבת : וביום השמיני יחול בשר שבת' שכל היום יהיה בשר לחול : ונטמא שבעת ימים · וכן ז' ימי אבלות כל עושה שבת בן ילד : ושלשים

מ"ע שפורנו

ולא תטמאו בהם ונטמתם בם כי אני ה' אלהיכם · והתקדשתם אל תטמאו בהם באופן שתהיו טמאים ומטומטמים בם וזה יקרה באכילתם כי אתם בהיותי אלהיכם הפלתי שתתקדשו ותכינו עצמכם אל הקדושה : והייתם קדושים כי קדוש אני כלי שתהיו קדושים ונזהרים בהכירכ' את בוראכם והלכתם בדרכיו וזה אפצתי כדי שתתדמו אלי כי קדוש אני וכל זה תשיגו כשתתקדשו ותשמרו מהסורי מאכלות באמרם ז"ל (יומא פוף פרק אחר להם הטעונה) אדם מקדש עצמו מעט מקדשים אותו הרבה וכו' : כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים · ואמר לכם שתעשו זה ההשתדלות להתקדש ולהיות קדושי' כדי להפיק רצוני כי אמנם בזמנו כשהוצאתי אתכ' מארץ מצרי' היה כדי שתהיו זה שאביה לכם לאלהים בלתי אמצעי ושתהיו קדושים ונזהרים בכל דרכותיכם אלי כמדות הבמוסלות כי קדוש אני : זאת תורת הבהמה והעוף · אלת היא כוונת הכתוב מאכלות מאכלות שהוכיר אדם וחתיל מן הילדה בבלידה תחלה · ושבעה שבעת ימים אקשה לאמן לאמר מין אחיתת הקבר בלא דם וקיימא לן הכי דהלכה כרבא בנגע אדם אם כן ליתיתיך קרא מוסמא שבעת ימים דולדי מעוט בחמים וזה לאמר אמנם יש לאמר אלא שבעת ימים ולא תטמא בהם ונטמתם בם כי אני ה' אלהיכם · ואם תטמא בהם ונטמתם בם · חסר מ"לף כמו מרשית הסנה וי"ל שהם שני פרשיות והעד נסמינו בעיניכם וטעמו כאדם שאין לו דעת : והייתם קדושי' כי קדוש אני · על כן אמרתי לכם ולא תטמאו וה"ויו כפל רפה בלשון ישמעאל וכן ויעזוב את עבדיו ורבים כמוהו · ועתה כי אני יי' כי לא העליתי אתכם מארץ מצרי' כי אם להיות לכם לאלהי' ואם לא תהיו קדושים לא אהיה לכם לאלהי' על כן אם רצונכם שאהיה לכם לאלהים תהיו קדושים : להבדיל בין הטמא · בעוף ובשרץ המי' : הנאכלת · המותר לאכיל': אשר לא תאכל · על פי התורה :

חסלת שמיני

אשה כי תזריע · אחר שהשלי תור' הטהור והטמא בנאכלין הזכיר טמא אדם והחל מן האשה היולדת כי הלידה היא תחלה ורבים אמרו שהאשה מזרעת תחלה יולדת זכר על כן וילדה זכר ועל כן דעת חכמי יון שהזרע לאשה וזרע הזכ' מקפיא וכל הבן אדם אשה והנ' פי' תזריע תתן זרע כי הוא כמו הארץ · וי"ו ומאה כפ"ת רפה בלשון ישמעאל וסבת טומאתה שבעת ימים עד שובה אל המרבע וכן ימלא בימי החזלי כי הסנוי ירקה עד סוף כל ז' : נדת · שם במשקל בזת והם שניהם מפעלי הכפל : דותה · טעמו כמו חולי כמו מדוה מגרים כי הדם היוצא הוא חולי בבשר האשה וביום השמיני אמרו חז"ל ביו' ולא בלילה והנה הנולד חלי שעה קודם שקיעת החמה יהיה נמול לשמה ימים וחלי יום כי יום התורה אינו נוגעת לעת : ימול · מכבין כפעל כמו לא יכון ויהיה מגזרת מולי' היו ויתכן להיותו חסר נון מגזרת ומלתם כמו אם ישור כדר ויחם המל כמו אביו לו בית דין : ערלתו · ידועה כי היא בערוה ואין כן ערלת לב ושפה ואזן כי כלם סמוכים : ה"ל

וטעם כל השרץ השורץ על הארץ כל שרץ הארץ ובכלל שמונה שרצים הנזכרי' והזכיר שלא יאכלו : גחון · כמו על גחונך תלך : וכל הולך על ארבע · בשרץ שהוא הקטן כאשר פירשתי בשרץ המים : מרבה רגליים · שם התאר והוא שמוך : אל תשקצו את נפשותיכם · להיותם מטונפות ומגואלו' : ולא תטמאו בהם · כי ידוע כי הנו' הנאכל יטוב בשר בגוף האוכל : ונטמתם בם · חסר מ"לף כמו מרשית הסנה וי"ל שהם שני פרשיות והעד נסמינו בעיניכם וטעמו כאדם שאין לו דעת : והייתם קדושי' כי קדוש אני · על כן אמרתי לכם ולא תטמאו וה"ויו כפל רפה בלשון ישמעאל וכן ויעזוב את עבדיו ורבים כמוהו · ועתה כי אני יי' כי לא העליתי אתכם מארץ מצרי' כי אם להיות לכם לאלהי' ואם לא תהיו קדושים לא אהיה לכם לאלהים : להבדיל בין הטמא · בעוף ובשרץ המי' : הנאכלת · המותר לאכיל': אשר לא תאכל · על פי התורה :

חסלת שמיני

אשה כי תזריע · אחר שהשלי תור' הטהור והטמא בנאכלין הזכיר טמא אדם והחל מן האשה היולדת כי הלידה היא תחלה ורבים אמרו שהאשה מזרעת תחלה יולדת זכר על כן וילדה זכר ועל כן דעת חכמי יון שהזרע לאשה וזרע הזכ' מקפיא וכל הבן אדם אשה והנ' פי' תזריע תתן זרע כי הוא כמו הארץ · וי"ו ומאה כפ"ת רפה בלשון ישמעאל וסבת טומאתה שבעת ימים עד שובה אל המרבע וכן ימלא בימי החזלי כי הסנוי ירקה עד סוף כל ז' : נדת · שם במשקל בזת והם שניהם מפעלי הכפל : דותה · טעמו כמו חולי כמו מדוה מגרים כי הדם היוצא הוא חולי בבשר האשה וביום השמיני אמרו חז"ל ביו' ולא בלילה והנה הנולד חלי שעה קודם שקיעת החמה יהיה נמול לשמה ימים וחלי יום כי יום התורה אינו נוגעת לעת : ימול · מכבין כפעל כמו לא יכון ויהיה מגזרת מולי' היו ויתכן להיותו חסר נון מגזרת ומלתם כמו אם ישור כדר ויחם המל כמו אביו לו בית דין : ערלתו · ידועה כי היא בערוה ואין כן ערלת לב ושפה ואזן כי כלם סמוכים : ה"ל

אשה כי תזריע · כתב התקנתא' לאשה כי תזריע שצריך לקדם עצמו בשבת הבאים · וכתיב לעיל אל תבקעו את נפשותיכם ודרש' מינה אלא ובאה את נקיון ראיו לבא מביית הכסא אל ישבשם מעשה מיד : להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך אשה כי תזרי' שצריך להבדיל בין תבשים להבדיל בין זרע לזרע ולפרוש ממנה סמוך ליבא': תזריע וילדה · בגימ' צורת אדם · זכר · בגימטריא' ברכה : וביום השמיני · בכתוב זה יש בו תיקונ'ות הרבה כמו שכפסוק ויקולו לוחר שמילה דוהה שבת : וביום השמיני יחול בשר שבת : ובביום השמיני יחול בשר שבת שכל היום יהיה בשר לחול : ונטמא שבעת ימים · וכן ז' ימי אבלות כל עושה שבת בן ילד : ושלשים

מ"ע שפורנו

ולא תטמאו בהם ונטמתם בם כי אני ה' אלהיכם · והתקדשתם אל תטמאו בהם באופן שתהיו טמאים ומטומטמים בם וזה יקרה באכילתם כי אתם בהיותי אלהיכם הפלתי שתתקדשו ותכינו עצמכם אל הקדושה : והייתם קדושים כי קדוש אני כלי שתהיו קדושים ונזהרים בהכירכ' את בוראכם והלכתם בדרכיו וזה אפצתי כדי שתתדמו אלי כי קדוש אני וכל זה תשיגו כשתתקדשו ותשמרו מהסורי מאכלות באמרם ז"ל (יומא פוף פרק אחר להם הטעונה) אדם מקדש עצמו מעט מקדשים אותו הרבה וכו' : כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים · ואמר לכם שתעשו זה ההשתדלות להתקדש ולהיות קדושי' כדי להפיק רצוני כי אמנם בזמנו כשהוצאתי אתכ' מארץ מצרי' היה כדי שתהיו זה שאביה לכם לאלהים בלתי אמצעי ושתהיו קדושים ונזהרים בהכירכ' את בוראכם והלכתם בדרכיו וזה אפצתי כדי שתתדמו אלי כי קדוש אני : זאת תורת הבהמה והעוף · אלת היא כוונת הכתוב מאכלות מאכלות שהוכיר אדם וחתיל מן הילדה בבלידה תחלה · ושבעה שבעת ימים אקשה לאמן לאמר מין אחיתת הקבר בלא דם וקיימא לן הכי דהלכה כרבא בנגע אדם אם כן ליתיתיך קרא מוסמא שבעת ימים דולדי מעוט בחמים וזה לאמר אמנם יש לאמר אלא שבעת ימים

אמרי נועם

אשה כי תזריע · פירש ר"ש כ' שיצירתו של אדם וכו' וקשה דאם כן היה לו לפרש דין חיים כגון מגורת קודם לאשה שהוא נגרת תחלה ויש לומר דתיר אמינו אמינו תדיר תדיר קודם שהוא הנשים ולדות מעוט בחמים מגזרים וה"רש תקוני מ' אמר שהזכיר תורת הטמא והטהור מן הבהמה ליון הזכיר טומאת אדם וטמאת מין מהילדה בלידה תחלה · ושבעה שבעת ימים אקשה לאמן לאמר מין אחיתת הקבר בלא דם וקיימא לן הכי דהלכה כרבא בנגע אדם אם כן ליתיתיך קרא מוסמא שבעת ימים דולדי מעוט בחמים וזה לאמר אמנם שבעת ימי נדתה

אשה כי תזריע · אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם וכו' וקשה דאם כן היה לו לפרש דין חיים כגון מגורת קודם לאשה שהוא נגרת תחלה ויש לומר דתיר אמינו אמינו תדיר תדיר קודם שהוא הנשים ולדות מעוט בחמים מגזרים וה"רש תקוני מ' אמר שהזכיר תורת הטמא והטהור מן הבהמה ליון הזכיר טומאת אדם וטמאת מין מהילדה בלידה תחלה · ושבעה שבעת ימים אקשה לאמן לאמר מין אחיתת הקבר בלא דם וקיימא לן הכי דהלכה כרבא בנגע אדם אם כן ליתיתיך קרא מוסמא שבעת ימים דולדי מעוט בחמים וזה לאמר אמנם שבעת ימי נדתה

אשה כי תזריע · אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם וכו' וקשה דאם כן היה לו לפרש דין חיים כגון מגורת קודם לאשה שהוא נגרת תחלה ויש לומר דתיר אמינו אמינו תדיר תדיר קודם שהוא הנשים ולדות מעוט בחמים מגזרים וה"רש תקוני מ' אמר שהזכיר תורת הטמא והטהור מן הבהמה ליון הזכיר טומאת אדם וטמאת מין מהילדה בלידה תחלה · ושבעה שבעת ימים אקשה לאמן לאמר מין אחיתת הקבר בלא דם וקיימא לן הכי דהלכה כרבא בנגע אדם אם כן ליתיתיך קרא מוסמא שבעת ימים דולדי מעוט בחמים וזה לאמר אמנם שבעת ימי נדתה

אשה כי תזריע · כתב התקנתא' לאשה כי תזריע שצריך לקדם עצמו בשבת הבאים · וכתיב לעיל אל תבקעו את נפשותיכם ודרש' מינה אלא ובאה את נקיון ראיו לבא מביית הכסא אל ישבשם מעשה מיד : להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך אשה כי תזרי' שצריך להבדיל בין תבשים להבדיל בין זרע לזרע ולפרוש ממנה סמוך ליבא': תזריע וילדה · בגימ' צורת אדם · זכר · בגימטריא' ברכה : וביום השמיני · בכתוב זה יש בו תיקונ'ות הרבה כמו שכפסוק ויקולו לוחר שמילה דוהה שבת : וביום השמיני יחול בשר שבת : ובביום השמיני יחול בשר שבת שכל היום יהיה בשר לחול : ונטמא שבעת ימים · וכן ז' ימי אבלות כל עושה שבת בן ילד : ושלשים

כי תזריע

אשה כי תזריע וילדה זכר · כבר הפרש (נדה סוף פי' התפלת) אשה מזרעת תחלה יולדת זכר וזה כי אתנם זרע האשה והוא הלאו' הנפלם מפנה נפעמי' בעת החבור לא יכנס ביצירת הזכר כלל מכל דמה יתפעל ויקטע זרע האיש וכאשר יכנס מזרעה הלאותיי בדמה הנקפא יהיה בו ללאחות מותריי ויהיה הולד נקבה : כימי נדת דותה · כי בז' ימים הראשונים יבר הנדות אחר לא התעבר עדיין ולא הפסיד נורת סותמתו : וביום השמיני יחול · כי אז נתפכל דם הנדות הבשר מפנו ביתן הולד בתחי מתו ושכר הולד להכנס בברית קדש : בדמי

אמרי נועם

אשה כי תזריע · פירש ר"ש כ' שיצירתו של אדם וכו' וקשה דאם כן היה לו לפרש דין חיים כגון מגורת קודם לאשה שהוא נגרת תחלה ויש לומר דתיר אמינו אמינו תדיר תדיר קודם שהוא הנשים ולדות מעוט בחמים מגזרים וה"רש תקוני מ' אמר שהזכיר תורת הטמא והטהור מן הבהמה ליון הזכיר טומאת אדם וטמאת מין מהילדה בלידה תחלה · ושבעה שבעת ימים אקשה לאמן לאמר מין אחיתת הקבר בלא דם וקיימא לן הכי דהלכה כרבא בנגע אדם אם כן ליתיתיך קרא מוסמא שבעת ימים דולדי מעוט בחמים וזה לאמר אמנם שבעת ימי נדתה

אשה כי תזריע · אמר רבי שמלאי כשם

בזולת זה לא תעשה התועלת החכמון בענין הקדשים וזה מבואר בטעם ענין מדבריו בהתיבתו
סבות אלו הדברים:

השרש הל"ו הוא שהאכל שאינו מוכנל לאכלו בחדיה ההוא לא יהיה ראוי לקבל טומאה
אם לא תסב עליו לאכלו או שעשה בו מעשה להכינו לאכילה וזאת המחשבה יש ראוי
שתהיה מבן דעת לא מחרש שוטה וקטן ואולם המעשה יספיק אם נעשה על ידיהן כי החרש שוטה
וקטן יש להם מעשה ואין להם מחשבה ר"ל שיוכשר אחר המחשבה או המעשה כי אין קרוי אוכל
עד העת ההיא והתורה הגבילה שיוכשר אחר היותו אכל ר"ל מכל האכל אשר יאכל כי אינו אשר
תבא עליו מים וגו' וגרים שיהיה המחשבה בו בתלוש לא במחובר אלא אלו אשר יאכל
כי אינו אכל עד שיתלש כבר נתבאר זה בשאינו מטהרות ובש' מחולין ובו' מכלה:

השרש הל"ח הוא שאין קרוי אכל אלא שהמכוון בעצמותו שיאכל לא מה שנתן באכל להטיב
ריחו או טעמו או מראהו כי אינו מכוון להיות אוכל מצד עצמותו כגון הקש
והבשמים וזה שידמה להם ואולם מה שהוא אכל בעצמו כגון התמרים והגרוגרות ונתן בקדרה
לתת טעם לא לאכילה עדין לא יצאו מתורת אוכל אם לא אחר שיפשלו מלאכול לאדם כבר נתבאר
זה בשלישי מעוקצים:

השרש הל"ט הוא שאין בב"ת בעודם חיים טומאה אולתי באדם אם לא זכרה התורה בהם
טומאה ואע"פ שהם מאכל אדם אחר שיחותו כי אינם קרוי' אכל בהיותם חיים וזה
מבואר בנפשו וכן העניין בנמתים ר"ל שאינן קרויים אכל בעודם מחוברי' לקרקע על שיתלוש ולזה
הוא מבואר שהב"ח אינו טמא טמאת אוכלין עד שיחות או יעשה מה שראוי לאכלו אחר השחיט'
ואז יקרא אכל אע"פ שהוא מפרכם כי הוא מוחר לאכלו כמו שיתבאר בענין השחיטה ואם היתה
הבהמה טרפה יש בדבר ספק אם תקרא אכל בעודה מפרכם' כיון שאינה ראויה לאכילה לישראל
ולזולת לא תקרא אכל על היותה מתה ואבי אבר ובשר המדולדלין בבהמ' שאינ' יכול' לחיות הרי הם
כאלו נתלשו ומקבלין טומאה במקום שהרי הם אכל מצד עצמות' ולא תלק מב"ח וכן הפרי המחובר
לאילן שאינו מזן מהאילן כולו תאחר שנשלמה הויתו או שיבש הענף שהו' נדל מאמו הרי הוא כתלוש
ומקבל טומאת שהרי אינו קור' לו אשר יחדש כבר נתב' זה כלו בד' ובש' מחולין והב' הפרי הנטוע בכלי
שאינו נקוב הרי הוא כתלוש כיון שהוא בכלי הלא תראה שהמים אשר בקרקע אינן מקבלין טומאה
כבר נתבאר זה בשני מעוקצין: **השרש** המ' הוא שדות האוכלין כגון עוקצי תאלים ואגוזים
וכיוצא מהם מהדברים שהאוכל צריך מהם וכן שומרי האכלים שהאכל צריך להם כגון קליפי פולין
שעורין מטמאין עמהן כל זמן שלא כרסו מהן ובהכשרן יוכשר האוכל ואין יד ליד ולא לשומר שומר
לזה העניין לאכל השומר המחובר לאכל לבדו הוא נקרא שומר לזה העניין לא השומר לשומר ההוא
שב'על כל זרע זרוע אשר חרע ואם הנה דרך בני אדם לזרוע זרע בקליפתן וכן העניין בירו' האוכלין
שהכל קרוי אכל יחד וכן העניין בעצמות עם הבשר שהרי הם אם יזו' אם שומר כבר נתבאר זה בש'
מחולין ובא' ובב' מעוקצין: **השרש** המ"א הוא שהאוכל הפרוד אינו חבור זה לזה להטמא זה
בטמאת זה ואפי' אכל שנרפס ומעורה בחקצת ובטמא קצתו בלבד אינו כלי חרש או בשא' הטמאות לא
בטמא החלק השני שלא אם היה באוכן כשיאחו בזה החלק שבטמא יהיה השני עולה עמו
ואם לזו הרי הוא כאלו נכרך אחרו כבר נתבאר זה בב' מטבול יום ובאלו שתדע שהאכל הפרוד אם
עשאו גוף אינו חבור שלא אם היה זה בא' מהמשקין המקבלין טומא' ולזה היא שאם נגע בו הטומא'
בחקוק מה אחרו הנה יטמא החלק ההוא לבד לא המחובר לו ע"י הלחות ההוא כמו דבלה ומה
שידמה לה והנה כבדות המשבה זו בזו לפי שלא היה דעתו להפי' אותו האכל גוף ר"כבר נתבא' זה
בשרש בא' מתוספות עוקצין ובא' מטהרות ומטבול יום: **השרש** המ"ב הוא שהאכל הטמא' אינו
יוצא מידי טומאה עד שיפסל מלאכול לגבל שב' אכל האוכל אשר יאכל טמא ר"ל כל זמן שהוא אכל
זה אינו אכל אפי' ע"י הדחק ובכלל הנה כמו שהכלי ישהר כשבר שם כלי מעליו בזה יחייב שיהיה
באוכלין ומשקין כי הם לחטה מהכלים בטומאה כבר נתבאר זה בא' מטהרות ומזה המקו' יתבאר
שאין לטמאת משקין שהרה בזה האוכן כי המשקה לא יהיה כפסל מלטמאת לגבל בשום פנים. והוא
מבואר שאין לאוכלין ומשקין שהרה במי מקוה כי התורה זכרה טבילה באדם וכלים ולא זכרה
אותם באוכלי' ומשקים ואמנם יקרה שיהיה למי שהרה במקוה לא מצד הטבילה אך מצד התאחדות'
עם המקו' שהם שהורי' ר"ל שאם יפקיעו הכלי שבו המי' הטמא' במקו' באופן שתהי' שייך' מקו המקו'
להם והל' התחד עד שלא התחיל דומו כמים לזה הענין כבר נתבאר זה בי' מתקוטות ובא' מחולין:

השרש המ"ג הוא שו' מסקי' מכשירין האוכלין לטומאה כשנבלו עליהם באופן שיתבאר כי
כלם נקרא מים בזולת שם לוזי הן תורה לא דקדקה בתלו המים ביותר מזה הטיבו'
ולזה אמר אשר יבא עליו מים וכי יותן מים בזולת ה"ח הידועה אך בענין הטבילה אמר במי יובא
זרקן לת בשרו במים והנה המים והעל והשמן והיין והחלב והדם והדבש על דבורים והם לבדם
מקבלים טומאת משקים כי ראוי שיהיה המכשיר לקבל טומאה מהמשקין מקבל טומא' בעצמו ושו
המשקים הם הנהנים לשתות' לפי הטבע לולא מגעה התורה קצתם כמו הדם כי היא נקרא משק'
אשר ישתה ובכלל הנה הוא המשקה היותר נאהב מצד עצמותו כי המזון לא יקחוה האדרים אלא
באחצעות היותו דם כב' נתבאר זה בו' מכשירין והתבא' ב' מטבא' ובמו שלא יקבלו טומאה אלא
אם היו תלושין שבאחר וכל כלי לא מחוברין לקרקע שבאחר אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור
כן אינן מכשירין אלא אם היו תלושין וזה מבואר בנפשו מיוחדו עם מה שקדם כבר נתבא' זה בפסל'
ובראשון מתקוטות:

השרש המ"ד הוא שהמים התלושין אינן מכשירין אם לא היו תלושין בדלון או שיתחיב היות'
תלושים בדלון כי לפי הנהוג אי אפשר לשותה לשתות חזולת זה לבל המים הטלים
בחומה ובראשו ומקנו אינם תלושין בדלון ולזה לא יהיו מכשירים הסבה בזה שהרי אחר בשקין
המקבלין טומאה בכל כלי ומדרך המים אשר בכלי שיהיו נותנים שם בדלון שאין ראוי שיוכן מזה
שלא יהיו מקבלי טומאה או מכשירין אם לא היו בכלי שהרי ביא' שלא הוצא מזה הכלל כי אם המי'
מתוברים לקרקע שב' אך מעיין ובור מקוה מים יהי' טהור כבר נתבאר זה הטרש בב' מכשירין:

השרש המ"ה הוא שאין המים התלושי' מכשירין האוכלים אם לא נכלו עליה בדלון הבעלי'
שב' וכי יותן מים על זרע וזה אמנם יהיה ע"י כבל מכוון ולזה צריך שיהיה בדלונם
בשחלה או בסוף ומזה נ"כ נתבאר שצריך שיהיו תלושין בדלון כי אמנם יותן מים עם שהוא מכוון
אל הבתיבה הוא מכוון נ"כ אל לקיחת המים אשר הנמו עליו ואינו מתיחס שתהי' הבתיבה הוצאת ע"י
הבעלים כי לא אחרה התורה כי יתן אבל אמרה וכי יותן וזה הלשון צריך שיהיה בעצם לא מפני
האנם ומפני דבר מודה שלא יהיה רצונו לבטל פירותיו במים כגון הטומן פירותיו לשבלת הבהל
להניחם עתו כבר נתבאר זה הטרש באחד מאכשירין ומזה שקדם שיתבאר שהדם הוצא בשעת
השחיטה מכשיר הנשחט לקבל טומאה כבר נתבאר זה בתשיעי מחולין:

השרש המ"ו הוא שלא נקרא המים המתוברים לקרקע אלא אם כן היו בקרקע עולם
בבותל בנוי שהרי אין ראוי המים להיות שם ואולם כותל מעלה הוא קרקע עולם
כבר נתבאר זה בש' מחולין:

השרש האדנעים ושבעה הוא שתולדות המים מטמאים ומכשירין המים והנה תולדות
המים הן כמו מה שיצא מהמשקין מלאדם מהמתקוטות שהכין להן הטבע מקום
יצאו ממנו כמו הענין במה שיצא מהעין והאזן והחט' והפה ומי רגלי האדם שהרי הם כלום יצאותו
מחוזר האדם לא פרות אמנם הזרע ולאת המונלת והרלי אינם מתולדות המים כי הרלי הוא
מחוזר היבש אף על פי שנתך וכן תחצית הבשר מלי זה סיבה שיהיה הוא מי פרות וזה מבואר
מאד וכן מי רגלי הבהמה דומו כדין מי פרות לאחיסותם כבר נתבאר זה. הטרש בו' מכשירין
ובג' מתוספות מכשירין ותולדת הדם הוא דם הקזה של אדם שהוציא לשתיה לא אם הוציאו
לרפואה ומזה יתבאר שהדם המנו מהמשקין הוא דם שהנפש חגלה בו והוא הדם השותת
בשעת שחיטה לאדם הקלות שעדיין מי הוא ודומה לדם מבה או לדם הקזה לפיכך השוחט
ונתן דם על האוכלין ונתקנת הדם בין סימן לסימן הרי זה ספק אם הוא מכשיר
והנה דם שחיטה בבהמה וחיה ועוף הטמאין לא תטמא ולא מכשיר כי מבני שלא

סדור בהם שיהיו נשחטים הנה יהיה הדם ההוא כדם מבה שהוא מי פרות והדם היוצא מהם
הלחה והרלי והחלא בהם לא תטמא ולא מכשיר ואולם דם השקץ אינו מכשיר לגבל הוא מטמא
כמו הענין בבשרו כמו שזכרנו במה שקדם ולזה הוא מבואר שאינו מכשיר כבר נתבאר זה בו'
מתכשירין ובב' מחולין וכן מי החלב הרי הם כחלב ואולם חלב הזכר אינו משקה שהרי אינו צריך
לו והנה בין שאינו צריך לו הרי הוא ראוי לתנות לגבל חלב בהמה שיצא שלא לרצון אינו משקה כבר
נתבאר זה בו' מתכשירין ומזה שנזכר בזה הטרש יתבאר שהנופת בעצמם לבדקן אם הם יפנות
הוכשרו בהבל פיו וכן זיעת המרחץ הרי הוא משקה כי מן המים נתהוה ואולם זיעת בתים שיחיו
ומעורות אינה כן כבר נתבאר זה בב' מתכשירין:

השרש המ"ח הוא שהמשקין הטמאים בעצמן כגון זוב הזב וזובו ורקו ומה שידמה להם
מטמאין האוכלין בלא הכשר שהרי הטומאה וההכשר באין כאחד כבר נתבאר זה
בו' מתכשירין וכן האוכלים הטמאים בעצמם אין מכשיר הכשר כגון נבלת הבהמה ונבלת העוף
טהור וזה מבואר בעצמו לפיכך אם נתיחדו אם אוכלין שהורים באופן שנעשה הכל גוף אחד אינן
התעודד צריך הכשר לפי שאין צריך שיבא המשקה המכשיר בכל חלקי האכל המוכשר והרי קצת
זה האכל מוכשר כבר נתבאר זה בש' מחולין:

השרש המ"ט הוא שהגלוח חבור במשקים הדבקי' המשקי' כחו ריר דבק כמו הדבש ומה
שידמה לו לא במה שאין לו ריר כגון תבשיל הגריסין והחלב הנתך כבר נתבאר זה
הטרש בחמישי ממכשירין ובשביעי מנו':

השרש המ"ט הוא שמשקה בית המטבחיים שבעזרת המקדש כגון דמי הזבחים והמים
שמשתמשין בהם שם שהורין לא מתטמאין ולא מכשירין כבר נתבאר זה הטרש בש"ז
מכלים והיה זה כן לפי שלחתוב לפי שאין מכבסים תחת כלל משקה אשר ישתה כי הדמים הנבלו
לתתם על המזבח והמים ההם הוצבלו להריח בשר הקדשים והכהנים זרחין במלות השם יתעלה
ולזה לא יפכן שנהיה לטבשרות בזה המשקה שיהיה:

השרש המ"א הוא שכלי שטף וכל הכלים זולת כלי חרש יש להן שהרה כשבלו בכלותם
במים שנאחר במים יובש כולו לא קלטו כבר נתבאר זה בספרא והיה זה כן כי כמו
שהכלי נטמא בכלו מחוייב שיהיו המים שיוב' בהם בכלו לטהרו ויהיו בלתי מקבלין טומא' והן
מעיין ובור מקוה מים שאם היו מקבלים היה הכלי מטמאין בבלו בהם ולזה לא יתכן שיהיו המים
ההם סבה לטהרם והנה נלאה מצד הורא' הגדר כי מקוה המים אינו מטהר את הכלים אם לא
היו מ' סאה או יותר כי לא יפול שם מקוה מים בכחות מזה השעור עם שכבר נלאה זה הטמא
מטבילת אדם שנאחר בו ורחץ בשרו במים כמו שנאחר בזה המקוה במים יובש והנה המים שיהיה
כל בשר האדם עולה בהם הנה הוא לאחה על לאחה ברום שנע לאחות וזה השעור הוא מכיל מ' סאה
כבר נתבאר זה בה' חפצים ובא' מחנתה חה לאחנם בחקוה לאחנם יהיה בכל מעיין מטהר בכל
שהוא כיון שבא בו המטהר ובין המים שנאחר במים יובש בכלותו כבר נתבאר זה בא' מתקוטות ומזה הטרש שאין לאחי שיהיה
דבר חוצץ בין המטהר ובין המים שנאחר במים יובש ואם לא בא במים בכלותו לפיכך אם היה על
הכלי זפת או טיט או מה שידמה להן ממה שלא יחבע בו הכלי מלטמאת מעין מלאכתו ואין הבעלים
מקפידין עליו להסירו מעם אינו חוצץ שהרי הכל הוא כלי וכן הענין בשבילת האדם שהרי הוא
בשרו ואם היה מקפיד עליו ואינו על רובו אינו חוצ' שכיון שאינו מגע ממנו שמושו ובא כלו במים
הרי הוא קרוא בו במים יובש ואולם אם היה על רובו ומקפיד עליו הרי הוא חוצץ שהרי סר תורת
כלי מרובו לפי מחשבת הבעלים ומה שידמה לה כולו כמו שהתבאר בפרשים הכוללים כבר נתבאר זה
בא' מערובין ראוי שתדע שאין צריך שיבאו הדברים בכלו תאמר זה שהיה דרכם
בכלי שהיו סתום ולא יצת אשו בו לחבים ולהוציא לו בלאדם מה שהוא בין הקמטין ותוך הפה
שידמה להם שהרי אינם לאחר בזה ובדי שלא שטף במים ולחדמו משם כמו שיתבאר שאין חיוב שבילה
אלא בנגלה משטח ידיו כמו ידיו עם שהגיע מהרחיצה במים הוא על האוכן ר"ל שלא יתקרקע
להכניס המים בין הקמטים ומה שידמה להם:

השרש המ"ט הוא שהמקוה צריך שיהיו מימיו נקוין שנאחר מקוה וזה האוכן
הוא מטהר לכל המעיין מטהר באחלין המוסכין ומומו כי לא נאמ' בו מקוה והב' מי
המעיין הם בכח בטבור ראוי להטביל בהם הדם כי מימיו הם מחלים תמיד ואולם אם היו נחלים
על גבי הכלים אין מקבלין טומא' ואם היו מימיו נשפכין הנה כבר נבלו מהמעין ולזה יהיה דינם
דין המקוה לא דין המעין כבר נתבאר זה הטרש בה' מתקוטות:

השרש המ"י הוא שמטבילה למקוה הרי הוא כיון' להטביל בו כפון נוחות הסמוכות
לפי שהמקוה ומקות בגלי הבהמ' שהיה בהן מים והן מעורבים עם המקו' כשפופרת
הנוד שהוא כרחב שתי הלצבעות הראשונות שבכם היד והם נקראים אצבע אחת הרי הם כמקוה
והשיבל בהם עלתה בו שבילה כבר נתבאר זה בחמישי ובו' מתקוטות:

השרש המ"יא הוא שמים ראדבעה הוא שמי הבי"ח שתלת הייתן מן המים כגון יבחושין אדומים
שבחיסבי ויהי לחים ומשבלין בהם אם היו בקרקע כי מימים היו למים שבו כבר
נתבאר זה הטרש בי' מתבחי' וכן מים ארבעה שהם מתחת ומתו' מימו הרי הוא נקבל מים ומשבילין
כי כבר נתבאר זה בשני מתקוטות:

השרש המ"יב הוא כי מפני שנאחר במים יובש לחלמו שאין כל מים במשמע
ולזה לא יכסר הרוקה הנשפה מיין ושמן וחלב ודבר אחר מי פירות ואם נתערב במים
מלבו פבלו המקוה אם שנו חלאתו כי זה יסור מבלו אם המים ולא יקרא מים לפי הנהוג אבל
יקרא בשם בעל המלאה הוא ר"ל שאם היה מלאתו מלאה יין הנה יקרא יין מוזג אבל אם היה
שם בעל המלאה הוא מים במו מי הבעב ואולם אם שנו מי הקוה בטעם או ריח לא פסלו הרי
עדיין הם נקראי' מים לפי הנהגת ובכר ראלו מתחומות מעניים הנים ומרחיקות הנים זה מבוא'
יין המוש כבר נתבאר זה הטרש בתחומי מעשרות:

פרשת תזריע

אשה כי תזריע

דבר כל בני ישראל לחדמו מזה אמר הדין אינו מהנ אלא בלבד התורה לא הנוים וכן
הענין בפאר הטמאות המוסבות לה כמו נדתה וזבה ואשה כי תזריע וילדה
זכר הנה הקדים התורה להזכיר הולדת זכר כי הוא היותר נכבד וכבר התבאר בספר ב"ח שבאשה
היה תומר הנקבה מוכן לקבל זרע הזכר ראוי הזכר ראוי הנולד זכר ובאשר היה הכבר לו הנה יתפעל ממנו
זרע הזכר באופן שיחלש חומו ויהיה הנולד נקבה וכבר בארנו אמנם בביאור לספר ההוא כי זרע
הנקבה יש לו מבוא בהולד מזה הצד ר"ל שהוא יכן תומר הנקבה לקבל פועל מה וזה יתבא' בבאת
הנקבה אשר תתהוה מחולת זרע הזכר ויתברר החלבון והחלמון ויתברר בה המוזר האלהי אשר
תתהו' ממנו הקלבה ובכלל לא יחסר בה דבר אלא שלא יהיה ממנו אפרוח לפי שאין זרע הזכר שם
חה מתה שיתבאר ממנו של זרע הנקבה בעל מה בבטול זה החזר והכבתו מצד זה החום החלש
המוצא בו והנה באמנו שם בטול דעת מי שירא' שאין לזרע הנקבה מבוא בהולדת וכן היתה זה דעת
הפלוסוף לפי מה שספ' ממנו אבן רשד' ולזאת הסבה אחשוב שרמו' התורה במה שיחס' לדת האשה'
זכר ל הזרעת' וזה שכאשר' תזריע קוד' שהזרע הים תקל' חום מה לדם הנקב' באופן שיהי' מוכן לקבל
פועל זרע הזכר בשלמות והיה הנולד זכר וכשהזרע הים קודם הנה יהיה הנולד נקבה לחזקת
הפכיות דם הנקב' לזרע הזכר ולזה אמרו רז"ל אשה מזרעת תחל' תולדת זכר אים מזריע תחל יולדת
נקב' ולזאת הסבה נ"כ אחרו הדוא' שיהיו בנין זכרי יבעול ויבא' והנה הלידה הוא לפי מה שהיה עלת
הנדר יציאת הולד דרך הרח' ולזה אם יצא דרך דוכן לא יהנה בה דין זאת השומא' והטהר והנה יהיה
זה הדין בולד בחי ובמת כי בכל אחד מהם יפול שם הלד' והענין הדם היוצא מהרח' בלידה בולד
חי והמת הוא אחד בעינו כי הוא מותר הדם הבלתי נאות בהולד' כמו שזכרנו במה שקדם בפרשה
הקודמת

תשב׳ אין תשב אלא לשון עכבה כמו ותשבו בקדש ושב באלוני ממרא׳ בדמי טהרה׳ אף על פי שרואה טהורה׳ בדמי טהרה׳ ימי טהרה׳ מפיק ה״א ימי טוהר׳ אם דבר כמו טוהר׳ ימי טהרה׳ מפיק ה״א ימי טוהר׳ אלה׳ לא תגע׳ מוהרה לאוכל בו׳ כמו שטויה ביבמות׳ בכל קדש׳ לרבות את התרומה לפי שזו טבולת יום ארוך שטבל לסוף ז׳ ואין שמשה מעריב לטהר׳ עד שקיעת החמה של יום ארבעים של מחר תביא את כפרת טהרתה׳ והקריבו׳ למדך שאין מעכבה לאכול בקדשי אלא אחד מהם ואין זה הוא זה חטאת שבאתר וכפר עליה הכהן וטהרה מי שהוא בא לכפר בו הטהרה תלויה׳ וטהרה׳ מכלל שעד כאן קרוי׳ טומאה׳ אחד לעולה ואחד לחטאת׳ לא הקדים׳ הכתוב אלא למקרא אבל להקרבה חטאת קודם לעולה כך שנינו בזבחים בפרק כל התדיר׳ שאת לו שפחת וגומר שמונעים הן ולבנות זו מזו׳ בהרת מברורה טיי״ל בלעז וכן בהיר הוא בשמקי׳ אל אחר׳ וגומר׳ גזרת הכתוב היא שאין טומאה נגעים וטהרתן אלא על פי כהן׳ הפך לבן׳ מתחילה שחור והפך ללבן בתוך הנגע ומעומו שער שנים׳ עמוק מעור בשרו׳ כל מראה לבן עמוק הוא כמראה חמה עמוקה מן הגל׳ וטמא אותו׳ יאמר לו טמא אתה שער לבן סימן טומאה הוא גזיר הכתוב׳ ועמוק אין מראהו׳ והסגירו׳ בית אחד׳ ולא ירחה עד סוף השבוע ויוכיחו סימני עליו׳ בעיניו׳ במראהו׳ ובשיעורו הראשון׳ והסגירו שנית׳ הא אם פשה בשבוע ראשון טמא מוחלט׳ כהה

מסרה

פי׳ טהר׳ דסמיך לדמי רפי דסמיך לימי מפיק ה״א וסימן רמים מכוסי׳ ימים מגולי׳ תבא׳ ו״ו חס׳ וסי׳ בסרם אל תבא׳ את אימתי׳ ואל המקדש׳ גם כי התאנף׳ אשימה עלי מלך׳ בקמת רעך׳ בכרם רעך׳ כי תשה בדעך׳ וכתבת עליהן׳ תבא נא תמר אחתי׳ קרמאה׳ חדר בחדר׳ דמלכים׳ קדש ישראל ליי׳ אל השטן מאין תבא׳ אי מזה תבא ויען השטן׳ כי לפני לחמי׳ ברכת אבר׳ תבא כל דרשתם׳ וכל משלי דכו׳ במ״ר מ״ל׳ ובמלאת ב׳ חד חס׳ וחד מ״ל׳ וסי׳ ימי טהרה לבן׳ ובמלאות הימים האלה׳ בתרא מ״ל׳ תביא י״ג וסימן׳ נמסר בסדר משפטי׳ ממקור ב׳ חד חס׳ וחד מ״ל וסי׳ וטהרה ממקור דמיה׳ יי׳ ממקור יש׳ דמיה ג׳ ומ״ל וסי׳ וטהרה ממקור דמיה׳ והיא נלתה את מקור דמיה׳ וגלת׳ הארץ את דמיה׳ די ז׳בקריי׳ וסי׳ ואם לא תמצא ידה די השיב לו׳ ואם לא תשיג ידו׳ די מחסורו אשר יחסר׳ אין די בעד׳ ב׳ בו וא׳ ודי חלב עזי׳ ללחמך׳ אדם׳ וסי׳ ראשי פסוקי׳ וסי׳ כי יהיה בעור בשרו׳ להבל דמה׳ ביקר לא יבין׳ אד׳ ילוד אשה׳ תועה מדרך השכל׳ אדם ערום׳ אדם כליעל׳ וסי׳ אדם עשוק בדם׳ אדם חסר לב׳ אדם שת אנוש׳ ומראה ז׳ קמצין וסי׳ נמסר בסדר משפטי׳ צרעת הוא ד׳ וסי׳ עמק מעור בשרו קרמ׳ וראה הכה׳ את הבשר החי׳ צרע׳ הראש׳ וראה הכה׳ וראהו הכה׳ וטמא אתו׳ וראהו הכה׳ ביום השביעי׳ והנה נהפך הנגע ללבן׳ ביו׳ השביעי׳ אם פשה תפש׳ והנה פשה הנתק בעור׳ לא יבקר׳ והסגירו ד׳ וסי׳ והסגירו הכהן שבעת ימים׳ והנה אין כה שער׳ והנה אין בבהרת שער׳ וכבסו את אשר בו׳

המראה הוא בעין וכל המפרשי׳ אמרו שטעמו בעצמו והמעם כאשר היה׳ פשה׳ כעין נפוש׳ שנית׳ פעם שנית׳ כהה

רלבג

בקודמות ושטאה שנעת ימים אע״פ שלא תראה דם כי הוא מבואר כי אי אפשר׳ בלידה מזולת דם בלבי נאות לולדה ואולי לימיות כמותו לא הרגישה בו כיבי בלת תעתה מעשה ר״ל כיבי בלת מניה בי מעניין הבדות הוא בנשים אלי מה אלוה תרגיש הבדה בנא ומתה מראשה ואיבריה כבדים עליה ובכה דין ולת הלידה הוא דין ראייה בבדה שמעמא שבעת ימים ולא יותר אף על פי שתראה דם בכל הבגד ימים מה שאין בן בראייה הזאה כמו שיבאר׳ ובימים שבמיני יחול בשר ערלתו שבני מקבשה בעור׳ וכרון לאילנה לאדנו שבי׳ דשה שבע ויום טוב כשקל בשמיני בכן והוברכה בתורה לזהיר ולא הענוה בכאן כדי שלא נשאר שלא נאבי׳ התור׳ בכללה על ידי מעה רבינו ולזה לא תמצאים מה שמזכרה מזלת בשנים לאבריהם ושלשים יום ושלשת ימים עצר ונמר ר״ל שכל הלשים שתראה אחר ימי הלידה ב״לג ימים הבאים אחריהם הם דמי סהר ולא שמא עד שלאת ימי טהר׳ לדברנו מזה שלא״ש שלשים טהורים בזה הזמן הנו׳ הנה היא לינבה טהורה לקדש ולא לאקדש עד שלאכות ימי טהרה שבביא קרבנות׳ ולזה מבאר לכל הדברים והנה שבבה היותה בלתי טהורה לקדש ולאקדש שבה הוא שבני ליוקה מקוברים כפרה להשלים טהרתה אחר כי לתעלת בקדש ולאקדש בהטמאה בנשים יותר כמו שבארנו בפה שקדש ודלתי שבדש מבדלים שלהם דמי סהר ז׳ ימי הלידה אך אם לא שבלה תעת׳ נסתמת׳ תעיד ושעלו קצת המשקים היוצאים מעבה כמו שיבאר ולא אם נפסק אלא שמתים כבדמה ר״ל שתהיה נדה טומאתה בלבד׳ ר״ל יום בטומאת שבדה ולזה על פי שבדה׳ דם בבלם תפסר בסוף הי׳ ר״ל יום בשתרשן בשרה נשים ודין שמאתה בלבד הימים הוא דין שמאתה בבדה לכל הדברים ר״ל לשעה נטעלה ולא יותר׳ דיני הבדה שבאבר׳ ולא אבאר׳ מאלה בשמעק לבו בולד אם הוא זכר לא נקבה נפסק בו לבקשיר ומעמא לידה׳ ר״ל יום ולגם מעמא לידה׳ ר״ל יום

חזקוני

בדמי טהרה׳ נאמר׳ דמי׳ לא מפיק ימי מפיק ימים ימים לא נאמר׳ בלידה מזולת דם בלבי נאות לולדה ואולי לימיות כמותו לא הרגישה בו כיבי בלת מעמא ר״ל כיבי בלת בבדים בי מעניין הבדות הוא בנשים אלי מה אלוה תרגיש הבדה בנא ומתה מראשה ואיבריה כבדים עליה ובכה דין ולת הלידה הוא דין ראייה בבדה שמעמא שבעת ימים ולא יותר אף על פי שתראה דם בכל הבגד ימים אף שאין בן בראייה הזאה כמו שיבאר׳ ובימים שבמיני יחול בשר ערלתו שבני מקבשה בעור׳ וכרון לאילנה לאדנו שבי׳ דשה שבע ויום טוב כשקל בשמיני בכן והוברכה בתורה לזהיר ולא הענוה בכאן כדי שלא נשאר שלא נאבי׳ התור׳ בכללה על ידי מעה רבינו ולזה לא תמצאים מה שמזכרה מזלת בשנים לאבריהם ושלשים יום ושלשת ימים עצר ונמר ר״ל שכל הלשים שתראה אחר ימי הלידה ב״לג ימים הבאים אחריהם הם דמי סהר ולא שמא עד שלאת ימי טהר׳ לדברנו מזה שלא״ש שלשים טהורים בזה הזמן הנו׳ הנה היא לינבה טהורה לקדש ולא לאקדש עד שלאכות ימי טהרה׳ בקרבנות׳ ולזה מבאר לכל הדברים והנה שבבה היותה בלתי טהורה לקדש ולאקדש שבה הוא שבני ליוקה מקוברים כפרה להשלים טהרתה אחר כי לתעלת בקדש ולאקדש בהטמאה בנשים יותר כמו שבארנו בפה שקדש ודלתי שבדש מבדלים שלהם דמי סהר ז׳ ימי הלידה אך אם לא שבלה תעת׳ נסתמת׳ תעיד ושעלו קצת המשקים היוצאים מעבה כמו שיבאר׳ ולא אם נפסק אלא שמתים כבדמה ר״ל שתהיה נדה טומאתה בלבד׳ ר״ל יום בטומאת שבדה׳ ולזה על פי שבדה׳ דם בבלם תפסר בסוף הי׳ ר״ל יום בשתרשן בשרה נשים ודין שמאתה בלבד הימים הוא דין שמאתה בבדה לכל הדברים ר״ל לשעה נטעלה ולא יותר׳ דיני הבדה שבאבר׳ ולא אבאר׳ מאלה בשמעק לבו בולד אם הוא זכר לא נקבה נפסק בו לבקשיר ומעמא לידה׳ ר״ל יום ולגם מעמא לידה׳ ר״ל יום

בעל הטורים

ובלבים׳ בגמי׳ כלם ממוכים לא מטחרי׳ וכן יונה לא הזר׳ בכל מקום הקדים הקרים לבני יונה חון מכאן לעי אחיו מכאן אלא אחר׳ ואם יתנא יונה לא יקח חוץ לבני סבן זונו מתחבל בלוי ולאינו מודעוב לחם׳ מתקר׳ חבר לאחיו׳ מרקם׳ וכמיך ליה׳ ומבדה רמו כתמים הבלים מרק׳ מהורות׳ ומבר מזקר דמיה׳ בנגעים׳ ל״מגלי׳ דמים׳ מתקים בה׳ ממקר׳ ב׳ מתקר דמיה׳ יי׳ ממקור הבדלל׳ דורש מבלן׳ שבדה מחגי׳ בי׳ מטו׳ בכתיב ומבר׳ מזקר דמיה׳ לו׳ זו דמים מהורים הוי לומר דם בתולי׳ פלגת דהיירי בתלן׳ דמיה׳ שלשה מזקר דמיה׳ ונלבה הארץ את דמיה׳ ולא הכסה על הרוגיה׳ דלמקום גלוי ערוה׳ נשמיטות בדמים בדבריהם כי כלא בקום אים בל דעה זו לנחו בסם כן הדבר הזה׳ כהה

מ״ע ספורנו

בדמי טהרה׳ כי אם היותה דם נדות אינו מסוכת אל מבטיו אבל הוא מן הוסמות שקדמו ביני הדרון שבבר בתעמם׳ ונמשלם נגרת דם מותם הוסמות ומסמתם׳ מבדומים׳ כי הטומרו׳ ידבו בלידת הבקבה׳ וכפר עליה׳ כי כל יפי זוב מסמבתה תבריינה כל מבטבוניה מומו׳ אל מבקי כלי הזרע ומבלות׳ ולא תביה ראויה לקדש וקדמי עד שתביא כפרתה ומעבה אל מקדש׳ אלה כי יהיה בעור בבשרו׳ וזה יהיה נגוע אם לא יסבר הזרע מדם הנגוע׳ שלת לו מפחת לו בבדת׳ כלם מיני נגעת ומרמיהן לבן כמו בבא בקבלה׳ ואין בהן מיני הנגעת מבפרו הרוקים זולתי הטורבי׳ אם והלבנים והנתק׳ אמנם שאר מיני הנגעת המזוקים מבפרו מבם מרבן לבל הגוף בכלל והם נמים אל האודם והשחרות לא תמצאתם כתוב׳ כלל כי אלה סל מרחות לבלבם מבפרו ז״ל שבן שאת מתולדת בגדת ותולדתה בלתם בתוכחות׳ אל מבן כאמרם ז״ל (נדה ע״ב) בל מיא נגע אחר עד מרחות אלו מיבן אלא אם מזבן כמרב אבל שאר מיני בגדת מבפרו הרוקים׳ ולא יבין במו בבל ע״ב מזבן כמרב אם לא יהיה אמנו בתבלית הקלון ס״ל בבאר מדני מבדים הרעים אם מבל חטא בבנבת בבמבל הבמבה ומלבם ולא מבים בבם מבמה בלל׳ והוכח כי בל מי מילן אל מקו׳ להמבעל לא יבלה בא בן מבל יקרא מובא בענין תובל לבלן רעותים מובמות לך׳ והבינו מדונים׳ והבית הבים את מבמו׳ והבבן ובבו אל המבעם ובבבב בבל הבית אל המלבים יבא דבר מבינבה׳ ומעוקה אין מרבה אין בבה׳ אל אל מבן׳ בלבן לא יהיה׳ אבל אל אל מבן׳ בלבן׳ אל אל מבן׳ בלבן׳ אל אל מבן׳ בלבן׳

בעל הטורים

בלילי ד' נגע נרעת כי תהיה בארם. אין בתלמוד אשר יעמוד אם אף הוא כתיקון התורה ונמצאים בתלמוד תוספי. אשר כלם בתלמוד בתלמוד. והנה בתלמוד בתלמוד' מיירי בתלמוד' זרם שתפת' בתלמוד' שמעתא לה וזהו אשר אלו בתלמוד בתלמוד' מהיא שלמת בו כונבים ואם יאמרו לה סוף הילה בנגעי' ויעמוד אמת. כמו כנגעים לילדת לאחר שכל מי בתורה אומר' לדלת הולך מזרח והלה אומר' לולד אם תעיב מעשיך רצה מה בראתי למעלי מחק בתמה והיה בראתי למחלך ואם ארעת מעשי הרי נגעי' בלבד. הנה. בגיטין' לכן: דאמר הנגע בשן והנגע מפל כל דבר שלא אודע קולבכן כמו בכלן שהיה בגור עד פתה וכן הנגע היה בלה: ברעת תפרת. כ' אמר אירך פרוח תפרת והגל לאחר בספרות תפרת הנרעת כולו יגיל כי לא יטהר: הוקן.

מ"ע ספורנו

ויתפל' גם הכהן עליו ובלעדי זאת בהיו' על פיהם כל נגע יקרו טהיות עין בעדותם הפרמו' לכהנים כין נגע לנגע: ובי' בתוקם הטהין אתת לנגע: שמי' לוקו המקו' נדון בסיפני מיר כאר על פעלה וכן מקום פכון אם כי אמר' כמו' הטנעי מגאבר בטהין לו בטבוה לא ישאר עוד כמאו אכל יולד בתקופו הנ דופה לעור שתין עור מחלוף בדמיתא פרק בא מיתן. ולא שמעו ברוטמי: נתק.

אמרי נועם

לדותה דתן התורה אפילו דאתה כל שבעה בטמיני טהרה ובכשר מאטרין לוח לן אחר"ם אמתא הקבר אמילה פנם נדותה אם"ה מטאה ליגם שנעה מחרים מ"נ יולדת בדבה קטנה מ"נ שהמילה ולד אני תון דמי מאחר לזן כוי הקבר אמתא אמילה ח"ם לא מ"ם לפתיחת הקבר בלא לא מתמי מנטרין קדם לאומאה ורבי' מטמא תידן דמי לא כתיב קדם אייתי אומר כי ילדה וכר מטמא שלוטיה מ"ן ומה נקבה אמילה לה יתי מוכר הטמיה עליה מבוטיי' זכר אמטמיה לו יתי מוכר אינו לין שנעין לו מבוטיי' לכתי מנטרין קדם מ"ם יולדת בדבה קטנה מ"נ שהמילה ולד אני תון דמי לא אחר לאן אמר אמילה ולד אני תון דמי לא אחר לאן אמר אמילה ולד אני תון דמי לא אחר לאן אמר א

הטהרה ואמנם בקרבנות הבאים על חטא ימצא הענין בהפך שבאחל על חטאתו כמו שבארנו במס
מקדש ולאחר היה להיות כן כי כמו שהטבילה לא תכפל בהכפל הטומאות כן לאור שיהיה ענין
הקרבנות הבאים להשלים טהרת הטבילה אלא שהגלידות שיקרו לה אחר התחייבה בקרבן והם
אחר יחי מלאת יחי טוהר הלידה הראשונה תתחייב עליהם קרבן שנית וכן בזה האופן אבל על כל
בנים היא טהורה בחטאת אחד כמו שבארנו והשאר מהקרבנות חובה עליה להקריבם אבל אינם
מעכבים שהרתה וכפרתה • זאת תורה הילדת לזכר או לנקבה ר"ל ענין טומאת הלידה ויחי
שהרתה וקרבנותיה • ואם לא תמצא ידה די שה ר"ל שהיתה עניה אלא השיגה ידה לזה שהיתה
חובה עליה לקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת תור לעולה ובן יונה לחטאת
או הפך והיה זה כן כי מפני תכלות חטאת העוף לא נשלמה בו הטלת חטאת בשלמות ולזה ישלים
ההעלה העולה הבאה עמו כמו שבארנו בסוף פרשת נו • ולזאת הסבה חוב שיהיה החטאת
מחיין העולה כשיהיו שניהם מסוג העוף אלא שעל כל פנים כבר נשלמה זאת הכפרה בחטאת כמו
שבארנו לחעלה וכפר עליה הכהן ושהרה ר"ל שכבר תשלם טהרת' לתפילת קדשים ולהכנס לחקדש
בזה שיכפר בו עליה הכהן והיא החטאת כמו שבארנו • ולולם מה הסבה אשר בעבורה היתה
טומאת לידת נקבה יותר חזקה מטומאת לידת זכר עד שימי טמאתה הם כפל ימי טומאת הזכר
הנה הסבה בזה לפני דעתי מבוארת וזה שהאחר שיתהוה ממנו הזכר הוא יותר דק מהאחר
שמתהוה ממנו הנקבה וזה מבואר למי שעיין בחכמה הטבעית ולפי שהמותר מתיחס לבעל המותר
הנה יהיה בהכרח זה המותר אשר בלידת הנקבה יותר עב ויות כפבד וגם כן לחזק החום היסודי
בזכר ימשול על הדם להפכו לטבעו יותר ממה שימשול על הנקבה ולזה יהיה המותר יותר לב בלידת
הנקבה ממה שימצא ממנו בלידת הזכר • ואמנם סבת דמי הטוהר זהיותם בנקבה כפל מה שהם
בזכר ר"ל שימי טוהר הם בנקבה ס"ו יומים ובזכר אינם כי אם תלי זה המספר הנה הסבה בזה גם
כן איננה לפי דעתי ממה שיקשה וזה כי דם הילדת בטמא מפני היותו בלתי נאות להולדה כמו
שזכרנו בענין הטומאות והטהרות וכן הענין בדם הזבה והנדה כמו שבארנו ואולם אם ימצא
באשה דם יוצא ממקומה נאות להולדה הנה אינו ראוי שיטמא מזה הלד ואולם שכבר ימצא
ממקומו האשה כמו זה הדם אחר הלידה הנה זה מבואר ממה שאומר וזה שהוא מבואר שבאשר
שבטבע התחיל לעשות דבר מה לגד מה והמשיך זה הפועל זמן ארוך הנה לא יתחזק הטבע לעשות
הדבר ההוא להפך הלד ההוא תכף אבל יהיה זה בהכרח בלתי נשלם לו כי אם לאחר זמן ארוך ולזה
הנה כאשר משך הטבע זה הדם הנאות להולדה אל מקומו האשה להזון ממנו הולד והתחיל זה וזמן
ארוך הנה מן השקר שימשך תכף זה המותר אל הדמים להתבות ממנו החלב שבל ישלם זה בזמן
ארוך ולזה היה חלב הילדת בעת המשוך לידה בלתי נאות לפי מה שבארנו הרופאים כי הוא יותר
עב מן הראוי לפי אלא ימשך אליו עדיין הדם הנקי אשר היה נמשך אל הולד בדרום ולזה ישאר
בגיעת זה הדם הנאות להולדה מהמקומות זמן ארוך אחר הלידה ואולי שעלה החכמים האלהית
מזה ישלם לפי הנהות בזה הזמן אשר הנבילה התורה בזכר ובנקבה ואמנם היה זה הזמן בנקבה
יותר ארוך ממה שהוא בזכר לפי שהדם שתזון ממנו הנקבה יותר עב מהדם שיזון ממנו הזכר
וכן הענין בחלב הילדת נקבה עם חלב הילדת זכר כי המזון מתיחס ודומה לחזון ולזה הנה יקרה
לזכר לדקו מזונו שיתחזק. הטבע על מעיל הדם הנקי אל הדמים בחופן אלא יהיה מובע ממנו
דבר ברחם בזמן יותר קצר מהזמן שיתחזק על מעיכתו בנקבה כי יספיק לחזונה דם יותר עב
מהדם שיצטרך להיות ממנו חלב הזכר • והנה לחטוב שדמי טוהר היו נשלמים בארבעים
יום לזכר לפי שעד ארבעים יום לא נשלמה ידלת הולד ברחם לפי מה שהושב בחוש ואחר זה
יהיה מזון הדם הנקי הולבע לו מהמקור לך קודם זה לא יהיה ממזון לו שם כי אינו מזון לו מה
מבואר למי שעיין בטבעיות וכמו שזמן ההשתלות אל מי שימשך הטבע זה הדם הנקי ברחם הוא
ארבעים יום כן יהיה הענין בזמן מעיכתו אותם אל הדמים ואולם היה הזמן יותר ארוך בזה
בנקבה לסבה שזכרנו הנה זהו מה שנראה לנו בסבות מה שזכר בכלל בטומאת הילדת וטהרתה
והוא נפלא מאד כמו שתראה והנה היה סדר הטומאות מתן לפי מה שבארנו שחכור תחלה
תורת המצורע ואח"כ תורת הזב והזבה והנדה והילדת אבל הקדים לזכור ענין טמאת הילדת קדם
הזכירו ענין הצרעת להעיר אותנו כי הצרעת בא בסבת הדם הבלתי נאות להולדה כי כשתעבירה
האשה והיה העובר הזה מבואר זה הדם הבלתי נאות להולדה יקרה לזולד מהפסד שיהי' מצורע
או מה שיקרה לזה מהעפושים הנפלאים • ולאור שיתבאר ממנו ממה שזכרנו שלא יהי' לילדת
יחי טוהר ולא יחי טומאת לידה אם הפילה אם תוך ארבעים יום מעת הריון' כי אין שם עדין מותר דם
בלתי נאות להולדה כי אין העובר מזון עדין ואין שם ג"כ עדין מעיר' לדם הנאות להולד אל הקיקול
ואולם מ' ארבעים יום תעמוד ליד לזכר ז' ימים ולנקבה ואם ספק הולכין בזה לחמרי'
כמו הענין בתפלת שפיר מרוקם לפי שיש שם מותר בלתי נאות להולד אשר הוא סבת טמאת ליד'
ארבעים יום כן יהיה הענין בזמן מעיכתו אותם אל הדמים ואולם היה הזמן יותר ארוך בזה
בנקבה לסבה שזכרנו הנה זהו מה שנראה לנו בסבות מה שזכר בכלל בטומאת הילדת וטהרתה
והוא נפלא מאד כמו שתראה והנה היה סדר הטומאות מתן לפי מה שבארנו שחכור תחלה
תורת המצורע ואח"כ תורת הזב והזבה והנדה והילדת אבל הקדים לזכור ענין טמאת הילדת קדם
הזכירו ענין הצרעת להעיר אותנו כי הצרעת בא בסבת הדם הבלתי נאות להולדה כי כשתעבירה
האשה והיה העובר הזה מבואר זה הדם הבלתי נאות להולדה יקרה לזולד מהפסד שיהי' מצורע
או מה שיקרה לזה מהעפושים הנפלאים • ולאור שיתבאר ממנו ממה שזכרנו שלא יהי' לילדת
יחי טוהר ולא יחי טומאת לידה אם הפילה אם תוך ארבעים יום מעת הריון' כי אין שם עדין מותר דם
בלתי נאות להולדה כי אין העובר מזון עדין ואין שם ג"כ עדין מעיר' לדם הנאות להולד אל הקיקול
ואולם מ' ארבעים יום תעמוד ליד לזכר ז' ימים ולנקבה ואם ספק הולכין בזה לחמרי'
כמו הענין בתפלת שפיר מרוקם לפי שיש שם מותר בלתי נאות להולד אשר הוא סבת טמאת ליד'
אם לא יתכן שיהיו לה ימי טוהר על האופן המזכר מה שלא נשלמו ובלתי שיתחזק על
מעיר' הדם הנקי כמו שהתבאר הסד' שמתנה בזה ולזה ירא' שלא יהנה דין ימי טוהר אלא מבת
שיעביר הולד כי אז נשלמה בריאתו בחופן שיתחזק על ואת המעיר' כי כבר יתילדו אז בגופו מחוזק
עכולו אילים עשרים יתהוו ממנו העשרות ועל זה יהיה מזונו אז בשלם שבפנים • ודבר יי' אל משה
לאמר זכר כהן אהרן לפי שאלו אז לבניו יעבדו הענין הנעשים לטמא אז לטהר להבדיל אז
ואל אהרן • אדם כי יהיה בעור בשרו שאת אז ספחת אז בהרת וגו' • קודם שאת הנגע
להתלוות כמו שיתבאר בעור הבהרת שהיא בתכלית הלובן ונקראת שאת לפי שאין מראיהו עמוק מן
העור אבל מראה יותר גבוה • ולזה נקראת שאת והנה יקרא בהרת לפי מה שיורה עליו הגדל
הנגע שהיא לבן כלובן השלג ויקרא שאת מה שהוא לבן במדרגת לבוד נקי אל בשר ואם ספחת
בשאת לידת נקבה יותר חזקה מטומאת לידת זכר עד שימי טמאתה הם כפל ימי טומאת הזכר
הנה הסבה בזה לפני דעתי מבוארת וזה שהאחר שיתהוה ממנו הזכר הוא יותר דק מהאחר
שמתהוה ממנו הנקבה וזה מבואר למי שעיין בחכמה הטבעית ולפי שהמותר מתיחס לבעל המותר
הנה יהיה בהכרח זה המותר אשר בלידת הנקבה יותר עב ויות כפבד וגם כן לחזק החום היסודי
בזכר ימשול על הדם להפכו לטבעו יותר ממה שימשול על הנקבה ולזה יהיה המותר יותר לב בלידת
הנקבה ממה שימצא ממנו בלידת הזכר • ואמנם סבת דמי הטוהר זהיותם בנקבה כפל מה שהם
בזכר ר"ל שימי טוהר הם בנקבה ס"ו יומים ובזכר אינם כי אם תלי זה המספר הנה הסבה בזה גם
כן איננה לפי דעתי ממה שיקשה וזה כי דם הילדת בטמא מפני היותו בלתי נאות להולדה כמו
שזכרנו בענין הטומאות והטהרות וכן הענין בדם הזבה והנדה כמו שבארנו ואולם אם ימצא
באשה דם יוצא ממקומה נאות להולדה הנה אינו ראוי שיטמא מזה הלד ואולם שכבר ימצא
ממקומו האשה כמו זה הדם אחר הלידה הנה זה מבואר ממה שאומר וזה שהוא מבואר שבאשר
שבטבע התחיל לעשות דבר מה לגד מה והמשיך זה הפועל זמן ארוך הנה לא יתחזק הטבע לעשות
הדבר ההוא להפך הלד ההוא תכף אבל יהיה זה בהכרח בלתי נשלם לו כי אם לאחר זמן ארוך ולזה
הנה כאשר משך הטבע זה הדם הנאות להולדה אל מקומו האשה להזון ממנו הולד והתחיל זה וזמן
ארוך הנה מן השקר שימשך תכף זה המותר אל הדמים להתבות ממנו החלב שבל ישלם זה בזמן
ארוך ולזה היה חלב הילדת בעת המשוך לידה בלתי נאות לפי מה שבארנו הרופאים כי הוא יותר
עב מן הראוי לפי אלא ימשך אליו עדיין הדם הנקי אשר היה נמשך אל הולד ברחם ולזה ישאר
בגיעת זה הדם הנאות להולדה מהמקומות זמן ארוך אחר הלידה ואולי שעלה החכמים האלהית
מזה ישלם לפי הנהות בזה הזמן אשר הנבילה התורה בזכר ובנקבה ואמנם היה זה הזמן בנקבה
יותר ארוך ממה שהוא בזכר לפי שהדם שתזון ממנו הנקבה יותר עב מהדם שיזון ממנו הזכר
וכן הענין בחלב הילדת נקבה עם חלב הילדת זכר כי המזון מתיחס ודומה לחזון ולזה הנה יקרה
לזכר לדקו מזונו שיתחזק. הטבע על מעיל' הדם הנקי אל הדמים בחופן אלא יהיה מובע ממנו
לזכר לדקו מזונו שיתחזק שיתחזק על מעיכתו בנקבה כי יספיק לחזונה דם יותר עב
דבר ברחם בזמן יותר קצר מהזמן שיתחזק על מעיכתו בזכר ולזה לפי מה שהושב בחוש ואחר זה
יהיה מזון הדם הנקי אל הולד ברחם ולזה ישאר בגיעת הדם הנאות להולדה מהמקומות זמן ארוך
אחר הלידה ואולי שעלה החכמים האלהית מזה ישלם לפי הנהות בזה הזמן אשר הנבילה התורה בזכר וב

ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא · הנה שחין יורה לפי הראיה הגדל על מה שיפשט בו
העור בסבת חום שאינו חוס אם וכשהיה זה בסבת חום אם יקרא מכות אם לא וזה החוס
בכלל איך שיהי' הוא חוס ככרי ולזה לפשר שיתחדש ממנו העפוש במקומו ויתחדש שם גרעת אלא
שזה לא יהיה בעת שהוא מוגלא במקום השחין והיחוס הראשון אל יהיה אחר שהתחיל לעשות עור חלוש
ולזה אחר גרכת השחין הוא כמו שיתבאר · ולזה אמר ונרפא ר"ל שיהיה נרפא באופן שיהיה שם
במקומו מה שיראה לעור ואז יוכל להתחדש בו שאת לו בהרת ולזה לא יראה באחרו ונרפא שיהיה
נרפא בשלמות והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת · לבנה אדמדמת ר"ל שיהיה לבנה מעורב
מלבן ואדם בגד שיהי' הלובן המופלג ההוא משה לאודם כשייה מה ולאוי שבדע שהראיי' המעורבת
מלובן ואודם יראה גם בשאת אמר ר"ל והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת ומזה נשפט שהענין כן
בספחת הבהרת והשאת ויתבאר שזה המראה המעורב עם אודם יראה גם כן בגרעת עור בשר
שבאמור והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת בקרחתו או בגבחתו כמראה הגרעת עור בשר ובכלל הנה
מראית נגעי גרעת ראוי שיהיו בלתי מתחלפים באי זה מקום שיהיה מנוף הראש וזה מבואר עם
מעט עיון וכבר ביארו רז"ל איך נשפוט באלו המראין המתחלפין עם אדם לפי מה שקבלו בזה מפי
משה אדם מפי אדם והוא שבבר נקח כוס מלא חלב ונשליך לתוכו שני טפים דם אז יהיה מראהו
כמראה בהרת לבנה אדמדמת ואם השלכנו לתוכה לבנה טפים דם יהיה מראהו כמראה ספחת
אדמדמת ואם השלכנו לתוכו שתנה טפי דם יהיה מראהו כמראה ספחת הבהרת אדמדמת ואם
השלכנו לתוכו י"ו טפי דם יהיה מראהו כמראה ספחת השאת אדמדמת והיה זה כן כי האודם
להיות הפכיי ללבן באופן מה הנה יחבר לובן הנגע כשהתחזק עמו וכל מה שהיה המראה יותר
לבן ישאר יותר לבן וזה בלתי צריך אל ביאור ולזה יתב"ר שהבהרת היא יותר לבנה עם אדמומיתה
ואחריה השאת ואחריה ספחת הבהרת ואחריה ספחת השאת וזה דומה ליתם מדרגותיהם בלבן
ואולם שהמראה הלבן המעורב באודם יורה על הגרעת הוא מובאר מן החוס והסבה בזה כי מפני
שהיה שרש הוייתו מהדם המעופם הנה יקרה לו זה והוא היותר נמצא · ואלה הכהן והנה מראה
שפל מן העור · רוצה לומר שהיא בהרת מצד הלובן כמו שזכרנו בתחלת קדם · ושעלה הפך לבן
זה יורה על העפוש והחוס הנכרי כמו שהתבאר בתחלת קדם · ומאמרו הכהן נגע גרעת היא בשחין
פרחת · מפני החוס הנכרי אשר בסבתו נהיה השחין נפעל שם הרושם עד שהגיע ממנו זה
העפוש ולזה ייחס אותו לשחין לא לאפשר שבאמר שיהיה מיוחס לשחין במקרה כי אפשר שיהיה זה
העפוש תוך הגוף ולא משל הטבע לדחותו · כי אם בזה המקום החלוש שיהיה בו השחין וזה אמנם
היה לחולשת הטבע והעיין הראשון הוא יותר נאות כי לזה הבדילה התורה בין השחין והמכה
ולא כרפס זה עם זה ואלו היה מהעפוש אשר תוך הגוף היתה הסבה בשניהם אחת בעינה והנה
באלה התורה זה הדין בבהרת ומכה אלמד שכן הדין כל שכן בשאר מראות נגעים כי כבר זכרה
אותם בתחלת הענין אמר שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת · ואם יראה הכהן והנה אין בה
שער לבן · רוצה לומר שלא הפך הנגע שתי שערות ללבן · ושפלה מראיה מן העור והיא כהה ·
ר"ל שאין עמוק מראה מן העור ולזה אינה בהרת אבל היא בהרת כהה והיא מראות הנגעים :
והסגירו הכהן שבעת ימים · כבר התבארה הסבה בזה ההסגר במה שקדם ולמדתמו
התורה כי בזה הנגע שלבנותו כהה יבהג זה הדין · רוצה לומר שכבר יצטרך
להסגיר אף על פי שלא הפך שערו ללבן · ואם פשה תפשה בעור · רוצה לומר בעור השחין · לא
בעור הבשר כי זה הנגע הוא בחקום השחין · וחלקו הכתוב מגרעת עור בשר להודות שאינם
מצטרפים זה עם זה ולזאת הסבה לא יתכן להם שיפשו זה לתוך זה · ועתה אותו הכהן נגע הוא ·
רוצה לומר כגע גרעת כי הפשיון הוא סימן טמאה כשנתחדש אחר ההסגר כמו שקדם וכבר התבאר
הסבה בזה במה שקדם רוצה לומר הוא סימן טומאה ואם תתיה תעמוד הבהרת לא פשתה
גרבת השחין היא ושהרו הכהן ר"ל שכיון שלא פשה הנגע ואין בו סימן טומאה הנה יהיה זה הלובן
אשר נתחדש שם מקרה בעור ההוא מפני החוס אשר בסבתו היה השחין ואין שם עפוש בבשר אשר
תחתיו באופן שיתהוה ממנו גרעת ולזה לא יהיה זה נכנס בגדר הגרעת או בשר כי יהיה בעורו
מכות אם לא והיא מחית המכוה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה והנה זכר קצת מראות הנגעים והוא
הדין לנפתרים וקרא מחית המכוה העור החלוש שנתחדשת שם אחר שנתרפאה מהמוגלא אשר בה
והנה כל המשך בעניין המכוה שזה לזה שנאמר בעניין השחין ומה שאמרנו שם יתבאר כל מה
שנאמר בעניין המכוה לא יתחלף אלא שבבר אמר בסוף והיא כהה אחת המכוה היא מה שלא אמר
מה שיתיחס לזה בשחין והנה הבאור בו בשחין שהיא כהה שנשתנו מראיה אל לובן ולמשה מהלובן
שהיתה בו אלא שמראיתה מראות הנגעים והנה עם כל זה לא נשפט שיהיה זה נגע גרעת ואם
על פי שבבר יורה השתמות מראה שם עפוש בבשר שתחת העור הנה אינו באופן שיהיה גרעת
אבל הוא נגע אחר מתחדש בסבת המכוה ולזה לא פשה הנגע ולא נרפא שעדו אל לבן והנה יתבאר
שנגעי השחין והמכוה אינם מצטרפים זה עם זה ואינם עושים זה לתוך זה כי התורה חלקה אותם
עם היות דיניהם שוים להודות שנגעיהם חלוקים זה מזה ואין בהם הסגר כי אם שבוע אחד ואין
מחית בשר אי בהם סימן טומאה :

ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן · רוצה לומר בחיקום הבעורות ויהיה
באשה נגע החקן אם אין לה זקן ולא יהיה בראש אם לא היה לו זקן והנה זה הנגע
לקרא נתק ועניינו שנתקו מאם הבעורות בסבת איזו איזה שדלקה שיקרה מזמנה זה : ואלה הכהן
את הנגע והנה מראהו עמוק מן העור · רצה לומר שהוא במדרגת לובן הבהרת · ובו שער צהוב
דק יקר' צהוב הבשר שלבנו כלבע הזהב ויקרא דק בזה המקום כשהיה קצר ולקוי לא כשהיה ארוך
ודק ואיה זה כן כי זה הבשר הוא ראוי על עפוש הגרעת אשר קרה בסבתו הנתק אלו הבעורות מזה
המקום כי זה מין מה מהגרעת כמו שהתבאר · בסבת הרפואה ויקרא אותו · חולי הבעול והנה יקרה
מזה העפוש שלא יאות הראש הבעול · אל הראש להתרחב · ממנו שבר לא אם יתהוה ממנו תמי' הויה
חלוש · ולזה לא יקר' · לו שיאדך זה שזה החולי יקר' · מסרב · תתחדש בדם ולזה לא יתכן שתהי' ממנו
איזה בעבי נאות להמית האדם · אם לא באופן חסר ולזה לא יאדך לבעל' חזקו · ולאחת הבע' הנה
אם יתילד שם שער יהיה צהוב להתיחס זה הנגע לזה הדם המעופם · בזה באופן ולא יהיה שחו'
כנגע שער האדם הבדי · ואחרי זה היה זה הבע' הצהוב · הדק בנתק סימן גרעת כשהיה בו שתי
שערות בזה הנתק · כי שם הבע' לא יאמר בבחות משתי שערות · כמו שהתבאר בשרשים הכוללים
והנה לאחתמו התור' שלא על פי שיהי' לבן הנתק כלובן הבהרת לא נשפוט שהוא גרעת אם לא היה
בו שער צהוב דק והנה אין מתנאי זה הבע' שיהי' הנתק מהפך אותו בזה התוא' כמו הבעני' בבע'
הלבן אבל אף על פי שהי' שם זה הבע' קודם חדוש הנתק זה הבע' הנה הוא סימן טומא' וסבת
זה כי דקותו ויכיח שהאיל הבעני' הבעלה שם איננו נאות להמית הבע' · וכי יראה' הכהן את נגע
הנתק והנ' אין מראהו עמוק מן העור ר"ל אף על פי שאין מראהו עמוק מן הבו' כיון שאין בו שער
שחו' ר"ל שתי שערות שחורות ויהיה הבע' בלתי דק הנה יצטרך לאבע' לבתון ענין זה הנגע אם
הוא בסב' גרעת אם לא ולחדמו מזה שאם היה בו שער שחו' שלא ההוי' ר"ל שיאמת באורך לפי הראוי
הנה הוא מגיל על זה הנגע וכן למדנו מזה שאם לא היה בו שער לחו' דק לא נשפוט מפני זה שיהי'
טהו' אע"פי שחדא' עור הנגע אינו עמוק מן הבו' אבל יצטרך להסג' והנ' הבעבב בזה ההסג' התבא'
במה שקדם וראוי שבדע כי ענין הבע' השחו' הוא מתיחס לענין מחית הבם' הי' אלא שהמחי' סימן
טומא' והבע' השחו' סי' שהר' והנה דומה כשבו' דין המתיה ודין שבו' הנתק אשר סביבו דין שבו' הנגע
אשר סביב המחי' ולזה ראוי שיקרא הנתק הבע' השחו' כשבו' שהיה בעניני שבו' למיחת שתי שערות
כדי שיתכן ב היה בו שער לחוד דק ואין מוך לתת בעם לחה שהי' הבע' השחו' אשר באחצע הנתק
סימן טהרה כי זה מבואר' הסבה · ואלה הכהן את הנגע בראש הזקן · הוא שביבי לראש הנתק' והנ' לא פשה הנתק שאם פשה היה זה סי' שהוא מצורע כי זה יורה על שזה העפוש מתחזק
בגופו ולזה יחסך ממנו זה הנתק לבע' ולא היה בו שער לחו' ר"ל שער לחוד דק שזכ' בחה שקד' ולפי
שידענו מחה שקד' שהבע' הלחוד הוא לבדו סי' גרעת בנתקי הנה יתבא' שוא' ולא היה בו שע' לחוד
הוא תחוד' לו המחלק ולא' יטמא הנתק בבע' לחוד דק לו בבשיון ומראה הנתק אין עמוק מן העור·
ר"ל הנה בשלא היה בו ג' מאמי שו הבשיון הנה אע"פ שאין מראה הנתק עמוק מן העו' לא בשפוט

שיהיה טהור אבל יצטרך להסגר בחון ענין זה הנגע אם הוא גרעת אם לא · ואת הבחינה
תהיה בזה התאר שיתגלח שער ראשו או זקנו והנה לא הקפידה התורה שתהיה התגלחת בכתר
והשערות שהם סביב הנתק לא יגלח והם הסמוכות לנתק והנה אותה התורה זה כדי שיוכל הכהן
לבחון בהם אם פשה הנתק כמו שראה במה שאמרה התורה בזה ולזה הוא מבואר שאין התגלחת
מועבבת ההסגר כדי שיכיר הכהן הפשיון בזולת התגלחת כמו שנתבאר ממה שמכר בהסגר
הראשון בנתקים · והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים שבת כבר נתבארה הסבה בזה בחמה
שקדם ואלה הכהן את הנתק ביום השביעי להסגרו שהוא יום שלשה עשר מהראיה הראשונה
והנה לא פשה הנתק בעור · הא אם פשה הנה הוא טמא ומראהו אינו עמוק מן העור רוצה
לומר אף על פי שאין מראהו עמוק מן העור ואין בו סימן גרעת הנה יהיה טעון כבוס בגדים
ולא נאמר שיהיה דומה כדין הבהרת והנבת שהוא טהור ואינו טמא כלל אף על פי שבבר מראה עתה
שבבת זה הנתק לשער לא יהיה גרעת אבל הוא סבת הקרחות והגבחות בעינה אבל לא כל כבים
יטהרנו הכהן שבאמר שיהיה ואיר אותו הכהן וכבס בגדיו וטהר · ואם פשה יפשה הנתק בעור לחדמו
שהפשיון מטמא גם אחר הטהרה לא יבקר הכהן לשער הצהוב טמא הוא רוצה לומר שכיון שפשה
הנה הוא טמא אף על פי שאין בנתק שער צהוב דק ולזה לא יצטרך הכהן להסגירו לבחון אם
יטמא בו שער צהוב דק כמו הענין בראיה הראשונה אל נתק ואמר זה שלא מחשוב מבבי שטהרו
הכהן שיהיה דין הראייה הזאת דין הראייה הראשונה שאינה מטמאה בזולת שער צהוב והוא
מבואר שהשער הצהוב מטמא שלא בפשיון כי זה הדין היה גם כן בראייה הראשונה כמו שקדם ·
ואם בעיניו עמוק הנתק · רוצה לומר שהנתק שנטמא · בשער צהוב דק יתכן שיאמר
שעמוק בעיניו מפני היות לו מראה מוגבל והוא הצוהבות ואמנם הנתק בעצמו אין לו מראה מוגבל
אבל יטמא בלי זה מראה שהיה כשהיו בו סימני הטמאה ולזה יהיה זה המאמר בהכרח בנתק
שהוחלש מפני שער צהוב ושער צהוב למה בו נרפא הנתק טהור הוא כיון שאמר נרפא לחדמו שכב'
היה מצורע קדם זה ואמר שאף על פי שיהיה בו שער צהוב כיון שלמתו בו שתי שערות שחוריות
במקום הנתק הנה זה ראיה שער העפוש הדם ושב באופן שיתכן שיטמא ממנו השער לפי הענין
השבעי · וראוי שתדע כי אע"פ שבפלו אלו השערות השחוריות ונשאר שם הנתק והשער הצהוב הנה
הוא טהור כי אמרה התורה שהוא נרפא והנה תהיה נשירת אלו השערות לסבה אחרת זולת גרעת
כמו שיקרה הקרחות והגבחות בזולת גרעת :

ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות בהרות לבנות הם כתמים לבנים ואינם נגעי הש
רוש"ו ורוש בלע"ז אבל לבנים למעה מלובן אבנע מראות נגע גרעת · ראה הכהן והנה
בעור בשרם בהרות כהות לבנות · ר"ל שהם למעה בלובן מראות נגעים · בהן הוא פרוד בעור
טהור הוא · ר"ל שאין אלו הכתמים בסבת עפוש בבשר אבל הוא כתם בעור והנה הלים הבשקרי
נקרא רו"ש בלעז והוא ענין יקרה מבלבול ליחותיו ומרבוכם באופן בלתי שלם פרוד יקרה לעור
שתהיה מלתו מובבעים רבים לזאת הסבה כמו שהתבאר בסבבית :

ואיש כי ימרט ראשו רוצה לומר שער ראש קרח הוא טהור הוא לחדמו שלאי זו סבה שיהיה
נמרט שערו כיון שהוא קרח עתה שאין בעור ראשו שער הנה הוא טהור ולא יהי' דומ
דין הנתקים כי הקרחת יבא הרבה פעמים לאנשים הבריאים וכולם התורה היתה בזה לבאר לא
שער הראש בשלא היה בו שער דומו כשאר עור הבשר להטמא בנגעים · והנה ביארה התורה כי
זה המקרה כשיהיה במה שלחורי הראש יקרה קרחת וכשיהי' במה שהוא מפאת פניו יקר' בבחת
ודין נגעי הקרחת ונגעי הגבחת הם כדיני נגעי גרעת עור בשר אלא שאין בהם הסבת שער לבן כי
אין בהם שער ואין נגעיהם מצטרפים זה עם זה ולזה הבדילה התורה הקרחת מהגבחת עם היות
דיניהם שו' והסבה בזה להתחלף הנגע לאחורי הראש מהנגע הנדדין כמו שנזכר בספרי הרפוא' וזה
כי לאחורי הראש תחשול הלבנה ובנדדין ימצאו השחור והאדומה שהלבנה מקרבת לכל ג' מהם ואם
היה הפכיותה לאדומה יותר חזק ולזה יראה שהיה מהם מהנגעי' הוא מסבתו' להתחלפו'
המקבלים ולזה לא יצטרפו זה עם זה ולא יפשו זה לתוך זה הלא תראה כי בשחין ובמכוה הבדילה
התורה ג"כ עם היות דיניהן שוים להיות החוס הנכרי אשר בהם מסבות מתחלפות וכי יהי' בקרחת
או בגבחת נגע לבן אדמדם לא שיהיה קצת הנגע בקרחת ושלם שעורו במה שהיה שעורו ממנו
בגבחת או בשאר עור בשר הבלוה להם אבל יחוויב שיהיה כלו בקרחת או כלו בגבחת ולזה כפל זה
הענין ואמר בקרחתו או בגבחתו והנה למדנו מזה שהנגע הלבן מעשה עם היותו אדמדם ולזה
שמטמא' בהיותו לבן לבד וזה כולל בכל נגעי גרעת עור בשר אע"פ שלא נזכר זה שם כי הגרע' אמר'
בזה המקום הוא הדין גרעת עור הבשר כמו שיאמר כמראה גרעת עור בשר גרעת פורחת היא
בקרחתו או בגבחתו ולא נשפוט מפני זה שיהיה המרע העבר בקרחת או בגבחת בסבת גרע' אבל
ישוב הקרח או הגבח לטהרתו בהרפ' זה הנגע שנתחדש בקרחתו או בגבחתו ואע"פ שנשאר הקרח'
או הגבחת על עמדו · ולזה אותו הכהן והנה שאת לבנה אדמדמת בקרחתו או בגבחתו כמראה
גרעת עור בשר הרגון בזה שיראה אותו הכהן באופן ראיתו גרעת עור בשר להסגירו ולטמא' ולטה'
כי דיניה' שוים שלא שבזה הנגע לא יקרה שיהפך שערו ללבן מפני שאין בו שער ואמנם יטמ' בפשיון
ובמחיה וזכרה התורה זה המראה הלבן אדמד' בשאת ומאמנו בלחד שכן הענין בשא' מראו הנגעי'
ולזה כללה אותם תחלה במה שאמרה נגע לבן אדמדם ולפי מה שנתבא' בזה המקום שדין הקרחת
והגבחת הוא דין עור בשר הנה בלחד מזה שכב' יהבו בהם דין נגעי שחין ומכוה כמו הענין בשא'
עור בשר והנה אמ' אים בזאת הפרשה לפי שהקרחות והגבחות הוא יותר נמצא בו ולא יחצא באשה
כי אם על דרך הזרות הנפלא אבל בכ"פ יתבאר מעבב הענין בעצמו שדומו שזה לאיש ולאשה כי
בהפקד השער מלבו המקומות ישוב העור במדרגת עור בשר · והמלורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו
פרומים זה כולל כל מיני הגרעת והרגון בו כי כשהיה מוחלש לטמאה יתוויב שיהיו בגדיו קרועים
לבזותו והתועלת בזה הבזיון הוא מזה בתעורר על החסרון החומר שהוא סבת זה העפוש והפסד
ובעמוד מזה על אמתת מציאות הצורה · ולאשו יהיה פרוע · ראוי שתדע כי פריעת הראש תלחל
בכבים שונים וזה כי הוא יאמ' על הבבחות התגלחת ולא יקרא זה פרוע ראש עד שבבת מהתגלת
שלשים ויאמ' כל בטול הכסוי והגלוי הנהוג לראש וזה אם כשהו כלו הנה הבבית ממנו מה שהוא
נהוג שיתגלה ממנו ואם נגלחו כלו הנה הבבית ממנו מה שהוא מהנ מהנ שיתכסה ממנו ולזה הענין
השני ופרע ראש האשה ר"ל שיסיר הצעיף שהיא מתכסה בו ויאמ' שעלה מגולה והנה הרגון בזה
המקו' אינו לגדל פרע כי ג' שיהיה פרוע הראש בזה האופן תכף היותו שמא אל אם קרה שעמד
קודם זה מהגלות שלשים יום ולזה ראוי שתהי' הכונה בו אם גלוי הראש אם כסוי הראש ולפי שאת'
אחר זה ועל שפם יעשה שי' רה על הפלגת כסוי הראש יות' מהנהוג הנה יהיה הרגון בזה שיהיה
ראשו מכוסה באופן שיבבות ממנו הגלוי הנהוג · ועל שפם הוא השער שעל השפה והיתה הלוא'
שיכסהו כמו שיעשה זה לאבל והנה הטעם בזה הוא הטעם בקריעת בגדיו ולפי שאמ' זה הענין
בלשון זכר והיו קצת הדברים אשר בו בלתי נמצאים לנקבה כמו הבע' אם שאין ראוי שיהנו בנקב'
כמו קריעת הבגדים כדי שלא יתגלה בשרה ויבא זה לדבר ערוה הנה אין אלו הדברים מהנים
באשה כי אין ראוי שבלמד זה הדין באשה מזה שמזכ' בזה לאדם כי זה יותר בלתי ראוי בחק האשה
מזה שהוא בחק האדם · ושמא יקרא יראה בזה שיקרא שמא לאנשים שהוא שמא כלי
שיפרשו ממנו ולפי שאחר ושמא ולא אמ' ולזו למדנו מזה הענין מהנ בכל השמאים והתועלת בזה
מבואר' והוא מבואר מעצם הענין שבזה ראוי שתהיה האשה שזה לאיש · כל יחי אשר הנגע בו ישמא
למדנו מזה שבאשר סר הנגע סרה שמאתו כשיטהר · והנה סור הנגע יהיה אם בבבת רפואה
אם בבבת קצית הנגע והנה יטהר בקצית הנגע כשתהיה הקצה ההיא לא מבחירתו ואולם אם
היתה בבחירתו אינו ראוי שיטהר בה כי הוא החושא בזה המועל כמו שיתבאר במה שיבא אל הקצה
הוא שלא מבחירתו אם קרה שתהיה בהרת בבשר העלה כי הוא יוכרח לחול ולקון בהלת
וכן אם הענין נקצה במקרה שלא בכונה וכן הענין בתלית סימני טמאה · בדר ישב מחוץ
למחנה מושבו · למדנו מזה שהוא חוץ לשלשה מחנות רוצה לומר מחנה ישראל ומחנה
זה מבואר מה שקדם והוא מבואר שזה לא יכנס אלא בעיר המוקפת חומה כי התורה אמרה
מחוץ למחנה מושבו והנה המחנה האחד במה שהוא מחנה אחד הוא מוקף מחיצה והנה למדנו
מזה

תחתיה · במקומה: לרבת השחין · כתרגומו רשם שיחנא לאו רושם המוס הנגר בבשר · כל לרבת לשון הרגעת עוד הנרגע מחמת חימוס כמו ונגרבו בה כל פניס רי"יטריר בלע"ז: לרבת רייפר"יסמנט בלע"ז: מחמת המכוה · שנים"ניס בשחיתה המכוה נהפכה לבהרת פתוכה לו לבנה חלקה וסימני מכוה וסימני שחין שוין הם ולמה חלקן הכתו לומר שחין מלטרפי' זה עם זה נולד חלי גרים בשחין וחלי גרים במכוה לא ילוון כגרים: בראש לו בזקן · בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקו' שער לנגע שבמקו' בשר שזה סימנו בשער לכן וזה סימנו בשע' לחוד וכו שער לחוד שבהפך שער שחור שבו לבהוד: נתק הוא · כך שמו של נגע שבמקום שער: ושער שחור אין בו · הא אם היה בו שער שחור טהור ואין לריך להסגר שהשער שחור סימן טהרה הוא בנתקי' כמו שלו ושער שחור נמח בו וגו': והנה לא פשה וגו' · הא אם פשה לו היה בו שער לחוד טמא: והתגלח · סביבות הנתק: ואת הנתק לא יגלח מכיח שתי שערו' סמוך לו סביב כדי שיהא נכר אם פשה שאם יפשה יעבור הפערות ויגלח למקום הגילות: לאחרי טהרתו · אין לי אלא פושה לאחר הפעור מניין אף בשוף שבוע ראשון ובשוף שבוע שני ת"ל פשה יפשה: ושער

רביעי

וראה · כי כל ורחה הכהן הסגיר הסגיר לו והנה הכהן בוקף · והנה הכהן ראה · וכל ורחה הכהן שלא סגיר לו והנ"ל בוקף · סימן בהתחיל כל פרחה הכהן והנה הכהן ברביע בחיל הלה הכהן והנה פשה כי' פשה בשטא ·

חמישי אי קרחת לו אם מלוכה תחת לו · תגיין לו אם מקף מחלרכת · שהר כל' ניסי' חס' כמ"ב מלאיה לא פשה לון לחית והכ' פשה והנה לא פשה הנגע שלח והנה לון הלאה תשרה בעון ·

תזריע

ואם תחתיה פשה בעור הבשר לא פשתה הסגר הכהן אותו נגע צרעת הוא: ואם תחתיה פשה בעור הבשר ול

בעל הטורים

בהק הוא. זאת המלה ידועה בלשון חז"ל וחין ריע לו במקרא: ימרט. כמו ולחיי למורטים בעבור הסער שהוא סביב הלחייס: קרח. מגזרה לא תשימו קרחה. וטעם ראשו כלו: נבח. אין לו חבר חוץ מהפרשה הזאת והוא שם התואר ולפי דעתי שקרח הוא במעלה של הראש ולא הזכיר האשה הרבה שיש בה לא יקרח ראש' כי הסער הוא בדמות עשב: כמראה צרעת עור בשר. שהר הנוף: בגדיו יהיו פרומי. כמו קרועים להכירו ללכת במנהג משונה לו ע"מו כענין אבל על כן בגדיו יהיה פרומים וראשו פרוע והטעם שיתאבל על רוע מעשיו כי בעבור מעשיו בא לו זה הנגע: ועל פיס למעלה מהשפה והנ"ס מהפרס והעל ולא עשה שפמו: יעטה. בגדיו מגזרת עוטה אור והטעם שלא יזיק ברוח פיו: וטמא. פעמים שיאמר כן תמיד בעברו במסלה שים שם יסוד שיטמרו בני אדם ולא יגעו בו: כל ימי אשר הנגע בו יטמא. כי טמא הוא בתמת מלת בדד מפורש במגלת איכ': לו בשתי. לו בערב. ידועים ויתכן להיות גזרת בשתי מגזרת ותשופי את שהוא יסוד והעל כי השתות יהרסון וטעם ערב שיתערב עם השתי: לו בעור. כאשר הוא: בכל מלאכת עור. כמו מכבר ונאד: ירקרק. מגזרת ירק כי הענין כמוהו וזה בפול לחסרון וכן שחרחרת וי"א הפך הדבר: ממארת. כמו סילון ממאיר ואחר שסילון כמו קוץ יהיה מאיר כמו מכאיב והמ"ס הב' כמלת ממארת שורש ואינה מגזרת מארה. וטעם שלא בזבוי מסי ונאמר גפן יתכן שבכל הכתוב על ההוה הנמצא כטעם כי תראה חמור שונאך וכן משפט הסוס והפרד לו יתכן שלא יארע הנגע כי אם לגמר פשתים: הכהן

הזקוני

ושער שקר נמשך כו' וי"ו נמקים לו דומה מכה אחרי ואמו ומקבל אחרי ואמו מן הכנסים ומן העושים תקנו לא כאן לו שער עמד נשיני לו שער שקר נמשך כו שהור הוא. הולך ועמד בעיני לו נמשך בו שער שקר לא נאלם הכנר: ואיש כי יארע ראשו. לא הזכיר קרחה בראשה לפי שאין ראשה נקרח: איש. אין אלא איש אשה קטנה מבין פלאות לגמר ברוש בין קטנה לאם בין לאחר איש לשכין שלמעל איש פורע ופורס ולא האשה: איש ברוש. לכל דיני נגע דנעיל קאי כלומר מי שיש לרוש בא' מן הנגעים שכתובים למעלה: והכרוש. אפילו כ"ל שלאחר בו אם ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרו כאן ובגדיו יהיו פרומים וגו': בגדיו יהיו פרומים. יתלבל על מעשיו שנשנ"ל רוע מעשיו בא לו הנגע: ועל פיס יעטה לשפיק איש רע היוצא מפיו שלא לזרוק את הבריות: בדל יסד. אמו לשפם מעטו שפשפים מתקנו: מעון לתקנה מושבו. שפולי זה מתפשט על בני אדם הרגילים אצלו: מעון לתקנה מושבו. מושבו שם שבאן אחרו הטעם יוסב תק' הלילו והטעוד מוקד הפסור שמא שטמאר יוסב תק' הלילו והטעמת מעמ' הטמאר שאור: והנגע. רבי יוסי הגלילי אמר לעד על הנגעים פיסם מעונין שלשם שפנות: בנגע אמר לו בנגע פשתים. בני בנגעים לקדים אמר לפשתים לפי מדגר מלאכתו הוא פשוט מבגד פשתים אבל נשתי וערב הקדים בפשתים לגמר לפי שפשוטים על פשתים קשה הוא פעל אמר: לו בפשתי. לשון יצוד המלאכה כמו הפעות על פס שהוא יפה: לו בערב. על פס שהוא מערב פשתי' יפה: נקי ופקו

מ"ע ספורט

בהוה לבנות. לעשה פעולה קרוס בינה שהנו מכמיל: והבנד כי יהיה' בו נגע בדעת. פעמה שמין ספק בו שלא יהיה זה בסכנת בשום פנים כי בנגל לא יקרו אלה הדברות הבשונות אם לא פנד מלאכה תעשה כי בנגעים שונים בנוגה לו אלא בנוגה וזה מגד ליזה מסה שיקרה בסמיים הנוגעים לו בעלאכת שמיתן לו בהתפעלות הנגל הכביש ובבר בזה הקבלם שלא יהוגו בגעני בגדים ואלתי הלבנים בלתי בגעים כלל. מעגם בשיר הכתוב שלפעמים יהיה זה בשלא בגדים ובגעים וזה לבעיר אין בבעלים על פנירות שביים כמו בשפרו ז"ל שיקרה בעין הבגיעית כאמרים בא ולאה בתה קשה מקשה של שביעית אלם נוסא ו. ותן בגירו' שביעית הוף מוכר את פעלליו לא בתים סוף מוכר שהוא וכו'. ובכל זה בחשלת ה' על עמו ומן קבלו ז"ל שאין בגדי מוכרי ע"ו פעמים בגעים וזה כי לא נם הענין בחנוני הוא התכלית שבכמן בעניות בפרס בעניות הנעשים כי הוא לבנו מוכן תבלם לגיו' דופה לבורח כמוסכלות וכעבעיות כאשר הביר הוא ית' בתורה בגלמנו כדאותנו ויבלק זה בכל אחד פאיסי האדם בבגלו האיסי הנקרה בלם אלהים ובכאן הבתיריי הנקרה דעות אלהים כי אחד לבדו בנבראים הוא בעל בתיריה ובאשר יתפורר להתבונן מניאות נורמו גדלו ומוכו אשר בו הוא רב חסד ואמת ובכם מעשה בדקה ומעשים. ואחר שהתבונן והכיר זה ילך בדרכיו לעשות רצונו כרצונו הנה זה בלי ספק ובוקה לבוראו יותר מכל שאר הנבראים והוא התכלית שבכונן אמת הבורא המעניה כאמרו ונדיק יקוד פולם. ובאשר לב יתעל בסה את האדם מזה בהיותו נשמע אל הבא בתשלוה הנפשי' בכל פעולותיו הו בקנתה להתרבל ברצון בוראו הו לבתקומם עליו יהיה הטבע אליו נגתי מו אלתי בתי כבי הטבעם הטלבי בתמרו כי לא מנדיק רשע ובאשר יקרה זה לאדם בשנה שיגע אתו הנה ית' בתיבו בפי הוא לבדו מוכן תבלם לגיו' דופה לבורח כמוסכלות וכעבעיות כאשר הביר הוא ית' בתמרו

בצמר או בפשתים · שלא יאמר לו של שלשתים זהו פשוטו ומדרשו יכול יביא גיזי צמר ואניני פשתן ויערפם עמו ת"ל היא בחם תשרף אינה צריכה דבר אחר עמה אם כן מה ת"ל בצמר או בפשתים להוציא את האומריות שבו שהן ממין אחר אומריות לשון שפה כמו אומרת: את אשר בו הנגע · יכול מקום הנגע בלבד תלמוד לומר את אשר בו הנגע יכול כל הבגד כולו טעון כבוס ת"ל הנגע הא כיצד יכבס מן הבגד עמו: אחרי הכבס · לשון העשות: לא הפך הנגע את עינו · לא כהה מחראיתו: והנגע לא פשה · שמענו שאם לא הפך ולא פשה סמא ואין צריך לומר לא הפך ופשה הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה לו ת"ל והסגיר את הנגע מכל מקום דברי ר' יהודה וחכמים אומרים בו' כדאיתא בתורת כהנים ורמזתיה כאן ליישב המקרא על אופניו: פחתת היא לשון גזמא כמו בחמת הפחתים כלומר שפלה היא נגע שמראיו שוקעין: בקרחתו · בגבחתו · לתרגומו בשחיקותי' לו בחדתותיה: קרחתו שחקים יסנים ומפלי המדרש שהולך לגזרה שוה מנין לפריחה בבגדי' שהיא טהורה כאמר קרחת וגבחת בגדים ונאמר קרחת וגבחת בבגדי' אם להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור לכך אחז הכתוב לשון קרחת וגבחת ולענין פירושו ותרגומו אמר משמעו קרחת לשון שיליס וגבחת לשון חדש' כאילו נלחב בחריתו לו בקדמותו שהקרחת לשון אחורי' והגבחת לשון פני' כמו שכתוב ואם מפאת פניו לכן תרגומו ויצטבע וכן כל כבוסי בגדים לשון מפאת פניו ויורד מן הקדקד ולאחריו כך מפרש בתורת כהני: וקלע אותו יקרע תקום הנגע מן הבגד ויערפנו: פורחת היא · דבר החוזר ונומח: בתם תסרפנו · את כל הבגד: וסר מהם הנגע שאם כשכבסוהו בתחילה על פי כהן סר ממנו הנגע לגמרי: וכבס שנית · לשון טבילה תלמוד של כבוסין שבפרשה זו לשון לבון ויתחוור חוץ מזה שמינו ללבון אלא לטבול לכך תרגומו ויצטבע וכן כל כבוסי בגדים שהן לטבילה מתורגמין ויצטבע:

חטלת פשה כי תזריע

זאת תהיה תורת נגוע · מלמד שאין מטהרין אותו בגלילה: אל מחוץ למחנה · חוץ לשלש מחנות שבמחנה שם בימי חלוטו: חיות · פרט לטריפו: טהורות · פרט לעוף טמא לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטפוטי דברים לפיכך הוקקו לטהרתו צפרים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול: ועץ

בעמר או בכיתנא · שם הפעל שלא נקרא שם פועלו מהבנין הכבד הנוסף: פחתת · אין לה אח במקרא והיא ידועה בלשון חז"ל ומעמו מסרון הוא שאירע בקרחת הבגד לובנבחתו והגאון אמר שפי' בקרחת הפאה האחרת כי בגבחת היא מפאת פני הבגד א"כ יהיה קרח מאחור הראש ויפה פי': ואם תראה עוד · הפחתת וכן פורחת היא ואחר שאמר תסרפנו באר כי מקום הנגע לבדו יסרף: וכבס שנית · מצוה לכבסו פעמים: וסר מהם הנגע וכבר סר מהם הנגע וכבר הראיתיך רגיס פמוהו ומלת וכבס פעל שלא נקרא שם פועלו: זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר · מפרש סמוכים יש ובמקרא ה' בגדורי חיל מלאכת עבודת בית וכלים סמוכים אל השם שהוא סומך לכל הטופלים:

אמר ויבבל השם כי יחל תורת המסאה ויאמר רבי יונה הספרדי המדקדק כי נגעה נגע תצרע' מן הנרוע הוא הפוך והיה ראוי להיותו מרפא הצרוע מנגע הצרעת ולמה נהפוך דברי אנשים חיים בעבור חוסר דעתו והלא שם כתוב כי נרפא הנחק טהור הוא ועוד כי נרפא הנגע · ונתעם והובא כמו חבירו כי אחר שיסור נגע הצרעת לא יראה להכיל מה שמחייב: ולא הכהן אל מחוץ למחנה · אע"פ שהחדו הכהן לא יכנס אל המחנה או במדינה על שיתן טהרתו ויצאו כל אשר בזה: ולא הכהן · אינו כהן גדול והגה נתבדר פי' אז אל אחד מבני הכהנים: ולקח למטהר · הכהן יקח משלו ויש אומ' המצורע יתן' ותי"ן התפעל מובלע בדגשות הטי"ת והוא על משקל אים מתהלל: שתי צפרי · כל עוף יקרא צפור והגה יקח כל עוף שימלא: חיות · ולא מתות: טהרות · שלא יקח מהטמאות: ועץ

בעמרא או בכיתנא · אוֹרַת כָּל מָאן דְּמִשְׁתַּשְׁאָ אֲרֵי־ סְגִירוּת מַחְסַרְא הִיא בְּמַרְאֶה תִּתּוֹקַד: וְאִם יֶחֱזֵי כַּהֲנָא וְהָא לָא אוֹסִיף מַכְתָּשָׁא בִּלְבוּשָׁא אוֹ בִשְׁתִּיָא אוֹ בְעַרְבָּא אוֹ בְכָל־ מָאן דְּמִשְׁתַּשְׁאָ וַיְצַוֶּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֶת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנָּגַע וְהִסְגִּירוּ שִׁבְעַת יָמִים: וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֶת־הַנָּגַע וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנָּגַע אֶת־ עֵינוֹ וְהַנָּגַע לֹא־פָשָׂה טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ פְּתֶרֶת הִוא בְּקָרְחָתוֹ אוֹ בִגַּבַּחְתּוֹ: וְאִם־רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בַּהֶה הַנָּגַע אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־ הַשְּׁתִי אוֹ מִן־הָעֵרֶב: וְאִם־תֵּרָאֶה עוֹד בַּבֶּגֶד אוֹ־בַשְּׁתִי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ בְכָל־כְּלִי־עוֹר פִּרְחֹנֶת הִוא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ אֶת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנָּגַע: וְהַבֶּגֶד אוֹ־הַשְּׁתִי אוֹ־הָעֵרֶב אוֹ־כָל־כְּלִי־ הָעוֹר אֲשֶׁר תְּכַבֵּס וְסָר מֵהֶם הַנָּגַע וְכֻבַּס שֵׁנִית וְטָהֵר: זֹאת תּוֹרַת נֶגַע־צָרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפְּשָׁתִּים אוֹ הַשְּׁתִי אוֹ הָעֵרֶב אוֹ כָל־כְּלִי־עוֹר לְטַהֲרוֹ אוֹ לְטַמְּאוֹ:

ס"ז · במ"ה סימן

פרשה

וידבר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: וְיָצָא הַכֹּהֵן אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נֶגַע הַצָּרַעַת מִן־ הַצָּרוּעַ: וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי־צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ

פרשה

ומליל

יְעַם־מִשֶּׁה לְמֵימָר: דָּא תְּהֵי אוֹרַיְתָא דְּסִגְּיָרָא בְּיוֹמָא דְּדַכּוּתֵיהּ וְיִתְיֵתִי לְוַת כָּהֲנָא: וְיִפּוֹק כָּהֲנָא לְמִבְּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְיֶחֱזֵי כָּהֲנָא וְהָא אִתְּסִי מַכְתָּשָׁא דְּסִגִּירוּתָא מִן סְגִירוּתָא: וְיִפְקַד כָּהֲנָא דְּנִסְבּוּן לְמִדְכֵּי תְּרֵתֵי צִפָּרִין חַיָּין דַּכְיָן וְאֵעָא

ויקברו אתו בשדה הקבורה אשר למלכים דר"ה הצפור כל צפו לשון עוף חס'במ"ב מל יוסי' וצוה הכהן ושחט · וחטא את הבי' נברי כלם מלאים במ"ב חס'ומים'בלק כן צפר מלך · האמינה עדי בנו צפר · וכל נבי'ופתבי'חס'בין נברי בין עופי:

זאת תהיה תורת המצורע · מלמד שאין מטהרין אותו בגלילה: אל מחוץ למחנה · חוץ לשלש מחנות שבמחנה שם בימי חלוטו: חיות · פרט לטריפו: טהורות · פרט לעוף טמא לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטפוטי דברים לפיכך הוקקו לטהרתו צפרים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול: ועץ

רלבג

כרע שמשה כשאנו אחד לנגעים ומכיס לארבעה ושיעור אחוזה אינו מקום מסוים כי הוא יקרא בילו כרע שאר מינים ויסנים כלם ובמים ויזה כמו שיזכור אחר זה וזה לא יתכן בקשות מסוים כי סעור אנכעות סיד אחר בשם תהיה מלקיפה הוא קרוב מסוים · ואולי שהיה זה האחוז המין מתכו שיקרא אחוז שמש לא סמין שיקרא אחוז עם שם אחר כמו אחוז יון אולאחוז מדברי כי שהודה זכרה אחוז שמש ושיעור הנגע שיעלם אין בקום מסוקל כי שלא ראוי שיהיה באחוז שיקרה בו אלו המינים ויטוהו לקיף בו לנאסר הייה ראוי לנגעים מקקר שם אלו המינים קשירה מה ולא תפרכם בכבסיה ובזכבה וזה לא יתכן בקשות מזה הסיעור לפי מה שנראה בשם והוא שמש את הכהן ושמש את הנאסר · אין הדמון כזה שמשיה בנגעים בכהן והשמיטה בכל אלה כי כבר נמצא אחר זה לנאסר הנגע אלא זכר מיסיה מביינים נמצא על יד כהן והם מעולות מבואר מעביינים אלא יתכן מעשוקה כי אם שם על יד כהן והם לקיימם אלו המינים ומכילתם כלם והמהלה אל המצורע ולזה הוא מבואר שבבר בזכר כזה המקום כהן לבעיר מעזאת המעלה יקשיב להיות הכל על יד כהן ולזה יהיה הקרבן בזה כי הכהן יכול להביא אלו הנגעים אלו ויותר המינים הבאים מעמדן ומעמד אחד מעמד כלי קרש על מים חיים · רולה לומר מיעמד דם הנאסר אל כלי קרש על מים חיים · אלא שלא מעמד אם הנאסר מעמד אל כלי קרש על מים חיים אבל הנאסר אל מים חיים · אלא לומר מיעמד דם הנאסר אל כלי קרש על

יצטרך שיעשה על ידי כהן לפי מה שהגבלנו מתחת שלאחר הכתוב ושהרו ולפי שזה הנגע הוא
על פני הבית שהוא חוץ לעיר הנה הוא מבחוץ שלא יהיה שלוח על פני הבית אם היה בבית
חוץ לעיר אבל יתחייב מזה הלמון שיצא מתוך העיר על פני השדה · וכבר הטהר את
בנדיו · לטהרם מן הטומאה הראשונה ואף על פי שכבר ישב לטמאם אחר זה בלבשו
אותם הנה הטומאה ההיא באופן מה למעשה הטומאה הראשונה כמו שיתבאר · וגלח את
כל שערו · הנה התגלחת היא על ידי כהן כמו שנזכרנו ואחרו כל שערו רוצה לומר כל שערו
אשר בכל גופו שהרי אחר אח' זה בפרשי השער · את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו שהם
כלם בכלל מהגוף ולזה לא יצטרך לגלח השער שבתוך החוטם והוא מחוייב שלא ישאירו ב' שערות
בשערות שיתחייב בהם התגלחת שאם נשארו שתי שערות לא עלתה לו תגלחת שבאח' את כל
שערו · ולזה ראוי שלא ישאר שם מה שיקול בו שם שערות והוא שתי שערות לפי מה שהתבאר
בשרשים הכוללים · ורחץ במים ושב' ואח' יבא אל המחנה · הנה זאת הטבילה תהיה אפי' במי
מקוה כי לא אח' במים חיים ויטהר בה מלמעלה בביאה ומלמטה משכב ומושב לא ישמא כי אם
הטומאה' שבכרה התור' אחר זה היא שהוא מקבל בגדים במגע ולזה הוא מבחוץ שהוא מטמא
מדיין אדם וכלים במגע ולא כלאד מזה שיטמא במשא כי יש שם מי שיטמא במגע ולא ישמא במשא
לחולשת טומאתו כמו שיתבא' בפרשת שמיני ואח' זה גם כן יותר להכנס לפנים מן המחנה · ושב
מחוץ לאהלו שבעת ימים · הטעם בזה הוא להפריש מאשתו כי המשגל הוא מחמם שיוצא לו
בהתלהבו החום היסודי ואולי יהיה זה סבה להשיבו לעניין חולי ולפי שאין המשגל מזיק לאש' בזה
האופן כי זרעה הוא לא בלתי מבושל והיה מאת' התורה בזה בלשון זכר לאחרו שאין הדין מוסג
באשה כי היא מוחרת בתשמיש המטה והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו
ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח בגלח כבר בארנו שהתגלחת היא מעשית בכהן וכנס את בגדיו ורחץ
את בשרו ושהר הנה בזאת הטבילה יטהר לכל הדברים של חולין זולתי לקדשים ולתקדש שלא יטהר
לפי שהוא מחוס' כפרה כמו שנתבא' ביולדת ותשם כלתר זה הענין ולזה אח' שהגלחת הנאת
קדבמתיו וכבר עליו הכהן וטהר ולזה אמר שכב' היה שהוא לבדו מה לא אחר ושב' וביום השמיני
שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ראוי שתדע כי מה שאח' בזה וביום השמיני
אין הדלון בו שאם לא הנעל אלו הקרבנות אז לא יוכל להכנס אחר זה להנלים שהרתו אבל לקחה
התורה אותו אחרון היות' קצר מיתכן שתשלם בו שהרתו · והנה יקח הכהן לאשם ויקריבהו לאשול
הנ יוכן אל שיקריב חטאתו ועולתו לכפ' עליו מטומאתו כמשמש עא' מחוסרי כפרה המתיחין קרבן
זה כי יוסבי שהיה הנפו' הכפו' הנשחם בחוק חטאת בתכלית האחרון עד שלא היה קרב מחמו דב' לאחנה
לקטרון הח' שהוה עליו הנה היה ראוי שיביא אחרת מה שישלם בו באופן מה שאסר בחטאת
הלאמון ואח' יאות לו להקריב חטאתו ועולתו ולא היה באזי שיסמוך על החטאת הראשון להשלים
שהרתו לסבה שזכרנו עם שלחוק מומאתו שכב' בשא' עוקא אחר החטאת הזאת באופן שהוא חטא'
בנדים כמו שקדם והעמיד הכהן המטה · את הלים המטה · ואותם לפני הש' פתח אהל מועד הכ'
יעמיד הכהן את המצורע המטה · חוץ לעזרת ישראל בכ"ב פתח החזרה ופני המטה · לגד המערב
שהוא לפני הש' כי לא יוכל להכנס אח' מזה השיעו' קודם שישלם שהרתו ומה שאח' ואותם אין
הדלון בו שיעמיד · גם בן הקרבנות ומה שהיה שעמיד עמהם מהשלת והשמן כי לא יתכן שיאחר' בהם
העמדה אבל הדלון בו שהוא ראוי שיהיו מוכנים שם כל הדברים האלו להנלים שהרתו · אם ידלה
שתשלם לו בהשהרה הנה ומה שאח' האש את הכבשים הנה יקרבנו אבל יהנה זה · ולשה ובקשן כי דבר
אחר זה על הראש המצורע · וכפר המטה · חטאתו שיעבה אחי זה שיהיה המטפל · ונגב בו זה
הדין · אחר אשה אשמה קרבנות שהיה נוהגות בלשה כלים כמו שיתבא' בעניין זה מזה ואף
על פי שכבר היה הנ' נעם' כמו פתחון המועד מחוכה במו שיתבא' הלבנו · ולקח הכהן את
הכבש האשם והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף תנופה לפני הש' לפי שהכהן היה
אז בחזרת העבודה הנם הזאת מבחוץ · כי התנופה היאה שהיה הכהן מוליך ומביא ומעל' ומוריד
הכבש ולוג האשם במו הענין בפר' התנופות ושחט את הכבש זה מבחוץ · ולזה יהיה הנאכל מחמו
באכל לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה כי הוא קודש הקדשים ולקח הכהן מדם האשם ונו' הנה לא
זכרה התורה מה שיהיה בחוצה מדם האשם והתלנים גם לא זכרה הנאכל לבהנים מחמו להשענה
על מה שביארה מזה בתורת האשם וראוי שבעיין לי זה מהבתיות הדם תהיה ראשונה אם יתן
ראשונה על המזבח ואח' על המזבח אז הכך זה והנה יתבא' שהוא ראוי שיהיה ראשון מה שיהיה
לחוצה כמו שהיתה החלנים קודם אכילת אח' להבנים כי המנהג מזה לשם יתעלה מתי' הנשאר
לאדם ומה שהיה מדם אחרו בנ"ל אל דם האשם אז אבא' אמם · ולזה שקדם בנ' לגבי המטה · ולזה לא על פי
שבתקבת הדם משם קדם את הבתיבה יתכן לתת והשמן בבהנות המצורע ואזמו בתופן המזב' ולפי
שאחר ונתן על כף הכהן השמאלית ולא אחר על כפו לחדמו שהוא ראוי שתהיה זה על כף כהן אח'
אלא שלא זה מעכב וזה שכבר תמצא בפרשה הבאה אחר זה ונתן הכהן מן השמן אשר על כפו שם
מזרה שלפנר שיעשה זה בכף כהן עצמו והבאתר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטה וכפר
עליו הכהן לפני הש' לחדמו שראוי שיהיה זה הענין לפני הש' ל"ל שיהיה שהיה לגד המערב
מזרח הנתיב' היא מעבבת הכפר' ולזה אחר יתן על ראש המטה' וכפר עליו הכהן הא אם לא נתן
ולא כפר ועשה הכהן את החטא' וכפר על המטה' מחמאתו ל"ל שאח' זה יוחר לו לאכל קדשי ולהכנס
למחנה ואולם העול' אינה מעכבת השהר' כמו שזכרנו בפרשת חלבת ואחרים אם' הקרבת העולה
והחטא' וכפר עליו הכהן ושהר לתחיבת החטאת בשו אחר מנסדר המבר עשלם הבפרה והשהר'
לטהר ואחלם לתה הוא שהקרבנות בו' האוכן את הבעלה' והנמרי הלבלאי אב' בזה לפי מנסגנו
ומשגתם ונמצא כי מפני מה' חטא' המצע' יתן לו' מחמו' בחבלי מהחורת' על החומר הבסר
ולזה לא היה מחמו דבר להשם יתעלה ולא לכהנים וגם לא היה מחסר בו המצורע לחסרומו כמו
מחכר הנפ לא היה ראוי שתבא אחרו עולה מהיה כלה לשם יתעלה כי אין הלים הזה בחלדגה

שתקובל מחמו עולה כי היא תבא אחר שלחות הטהר' ולזה בא אחריו אשם המחוה על הצור' הזרא'
מה ולזה היה מדרש דמו לחטה וסביב והיה' הולאת האשם בזה המקום לפי הנלאה לנו כי מהצור'
בזה הדמוחה לחטהר כמו שבא ההפסד אבל החמר ולזה היה' נתינת הדם והשמן מהכף השמאלית
על אלו התבדים הימנים כאלו יאמר בי מהצור' היתה זאת הדליל' מהשמאל אל הימין כי השמאל
מוזה על הטמאה וההפסד · ואלי הוא נטייה ממנהג הטבעי והיתה נתינת הדם והשמן על אלו
התבדים שהם קצות הגוף והם מפני זה חלושים · ויתנו להן המותרות לזאת הסבה ועם זה כאשר
תעש' הצור' פעולת' נשלם שבפרים ידחה העפוש והפסד גם מאלו המקומות החלושים והנה יהיה
משמן שבע פעמים לפני הש' להעיד כי הכחות השוקעות מהגדרים לפי מה שבתן מהם הש' יתע'
מהכח ביום הנלאם הם שומרים האדם בעצמות מכמו אלו הפסדים וזה המכון מהם זולם היה
שיהי' בחקר' סבה באופן מה לכמו אלו ההפסדין כמו שזכרנו ולזאת הסב' היה לתמה' לזה האשם
להומיע כי התמעות הסבוביות הם התחלות לתמעות הישרות ולתמעות המורכב מהם לפי מה
שסודר ביום בבא לארץ ושמים וזה כי ההולבה והחובלה מעידות על התמעות הסבוביות האלהיות
והמעבבות והבעלה' וההורד' מורה על תמעה מהמרב' ואל המרכז ואלו התמעות המחלות סבות
שאר התמעות הקודמות כמו שהתבאר בטבעיות והנה היתה זאת הפעול' המור' על הצור' בשמן
שבאר רשומו זמן ארוך והיתה הפעול' המור' על האחר האש' בשמים שלא ישא' רשומם כי אם מעט
כי אחלי שהוא מפלת האחר הוא מעט ואולם הבריאות שהוא אלד הצורה הוא מאדיי ולזאת הסב'
היה התקדשה בחשיבות השמן והנה היה השמן מהם ראוקה ולמעלת המשמח בו מה שאין כן בשמן
אשר ימשח בו המטהר מהצרעת ואתכם יתן הכאר מהשמן על כפי השמאלית על ראש המטהר
בהבנתו הימנית לפי שהראש לקדרותו ותפעל בקלות מתבארון מחוש היסודי · והריתו שלא יאחר
מהרבועים ובאלו יעיד בזה כי הצורה בהיות בעולתה שלהה תשאר הראש מהבדים עם סלוחות
לקבל הרעותים אלד החאר הזה כלו לפי מה שהשרשנו בזה מהנה הענינים להעיד על הסלוחות
הצורה ושמחמה יהיו הסוכות והבפסדים יהיו בסבת החאר ולפי שדם האשם מורה על הבריאות
שהוא אלד הצורה לא יבאר הרוצו כי אם בכבש כמו שבארנו ולזה ואף אם שהדם שמורה על
ההפסד הוא דם העוף להיותו בעל חי חסר כמו שבארנו ולזה יחוייב שיהיה זה הדם השני שמורה
על הבריאות דם בעל חי אם והוא ההלך אשר יולד בעל חי בגופו ולזה לא יתבן שיהיה תור לא
בני יונה ולזאת הסבה תמצא בחלוקע עני שיביא חטאתו ועולתו מן העוף אבל אחמו יהיה בבא
עכ"פ ואם לא הוא ואין ידו משגת רוצה לומר שלותו הוא באופן שאין ידו משגת לכל אלו הקרבנות
ולפי שאין המטהר ראוי לחטאתו ולעולתו ולמנחתו אשר בהם הכבל בין לא לעשיר כי אם אחד
הביאו אשמו הנה יודע אז לי זה קרבן יתחייב להביא שאם היה אז עשיר יתחייב להביא קרבן
עשיר אף על פי שהעני אחר כך ואם היה לא יביא קרבן עמי אף על פי שהעשיר אחר זה ולפי מה
שהתבאר בשרשים הכוללים יתבאר מהדם המוחל לזרק בספע אותו בזרק ולזה כיון בשתתו בם
האשם יחול עליו חייוב היות הבאת שאר הקרבן ואז יבאו אם ונתחייב לתביא קרבן עשיר אז אבל
ושאל מה שמכר בזאת הפרש יקריב כל הבנים אשר בהם הנגע לא החלק מאם שקדם לבו מהחלק בקרבנות
עשיר והנה שם וזבלה התורה על הפדר המכר בקרבנות עשיר להעיד בי בחבל מכון ולזה לא יתבאר
זה הבחוזם כלל ואם יתחלפו הכ"ח אשר מהם והיה הקרבנות וכמות המנחה ·

כי תבואו אל ארץ כנען ישר שאין בעבי בתים מהבתים אלא בארץ ישראל ונתתי נגע
צרעת הבית יחם הש' לאשם ויעל' נתינת נגע צרעת כי הוא סבה אל מה שיתקדש
באופן מה ולא על פי שאין הדע מתחדש מחמו בעצמות כמו שיתבאר בקדמותיו עם אשר אם זה
שיהיה הנגע מתחדש בבית על האבנתה אם להראותם האולר הנבו' שם כמו שאחרו ז"ל לא נשאר
העומדים שם מהמפולת וזה שהם ישבי בבתים אשר לא בבאים ולזה היה לאמר שיהיו רעועים
ונכונים אל הבפילה לרוב זמן הבנין והם לא ידעו זה ולזה היה הש"י מראה בבית הזה על בר
האבנתה זה ההפסד אשר לבית בקירות הבית והנה היה מראה זה הנגע יקרבן לו אדם לבי'
בעינה שזכרנו בנגעי בגדים וכלי שר · בבית ארץ אחוזתכם · למדנו מזה שרוצה שלם יהיו המחלים
בנגעים לפי שלא בתחלה לבגדים ולא אינה אחזה לאיש מיוחד שיתחר בה ובא אשר לו
הבית כנגע מראה לי בבית ולא יאחר נגע מראה לי כי האשפה בזה לכהן הוא · ומזה הבהן ופנו
את הבית בטרם יבא הכהן לראות הנגע ולא ישמא כל אשר בבית לאחר מזה שם לאחר ראות
הנגע על מיבנו הבית כדי שלא יגיע בזה נגיד לבעל הבית ומזה החקוש אלמד שם לאחר ראיית
נגעי אדם לזאת הסב' ולזה לא יראו הנגעים בשבת ולא כי"ט כדי שלא יקרה מזה נער לבעל הנגע
ביום שהיה ראוי שישמח בו · ואחר כך יבא הכהן לראות הבית · לאחדנו שאחר הבית שבעת ימים
הנה בארנו הסב' כאיתי' ההסגר שבעת ימים · ומה הכהן ביום השביעי ולזה ושבר פשה הנגע
בקירות הבית · הנה הפשיון הזה יהי' בכל אחוזת אם היה סחוק אז כנגעים אם היה מוטלב כי זה
יול' על התפשט זה הפשוט שם כמו שבארנו בנגעי בגדים · ולזה הכהן · ותלנו את הבנים אשר
בהם הנגע · למדנו מזה שלא יבא זה הדין אלא כאשר הנגע על אחר מבנים לבל הבתים ולאלו
היה לראות כן כי מפני שהבית הוא מקבץ הבנים הנה לא יתכן שילקח ראוי אחם על כלל הבתים
אם לא הי' זה ההפסד בשרשים אחם כי הם הקבון הראשון והנה זה הענין בבנים דומ' לענין
נגעי בגדים הנה כי בנגעי בגדים ישרף כל הבגד כאין שפשה הנגע לא אחקוש הנגע לבד וכן אם
פשה הנגע בבית ישרפו כל הבנים אשר בהם הנגע לא החלק אחם שבו היה הנגע והנה לא יהי'
הבגד בנגעי בגדים אחר הפשיון לפי שאין הבגד לבד אחר כמו הענין בבנים שהם
חלק מהבית ולזה יצטרך להסגיר בחזרה אחר הפשיון בחזרה אחר זה בראות אם בשבר נגע
נשפה על הפשט ההפסד בכללות הבית ומ' אחקוש יתבא' מהענין בנגעי בגדים בשמי ההסגרים
הראשונים בראבי אחר בהם הנגע כדין הבגדים שבהם הנגע ואחנם קנדה הקודה בזה בהשפעה
לבגד בשם שהוא בבח דבריה ולזה הוא מבואר · אחם לא פשה הנגע בהסגר הראשון ופשה בשני
ההסגר הסני תבלן הבנים אשר בהם הנגע וקצה הנגע מבית הנגע ועל אם הבית ומהבית אחם
מלאים עליה הבתים בבתים הסגר אלשה שנאות מה שאין כן בנגעי בגדים ולבנים שהכנו ואם בהסגר
בראשון לו אשר הנגע אינו מעם · הסגר ולפי שלא אחשר לבנים מחקוש · הנגע כמו הענין בבגדים
קולף אחזו · ואם עמד בעינו ולא פשה מסגירו פעם שני ואם כהה קולף מחקוש הנגע כמו הענין
בבגדים ואם עמד בעינו ולא פשה חולן וקולה ומה כמו הענין בבגדים שיטרף לו כלולות הבגד

ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזוב. מה תקנתו ויתרפא יטפיל עצמו מגאותו כתולעת כאזוב: עץ ארז. מקל של ארז: שני תולעת. לשון של למד בבועה זהורי: על מים חיים. נותן אותן תחלה בכלי כדי שיהא שם לפור ככר בהם וכמה הן רביעי׳: את הצפור החיה יקח אותה. מלמד שאינה מוגלה עמהם אלא מפריש לעצמה לאכל העץ והאזוב כרוכין יחד בלשון הזהורית כענין שנאמר ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב קיחה אחת לשלשתן יכול כשם שאינה בכלל אגודה כך לא תהא בכלל סביל׳ תלמוד לומר ובכל אותם ואת הצפור החיה החזיר את הצפור לכלל בכיאה: ויש מחזן להלן. שאסור בתשמיש המטה: את כל שערו וגומר. כלל ופרט וכלל להביא כל מקום כמשם שער וגרמה: וכבס אחת. לחטאת: ושלשה עשרונים. לנסכי שלשה כבשי הללו שחטאתו ואשמו שלו מצורע טעונין נסכים: ולוג אחד שמן. להזות שבע ולאחן מעטן על תנוך אזנו ומתן בהונות: לפני יי׳. בשער נקבה ולא בעזרה עצמה לפי שהו׳ מתוכר בפרי׳: והקרי׳ אותו לאשם. יקר יבא לתוך העזר׳ לשם אשם: להניף. שהוא טעון תנופה חי: והניף אותם. את האשם ואת הלוג: במקום אשר ישחט וגו׳. על יד המזבח בצפון ומה תלמוד לומר והלא כבר נאמר בתורת אשם בפרשת לו את אחרן שהאשם טעון שחיטה בצפון לפי שיצא זה מכלל אשמו לדון בהעמד יכול תהא שחיטתו במקום העמדתו לכך נאמר ושחט במקום אשר ישחט וגומר: כי כחטאת. כל החטאת האשם הזה הוא לכהן כל עבודו התלויות בכהן הוא זה לחטאת שלא תאמר הואיל ויצא דמו מכלל שאר אשמות ליתן על תנוך ובהנו׳ לא יהא טעון מתן דמים ותמורים לגבי מזבח לכך נאמר כי כחטאת האשם הוא לכהן יכול יהא דמו ניתן למעלה כחטאת ת״ל וכו׳ בתורת כהנים: תנוך. גדר מתלעי שבאזן ולשון תנוך לא נודע לי והפותרין קורין לו ביינדר״ום: בהן גדול: לפני

רלבג

פשוט כי אין הענין אצל לנדר כמו אלו שלאחר׳ שאם אצל הפיקם כי כמו שיבא הסכרם נאסיר אצל אסכנים יאוכו לתקנו כמיקום אנשים אחרים ושאר לאמר כך כשיבא הסכרם לאסיר אצל מהבנד יאוכו לתקנו כמיקום כי אצלי מתקום אחר ואחר הסגירו שניים לשפט על כללות הכים והשליכו אחרן אל מקום לעיר כל מיר מעמא כין מוקפת מוקה כין בלתי מוקפת מוקה ואחנם האדם לא יצא אלא מקום לעיר מוקפת מוקה שלאחר כו מקום לאחנה ובמה שהוא מקום לאחנה והמקום כמה שהוא מקום לאחר הוא מוקף מפיגה. ודאוי שיתבאר מזה שכן הענין בענין הכנד המכונע כי אין כיניהם הכנל אצל נאנין הסכנר הסליחי כמו שבארנו ואולם אכרה הפורה זה הדין באנשים לפי שהם יותר מפוקים אצל היה ראוי שתהיה מפוקה יותר קלה לפי מה שהפרשנו בענין הטמאות והטהרות ומעני זה היה אפשר שבאלה מהם זה הדין לבנדים וכלי עור אל מקום טמא באלו תאמר המקום שיטלו הם הבנדות ומה שיעמה להם מהטמאו׳ ואת הבים יקצים מבית סביב ומה שיקלף מעבר אחר מקום כו בנאים סביב הבנה. ולקחו אנשים אחרים והביאו אל מקום באנשי׳ ומבר אחר מקום כים. יתבאר מזה שאין ראוי שיבא אנשים מקום אל יבא אנשים מקום אל מי מבכרים מקלף ראוי שלא יבא אנשים שיבא ולא המבר לקום מזה הבים. עכשו שבאחר אנשים אחרים ומבר אחר והבה הבנה היא להבלים הבית מה מבר בכנה אלון אנשים והקישה והבה אחרים התורה בלשון רבים אלון אנשים והטלבתם ומשיבה המבר והקישה אנשים ומבאתם. ואולם לקיחת המבר והמיקה זכר בלשון יחיד לזהרות שאם היה זה הפתל מבוקש לביתו אבית הבית מביהם מבאלין בכל זה זולת בלקיחת המבר אחר ומעוה הבית אחינו מיפל בו אצל בבל הבית מבראה בו הבנה. ואם יבוא הבנה בו׳ עד שאל הוא הבה מה שאחר ובא הבה וראה והבה מבה הבנה בבית, ראוה לאחר אחר ההבנר ביום הטביעי וזה שבבר אחר אחר זה ואם בא יבא הבה וראה והבה לא מבה הבנה בבית אחר הבוה ואם לא היה אם הבנר מה ואם הביאה מיבא הבה לראות אל הבית ומבה אין בו בנגע ולזה הוא מבואר שבבר. יסגיר הבית אחרי הבוה אומה שבעה ימים ואם נראה אם נראה אם הבנה בנגעי בנים הבה בשקום שבראה מבראה אחרת היה לבלולת בנים והבית כלו יהיה מבאל לא מבוקו לבד ויתבאר בזה מקדם בבנגעי בגדים שאם נראה הבנה באנשים שאמרו אם אחרים יהיה אנשים אם אם אחר אנשי הבית אין אחר אנשי הבית אין אחר אל אנשים. ובאן אל הבית את אנשיו ואת כל עבר הבית ואחר בו הבנה ומוכן אל מבאו אל אנשים שאמרו אל כל אנשים. ואם הבית את אנשיו ואת כל עבר הבית אחר בו הבנה ומוכן אל מבאו אל אנשים שאמרו אל כל אנשים. ובאן אל הבית אנשים בנים בנוסר אל אל בבית אנשים ועבים ועבר והיה בלומן מה לדברים בעלי מבורה. הבלמה והם בעלי הבפם כי אנשי אל אנשי הבית הבלוה לו ולבדנו מזה שאין דין בנעי בנים בנוסר אל אל בבית אנשים ועבים ועבר והיה זה כן לפי מהות כלי. ולזה בלומן מה לדברים בעלי מבורה. הבלמה והם בעלי הבפם כי הם כלים כמו מהבאר בשבעות. ולזה יעשלו אנשים מבד מה שהם אל אל מי שאין אנשים אחרים לבוחלה כמו מקדם והבה יבבל הבית מבבדים והעור בלקיחת מתי נבורים לבעבר כמו הענין בלדם מה שאין כן בבגדים וכעור כי הם יעבר׳ אנשים אנשים בבגדים ובלי אנשים אנשים אנשים

לפני יי׳ אל פתח אהל מועד · על מקום דם האשם · שהוא בתוך ובכוהנות : יעשה הכהן את החטאת · היא הכבשה כתורת כל חטאת : והעלה את העולה · היא הכבש ומנחתו שהוא עשרון ויש אומרים שכל המנחה יקריב לעולה ובתחלה האשם שהוא החמור : וטהר · אז יהיה טהור ככל הטהורים : לל · יש בגוף כמו דלות ורעות אשרי משכיל אל דל ככה דל בן המלך ויש דל שאין לו ממון : וידבר

קדם יי׳ : ומשאר משחא די על ידיה יתן כהנא על רום אודנא דמדכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון ריגליה דימינא על דמא דאשמא: ודישתאר במשחא די על ידא דכהנא יתן על דישא דמדכי ויכפר עלוהי כהנא קדם יי׳ : ויעביד כהנא ית חטאתא ויכפר על דמדכי מסאבתיה ובתר כן יכוסית עלתא: ויסיק כהנא ית עלתא וית מנחתא למדבחא ויכפר עלוהי כהנא וידכי : ואם מסכן הוא ולית ידיה מרבקא ויסב אימר חד אשמא לארמא לכפרא עלוהי ועשרונא סולתא חד דפיל במשח למנחתא ולוגא דמשחא: ותרתין שפנינין או תרין בני יונה די תדביק ידיה ויהי חד חטאתא וחד עלתא: וייתי יתהון ביומא תמינאה לדכותיה לות כהנא לתרע משכן זימנא קדם יי׳: ויסב כהנא ית אמרא דאשמא ית לוגא דמשחא וירים יתהון כהנא ארמא קדם יי׳: ויכוס ית אמרא דאשמא ויסב כהנא מדמא דאשמא ויתן על רום אודנא דמדכי דיסיגא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון ריגליה דימינא: ומן משחא ירק כהנא על ידא דכהנא דשמאלא: ויזי כהנא באצבעיה דימינא מן משחא די על ידיה דשמאלא שבע זמנין קדם יי׳: ויתן כהנא מן משחא די על ידה על רום אודנא דמדכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון ריגליה דימינא: ומן משחא דיתיר מן משחא די על ידא דכהנא יתן על דישא דמדכי לכפרא עלוהי קדם יי׳: ויעביד ית חד מן שפנינא או מן בני יונה מדתדביק ידיה: ית דתדביק ידיה ית חד חטאתא וית חד עלתא על מנחתא ויכפר כהנא על דמדכי קדם יי׳: דא אורתא די ביה מכתש סגידו דלא תדבק ידיה בדכותיה: ומליל

לפני יהוה: ומיתר השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה: ועשה הכהן את החטאת וכפר על המטהר מטמאתו ואחר ישחט את העלה: והעלה הכהן את העלה והמנחה המזבחה וכפר עליו הכהן וטהר: ס ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן: ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה: והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן אל פתח אהל מועד לפני יהוה: ולקח הכהן את כבש האשם ואת לג השמן והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה: ושחט את כבש האשם ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית: ומן השמן יצק הכהן על כף הכהן השמאלית: והזה הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה: ונתן הכהן מן השמן אשר על כפו על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית על מקום דם האשם: והנותר מן השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר עליו לפני יהוה: ועשה את האחד מן התרים או מן בני היונה מאשר תשיג ידו: את אשר תשיג ידו את האחד חטאת ואת האחד עלה על המנחה וכפר הכהן על המטהר לפני יהוה: זאת תורת אשר בו נגע צרעת אשר לא תשיג ידו בטהרתו: פ וידבר

לפני יי׳ · כנגד בית קדשי הקדשים : ולת המנחה · מנחת נסכי׳ של בהמה : ועשרון סלת אחד · לכבש זה שהוא אחד יביא עשרון אחד לנסכיו : ולוג שמן · לתת ממנו על הבוהנו׳ ושמן של נסכי המנחה לא הוזקק הכתוב לפרש : ביום השמיני לטהרתו · שמיני לכפרים ולהזאת · עץ ארז ואזוב ושני תולעת : על מקום דם האשם · אפי׳ כתקנת הדם גורם חלת המקום גורם : ונתתי

מ״ע ספורט

אמרי נועם

מסרה

תנוך ה׳ בתורה וסי׳ ושחטת את האיל · ב׳ בו׳ ושיח׳ משה מדמו · ויקרב את בני אהרן · ולקח הכהן מד׳ האשם · ומית׳ השמן אש׳ על כפו · ושח׳ את כבש האש׳ · ונתן הכהן מן השמן · ואת המנחה ה׳ נמס׳ בסר׳ פקודי · המזבח ה׳ עסי׳ והעלה הכהן את העל׳ וא׳ המנח׳ · וישחטום הכהנים דד״ה · וישחטו הבקר ג׳ בפסו׳ דד״ה · וכל הקטר׳ דכוו׳ במ״ג המזבח וסימ׳ והרים ממנו בקמצו · וא׳ העל׳ המציאו אי׳ · ויקרב את המנחה · דל ודל ידל · י״ב פתחין נמסר בשפטים סימן ו׳ נבי׳ פסי׳ וידל ישראל · ועשרון ג׳ חס׳ בקריי׳ וסימ׳ ועשרון דומה אשר תעשה על המזבח כבשים · ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח · ועשרון דובראשי חדשיכ׳ תקריבו עלה ליי׳ · בלול ד׳ נמסר בסדר תצוה · והאחד ד׳ וסי׳ והנה הקטן את אבינו ועשה אתם הכהן · ושתי תרים דואם דל הוא דמצורע · השן האחד מוצק · על מקום ג׳ וסי׳ על מקו׳ דם האשם · כי הכרבים פרשים כנפי׳ · ושש מעלו׳ לכסא דד״ה · מן בני ומן בני ד׳ וסימן ואם מן הצוף · ועשה את האח׳ מן התרי׳ · ויאמר יי׳ אל בני ישראל הלא ממצרי׳ · הנגע הובישה התאנה · ובל ד״ה דכוו׳ מן בני ומן בני כ״ז סבני וסבני וסי׳ נמסר שם נבי פסו׳ ויהיו בני אלם אנשים · ואת האחד ד׳ וסי׳ את אשר תשיג ידו · ועשה הכהן את האחד · והלוים יסמכו את תגיין · וישם את האחד בבית אל :

דזקוני

רלב״ג

בשמן

שלישי חמישי בשהן

מחוברים ואם דל

הזכרי

על המטה

ורבי יאשיה

ורבי

בשמן

דרבר

השומן' מלוקו וכן הענין בימי רבינו לפי שלא לאסור בהם שיהיו בלא מלוח ואינה וכן הענין בכל'
וכל המרכ' אסר ירכב עליו הזב ישמא כאלו תאמר המרדעת והאוכף ומה שידמה להם והנה אין
טומאת' באופן שישמא המוגע בהם לשמא בגדים שעליו שהרי אחר אחר זה וכל המוגע בכל אסר
יהיה תחתיו ישמא עד הערב ולא אחר שיכנס בגדיו ואחמכם ישמא המרכב האדם בחשא לשמא
בגדים שנאחר והמושא אותם יכבס בגדיו וזהו ההכלל שיש בין משכב ומושב למרכב ר"ל שמשכב
ומושב מטמאים האדם במגע לשמא בגדים שעליו בנגעו בו ואולם המרכב ישמא האדם במגע לא
לשמא בגדים שעליו וכולם מטמאים האדם בחשא לשמא בגדיו ר"ל המשכב והמושב והזב וחזבו
ויקיו ומרכבו שנאחר והמושא אותם יכבס בגדיו והנה אחר זה בלשון רבים אחרי זכרו כל אלו
הטמאות להעי' שכלם מטמאים בחשא בזה האופן וכבר התבאר שהמשכב המרכב ומטמאים זולתם
בג' פנים אם כשיגע בהם או כשישאם או כשישאהו ואלו שתדע שהמשכב ישמא אך שהיה
ר"ל אע"פ שהיו שם כלים רבים נאותים למשכב זה תחת זה הנה ישמאו כולם יחד שבא' וכל המשכב
זה יהיה אע"פ שקצ' הדברים הם בלתי מקבלים טומאה כאלו תאחר שהיו המשכבות תחת אבן
ושבב עלי' וכן הענין במושב ובמרכב וזה מבואר' מלשון התורה בזה ולפי שהמשכב והמרכב והמושב
מטמאין מפני שנשאו הזב הוא מבואר שבאי זה אופן שישאהו ישמאו וזה יהיה אם כשישכב בהם
או כשיזב עליהם או כשירכב עליהן או כשיעמד עליהן או כשישבו גופו עליהם או כשיתלה גופו
בהם כי בכל אחד מאלו המינים ישאהו ולפי שאמר והיושב על הכלי אסר יזב עליו הזב ובגדיו
בגדיו לחדנו שבכל הפנים שהמושב מטמא מהזב הוא מטמא מי שיגע עליו ר"ל יושב או רוכב
או שוכב או עומד או כשבן אולה ואפילו היה המושב המטמא תחת הלבן כי הוא מתמא
מהזב בזה האופן כמו שקדם ולפי שהמושב והמרכב והמשכב המטמאים מן הזב הם מטמאים
אולתם באלו הג' פנים ר"ל שהם מטמאין אם כשיגע בהם או כשישאם או כשישאהו הוא מבואר
שהזב יותר ראוי שישמא בכל אלו הפנים וכבר באדה התור' כמה שקדם שהזב מטמא במגע ובמשא
ולא באדה עדין אם הזב מטמא מה שישאהו אבל באדה זה כמה שאמרה וכל אסר יגע בו הזב
וידיו לא שטף במים ובגם בגדיו וזה שלפי אסור שהלבן בזה לבא שהוא מטמא במגע לשמא בגדים
מבבר באדה זה כמה שקדם כמה שאמר והמוגע בבשר הזב וגו' ולזה יהיה הלבן באחרו וכל אסר
יגע בו הזב שישאהו מזאת התלוקה כשאדה התולה לבאר מענין הזב והנה הוציאו בלשון נגיעה
לבאר שכמו שלא ישמא במגע אלא בבגלה מגופו כן לא ישמא מה שישאהו אם לא נשאהו בבגלה
מגופו ולזה זכר בזה החקוק ידיו שהם בבגלה מגופו לבאר שלא ישמא הזב מבשיאותו הדברים כי
אם בבגלה מגופו והוא מבואר שכבר תתכן לשון נגיעה בבשיאה כי כל כשיאה בבגיעה אם בחלצעי
אם בזולת אחצעי והנה הלבן באחרו וידיו לא שטף במים שלא ליקן בשרו ואחמכם אחר זה בלשון
נקיה כי הטבול לא תהיה לידיו לבד אבל לכלל גופו וזכר ידיו כי בהם תהיה הנגיעה' הנהוג' לשאת
הדברים ועוד שכבר זכר ידיו לבאר שלחיצת בשרו הלחורה בזב ובדומה לו לא תהוייב שתהיה אלא
שטל כל פנים ראוי שיהיה כל בשר ראוי לביאת המים שלא יהיה שם דבר חוצן וראוי שתדע שכל
מקום שנאחר ולחן במים לא יחוייב שיהיו חיים כמו מי מעין אבל יספיק שיהיו מי מקוה אלא אם
באדה התורה שתהיה הטבילה במים חיים כמו שזכרה זה בזב והנזרת מבורע במי מעינות ולפי
שהראיה יחוייב שתהיה לכל חלקי האדם יחל כי אי אפשר שיטבר לחלקין ר"ל כי כשהי' קצתו טמא
הנה כלו טמא ולזה כאשר חלק מחמו בטומאה ישמא כלו הנה יחוייב שיהי' המקוה מן המים מה
שיתכן שיטבול האדם בהם יחד ושערו חכמים שזה ישלם מ' סאה' וכל כלי חרס אשר יגע בו הזב
ישבר' ראוי שיתבאר מזה שאין הלבן בזה מגע כי' לא חלקה בזה התור' בין תוכו לאחוריו והוא
מבואר שאין כלי חר' מקבל טמא' אלא מתוכו אפילו בטמאת מת שהיא היותר חמורה שבטמאות
ולזה מצינו בו במיל פתיל כמו שיתבאר בפר' פרה ולזה הוא מבואר' שאין הלבן בזה מגע שלא ישמא
בו הכלי חרס וכן אם נגע בו' מאחוריו ואם אחר אומר שהלבן בזה שיגע בתוכו ויבו' מה שלא לאסר
יגע בו כטעם אחרו וכלי חרס אשר תבושל בו שהלבן בו בתוכו אחרינו לו הוא בלתי צורך וזה שכבר
אחר וכל כלי עץ ישטף במים לחרינו מזה שבמגע אשר יהיה בעבורו הכלי עץ טעון טבילה יהי' הכלי
חרס טעון טבילה לפי שהכלי עץ מתטמא אפילו מאחוריו כמו שקדם הנה יהיה הכלי חרס מתטמא
מאחוריו בנגיע' וזה שקר לפי מה שקתבר' ולזה הוא מבואר שהלבן בזה המגע כשיאה ולחרינו
שאפילו הכלי לחרס המוקף ביחיד פתיל יתטמא כשישאהו הזב בלי זה אופן שיהיה מהנגיע' שתהי'
בנבלה מגופו כמו שקדם והוא מבואר שהנשיאה תהיה באחצעות דברים בלתי מקבלין טומאה כשו
תאחר שנשא הכלי על אדן כי כבר נשאהו אף על פי שנשאהו באחצעות וזה כולל לכל מה שזכר לו
לשא מהטמאות וכן תהיה הנשיאה אם הכלים הכלי באחצעות קודם או מאכלים באלו תאחר שנשא
ידו או רגלו בכף מאזנים והגביה בזה האופן הכף הסני והיה בו כלי מאכלים וראוי שתדע שכל אלו
הטמאות ינהגו גם באמצע כי מתאתו יותר אמולה מטמאת הזב ולזה ראוי שבלאוד אלו הטמאות
מהזב רוצה לומר טמאת משכב ומרכב ומושב ויתר הטמאות המזכרות בזב' וכי יטהר הזב מזובו
וספר לו שבעת ימים לטהרתו ר"ל שיספר לו ז' ימים יהיה טהור בהם מזובו' ולפי שאמר לטהרתו
לחדנו שראוי שיהיה טהור בכל אחד מאלו השבע' ימים ולזה אם ירצה קרי ביום אחד מהם אינו
מהמינין ולפי שמצאנו בזבה שלא תכנס בגדר הבא' הקרבנות כי אם בשלשה ימים תרא' בכל
אחד מהם זיבה כמו שיתבאר מאחרו ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים והנה הענין בזב
בראיות לא בימים והוא מבואר שלא יכנס הזב בזה הגדר כי אם בג' ראיות לו בראיה שיעורה כג'
ראיות לו ב' ראיות שיעורן כשיעור ג' ראיות כשיהיה שעור הא' כשיעור ב' ראיות מה שיתבאר
עוד ממה שאמר בסוף זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע לטמאה בה
בדתה והזב ואת זובו לזכר לו לנקבה הנה ביאר שבזב שתי תורות הא' לטמאה והוא מה שזכר
תחלה והאחרת לזב שוה דינו לדין הזבה הנקבה ואמר בו בזב את זובו ולא אמר לזב לבד כמו שאמר
תחלה להורות כי זה הזב השני יהיה לו זוב אחר חוץ זב והוא יהיה מתואר בשהוא זב בב' ראיות
כמו שביארנו ולא יהיה טמא אלא שלא ישוה דינו לדין הנקבה שיתחייב קרבן כי אם בשלשה ראיות
וראוי שנדע כי הראיה בימים חיים וספירת ז' ימים לטהרתו נוהג בכל זב אבל הבנת הקרבנות
לא תהיה כי אם בזב בעל שלשה ראיות כי בזה ג"כ ישוה דינו לדין הנקבה וזה כי מפני שהנקבה
לא תתרח בימים חיים אחר ספירת הז' ימים כמו הענין בזב הנה לא ימצא בזה הדין שוה לזכר
ולנקבה מהתחלת הספירה ואילך שלא בקרבנות לבד ולפי שכלל זב הזכר והנקב יחד ואחלמו בראיות
הנקבה שאם הפסיק יום שלם בין הראיות שאין הראיות מצטרפות וכבם בגדיו ורחץ בשרו במים חיים ר"ל
הפסיק יום שלם בין הראיות שאין הראיות מצטרפות וכבם בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר ר"ל
אחר שעבר שבעת ימים בלא ראיית זוב והנה תהיה טבילתו במי מעין ולא במי מקוה וכבר באדה
הסבה בזה בפר' שמיני ולפי שהטבילה לא תשל' טהרתה כי אם אחר הערב השמ' הנה יטבול
ביום הז' מבעוד יום כדי שיבא השמ' אחר הטבילה קודם הניעו ליום השמיני קודם שיביא קרבנו
ויול שהרי מצאנו בשאר טומאת ערב שיטבול מבעוד יום ואם לא ישמאתו אלא אחר הערב
שמש כן ראוי שנשפט בזאת הטבילה וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה לא תור וזן
יונה לא בן יונה ותור ובא לפני יי' אל פתח אהל מועד ר"ל חוץ לעזרת ישראל אבל שער מהזרחי כי
לא יתכן לו להכנס בעזר' עד הביאו חטאתו ואחמכם העולה אינה מעכב' את הכפר' ולא הכפרה
מעכבת את העולה כמו שהתבא' במה שקדם וראוי שתדע כי הקרבן הבא על כמו אלו הטמאות
יוכל להביאו אחר על המשהר מטומאתו שלא מדעתו וזה כי אלו הקרבנות יהגו אפילו בקטן אם
יקרה לו הקרעת או הזוב ויבא אבי אלו הקרבנו' עליו להאכילו קדשים ואם הענין כן בקטן שאין לו
דעת מעצמו ואין ראוי לקרב תלד עצמו כלל לפי שאין לו דעת כ"ש שיהיה זה הענין כן בגדול' ואיש
כי תצא ממנו שכבת זרע ראוי שתדע שאין זה נוהג אלא בגדול שנאמר ואיש כי תצא ממנו שכבת
זרע ר"ל שיהיה דרכו שתצא ממנו שכבת זרע וזבת זה כי הקטן לא יתכן שתצא ממנו שכבת זרע
לפי שחומו יבלה בגדול ולא יתכן שישאר שם מותר מצוחן ומבושל יהיה ממנו זרע והנה לא
חלקה התורה בשכבת זרע אך שיצאו בו אע"פ שיצא לבבה מחוץ הנה ישמא וענין השכבת זרע
ידוע שהוא לבן נקשר כלובן ביצה הבלתי מוזרת ואם היה בזה האופן הנה אינו שכבת זרע והנה
יתבא גדול לזה הענין מי שדרכו שתצא ממנו שכבת זרע כמו שקדם וכבר התבאר מן המוגע שזה

יתכן בבן תשע שנים ויום אחד' ולחן במים את כל בשרו ר"ל כל בשרו הנראה כמו שהתבא' ביום
שקדם ולפי שאחר במים ולא אמר במי' חיים הנה יתבאר שזאת הטבילה תכשר אפילו במי מקוה'
וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וכבס במים ושמא עד הערב' ולזאי שתדע שכן הדין
בשאר הכלים כי השכבת זרע לא השמא' ושמא הכלים ולזאם זכרה התורה אלו הכלים כי הם
אשר יתכן מתר שתצא בהם שכבת זרע להתאותם למשכב ולרכות' ואשה כי ישכב איש אותה
שכבת זרע הנה מבואר מצד הלשון שזה הדי' יהיה כשהיה הוא ואיש ראוי לשכיבה והיתה
שכיבתם באופן עושה פרי להולדה כי השכיבה היא שכבת זרע לא אם בא עליה אלא כדרכה ולא
הוציא זרע והנה יתבאר מן לאות שהיא ראויה לבעילה מעת התתה בת ב' שנים ויום אחד כי לא
היא ראויה לבעילה והזכר יהיה ראויה לבעילה מעת ראתו בן ט' שנים ויום א' ואמנם ימצא המותר
הזרעי באשה קודם המצאו באיש לפי שאינו צריך אל שלמות' הבשול שיצטרך אליו בזכר והנה זה
צריך ביאור יותר רחב' ולזאי שתדע כי הטמאות לא ישמאו כשיגעו בבית הסתרים כמו שבארנו
במה שקדם ויתבאר ג"כ מזה המקום' וזה שאם היה אבות הטומאה מטמאין על זה האופן לא הוצרכ'
התורה להזכיר זאת הטמאה בבועל ובנבעלת כי כל אחד מהם מגע בשכבת זרע אם בבית הסתרי'
אם בנגלה מבשרו גם לא תשאר הנבעלת בערב אלא אם כלשה השכבת זרע קודם השבילה כי
היא עדיין שכבת זרע זה במעיה ולזה הוא מבואר מזה המקום שהטמאות אינם מטמאות בבית
הסתרי' ואמנם במים וגו' ר"ל פנים שבשמאו בזאת הבית' ולזאי שתדע שאם כלשה האש' השכבת זרע
ועדין לא נמסד בגוף לא ירד מגדל השכבת זרע הנה תשמא מטמא מעת שכב' זרע כי היא בעצתו
בלתו בנגלה מבשרה והנה אין הדין השכבת זרע מטמא במשא כי לא מחבלה בו טומאה במשא' ואשה
כי תהיה זבה' ולזאי שתדע שזה הדין יהנו אפילו בקטנה שנאמר כי תהיה זבה וכל קטנה ראוי
להיות זבה דם מחקוק להדחו' שם הדם שהוא בלתי מבושל כי הנאות ימצא הדבה בחזון הקטנים
ללקיחתם מן המזון יותר מן הראוי' דם יהיה זובה בבשרה ר"ל שאין הלבן מטמא בה אבל הדם
כשיצא מן הקוקה שנאמר בבשרה ולפי שלא אחר מבשרה כמו שאמ' בזב לחדנו אע"פ שעדין בבשר'
שלא יצא חוץ מהרחם ליון שזב מהמקור אבל הבדוחדר הנה האשה טמאה ולחדנו גם כן שאע"פ
שזב מן המקור באונס הנה היא טמאה כי לא התנה שתהי' ההתאלה בזאת הזיבה מבשרם כמו
שהתנה זה בזב' שבעת ימים תהיה בנדתה ר"ל שאין קרויה נדה כל ז' ימים אע"פ שלא ראתה
דם אלא ביום הא' וכן אם ראתה בכלם תשהר אחר שיכלו ז' ימים אחר שתטבול במים' והנה
לא זכרה התורה שיהיה דם הנדה טמא לפי שזה מבואר מעצם הענין' וזה שכבר תאנה טומאתה
בחדרנת טמאת הזב לטמא משכב ומושב ומרכב ולזה ראוי שיהיה משקיה מטמאין כמו הענין
בזב וכ"ש דם לדותה כי היא היה שבת טמאתה בלתו מהרחם ובכלל הנה יתבאר מתה שזכרנו
בסוף פרשת שמיני שפרש זאת הטמאה הוא בדם הזבה בעצמו מפני שבעדר מימו התועלת אשר
בעבורו ימשך אל הרחם והוא הולדה ולזאי שתדע אלא תטבול מבעוד יום ביום השביעי בנדתה
מפני שביום ההוא הוא מימי נדתה ולזאי תראה ביום הזה ותצטרך לחזור ולטבול אחר ששקעה
חמה ולזאם הזב יתכן שיטבול מבעוד יום כי הוא בחזקת הסגיעה מהטמאה ולזאי לא יראה ושלם
לו הסגיעה' וכל המוגע בה ישמא עד הערב רוצה לומר אדם או כלים והוא מבואר שהאדם המוגע
בה ישמא לטמא בגדים שעליו בעת הנגיעה וזה לפי' מושבה ומטמא האדם במגע לטמא בגדים
כ"ש היא בעצמה' וכל אשר תשכב עליו בנדתה ישמא' רוצה לומר שיהיה הכלי ההוא לזאי
שתשב בו וזה מבואר מהשרשים הכוללים עם שכבר יתבאר זה בזב אשר אין לזאי שתהיה טמאתו
לאשה מטמאת הנדה כמו שנתבאר מדברינו בסוף פרשת שמיני והנה התבא' במה שקדם שטמאת
משכב ומושב תהיה באשר יגעו עליהם הטמא בלי זה דרך שיהיה מהדברים שזכרנו בפרשת זב'
וכל המוגע בהשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים ושמא עד הערב לחדנו שהשכב' מטמא האדם במגע
לטמא בגדים וכן לחדנו מזה הענין במושבה בפסיק הבא לאחר זה אם על המשכב הוא או על הכלי
אשר היא יושבת עליו בבגעו בו ישמא עד הערב ראוי שתדע שאין הלבן בזה שבאשר יגעו האדם
על המשכב והמושב שיהיה טמא שאם היה הענין כן הנה ראוי שיטמא לטמא בגדים שעליו כמו
שהתבאר בפרשת זב שאין מגע המשכב והמושב יתר תאור מהנגע עליהם ובכבר אחר בכאן יטמא
ולא אחר שיהיה טעון כבוס בגדים ולזה הוא מבואר' ממה שנזכר בפרשת זב שמה שהעיד עליו בזה
הכתוב הוא המרכב שהוא מעשה לטמא בגדים והנה קראו בלא' משכב ומושב כי אין ראוי להזכי'
המרכב כאם' לפי שיש לו פסוק הרגלים אשר הוא כלי לדבר הערוה אחר ותפסקי רגליך לכל עובר
והוא מבואר שהמרכב מתות' מאד למושב וכ"ש מרכב הנשים והנה שתקה התורה מלהזכי' טמאות
למשא ודם הנדה ומשכב' ומושב' ומרכבה ומשקיה להשענה על מה שזכרה מזה הענין בזב וכן
הענין במה שתשאהו או תשיאהו הנדה מהכלים אבל התורה קדמה בזה במשפטה כי כבר זכרה
בזה במה שיספיק ללמד ממנו כי דין טמאת הנדה והזב לטמא זולת' הוא אחד בעינו' ואם שכב
ישכב איש אותה ותהי נדתה עליו ושמא שבעת ימים ר"ל שכבר יהיה דין טמאה נדתה עליו להיות
טמא ז' ימים מעת שכיבתו עמה והנה ראוי שיהיה הוא ראוי למשכב וגם כן ראוי ונהנו בהם
זה הדין זה מבואר מהשרשים הכוללים ולפי אחר שכבת זרע כמו שאמר בפרשת הקודמת הוא
מבואר שאע"פ שלא הוציא שכבת זרע ישמא בזה האופן וזה כי אם שכב עמה כדרכה אז שלא כדרכ'
אז כי כל אחד קרוי משכב כמו שיתבאר מאחרו ואת זכר לא תשכב משכבי אשה' וכל המשכב
אשר ישכב עליו ישמא' ראוי שתדע שכן יהיה הדין במושבו ובמרכבו כאשר יגעו עליהם בועל
נדה אלא שאין משכבו ומרכבו מטמאים אדם וכלים במגע ובמשא כי התורה לא זכרה כן כמו
שזכרה אותו בזב ובנדה ויתבאר מהשרשים הכוללים כי מזאת הטמאה החמורה הם מסלקים לא
מהטמאה אשר למשא ממנה והוא לטמא אוכלין ומשקים ועוד שזה ראוי בהם כי הם ולד הטמאה
הזה שהתבאר הראשון לטמאה מטמא אוכלין ומשקין' ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים הנה
מבני אחרו ימים יחוייב שיהיו שני ימים לכל הפחות הלה הפחות שיאחר בו ימים רבים הוא אע"פ
ימים' ולזה לא יהנו הדין שזכר אחר זה בהבנת הקרבנות כי אם בזבה שראתה שלשה ימים זה
אחר זה' בלא עת נדתה' ר"ל שלא היה זה בשבעת הימים אשר בהם נדה כי כבר התבאר דין
הראיה שתהי' בעת נדתה אבל זאת הזיבה תהיה בתוך שבעת ימיי נדתה' ולזה אחר אחר זה תהי'
טמאה היא לחדנו מזה שטמאתה בימי זובה אע"פ שלא ראתה שלשה ימים היא בטמאת הנדה
בלותן הימים ולזה תטהר בערב כשטבלה כמו שתטהר הנדה כשטבלה ביום השביעי ואע"פ שראת
בו דם אלא שראתו מתשחר מזה כי אולי תראה אחרת היום הזה ותהי' טמאה לטמרא עד שתפש
שתבא לכלל זבה גדולה ויצטרכו לה שבעת ימים נקיים מזוב קודם שתטהר כמו שיתבא' כל המשכב
אשר תשכב עליו כל ימי זובה כמשפט נדתה יהיה לה' וכל כלי אשר תשב עליו ישמא יהיה בטמאת
נדתה' לחדנו מזה המקום שהמשכב ומושב ישמא בנדה הוא כשהיה מיוחד למשכב ומושב והזבה
היא ישמא' משכב ומושב ומרכב כמו הנדה וכן הענין ביתר הטמאות' כל המוגע בה ישמא
וכבס בגדיו ורחץ במים ושמא עד הערב ואחר כן הענין בנגיעת המשכב והמושב ושתקה מזכירת טמאה
כשיאת שלהם לו הנשאים להשענ' שזה יתבאר ממה שזכרה מזה' ואם טהרה מזובה וספרה לה
שבעת ימים ואחר תטהר' ר"ל שלא תטהר על שיעברו עליה שבעת ימים תמצא בהם טהורה
מזובה ולזה אם ראתה דם בשבת דבר לא יתכן שיקרא זוב כאלו תאחר שתהיה מקשה לילד ותראה
דם מחמת קושי ההוא הנה לא תשתר הראייה הזאת מה שעבר מהשבעה ימים הנקיים מזוב'
ואחרו ואחר תטהר ר"ל שתטבול במים כמשפט הטמאים והנה תביא אחר זה קרבנות שלה להשלים
הטהרה למקדש וקדשיו כמו הענין בזב ובזולת' ולזאי שיתבאר מזה החקוק שימי הנדה הם
קודמים לימי זיבה שלא לו כי תזוב על נדתה יתבאר שהמעט שיהיו ימי הזיבה הם י"ח יום וזה כי
ימים רבים יהיה על המעט שלשה ימים ושבעה ימים שתמנה אחר זה תטהר בהם מזובה הנה אם
כן הם ראוים לזיבה כי מה שתראה בהם יהיה זיבה והפסק המועט שיהיה בין ימי הגדות לימי
הזיבה שרמז עליה באחרו בלא עת נדתה הוא יום אחד ולזה יתבאר שימי זיבה הם על המעט אחד

קומץ מנחה

פרשת מצורע

תורת המצורע הרבו' בגירא שמבאן ואילך ילמוד לבגור פיו כל"הר ורבילות: תורת המצורע נאמר ה' פעמי' הורה בבצורע לזה הרשו חז"ל שבעל לש"הר עבר על ה' חומשי הורה והיו יכולין דובר בחיצור עובר על כל התורה אלא שבכל הומש נרמז ענינ בעל רה"ר בבראשית פרשת הנחש ויוסף • בשמות הלהרגני אתה אובר וזה היו דתן ואבירם שהלשינו על משה גם ענין יד משה • בויקרא לא הלך רכיל • במדב' ענין מרים ובדנלים • אלה הדברים ראשיתו בין הפל ולבן כתרגומו' גם ארור מכה רעהו בסתר היינו בר"הר: לפני ה' פיר"שי בשער נקנור נבחר השער הזה למצורע מפני הפרסום שהוא דרך הכל הנכנסים שם כמו שפי"רש"י לגבי הסוכה והמצורע צריך לפרסם עצמו כד"א וטמא טמא יקרא: מדם האשם ונתן לא ביארה בתורה אם הדם ניתן ראשונה על המזבח או על הכפרה והכפרה נוחנת שהיו ראשון למזבח שכן מצינו במשה שחצי הדם זרק ראשונה על המזבח ואח"כ הצי הנותר זרק על העם כשהביאם בברית: גם התורה ביארה בדבר השפן ומפנו נוכל ללמוד: על הנוך וגו' • מכנים ראשו לעורה כדי שלא יפסל הדם כשיצא חוץ לעזרה וכן ירו ורגלו ונבחרו ב'איברים אלו שלא יאטום עוד אינו משמע תורה והיר שיהי' נקי בפים ולא יריצו הרגליו לרעה: ואם רל הוא לפי שנמצא ג"כ דל בנוף צריך לפרש כאן ואין ידו משגת: כי הבאו אל ארץ כנען בנעי אדם ובלים נאמרו פעמים אבל לא בנגעי בגדי ואפשר לומר הואיל שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות החילה ע"כ בא הנגע בבתיות שונות כדי שישוב: שכבת זרע טעם טומאת שכבת זרע כטעם שובאת הבת כי אולי היה ראוי להולדה: בטבאם את משכני מבאן שאין ישראל מזהרים מבלי לטבא עצמם רק שלא יכנסו למקדש בהיותו' טמאים זולתי ברגל הם מחויבים שלא לטמא עצמם:

עשרי יום לחדש ימי כלה והיה זה כן לפי שלא לחשבו שתקבע הלשה וסת לכלתה בפחות מי״ח יום בין
וסת לוסת והנה מי שימצא על הרוב בין וסת לוסת הוא תדש יום ולזה הנה כשתראה תחלה תהיה
כלה ז׳ ימים וזה שתראה תוך י״ח ימים הבאים לאחריהם היא זיבה בהכרח כי לא לחשבו שיהי׳ בין
וסת לוסת פחות מי״ח יום ולולם מה שתראה אחר כי״ח יום אולי הוא וסת נדתה כיון שלא קבעה
לה וסת עדין ולולם אם קבעה לה וסת הנה יהיה כל מה שתראה אחר ימי הנקה זבה ולזה אמרה
התורה בלא עת נדתה שכל מה שתראה בחלת העת שקבעה לנדתה הוא זיבה תדע שכן הוא שהרי
אחרה תורה ולשה כי תזוב זוב דמה ימים רבים לחדמו מזה שלפלו היה מספר הימים אלו אלף
יום הנה הם ימי זיבה ולזה תחלת שאחרו רז״ל שהרואה עשרה ימים טמא ועשרה ימים טהור הנה
יהיה ימי שמושה כימי זיבתה וכן לחלה וכן לאלף לחדמו מזה שאף ראתה אלף ימים זה אחר זה
שכלם ידי זבה לגד הבעבה הראשונים שהם ימי כלה והנה תחנה מהימים הטהורים שבעה לטהר
מזיבה והשלר תוכל לעשות בהם והם כמספר ימי זיבתה ולזה אחר שהרואה ז׳ ימים טמא וז׳ ימים
טהור תשמשת הביע ימים׳ וזה שהשבע׳ הראשונים הם ימי כלה ותעשר כשופם ותשתחם השבע׳
הטהרים והשבעה ימים הבאים אחריהם תהי׳ זבה גדולה ותעשר מזוכה בז׳ ימים הטהרים ולא
תשמש כלל ואחר ישובו ימי כלה ויחזור בה בשבעת בזה האופן הכ׳ תשמש שבוע אחת בכל כ״ח ימי׳
והיה בין וסת לוסת כ״ח יום ולא לאתה ז׳ ימים טמאים ושמנה ימים טהרים תשמשת ט״ו יום
מתוך מ״ח וזה שהיא תהיה זבה קטנה בעד היום המוסף ותצטרך לשמור יום אחרון שמא תראה
ושאחרו לה ז׳ ימים טהרים ולא ישאירו מהי׳ ח יום כי אם ב׳ ימים תהיה בהם זבה קטנה והראיה
הבאה אחריהן אולי היא וסת נדתה כי כבר עברו הי״ח יום ולא הגיע עדין לגדר הזבה גדול ולזה
תחנה ו׳ טמאים ויום טוהר להשלים הז׳ ויטהרו לה ז׳ ימים טהרים לשמש עם בעלה ואחר זה
יכנסו הרבעה ימים מהשמנה הטמאים תוך ימי זיבה ותהיה זבה גדולה ולזה יהיו כל השמנה
הטמאים ימי זיבה ותמנה אחריהם שבעה נקיים ויעשה לה יום אחד ואחר זה ישובו ימי כלה בזה
האופן וילך זה בסבית והנה לרב המורה בזה דרך אחרת ואינו מסכים לנשון הלכה אשר בנדה בזה
לא כמה שאחרו משמשת הביע ימים כי לא תשמש לפי דעתו כי אם שביעית ימים ולא כמה שאחרו
ט״ו יום בכל מ״ח זה כי לפי שרשו לא תשמש בח״ח יום השביים כי אם שלשת ימים וזה שהוא ימים
הראשונים מהשמנה ימים הטמאים הם ימי זיבה לפי שרשי הרב ותהיה בהם זבה גדולה ולזה
יתבאר שלא תשמש בח׳ ימים הטהרים כי אם היום אחרון מהם ואחריהם יהיו הח׳ ימים הטמאים
כלם ימי זיבה ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם כי אם ביום אחד וכן לא תשמש בח״ח
יום השלישים כי אם ב׳ ימים הנה ח״כ לא תשמש בלנו המ״ח ימים השלישים כי אם שלשה ימים
ואחריהם ב״כ יהיו כל הח׳ ימים הטמאים ימי זיבה ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם
כי אם ביום אחד בלבד וזה כי מהשמנה ימים הטמאים הראשונים יהיו השבעה ימים האחרונים
ימי זיבה תהיה בהם זבה גדולה ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם כי אם יום אחד מהם.
ואחריהם יהיו השלשה ימים האחרונים מהשמנה ימים הטמאים ימי זיבה תהיה בהם זבה גדולה
ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם כי אם ביום אחד מהם ולזה יתבאר כי דעת רז״ל הוא
לפי מה שהשרשנו והוא הנראה מלשון התור׳ ולולי כי יאלרכו הדברי׳ יותר מן הראוי היינו מבארי׳
דעתנו בזה המקומות רבים מדברי רז״ל בזה המתרים במה שאפשר שיסופק על זאת ההנחה אלא
שזה יותר ראוי שיהיה בחבורינו התלמודי׳. והנה הזבה הקטנה לא יתוייב בה שתייבה הראיי׳
שתראה אחר זה אחר הי״ח יום מהזיבה כי התורה לא תראה שיקבל זב בה רק ימי טמאה אבל
בזבה גדולה התבאר מהתורה שכל המשך לראיתה הוא זוב ואע״פ שתראה אותו באחד מהז׳ ימי׳
לטהרתה מזובה והנה בזה האופן יתבאר לך מה שאחרו שלמי המשה מעטי׳ בימי זובה ולזה היא
בחזק׳ שהזבה אע״פ שלא נדקה עצמה כל זמן שלא ראתה טמא והוא מבואר שכל מה שרחקה
הלשה מוסתה יהיו דמיה יותר מעטים ולזה היא מהשקר שבאמ׳ בחי שקבעה לה וסת מארבעים
יום לארבעים יום דרך משל שאחר עבור שבעה ימים יהיו דמיה מועטין וישובו להיות דמיה מרובין
אחר עבור י״ח יום אבל מן הראוי שיהיו יותר מועטין ולזה לא תצטרך לבדוק אלא פחות לוספה לא
בז׳ ימים הבאים אחר י״ח יום מימי׳ וכתה ולזה לא יהיו ימי כלה אלא כשלא היה לה וסת קבוע
שהוא נשפע שזה וסת שני וכבר הארכנו בזה יותר מן הראוי ולפי שלא אחר בזה וספרה לה שבעת
ימים לטהרתה כמו שאחר זה בזב למדנו שאלו השבעה ימים אע״פ שלא תהיה בהם טהרה כיון
שהיא בהם טהרה חוב אלא הנה אינה סותרת בזה הימים הנקיים וזה יהיה כשתראה דם קודם
בהם שהיא טמאה לו כשיהיו קצת ימי כלה בהם ולולם בזב אחר שיטהר בהם מזובו
ושיהיו עם זה לטהרתו ולזה אם ראה קרי בלנו הז׳ אע״פ שהם טהרים מזובו הנה אינם לטהרתו
ובאתר יום ראוי הקרי כי הלכה טמאה בימו׳ והזהרתם את בני ישראל מטמאתם ולא יטמאו בטמאת׳
את משכני אשר בתוכם. למדנו מזה שאין ישראל מוזהרים על הטמאה הנה לום׳ אלא בלנו
הטמאות אבל ראוי שיהיה אחרו מהכנים למקדש בהיותם טמאים כדי שלא יטמאו ולזאת הסבה ראוי
שיקדקו בהם הענין הטמאות כדי שיתבאר להם מתי הם טמאים כדי שלא יכנסו למקדש בהיותם
טמאים ולזאת הסבה ראוי שיקדקו בה יותר בעלותם לרגל כי אז היה מהראוי לרחות את בני יי׳
זאת תורת הזב ואשר פלא ממנו שכבת זרע לטמאה בה לפי שחז׳ להזכי׳ אחר זה תורת הזב ולא
אבו למדנו כי לזב ב׳ תורות וזה הזב בעל שתי ראיות הוא טמא ואינו מביא קרבן ולזה אמ׳ לטמאה
בה והזב את זובו הוא בעל שלש ראיות והוא יתחייב בקרבן כמו שבארנו בתה שקדם. והדוה
בנדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה. ר״ל החולה בנדתה והוא בעת נדתה כי אז תרגיש שלשה
ראיבריה יהיו כבדין עליה והזב את זובו לזכר ולנקבה למדנו מזה שהם טמאים בזוב אע״פ שהם
קטנים כי למדנו זכר ונקבה יבלול הקטנים והגדולים ולמדנו שהזב בעל שלש ראיות יסכים לזבה
גדולה בהלכות הקרבנות כמו שבארנו. ולזאת אשר יבבב עם טמאה לפי שאחר עם טמאה ולא
אחר עם כלה למדנו שעם אחו טמאה שיוסבב מהטמאת הדומות לזבה כנון יולדת וזבה גדולה או
קטנה הנה יהיה הבועל טמא באופן שמכר בבועלו כלה ובכאן בשלם הביאור בזאת הפרשה ובלאור
שנתן שבה בשדור אשר היה בעבירים המכרים בשדר אשה כי תזריע ובשדר זאת תהיה תורת
המצורע כמו שיעדנו ואחר מכיר בע״ה התועלות המלאות ממה שמכר בזאת הפרשיות לפי
מבנינו: **ונאמר** כי כבר היה הסדר מתן לפי מה שהשרשנו בסוף פרשת
ביום השמיני שחכיר טמאת הלרעת ואחריה טמאת הזב ואחריה טמאת הזבה ואחריה טמאת
הנדה ואחריה טמאת יולדת מפני דמי טוהר שלה ואחבם הקדימה התורה טמאת היולדת לטמאת
המצורע להעיר על התועלת המגיע מטמאת הנדה והזב באופן שתשבר לבעלה והוא שלם תתעב׳
לא יהיה המלך מצורע לעשות הדם אשר יתהה ממנו ולזה האשה מותרת לבעלה בימי דמי טהרה
כי אז לא יקלה מזה זה הפסד כמו שבארנו במה שקדם וכאלו העירה התורה שיפקח הנדמים
להבמידם על כונתה מפני שמתה הסדור הראוי בזה כי זה מתה שיפקח עיניהם לבקש הסב׳ והנה
בענין הלרעת הקדימה התורה לזכור דין לרעת עור בשר להתתה מקומה יותר כולל וזכרה מתמ
תחלת הלרעת שתתחדש בסבת חום נכרי בלא מחון והוא השתין והמכוה והקדימה לזכור לרעת
השתין כי החום אשר שתתחדש ממנו הוא יותר מתיחס אל החום הנכרי בפנימי הגוף מחום הלש
אשר תתחדש ממנו לרעת המכוה והנה לא היה בשתין ובמכוה הסגר כי אם בשבועה אחד לפי
שמציאות החום הנכרי בהם ידוע ומבואר ולזה יחלש השתלה קודם החלש לטמאה שאר נגעי לרעת
עוד בשר ואחרי כן זכרה דין לרעת הראש והחקן לפי שמקומה יותר מפני ולפי שזכרה התורה
טומאת מה שיתבאר בו שהוא לרעת עור בשר ואחרי כן זכרה טומאת מה שיתבאר בו שהוא לרעת
הראש לו הזקן מפני נסירת השער אבל זכר מה שהוא טהור בשני אלו המינו׳ וזכרה שהנהר
התחדש בעור הבשר אינו לרעת ואחרי כן זכר שנסירת השער בכללו מהראש אינו לרעת אבל
יהיה דינו דין עור בשר להטמא בנגע לרעת ולהעיר שענין הלרעת אינו בא מצד הגוף כי אם מצד
החום׳ וזכרה התורה דין הלרעת בבגד והעו׳ והבית והנה כבתרו הבגד והעור להטמא בלרעת מרוב
השתמשות האדם בהם שבית בשרו בלבוש ובמשכב ומושב ולהיותם באים מעצמ׳ והחי הקדים לזכר
דין הלרעת בהם לדין הלרעת בבית שהוא מהדומה רובה לזכר מהאבנים והנה זכרה התורה לרעת
הבגד והעור קודם זכרה תורה האדם המצורע להעי׳ הנדמי׳ על הכוונה אשר בענו׳ הנה השהרה

בו בשתי צפורים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת כי הוא לוחת הסבה בעבורה לאתה התולה
דין לרעת הבגד ובעו׳ ואחר זה זכרה דין לרעת הבית להעי׳ שההפסד והעפוש לא יהיה בדברים
כי אם מצד טבע החומ׳ והיה מחוייב בנגעי הבית שיהיה בשני הפנים כי האדם אינו חלק מהבית
במה שהוא בית אם לא מצד הדבור. והדבור הראשון הוא שנים והיה בו הסג׳ שלשה שבועות לבחנה
שיבדקו ואחר שבשלם זכר דיני הלרעת זכרה התורה התמורה אחר הלרעת והוא טומאת הזב כמו
שבארנו בסוף פרשת שמיני ולאחר טמאתו התמורה התורה בטהרתו עד שלא ישאר כי אם נמי
מעיין ולטרך לספירה שבעה בקיים אע״פ שלא היה כי אם בעל שתי ראיות כמו שבארנו אבל
טמאתו לא התמורה התורה יות׳ מהם שהתמורה בטמא׳ זבה ונקבה ויולדת לפי שטמאתו אין בה
כי אם תועלת עיוני להעי׳ על מדריגות הטורה הנעדרת ההזוב כמו שבארנו בתה שקדם וטמאת זבה
ונדה ויולדת יש בה תועלת להעי׳ ההפסד מולדותיהן ולזה תחנה בעינן בעילתן לחסו׳ כדת ושמאת
בועלן לטמא מעכב ומוסב מה שלא כן בבעילת הזבה כי לא יקרה ממנו כמו זה ההפסד והנה
היה ראוי שתכב׳ אחר טמאת הזב טמאת הזבה והנדה אבל הקדים לזכו׳ טמאת שכבת זרע לפני
סבות האחד כי מפני זוב׳ בטמאות הפורשות מהזב׳ הנה היה ראוי שיעלים הטמא׳ בהן קודם
שיכנס בספו׳ הטמאות הפורשות מהנקבה׳ והסבית כי שבמלא טמאת הזב תחלת בזה האופן ושמא׳
שכבר זרע קלה הנה יעידנו זה לחנות הסבה אשר בעבורה היה ענין הטמאות וזה שהזב והשכבת
זרע משאם אחד אלא שמהזב בעבדה הטורה אשר בה יהיה נאות להולדה ולזה יתבאר לנו מזה כי
הטמאות האלו הם לוחת הכונה ויישרנו זה לעמוד על כונת התורה בזה ויהיה זה סבה להגיע לת
בזה זה התועלת הכפלא אשר כוונה התורה בו והנה היה ראוי שתזכו׳ התורה תחלה דין הזבה קודם
דין הנדה כי טומאתה את׳ חמורה כשהיתה זבה גדולה ולחנם הקדימה לזכו׳ דין הנדה לפי שהאש׳
לא תהיה זבה אלא אם כן היתה קוד׳ זה כמו שבארנו וזכר אחרי כן דיני הזיבה ולזה יהיו כל השמנה
הטמאים ימי זיבה ותמנה אחריהם שבעה נקיים ויעשה לה יום אחד ואחר זה ישובו ימי כלה בזה
האופן וילך זה בסבית והנה לרב המורה בזה דרך אחרת ואינו מסכים לנשון הלכה אשר בנדה בזה
לא כמה שאחרו משמשת הביע ימים כי לא תשמש לפי דעתו כי אם שביעית ימים ולא כמה שאחרו
ט״ו יום בכל מ״ח זה כי לפי שרשו לא תשמש בח״ח יום השביים כי אם שלשת ימים וזה שהוא ימים
הראשונים מהשמנה ימים הטמאים הם ימי זיבה לפי שרשי הרב ותהיה בהם זבה גדולה ולזה
יתבאר שלא תשמש בח׳ ימים הטהרים הבאים אחריהם כי אם היום אחרון מהם ואחריהם יהיו הח׳ ימים הטמאים
כלם ימי זיבה ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם כי אם ביום אחד וכן לא תשמש בח״ח
יום השלישים כי אם ב׳ ימים הנה ח״כ לא תשמש בלנו המ״ח ימים השלישים כי אם שלשה ימים
ואחריהם ב״כ יהיו כל הח׳ ימים הטמאים ימי זיבה ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם
כי אם ביום אחד בלבד וזה כי מהשמנה ימים הטמאים הראשונים יהיו השבעה ימים האחרונים
ימי זיבה תהיה בהם זבה גדולה ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם כי אם יום אחד מהם.
ואחריהם יהיו השלשה ימים האחרונים מהשמנה ימים הטמאים ימי זיבה תהיה בהם זבה גדולה
ולא תשמש בימים הטהרים הבאים אחריהם כי אם ביום אחד מהם ולזה יתבאר כי דעת רז״ל הוא
לפי מה שהשרשנו והוא הנראה מלשון התור׳ ולולי כי יאלרכו הדברי׳ יותר מן הראוי היינו מבארי׳
דעתנו בזה המקומות רבים מדברי רז״ל בזה המתרים במה שאפשר שיסופק על זאת ההנחה אלא
שזה יותר ראוי שיהיה בחבורינו התלמודי׳. והנה הזבה הקטנה לא יתוייב בה שתייבה הראיי׳
שתראה אחר זה אחר הי״ח יום מהזיבה כי התורה לא תראה שיקבל זב בה רק ימי טמאה אבל
בזבה גדולה התבאר מהתורה שכל המשך לראיתה הוא זוב ואע״פ שתראה אותו באחד מהז׳ ימי׳
לטהרתה מזובה והנה בזה האופן יתבאר לך מה שאחרו שלמי המשה מעטי׳ בימי זובה ולזה היא
בחזק׳ שהזבה אע״פ שלא נדקה עצמה כל זמן שלא ראתה טמא והוא מבואר שכל מה שרחקה
הלשה מוסתה יהיו דמיה יותר מעטים ולזה היא מהשקר שבאמ׳ בחי שקבעה לה וסת מארבעים
יום לארבעים יום דרך משל שאחר עבור שבעה ימים יהיו דמיה מועטין וישובו להיות דמיה מרובין
אחר עבור י״ח יום אבל מן הראוי שיהיו יותר מועטין ולזה לא תצטרך לבדוק אלא פחות לוספה לא
בז׳ ימים הבאים אחר י״ח יום מימי׳ וכתה ולזה לא יהיו ימי כלה אלא כשלא היה לה וסת קבוע
שהוא נשפע שזה וסת שני וכבר הארכנו בזה יותר מן הראוי ולפי שלא אחר בזה וספרה לה שבעת
ימים לטהרתה כמו שאחר זה בזב למדנו שאלו השבעה ימים אע״פ שלא תהיה בהם טהרה כיון
שהיא בהם טהרה חוב אלא הנה אינה סותרת בזה הימים הנקיים וזה יהיה כשתראה דם קודם
בהם שהיא טמאה לו כשיהיו קצת ימי כלה בהם ולולם בזב אחר שיטהר בהם מזובו
ושיהיו עם זה לטהרתו ולזה אם ראה קרי בלנו הז׳ אע״פ שהם טהרים מזובו הנה אינם לטהרתו
ובאתר יום ראוי הקרי כי הלכה טמאה בימו׳ והזהרתם את בני ישראל מטמאתם׳ ולא יטמאו בטמאת׳
את משכני אשר בתוכם. למדנו מזה שאין ישראל מוזהרים על הטמאה הנה לום׳ אלא בלנו
הטמאות אבל ראוי שיהיה אחרו מהכנים למקדש בהיותם טמאים כדי שלא יטמאו ולזאת הסבה ראוי
שיקדקו בהם הענין הטמאות כדי שיתבאר להם מתי הם טמאים כדי שלא יכנסו למקדש בהיותם
טמאים ולזאת הסבה ראוי שיקדקו בה יותר בעלותם לרגל כי אז היה מהראוי לרחות את בני יי׳
זאת תורת הזב ואשר פלא ממנו שכבת זרע לטמאה בה לפי שחז׳ להזכי׳ אחר זה תורת הזב ולא
אבו למדנו כי לזב ב׳ תורות וזה הזב בעל שתי ראיות הוא טמא ואינו מביא קרבן ולזה אמ׳ לטמאה
בה והזב את זובו הוא בעל שלש ראיות והוא יתחייב בקרבן כמו שבארנו בתה שקדם. והדוה
בנדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה. ר״ל החולה בנדתה והוא בעת נדתה כי אז תרגיש שלשה
ראיבריה יהיו כבדין עליה והזב את זובו לזכ׳ ולנקבה למדנו מזה שהם טמאים בזוב אע״פ שהם
קטנים כי למדנו זכר ונקבה יבלול הקטנים והגדולים ולמדנו שהזב בעל שלש ראיות יסכים לזבה
גדולה בהלכות הקרבנות כמו שבארנו. ולזאת אשר יבבב עם טמאה לפי שאחר עם טמאה ולא
אחר עם כלה למדנו שעם אחו טמאה שיוסבב מהטמאת הדומות לנדה כנון יולדת וזבה גדולה או
קטנה הנה יהיה הבועל טמא באופן שמכר בבועלו כלה ובכאן בשלם הביאור בזאת הפרשה ובלאור
שנתן שבה בשדור אשר היה בעבירים המכרים בשדר אשה כי תזריע ובשדר זאת תהיה תורת
המצורע כמו שיעדנו ואחר מכיר בע״ה התועלות המלאות ממה שמכר בזאת הפרשיות לפי
מבנינו: **ונאמר** כי כבר היה הסדר מתן לפי מה שהשרשנו בסוף פרשת
ביום השמיני שחכיר טמאת הלרעת ואחריה טמאת הזב ואחריה טמאת הזבה ואחריה טמאת
הנדה ואחריה טמאת יולדת מפני דמי טוהר שלה ואחבם הקדימה התורה טמאת היולדת לטמאת
המצורע להעיר על התועלת המגיע מטמאת הנדה והזב באופן שתשבר לבעלה והוא שלם תתעב׳
לא יהיה המלך מצורע לעשות הדם אשר יתהה ממנו ולזה האשה מותרת לבעלה בימי דמי טהרה
כי אז לא יקלה מזה זה ההפסד כמו שבארנו במה שקדם וכאלו העירה התורה שיפקח הנדמים
להבמידם על כונתה מפני שמתה הסדור הראוי בזה כי זה מתה שיפקח עיניהם לבקש הסב׳ והנה
בענין הלרעת הקדימה התורה לזכור דין לרעת עור בשר להתתה מקומה יותר כולל וזכרה ממנו
תחלת הלרעת שתתחדש בסבת חום נכרי בלא מחון והוא השתין והמכוה והקדימה לזכור לרעת
השתין כי החום אשר שתתחדש ממנו הוא יותר מתיחס אל החום הנכרי בפנימי הגוף מחום הלש
אשר תתחדש ממנו לרעת המכוה והנה לא היה בשתין ובמכוה הסגר כי אם בשבועה אחד לפי
שמציאות החום הנכרי בהם ידוע ומבואר ולזה יחלש השתלה קודם החלש לטמאה שאר נגעי לרעת
עוד בשר ואחרי כן זכרה דין לרעת הראש והחקן לפי שמקומה יותר מפני ולפי שזכרה התורה
טומאת מה שיתבאר בו שהוא לרעת עור בשר ואחרי כן זכרה טומאת מה שיתבאר בו שהוא לרעת
הראש לו הזקן מפני נסירת השער אבל זכר מה שהוא טהור בשני אלו המינו׳ וזכרה שהנהר
התחדש בעור הבשר אינו לרעת ואחרי כן זכר שנסירת השער בכללו מהראש אינו לרעת אבל
יהיה דינו דין עור בשר להטמא בנגע לרעת ולהעיר שענין הלרעת אינו בא מצד הגוף כי אם מצד
החום׳ וזכרה התורה דין הלרעת בבגד והעו׳ והבית והנה כבתרו הבגד והעור להטמא בלרעת מרוב
השתמשות האדם בהם שבית בשרו בלבוש ובמשכב ומושב ולהיותם באים מעצמ׳ והחי הקדים לזכר
דין הלרעת בהם לדין הלרעת בבית שהוא מהדומה רובה לזכר מהאבנים והנה זכרה התורה לרעת
הבגד והעור קודם זכרה תורה האדם המצורע להעי׳ הנדמי׳ על הכונה אשר בענו׳ הנה השהרה

ונתתי נגע צרעת • בשור' היה להם שהנגעים באים עליהם לפי שהגומיו המוריים מטמוניו' של זהב בקירות בתיהם כל מרבעים שנה שהיו יושב' במדבר ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן: כנגע נראה לי בבית • שאפי' הוא חכם ויודע שהוא נגע ודאי לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי אלא כנגע נראה לי: בעורם יבא הכהן וגו' •

ויבא הכהן וראה הנגע בבית צרעת בקירות הבית שקערורות הן ירוקות ואדמדמות ונראות שפלות מן הקיר: ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים: ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית: וצוה הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא: ואת הבית יקצע מבית סביב ושפכו את העפר אשר הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא: ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים ועפר אחר יקח וטח את הבית: ואם ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלץ את האבנים ואחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח: ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא: ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית והוציא אל מחוץ לעיר אל מקום טמא: והבא אל הבית כל ימי הסגיר אתו יטמא עד הערב: והשכב בבית יכבס את בגדיו והאכל בבית יכבס את בגדיו:

ואם

ומליל יי עם משה ולאהרן למימר: ארי תעלון לארעא דכנען די אנא יהיב לכון לאחסנא ואתן מכתש סגירו בבית ארע אחסנתכון: ויעול דדי ליה ביתא ויחוי לכהנא למימר כמכתשא אתחזי לי בביתא: ויפקד כהנא ויפנון ית־ביתא עד־לא יעול כהנא למחזי ית־מכתשא ולא יסתאב כל די בביתא ובתר כן יעול כהנא למחזי ית־ביתא: ויחזי ית־מכתשא והא מכתשא בכותלי ביתא פחתן ירקן או סמקן ומחזיהן מכיך מן כותלא: ויפוק כהנא מן־ביתא לתרע ביתא ויסגר ית־ביתא שבעא יומין: ויתוב כהנא ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיף מכתשא בכותלי ביתא: ויפקיד כהנא וישלפון ית־אבניא די בהן מכתשא וירמון יתהן למברא לקרתא לאתר מסאב: וית־ביתא יקלפון מגיו סחור־סחור וירמון ית־עפרא די קליפו למברא לקרתא לאתר מסאב: ויסבון אבנין אחרנין ויעלון לאתר אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית־ביתא: ואם־יתוב מכתשא ויסגי בביתא בתר דשליפו ית־אבניא ובתר דקליפו ית־ביתא ובתר דאתשע: ויעול כהנא ויחזי והא אוסיף מכתשא בביתא סגירות מתסרא היא בביתא מסאב הוא: ויתרע ית־ביתא אית־אבנוהי וית־אעוהי וית כל־עפר ביתא ויפק למברא לקרתא לאתר מסאב: ודיעול לביתא כל־יומין דיסגר יתיה יהי־מסאב עד־רמשא: ודישכוב בביתא יצבע ית־לבושוהי ודייכול בביתא יצבע ית־לבושוהי:

ואם

ומליל יי עם־משה ולאהרן לאמר: כי תבאו אל־ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם: ובא אשר־לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית: וצוה הכהן ופנו את־הבית בטרם יבא הכהן לראות את־הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות את־הבית: וראה את־הנגע והנה הנגע בקירת הבית שקערורת ירקרקת או אדמדמת ומראיהן שפל מן־הקיר: ויצא הכהן מן־הבית אל־פתח הבית והסגיר את־הבית שבעת ימים: ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית: וצוה הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתם אל־מחוץ לעיר אל־מקום טמא: ואת־הבית יקצע מבית סביב ושפכו את העפר אשר הקצו אל־מחוץ לעיר אל־מקום טמא: ולקחו אבנים אחרות והביאו אל־תחת האבנים ועפר אחר יקח וטח את־הבית: ואם־ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלץ את־האבנים ואחרי הקצות את־הבית ואחרי הטוח: ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא: ונתץ את־הבית את־אבניו ואת־עציו ואת כל־עפר הבית והוציא אל־מחוץ לעיר אל־מקום טמא: והבא אל־הבית כל־ימי הסגיר אתו יטמא עד־הערב: והשכב בבית יכבס את־בגדיו והאכל בבית יכבס את־בגדיו:

ואם

ארי תעלון לארעא דכנען די אנא יהיב לכון לאחסנא ואתן מכתש סגירו בבית ארע אחסנתכון: ויעול דדי ליה ביתא ויחוי לכהנא למימר כמכתשא אתחזי לי בביתא: ויפקד כהנא ויפנון ית־ביתא עד־לא יעול כהנא למחזי ית־מכתשא ולא יסתאב כל די בביתא ובתר כן יעול כהנא למחזי ית־ביתא: ויחזי ית־מכתשא והא מכתשא בכותלי ביתא פחתן ירקן או סמקן ומחזיהן מכיך מן־כותלא: ויפוק כהנא מן־ביתא לתרע ביתא ויסגר ית־ביתא שבעא יומין: ויתוב כהנא ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיף מכתשא בכותלי ביתא: ויפקיד כהנא וישלפון ית־אבניא די בהן מכתשא וירמון יתהן למברא לקרתא לאתר מסאב: וית־ביתא יקלפון מגיו סחור־סחור וירמון ית־עפרא די קליפו למברא לקרתא לאתר מסאב: ויסבון אבנין אחרנין ויעלון לאתר אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית־ביתא: ואם־יתוב מכתשא ויסגי בביתא בתר דשליפו ית־אבניא ובתר דקליפו ית־ביתא ובתר דאתשע: ויעול כהנא ויחזי והא אוסיף מכתשא בביתא סגירות מתסרא היא בביתא מסאב הוא: ויתרע ית־ביתא אית־אבנוהי וית־אעוהי וית כל־עפר ביתא ויפק למברא לקרתא לאתר מסאב: ודיעול לביתא כל־יומין דיסגר יתיה יהי־מסאב עד־רמשא: ודישכוב בביתא יצבע ית־לבושוהי ודייכול בביתא יצבע ית־לבושוהי:

ואם

ואדבר יי' אל משה ואל אהרן • החל לבאר צרעת הבית • ופעם כי תבאו אל ארץ כנען כי זה נוהג בארץ לבדה בעבור גודל מעלת הארץ כי המקדש בתוכה והכבוד בתוך המקדש: ונתתי • הדבר תלוי בנתינת יי': ונתן אשר לו הבית • מצוה שיבא אל הכהן: ופנו את הבית • בעל הבית וכל אנשי ביתו • ופעם לשון רבים לפנותו מהרה: בטרם יבא הכהן • כי עול יסגיר הבית בעבור הספק ופרש בולו ספקו: שקערורות • אין אחות לתלה הזאת ולא כלע הם היא מרובעת כפולה האות האחרון הוא מחמשת אותיות ופירושה לפי טעם המקום י"א כדמות סימנין או חוטי'ן וי"ן שהיא תלה מורכבת מטעם ותשקע האש ורורות מגזרת רר בשרו וזה רחוק: ומראיהן • ומראה כל א' מהם בפל: וחלצו את האבנים • יסירו וכן חלצני יי' מאדם רע: אל מקום טמא • שלא יקחם מפם אדם שיהיו נכריים שהם טמאים: ואת הבית יקציע • מגזרת קלעות וכן מר ואהלות קציעות • וטעמו כצולות וי"א שיפלו המקצוע ואין זה נכון כי כבר פשה הנגע בבית רק יקציע כל הבי' ועשה מבית מבפנים: הקצו • מגזרת קלה כי קלתו ההוה למעלה הסירו לבדו: וטח • הפך יקציע והוא מגזרת טחים אותו טפל: אחר חלץ • אחר שחלץ ואחרי הקצו' את הבית בתחלה ומלת ולקחו והביאו רבים במהרה: ועפר אחר יקח • בעל הבית שירצה לדור בו • ואם הנגע ישוב יבא הכהן: ונתץ את הבית • בלוי וכן והוציא והקרוב שבגור יהיה שבעת ימי' רק הכתוב אחז דרך קצרה והעל והבא אל הבית כל ימי הסגי' אותו בראשון' ובשניה: יטמא עד הערב • אחר שירחץ בשרו כמשפט: והשוכב • תמוד על כן יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב ולא הזכירו הכתוב כי כל שוכב ואוכל הוא בא בבית: ולקח

מסרה

וידבר יי' אל משה ואל אהרן י"ב נמסר בסדר חקת התור': ובא י"ו ר"פ נמסר בישעיה ריש סימן נ"ט גבי פסוק ובא לציון גו': ואחר כן ב' וסי' ואחר כן יבא הכהן לראות את הבית • ואח' כן תבא אליה ובעלתה • ומראיהן ד' נמסר בסדר מקץ: ואת הבית ה' וסי' יקציע • והבדרתי את ישראל דמלכים • ונתשתים • ד"ה ומאסתי את העיר הזאת ואת הבית הזה • ואת הבית הגדול חפה עין ברושים • ד"ה • יקצע מן מלין יחידאין דהסרין יו"ד • יקצע ל' יקדל ל' יחרם ל' • יקשב ל' • יחשך ל' • יקרב ל' • יגה ל' • ונמסרו באורך בסוף קדשים: ודביאו ד' נמסר בסדר ויקרא: הטוח ב' חד חסר וחד מל' וסימן אחרי הקצות מל' • ואם בא יבא חסר: אבנים דקדמין לעצים ד' וסי' ונתץ את הבית • ואבניך ועציך • ועמך לדוב עשי מלאכה • בן אשה מבנות דן:

בעל הטורים

נראה לי • ב' כנגע נראה לי • מרחוק יי' נראה לי • זהו שחזו"ל שהפילו ה"ת ונקי בנגעים לא יאחר נגע אלא כנגע • וזהו מרחוק נראה שיקח הדבר מרחוק ולא יפסוק לומ' נגעי: ואחר כן ב' ואחר כן יבא הכהן • ואח' כן תבא עליה ובעלתה מי הבא מפנה כלים ראים שלא יטמאו • לף התם מי נדיכה להסיר כלים הנאים ועליה כדי שתתבנ' בעיניו ולא יטמא בה: דברו

מ"ע ספורנו

ופנו את הבית בטרם יבא ולא יבא קודם לכן וכן כך יהיה זמן תשובה ותפלה לבעלים ומתן תפלה לכהן - ופעם זה נתן זמן הסגר • ובתדלם מפרנו בכל זה רמז לאחר בן בראשון ותקונו בשני • ונתתי בתרכן שני ושהדתנו בנגעים ג' שיב"ה: זאת

חזקוני

כי תבאו אל ארץ כנען • לא נאמר כי תבאו נבי נגעי אדם וכלים לפי שאף במדבר היו בהנים אבל בנגעי בתים שלא היה להם במדבר נאמר כי תבאו אל ארץ כנען • ד"א כשבא מעלת ארץ ישראל שהמקדש עמיד להיות בתוכה הוקש זה להיות נקיים וטהורים: ונתתי נגע צרעת • ר"א לפי שהשבח הארץ לאדם אחד מתאבלין את כל המקומות אשר מנגדו פשר הגויים ואין אנו יודעי' נאי זה מקו' מנגדו לפי' בא הנגע בנגעי' להודיע המקו' שעב' רע פשר הגויים כדי לאחר לאחרנו: אשר לו הבי' לאחר בנגוע ומקום שיה' כל אף ואף מכיר את שלו: וראה את הנגע • ר"ל אם הבי' ואחרי הסו': יקום ופסח אין מכרו מיפסל' עמו הבנים מלאר שפכיהם ם ולכן מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכינו: יקציע והקנו • שכיפס שכין ג' מדבתי' ואת הבית יקציע וכפי' אבתריה אחרי הקצי' את הבי' ואחרי הסו': יקום ופסח אין מכרו מיפסל' עמו בנים • שמתק' פיפל פר' ג' ו' לא' אין יכין כ"ל קיר"ל כ"ו: ואם ישוב הנגע • פר"ש יכול שוב נגע • ר"ל ובא הכהן וראה והנ' פשה יכול לא יהא הטוחר וכו' כלומר אם אלן ויקנה ופסח ומזר הנגע בעינו יכול לא יהא טמא אלא אם כן פשה כלומר נרפא מעתר' נבנים וכו' אם לכלן בנגדים שלא אם סמוך אף אם לא אם אלא אם אלא אם אל

ואם בא יבא · לסוף שנים שני: ורואה והנה לא פשה · מקרא זה בא ללמד בעומ' בעיניו בראשון ובשני ומה יעשה לו יכול יטהרנו כמשמעו של מקרא וטהר הכהן את הבית ת"ל כי נרפה הנגע לא טהרתי אלא את הרפוי ואין רפוי אלא הבית שהוקלה והוטח ולא חזר הנגע אבל זה טעון הליצה וקילוי וטיחה ושבוע שליטי וכן המקרא נדרש ואם בא יבא בשני ורואה והנה לא פשה יטיחנו ואין טיחה בלא חלון וקילוי ואחרי הטיח את הבית וטהר הכהן את הבית אם לא חזר לסוף השבוע כי נרפא הנגע ואם חזר כבר פירש על החוזר שטעון נתיצה: כל ימי הסגיר אותו · ולא ימי שקלף את נגעו יכול שאני מוציא המוחלט שקלף את נגעו תלמוד לומר כל ימי: יטמא על הערב · תלמד שאין מטמא בגדיס יכול אפי' שהה כדי אכילת פרס תלמוד לומר והאוכל בבית יכבס את בגדיו אין לי אלא אוכל והשוכב אין לי אלא אוכל ושוכב לא אוכל ולא שוכב מניין ת"ל יכבס יכבס ריבה אם כן למה נאמר אוכל ושוכב ליתן שיעור לשוכב כדי אכילת פרס: להורו' ביום הטמא · איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו: כי יהיה זב· יכול זב מכל מקום יהא טמא ת"ל מבשרו ולא כל בשרו אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה מה זבה ממקום שהיא מטמאה טומאה קלה נדה מטמא' טומאה חמור' זיבה לף הזב מקו' שמטמא טומאה קלה קרי מטמא טומאה חמור' זיבה: זובו טמא לימד על הטפה שהיא מטמא' זב לומ' למי בלק של שעורין ולחוי ודומה ללובן ביצה המוחדת שכבת זרע קשור כלובן ביצה שאינה מוזרת: רר· לשון ריר שזב את בשרו: את זובו · כמו ריר שיוצא גלול: או החתים · שיוצא עב וסותם את פי החמה וכסתם בשרו מטפת זובו זהו פשוטו · ומדרשו מנה הכתוב הראשון ראיות שתי' וקרא טמא שב' זב מבשרו זובו טמא הוא ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקרא טמא טומאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזוהו טומאתו היא הא כיצד שחיש לטומאה והשלישית מזקיקתו לקרבן: כל המשכב · הראוי למשכב יכול אפי' מיוחד למלאכ' אחרת ת"ל אשר ישכב אשר שכב לא נאמר אלא אשר ישכב תמיד לכך יצא זה שאומרין לו עמוד ונעשה מלאכתנו · אשר יסב לא נאמר אלא אשר יסב עליו הזב בלי יוחד תמיד לכך: ואיש אשר יגע על המשכב שחמו' מן המגע שזה נעשה הב הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים והמגע שאינו משכב אינו אלא לב הטומאה ואינו מטמא אלא הולכין ומשקין: והיושב על הכלי אפילו לא נגע אפילו עשרה כלים זה על זה כולן הממאין מסוט מושב וכן במושכב: וכי ירוק הזב בטהור · ונגע בו הו בשאו שהרוק מטמא במגע: וכל המרכב אף על פי שלא יסב עליו כגון התפוס של סרגא שקורין ארל"ין טמא מסו' מרכב והאוכף שקורין הלווס' טמא טומאת מושב: וכל המגע בכל אשר יהיה תחתיו · שלו זב בא ולמד והלוסא

אבן עזרא

ולקח · בחבירו: ביום הטמא · ביום שיהיה הלדם לו הבגד לו הבית טמא לו טהור: וידבר יי' אל משה ואל אהרן · כי הבהנים יפרישו בין זבה לנדה בחסר אחז"ל בין דם לדם ועתה יחל לבאר הטחלים מדבר נסתר כי הנרעת נגע בגלוי: זב · כמו זבת חלב כדמות טפות ניטפות: מבשרו · כמו לערות הזכר: זובו · סם · וזאת תהיה טומאתו הטעם כי הזו הוא על ב' דרכי: רר בשרו · מגזר' ויורד רירו על זקנו: או החתים · כמו נסגר מגזרת כי החוס הוא והטעם שהתחבר הזוב ונקרש ולא יצא הקרי בשכבו עם האשה וגזרה אחז"ל למשכב ולמושב וכן הטוגע בא' מהם משמ' אחד לו: והנוגע בבשר הזב · בתי זה אבר שיהיה: ירוק · ידוע מפעלי הכפל והעד דגשות ק"ף רוקי הנה גם רוקו יזיק כי הזוב מהחלייס הגלדבקי' ואין מנהג הלדם שירוק בפני חברו רק לוינו בכוונה כי הזב זרק רוקו וכפל על הטהור · וכל המרכב · שהוא מקבל טומא' כדברי המעתיקים: בכל אשר יהיה התחתיו תחת המרכב יטמא טומאה קלה וטומאת הנוס' אות' יותר המורה: וילין

כפרה

לא יבא ה' דסמיכי בקרייה וסי' ואם בא יבא הכהן · והאיש נכבר רשמ"ל · בא יבא מלך בבל · אם יתמהמה חכה לו · בא יבא ברנה: על מים ו' נמסר לעיל בריש סידרא: ואה רבפי' ג' נמסר לעיל בריש סידרא: השיאוכר ב' הדמא רסר ובהרא מל' · אל פני השר ב' וטי' ושלחה את הצפיר הרביה הנ"ל' ותשלכי אל פני השדה: אל פני ש' נמסר בסדר משפטים · הטהר ה' אשר נמסר בסוף סדר שמיני · וידבר יי' אל משה ואל אהרן י"ב דסמי' נמסר בסדר הלת התורה: דברו ד' ג' ר"פ וא' מצעו' פסוק נמסר בסדר בא: ואמרת אלהם ב' וסי' דברו אל בני ישראל דזב · עברים אנחנו: וזאת י"ז ר"פ נמסר בריש סדר תרומה · רד א"ב מן חד חד מן ב' ב' אתין דלוג המין וסי' נמסר במסרא הבראא · על הכלי ב' וסי' והיוש' על הכלי דזב · ואם על המשכב· ירק ג' ב' חסר וא' מל' וסימ' וכי ירק הזב בטהור · ואביה ירק ירק · ואחר כל ירוק ידרש · בתרא מל':

מע כפורנו

זאת התורה · פי שינה להורות בנגעים איך שיהיה לכהנ"ל בין שני פינים אף על פי שאם אחד בשוא כאחרו כיון בנגע לנגע · לכל נגע הנרעת ולנתקי · אף על פי שנגיעה נרעת בעור האדם אבל מקום הם נבדלים בזה שהנתק נדון בלתי מרחו' אבל דומה לנגעיר' שער תיני הנרעת אינם נדונים בלתי מרחות: ונרעת הבגד ולבית · אף על פי שנגיעה שוים בתרקה ידקרק או אדמדם ושניהם על אופן בלתי שבעי אבל מקום הם נבדלים בזה שהבגד נגנד בשוא ראשון ראשון בראש כלו ונקרע ולא יצא הקרי בשכבו עם האשה וגזרה אחז"ל בין בבתים לבין בבתים שבוע ראשון חוזלן וקונה ובם ונותן לו שבוע: ולנתק ולבשמת לנהרת · אף על פי שהם דומים בזה שכל אחד מהן לבן ושלגיהם שוי' ומנשרפי' כבי תה שבת בקבלה אבל מקום בדין שהבגד הנרעת · אין בנתק לבית אבל מקום שהבגד בדמיון ראשון יהיה נקי בתרקות אלוהן ותקוקות ויהיה כי מקו' פחין ותכוה נדונים בתרקות מעורבות ונרבת ומקום שער אינו נדון בתרקה כלל · זאת תורת הנרעת · אין להוסיף ולהחסיר לשמא נגעי עור בשר אחרים אף כל פי שהם אבלנו כאחרו אל תוסף על דברי כי אתנם הם כל רשתם לא נדון אות' כדין נרעת כלל כתו שהבר הכתוב בהסתן כלו לבן שעבור נגעל הנרעת הטמאה הבגדים בגנבים ונתקה זאת הבגדים אינם נדונים אבל אם יהיה בגדים אינם נדונים אבל אם יהיה בגדים אינם נדונים אבל אם יהיה ב

והנוגע לות' · כל האמור בענין הזב וזובו ורוקו ושכב' זרעו ומימי רגליו והמשכב והמרכב תמצאן מטמא אדם לטמא בגדים : וידיו לא שטף במים · בעוד שלא סבל מטומאתו ואפילו פסק מזובו וספר שבעה ומחוסר עביל מטמא בכל טומאותיו וזה שהוליא הכתוב סבילת גופו של זב בלשון שטיפת ידיים ללמדך שאין בית הסתרים טעון בילת מים שלא אבר הגלוי כמו הידים : וכלי חרש אשר יגע בו הזב יכול אפילו נגע בו מאחוריו כו' כדאיתא בתורת כהנים עד מגעו שהוא בכולו הוי אומר זה הסמוך : וכי יטהר · כשיפסוק: שבעת ימי לטהרתו שבעת ימים שהורים מטומאת זיבה שלא יראה זוב וכגון רצופין: ורחצו במים · גזרת מלך היא שתטמא האשה בדיה' ואין הטעם משום נוגע בשכבת זרע שהרי מגע בית הסתרים הוא : כי תהיה זבה · יכול מתחל מגלי לטבריה ת"ל והיא גלתה את מקור דמיה אין לה תשמש אלא הבא מן המקור : לה יהיה זובה טו בבשרה : אין זובה קרוי זוב לטמא אלא אם כן אלוה בגדתה · כמו ומתבל ינילוהו שהיא מטולה ממגע כל אדם : תהי' בנידתה · אפילו לא ראתה אלא ראייה לחשודה : ואם על המשכב הוא · השוכב או היושב על משכבה או על מושבה אפילו לא נגע בה אף הוא בדת טומאה האמור' במקר' העליון שטעון כבוס בגדים: על הכלי · לרבות את המרכב : בנגעו בו יממא · ואינו טעון כבוס בגדי שהמלבה אין מגעו מטמא אדם לטמא בגדים: ותהי נדתה עליו · יכול יעלה לרגלה שאם בא עליה בתחילה לנדתה לא יטמא אלא ב שלשה ימים כמות' תלמוד לומר ימים שבע' ימים ומה ת"ל ותהי נדת' עליו מה היא מטמא אדם וכלי חרש אף הוא מטמא אדם וכלי חרש : ימים רבים שלשה ימים : בלא עת נדתה · אמר ר' שלמה שבעת ימי נדתה הללו : על נדתה · מופלג מנדתה יום אחד זו היא זבה ומשפטה חרק בפרשה זו ולא כדת הבדה שזו מעונה שבעה נקיים וקרבן והבדה אינה מעונה פטיר נקיים אלא שבעה ימים [illegible] תהיה בנדתה בין ראתה בין שאינה רואה ודרשו נפ"שה זו אחד עשר יום שבין סוף בדה לתחילת בדה שכל שלש רצופין שתראה באחד עשר יום הללו תהא זבה: והזרתם

בגדיו את הבגד מי פרק שמונה על בגדיו בתחילה מלא בהקפר לא בהאגרתא אלא דין :

ששי שביעי בשהן בתוכרין

ל' ומל' וְהַנּוֹשֵׁא אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב : וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע־בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בַּמָּיִם וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב : וְכְלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַזָּב יִשָּׁבֵר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשָּׁטֵף בַּמָּיִם : ל' ומל' ספר וְכִי־יִטְהַר הַזָּב מִזּוֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהָר : וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַן אֶל־הַכֹּהֵן : וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוֹבוֹ :

ס וְאִישׁ כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב : וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת־זָרַע וְכֻבַּס בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב : וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעָרֶב :

ס וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שְׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל־הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב : וְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדָּתָהּ יִטְמָא וְכֹל אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו יִטְמָא : וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּמִשְׁכָּבָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב : וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב : וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הִוא יֹשֶׁבֶת־בּוֹ בְּנָגְעוֹ־בוֹ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב : וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִّשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא :

ס וְאִשָּׁה כִּי־יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדָּתָהּ אוֹ כִּי־תָזוּב עַל־נִדָּתָהּ כָּל־יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ כִּימֵי נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הִוא : כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו

ד' חס' לת' ר' רפין

ל' פתחין

וּדְיִטְּל יַתְהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְּמַיָּא וַיְהֵי־מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּיהּ דּוֹבָנָא וִידֵהּ לָא־שְׁטַף בְּמַיָּא וַיְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְּמַיָּא וַיְהֵי־מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וּמָאנָא דִּי־יִקְרַב־בֵּיהּ דּוֹבָנָא יִתְבַּר וְכָל־מָאנָא דְּאָע יִשְׁתֵּטֵף בְּמַיָּא : וַאֲרֵי יִדְכֵּי דּוֹבָנָא מִדּוֹבֵיהּ וְיִמְנֵי לֵיהּ שַׁבְעָא יוֹמִין לְדַכּוֹתֵיהּ וַיְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְּשָׂרֵיהּ בְּמַיָּא חַיָּיָא וְיִדְכֵּי : וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה יִסַּב לֵיהּ תַּרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ תְרֵין בְּנֵי יוֹנָה וַיֵּיתֵי לְקֳדָם יְיָ לְתַרְעָא מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְּנִינוּן לְכָהֲנָא : וַיַּעֲבֵד יַתְהוֹן כָּהֲנָא חַד חַטָּאתָא וְחַד עֲלָתָא וַיְכַפַּר עֲלוֹהִי כָּהֲנָא קֳדָם יְיָ מִדּוֹבֵיהּ :

וּגְבַר אֲרֵי תִפּוֹק מִנֵּיהּ שְׁכוּבַת זַרְעָא וַיְסְחֵי בְמַיָּא יַת־כָּל־בְּשָׂרֵיהּ וַיְהֵי מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וְכָל־לְבוּשׁ וְכָל־מְשַׁךְ דִּי־יְהֵי עֲלוֹהִי שְׁכוּבַת זַרְעָא וַיְצַבַּע בְּמַיָּא וַיְהֵי מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וְאִתְּתָא דִּי יִשְׁכּוּב גֻּבְרָא יָתָהּ שְׁכוּבַת זַרְעָא וַיְסְחוּן בְּמַיָּא וַיְהוֹן מְסַאֲבִין עַד־רַמְשָׁא :

וְאִתְּתָא אֲרֵי תְהֵי דַיְבָא דְּם יְהֵי דּוֹבָהּ בְּבִשְׂרָהּ שַׁבְעָא יוֹמִין תְּהֵי בְּרִיחוֹקָהּ וְכָל־דִּי יִקְרַב בַּהּ יְהֵי מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וְכָל דִּי תִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי בְּרִיחוֹקָהּ יְהֵי מְסָאֵב וְכָל דִּי־תֵיתֵיב עֲלוֹהִי יְהֵי מְסָאֵב : וְכָל־דִּי יִקְרַב בְּמִשְׁכְּבָהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְּמַיָּא וַיְהֵי מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וְכָל דִּי תִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי בְּרִיחוֹקָהּ יְהֵי מְסָאֵב וְכָל דִּי־תֵיתֵיב עֲלוֹהִי יְהֵי מְסָאֵב : וְכָל־דִּי יִקְרַב בְּכָל־מָאן דִּי תֵיתֵיב עֲלוֹהִי יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְּמַיָּא וַיְהֵי מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וְאִם עַל־מַשְׁכְּבָא הוּא אוֹ עַל־מָנָא דִּי־הִיא יָתְבָה עֲלוֹהִי בְּמִקְרְבֵיהּ בֵּיהּ יְהֵי מְסָאֵב עַד־רַמְשָׁא : וְאִם מִשְׁכַּב יִשְׁכַּב גֻּבְרָא יָהָהּ וּתְהֵי רִיחוֹקָהּ עֲלוֹהִי וַיְהֵי מְסָאֵב שַׁבְעָא יוֹמִין וְכָל־מִשְׁכְּבָא דִּי־יִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי יְהֵי מְסָאֵב : וְאִתְּתָא אֲרֵי יְהוּב דְּמָהּ יוֹמִין סַגִּיאִין בְּלָא עִדַּן רִחוֹקָהּ אוֹ אֲרֵי תְּרוּב עַל־רִיחוֹקָהּ כָּל־מִשְׁכְּבָא דִּי תִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי

ל' ומל'

ל' חס' לת' ר' רפין

ל'

ל'

ל'

מיים קדיים לבשרו ל'

ל' ודין כל עור

ל'

ל' דין חס'

ל"ת ל"ל ומלינו' וכל

כלים הפ' מ"ל

ל'

ל' פתחין

ל"ל

ל'

ל'

ל'

בעל הטורים

כפרת זה: כ' כטומאת נדה יהיה לה: כטומאת הנדה היה' ובו כל זית: במדבר שהרגו אותו לטומאת נדה: מה נדה יש לה פרה אדומה: אף ישראל יש להן פרה אדומה: אני ה' אלהיכם: מה נדה הכתוב מדבר: אי מה נדה הכתוב מדבר אף ישראל אינם מדברים אלא בארץ: אחרי מות: אחרי מות בני אהרן: אחרי מות: אחרי מות בני אהרן: אחרי מות: אחרי מות בני אהרן

הנגעים ביום המעונן ולא בערב ולא בשחרית ולא בתוך הבית לפי שבהה נראית עזה ולא בנהרים שמהה נראה כהה ולזה אין רואי אותם אלא בשעה רביעית וחמישית ושמיעית ותשיעית כבר נתבאר זה בב' מנגעים ולזה ג"כ אין רואין שני נגעים כאחד לפי' בתים אחד כי הראות לא ישלוט בשלמו' על שני הנגעים יחד שנאמר וראה הכהן את הנגע לא יותר מנגע אחת ולזה ג"כ אין הכהן רואה נגעי עצמו כי ראייתו תהיה בלתי שלמה ומשפטו עליה גם כן בלתי שלם לעונש תשוקתו שלא יהיה טמא כבר נתבאר זה בב' מנגעים:

השרש הג' הוא שאין רואין את הנגעים בעת שהנגוע מצוה באופן מה לשמוח בו כדי שלא יצטער לו אם ישמאנו הכהן כמו העניין בחתן תוך ימי שמחתו וכשבת וכי"ט בכל אדם שנאחר בנגעי בתים ולזה הכהן וסגו את הבית אם חסה התורה על פרי' קטנים שלא לצער בעל הבית כ"ש שתחוס לדבר מצוה כבר נתבאר זה בב' מנגעים:

השרש הד' הוא שאין הכהן רשאי לטמא את הטמא עד שיהיו עיניו במקום הנגע ובעוד הנגע שחוצה לו שנאמר וראה הכהן את הנגע בעור הבשר והיה זה כן כי בזה תהי' הראייה יותר שלמה לכל הענינים שצריך לראות בנגע כבר נתבאר זה בספרא:

השרש הה' הוא שכל אחד מישראל מטמא בנגעים לפי' קטן כן יומו אלא תראה כי גם כן הנגדים מטמאין בנגעים ואולם גרים וגר תושב אינן מטמאין בנגעים שהרי בני ישראל כתוב בפרשה שנאמר דבר אל בני ישראל לאחר אשר כי תזריע וגו' כבר נתבאר זה בב' מנגעים וב"ד מערכין:

השרש הו' הוא שמראות נגעי צרעת עור בשר הנה היותר חזק לזכן שבהם הוא הבהרת והנה מראה שפל מן העור כמראה שמה עמוק מהכל והיא עזה כשלג שנאחר מצורעת כשלג ואחריה לזכן השאת והוא אינו נראה שפל מן העור כמו הבהרת ולזה נקרא שאת והוא כלאר היותר לבן והנה תמצא מתחבולות המאיירים הצורות שמה שירצו שיראה היותו בולט ישימוהו בנגע לבן בלתי מופלג הלבן ואחריהם ספחת הבהרת ומראה היא כסיד ההיכל ואחריה ספחת השאת ומראה כקרום ביצה ולזה לא יקרא נגע צרעת מה שהוא פחות לבן מקרום ביצה ואם כתערב בלבו המראות לדמיות גם הוא נקרא נגע צרעת שנא' או בהרת לבן אדמדמת וה"ה לשאר הנגעים והי"ה כן לפי שזה הו' מדרך פשוט הדם אשר בבשרו והב' זה המראה נקרא פתוך והנה מראה הפתוך בד' מראות אלו הוא ביותר חזק לזכן יותר חזק האדמיות ולזה אמ' לבן' אדמדמת ר"ל מופלגת האודם כאלו היו בכאן ד' כוסות מלאות חלב ונתערב בכולם הא' ר"ו טפי דם ובשני ח' טפין ובשלישי ד' טפין וברביעי שני טפין הנה הראשון הוא הבהרת האדמדמת והשני הו' השאת האדומה והשלישי הוא הפתוך שבספחת הבהרת והרביעי הוא הפתוך שבספחת השאת וכל מראות הלבן והפתוך מצטרפין זה עם זה להשלים שיעור נגע ולכל הדברים כאלו הוא הכל נגע אחד כיון הם דבקים זה לזה והנה מהו אותם החכמים ללמדך שאין הכהן רואה את הנגעים עד שיהא בהי בהם ובשמות יהם כבר נתבאר זה כלו בב' מנגעים ומשבועות ובספרא: ורואי שתדע שאין משערין לזכן הנגע בעור הנגע אלא בעור הבימוני לא לבן ולא שחור וזה כי טבע הנגע לא יתחלף מפני חלוף טבע עור המקבל ואם נשער בעור הנגוע הנה יקרה כשיהיה הנגוע לבן ביותר שתראה בו כהה הבהרת שהיא עזה כשלג כבר נתבאר זה בב' מנגעים:

השרש הז' הוא שהשער הנמצא בנגעים אינו פחות משתי שערות וזה מבואר מהשרשים הכוללים והנה שעורם באורך ראוי שיהיה כדי לכוף ראשן לעשקן כי בפחות מזה לא יהיה בגדר השער וזה גם כן שרש גדול כבר נתבאר זה בשני מנגעים: **השרש** הח' הוא שב' מינמי טמאה יש בגרעת עור בשר שער לבן ומחיה והם אפשר שיראו בתחלה ובכל ג' מהן מחליטו הכהן לטמאה והשלישי הוא הפשיון והוא לא יהיה אלא אחר ההסגר והוא מבוא' בנפשו ואין בנגעי עור ובשר הסגר יות' על שתי שבועות וזה מלשון התורה והוא מבוא' שאם אחר שפטרו הכהן מולד לו אחד מינמי טמאה אלו הרי הכהן מחליטו לטמאה כב' בתבא' זה בב' מנגעים והוא מבוא' שאם היה כהה אינו טהרה אם לא היה כהה מכל הראות נגעת עור בשר כב' נתב' זה בב' מנגעי:

השרש הט' הוא ששער לבן שהוא סימן טמאה הוא שקדם הנגע לשער לבן שב' והיא הפכה בו בהרת וזה שער לבן ונרפאת ונשא' משער הלבן ואח' מולד שם נגע אח' והיה זה השער הלבן בתוכו והוא מבוא' ג"כ מזה שאין שער לבן סימן טמאה אם לא היתה עקרו מלבן ואז הוא סימן טמאה אע"פ שראשו משתי' וזה כי הנגע הופך אותו ללבן מעקרו לא מראשו כב' נתבא' זה בספרא ולזה ג"כ הוא מבוא' שהוא מחוייב שיהיה עקר השע' הלבן בתוך הבהרת לא חוצה לה ואז יהיה סימן טמאה כב' נתבא' זה בב' וזה' מנגעים ולפי שלא הנבילה התורה מראה מחמר לשער הלבן הרי כל לזכן הוא סימן טמאה כבר נתבאר זה בספרא:

השרש הי' הוא שהמחיה שבתוך הבהרת היא סימן טמאה בלי זה נגע שתהיה והוא שלא תהיה כמראה גרעת עור בשר כב' נתבאר זה בב' מתוספות נגעים והיא סימן טמאה בין שקדמה הבהרת לה ובין שקדמה בהרת היא הפכה שער לבן ומחיה בש' מי בפאת בש' מי כב' נתבא' זה בב' מנגעים ולפי שאמרה תורה היא הפכה שער לבן והוא כדי למיחת בו שער לבן והוא מבוא' שהוא ראוי שתהיה המחיה כשעו' ראוי לשמוח בו שער לבן ומחיה בש' ומחיה בשר בלורך ובדוחב והוא כעלשה לפי מה ששיערו חכמים כב' נתבא' זה בספרא ולפי שאמ' ומחיה בשר חי למדנו שהוא מחוייב שתהיה במקום ג' לא מפוזרות ועיר שם זעיר שם כב' נתבא' זה בספרא והוא מחוייב שתהיה נאחזת השאת שבא' בשאת ר"ל שתהי' השאת מוקפת אותה מכל צדדיה ולזה יחוייב שיהיה בכל סביבותיה מן השאת מה שראוי להפיכת שער לבן ולפי שהנגע יחוייב שיהיה ראוי למחיה למדנו שהנגע הוא נקרא גרעת אם לא היה שעורו בלורך ובדוחב כנגדים הקלקי שהו' מדובב ושעורו הו' כמו למחיה ו'שערות בלורך ושם שעורו בדוחב כב' נתב' זה בספר וכשאר מנגעים:

השרש הי"א הוא שהפשיון הוא סימן טמאה יחוייב שידבקו בו אלו התנאים שאם שיהיה ראוי שיהיה בנגע שעו' נגע גרעת כשדלאה לכהן קודם הפשיון ויהיה מה שראה שיפשה ממראה נגע גרעת כי זה אלא זה לא יהיה שם פשיון לנגע גרעת זה מבוא' בנפשו כב' נתבא' זה בד' מנגעים. וזה יתבא' שאם סר הנגע אח' שנראה לכהן ונתחדש אחר זה נגע גדול ממנו אין זה פשיון כי אין שם נגע פושה ואע"פ שפשה קודם הראותו לכהן וסר אותו הנגע הפושה ונשאר הפשיון לבד כשראהו הכהן אין זה פשיון כי אין שם הנגע הפושה כב' נתבא' זה בד' מנגעים. הב' הוא שיהי' הפשיון דבק לבהרת לא בבשר מאמו כי בזולת זה תהי' הויה שנית לא פשיון וזה מבוא' בנפשו ומזה יתבא' שראוי שיהיה החלק המגיע מהנגע שיהיה הפשיון דבק בו באופן שיהיה ראוי להיות חלק מהנגע כאלו תאמ' שיהיה ראוי למחיה כב' נתבא' זה כלו בד' מנגעי:

הג' הוא שיפשה חוץ לנגע לא בתוכו אם היה מקום בלתי נגוע וזה כי הפשיון שהוא בתוכו עם שהו' אינו נקרא פשיון לפי הנהוג כב' יתבן שיהיה סימן שהרה כשהיה בשר חי תוך הנגע ופשה הנגע לתוכו ונתחטאה המחוייה המשעו' הראוי לה כב' נתבא' זה בד' מנגעים. ואולם כהן בעל מום רואה את הנגעים כי אין זה עבודה לשם יתע' שרואה בה כהן בעל מום והוא מבוא' שלא פרה הכהוה מחמו ולזה יהיה בנו אשר יולד ראוי לשרת במקדש או הוא בעצמו כשיעשו מומו כב' נתב' זה בספר. הרביעי הוא שהפשיון לא יתבן שיהיה שלא לאחר ההסגר מהכהן הרוא' הפשיון וזה כי השופט בפשיון הוא הכהן ויחוייב שתהיינה לו בו ראייתו ודראה לו הנגע בשמיה אח' גדול ממה שנראה לו בראשונ' לא שתהיה הראיה האחת לכהן הא' והשניה לזולתו אך שער לבן ומחיה יתבן שראה בתחלה בזולת הסגר כב' נתבא' זה בא' מנגעים וזה יתבא' שאם נתמעט הנגע לאחרי שסר מלפני הכהן בשתי ראיותיו ואלו לא לשעורו הראשון כשנראה לכהן אין זה פשיון כי השופט בפשיון הוא הכהן בשתי ראיותיו ואלו לא נראה בזה הנגע פשיון כבר נתבא' זה בד' ובה' מנגעים. התחיבי הוא שיהיה פושה הנגע לתקום ראוי לסגר זה הנגע באופן שיהיו הפשיון והנגע לשבע ר' וזה שאם פשה לראשו או לגוף או לפחות לו לחכו' לו לזה שיראו לכם שאינו ראוי לשבע נגעי עור בשר אין זה פשיון כי הי' הוי שני ולזה אין אם פשה תפשה המספר בעור ויתבא' בכל סוני הגרע שהבדילה התורה קצתן מקצ' שאינה פושין זה לתוך זה ולזה גם כן יתבאר שאין מצטרפים זה עם זה להשלים שיעור הנגע כבר נתבאר זה בב' מנגעים ובג' מתוספות נגעים: השני הוא שיהיה הנגע תחלה ראוי לפשיון מכל

גדדיו ואם לא לא יטמא שנאמר וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ר"ל שיהיה עור הבשר מקיף אותו באופן שיהיה ראוי לפשיון לזה הנגע כבר נתבאר זה הטרם בספרא:

השרש הי"ב הוא שנגע הגרעת ראוי שיהיה במקום נגלה ואם לא לא יטמא בו שנאמר וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ואם יהי' בעמדו לפניו לפי הנהוג פרש לתוך העין ולתוך האוזן ותוך הפה ותוך הקמטים ותחת הדד ותחת השחי ומה שידמה לזה אך המגולה מהספרים דומו כדין עור בשר ולזאת הסבה בעינה אין הנגע פושה לתוכו ואין מטמאין מפני מחייה ואין מעכבים את ההופך באלו לכן כבר נתבא' זה בב' מנגעי' וראוי שתדע שהנגע שלא היה טמא לאי זו סבה שתהיה וסרה הסבה ההיא ונשאר הנגע בעינו הנה הנגע ההוא טהור כיון שטהר שעה אחת כאלו תאמר שהיה בעובר ונולד או בדלת ואחר כך בשר השער ונתגלה הרי זה בטהרתו כבר נתבא' זה בשני מנגעים:

השרש הי"ג הוא שהוא שראוי שיהיה הנגע במקום שיראהו הכהן כלו כאחד פרש לראשי איברים שאין מקומן יושב כגרים כגון אצבעו' ידים ורגלים ראשי אזני' וראש הנוע' והדומה להם ולזה גם כן אין מטמאין מפני מחיה כי היא אינ' גראת שם בראש הנגע אבל נראה כלו היא הנגע לפי שהוא משופע ויורד שביבות המחיה כבר נתבא' זה בשני מנגעים:

השרש הי"ד הוא שיום השביעי עולה לכאן ולכאן בכל הנגעים ואין מסגירין בתוך ימי ההסגר ואין מחליטין בתוך ימי ההסגר אם מולד לו סמני חלט וזה מבואר מלשון התורה ולא מחליטין המוחלט אם מולד לו נגע ואין מסגירין אותו תוך ימי חלוטו אם מולד לו נגע אחר שנאמ' לא יסגירנו כי טמא הוא הוא אבל אם היו בו שתי נגעים וראה זה ואחר וראה זה הרי הוא מוחלט לומר הרי אתה מוסגר בזה ומוחלט בזה וכן כי לא בזה כבר נתבאר זה בשלישי מנגעים וכן התקש בכל מה שידמה לזה:

השרש הט"ו הוא שנאמר הכהן לומר נגע זה פשה או לא פשה לו שער לבן זה קדם אחר הבהרת או הפך כבר נתבא' זה בראשון מתוספות נגעים:

השרש הפשה עשרה הוא שהופך כלו לבן הוא סימן טהרה כשהיה זה אחר ההסגר לו אחר החלט ואינו מטמא אחר כי אם במחיה שנאמר וביום הראות בו בשר חי יטמא בבשר חי מטמא ואינו מטמא בשער לבן וזה מבואר מלשון התורה ואולם הבא מתחלה והוא כלו הפך לבן אם היה בו שער לבן או מחיה מחלט לעמאה וזה מבואר גם כן מלשון התור' ואם לא היה בו סימן טמאה מסגירין אותו כמו הענין בבהרת קשה או אם אחר הפשור הפך כלו לבן הרי זה מוחלט משם פשיון וראוי שתדע שאין הבהק נקרא בשר חי לעבב את ההפך כלו לבן וכן ראשי אברים שאין מטמאין בבהרת אם נראה בהם בשר חי טמא שנאמ' והנה נהפך כלו' לחרקה לעת ראוים שאר המקומות שאין ראויים לבהרת אין מעכבין את ההפך כלו לבן כמו הראש והזקן שיש בהן שיער' ושחין ומכוה שהן מוציאין לחה והם נקראין מורדין כבר נתבאר זה בשני מנגעים:

השרש הי"ז הוא שהשחין והמכוה שנרפאו דפוי בלתי שלם והוא כשאינם מכות טריות ונעשת עליהם קליפה דקה בקליפת הטוש ואחר זה נראה בהם נגע גרעת הרי הם מטמאין בנגעים וזו היא גרעת השחין ומחיית המכוה האמור בתורה ואו לא יהיה בהם הסגר אלא שבוע אחד ומטמאין בשני סימנים לבד והם שער לבן ופשיון כמו שנתבאר בתורה וחלקם הכתוב לאחיך שאין מצטרפין זה עם זה ואין פושין זה לתוך זה והנה יקרא שחין מה שנפסל קצת עור הבשר בסבת לחה או מכה שנתחדש שם חוט עפוטי מובפנים ומכוה יקרא מה שהיה מזה בסבת אש כמו שנכוה בנחלת או בדמן וכיוצא בהם שבא החוט הנכרי שם מבחוץ כבר נתבאר זה בשני מנגעי' והוא מבואר שאם נעשה השחין מכוה או המכוה שחין בטל האחרון את הראשון כבר נתבאר זה בראשון מחולין וכן ההקש בשאר מיני נגעים כאלו תאחר אם נעשה נגע עור בשר שחין או ההפך כאלו תאחר שנרפא גרעת השחין דפוי נמור והרי הוא עור בשר הנה יבא הדין לפי האחרון כאלו התחיל עתה בעת הראתו לכהן וראוי שתדע שאם היה בבשו גרעת השחין ונה בהרת כגרים יסגיר אף על פי שאינה ראויה לשער לבן או לפשיון אותו יולד לו שחין אחר בגלה ותוכל לפשות לתוכו כבר נתבא' זה בתשיעי מנגעים:

השרש השתנה עשרה הוא שכל אדם שבשר שער ראשו לאי זו סבה שתהיה אף ע"פ שעתיד לגדל לאחר זמן אם בשר שערו מהקדקד ולמטה השופע לאחריו על פיקה של גולר נקרא קרח ואם בשר מהקדקד ולמטה ושופע לפניו לבן אם היה בהם נגע גרע' כי אם אין שם שע' מעולם ובשא' המקומות שאין בהם שאר יפסכוהו הנגעים לבן וכן הדין בראש הזקן שלא היה בהן שער מעולם ובשאר המקומות שאין בהם שע' אבל משאירין בפשיון ובמחייה ויש בהם הסגר שני שבועות כמו הענין בגרעת עור בשר שנאמ' כמראה גרעת עור בשר ראוי' זה מזה והיה זה כן לפי שטבע המקומות האלו הוא מתחלף כב' נתבא' זה בעשירי ובתשיעי מנגעים וראוי שיתבא' מזה שאם מולד שחין או מכו' בקרח' או בגבתת הנה יהיה דינם כדין שחין או מכוה אם בבשר עור וכש' אלא שלא ישתאו בשער לבן כבר נתבא' זה ברביעי מתוספות נגעים וכן נגעי הראש והזקן אין מצטרפין זה לזה ואין פושין זה לתוך זה שנאמר בראש או בזקן ואיזהו ראש ואיזהו זקן מן הפרק של אחי ולמעלה זהו בראש ומן הפרק של אחי ולמטה הוא זקן והוא מלפניו מותן לה החוט מאזן לאזן ומן החוט ולמעלה הוא הראש ומן החוט ולמעלה הוא הזקן ואולם מאחריו מפיקה של פרקה ולמעלה הראש מפיקה של פרקה ולמטה אע"פ שהוא מגדל שע' הרי הוא בעו' בשר לכל דב' ואולם מלפניו מחוליא של גרגרת ולמעלה הוא הזקן מחוליא של גרגרת ולמטה אף על פי שהוא מגדל שע' הרי הוא כעו' בש' כב' נתבא' זה מתוספות נגעים:

השרש הי"ח הוא שהנתק שיהי' בראש או בזקן הוא שיפול השע' שבהם מעקרו ובא' מקומו פנוי. וראוי שיהיה זה בידי שתים לא שנתקו אדם מה מבוא' כי אין לו הסגה בו עשוה מה בנגוע שיהיה ראוי מכני זה להיות שערו לקוי כב' נתבא' זה בספרא והראשון מקדושין התבא' שזה יהא גם כן בזקן הראשה וחסרים אם היה בהם שע':

השרש הכ' הוא שהנתקים יהיה בהם הסגר שני שבועות ומטמאים בשני פשיון בפשיון ונשער לאור לקוי וקצר כשיהיו בו שתי שערות בזה הע' בין שיהיה הנתק קדם לה' או שיקדמו הן לנתק כי זה מורה על עפוש הדם ושאינו באופן ראוי להולד שער טבעי והוא סימן טמאה בלי זה מקום שיהיה הנתק היו שתי שערות מפוזרות או מקובצות והם מבוא' בעצמו והנה אם היו בו שתי שערות שחורות הרי הם מצילות מהטמאה אלא אם כשאלו שם בעת חדוש הנתק לא יצילו אם לא היה נתק בכל סביבם ראוי לעמוד בו שני שערות ברוחב כי בזולת זה לא יאמ' שהי' זה השער השחור בנתק והתורה אמרה ושער שחור אין בו מגיד שהשער השחור המגיל ראוי שיהי' בנתק ואם מולד שם שער שהוא אח' חדוש הנתק מגיל בלי זה מקום שיתחדש מהנתק כי זה יורה שכב' נדפ' הנתק וכב' יתבא' זה בעשירי מנגעים ומזה המקו' יתבא' ששעו' הנתק בשיעו' כ' מנגעים כשהי' השע' השחו' בלתי' יחוייב שיהי' שם שיעו' למית' שם שערות כבר נתבאר זה בספרא:

השרש הכא' ועשרי' הו' שהנתק שבב' בכל הראש או בכל הזקן הרי זה טהו' אפילו נתק כלו אח' החלט או אח' הפטור שנאמ' קרח הוא טהור הוא וזה יהיה לפי סדו' התור' אח' ההסגר' על הנתק אמנם אם בא בתחלה כל ראשו נתוק הו' כל זקנו יסגיר' ואם מולד בו שע' לזה נתוק דק יחלוט אם לא מולד שע' שחור מולד שם שע' שחור בלדו והלך לו אחר זה ונשאר כלו נתוק כשהי' הרי זה טמא משום פשיון כבר נתבאר זה בד' מתוספות נגעי' ובי' מנגעים והוא מבואר מזה שקדם שהשע' השחו' המולד בנתקים מגיל השער הלהוב ופשיון אף על פי שהלך לו השע' שב' נרפא הנתק שהיה נתק דק לו זקקי לפשיון ולשע' לזה דק ושער שחו' המולד שהוא מגיל מסיימני שמאלה אם היה שרתה כדי למיתת שתי שערות אבל השער השחו' הנשאר אינו מגיל עד שיהיה נרחבו כגרים הקלקי כבר נתבאר זה ברביעי מתוספות נגעים:

השרש הכ"ב הוא שאחר שהסגיר נגע הנתק ז' ימים ולא פשה ולא מולד בו שער לזה ולא

מ"ע ספורנו

לזכר לעשה ובשאר הדורות לקרות לתוכני לנגוע כשנין שיטולל בחמרו ושמולל שוכב בהיכל יי' אחר שם אינן מלדים ויקרא יי' מל שמולל: בזאת יבא בפר בן בקר בהקדשת פר לחטאת ואיל לעולה ולבישת הבדים שאין בהם נגע ולא ציר מלאכותי כי אמנם לא יאחר כהן גדול להכנס לפני' מד אחר הקרב העולה מכל יכנס להקטיר הקטרת תבא אחר מחיטת המנחת: בגדי קדש הם בגמתם ידאו המלאכי' מל הגנזים כי הם נראים אז בלבושי הבדים: שני שעירי עזים לחטאת. הראשון מל חטאו' בתקדש והמשתלח מל שאר המעשי נכור אשר ליב סמלתו לא יאות לזב' ומשת' מעלמו: גוזלות

אמרי נועם

לנתנכ ומוכנ לא אתי לאת מכנ ומוכנ בהיות כתיב וידין לא מסף בתים לומר לך מס יהיו בגלוי אף כל שבגלוי שאם היה קנה בקומטו של זב והבים בו את הבהיר טהור דקרא כל אשר יגע להסיט אתה שהזב מסיט את הטהור לנגיעה דוב לא אתה הא כבר נתבא ליה לעיל לגגיעה בהליה הנגע בשבב הזב שמא וקל ואחר הוא נגע בשבבו שמא נגע בגגיו לא כל שכן אלא להבים אתה דגרים שיטט בגלוי כן נראים בפרק ינאה דוכן: כי תהיה זכה ראשונה נחפרה בגלה מגייה נאמר בזבה דבתיב ואשה כי תזוב זוב דמה ימים רבי' בבשרה אלמר שפסתמת בפנים בבחון ואינו אלא נדה זבה מנין תלמוד לומר זובה מלמדנה בלשון זובה דובה נגלה שמטמאה בפנים בבחון: בתורת בהנים אות' כל הנוגע בבשר הזב ולא בגירה שעליו ולא בקילקין שעליו שיהיו תלקין הוא ע"בוב שער תלים המתמלא ובקר יכול שאני מוציא את השער ואת הגיעין תלמוד לומר מתח הא לא הא השער אל עשה הרי הוא בבשרו ושער אל טהור הרי הוא בבשרו ושער אל טומאה אם יגע בו הזב אמנים בתורת בהנים כל אשר יגע בו הזב ולא בקילקין שעליו יכול שאני מוציא את השער ואת הגיעין תלמוד לומר מתח הא לא הא השער אל עשה הרי הוא בבשרו ושער אל טהור נפי מקב

קומץ מנחה

פרשת אחרי מות

אחרי מות כלומר משעה שחטאו נקראו מתים ואסר ויסורו עתה בפועל: גורלות כפי המשמש שם גורלות כדי שלא יחשדו שהשקוהו פתחילה משקה שיגרום לחללוש איבריו כההו' חיות' דס' אלו טרפות ואין להשו' כי השקו שניהם כי הלילה להם להקרי' להקב"ה משחת בל שאין כמוה חיה טרים': שבע פעמי' לכפר על מעשה יצה"ר שנקרא לו ז' שמות: בעשור לחודש כי העשירי קודש לה': כי ביום הזה מכאן למדנו שהיום מכפר אע"פ שאין בה"מ כי עקר הכפרה הוא התשוב' והצום ובמו ששאל רבי מתיא בן חרש: מכל חטאתיכם ולא כל חטאתיכ' כי עבירו' שבין אדם לחבירו אין יה"כ מכפ' עד שירצה חבירו: דם יחשב רצונו אע"פ שכב' בעל חי זולתי אדם עשיתי דמם כמים שנ' כיריק עשב נתתי לכם את כל מ"מ אם ישחטנו מחוץ למחנה יחשב כשופך דמים: חוקתי אלו המדרשי' אולי מכאן יצא להם ז"ל אין מסיכין על הדרש כמו שאין מסיבין על החקים: ואל אשה בנדתה לא הותר המשגל רק לקיו' המין ומדם הנדות אי אפשר להיו' נוצר ולד אדרבה דם הנדות מם המות ימית כל חי שישחת אותו: הנפשות פי' רש"י להיי' את האשה כאיש וקש' תיפק ליה מדכתיב בעלמא איש או אשה הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ויש לומר דסר"א הכא שאני שהיא קרקע עולם:

תפלה פרשת אחרי מות

אחרי מות כלומר משעה שחטאו נקראו מתים ואסר ויסורו עתה בפועל: גורלות כפי המשמש שם גורלות כדי שלא יחשדו שהשקוהו פתחילה משקה שיגרום לחללוש איבריו כההו' חיות' דס' אלו טרפות ואין להשו' כי השקו שניהם כי הלילה להם להקרי' להקב"ה משחת בל שאין כמוה חיה טרים': שבע פעמי' לכפר על מעשה יצה"ר שנקרא לו ז' שמות: בעשור לחודש כי העשירי קודש לה': כי ביום הזה מכאן למדנו שהיום מכפר אע"פ שאין בה"מ כי עקר הכפרה הוא התשוב' והצום ובמו ששאל רבי מתיא בן חרש: מכל חטאתיכם ולא כל חטאתיכ' כי עבירו' שבין אדם לחבירו אין יה"כ מכפ' עד שירצה חבירו: דם יחשב רצונו אע"פ שכב' בעל חי זולתי אדם עשיתי דמם כמים שנ' כיריק עשב נתתי לכם את כל מ"מ אם ישחטנו מחוץ למחנה יחשב כשופך דמים: חוקתי אלו המדרשי' אולי מכאן יצא להם ז"ל אין מסיכין על הדרש כמו שאין מסיבין על החקים: ואל אשה בנדתה לא הותר המשגל רק לקיו' המין ומדם הנדות אי אפשר להיו' נוצר ולד אדרבה דם הנדות דם המות ימית כל חי שישחת אותו: הנפשות פי' רש"י להיי' את האשה כאיש וקש' תיפק ליה מדכתיב בעלמא איש או אשה הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ויש לומר דסר"א הכא שאני שהיא קרקע עולם:

תפלה פרשת אחרי מות

אחרי מות כלומר משעה שחטאו נקראו מתים ואסר ויסורו עתה בפועל: גורלות כפי המשמש שם גורלות כדי שלא יחשדו שהשקוהו פתחילה משקה שיגרום לחללוש איבריו כההו' חיות' דס' אלו טרפות ואין להשו' כי השקו שניהם כי הלילה להם להקרי' להקב"ה משחת בל שאין כמוה חיה טרים': שבע פעמי' לכפר על מעשה יצה"ר שנקרא לו ז' שמות: בעשור לחודש כי העשירי קודש לה': כי ביום הזה מכאן למדנו שהיום מכפר אע"פ שאין בה"מ כי עקר הכפרה הוא התשוב' והצום ובמו ששאל רבי מתיא בן חרש: מכל חטאתיכם ולא כל חטאתיכ' כי עבירו' שבין אדם לחבירו אין יה"כ מכפ' עד שירצה חבירו: דם יחשב רצונו אע"פ שכב' בעל חי זולתי אדם עשיתי דמם כמים שנ' כיריק עשב נתתי לכם את כל מ"מ אם ישחטנו מחוץ למחנה יחשב כשופך דמים: חוקתי אלו המדרשי' אולי מכאן יצא להם ז"ל אין מסיכין על הדרש כמו שאין מסיבין על החקים: ואל אשה בנדתה לא הותר המשגל רק לקיו' המין ומדם הנדות אי אפשר להיו' נוצר ולד אדרבה דם הנדות דם המות ימית כל חי שישחת אותו: הנפשות פי' רש"י להיי' את האשה כאיש וקש' תיפק ליה מדכתיב בעלמא איש או אשה הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ויש לומר דסר"א הכא שאני שהיא קרקע עולם:

ולא שער שחור מגלח סביבות הנתק ואינו מגלח מה שהיה מהשערות' את הנתק כדי שיכיר אם פשה ולזה יחוייב שיגיח שני שערות סביב לו כבר בתבאר זה בג' ובעשירי מנגעי' ולאחר שתדע שתגלחתו כשרה בכל אדם שלא כאמר וגלחו הכהן והיא כשרה אפי' שלא בתער ואף ע"פ שהיה מיד הדי זה מגלח שנאמר והתגלח והוא מבואר שאם הסגירו ולא גלחו הרי זה מוסגר שהרי בשבוע ראשון עליו להכיר אם פשה אף ע"פי שלא גלח כבר בתבאר זה בדביתי מתוספות מנגעים:

התועלת הו' הוא בחלות והיא מה שהוה שלא יגלח השערות שהן סביב הנתק כדי שיכיר הכהן אם פשה הנתק שנאמר והתגלח ואת הנתק לא יגלח ולזה חוייב כמו שזכרנו שיגיח שני שערות בכל סביבות הנתק והתועלת בזאת המצוה הוא מבואר ומזה המקום למד שהתולש סימני טמא' עובר בלא תעש' וזה שאם הזהיר' התול' שלא יגלח הסגרו' הם כדי שלא תגעל בתוכת הפסיון אם יהיה שם בפני כהן כ"ש שתזהיר מהשחית סימני הטמא' עצמם וזה מבואר בנכסו כבר בתבאר זה בי' משבת ובספרא וכן הקשה בדרעת בגדים ובבתים כבר בתבאר זה בשליטי מתוספות מנגעים והוא מבואר שהתולש סימני טמאה אחר החלט לא יטהר מפני זה כי לא תהיה מפני זה ראיה שנרפא הנגע אם לא יתבאר באופן אחר שכבר נרפא ואולם אם נשתנו מעצמם בזולת כוונה כגון שנשא חשא על כתפו שיש בו צרעת והלכו סימני טמא' הרי זה טהור כבר בתבאר בשליטי מנגעים ובשליטי מתוספות מנגעים:

התועלת הו' הוא בחלות והוא מה שצוה שיהיה המצורע ידוע לכל כדי שיראתקו האנשים מתנו ולזה גם כן צוה שיעשה חוץ לשלשה מחנו' שנאמר' והצרוע אשר בו הנגע בגדיו וגו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו ולפי שכבר אמר איש שהוא מורה שלומו מדבר בשלה לאדם כי לעניינים המזכרים בזה שאין האשה ראויה בהם כמו האיש לא ישוה בהם דין האש' לדין האיש ולזה יתבאר שאין האשה פורעת ופורמת ואינה עושה על שפם אבל יושבת חוץ לעיר ומודיע' לכל שהיא טמאה ובכלל הנה כל טמא יחוייב שידוע לכל שהוא טמא שנאמר וטמא טמא יקרא' והוא מבואר שבריעה ופריעה מהנת אפילו בכהן גדול אם היה מנוגע והוא מבואר עוד שדין הקטן ודי' הגדול שוים בעניני הצרעת והטמאה שיכהנו מהנו ולאו שתדע שזו העניינ' המפריע' והמרויחה ועשיה על שפם והמשך להם הם מהני' כל ימי הנגע בו אבל אם נרפא נגעו או סר בלא מתכוין לו אם סר אפי' במתכוין אם מולד שם אחר זה סימן מודה שכבר נרפא כאלו תאחר שהיתה לו בהרת והולכים בה לטמאה וקצ' בטמאם ואחר זה פרחה הצרעת בכל גופו אין דבר ומזו הדברים נוהג בו שב' כל ימי אשר הנגע בו כבר בתבאר זה כלו מספרא ולפי שאמר בזה המקום בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ואמר בכהן גדול על עניין האבל לא יפרע ובגדיו לא יפרום שמורה ששאר האבלים חייבים בזה למדנו שכל דיני האבל מוהגין במצורע הוא מטמא באהל שנאמר בדד ישב מחוץ למחנה מושבו מגיד שמושבו הוא טמא וכבר נלמד שזה הדין מהנ ג"כ במצורע מוסגר מהה שאמר כדומה לזה בבית המנוגע והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו ונומר' הוא מבואר מהה שאמרנו מעניני הטמאות שהאדם המנוגע הוא יותר ראוי בזה הדין אך לא ישלחוהו מחוץ למחנה אם לא היה מוחלט ואולם התגלחת והצפורים ושאר הדברים שזכרנו לא יעכבו אלא בצור מוחלט שב' בזה הענין ולא הכהן אל מחוץ למחנה וגו' מגיד שהמנוגע הוא אז מחוץ למחנה כבר בתבאר זה בשמיני מנגעים ובראשון מחנלה ולאו שתדע שהשלוח חוץ למחנה יהנה בארון ישראל לבד בעיירות המוקפות חומה כי הם אשר להם חוץ כבר בתבאר זה בראשון מתוספות כלי' ולאו שתדע שהמצורע מטמא בטמאת הזב והזבה רוצה לומר שהוא מטמ' משכב ומושב אפי' תחת האבן ומטמא בהיסט כמו הזב ואינו צריך לומ' שהוא מטמא במגע ובמשא וזה כלו לאמרנו שהמצורע מטמא בדרכיתו לבית כל אשר בבית בין אדם בין כלים כבר בתבאר זה בראשונים' ב מכלים ולפי שאמ' מושבו למדנו שאם לא בתשב שם ר"ל שלא ישב ולא ישב שם תחת האילן או תחת האהל אבל אבר דרך שם לא בטמא כל אשר תחת האהל בלתי קרקע לזה שיהיה זה מושב כבר בתבאר זה בשלש עשרה מנגעים: **התועלת** הח' והט' הוא בחלות והוא מה שצוה לטהר המצורע המוחלט בתגלחת וצפורי' וכל אחד מאלו הדברים הם מצו' עשה לפי מה שזכר הרב המורה ובזה עיין וכבר בתבאר התועלת בזאת המצוה במה שקדם ואולם שרשי המצות הם י"ל:

השרש הראשון הוא שיהיו הצפורי' לקוחים לשם המטהר מטמאת צרעת שב' ולזה הכהן ולקח למטהר וגומ' לפיכך אם היו לקוחים לשם מטהר אחד מותר לטהר בהן מטהר אחר והמשל שאם היו לוקחים לשם אים מטהר בהם את האשה או בית המנוגע או הבגד כבר בתבאר זה בספרא:

השרש הב' הוא שיהיו צפורי דרור וזה כלמד מהה שאמר ושחט את הצפו' החי' על פני השדה ואם לא היה הצפו' דרו' הרי הוא משולח מעצמו כשיעזבוהו ואין צריך שישלחה ושלא תהיה טרפות שב' שתי צפורים חיות טהרות לפיכך אם נתלקת אחת שאינה דרו' או שהיא טרפ' יקח זוג לשני כי מפני שאחר שתי צפורים והאחדים הנמכרין בזה האופן הם מסכימים הנה יחוייב שיהיו שני אלו הצפורים מתין אחד ושיהיה כל אחד מהם חי כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים ולריך גם כן שתהיה טהורות לא טמאות כבר בתבאר זה בספרא:

השרש הג' הוא שישחוט את הצפור האחד בתוך כלי חרס אשר נתן בתוכו מים חיים כמו העניין במי חטאת כדי שתהיה דם הצפור השחוטה על מים החיים שב' בדם הצפור השחוטה על מים החיים ולאו שיהיה שעור המי' באופן שיתכן מה שהובדל לטבול בהם בזאת הטהר' כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים ולזה הוא ראוי שיהיה ממנה דם השחוטה על שיהיה דמה ככר במים כבר בתבאר זה משני מסוטה:

השרש הד' הוא שיקח עץ ארז שיהיה כשע' יוכ' בו שהו' עץ ארז ואזוב שתין לו שם לוזי ויהיה בתאר שיהי' אזוב ושני התולעת ויקיף לצפור החיה ראשי הצבעים ולאשי אזוב כדי שלא תפרכם ותזה מעצמה כי המכוון הוא שיהיה הכהן הוא המזה על המטהר לא שיזה הצפור מעצמו ויטבלם אחר כן בדם הצפו' השחוטה אם על מים החיים וזה מאלו הד' הטבולין שבעה פעמים על אחורי ידו של המטהר מן הצרעת כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים: **השרש** המחוייבי הוא שאם נספך הדם קודם הטבילה והזאה שזכרנו תחות המשתלחת יקח שתים אחרות כי לא בלה לכלל שלוח ואם מתה משתלחת קודם הטבילה והזאה יקח שתים אחרות וזה מבואר בנכסו כבר מזכר זה בי"ל מנגעים: **השרש** הששי הוא שלות הצפו' החיה יחוייב שיהיה מתוך העיר אל פני השדה לא בכנר יש או מדבר שב' אל מחוץ לעיר אל פני השדה כבר בתבאר' זה בשני מקדושין ובי"ל מנגעים והוא מבואר מזה שאם שלחה וחזרה שלריך לשלחה אפילו כמה פעמים בדרך שתהיה משולחת בעת התגלחת שנאמ' ושלח את הצפו' החיה וגו' וגלח את כל שערו:

השרש השביעי הוא שהצורע לקחת הצפורים הוא בהן והלקיחה בכל אדם וכן שחיט הצפו' והטבילה בדם הצפו' והזאה והתגלחת הוא בהן כמו שביארנו ואולם השלוח לצפו' החיה הוא בכל אדם הוא מבואר מהשרשים הכוללים שאלו הענינים שיחוייב היותם בהן נעשים ביום ולא בלילה כב' בתבאר זה בספרא:

השרש השמיני הוא שתגלחת המצורע הוא שהכהן מניח תער על כל בשרו הגראה ואפילו בית השחי ובית הערוה ולא כאמ' ראשו וזקנו וגבות עיניו אלא למעט השער שבתוך החוטם לפי שאינו נראה כבר מכר זה בשני מסוטה:

השרש התשיעי הוא שאחר שגלח וכבס בגדיו וטבל טהור אלטמא בביאה ויכנס לפנים מהחומה ואולם לשאר הענינים הרי הוא בטמאתו הראשונה כי התורה ביארה שהטהרה אשר תהיה לו בזולת הטבילה הוא שיבא אל המחנה ולזה הוא מבואר שהוא טהו' אלטמא משכב ומושב ואולם מה שאחר שישב ז' ימים חוץ לאהלו הוא לאסור לו תשמיש המטה כי הוא חוזק לבעלי זה אחלי ולפי שזה הסיוק אינו במצורעת באופן שהוא במצורעת לא בלבד מזה שתהיה המצורעת אסורה בתשמיש המטה כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים וכבר יתבאר שבאלו הבעלה יחוייב שיגלח אחר יכנס בגדיו ולזה הוא מבואר שהוא אב הטמאה

לטמא לאדם וכלים במגע כבר בתבאר זה בראשון מכלים זהיא התגלחת השניה היא כמו התגלחת הראשונה ובכלל אם שייר שתי שערות לא עשה כלום שבא' כל שערו כבר בתבאר זה בי"ד מתנגעים:

השרש הי' הוא שהברת המצורע אינה אלא בכהן והוא מטהרו אע"פ שהוא זב לו טומאת מת מכיון שאינו מצורע שבאמר והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואם הי' הכהן מצורע הרי אינו קורא בו מיטהר לא מיטהר כבר בתבאר זה בשמיני מתוספות מנגעים:

השרש הי"א הוא שהנפור השחוטה היא אסורה בהנאה כי התורה לא הנבילה שתאכל בכלל הנה ידאה שהיא הפך המשולח ואולם המשולחת מותרת בהנאה כי התור' לא אמרה שישלח לתקלה ולזה תהיה השחוטה אסורה ולפי שהמשולחת משולחת על פני השדה. הנה אם כן השחוטה נקברת שם לפני המצורע כבר בתבאר זה בשני מקדושין ובי"ד מנגעים:

התועלת העשירי הוא בחלות והוא שצוה שיהיה הבגד המנוגע טמא וכבר בתבאר התועל' המגיע מזאת המצוה במה שקדם ואולם שרשי זאת המצוה הם שמונה:

השרש הראשון הוא שנגע הבגדים הוא כגדים כמו הענין בנגעי אדם כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים: **השרש** השני הוא שג' שימני טומאה יש בבגדים והם ירקרק שהוא ירוק מאד ככנף הטוס והאדמדם והוא אדום שבאדומים והפסיון וכבר בתבאר תכלי הפסיון והם כלאל בזה המקום כילד בגד שנלקה בו מראה ירקרק או אדמדם מסגירו ובשביעי רואהו אם פשה מחלישו ושורף את כל הבגד ואם לא פשה ופמד במראהו או שפשה וכהה משמי המראות שהוסגר בהן או שהוסיף המראה להוריק ולהאדים אלא פשה יכבס מקום הנגע ויסגר ובסוף שבוע שביעית שהוא יום י"ג רואהו ואם כהה המראה אליטית הרי זה מעון בבגדים והוא שהו נשתנה הנגע המראה אחר כמו שהיה ירקרק ונעשה אדמדם או הפך קודם מקום הנגע ושורף מה שקדם ותופר מטלית במקום הקרע ופוטר שאר הבגד ומכבסו כלו בבגדים שני ומטבילו וטהר ואם עמד במראה שהוסגר בו בתחילה יחלישו ושורף את כלו היה ירקרק ופשה או אדמדם ופשה הרי זה פסיון ושיעו' הפסיון הסמוך כל שהו' והרחוק או שחוזר כשהוסר הנגע הראשון שיעור' כגדים כבר בתבא' זה בג' וי"ל מנגעי' ולאו שתדע ששו המראות מלטרפות זו עם זו כבר בתבאר זה בספרא:

השרש השלישי הוא שהמכבס את הנגע מכבס את הבגד המקיף את הנגע עמו שב' את אשר בו הנגע כבר ביארו זה בספרא וכשמכבסים את הבגדים מכבסים אותם בשמחנין המעבירין על הכתמים שנאמ' אם תכבסי בכתר וכבר בתבאר זה בי"ל מנגעים:

השרש הרביעי הוא שהנגע החוזר על הבגד אחר שטלו בו מטלית אם חזר עוד על הבגד ישרף ומגיל את המטלית ואם חזר על המטלי' ישרף הבגד עמו ואם טלה מן המוסג' בשחור וחזר הנגע על הבגד המוסגר שורף המטלית חזר על המטלית הבגד הראשון המוסג' ישרף והמטלית תפשט את הבגד שהיא תפורה בו בסמכון ר"ל שאם עמד בעומו שתי שבועות לא פשה שורפין הכל כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים:

השרש החמישי הוא שהבגד שבא בתחלה כלו ירקרק או אדמדם יסגיר אבל אם בא כלו ירקרק או אדמדם אחר ההסגר או אחר הפטור הרי זה טהור ואם אחר שכבס פשה ישרף כבר בתבאר זה בחמישי מתוספות מנגעים: **השרש** הששי הוא שאין מטמא בבגדי' אלא בגד למד ובגד פשתים כבר בתבאר זה בתשיעי מכלאים **והוא** מבואר שאם לא היה בו שיעור ראוי להשתמש בו לדבר מה כגון שיהיה פחות מג' אצבעות על ג' אצבעות לא יטמא כבר בתבא' זה בי"ב מנגעים ואין הבגד מקבל טמאת נגעים אם היה בגוש אפי' בידי שתים ואם היו ארוכים לבני' אפי' שתים או ערבם בגוש הכל אולך אחר הגראה והנה התפו' הוא כאלוג להצלים שעור בגד ואם תפר בגד משלאים קטנים קצתם לבנים וקצתם אדומים ונראה נגע בלבן ונתפשט ללבן אחר אע"פ שהבגוש בינתיים הרי זה פסיון והקש על זה ערב או למד או פשתים עם מין שאינו למד ולא פשתים כגון למד נמלים ומד ארבים או קנבס או למד ראל בת עז הולכין אחר הרוב כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים ומשני ממכורות. ואולם כלי הצור מוקבלים טמאה פשוטיהן ומקבליהן כשהיו כלי לדבר מה שבאמ' כלי עור והוא שיהיה מטוחד שב' לכל אשר יעשה הצור לתלאכה כב' בתבא' זה בספרא והוא שיהיה מעור הב"ח הגדל בארץ כמו הפשתים שגדלין בארץ ואולם אם חבר להם מהגדל בארץ כל שהוא הרי הן מטמאין בנגעים אע"פ שהיה הצו' בגוש בידי שתים הרי זה מטמא בנגעים ויש פסיון בכלי עור בעוביו כאלו תאמ' שפשה הנגע מתוכו לאחוריו או מאחוריו לתוכו כב' בתבא' זה בי"ל מנגעים. ולאו שתדע שמ' ופשתים מטמאין בנגעים מיד שיטוו ואע"פ שלא לובן כיון שיש בפקעת כדי לאלוג ממנה ג' על ג' שתי וערב כיון שהיתה כלה שתי או ערב היפה הפקעת מחיטת פסוקין אינה מטמאה בנגעים ואם היו שני פקועיות ותוט אחד מחברתן ונלאה ג' כשתיהן שתיהן טמאות ואם נלאה כאחד לבד היא לבדה טמאה וכן הענין באלוג אם השתי עומד המחוב' לו ואם פשה מזה לזה שניהם טמאים כבר בתבא' זה בי"ל מנגעים:

השרש הז' הוא שהבגד המוסג' הוא מות' בהנאה אך המוחלט אסו' בהנאה כי התורה חייבה שריפה לבגד המוחלט ולזה הוא מבוא' שאם בתבר בחרים כלן אסורי' וכן אם חלקו לשלשים בחזתין מג' על ג' כב' בתבא' זה בי"ל מנגעים:

השרש הח' הוא שהבגד המנוגע בין מוסגר בין מוחלט אם בא אל הבית שמאהו וכב' יקדא בא אל הבית אם בא רובו שם וכן אם נכנס כזית ממנו טמאהו שנאמ' אל בא תהי כמת כמו שהמת מטמא בכזית כן הענין בצרעת כב' בתבא' זה בי"ב מיבמות ובי"ג מנגעים:

התועלת הי"ל הוא בחלות והוא מה שצוה שבית המצורע הקרבמתיו את' שיטה וכב' בארבע התועלת בזה בחמה שקדם ואולם שרשי זאת המצוה הם: **השרש** הא' הוא שהמצורע עומד חוץ לעזרת ישר' כנגד פתח האהל ומכנים ידיו לעזרה לסמוך על האשם אחר שהביאו הכהן עם לוג השמן כבר בתבאר זה בי"ל מנגעים ובשליטי מזבחים ובשני ממכחות:

פרשת אחרי מות

אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני יי' וימותו: ר"ל בקרבתם לפני יי' להקטיר הקטרת ויהיה עמידתו כשעם בנשתם אל האהל אם יהיה זה חטא שני לבני אהרן ר"ל שבאו לפני לפנים ובעבו' כן סמך לזה הספו' אחרו דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש והביאו' הראשון הוא יות' נכון לפי מה שאחשוב ואמנם סמך לזה הספו' אחת האזהר' לבאר שהדברים שהעונש עליהם מיתה בידי שמים אין ראוי להקל בהם כי הם יתע' יקח נקמתם מהאיש העובר עליהם כמו שלקחה מבני אהרן ולזה ראוי שיזהר מאד מעבור על כל אלו האזהרו' והנה לא בארה התורה מה היה זה הדבור ואמם שיהיה הדבור הוא הדבור המזכ' אחר זה בזה שאחר ויאמ' יי' אל משה דבר אל אהרן אחיך ויהיה כפול המאמ' בזה כעשם אחרו תחלת דבר יי' בהושע ויאמר יי' אל הושע ואפשר שרמז בזה המקום אל הדבור המזכר בפרשת שמיני שהיה אחרי מות שני בני אהרן והם האזהרות שמכרות שם שבתחילה עליהם הבהיר מיתה בידי שמים והנה זה הענין שזכ' בזה המקום מעבודת יום הכיפורים היה אז אחר ואחנם הפסיק התורה בין שני אלו המאמרים ופרה ענין המאכלות אסורות והמותרות והטמאות והטהרות כי עבודת יום הכיפורים היתה מכוונת לנקות הטמאות כמו שיתבא' ולזה זכרה אותם התורה קודם שתזכי' זאת הפרשה והנה מזכרו המאכלות קודם הטמאות לפי שענינם מתיחס כמו שהתבאר מדבריו בזה שקדם. ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת. דומה לומ' בבית קדשי הקדשים. אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות. באר שאם יבא שם בזולת זה האופן שזכר בזאת הפרשה אפילו ביום הכיפורים שצוה להכנס שם יתחייב מיתה שנאמ' בזאת יבא אהרן אל הקדש לומ' בזה האופן לא בזולתו ולא בזולתי היום הזה מהשבה והוא העשירי לחדש השביעי כמו שנזכ' בזאת הפרשה ולאו שתדע כי בבית שני לא היה שם ארון כי כבר נגזו ראשיהו ועם כל זה היה שם קדש הקדשי' והיה שם מות כרובים להורות על מציאות הצורות הנבדלות אשר בעבורו היה קדש הקדשי' אע"פ שאין שם ארון וכפרת ולהעיר על שאין ארון וכפרת מעכבי' זאת העבודה אמ' אם בזאת יבא אהרן אל הקדש. והביא מבית לפרכת והביא את דמו אל מבית לפרכת ורזה לומר אף על פי

שאין

מת פר החטאת אשר לו · האמור למעלה ולמדך כאן שמשלו הוא בא ולא משל אבור: וכפר בעדו ובעד ביתו מתודה עליו עונותיו ועונו ביתו: ונתן אהרן על שני השעירי גורלות · תעמיד אחד לימין ואחד לשמאל ונתן שתי ידיו בקלפי ונוטל גורל בימין ואחבירו בשמאל ונותנן עליהם את שכתוב בו לשם הוא ואת שכתוב בו לעזאזל משתלח לעזאזל: עזאזל · הוא הר עז וקשה לוק גבוה שנאמר אזן נזרה חתוכה: ועשהו חטאת · בשמניה הגורל עליו קורא לו שם ואומר ליי' חטאת: יעמד חי · כמו יועמד חי על ידי אחרים ותרגומו יתקם כד חי מה ת"ל לפי שנאמר לשלח אותו לעזאזל ואיני יודע שלוחו אם למיתה אם לחיי לכך נאמר יעמד חי עמידתו חי עד שישתלח מכאן ששילוחו למיתה: לכפר עליו · שיתודה עליו כדכתיב והתודה עליו וגומר: וכפר בעדו וגומר · ולוי שני עליו ועל אחיו הכהנים שהן טלן קרויין ביתו שנ' בית אהרן ברכו את יי' וגומר מכאן שהכהנים מתכפרין בו וכל כפרתן אינה אלא על טומאת מקדש וקדשיו כמו שנאמר וכפר על הקדש מטומאת' וגו': מעל המזבח החיצון מלפני יי' · מגד שלפני הפתח והוא גד מערבי: דקה · מה ת"ל דקה והלא כל הקטרת דקה היא שנאמר ושחק' ממנה הדק אלא שתהא דקה מן הדקה שמערב יום הכפורי' היה מחזירה למכתשת: על האש · שבתוך המחתה: ולא ימות · הא אם לא עשאה כתקנה חייב מיתה: והזה באצבעו · הזאה אחת במשמע: הרי אחד למעלה וז' שבע · אשר לעשו מה שהפר מכפר על הכהני' וכפר השעיר על יאר' והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם: כאשר עשה לשם הפר · ח' למעל' ז' למטה: מטומאת' בני ישראל · על הנכנסין למקדש בטומאה ולא נודע להם בסוף שנאמר לכל חטאתם וחטאת היא שונג: ומפשעיהם · אף הנכנסין מזיד בטומאה: וכן יעשה לאהל מועד · כשם שהזה משניהם בפנים אחת למעלה ושבע למטה כך מזה על הפרכ' מבחוץ משניהם אחת למעלה ושבע למטה: השוכן אתם בתוך טומאתם · אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם: אל

ויקריב אהרן את פר החטאת אשר לו ויכפר בעדו ובעד ביתו: ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ונתן אהרן על שני השעירים גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל: והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו: ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: ונתן את הקטרת על האש לפני יהוה וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות: ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו: ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת: וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: ואדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל: ויצא

ויקרב אהרן את פר החטאת אשר לו ויכפר בעדו ובעד ביתו: ולקח את שני השעירים ויעמד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ונתן אהרן על שני השעירים גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל: והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו: ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: ונתן את הקטרת על האש לפני יהוה וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות: ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפרת קדמה והזה מן הדם באצבעו שבע פעמים לפני יהוה: ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת: וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: ואדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל: ויצא

והקריב אהרן את פר החטאת · אל פתח אהל מועד כמשפט · ועשה וכפר בעדו כי בו יכפר בעדו ובעד ביתו אח' שיחטנו וי"א כי העמדתו הי' כפרה: גורלות · ידועים מדברי קבלת אבותינו · אמר הגאון כי עזאזל שם הר שהוא תקיף כי מעם זכר השם כמעט הרבי אל יקותיאל והגאון הלוי תפשו כי הא"לף במל' עזאזל היא בין זי"ן לזי"ן ויש אומ' שהוא הר שמוך אל הר סיני והשם נוה להוליך השעי' ולהעלותו שם עד שישמט ואחר כן היו מוליכי' אותו בבית המקדש להר אחר והעד שאמר ויעש אהרן וכן בתב שבועו' לפי דעתי כאשר אפר' במקומו וי"א כי עבודת בית שני לא היתה בראשון כי היה הכהן מתיסר בגדים ואין כפרת וזה המע' אמר כי השעיר ישולח במדבר כי כן כתוב ושלח את השעיר במדבר ונעמו כנעים לפור המטהר מהלרעת שהוא על פני השדה מקום שאין שם יושב והעד אל ארץ גזרה ואינמו השיבונו כי השעיר ישלחו במדבר כאשר הוא כתב וירדוף אחריו עד שיברח ויעל אל הצור על כן אמרו חז"ל ודוחפו ויאמר רב שמואל אף על פי שכתוב בשעיר החטאת שהוא לשם גם השעיר המשתלח הוא לשם ואין צריך כי המשתלח אינו קרבן כי לא יאחט והשם יכולת להבין הסוד שאחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו כי יש לו חבריס במקרא ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז בהיותך בן שלשים ושלש תדענו: ועשהו חטאת · שיחטנה: יעמד חי · מהכנין הכבד הנישף שלא נזכר שם פועלו והיה הי"ד ראוי להיותו מחוסף בשורק רק נרחב בעבור לות הגרון וכן יתרם כל רבוטו: לכפר עליו · כי הכפור יהי עליו ופירושו לשלח אותו: והקריב אהרן · בעבור שאמרו דברי השעיריס הוסיף לבאר אחר שהקרי' הפר ושני השעיריס אל אהל מועד יחל לשחוט את הפר שלו: המחתה · ידועה היא: חפניו שניהם: קטרת סמים · היא הנזכרת · היה נראה לנו כי על פני הכפרת ולפני הכפרת כמשמעו והמעתיקים אמרו כי על פני הכפרת הוא על בין הבדים ולפני הכפרת ידוע מדבריהם והוא אמת: ושחט את שעיר החטאת אשר לעם · ועתה ישחטנו בלאתו כי י"ל שהוא ישחוט קודם הפר ואינו אמת: וכפר על הקדש · הוא קדש הקדשים: וכן יעשה לאהל מועד · שיזה שבע פעמים לפני הכפרת ועל הקרנות מזבח הקטורת · ומעם וכפר על הקל' להיות הדם כופר שלא יחטא בעבור טומאת הטמאים: וכל

וכפר · כגמפר' אה במלי · דברים שמתודה על פרו: ובגדל · כ' מתרה ובגדל ה' ל לעזאזל · ובגדל לבגדיו · דהי' אהרן שם בו ויבו בעיני ו והפיל גורלו על ישראל ואמר הב"ה אינני שו"ך כבר הכלהי גורלות ונכל תבלי בישראל חבל שבעי' אחמה וזהו שכתו' גורל אחד ליי' וגורל' לעזאזל שתכפר עונותם של ישראל דהיי' ונשא עונותם פומות יהם הוא מכפר: ג' פעמים כתיב עזאזל בנגד נופא עון ופשע וחטאה שבוכות ג' אמות: כמי' דקה · בגיא' דקה מדקה: מלא חפניו · ב' הכא ואיך ואלא החבל להת הה גני יוחב על מלהמה מוחב · שבוכות ענודת יום כפור היו מוכתים במלחמה · דקה ב' הכא ואיך החש קול המוה דקה ואינו נראה כבוד השם · והו כי בענן אראה על הכפרת כי בענן הקטרת שב' בה דקה יהיה קול דממה דקה ויראה כבוד יי': זה ב' הכא ואיך כן זה נויס רבים בפרש הנה יסכיל עבדי · שמדברת מענין מחיה שעתיד הקב"ה לחזיר ב' המשפחות שבשיבת מלך המשיח החזור ג"כ משפח' כהוה לעבודתה: ולכני הכפר' יה שבע פעמים למה מזה אחד לחטאה ושבע למטה כי די להתחזיים שיהיו ח' מז' בעליוניים וכן אמ דוד ז' הללו את יי' מן השמים ואתה הללו את יי' מן הארץ · וכן משה לא הזכיר השם כהאזינו אלא לאחר כ"ח תיבות אמ' די שאהיה מז' אמתלא בי' שמזכירים השם אחר ב' תיבות: ח"ל הזאות על הכפרת כנגד ח"ו בריתות שנכרתו בסיני · ו"ל על הפרכת כנגד ז"ו שבאהל מועד · וי"ו על מזבח הזהב עם שיירי הדם שעל מזבח החיצון כנגד ד"ו שבעבדו' מולכ והיינו הבתיב דם הברית · וה' עבילות כנגד ה' עבודות בת שנה מחוץ לבנים ומבניס לתוך · וכנגד ה' תפלות והן כנגד ה' פעמים מלך הכבוד שבמזמור הבו ליי' בני אלים · ובאות לכפר על הנפש שיש לה ה' שמות · וי' קדושין כנגד ו' פעמי' מזכיר ה' בו ביי' · וכ' ו' פעמים השם עד העתרו · וכ"ד בפרות כתובי' בענין י"ב בחתה הנה והבר סיני · ומלון הלאמור אל הכהנים ובפנחס לבב' על כ"ד עבדיו' שביחזקאל בפרשת הודע את ירושל' וכ"ד עריות הכתובים בזה הבדר: והניחם

מ"ע ספורנו

נדולת · כי הגדול כפרש על ידי מים חיים הוא כאמר ישמל מים בתכר המלבים כאמרו בחיק יוסל את הגדול נפיי' כל מעשיו · ועשהו חטאת · הגדול יעשה את השעיר חטאת כאמרו ו"ל הגדול עושה חטאת · וכפר בעדו · בגר בא בקבלה שבתי הכפרי בעדו הם כפרת דברים בודאי ולפיכך הם קודם שחיטת החטאת: ולקח מלא המחתה · כי תכף שנשחט הטא' והתיל' ושר מונו נעשה מוכן לאור באור פני מלך והנה הפלגן ירמה לכל מוכן לאורו כאמרו כי בענן אראה' ואמר לכבודו בקטרת כמו הענין אחר התתיבי כאמרו עולות תמיד לדורותיכם פתח אהל מועד אשר אועד לכם שמה ובאתי שמו בני אהרן והקריבו אשר לא מוקם: חטאת אשר לעם · אחר שהגלי לכפר בעדו בחטאתו בענין הת קוסטו וקושו ושם זה נלאה את פני הפלגן: והניחם

אמרי נועם

עזאזל פירש הרש"בם בשתני לע"ו' ושלשה תקונו פרי בפרשת וינא כתי' בל בר והי' שתי תיבו' ה"ל כתי' עזאזל עז מל לשון קשה שהרי' שחינו רחוי לזריקה כי העזוקות שהשעיר כוסה לשם נורש שאפי' שתרע לא תנחיים יב"ל בנתטרי' ל"ב: ולקח מלא המחתה בחלי אש תיתה בשיק בתשרה הקטרת בין שחיטת הפר להזאתו הא ק"ל מין תעשירין על התלות וי"ל דבלא הכפר לא הי' יכול לכנס לפני ולפני' כלכתי' כי בשנו תרמה ונו' · ולהזאת שעיר תולא נדון שהרי מתחילה עזאזל

רלבג

אלין שם אהרון וכפרת ולזה עשו זה בבית שני שהיו שם כשם בניאים והנם לאשמוד שהיה הכפרת בבית שני שם שכריוים כי כבר הקפידה הפורה בהזאת דם הפר ושעיר על יום הכיפורים שעשיה על בני הכפורת ולפני הכפרת · כי בשבן אראה על הכפרת · רוצה לומר שבכולי כראה משם בשבן ומשנו מנשם הבנואה בשו שאמר בשבן אראה ועל מציאות הנורות הבבלנים ולזה היה כראה שם על בד המוקם בעת שעשיר על אוהן הנשת הבנואה ועל מציאות הנורות הבבלנים ולזה היה כראה שם על בד המוקם בעת שעשיר כי שם שם שעיר על הנמצא אחר ישפיע הבנואה שמשלם לא יכול להשינו הטבע שלמה כמו שנא יוצר בשלמות המוקם לשום שרואה כשהיה שבן בין הקום והמוקם ולהיו שעניין כן הבה אין ראוי שיתפידו להבנם בזה שמקום הבבנה כי זה מה שיפעיים מעלתו הבנאים ויהיו שם שבה אל שתעלם הבונה שבוכה התורה בשבינו · בזאת יבא אהרן אל הקדש ובשר · ראוי שתדע שזה יהיה אחר הקריבו שעיר של שעיר עם אחר המבולות הנעשות לו כמו הקטרת והשבע בנרות כי כבר הסבאר שאין קרבן קדש שעיר אחר זה אין יקריב אלו הקרבנות · כבנת בד קדש ולא שם בל בשבן · לאדנו מזה שהיה משעם בעבודות המעיקות לכפרת היום בנבדי לבן וזה שם בל בשבן ולא יפוייב בשוכן שהיה כשל שעה שבאחר בד ולא שעם אלא בד' בגדים ובגדי לבן וזה שם בל בשבן ולא יפוייב בשוכן שהיה כשל שעה שבאחר בד ולא שעם אלא בד' בגדים הבנואה בל הא שאמרו מבאים דבל בל לשמלה: שבע פעמים · לכפר בל שבע מטאתיכ' · אחר לשם. אלא יהיו אלין הכהנים מתכפרים בו ובשה מתכפרים בפרו בל אהרן: וכל אדם מן הכהנים דבשים · לן אין אר בבר בסיכל: לא יהי' בלא מועד · אמא יאמרא לבם שומא' בשומה שם ואין הכהן מכפר על טמא' אמירם בו ביום: והקריב

הזקוני

וכפר בעדו · זה וידוי דברים יכול כפר' בדמים הריני דן בא' כאן כפר' בפר וב' להלן כפר' בשעיר לכפר עליו פה כפר' האמור בשעי' ודי דברים מין ידחיים לבתי' והחזר' עליו אף כפרה האזור' כאן בפר ודי דברים מין מדמים וא"ת אחאי הינו מתיר' · בל שעיר הכפיבי א' מן בב' וידון אלא יש לחזר הוא ל' לנבו' בדבתי' אלא בלי הנורל ל"י' בנאי בלבי מבלה לתחדו' עליו: ובור' א' לעזאזל הינו שמאל וכדי אלא יכול קיבב כוחבין לו שקר כרייש' דר' אליעז': ושעיר חטא' · הנורל עושהו חטאת · יעמד' אי לפני יי' · שמידתו אי לפני יי': ויתיתו בבוח עד מתי הוא זקוק לו לשיות אי ר' יהודה אומ' עד שיכפר בל' וכלה מכפר אם הקדש ואם אהל מועד ואת המזבח: והקרי' אם בשעי' הבי' ושמש את בפר בחטאת ונקש אלא בחטאת' ונק' מדם הפר והו' וקוק הוא ליתן את דם הפר לבתן אחר לפרכו כדי שלא יקדוש אחר שם שיש' כשו' שמיך הקטר' לפני ולפני' קוד' ההוא': תעל המזב' מלפני יי' - לזיקו מזב' שלפני' ' מקנתו ואין כולו לפני יי' הוי לו' מזב' הפיכון: ויכן את הקטור' · מהרי כאם' לשמל' כי בשבן אראה' על הכפרת וכדי שלא לחתב' בשבינ' כדכתי' כי לא יראני האל' ואי נרי' להפני' אם הני' פקל' בנשיב' הקטר' והו שב' ובכ' מבן הקטר' אם הכפרת ואם"כ יביא את דמים שם: ולקח מדם הפר ונתנו מפי שמשמרם: על פני הכפר' קדמה · על הפנים שבנב' המובח שלא יאמרו מבאים דבל בל לשמלה: שבע פעמים · לכפר בל שבע מטאתיכ' · אחר לשם. אלא יהיו אלין הכהנים מתכפרים בו ובשה מתכפרים בפרו בל אהרן: וכל אדם מן הכהנים דבשים · לן אין אר בבר בסיכל: לא יהי' בלא מועד · אמא יאמרא לבם שומא' בשומה שם ואין הכהן מכפר על טמא' אמירם בו ביום: והקריב

בעל הטורים

נדולת · כי הגדול כפרש על ידי מים חיים הוא כאמר ישמל מים בתכר המלבים כאמרו בחיק יוסל את הגדול נפיי' כל מעשיו · ועשהו חטאת · הגדול יעשה את השעיר חטאת כאמרו ו"ל הגדול עושה חטאת · וכפר בעדו · בגר בא בקבלה שבתי הכפרי בעדו הם כפרת דברים בודאי ולפיכך הם קודם שחיטת החטאת: ולקח מלא המחתה · כי תכף שנשחט הטא' והתיל' ושר מונו נעשה מוכן לאור באור פני מלך והנה הפלגן ירמה לכל מוכן לאורו כאמרו כי בענן אראה' ואמר לכבודו בקטרת כמו הענין אחר התתיבי כאמרו עולות תמיד לדורותיכם פתח אהל מועד אשר אועד לכם שמה ובאתי שמו בני אהרן והקריבו אשר לא מוקם: חטאת אשר לעם · אחר שהגלי לכפר בעדו בחטאתו בענין הת קוסטו וקושו ושם זה נלאה את פני הפלגן: והניחם

מלא · מהכהנים: לכפר בקדש · בפנים: וכפר בעדו ובעד ביתו · בפר חטאתו: ובעד כל קהל ישראל · בשעיר חטאתם: ויצא

ויצא אל המזבח · הוא מזבח העולה: ונתן אותם · אחר שיסורו מישראל כאילו נתגיים הם על ראש השעיר והולכים אל מקום שלא יזכרו עוד והכתוב דבר להבין הכל: עתי · מזומן לעתו או מנהגו נלגלת בכל עת בכפורים והי"ל להתיחס לעת כתו פניתי והמפרשים אותו חכם אינגו נכון בעיני וחז"ל אמרו שהכוונ' הוא כהן ודברים אחות: במקום קדוש · בחלר להל מועד וסדין היו פורשין לו: בגדיו · שישמש בהן בכל יום וי"ל שהם הנזכרים והעד שלא נכתב ולבש בגדים אחרים: עולתו · הוא האיל ואיל העם ופר העם ושבעת בגדיהם כי כן כתוב: ואת חלב החטאת · חלב פר החטאת וחלב שעיר החטאת גם חלב שעיר העזים שהוא חטאת לכהן כמשפט ואינו כשרף וזה בפרשת פנחס: ורחץ את בשרו במים · ודי לו כי לא יטמא עד הערב: יוציא אל מחוץ למחנה · בלוד: ושרפו · הכהנים וכל אחד מהשורפים ירחץ במים ומיד יבא אל המחנה והעד שאחר ואחרי כן יבא אל המחנה כי מה לזרך לאמרו · והיתה לכם לחקת עולם · זאת העבודה: בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשותיכם · אחר שהכתוב אומ' ותענג בדשן נפשכם ידענו כי הענוי הפך התענוג והוא הלוס ועוד ונפש נענה תשביע שטעמו כמו ותפק לרעב נפשך כי דרך דברי הנביאים להכפל ואחר שיש לנו קבלה אין צורך לחפש ואין עניתי בלוס נפשי רלויה בעבור זכר לוס והכלל כל עינוי שימלא במקרא דבק עם נפש הוא הלוס: האזרח

אל המזבח ט' נמסר בויקרא: קרנות ד' מלאים בתורה וסימן נמסר בסדר ויקרא · וכלה ו'וסי' וכלה הרעב את הארץ · וכלה מכפר את הקדש · וכלה אהרן ובניו · ושב והרע לכם וכלה אתכם · שם ירעה עגל ושם ירבץ וכלה · וכלה את מדות הבית · ואת אהל ה' וסימ' וכלה מכפר את הקדש · ונשאו את יריעות המשכן · וכפר את מקדש הקדש · ויעלו את ארון יי' · ויעלו את הארן · דד"ה · ואת מזבח ד' וסי' וקדשת את אהל מועד · וכלה מכפר · וכפר את מקדש · ויהי ביום כלת משה להקים · ידו ה'חסר וסי' נמסר בסדר כי תשא · ונשא י"ו וסי' ונשא אהרן את שמותם · אהרן את שמות · ונתת אל חשן · והיה על מצח אהרן · ונפש כי תחטא ושמעה · כי תחטא ועשתה · ונשא השעיר עליו · ואם לא יכבס · ואם הפר · ויאמר דוד · ויצו המלך את חלקיה · ונשא גם לגוים · בהר מרום ישראל · הגני נתן לנבוכד נצר · הגני גער לכם את · ובא י"ו ר"פ נמס' בישעיה סימן נ"ט גבי פסוק ובא לציון גואל · ורחץ את בשרו במי' ז' פסוקים אית בהון את את ואת וסימ' וישא לוט את עיניו · וישב את כל הרכוש · ושלחתי את הצרע' · ורחץ את בשרו במים ר"פ דאחרי מות · קח את המטה והקהל אלי · ויעשו בני ישראל את הרע · יבוא ז מלאים בתורה וסימן פן יבא והכני · אם יבא עשו אל המחנה · וכבס המטהר · והמשלח את השעיר · והשרף אותם יכבס · מכל האכל אשר יאכל · ואת אשר ללוים · והיתה לכם ב' פסוי מטעו' וסי' והיתה לכם לחקת עולם בחודש השביעי · תגיין והיתה להם לחקת עולם:

יפוק למדבחא · הי קדם יי ויכפר עלוהי ויסב מדמא דתורא ומדמא דצפירא ויתן על קרנת מדבחא סחור סחור: והי עלוהי מן דמא באצבעיה שבע זימין וידכינה ויקדשינה מסואבת בני ישראל: וישצי מלכפרא על קודשא ועל משכן זמנא ועל מדבחא ויקריב את צפירא חייא: וסמוך אהרן ית תרתין ידוהי על ריש צפירא חייא ויודי עלוהי ית כל עוית בני ישראל וית כל מרדיהון לכל חטאיהון ויתן יתהון על ריש צפירא וישלח ביד גבר דזמין למהך למדברא: ויטול צפירא עלוהי ית כל עויתהון לארע לא ית יתבא וישלח ית צפרא במדברא: ויעול אהרן למשכן זמנא וישלח ית לבושי בוצא די לבש במעלה לקודשא ויצנעינון תמן: ויסחי ית בשריה במיא באתר קדיש וילבש ית לבושוהי ויפוק ויעביד ית עלתה ית עלת עמא ויכפר עלוהי ועל עמא: וית תרבא דחטאתא יסק למדבחא: ודמוליל ית צפירא לעזאזל יצבע לבושוהי ויסחי ית בשריה במיא ובתר כן יעול למשריתא: וית תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא די אתעל מדמהון לכפרא בקודשא יפיק למברא למשריתא ויוקדון בנורא ית משכהון וית בשרהון וית אוכליהון: ודמוקיד יתהון יצבע לבושוהי ויסחי ית בשריה במיא ובתר כן יעול למשריתא: וית תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא די אתעל מדמהון לכפרא בקודשא יפיק למברא ית תענון ית נפשתכון וכל

ע' ויצא אל המזבח אשר לפני יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב: והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: וכלה מכפר את הקדש ואת האהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי: וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה: ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר: ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבאו אל הקדש והניחם שם: ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם: ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה: והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה: והשרף את פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש את עורתם ואת בשרם ואת פרשם: והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה: והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל

ל' מלי בתור' · ב' · ג' · ד' · ה' · ו' · ז' · ח' · ט' · י' · יא' · יב' · יג' · יד' · טו' · טז' · יז' · יח' · יט' · כ' · כא' · כב' · כג' · כד' · כה' · כו' · כז' · כח' · כט' · ל' · לא' · לב' · לג' · לד' · לה' · לו' · לז' · לח' · לט' · מ' · מא' · מב' · מג' · מד' · מה' · מו' · מז' · מח' · מט' · נ' · נא' · נב' · נג' · נד' · נה' · נו' · נז' · נח' · נ

גו׳ · הנה זה היה לקוח מזה שהיה מכלל ישראל זהם חלבי השקלים המוכרים לבל עבודת אהל מועד ומזה המקום נלמד שהפר והאיל שהיה מניח כהן גדול היה משלו לא מכלל הצבור ואלו הנשאי מלוכות הם שעיר המשקלת ושעיר הנשרף בחוץ שניהם חטאת כמו שנבאר בזה הפסוק והל׳ אלא הצולה לאחריהם להודות שנשלם הלחי · והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו · לאחר שתדע מזלת הכפרה הוא ולזוי דברים שהרי אחר זה בשעיר המשקלת יעמוד חי לפני ה׳ לכפר עליו · וכבר התבאר בזלת הפרשה מזלת הכפרה היא ולזוי דברים שלאחר ושמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונות בני ישראל · ומשם יתבאר שהודוי הוא אחר הסמיכה והנה זאת ההקרבה הוא שיביאהו לנפון העזר׳ ויהיה ראש הקרבן לגד המערב ופני הסוחר גם כן לגד המערב ויתודה בעדו ובעד ביתו · ולזוי מודע כי ביתו יאחר על אשתו ואחר על הכהנים הדיוטים שהם בניו · ואפי שאחר אחר זה וכפר בעדו ובעד ביתו ואחר בנוסף הפרשה ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר לומדנו שהודוי בביתו שלאחר ראשונה נאמר על אשתו וביתו הנאחר שנית מודה על הכהנים ולזה לזוי מיהיה לכהן גדול אשה ולזו יתכן לו לעבוד עבודת יום הכיפורים והיה זה כן כדי שיהיה מתר כקי מהרהור מעניני המשגל לפי שיש לו פת בשלו · ולקח את שני השעירים והעמיד אות׳ לפני ה׳ פתח אהל מועד · הנה העמדתם תהיה לחזרת הנזרה לפאת צפון ופניהם לפאת המערב שנ׳ לפני ה׳ בלוכן שאשר יהיה ליי׳ שהם יקריבהו לפאת מערב לשחוט אותו שם שנאחר אחר זה והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליי׳ ועשהו חטאת ונתן אהרן על שני השעירים גורלות אחד ליי׳ וגורל אחד לעזאזל · לפי שאחר על שני השעירים את שני השעירים שני שעירי עזים לחטאת׳ והתמות בחספר יהיה ביותר שלם שבכנים באחדים הטוב והמסכיחים לחדמו שלזוי שיהיו עזים ושתהיה לקיחתם כאחד עד שיהיו שנים תמיד · וענין הגורלות לפי מה שיורה עליו הגדר הוא שישימו שני גורלות בתקום מכוסה וימינו הדבר אשר בו הגורלו׳ ויקחו ממנו אחד בזולת שיראהו׳ ושישמוהו על אחד מהדברי׳ אשר יפילו עליו הגורל והשני על השני ולזה לזוי שיהיו הגורלות עזים ומסכיחים בלוכן שלא חבר בחשוסים בהם דבר והמשל שלם היה אחד שלו אבן ואחד שלו עץ הנה יבור הגורל לאחדו בחשוסו אותו ויהיה עמינו כאלו לא היה שם גורל וכן הענין אם היו שניהם מדבר אחד והי׳ האחד גדול והאחד קטן והנה אלו הגורלות היה כתב באחד מהם לשם ובשני לעזאזל · והקריב אהרן את השעיר אשר עליו הגורל ליי׳ וגו׳ · לפי שבריהם חטאת כמו שקדם הנה לזוי שיאת׳ הכהן שהוא ליי׳ חטאת והנה יעשהו חטאת לשם יתע׳ בזה המאחד רק בתחלת שנתו לא היה חבוא׳ בו אם יהי׳ לשם יתע׳ לעזאזל והנה יביאהו ויקריבהו לגד המערב בעת הראוי להודות שהוא יהי׳ קרב לשם יתעל׳ · והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה׳ לכפר עליו לשלח אותו לעזאזל המדברה · הנה זה השעיר אשר לעזאזל היה עומד חי ופניו לתערב כדי שיתכפר עליו בהתודותו עליו כמו שיתבאר אחר זה ולזה היה עומד שם עד השלימו הזאות דם הפר והשעיר׳ כי אחר זה יתודה עליו ואחר זה ישלח אותו לעזאזל המדברה ולזה היה לזוי שיעמוד בתקום אשר משם זה יתודה עליו ואחר זה ישלח אותו לעזאזל המדברה והנה עזאזל הוא מקום גבוה וקשה והי׳ בתדבר שלא יעבד בו ולא יזרע · והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו · ר׳ל שיקריבהו עוד שנית לפאת מערב כדי שיהיה בתקום שחיטתו ויסמוך עליו ויתודה בעדו ובעד הכהנים והנה יתבאר לשון זה הלזוי והלזוי הקודם בזה שיבא בזאת הפרש׳ ותכף לשחיטתו ישחט את פר החטאת אשר לו · ולזוי שתדע כי תפני שהיה מחוייב שיהי׳ הוא בעצמו מקבל הדם בכלי שדת ביתון וכה ישחוט הנה לא ישחוט כי אם רוב הסימנין כדי שלא יצא דם הפר תפני זאת הסחיטה ולפי שבזה הלוכן נשלחה השחיטה לפר הנה הנה יצאים כהן אחר לתוך הסימנין והעורקין הסחיטה ולפי שבזה הלוכן הגדול הדם בכלי שדת בתשפט וזה יאחר לזוי שתהי׳ בלוכן שיצא הדם ולא יקבל הכהן הגדול הדם בכלי שדת בתשפט ולזה לזוי שתהי׳ השחיטה בלוכן שיצא מהנה הדם להזות בו ולזה לא יכבר זה בהכנסו לתוך הקדש ולא יחדרנו לפר אם לא ישפך הדם ולזוי ישפך תמנו בלוכן שלא ישלרו תמנו כדי להזות ונ׳כ הנה לא תיכנה הזרה שיהיה ע״י כהן גדול כי אם השחיטה לא תתיכת הזרידין ולזה יתכן תתיכתם ע״י כהן אחר ולפי שהזאת לא תהיה כי אם אחר הקטרת הקטורת לפני לפרים הנה יהיה אחד מהכהני׳ מכהנ הדם בחזרת כדי שלא יקרם בלוכן שיוכל להזות תמנו · ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה׳ · ר׳ל מעל מזבח העולה מהמערבה שהיתה שם מוכנת לזה לגד המערב ולזה היו שם ל׳ מערכות בתם הכפורים כמו שבארנו בפרשת לו ומזה המקום יש ללמד שמערכת האש אשר יביאהו לחזבח הקטרת הוא יותר מערבית מהמערבה הגדולה ולזוי היה להיות כן כי מה שהוא נכנס לפנים הוא יותר לזוי שיהיה יותר מערבי ויותר מערבי היה מה שהיה נכנס לפני לפרים לזת הסבה בעיבה ולפי שלאחר גחלי אש לחדמו שלא יבאים שם אלא מתוכלות ולא עוחמות אלא לחשות ולזוי שיהיה האש בכלם שבלאחר גחלי אש והיה זה כן כדי שלא יהיה מהם בעלמם עשן לבל יהיה כל העשן מקטרת הסמים וכדי שיעלה בקלות לזוי שיהיו הגחלים לחשות ולא עוחמות׳ וחלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת · לפי שהקטרת היתה דקה כמו שלאחר ושחקת מהנה הדק · לחדמו מחוזר מבית לכתפת כדי שתהיה בתכלית הדקות בלוכן שיוכל לקחת מהם חלא חפניו מהקטרת הסחוקה מבית ולפי שלאחר שיביא מבית לפרכת חלא חפניו עם ידיתו חלא המחתה שהיא בהכרת בידו הימנית לפי מה שהתבאר מהשרשים הכוללים הנה לדיתו חלא חפניו מקטרת הסמים ושיחזהו בכף אחד לא בחפניו כי לא יוכל עם זה לשאת המחת׳ יחד חלא חפניו מקטרת הסמים ושיחזהו בכף אחד לא בחפניו כי לא יוכל עם זה לשאת המחת׳ בידו ולזה יש הכף בשמאלו עד אשר יביא המחתה בקדש הקדשים ואחר יסוד הקטרת לחפניו כמו שנתה התורה ומשם יתנהו על האש וכבר נתן הסבה בזה אחר שישלם בלוכן זאת הפרשה · ונתן את הקטרת על האש לפני ה׳ · הנה יתבאר מזה שהוא ומה תחלה המחתה לפני לפרים ר״ל לפני ה׳ · ר״ל לפני האדון ואחר כך יתן הקטרת עליה ולפי שהוא לזוי שיהיה הקטרת חלא לפני ה׳ · ר״ל לפני הקדון הקודם ומשם יתנהו על האש הנה יקח הכף בשניו לו בזאי זה לד שיוכל חפניו כמו שמבר בפסוק הקודם ומשם יתנהו על האש בזה שיהיה מחמו לגד ומצא משם בגדולו הקטרת עד שישיבה לחפניו ומשם יתן לתוך על האש מעל המזבח מלפני ה׳ · ר״ל מעל מזבח העולה מהמערבה שהיתה שם מוכנת לזה לגד המערב ולזה היו שם ל׳ מערכות בתם הכפורים כמו שבארנו בפרשת לו ומזה המקום יש ללמד שמערכת האש אשר יביאהו לחזבח הקטרת הוא יותר מערבית מהמערבה הגדולה ולזוי היה להיות כן כי מה שהוא נכנס לפנים הוא יותר לזוי שיהיה יותר מערבי ויותר מערבי היה מה שהיה נכנס לפני לפרים לזת הסבה בעיבה ולפי שלאחר גחלי אש לחדמו שלא יבאים שם אלא מתוכלות ולא עוחמות׳ אלא לחשות ולזוי שיהיה האש בכלם שבלאחר גחלי אש והיה זה כן כדי שלא יהיה מהם בעלמם עשן לבל יהיה כל העשן מקטרת הסמים וכדי שיעלה בקלות לזוי שיהיו הגחלים לחשות ולא עוחמות׳ ר״ל שיקריבהו עוד שנית לפאת מערב כדי שיהיה בתקום שחיטתו וסמוך עליו ויתודה בעדו ובעד הכהנים והנה יתבאר לשון זה הלזוי והלזוי הקודם בזה שיבא בזאת הפרש׳ ותכף לשחיטתו ישחט את פר החטאת אשר לו · ולזוי שתדע כי תפני שהיה מחוייב שיהי׳ הוא בעצמו מקבל הדם בכלי שדת ביתון וכה ישחוט הנה לא ישחוט כי אם רוב הסימנין כדי שלא יצא דם הפר תפני זאת הסחיטה ולפי שבזה הלוכן נשלחה השחיטה לפר הנה יצאים כהן אחר לתוך הסימנין והעורקין הסחיטה ולפי שבזה הלוכן הגדול הדם בכלי שדת בתשפט וזה יאחר לזוי שתהי׳ בלוכן שיצא הדם ולא יקבל הכהן הגדול הדם בכלי שדת בתשפט ולזה לזוי שתהי׳ השחיטה בלוכן שיצא מהנה הדם להזות בו ולזה לא יכבר זה בהכנסו לתוך הקדש ולא יחדרנו לפר אם לא ישפך הדם ולזוי ישפך תמנו בלוכן שלא ישלרו תמנו כדי להזות ונ׳כ הנה לא תיכנה הזרה שיהיה ע״י כהן גדול כי אם השחיטה לא תתיכת הזרידין ולזה יתכן תתיכתם ע״י כהן אחר ולפי שהזאת לא תהיה כי אם אחר הקטרת הקטורת לפני לפרים הנה יהיה אחד מהכהני׳ מכהנ הדם בחזרת כדי שלא יקרם בלוכן שיוכל להזות תמנו · ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה׳ · ר״ל מעל מזבח העולה מהמערבה שהיתה שם מוכנת לזה לגד המערב ולזה היו שם ל׳ מערכות בתם הכפורים כמו שבארנו בפרשת לו ומזה המקום יש ללמד שמערכת האש אשר יביאהו לחזבח הקטרת הוא יותר מערבית מהמערבה הגדולה ולזוי היה להיות כן כי מה שהוא נכנס לפנים הוא יותר לזוי שיהיה יותר מערבי ויותר מערבי היה מה שהיה נכנס לפני לפרים לזת הסבה בעיבה ולפי שלאחר גחלי אש לחדמו שלא יבאים שם אלא מתוכלות ולא עוחמות׳ אלא לחשות ולזוי שיהיה האש בכלם שבלאחר גחלי אש והיה זה כן כדי שלא יהיה מהם בעלמם עשן לבל יהיה כל העשן מקטרת הסמים וכדי שיעלה בקלות לזוי שיהיו הגחלים לחשות ולא עוחמות׳ ויכפר על מזבח אשר לפני ה׳ ולקח מדם הפר ומדם השעיר׳ הנעשה בפרים בזה הכיפורים מכפר על זרון המזבח ולזה והבשר בנתים כמו שיתבאר בפרשת ויקרא זפר ושעיר הנעשה בפרים בזה הכיפורים מכפר על זרון אלו הטמאות ויעלר אלו הטמאות׳ הנעבדות מה שלזן כן בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף ומה שיש בו ידיעה בסוף ולא בתחלה ומה שיש בו ידיעה בתחלה ולא בסוף וכבר מלאנו כפרת אלו הטמאות בשעיר בחטאת חמור שבמיניהם ולזה בשמלאנו שעירים בזה לכפרה ולא נתבאר מה יכפרו הנה יתבאר שהם בזה לכפר על דבר שהוא חסוג מה שיכפר עליו זה השעיר וכל שכן שיתבאר זה בשעיר חטאת הנעשה בחוצה העולה בזה הכיפורים שלאחר בו בפרשת פינחס ושעיר חטאת לאחד לכפר עליכם מלבד חטאת הכיפורים לחדמו שהוא מכפר על דבר הוא חסוג מה שיכפר עליו חטאת הכפורים והנה לזוי שיכפר על דבר שהוא יותר קל חוזון הטמאה כי לשמוה לזוי שיתנקה מהדבר החמור ואחר כן מהקל וזה מבואר במעט עיון מזה שקדם בענין הקרבנות · וכבר מלאנו עוד בראשי חדשים וברגלים שעירי חטאות ואחר בהם שהם לכפר כמו שמבר בפרשת פינחס ולזוי שיהיו מכפרים הקל שבמיני אלו הטמאות׳ כי החמור יכפר עליו ביום הכיפורים ולזה יכפר השעיר הנא לאחריו על החמור שבמינים הנשאלים ולזה יכפרו שעירי לשאי חדשים ושעירי הרגלים על שגגת הטומאו׳ בחקדש וקדשיו שאין בהם ידיעה לא בתחלה ולא בסוף ויכפר שעיר הנעשה בחוץ ביום הכפורים על היותר חמור מזה שלא יבא בשום פנים לחייב קרבן עולה וחרב והוא מה שאין בו ידיעה בתחלה ויש בו ידיעה בסוף וזה לאמר על אחד משעירי שם הכיפורים לכפר עליו על זאת הטומאה כל זמן שלא תתחדש לו ידיעה בה ולזוי שתדע זאת הכפרה לשעיר הנעשה בפרים לפי שהוא היותר חזק לכפר על הטמאות ולזה יכפר על זרון הטומאה ולפי שהחמור שבמיני השגגות לחר המין שיתחייב עליו קרבן עולה ויורד הוא מה שיש בו כח על שיתחייב עליו קרבן עולה ויורד הנה תיוחס זאת הכפרה לשעיר הנעשה בפרים ולא ייחדה התורה שעיר בכפרת זה המין מהטומאה לפי שזאת הכפרה אינה שלמה כי כל זמן שתתחדש לו ידיעה בסוף על שגגתו יתחייב קרבן עולה וחרב מה שאין כן בשאר הכפרות הבאות על הטמאות שייחדה התורה בהם שעיר · וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טמאתם · ר״ל שיתה בו מדם הפר ח׳הזאות לחרות לחטפט המכר ומדם השעיר ששה הזאות לחרות כמשפט המכר ותהיינה אלו ההזאות לכפר על אהל מועד חלזו הטמאות המכרות ולזה לחד השוכן אתם בתוך טמאתם והנה לא בלתה התורה בזו מקום מאהל מועד תהיינה אלו ההזאות · והנה יתבאר זה ממה שזכרה בהזאות הנעשות פנים וזה שהם היו לגד המערבי מחמו בלוכן שתהיה ההזאה לפני ה׳ וזה הלוכן תהיה בהזאה ולפני ה׳ ולפני הפרכת בזה שהיה תמנו כנגד הלזון כדי שיהיו פני הזאה לפני ה׳ וכזה תמצא זה מבואר בהזאות הנעשות באהל מועד שהם בפני הפרכת בפרשת ויקרא · וכל אדם לא יהיה באהל מועד לכפר בקדש עד צאתו · ר״ל שבהזאתו לפנים לכפרת ולפני הכפרת יחוייב שלא יהי׳ אדם באהל מועד ומזה המקום יתבאר שבהיותו מכפר על אהל מועד לזוי שלא יהיה אדם בין המזבח ואהל מועד כי הוא לכון לו כשו הו׳ בעל העת כי יש אנשי׳ דכי הלב ולזוי אלו שם בעת אח׳ לא בעת אח׳ לידאת׳ מן הלוכ׳ בכמו שו המקומו׳ כ״ש אם יקרו דברי׳ מומני׳ כמו המט ונשיב׳ הדזחו׳ המזקות ומה שידיו׳ לזה ולפי שהכפר׳ לא תשל׳ בזול׳ שלזח זה השעי׳ לחדב׳ הי׳ לזוי שידקדקו שיהי׳ המשתל׳ לים עתי שיהי׳ כל עת ככולו בלוקשישלי׳ מה שכון לו ובז׳ לא דקדק׳ התור׳ במשל׳ שהי׳ כהן ונ׳ יהו׳ שלי׳ השעי׳ לפי׳ בישרל׳ ומה׳ השעי׳ עליו את כל עומת׳ אל ארץ גזר׳ ר״ל אל ארץ שלא יעב׳ בה ולא תרע והל׳ בזה תזע׳ לישב בלב׳ שכל׳ נתכפרו להם עומתיה׳ ולא יתרשלו מעבו׳ השם יתע׳ מפני מה שהפלתו לחטא בח׳ שקד׳ ולזוי שבדע מז׳ השעי׳ ומז׳ שם בשלוחו לותו ה׳ יתב׳ מפני׳ שמי׳ מהם שלם הי׳ שלוחו להניחו מי כמו הענין בשלוח הצפו׳ הביה של חצור׳ הנ׳ מפני מז׳ השעי׳ הי׳ חטא׳ יקר׳ בו מהתקל׳ הרב׳ ועוד שלם דקדק׳ התור׳ במקו׳ שישלחהו בו שלא יהי׳ בו תועל׳ לבני אדם כ״ש שתדקד׳ בו׳ בשעי׳ בעצמו ולזה יזוזי שיהי׳ שלוחו לעזאזל בלוקשי׳ שהי׳ כשיתהו המשלח שם מקום הסל׳ נבו׳ כי זה יר׳ עלת לשון אחזל מקר הורא הנל׳ ולזה הסב׳ הי׳ המשל׳ סעון כבו׳ בגדי׳ כמו שסעון כבוס בגדי׳ השורף פר ושעיר

ופירש כי השעיר החי לא ישא מכל מה שהוא מלא משלחו להמיתו והנ׳ כמו שהי׳
תכף לסמיכה שחיטה בקרבנות כן יהיה תכף הסמיכ׳ שלוח בזה השעיר מפני שסופו אל המיתה׳
ושלח את השעיר במדבר רוצה לומר שכיון שיתברר שישתלח השעיר במדבר אף על פי שלא הגיע
עדין למקום הנבוה שידחפהו משם משלחו להמיתו יעשה הכהן גדול אלו הפעולות שיזכור אחר זה׳
ורצוי שתדע שהשלח אם לא יכול להשלים השלוח בזולת אכילה הנה יותר לו לא לאכול כי זה הוא
מצורך השלוח אשר יחוייב עשיה ביום הכיפורים וזה מבואר בנפשו׳ וגם אהרן אל אהל מועד
ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקדש ראוי שכלה שלא חייבה אותו התורה לבא אל אהל
מועד לפשוט בגדיו שם כי זה בלתי ראוי במקום הנכבד ההוא רוצה לומר שיעמוד שם עדוש וכ״ש
מזה יותר במקום מלא שיתשך לזה שיכן גדול עדוש משם וילך עדוש אל הלשכה אשר בה המקום
אשר ישבול בו ולא נותה התורה גם כן שיבא שם שלא לצורך כי כבר הוזהר מזה במה שקדם ולזה
יחוייב שתהיה זאת הביאה לצורך ויחוייב עם זה שתהיה באופן שיחוייב העשותה בבגדי לבן כי לא
זכרה התורה שמותו בגדי לבן לבנו לבנו זהב על אחר זאת הביאה ומזה המקום יתבאר שזאת הביאה
היא להכנס לפני לפנים להוציא הכף והמתת׳ כי לא נשאר מעבודת יום הכיפורים דבר יהיה ראוי
שיעשה בבגדי לבן זולת זה כי אין ראוי שיכנס לפני לפני׳ בבגדי זהב כמו שקדם ולפי׳ שאין ראוי
שיוציא משם הכף והמתתה טרם השלם הביכול לקטרת ולאש אשר במתתה והיה זה מחה שלא
יתלחת שישלם בכמו זה הענין הנה יצטרך להמתין לסלק הכף והמתתה עד הערב וראוי שיהיה זה
בעת שיצטרך לבא אל אהל מועד להקטיר קטרת הסמים ולהעלו׳ את הנרו׳ קודם שיקטיר קטרת
הסמים ויעלה את הנרות כדי שלא יהיה ענן הקטרת לפנים מאהל מועד ולפני לפנים יחד כי
ההעל׳ בו בלתי הבני מקומות קדושה להיות אחת כמו שנבאר וזה אין ראוי שתהיה בשני המקומו׳
ובכלל הנה אז ישלם בלי ספק הביכול לאש ולקטרת ואין ראוי שיכל׳ שם הכהן אם לא אחר שיתברר
לו שישלם זה כלי שלא יכנס שם שלא לצורך ויתחייב מיתה בידי שמים והנה לא זכרה התור׳ בביאור
סלוק הכף והמתתה לפי שאינו מכוון בעצמו ואינו מצורך הכפרה אבל בהכרח יתחייב לכבוד
המקום ההוא שלא ישאר שם האבר בכל השנה על בא יום הכיפורים אחר שיסירה משם הכהן
הגדול בבואו לכפר בקדש והנה לא נזכרה בזה המקום זאת הביאה כי אם להשלים וזכרון הדברים
שיעשו בבגדי לבן לא שיהיה סדר הענין כן ואולם שאר הדברים כלם נזכרו על הסדר אשר שם
נשתנה הסדר ההוא לא יהיה במה שיעשה בזולת סדרו תועלת והנה יפשוט הכהן גדול בגדי לבן
בלשכה שיבול בה ושם ילבש בגדי זהב׳ להגיחם שם רוצה לומר שלא ישתמש בהם עוד ומזה יתבאר
שהם לסודי׳ בהגאה? הנה יתבאר טעם זה אחר השלימו באור זאת הפרשה׳ וראוי שתדע כי אחר
שלוחו השעיר יוציא אחורי פר ושעיר מחוץ למחנה לשרפם ויתחם באופן שהתבאר בפר כהן משיח בפר׳ ויקרא
לחדבר ישלח פר ושעיר מחוץ למחנה לשרפם ויתחם באופן שהתבאר בפר כהן משיח בפר׳ ויקרא
ולזאת הסבה אמרה תורה ושלח את השעיר במדבר ולא הוצרכה להזכיר הוצאה תלבי החטאת כי
זה מבואר מתה שקדם מענין הקרבנות והנה סמך אחר זה שלוח השעיר לעזאזל להוצאת פר
ושעיר מחוץ למחנה לשרפם לשעיר היה מוזח בכח מוזח בפועל ומזה האופן היו הסמים משל למושכלות כמו
שבארנו בפי׳ שיר השירים וזה המשל נכפל שם הרבה׳ והנה המור׳ מורה על האופן שיוצא בו השכל
ההיולאני מהכח אל הפעל מלא מה שתבין לו הנפש המרגשת והמדמ׳ מהמורגשות כמו בביאורנו בפ׳
ויקח לי תרומ׳ ולזאת הסבה המורה יותר קדושה לקדש הקדשים ומזבח הקטרת ולזאת הסב׳ היתי׳
בפלבת צורת כרובים להעיר כי מה שבמור׳ הוא הערה להשגת השכל ההיולאני שכל בפועל באופן
שיהיה בחדרגת הכרובים שהם שכלים נבדלים משגיחים עצמותם ולזאת הסבה נ״כ היתה המטרה
מחיה למול קדש הקדשים שהם הכרובים פורשי כנפים לחעלה ולפי שההשלמה בזה האופן לשכל
היא יותר חזקה בעת המורה על ההפסד וחולשת הכוחות הגופיות והוא עת הזקנה והישישות כמו
שמכר בספר מלחמו״ י״ הנה העת שנתחנך בו המור׳ בער׳ כמו שביאורנו במה שקדם׳ והנה הכרובי׳
אשר בקדש הקדשים מורה על השכל הנקי׳ והשכל הפועל והנה השפע שיקבל השכל הנקי׳ מהשכל
הפועל הגיע בנבואה ולזה היו פניהם איש אל אחיו אל הכפורת אשר על הארון להעיר על אפשרות
הגעת הנבואה כי התורה נתנה על יד נביא ואם לא יאמן בנבואה׳ תפול כל התור׳ וכבר התבא׳ בספ׳
מלחמו״ מ״ כי המזגים יתחדשו בחורכבות מפני מה שיתחדש מה שיוסיפו מהכוכבים
באחצעות מיניהם לפי מה שנתן להם השם יתב׳ מהכח ביום הבראם וכמו שיתחדש מהתחזקות
כחות הגלגלים שו המזגים המקבלי׳ כפי כח ככב מהכוכבי׳ ההולכי׳ ולפי מקומותיו מגלגל המזלות
כן יתחדש ממיניהם שכל הוא בימום מה שיתחדש מהמזג כחותיה ובאמצעותו יכתבו הצורו׳ בחלל
הדברים ההוי׳ והוא השכל הפועל לפי מה שביאלנו שם הנה זה מה שראינו להגיעו בזה המקום׳ ובזה
נתיבתו הסבו׳ במה שנזכר בזאת הפרשה ואחר זאת הפרשה באחר שכבר היה מן ההכרח שיהי׳ שם
מה שיעי׳ שכבר יכפר הש״ית׳ לחוטאת כל עונותיו לא הסגנות לבד וזה שאם יחטו׳ האדם שלא יתכפרו
לו כמו אלו העונות יהיה מגיע מזה הפסד כפלא וזה שהחוטאת מפני האמינו לא יכפרו לו עונותיו
ואם יכנס כתמי חטאיו בתוך התשוב׳ והמעשי׳ טובים הנה נתיא׳ מן הטוב ולא ישתלם בתקון מעשיו
ודעותיו בדאותו שבאשר אבד אבד ולזה סבב הש״ית׳ שיהיה שם יום א׳ שיתכפרו בו כל העונות אחר
השבר לב החוטאת והכנעו בלוט ובתשובה ולפי׳ בזה הענין גדול וקשה ראוי שלא ישלם כי אם על יד
היות׳ בנחר כי ליות׳ ובכבד יחסו הפעולות היות׳ גדולות בשוב ההוא ולזאת הסבה נעשה חייב שיהיה
זה ג״כ בנכבד שבמקומות והנה היתי׳ זאת העבודה בבגדי לבן כי לגנות מה שיכפר עליו בשלו העבודו׳
היה בלתי ראוי שישלם הכבוד בזה הקדבן ולזאת הסב׳ בעיקה היה הפר והשעי׳ נשרפים בזה האופן
המנוגה חוץ לג׳ מחנות והיה נ״כ מת השעיר המשתלח בתכלית הגנות ובמקום שאין בו הנאה כלל
שנאמ׳ ל ארץ גזר׳ עד הגיע מהגנות בו שלא יוקח דבר ממנו לעבוד בו שום עבודה באופן מהאופני׳
והנה היה חטאת הכהן פר וחטאת ישראל שעיר לסבה בעיקה שהיה חטאת כהן משיח פר וחטאת
נשיא שעי׳ וזה היה לגודל מעלת הכהן כמו שביא׳ שם עד שהנכבד שב׳ בת הוא אצלו בתכלי׳ הפחיתו׳
לחוזק המשכו ל השכל ומאשר עמיני׳ החמר ולפי שכפרת שני השעירים היתה מיוחדת למה שיכפר
עליו הכבר היה ראוי שיוקחו שניהם יחד לכונה הזאת ולזה לא יתבא׳ מזו מי זה מהם יכפר על הטמא׳
ומי זה מהם יכפר על כלל העונות ואולם יתבדר זה באחצעות נתינת הגורל על יד הכהן הגדו׳ ליעשה
יותר בנפשיתו על מה מכפר על הטמאה וזה מכפר על כלל העונו׳ כאו היה מוגבל מהשם ית׳ מה
שבתבר׳ מפני הגור׳ כמו שאמ׳ בתיק יושל את הגור׳ ומה׳ כל משפטו והנה היה המכפ׳ על הטמא׳ לה׳
מה שאין כן במכפ׳ על כל העונו׳ לפי שהנבדה אשר בטמאה אינו מצד הענין בעצמו אבל היה כמו
שביאלנו שהי׳ להעי׳ על מציאו הצור׳ כדי שבעמוד מזה על מציאות הש״ית׳ ולזה היה קרב מחנו דבר
מה לש״ית׳ מדמו וחלבו ואול׳ המכפ׳ על כלל העונו׳ לא היה מחנו קרב לש״ית׳ כי אותם העונו׳ מדוחקין
מצד עצמותם וכל שכן הזדון בהן שיהיה השעי׳ הוא מכפר עליה׳ והנה ישבול הכהן בכל עת שילבש
בגדים להורו׳ שהמכוון מהבגדה כלה שיתנקה מטמאו׳ חטא׳ ומהמרי המחתם לו ולהורו׳ על חוזק
מעלת המכפ׳ הזה בנקיות והנה היו לפי מה שאחשוב שרי מיני׳ שו השבלו׳ הנזכרו׳ לבונו׳ שומ׳ וזה
שהבילה תהיה בלבשו בגדי לבן הוא להעי׳ על חוזק טומא׳ הדבר שיכפר עליו וחלאתו ולזה יצטרך
המכפר עליו לתכלית הטהרה כדי שיהיה נכון לשהר כמו זאת הטומא׳ הנפלאה והשגיל׳ אשר תהי׳
אחר הכשיטו בגדי לבן הוא להעי׳ על חוז׳ טומא׳ מה שיכפר עליו וחלאתו ולו׳ כשו השיתנו דבר מצטרף
ליטפל עליו ולזאת הסב׳ היה שורף הפרים והשעירי׳ הנשרפי׳ טומא׳ והנה היתי׳ השגיל׳ בחקו׳ קדו׳ כדי
שישלם הענבד הזאת הנכבדת בזולת ניאלת ב״ה כדי שלא ירא׳ שהיה עניין העבוד׳ ומא חוץ למקל׳
וזה מחה שיוסיף כוונה לכהן בענין זאת העבוד׳ והנה אחר שישחט כה״ג חטאתו יקטי׳ קטר׳ סמי׳
דקה מבית לפרכת כי שם הדברי׳ החודי׳ על השכל שהוא בפועל והוא שכל הנקנה והל׳ תהי׳ הקטר׳
ית׳ דקה פהקטר׳ אשר יקטירו על מזבח הזהב לפי שהקטר׳ הריח תורה על הכנת השכל ההיולאני
ומכבר תלא ל הפועל וזה שהנם יהי׳ בהתלמדו׳ ותקירה ואחנם הקטר׳ אשר יקטיר לפני לפני׳ מורה
על השכל שיגיע אל הפועל אבל יעתק מהעל׳ השתמשו׳ בהשגתו ל שים ית׳ בהשגתו וזה דבר יות׳ קל
מאד מהתלמדו׳ ולהעי׳ על זה הענין הית׳ הקטרת הריח יותר דקה כי לא יאמר׳ בה הלא נקנו׳ יות׳
מהי׳ ותעל׳ עשב׳ בקנו׳ והית׳ הקטר׳ ההוא אלא תפניו כי השכל הנקנ׳ הוא מה שהשית׳ ידו במושכלי׳
והית׳ הכוב׳ בהקטר׳ הכ׳ הנ׳ זה הקטר׳ לפני לפני׳ הוא להורו׳ שהוא יהיה עלמו לפי מה שיחיי׳ השכל
הנקנה הלקוח ממה שיתנו מריח׳ לו הדברי׳ המוחשי׳ אשר בכאן אשר בא מהשתו׳ והרוח׳ והפלב׳
חכמת

שתה משקה בלתי ראוי לשתי׳ לא יעבר על זאת הצוואה כי אין זה מחה שיעבוד העבוי בסבתו אבל
הוא עמו וכן אם אכל על הסבע המופלא והנה באשר בכל מלאכ׳ כמו הענין בשבת׳ האזרח והגר
הגר בתוככם׳ ר״ל בגר גדק ולמדנו בזה שלא נקבל גר גדק לאיין אם לא יקבל עליו כל התורה
כולה׳ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם׳ למדנו שהיום הזה מכפר אע״פ שאין שם בית
המקדש לעשות העבודה המכרת והיה זה כן מפני שבתו׳ התורה סבת המצות הנהוגות בפני הבית
ושלא בפני הבית היות השם יתעלה מכפר ביום הזה מכל חטאות ישראל והיה זה כן לפי שעיקר
הכפרה היא התשובה והנוס עם השביתה מהמלאכה ומכל מרכי הגוף מעיר על התשובה הפרה
נפלאה׳ מכל חטאתיכם לפני יי׳ תטהרו׳ ר״ל שבבר יטהרו מכל חטאתם לפני יי׳ בזאת העבוד׳
הנעשת בבית המקדש לפני ה׳ או ירא׳ בזה שהם יטהרו לפני יי׳ בשובם אל הנה האופן ויהיו בחדרגת
מי שלא חטא׳ שבת שבתון היא לכם׳ זאת היא חצות עשה לשבות בו מכל מלאכה׳ ומיתתם אם
נפשותיכ׳ חקת עולם׳ הנה שתי אלו המצות לפי שאין להם התלות בבית המקדש הוא מבואר מעמיכם
שהם מהנות תמיד׳ וכפר הכהן אשר יחטא אותו׳ ר״ל שזאת הכפרה הנעשת בבית המקדש תעשה
על יד כהן משיח בשמן המשחה׳ או ע״י כהן אשר ימלא את ידו׳ לכהן תחת אביו אם לא מפני
משות בשמן המשחה והוא המרובה בגדים׳ ולמדנו מזה שבזמן שכן כהן גדול׳ ראוי לכהונה גדולה
הוא קודם לכל אדם ומבואר זה בנפשו כמו שביאלנו במה שקדם׳ ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש
למדנו מזה שהדבר המתיחס׳ לכפרת המתיחס׳ לכפרת היום יעשהו כהן גדול בבגדי לבן׳ וכפר את מקדש הקדש
זאת אהל מועד וגו׳ למדנו של כל אחד מהם כפרה בפני עצמו׳ ולזה לא תעכב כפרה המתאחר כפרת
הקודש׳ ואולם כפרת הקודש תעכב כפרת המתאחר כדי שלא ישתנה הסדור שסדרה התורה בזה׳
ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר׳ כבר התבאר מזה מה שאמרה שבית וכפר בעדו ובעד ביתו
ירחוה בו אל הכהנים כי הם בניו כמו שביאלנו׳ והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל
מכל חטאתם אחת בשנה ר״ל שתעשה העבודה הזאת בזה האופן ובסדור המכר פעם אחת בשנה
והיא בעשור לחדש השביעי׳ ויעש כאשר צוה יי׳ את משה הורה בזה שכל זה מכוון באופן המכר
ולזה לא הפיל אהרן ממנו דבר הנה זהו ביאור דברי זאת הפרשה׳

ואולם למה היתה זאת הכפרה בזה האופן הנה ראוי שנאמר בזה לפי מנהגו והשגתנו אם
יש בזה מן העומק והקושי החזק׳ ונגיע תחלה ונאמר כי מזבח הקטרת מורה על
המציאות וההויה וקטרת של בין הערבים מורה על ההפסד כמו שהתבא׳ בפרשת ואתה תצוה ואת
מזבח הזהב קרמת להודות על שההפסד לא יקרה לאדם מצד עצמו׳ אך יקרה לו מצד המיתות והם
היסודות אשר בהמזגם קבל שו הצורות קצתם באחצעות קצת והנה הקטרת אשר יקטירו עליו מור׳
על השכל ההיולאני אשר מדרכו שיתעב׳ במה שיריח האדם משו דברים המותאי׳ ר״ל מאופן המכת׳
אשר בינתם כשיפרדו מהם המשגיחים ההיולאניים והנה השכל יקח זה המוגג מהחוש והדמיון
ופשיטהו ממשגיחו ההיולאניים וזה האופן יסוד המושכל בכח מושכל בפועל כמו שישים האש מצב
ההפרדה בקטרת אשר היה מורח בכח מורח בפועל ומזה האופן היו הסמים משל למושכלות כמו
שבארנו בפי׳ שיר השירים וזה המשל נכפל שם הרבה׳ והנה המור׳ מורה על האופן שיוצא בו השכל
ההיולאני מהכח אל הפעל מלא מה שתבין לו הנפש המרגשת והמדמ׳ מהמורגשות כמו בביאורנו בפ׳
ויקח לי תרומ׳ ולזאת הסבה המורה יותר קדושה לקדש הקדשים ומזבח הקטרת ולזאת הסב׳ היתי׳
בפלבת צורת כרובים להעיר כי מה שבמור׳ הוא הערה להשגת השכל ההיולאני שכל בפועל באופן
שיהיה בחדרגת הכרובים שהם שכלים נבדלים משגיחים עצמותם ולזאת הסבה נ״כ היתה המטרה
מחיה למול קדש הקדשים שהם הכרובים פורשי כנפים לחעלה ולפי שההשלמה בזה האופן לשכל
היא יותר חזקה בעת המורה על ההפסד וחולשת הכוחות הגופיות והוא עת הזקנה והישישות כמו
שמכר בספר מלחמו״ י״ הנה העת שנתחנך בו המור׳ בער׳ כמו שביאלנו במה שקדם׳ והנה הכרובי׳
אשר בקדש הקדשים מורה על השכל הנקנ׳ והשכל הפועל והנה השפע שיקבל השכל הנקנ׳ מהשכל
הפועל הגיע בנבואה ולזה היו פניהם איש אל אחיו אל הכפורת אשר על הארון להעיר על אפשרות
הגעת הנבואה כי התורה נתנה על יד נביא ואם לא יאמן בנבואה׳ תפול כל התור׳ וכבר התבא׳ בספ׳
מלחמו״ מ״ כי המזגים יתחדשו בחורכבות מפני מה שיתחדש מהתחזקות מה שיוספו מהכוכבים
באחצעות מיניהם לפי מה שנתן להם השם יתב׳ מהכח ביום הבראם וכמו שיתחדש מהתחזקות
כחות הגלגלים שו המזגים המקבלי׳ כפי כח ככב מהכוכבי׳ ההולכי׳ ולפי מקומותיו מגלגל המזלות
כן יתחדש ממיניהם שכל הוא בימום מה שיתחדש מהמזג כחותיה ובאמצעותו יכתבו הצורו׳ בחלל
הדברים ההוי׳ והוא השכל הפועל לפי מה שביאלנו שם הנה זה מה שראינו להגיעו בזה המקום׳
נתיבתו הסבו׳ במה שנזכר בזאת הפרשה ואחר זאת ההצעה באחר שכבר היה מן ההכרח שיהי׳ שם
מה שיעי׳ שכבר יכפר הש״ית׳ לחוטאת כל עונותיו לא הסגנות לבד וזה שאם יחטו׳ האדם שלא יתכפרו
לו כמו אלו העונות יהיה מגיע מזה הפסד כפלא וזה שהחוטאת מפני האמינו לא יכפרו לו עונותיו
ואם יכנס כתמי חטאיו בתוך התשוב׳ והמעשי׳ טובים הנה נתיא׳ מן הטוב ולא ישתלם בתקון מעשיו
ודעותיו בדאותו שבאשר אבד אבד ולזה סבב הש״ית׳ שיהיה שם יום א׳ שיתכפרו בו כל העונות אחר
השבר לב החוטאת והכנעו בלוט ובתשובה ולפי׳ בזה הענין גדול וקשה ראוי שלא ישלם כי אם על יד
היות׳ בנחר כי ליות׳ ובכבד יחסו הפעולות היות׳ גדולות בשוב ההוא ולזאת הסבה נעשה חייב שיהיה
זה ג״כ בנכבד שבמקומות והנה היתי׳ זאת העבוד׳ בבגדי לבן כי לגנות מה שיכפר עליו השבלו׳
היה בלתי ראוי שישלם הכבוד בזה הקדבן ולזאת הסב׳ בעיקה היה הפר והשעי׳ נשרפים בזה האופן
המנוגה חוץ לג׳ מחנות והיה נ״כ מת השעיר המשתלח בתכלית הגנות ובמקום שאין בו הנאה כלל
שנאמ׳ ל ארץ גזר׳ עד הגיע מהגנות בו שלא יוקח דבר ממנו לעבוד בו שום עבודה באופן מהאופני׳
והנה היה חטאת הכהן פר וחטאת ישראל שעיר לסבה בעיקה שהיה חטאת כהן משיח פר וחטאת
נשיא שעי׳ וזה היה לגודל מעלת הכהן כמו שביא׳ שם עד שהנכבד שב׳ בת הוא אצלו בתכלי׳ הפחיתו׳
לחוזק המשכו ל השכל ומאשר עמיני׳ החמר ולפי שכפרת שני השעירים היתה מיוחדת למה שיכפר
עליו הכבר היה ראוי שיוקחו שניהם יחד לכונה הזאת ולזה לא יתבא׳ מזו מי זה מהם יכפר על הטמא׳
ומי זה מהם יכפר על כלל העונות ואולם יתבדר זה באחצעות נתינת הגורל על יד הכהן הגדו׳ ליעשה
יותר בנפשיתו על מה מכפר על הטמאה וזה מכפר על כלל העונו׳ כאו היה מוגבל מהשם ית׳ מה
שבתבר׳ מפני הגור׳ כמו שאמ׳ בתיק יושל את הגור׳ ומה׳ כל משפטו והנה היה המכפ׳ על הטמא׳ לה׳
מה שאין כן במכפ׳ על כל העונו׳ לפי שהנבדה אשר בטמאה אינו מצד הענין בעצמו אבל היה כמו
שביאלנו שהי׳ להעי׳ על מציאו הצור׳ כדי שבעמוד מזה על מציאות הש״ית׳ ולזה היה קרב מחנו דבר
מה לש״ית׳ מדמו וחלבו ואול׳ המכפ׳ על כלל העונו׳ לא היה מחנו קרב לש״ית׳ כי אותם העונו׳ מדוחקין
מצד עצמותם וכל שכן הזדון בהן שיהיה השעי׳ הוא מכפר עליה׳ והנה ישבול הכהן בכל עת שילבש
בגדים להורו׳ שהמכוון מהבגדה כלה שיתנקה מטמאו׳ חטא׳ ומהמרי המחתם לו ולהורו׳ על חוזק
מעלת המכפ׳ הזה בנקיות והנה היו לפי מה שאחשוב שרי מיני׳ שו השבלו׳ הנזכרו׳ לבונו׳ שומ׳ וזה
שהבילה תהיה בלבשו בגדי לבן הוא להעי׳ על חוזק טומא׳ הדבר שיכפר עליו וחלאתו ולזה יצטרך
המכפר עליו לתכלית הטהרה כדי שיהיה נכון לשהר כמו זאת הטומא׳ הנפלאה והגדול׳ אשר תהי׳
אחר הכשיטו בגדי לבן הוא להעי׳ על חוז׳ טומא׳ מה שיכפר עליו וחלאתו ולו׳ כשו השיתנו דבר מצטרף
ליטפל עליו ולזאת הסב׳ היה שורף הפרים והשעירי׳ הנשרפי׳ טומא׳ והנה היתי׳ הבגדי׳ קדו׳ כדי
שישלם הענבד הזאת הנכבדת בזולת ניאלת ב״ה כדי שלא ירא׳ שהיה ענין העבוד׳ ומא חוץ למקל׳
וזה מחה שיוסיף כוונה לכהן בענין זאת העבוד׳ והנה אחר שישחט כה״ג חטאתו יקטי׳ קטר׳ סמי׳
דקה מבית לפרכת כי שם הדברי׳ החודי׳ על השכל שהוא בפועל והוא שכל הנקנה והל׳ תהי׳ הקטר׳
ית׳ דקה פהקטר׳ אשר יקטירו על מזבח הזהב לפי שהקטר׳ הריח תורה על הכנת השכל ההיולאני
ומכבר תלא ל הפועל וזה שהנם יהי׳ בהתלמדו׳ ותקירה ואחנם הקטר׳ אשר יקטיר לפני לפני׳ מורה
על השכל שיגיע אל הפועל אבל יעתק מהעל׳ השתמשו׳ בהשגתו ל שים ית׳ בהשגתו וזה דבר יות׳ קל
מאד מהתלמדו׳ ולהעי׳ על זה הענין הית׳ הקטרת הריח יותר דקה כי לא יאמר׳ בה הלא נקנו׳ יות׳
מהי׳ ותעל׳ עשב׳ בקנו׳ והית׳ הקטר׳ ההוא אלא תפניו כי השכל הנקנ׳ הוא מה שהשית׳ ידו במושכלי׳
והית׳ הכוב׳ בהקטר׳ הכ׳ הנ׳ זה הקטר׳ לפני לפני׳ הוא להורו׳ שהוא יהיה עלמו לפי מה שיחיי׳ השכל
הנקנה הלקוח ממה שיתנו מריח׳ לו הדברי׳ המוחשי׳ אשר בכאן אשר בא מהשתו׳ והרוח׳ והפלב׳
חכמת

אחרי

אחרי

אחרי

אחרי

וכפר הכהן אשר ימשח וגו׳. כפרה זו של יום הכפורים איננה כפרה אלא בכהן גדול לפי שנאמרה כל הפרשה באהרן הוצרך לומר בכהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו: ואשר ימלא את ידו. אין לי אלא המשוח בשמן המשחה מרובה בגדים מניין ת״ל ואשר ימלא את ידו וגו׳ והן כל הכהני׳ גדולים שעמדו מימשיהו ואילך שבימיו נגנזה צלוחית שמן המשחה: לכהן תחת אביו. ללמד שאם בנו ממלא את מקומו הוא קודם לכל אדם: ויעש כאשר צוה וגו׳. כשהגיע יום הכפורי׳ עשה כסד׳ הזה ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשה לגדולתו אלא כמקיי׳ גזיר׳ מלך: אם יאחבו שור או כשב. במוקדש הכתוב מדבר שנאמר להקריב קרבן: במחנה. חוץ לעזרה: דם יחשב. כשופך דם האדם שמתחייב בנפשו: דם שפך. לרבות את הזורק דמים בחוץ: אשר הם זובחי׳. אם׳ הם זובחי׳ לזבוח: לשעירים. לשדים כמו שעירים ירקדו שם: אשר

רלבג

ין שלישי רביעי בשהן מחוברין

איש בעצע׳ בעניין בפיא׳ אשר יפחם. אשר אחר. אל בל אחר.

קרבן ה׳ קמיץ פפי׳ כר נפש דאקרב בעיר׳ קמי הרעה

לשעירים א׳ וחמי יו״ל הגיינא וחד בגמרא לשעירי׳ אל׳ דמל׳ וכל ל״ש חסרים דחס׳ נח״ב אל׳ דמל׳

קכא הם׳ ית׳ והספקתו הסוכו׳ הכנלאו׳ מה שלא יעלם ונזכר שלאומן מאכה כדרכי הסם יתעלה ולפי שזה הסכל ר״ל הסכל הנקבה יעלה נמעלה אל הכבלים ויתאחד בזה ובזה האומן מנין הכנות׳ אשר מניח הבאמכה בה להאמין בתור׳ הנה יאמר שם הכהן הגדול עד שיכסה ענן הקטרת אשר הכפרת עליו הם הכרובים כי מזה יעמוד על ואת הכרובים ולזה מויב שיהי׳ בקטרת מעלה ענן כדי שיהיה מוסה עליית זה הענן לזה הקטרה ושיהיה הענן הסורה על הסכל הנקבה מורגש עם שזה יתבאר מענו שלשום זאת ההשגעה תהיה גם כן מנך הכח כאשר על הסכל הפועל בשבעות הסעיר עליהם כמו שאכרנו נאה מקדש והיה זהנם כן אכל הסורה שהיה מיקרה בארון כי גם היא מיסרת אל זאת ההשגעה היסרה נבלאה כמו שביאורנו בפלא זה הספר והנה לא היתה הסורה מעבכת זה כי ההיסרה אשר היא מנדה על נר סיתר טוב לא מתהיה מהסכנות ההכרחיות בזאת ההשגעה והנה יזה אשר כן מדם הפר על הכפרת קודם אחת ולפני הכפרת מעבה הנה הכפרת בזאת כי הסורה ומרגלות הסורה על הסכל הנקבה ומרגלות הסורה הנה הכפרת בזאת הסורה הנה הכפרת בזאת הסורה הנה הכפרת בזאת

ובזו הפרשה לא הזכיר הגר כי המצוה על ישראל בזבחים ובעולות והזכיר הגר שלא יעזבו ישראל שיזבח הגר לע"ז בארץ ישראל וכן משפט כל דם שהוא אסור בעבור שהוא הנפש כי הבשר בדם הוא והאמת כי הנפש שבה ימיה האדם היא בדם הלב: בנפש יכפר· בנפש שיש בו יכפר והטעם נפש תחת נפש וי"מ כתנו על נפשותיכם ואין לו טעם אחר שאמר לכפר על נפשותיכם: אשר יגור ליד תיכ· כאשר יגור: אז עוף אשר יאכל· גם מזה הכתוב ללמוד שלא כעזוב הגר שיאכל בארצנו חוץ אז סוס אז עוף דורס שהוא טמא ויתכן בעבור שלוה שלא יאכל דם ולא ירמה דם נפשך מין מהמזבח הסר זה לכסות כל דם שאינו קרב לגבי המזבח שלא יחשוב הרואה ברואה: והוא דם אל וגבי אז עוף כי זבח נזבח לע"ז ובפרשת ראה אנכי אפרש עוד זה הפסוק: דמו בנפשו· דמו בנפשו היא הדם עם הנפש ידוע כי הדם הוא מהולקים בחלי לדם ולרוח כדמו שיש זית עם האור: ואומר לבני ישראל· טיעמו וכבר אמרתי והיא הפרשה הנזכרת ובעבור שהזכיר היה שאינה קרבה וכן עוף הזכיר כל נפש אשר תאכל נבלה שאינה קרבה גם היא הזכירה בעבור הגיד לה בזדון הוא עובר בלאו וילקה ואם בשגגה יביא חטאת ואם טען טוען והלא הכתוב אמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה התשובה כי זה גר תושב וכן כתוב והגר הגר בתוכם לא נעזבנו שאכל נבלה רק הנכרי שיבא בשעריו נתן לאות' לו ויאכל אותה לחוץ: ונשא עונו· תמיד והוא ישלם עונו בעוג שיביא הסר עליו ובעבור שהזכיר דברי השעירים שהיו עושים במצרים נסמכה זו הפרשה והעריות על מעשה ארץ כנען כי כן מפורש בסוף· ונעשה אני יי' אלהיכם על זה התנאי אשר אלהיכם: ובחקותיהם לא תלכו· שלא ירגיל אדם ללכ בדרך הזה עד שיהיה לו חק: וכמעשה ארץ מצרים· על המשפטים והראיה את משפטי תעשו הם הכתובים על ספר הברית המפו' בפרשת אלה המשפטים: אני

מ"ע ספורנו

בכח אשר הוא הנפש החיוני הוא נשוא בחלק החילוי והדק שבכם ואותו שאלה החילוי הבנוסה הנקרא גם כן נפש הוא בגופם כל הדם והוסיף ואמר אני נתתיו לכם על המזבח· אחר לא בחרתי בו לכפר מפני כי אותו אהוב מגלי חכל בהיותו נפש בגד מה ויכפר על הנפש כענין הכתוב אשר מאכרי הנכרם לכפר על מגרי המקריב: כי יגור ליד· בהיות מקום הגיר על הדוב שונים ומוכן להמצא שם שדים כאשרו ירקדו שם בנות יענה ושעירי ירקדו שם אשר לפניה שם דם מגולה וזה לכסותו בעבר להסיר הבנת התפלת הבדים שם ואמר כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא· כי נפש בעל חי הוא דמו· רוצה לומר הטיל הדעתי: בנפשו· שם הנה החיוני הנשוא בו וזה כי אמנם הדם המילוי והדק שבו הוא נושא לכח החיוני ובהיותו הדק שבגרמים הנפשיים הוא מזון לשדים בני הפרק ולמבקשים חברתם: ואומר לבני ישראל· ולעדי זאת אף על פי שהתרתי לבני בם אחרתי ליסראל לעבלה בפרשת זו מפני שהיה נפש החי בחיים ומשיב הנוון מעמו אל שבעו הבהמי: והנפש אשר תאכל נבלה וטרפה· אחר שכתב ענין אסור הדם העושן חברת השדים דבר על אוכל נבלה וטרפה המוכן אל שעירה עליו רוח סוערת בחמרים (סנהדרין פרק ד' פיתות) ודרש אל הפתים זה כלן בנית הקברות בשבילם שדים עליו רוח טמאה: כי אם כשיאכלם בעצמו לא חוליים: אם יאכל קדש לא יכנס למקדש חייב על טומאה זו בכל אשר טומאות: ובשרו לא ירחץ ונשא עונו· על רחיצ' גופו ענוש כרת ועל כבוס בגדים במלקו: אני יי' אלהיכם· אני הוא שאמרתי בסיני אנכי יי' אלהיך וקבלת' עליכם מלכותי מעתה קבלו גזרותי ר' אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתן בעריו' ביתי עזרת לפיכך בא עליהם בגזרת אני יי' אלהיכם דעו מי גוזר עליכם ליין ליפרע ונאמן לשלם שכר: כמעשה ארץ מצרים· מגיד שמעשיה של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות ואותן מקום שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל: אשר אני מביא אתכם שמה· מגיד שאותן עממין שבשבו ישר' מקולקלים מכולם: ובחוקותיה' לא תלכו· מה הנית הכתו' שלא אמר אלא אלו כמוסו' שלהן דברים החקוקים להם כגון טרטיאו' ואלטריאות רבי אומר אלו דרכי האמורי שמנו חכמים: את

רלבג

שמפסר השבלים הנבלים הם עשר' והעשירי הוא קודש והוא הש"י והכה היום הזה אסיר בהפעבקי' בגרכים הנופיים והמקוייב בשבו כפש בדי שיכנסו יותר ויעשו תשובה כי כה פלני ענין הכפרה כמו שביארנו ולזה' הסנה היתה שתרופה נר"ש הזה כמו ש תאלר בשם שינא וכלון בשלמה הסב' כמה שנהג ביום הזה מהעבודות ויתר הענייניים והוא נפלא מאד

חזקוני

אשר יאכל כל דם בהרבה מקומות הזהיר הכתו' על הדם לפי שהוא נגנע בארבים מה"לא נפלב וגיל: כי נפש הבשר בדם היא· בשיורק קדמאה ובתרלאה קרי' היא ל' נקבה ותרין לשנאי ל' זכר בכתיבתן וכיון לדבר נקבה חסובב נבר: בנפש יכפר בשביל הנפש יכפר: על כן אמרתי· בפרשת ויקרא: גיד היה לרבות כל היה בשר': לא עוף· כין מרובה בין מועט מכלן אמרו שפש עלה היות בשקוס אחד בכולן שפש היה ועוף בשקו' אחד בכולן: היה לא עוף· עוף דמיא דמיה מה היה דמיה הקרב לבני מזבח שאין דמו שפוך אל מזבח: וכהנו בעפר· כדי שלא יבא רחוי לאכילה: כי נפש כל בשר וגו'· שלא אחר בלין אכר לנו דם קדשים שהרי כיון ע"ג המזבח לכפר שם' כי הדם הוא בנפש יכפר וכן דם בהמות תולין שהרי בשביל הדם הוא אל אל היה ועוף שאין בשיון דם ראוי לכפר לא אחר הכתוב לכך אחר וכסהו בעפר: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא שרשהו בדמו נפשו דוגמת קדוש היכלך כמו היכל קדשך: ואמר· כבר לבני ישראל בפרשה שלעלה: וכל נפש· אחר שאכל נבלה וטרפה· אחדיה אחיה ועוף: כשעשה ארץ מצרים וכשעשה ארץ כנען· ר' יוסי הגלילי אומר אחר שעשיקל מעשה ארץ מצרי כשעשה ארץ כנען ומעשה ארץ כנען כשעשה ארץ מצרים לשה זכו הכנעניים לשבת בארצם ארבעים ושבע שני' שנ' ומכרון שבע שנים בנבתה לפני נוטן מצרים שלא בשבר מקברו את אבריהם בשבילם זכו וכשמכה כלון פרשה ו לפי שהזכיר לשעלה פנין השעירים שהיו מקריבים נפש במצרים וכי

ולהון תימר גבר גבר מבית ישראל ומן־גיורא דיתגיירון ביניכון די יסק עלתא או־ניכסת קודשיא: ולתרע משכן זמנא לא ייתיניה למעבד יתיה קרם יי׳ ויישתיצי אנשא ההוא מעמיה: וגבר גבר מבית ישראל ומן־גיורא דיתגיירון ביניכון די יכול כל־דמא ואתן רוגזי באנשא דייכול ית־דמא ואשתיצי יתיה מגו עמיה: ארי נפש בישרא בדמא היא ואנא יהבית יתיה לכון על־מדבחא לכפרא על־נפשתיכון ארי־דמא הוא על־נפשא מכפר: על־כן אמרית לבני ישראל כל־אנש מנכון לא־ייכול דמא וגיורא דיתגיירון ביניכון לא־ייכול דם: וגבר מבני ישראל ומן־גיורא די יתגיירון ביניכון די יצוד צידא חיתא או עופא די מתאכיל ויישוד ית־דמיה ויכסיניה בעפרא: ארי־נפש כל־בישרא דמיה בנפשיה הוא ואמרית לבני ישראל דם כל־בישרא לא תיכלון ארי נפש כל־בישרא דמיה היא כל־דיכליניה ישתיצי: וכל־אנש די ייכול נבילא ותבירא ביצבייא ובגיורא ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד־רמשא ויידכי: ואם לא יצבע ובשריה לא יסחי ויקביל חובה: ומליל יי׳ עם־משה למימר: מליל עם־בני ישראל ותימר להון אנא ייי אלהכון: כעובדי עמא־דארעא דמצרים די יתיבתון בה לא תעבדון וכעובדי עמא־דארעא דכנען די אנא מעיל יתכון לתמן לא תעבדון ובנימוסיהון לא תהכון: ית

ואלהים תאמר איש איש מבית ישראל ומן־הגר הגר אשר־יגור בתוכם אשר יעלה עלה או־זבח: ואל־פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו: ואיש איש מבית ישראל ומן־הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל־דם ונתתי פני בנפש האכלת את־הדם והכרתי אתה מקרב עמה: כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על־המזבח לכפר על־נפשתיכם כי־הדם הוא בנפש יכפר: על־כן אמרתי לבני ישראל כל־נפש מכם לא־תאכל דם והגר הגר בתוכם לא־יאכל דם: ואיש איש מבני ישראל ומן־הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או־עוף אשר יאכל ושפך את־דמו וכסהו בעפר: כי־נפש כל־בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם כל־בשר לא תאכלו כי נפש כל־בשר דמו הוא כל־אכליו יכרת: וכל־נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד־הערב וטהר: ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו:

פ וידבר יהוה אל־משה לאמר: דבר אל־בני ישראל ואמרת אלהם אני יהוה אלהיכם: כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו:

את

ונתתי פני ד׳וסי׳ונתתי פני בנפש האכלת· וגנפתם לפני איביכם· ונתתי פני באיש ההוא· והשימותיהו לאות ולמשלים· וחד נתתי פני ארצה ונאלמתי· מקרב עמה ג׳וסי׳ ונתתי פני בנפש האכלת את הדם· ונתתי את פני בנפש ההיא· את יי׳ הוא מגרף· ב׳ פסוקי׳בהדין עניין משעין בהון וסי׳כי נפ׳כל בש׳דמו בנפש הוא· ואמ׳לבני ישרא׳ כי נפש הבשר בדם הוא· ע״כ אמרתי לבני ישראל· אמירה לבני ישראל ה׳בתורה וסי׳נמסר בסדר שמות· וכל נפש ג׳וסי׳ואת תורת הבהמה והעוף· וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפ׳· וכל נפש ראבה מלאתי· ורחץ ה׳ר׳פתח וא׳קמץ וסי׳נמס׳בויקר׳· אני יי׳ כ׳סופי פסוקי׳בסיפרא וסי׳ושמרתם את חקתי· אל כל שאר· ומזרעך· ולא תשבעו· לא תקלל חרש· לא תלך רכיל· לא תקם· וכתבת קעקע· את שבתתי תשמרו· מפני שיבה· ושמרתם את כל חקתי בתר׳· וינזרו מקדשי· אמר אלהם לדרתיכם· נבלה וטרפה· ומן המקרש לא יצא· ביום ההוא יאכל· ושמרתם מצותי· המוציא אתכם· את שבתתי תשמרו וזכרתי להם ברית ראשונים· מן ריש תורת כהנים עד לא תגנבו סופי פסוקים אני יי׳ אלהיכם במ״ב אני יי׳ וסי׳ ושמרתם את חקתי· איש איש אל כל שאר בשרו· מזרעך לא תתן ומן לא תגנבו עד וקראת׳בעצם היום הזה אני יי׳אלהיכם וסי׳ בשנה החמשי׳ תאכלו לא תפנו אל האלילים· כאזרח מכם· והתקדשתם והייתם קדושים· ומן וקראתם עד סופא דספרא דכו׳ במ״ב אני יי׳ וסי׳ את שבתתי תשמרו ומקדשי· וזכרתי להם ברית ראשונים:

חומישי ואלדים

ב׳חד חס׳חד מלי·

יגור

קדמי׳ודחליכם תלמי׳ותן סגר לאשר יגור בתוכם· תניין ותלתאי חדה תרוי׳ותן סגר הגר בתוכם דעבל קלחוהי ויהגר סגר בתוכם·

הוא

קדמאי׳שבחה היא ותלתאי׳ הוא וחמשאי׳ תהוה בכבד גבר

יח

דבר

ל׳בסוף׳ פסל בסוף׳וכל ויהל דבריתא בחלת דבר דכ״ית בשבי ברישא׳

דבר אל אהרן

ואל בני ואל כל בני ישראל· ראוי שתדע כי הגר הוא בכלל כי כבר זכרם בתורו· בכיאור בתה שדומה לזה בחלת הפרש׳ עם שזה מבואר בכללות שמשפטי התורה הם שוים לגר ולאזרח האזרח· הים הים מניח ישראל אשר יעשה שור לו ובכבש לו בשבה זכר שור וכבש ומו לפי שמשם יהיו הקרבנות כמו שנזכר בפרשת ויקרא ואמר בשבה ר״ל בשבה ישראל ונומ׳· ואל פתח אהל מועד וגו׳· רוצה לומר מקום לשבה ישראל והבה הוא שדבר בקדשים שמשם מקום לעורה היה משמש בשבה ישראל לו משמש מקום לשבה ישראל כדי שלא הביאו לשמו אל אהל מועד בלתי מנוחה התורה כדי שיהיה נאות להקריב קרבן להש׳ לפני משכן ה׳ הנה הדם שמשם בזאת המשמשים אמר לו דם ר״ל שכבר יתקייב עליו מיתה ולזה ביאר התורה שכבר יתקייב עליו כרת והבה בשבאר מזה המקום שבקדשים ידבר כי הם רחוים להביא אל אהל מועד ולזה רחוי שיהיו הקדשים רחוים לבא אל אהל מועד ואו יתקיי׳ כרת על שמיעתן בזון· אבל הם היו בעלי מומין לו שהיו כאומן מה שלא זה מלינו אל אהל מועד הבה לא יתקייב כרת על מה שהיו מומין לו שהיו הקדשים רחוים לבא אל אהל מועד ואו יתקיי׳

יהיה זה מצות לא תעשה והנה הרב המורה לא מנעם וכספרא אמרו והביאום להשם מצות עשה מצות לא תעשה מבין ת"ל ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים והנה אפשר שיהיה הדלון בזה כי לולי הבאתם הקרבנות לה' אל אהל מועד יהיה סבה שלא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירי' וזה שאם היה מותר להם לזבח לש"י מ"מ הנה יהיה זה סבה שלא יעמדו על אמתת השם ויחשבו בו רבוי לזאת הסבה עד שלמעוט עמידתם על האמת בזה תהיה הקרבתם למה שיהיה השוה לפי הדמיוני' הכוזבים אשר הם השדים באמת ולפי זה הפירוש יהיה שב אמרו מקצת עולם תהיה זאת לכם לדורותיכם לענין שחיטת קדשי' בחוץ וזה לאמנם יהיה אחר הגלות בית עולמים כמו שיתבא' בפרש' ראה אנכי וכבר יורה שאין אמרו ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים מצות לא תעשה שאם היה הדבר כן לא היתה בזה המאמר מלת עוד אבל היה המאמר בזה ולא יזבחו את זבחיהם לשעירים ואולם אמר עוד יורה שהדלון בזה שזה יהיה סבה שלא יזבחו עוד זבחיהם לשעירים וזה מבואר מאד. ואליהם תאמר אים אים מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אהל מועד וגו'. ר"ל שאם יעלה עולה או זבח חוץ לעזרה יתחייב כרת והנה זכר העולה שהיא כלה כליל ואח"כ הזבח שלא יקריבו ממנה נשם כי אם קצתו להעיר שאיך שיהיה הענין בזה יתחייב עליו כרת ובאמרו אל פתח אהל מועד לא יביאנו למדנו שכל הדלוי לבא אל אהל מועד אם עשה לותו בחוץ לקרבן באופן שלא יוכל להביאו אל אהל מועד כשעשהו יתחייב כרת והנה אמרנו שיעשה לותו בחוץ לקרבן לפי שבאמר עולה או זבח ומזה המקום יתבאר שלא היה קרב על המזבח אם עשה לותו בחוץ חייב שהוא דלוי להביאו לאהל מועד שבאמ' בקדש הבל נסך שכר לה' ויתבאר שאינו חייב כרת אם לא יעשה זה הקרבן להשם יתעלה שבאמ' עולה או זבח והעולה והזבח הם להש' לפי הודאת הנדר וזה מבואר מהה שקדם בהעשה העולה והזבח. ודאוי שתדע שלא יתחייב על העלאה בחוץ להשם אם לא נכנה שם מזבח כי המזבח לקוח כנגד העלאת הקרבנות ולזה תמצא בזח ואברהם ויצחק ויעקב ובלעם בהה שהקריבו מהקרבנות ליי' בניית המזבח. ואים אים מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם לפי שזכר אחר זה ואני נתתיו לכם על המזבח למדנו שלא יתחייבו כרת אלא על הדם אשר מדברנו שיתן על המזבח והוא דם הנפש כמו שאמ' דם הפר ודם השעי' ואולם דם התמצית ודם האברי' לא יתחייבו עליו כרת ויתב' מהשרשים הכוללים שהדם ההוא באזהרה. כי נפש הבשר בדם הוא. ר"ל שהדם הוא הכלי לנפש להוביל בו החום היסודי והחזון לחלקי הגוף ולזה יאמר הב"ח רק בהסתלק הדם ולאחת הסב' היתה ההערה בו על הנפש כמו שביארנו בענין הקרבנות והיה מכפר על הנפש בזה האופן וכב' יתבא' בהה שקדם שאסו' הדם אינו נוהג כי אם בבהמה ובעוף ואולם דם שאר הב"ח לא יתחייבו עליו מזה הדם ולפי שדם הבהמה והעוף אסור והיתה החיה בלתי קרבה להשם יתעלה ולא העוף באופן שיהיה ממנו שלמים חייבה התורה בחיה ובעוף הטהורים כאשר ישחטם שנכסה דמם בעפ' כדי שלא יבאו האנשים לאכול דמם ואולם הבהמה לא הוצרכה בה התורה לזה לפי שלא הות' לישראל בתחלה לאכול בשר כי אם שלמים וכבר היה קרב מהם החלב והדם לשם יתעלה ואולם אח' שאבד הזמן וסרו ישראל מהמנהגים הפחותים אשר הסתבכו בהם בהיותם במצרים מאכילת הדם והחלב אז הותר להם בשר תאוה כמו שיתבאר במה שיבא והנה אחרה התורה אשר יצוה ביד חיה או עוף לפי שהנהוג בהם שהם נבדים והוא מבוא' מחה שביארנו שכבר יבנה זה הדין בהם אע"פ שלא לד לותם הוא בעצמו כאלו תאמר שנתנו לו במתנה או שקנאם ודאוי שבדע שלא יבנה זה הדין אלא בחיה ובעוף הטהורים שנאמ' אשר יאכל ולפי שלא ביארה התורה אסו' חלב בחיה ובעוף כי אם בבהמה שזכרה אסו' דם בבהמה ובעוף ר"ל בפרשת לו הנה למדנו מזה שאין אסור חלב בוהג בחיה ובעוף וכב' יתבא' מעצם הענין שאין להם חלב אבל הוא שומן מטבע השומן ודאוי שבדע שלא יבאנו בסוי הדם כי אם בשחיטה המותרת באכילה שנאמ' אשר יאכל ובכלל הנה בשא' לא יות' לאכול מהבשר' בסבת השחיטה כ"ם שיתרחקו מלאכול הדם ולזה לא יצטרכו לבסוי הדם כי עם שהוא אפש' גם כן שהיה מתנהגיהם הפחותים שיאכלו חיה או עוף להיותם מדבריים ויחשבו שיהיו השדים מזה הלד יות' מתייחסים להם ולזה היה מתנהגיהם שיעבדו דמם במקום אחד והיו אוכלין הבשר' סביב הדם ההוא והיו חושבים שיבאו שם השדים לאכול הדם כי הוא מזונם לפי מחשבתם ובזה האופן תעלם האהבה להם עם השדים ויוודעו להם העתידות ולזה אח' לא תאכלו על הדם ואח"כ אמ' לא תנחשו ולא תעונמו כמו שיתבא' במה שיבא וכב' זכר זה הדב המוב' לבוני לזה ב"כ היה מתנהגיהם הפחותים לאכול על הדם לזאת הסבה כמו שדאה בספריהם הקודמי' ולזה ב"כ לא היה מהג בסוי הדם בחיה ועוף ולפי שהתכלית היה לאכול הבשר' סביב הדם לזאת הסבה שזכרנו הנה כשלא היה הבשר' נאכל לא יתחייבו בכסוי ודאוי שבדע שלריך שיהיה עפר לאבעה ועפ' לאמה שאמ' ושפך את דמו וכסהו בעפ' ר"ל שישפוך את דמו בעפר ויכסהו בעפר והנה בזה האופן ב"כ תעמוד התורה כנגד הכונה ההיא שאם שאשר ישפך הדם לא ימצא שם בחורבן אבל יהיה נבלע בעפר והוא מבוא' שכל מה שיקרא עפר בלשון קודש יתכן לכסות בו את הדם. כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ר"ל שנפש הבשר' וחיותו הוא באמצעות הדם אשר בנפשו להזות דמו ולזה יחדו השם יתעלה לבפ' על הנפש וכדי שתיישב יותר בלא האנשים שהכפרה תשל' בזה ראוי שיהיה עניינו מרוחק האכילה כי אם יאכלוהו לא יחשבו בו יתרון על הבשר הזה ובכלל בזה השתמות החזון אל הדם הוא מבוא' שהוא מפועל הנפש כי לא יאמלו הדברים המוזכרים בהפכי' לדם עם הפסדם אם לא כשיון מהם הב"ח ולא היה בזה מופת על מציאות הנפש כי אין מדרך המופת שיתשך ממנו זה אם לא היה מוב נפש. ולפי אחלו הדברים היו להעי' על מציאות הטורה כמו שזכרנו בה שקדם הנה הנבילה התורה ענין הדם בזה האופן:

וכל נפש אשר תאכל נבילה וטרפה ראוי שתדע שאין הדלון באמרו נבלה וטרפה נבלה או טרפה כי הטרפה לא תשמא אם לא היתה עם זה נבלה לא הטרפה השחיט' כמו שהתבאר בפרשת ויהי ביום השמיני בב"ח אשר טומאתו יות' מחורה אמ' וכי יחות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה למדנו שהשחיטה אינה משמאה ולזה יהיה הדלון בזה שתהיה נבלה וטרפה יחד ולפי שהיתה טרפה אינו סבת הטמאה ואין לו רושם בה כמו שהתבאר מדברנו מזה המקום הנה לא יהיה התבאר בזאת הטמאה שתהיה טרפה אבל תשמא ב"כ בזה האופן אם היתה נבלה לבד ובה מבואר מאד ואחכם זכרה התורה נבלה וטרפה להורות שהיא תדבר במין מהב"ח שאכם שיהיה בו נבלה וטרפה יחד והוא המין הטהור כי בב"ח הטמאים לא יתהא טרפה ולפי שזאת הנבלה לא מזכר בה שתהיה משמאה במגע ובמשא אבל תשמא כשתאכל הנה אינה הנבלה המטמאה במגע ובמשא המזכרת בפרשת ויהי ביום השמיני עם שאם היה הענין כן הנה זה כפל ויותר ולזה הוא מבואר שאין זאת הנבלה אינה נבלת חיה ולפי שהוא זכר בזה המקו' החיה והעוף אשר יאכל למדנו שבבלת עוף טהור מדבר והוא אינו מטמא כי אם בזה האופן בהיותו בבית הבליעה לא קודם זה ולא אחר זה שירד משם וכבר ביארנו הסבה למה לא ישמא העוף הטהור כי אם בזה האופן בפרשת שמיני ודאוי שיתבאר שאם יהיה בבית הבליעה כשיקיא אותו שאינו מטמא כי אין זו נקראת אכילה אבל הוא מקבל לאכילה. ואם לא יכנס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו. ר"ל שיתחייב כרת ולפי שאי אפשר שיתחייב כרת על הטמאה אם אכל קדש או נכנס במקדש בהיותו טמא הנה יהיה הדלון בזה שאם יאכל עם זה קודש או יכנס למקדש בהיותו טמא קודש הטהרו מזאת הטמאה יתחייב כרת:

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו. הנה ידאה מלשון התורה בזה שמנהגי ארץ מצרים וגיחוסיהם בענין הערוות היה בתכלית מהגמות וכן הענין במנהג ארץ כנען וגיחוסיהן בענין הערוות ולזה הזהירם השם יתעלה שלא יהגו בכמו אלה המנהגים הפחותים הם כמו שאחר בסוף זאת הפרשה אל תעשאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוי' אשר אני משלח מפניכם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ר"ל שמדרך משפטי השם יתעלה וחקותיו שיהיה חיי האדם בהם כי הם מיסדים לשלמות הנפש שהוא החיים הנצחיים עם שכבר ימצא בהם תועלת ב"כ בלתי החיים הגופיים כמו שיתבאר בהרבה מהמצות. אים אים אל כל אשר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה ראוי שתדע שבזאת ההזהרה תועלת בחדות ותועלת בעיון אחכם התועלת אשר בעיון בזה הוא הערה שאין המבוא אשר בהולדה לזכר ולנקבה בהדרגה אחת ולזה הזהירה התור'

שתהי' הנקבה שאר בשר הזכר כי שאר הבשר יתשב היותה מעבע אחד לפי שבאבו מצור אחד וכבר התבא' בטבעיות שים הבדל בפלא בזה בין הזכ' והנקבה והוא שזרע הזכ' הוא הפועל בהולד והנקב' תתן החומ' שהוא המתפעל בהולדה ואחכם התועלת אשר בחדות בזה זכרו הרב המורה והוא שלא הנקבות שהם שאר בשר אם היו מותרות לאדם הנה לבד מציאותם אצלו ולחוזק האהב' אשר ביניה' בטבע יקרה שיהיו נשמעות אליו תמיד ויבא אליהן גם בזולת אישות ואע"פ שיהיו לאים אחר ויגיע מזה הפסד בפלא בדברים הטבעיים המדיניי' עם שכבר ישתית עצמו מצד רבוי המשגל ודאוי שתדע כי גלוי הערות ישלם בפתיחת הרחם כי אז יתגלה הנסתר והפתיחת הזאת תשלם בהכנסת העטרה לבד ואע"פי שלא נגזרה הביאה והנה תמצא במקומות תורה שתהיה בשכיבה שכבת זרע כמו שתראה בשפחה חרופה בפרשת קדושים אחר ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע ולזולם בזה המקום לא זכרה כי אם גלוי ערוה לתוספת הרחקה בזה כי אפילו בתחלת הביאה' יתחייב כרת ודאי שתדע שזאת השכיבה תהיה אם כלרך הנקבו' אם בזולת דרך הנקבות שהרי אחר בזה הענין ואיש כי ישכב את זכר משכבי אשה להעיר שהמשכב הוא נ"כ משכבי אשה ואם אימו עשה פרי ולפי שגלוי הערוה הוא התחלת הביאה הנה לא יהיה גלוי הערוה שלא במי שתתכן בו הביאה והוא בזכ' מבן ט' שנה ויום אחד ומעלה ובנקבה מבת ג' שנים ויום אחד ומעל' כמו שהתבא' בפרשים הכוללים ומזה המקום יתבא' שאם גלה ערוה בזולת קושי לא יתחייב כרת כי אין זה הענין התחלת ביאה והוא מבוא' מזאת האזהרה שהקדב לאחת מן הערויות הקרובה המביאה לגלות הערוה עוב' בלאו אבל לא יתחייב כרת אם לא גלה ערוה שהרי אחר בסוף הפרש' כל אשר יעשה מכל התועבו' ונכרתו הנפשות העושות למדנו שלא נתחייב כרת אם לא עשה מעשה לא על השתדלותו לעשותו ואחכם הזהירה התורה בזה להוסיף הרחקה בזה הענין. ערות אביך וערות אמך לא תגלה הדלון בערות אב ואם עשה זה בשונג יתחייב שני חטאות כי כבר חייב על הודון כרת כמו שהתבא' אחר זה והדלון בערות אם בין כדרכה בין שלא כדרכה וכן הענין בשאר הערויות וכן אם היתה אמו זה אשת אביו יתחייב עליה ג' חטאות משום אשת איש ומשום אשת אב ומשום אם כמו שיתבא' במה שיבא אח' זה. ערות אשת אביך לא תגלה ר"ל אף על פי שאינה אמו והיא נקראת אשת אב משמתאבה ואע"פ שמת האב מן האירוסין יתחייב עליה משום אשת אב ואולם אמנם אשת אביו ומבותת אביו אינ' אסורה לו משום אשת אב כי אינה אשתו ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת וגו'. אחשוב שמולדת בית היא ההולדה ר"ל שתהי' לאם' מאיש ומולדת חוץ היא ההולדה שתהי' לאב מחי שאינה אשתו ר"ל ההולדה שתהי' לאם ממי שאינו איש ובאיל' התורה שאע"פ שהיא אחותו בזמנת או במחוזרות בין מן האב בין מן האם יתחייב עליה משום ערו' אחו מה שלמדנו באמרו או מולדת חוץ ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן כי ערותך הנה הנה יתבא' מחה שאמ' כי ערותך שבב' יתחייב אם גלה ערות בתו אבל היא יות' ראויה בזה מה שאין ספק בו שתהיה אחד מהן אשתו ולזה אחר כפ' תבא ארו שובב עם חותכתו ואין לאומ' שאמ' שיקח שתיהן לנשים ואז יתחייב כרת כשיגלה ערו' השניית שאם נתחייב כרת כשגלה ערות אחר שלקחה לאשה כ"ש שהו' ראוי שתאם' לו כשלא לקחה לאשה ולזה הוא מבוא' שאין לו לקוחין כי אם עם אחת מהן ובעבודה נאסרה לו האחרת וזה שאם היתה אשתו הנה נתחייב כרת אם יגלה ערות בתה או בת בתה או בת בנה וכן אם היתה בת הבת אשתו הנה תאם' עליו מחותו ואם מחותו ותאם' עליו ג"כ אם חמיו לפי שאשתו היא בת בנה ולזה הוא מבוא' שהאומם אשה או המפתה אשה לא תאסרנה עליו קרובותיה לפי שאין לו אישו בה ואשה אל אחותה לא תקח לצרו' ר"ל כשנשא אשה לא ישא אחותה באופן שתהיינ צרות זו לזו וגלה ערותה על ערו' אשתו בחיי' אחנם אחר מות אשתו תותר לו אחו' אשתו מה שאין כן בשא' קרובו' אשתו המזכרות בפסוק הקודם ולאוי שבדע שאין הבדל באחות אשתו בין היותה אחותה מן אביו או מאמה שבב' תמצא בפ' קדושים שנקראת אחות אשתם מי שהיא אחות מן האב או מן האם אחר ואיש אשר יקח אחותו בת אביו או בת אמו וגומל. ערות אחותו גלה ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה הנה זה כולל טמאת היולדת שהרי נאמ' בה כימי נדת דותה תטמא ושמא' שבועים כנדתה ושמא' זבה קטל' וזבה גדולה שהרי נאמ' כל ימי זוב טמאתה כימי נדת דותה תהיה ויתבא' שכל זמן שלא טבלה יהנה זה האסו' לפי שטהרתה תלויה בטבילה לא בימים וזה עם שהוא מבוא' בנפשו יתבא' מטמאת נבלת עוף טהו' שהיא טמאת ערב ועם זה אחרה התורה בפרשה הקודמת ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו אע"פי שאחרך הזמן אחר זה כיון שלא טבל עדין הוא בטמאתו וזה המקום יתבא' שהבא על אשתו והרגישה שכב' לאתה דם אסו' להכניס האב' אל הנדה ולזה אחר לא תקח ומפני הישו' ההוא נאם' עליו האחרת מפני שהוא שאר אשתו אחר אשתו נאמ' שאינה הנה זמה וכזה תמצא בחטו' אשתו שאחרו בה לא תקח להעי' כי מפני כשואי אשתו נאסרה על האחרת וזה תמצא בפר' קדושים שאמ' לשון קריאה בזה הענין אחר ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא ולא תמצא לשון קיי' בשא' הערויות ולזה ירגה במה שאין ספק בו שתהיה אחד מהן אשתו ולזה אחר בפ' תבא ארו שובב עם חותכתו ואין לאומ' שאמ' שיקח שתיהן לנשים ואז יתחייב כרת כשיגלה ערו' השניית שאם נתחייב כרת כשגלה ערות אחר שלקחה לאשה כ"ש שהו' ראוי שתאם' לו כשלא לקחה לאשה ולזה הוא מבוא' שאין לו לקוחין כי אם עם אחת מהן ובעבודה נאסרה לו האחרת וזה שאם היתה היא

ירת־דיני תעברון וירת־קיימי תטרון
להלכא בהון אנא יי אלהכון:
ותטרון ירת־קיימי וירת־דיני די יעביד
יתהון אנשא ויחי בהון בחיי־עלמא
אנא יי: גבר גבר לכל־קריב
בשריה לא תקרבון לגלאה ערייא
אנא יי: עריית אבוך ועריית
אמך לא תגלי אמך היא לא תגלי
עריתה: עריית אתת־אבוך לא
תגלי עריתא דאבוך היא: עריית
אחתך בת־אבוך או בת־אמך דילידא
מן־אבוך מן־אתא אוחרין או מן
אמך מן־גבר אוחרן לא תגלי
עריתהן: עריית בת־ברך או
בת־ברתך לא תגלי עריתהן ארי
עריתך אינין: עריית בת־אתת
אבוך דילידא מן־אבוך אחתך היא
לא תגלי עריתה: עריית אחת־
אבוך לא תגלי קריבת אבוך היא:
עריית אחת־אמך לא תגלי ארי־
קריבת אמך היא: עריית אח־
אבוך לא תגלי לאתתיה לא תקרב
אתת אח־אבוך היא: עריית כלתך
לא תגלי ברך היא לא תגלי
עריתה: עריית אתת־אחוך לא
תגלי עריתא דאחוך היא: עריית
אתתא וברתה לא תגלי ית־ברת־
ברה וית־בת־ברתה לא תסב
לגלאה עריתה קריבין אינין עיצרת
חטאין היא: ואתתא עם־אחתה
לא תסב לאעקא־לה לגלאה
עריתה עלה בחייהא: ולאתתא
בריחוק סאובתה לא תקרב לגלאה
עריתה: ובאתת

ג' · ה' את־משפטי תעשו ואת־חקתי
כל"ב פ"ש נפ תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם:
ה ושמרתם את־חקתי ואת־משפטי
אשר יעשה אתם האדם וחי בהם
ר"פ בתור' אני יהוה: ס איש
איש אל־כל־שאר בשרו לא תקרבו
לגלות ערוה אני יהוה: ס
ב ר"פ המיין ערות אביך
ג' אמך הוא לא תגלה ערותה: ס
ד' ערות אשת־אביך לא תגלה
אביך הוא: ס
ה' ערות אחותך בת־אביך או בת־אמך
מולדת בית או מולדת חוץ לא
תגלה ערותן: ס
ו' בעניין ערות בת־בנך או בת־בתך לא תגלה
ערותן כי ערותך הנה: ס
ז' בעניין ערות בת־אשת אביך מולדת אביך היא
אחותך הוא לא תגלה ערותה: ס
ח' ערות אחות־אמך לא תגלה שאר
אביך הוא: ס
ט' ערות אחות־אביך לא תגלה
אביך הוא: ס
י' ערות אחי־אביך לא תגלה אל־אשתו
לא תקרב דדתך הוא: ס
יא ערות כלתך לא תגלה אשת בנך
הוא לא תגלה ערותה: ס
יב ערות אשת־אחיך לא תגלה ערות
אחיך הוא: ס
יג ערות אשה ובתה לא תגלה את־בת־
בנה ואת־בת־בתה לא תקח לגלות
ערותה שארה הנה זמה הוא: ואשה
אל־אחתה לא תקח לצרר לגלות
ערותה עליה בחייה: ואל־אשה בנדת
טמאתה לא תקרב לגלות ערותה:
ואל

את משפטי ג'וסי' את משפטי ר"פ ואם את משפטי תגעל נפשכם · ותמר את משפטי לרשעה · ואת חקתי ה'וסי'נמסר בסדר אם בחקתי · וערות ג'סי'וערות אביהם לא ראו · ערות אביך וערו' אמך · וערו' אחות אמך ואחות אביך · וא'וערות מלכא לא אריך לנו · ואת בת ה'וסי'נמסר בסד' שמיני · בחייה חייה ויחייה ג' ב' מלאי'וא'חס' וסי' לצרר לגלות ערוותה עליה בחייה · ויחיה ויגדל עמו ועם בניו דבת שבע · גמלהו טוב ולא רע כל ימי חייה · מציעא חסר · אנ"ך:

ספר ויקרא יח

אני יי' אלהיכם אז תהיה · וטעם ושמרתם את חקותי ואת משפטי לבלתי שהם חיים לעושיהם בשני עולמות כי המלאך סודם חי העולם יחייהו ולא ימות לעולם על כן כתוב אני יי' אלהיכם כאשר פירשתיו: חיים חיים · כל חיים וחיים ובעבור שלא הזכיר מדת ישראל לא בעזוב הגר שיעשה אחת מתועבות המזכרות באמרנו שלא יעמוד את האדון: אל כל שאר בשרו · שם כולל לכל העריות ואחר כן פרט: ורב אהרן הכהן אמר שפירושו להוציא שבבת זרע לבטלה: לא תקרבו · כמו בשביל וכן ואקרב אל הנביאה וקרוב ממלת אל תגשו אל אשה: ערוה · דבר מגונה נחשף ערוך להתכסות · וטעם אני יי' שהם אוהב הגבול לעבדו ולשמוע דברו והר סיני לעד גם הראשון והוא סוד האדם ובעבור שיגר לב האדם בבהמות לא יתכן לאסור כל הקבות והנה אסר כל הגמלאות עמו בכל עת ובפ' כי תלא מחנה תגלה לך סוד סתום וחתום · והנה כל המתגאל ירחק משם הסם המקובל על כן הזכיר אני יי': ערו' אביך · והאל מהאב שהוא קודם הבן ואמר שאסור הוא כל מי שהיא ערות אב ואם והנה היא האם בראש ואחר כן ערות אשת אב ואחיכה אם ואחר כך האחות שהיא בת אביו או בת אם: מולדת בית · שנולדה על משפט בית ישראל אחר אירוסין וקדושין: מולדת חוץ · חוץ מהמנהג ויש אומרים כי פירוש מולדת כמו יולדו על ברכי יוסף שגדל עמך בבי' או היא במקום אחר ומדינה אחרת וגדלה בחוץ מבית האב עמך · ואח' כך הזכיר בת בנך: ערות בת אשת אביך · י"א שהו' האחות מאב ואם ואנחנו ידענו כי השוכב עמה עובר על ב' לאוין ויש אומרים כי זה הפסוק לחזוק והלדוקים אמרו שאינה בת אם ויפרשו מולדת אביך שגדלה אביך והטעם שלקח האב אשה והיתה לה בת קטנה וכן יפרשו על תמר ורמייתה כי לא אמנעני ממך רק לא היתה מולדת דוד ואחר שהמעתיקים אמרו כי בת אשת אב מותר' אין צורך להשיב על הבודאים מלב' ויתכן להיות בת אשת אביך בת אוסה ומלת שאר וכשר קרובים בטעם דודתך היא · חשוב'היא כדודת' וכן הנה תגאל דודי והנה מה יעשו הסמוכים בתלות על התור' לבדה כי לא אסר הכתוב אשת אחי האם ולא אם האב ולא אם האם על כן אנחנו צריכי'לקבלה ויתכן שלא הזכיר אשת אחי האם כי נלמוד מאשת אחי האב והזכירה בפרשת קדושי' נם הנזכרות שלא הזכירם הכתוב דבר על ההוה: ערות אשת אחיך · בפרשת כי ישבו אמים והאומר למה לא הזכיר הכתוב הבת והיא מפורשת ערות אשה ובתה בתו או שאינגה בתו כי אחר ששכב עם האם נאסרה הבת: שארה הנה · הם שני שמות שאר עם שארה שארה היה הא"לף רחוי לנוח כלמ"ד שלמה לוי שהיא מהגדרון: לצרור · מגזרת וכעסתה צרתה והנה לא הזכירבפ'קדושי' עונש השוכב עם בת בנו ועם בת בתו וטעה המפרש כי רחל ולאה לא היו אחיות ורחיתו כי את כל התועבות האל וזו שאינה רחיה גמורה והשוא איך יענים הסם על דבר שלא הזהיר יש מסיבים כי בני נח נצטוו על העריות האלה ואחרים אמרו אף על פי שהכתוב אמר את כל התועבה האל בסם כלל אין הפירוש על כולם כי אם על רובם ודעתי תדענה בפרשת וילך משה והשוכב עם אחותה כל זמן שהיא בחייה: למולך

וחי בהם · וחי בהם · כתובי' ומה בהם · אני יי' כלל פ"ש בהפרשה ות' מנהגן בשבין

ערות · כל ערו' אביך במרכל מ"ב כי בחלו' הפי' אחותך בת אביך · בת אשת אביך · ואח' במהבך · בת בנך וכל מולדה בחוץ פרשה מגזרה לשמה מ"ב משרה לתגיר קדמלה ובתרה ערות אביך · ערות אשה ·

ערות בת · כל ערו' דשמיר לי' בת לא שלא יבדי' ביג' ובכן בת אלא אשה אחת ערו' ולא אשה בתרבא ·

בעל הטורים

ואני בהם וחיתיך לגלות ערוה · לומר אע"פ שנייתי ואני בהם לא תקרבו לגלות ערוה כי בגלוי ערוה יחרב ואל יעבור: אני יי' ערות אביך וערות אחיך · כי ב' שותפין יש באדם · ואל אשה בנדת טומאתה · ואל אשה · ב' מאמור' ואל אשה בנדת טומאתה · ואל אשה בלה לא יקרב · וכן בנדת ב' הבא ואיך בעזר' בנדה עמי הארץ שאם לא יקרב אל אשה בלה כאיש ביה לדיק הוא איש יחיה אבל אם יקרב אליה בנדת טומאתה הרי הוא בכל בנחי הארצות: עליה

מ"ע ספורנו

אים אל כל אשר בשרו לא תקרבו · הנה התולדת הבוקה מעשר כשר בהיות אז הפועל והמתפעל קרובים בחזר לאוי שתהיה יותר הגונה ומעוונת כמו שקרה בתולדת אשה אהרן ומריים מעשרים ויוכבד לוקחו ובתו שאתרו ז"ל על נשואי בת אחותו וזה יצלק כאשר יהיו הפועל והמתפעל מבוקים להפיק רצון קונם בלבד · אבל כי זה יקרה על אמשם כי אמנם מה שיקרה בכל הפין האמצעי הוא ברוכו כזה הוא שיהיו מבוקים לתענוג בלבד כאשרו כן בעון חולנתי ובחטא יחפתני אמי ובהיו שאר הבשר מוכן מאד והקרבור והתענוג בו הוא מאד הנה כ"ז יהיו חושני' שניהם שחנורם בלתי אשר ירבה הקרבור והחבור ביניהם לתענוג בלבד ובכן יזנו ולא יפרנו ותלאה הארץ זמה ולבן אתר לגלות עריה כי אמר תענוג הנלוי בלבד הוא הבעון ברוב ובכן אסרה תורה באשר בשר כל יונק ירך והקרובים לזה הקו בקדבה אחת ובקדבות הקודבה תחבשם התורה מן הנים והאשה בבעלה ולזה אמור אחות האב שהיא בקדבה לאשונה אבל האב ואחיר בת האח שהיא בקדבה שנית אבלו ואסר אשת האב ואשת האח ואשת הדוד אמי לאחר מיתת בעליהן אף על פי שאינן שאר בם כלל מפני שהן נחשבות כיוצרת בעליהן · ועל זה הדרך נראה היות אסור כל העריות: זמה היא · אבור מולד שהרהור מבריה בלבד: לא תקח · לא לצרור אמר כי לגלה זה לא היה אוסר אחות אשה מאחר שאינה יולדת ירך האשה ושהאשה עצמה מותרת אבל אסר אותה כדי שלא תהיינה צרות ולכן לא אסרה זולתי בחיי אחותה ולא כן בכל שאר הערות: ומורכן

אמרי נועם

תקח לצרור פירוש מתוך שיקחם אסרם ויהיו צרורות בחייהם כאלמנות:

חזקוני

ופי בהם · אבל אם לא יעשה אותם ונכרתו בנפשות העושות: לא תקרבו · כבני לפניהם כמו ואביאלך לא קרב אליה ואקר' אל הנביאה · לא תקרבו הרי כאן שני לשתדן שלש אחיות מוקרב: ערות אחותך · שלא ע"י נשואין: בת אביך · כגון שאינה אחיך ולדה לו בת היינו מולדת בית או שאינם אם פתה אים בכרי אמך ולדה לו בת היינו מולדת בית אם שאינם אם פתה אים בכרי אמך ולדה לו בת היינו מולדת חוץ: ערות בת בנך או בת בתך ונו' · בתו מכיון אמי' הכה הנה בתי' הכל בשאר הנה אמנו ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערות · שאר' הנה ומה היא ואף בשאר הנה אמנו בתי' הכל ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן כי ערותך הנה מה הנה דשאר' הנה אמנה הזהי' על בתה ובת בנה אף הנה דשאר הנה אמנו הזהיר על בתו ובת בתו כו' אר' אלו בן הנשרפים: אחותך היא · לאמלה דבר הכתו' באחות שלא ע"י נשואין וכאן ע"י נשואין וה"ה נביא אמך ואבי אמך אמר לגלות אחות אביך ואמך · ואם' אל אחותה עם אחות' כמו אל אליהם דיהוסף: לא תקח לצרור אל לגלות אחות אביך ואמך · אם אל אחותה עם אחות' עיות שבל אחת אסן אחות אסרתה לצון ותהיינה צרורות אלמנות עיות. לגלות ערותה · על הנכיה עם ערותה אסרתה לצון ותהיינה צרורות אלמנות עיות · לא תקר' אליה בעת נדתה אלא המתן עד שתטהר: ולא

רלבג

ולזה לא ישתתם בתועלת הנפלא המיוחס לו וכן הענין כמי שיתן שכנתו בנפשה והוא מבואר שמי שמנהגו זה הענהג ר"ל שלא יקור מה שהיה תן הכבוד והסדר ויוסר כאלו הנמצאות השפלות לא מעלם אל הענה שהיה בכאן סבה פועלת ומוריים ויבא מפני זה בכמו אלו הדמות הנפסדות עם שהשיה השוקה להנאות זה הסוס כזה אחוזן תמנעהו מהשתדלות בהשגת שום מושכל ויעול מפני זה כיותר עמות מהדעו' הנפסדות כאלו ביאורה שתורה שלא נקל באלו האוהרות כי המרוקנו בהם לאמר שיבא לזאת הענהה הנפלאה · ואת זכר לא תעשה מעבכי אשה תועבה היא ר"ל שזה הענין הוא כתעב מאד עכמותו ובכל בהמה לא תתן שבבתך לטמאה ראוי שתדע שזה הדין שזה הנפשה ובסוף כי הנגוה בכלם אחד ואחנכם זכר בהמה בהיותה יותר קרוב מעשה אל הנה ר"ל והנה אין שבבל בנפשה כי הנדולה לקשבה שבאחר וכל בהמה וכיון שהערה בה אז שהערות בו שייב אם שיה נגדול כי משכב כולל המשכב אחר כדרך והמשכ' אחר לא כדרך כמו שקדם · ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה מבל היא ר"ל דבר בלתי הנשתה להשתמש בבא אחותי לאולדה בזה האוהן הנפסר שאם שיה שתהיה מתנו הולדה לא יהיה הנולד אדם כמו שלא היה הנולד מסוס ואתון ולא עמור אבל אין לאחר פעם ואם ההולדה גם כן תבלה אל אין אחר בלתי מוליד כמו שהתב' בספר ב"ק והוא מבואר שהאדם נדול המעלה מאד ביאם אל הנבלי שייב האחרים ולזה ראוי שיגיע עבם נפלא לפי שיתעשם בעם שהכין הטבע לעיות מעבו אדם אל שיהיו מעבו אחר ב"ק: אל תטמאו בכל אלה ר"ל כלי זה שיהיה עלה כי כן מנהג לשון הקדש אמר וכל דם וכל אלב שור וכבש ומו לא תאכלו והנה כיאור התורה שאלו הפעלים הנמנים האלו היו סבה לאבדן האומות הזן ולהקיאת הארץ יוסביה כי לולי רשעת הגויים הסם לא היה מבכים הסם יתעלה לאבדן ולגרשן כדי להמיר לישראל כי זה הנר שב לבולל כזה הנר שב להזכיר כי נם הגרים בארץ הגיע לסם השונה בסבות הפעולות המנוכות ולזה אמר כי אם כל העונות האלה עשו אנשי הארץ כי נם הגרים יקראו אנשי הארץ ואמנם תפלה זכר אחרים אם אלה מפכיכם כי הגויים אמר אחי מעלם הגרים הם האורחים שהם לגוי אמר ומשפחה אמם כאלו מאמר הפעלי והאמרי הפעלי הגרים זה הפסוק מהרב לדוכי אחי ר"ל ולא תעשו שיהיה זה הענהג הנגיע לכם בזה שתקיאם לתכם כאשר קאם את הגוי אשר לפניכם אבל יתפייבו כרת הנעשות העונות אי זה דבר שיהיה מכל העונות האלה וזהו הפסרם כין העונה שיגיע לכם בזה וכין הענהג שהגיע מזה לגויים הסם וכבר יספקם ספק ויאמר שבו' ראוי שיהי' הענהג שמזה לישראל יותר עצום בעבלעם כי כל מה שהיה הקושיא יותר חזק הכן מה שיראה מזה המאמר ואנשנו אומרים בהמר בהפקן כי אלו האותות הענהנו בכלים בלו הפעולות המנוכות וכזולתם ולזה היו ראוים לבאו זה הענהג הנפלא ולולי הסתנכם בהם כלם לא הגיע לסם זה השונה הכולל ולזה אדון ואמנם עם רוע מנהגיהם כמו שאמר

את משפטי תעשו · אלו דברים האמורים בתורה במשפט שאלו לא נאמר היו כדאי להמרן: ואת חוקותי תשמרו · דברים שהן גזרת המלך שיגר הרע מסיב עליה' למה לנו לשומרן ואומות העולם' מסיבין עליה' כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת לכך נאמר אני יי' גזרתי עליכם מי אתה רשאי ליפטר: ללכת בהם · אל תפטר מתוכ' שלא תאמר' למדתי חכמת יוצר' אלך ואלמד חכמת האומות: ושמרתם את חקותי · לרבות שאר דקדוקי הפרשה שלא פרט הכתוב · דבר אחר ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים' לפי שלא כתן אלא עשיי' למשפטים ושמירה לחוקים: וחי בהם · לעולם הבא ואם תאמר לעולם הזה והלא סופו הוא מת: אני יי' · נאמן לשלם שכר: לא תקרבו · להזהיר הנקבה כאזר לכך נאמר לשון רבים: אני יי' · נאמן לשלם שכר: ערות אביך · זו אשת אביך אז אינו אלא כמשמעו נאמר כאן ערות אביך ונאמר להלן ערות אביו גלה מה להלן אשת אביו אף כאן אשת אביו: וערות אמך · להבי' אמו שאינה אשת אביו: ערות אשת אביך · לרבות לאחר מיתה: בת אביך · אף בת אנוס' במשמ' מולדת בית או מולדת חוץ · בין שאומר לו לאביך קיים את אמה ובין שאומר לו הולא את אמה כגון ממזרת או נתינה: ערות בת וגו' · בבתו מאנוסתו הבתו' מדבר ובתו ובת בתו מאשתו אנו למדי' מערות אשה ובתה שבא' בהן לא תגלה בין שהיא ממנו בין שהיא מאיש אחר: ערות בת בנך · ק"ו לבתך אלא לפי שאין מזהירין מן הדין למדוה מגזרה שוה במסכ' יבמות: ערות בת אשת אביך · לימד שאינו חייב על אחותו משפחה ונכרית לכך נאמר בת אשת אביך בראויה לקידושין: ערו' אחי אביך לא תגלה · ומה היא ערותו אל אשתו לא תקרב: אשת בנך · אשת בנך היא · לא אמרתי אלא בשים לבנך אישות בה פרט לאנוסה ופתחה ונכרי': ערות אשה ובתה · לא אסר הכתו' אלא על ידי כשאני הראשונה לבד' כא' לא תקח לשון קיחה וכן לענין הבוגם אסר יקח את אשה ואת אמה לשון קיחה אבל אנס אשה מותר ליקח בתה: שארה הנה · קרובו'זו לזו:זמה·עלה כתרגומו' עצת חטאין שיגרך יועצך לחטוא: אל אחותה · שתיהן כאחת: לצרור · לשון צרה לעשות את זו צרה לזו: בחייה · למדך שאם גרשה לא יקח את אחותה כל זמן שהיא בחייה:

רש"י

אני יי' אלהיכם · אני הוא שמקבל שכר המקיים מצותי ומענישם המבזים מצותי: אל תעשו · אל תלמדו מעשה אומות העולם: אל תלכו · אל תנהגו בחוקותיהם: אני יי' אלהיכם · אני הוא שנתתי לכם תורה לדון בה: אשר יעשה אתם האדם וחי בהם · אם יעשה אדם מצותי ויחיה בהם: אני יי' · אני הוא שמקבל שכר המקיים מצותי ומענישם המבזים מצותי: אל תקרבו · אל תגלו ערוה: אל כל שאר בשרו · אל כל הקרובים לו: לגלות ערוה · לגלות ערוה: אני יי' · אני הוא שמקבל שכר המקיים מצותי ומענישם המבזים מצותי: ערות אביך · אשת אביך: ערות אמך · אשת אביך: אמך הוא · אשת אביך: ערות אשת אביך · אשת אביך: ערות אחותך · אחות אביך: בת אביך · אחות אביך: מולדת בית · אחות אביך: מולדת חוץ · אחות אביך: ערותן כי ערותך הנה · אחות אביך: ערות בת בנך · אחות אביך: ערותן כי ערותך הנה · אחות אביך: ערות בת אשת אביך · אחות אביך: אביך מולדת הוא · אחות אביך: אחותך הוא · אחות אביך: ערות אחות אמך · אחות אביך: אמך הוא · אחות אביך: ערות אחי אביך · אחות אביך: אל אשתו לא תקרב · אחות אביך: דדתך הוא · אחות אביך: ערות כלתך · אחות אביך: אשת בנך הוא · אחות אביך: ערות אשת אחיך · אחות אביך: אחיך הוא · אחות אביך: ערות אשה ובתה · אחות אביך: את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה · אחות אביך: שארה הנה זמה הוא · אחות אביך: אל אחתה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה · אחות אביך: ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה · אחות אביך: ואל · אחות אביך: את משפטי תעשו · אחות אביך: ואת חקתי תשמרו · אחות אביך: ללכת בהם · אחות אביך: אני יי' אלהיכם · אחות אביך: אני יי' · אחות אביך: אל תטמאו בכל אלה · אחות אביך: אני יי' אלהיכם · אחות אביך: ותטמא הארץ · אחות אביך: ואפקד עונה עליה · אחות אביך: ותקא הארץ את יושביה · אחות אביך: ואתם תשמרו · אחות אביך: את חקתי ואת משפטי · אחות אביך: ולא תעשון מכל התועבות האלה · אחות אביך: האזרח והגר הגר בתוכם · אחות אביך: כי את כל התועבות האלה עשו אנשי הארץ אשר לפניכם · אחות אביך: ותטמא הארץ · אחות אביך: ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה · אחות אביך: אשר קאה הגוי אשר לפניכם · אחות אביך: כי כל אלה עשו · אחות אביך: ואני אמרתי לכם · אחות אביך: לכם לרשת אתה · אחות אביך: ארץ זבת חלב ודבש · אחות אביך: אני יי' אלהיכם · אחות אביך: אשר הבדלתי אתכם · אחות אביך: מן העמים · אחות אביך: והבדלתם · אחות אביך: מן הבהמה הטהורה · אחות אביך: ומן · אחות אביך: הבהמה הטמאה · אחות אביך: ומן · אחות אביך: העוף הטהר · אחות אביך: ומן · אחות אביך: הטמא · אחות אביך: ולא תשקצו · אחות אביך: את נפשתיכם · אחות אביך: בבהמה · אחות אביך: ובעוף · אחות אביך: ובכל · אחות אביך: אשר תרמש · אחות אביך: האדמה · אחות אביך: אשר הבדלתי · אחות אביך: לכם · אחות אביך: לטמא · אחות אביך: והיו לי · אחות אביך: קדשים · אחות אביך: כי קדוש · אחות אביך: אני יי' · אחות אביך: ואבדיל · אחות אביך: אתכם · אחות אביך: מן העמים · אחות אביך: להיות · אחות אביך: לי · אחות אביך: אני יי' · אחות אביך: מקדשכם · אחות אביך: המעלה אתכם · אחות אביך: מארץ מצרים · אחות אביך: להיות · אחות אביך: לי · אחות אביך: אלהים · אחות אביך: אני יי' · אחות אביך: אלהיכם · אחות אביך: אשר הבדיל · אחות אביך: בין הבהמה הטהורה · אחות אביך: ובין · אחות אביך: הבהמה הטמאה · אחות אביך: ובין · אחות אביך: העוף הטמא · אחות אביך: לבהמה · אחות אביך: ולעוף · אחות אביך: אשר הטמאתי · אחות אביך: לכם · אחות אביך: לטמא · אחות אביך: ואנשים · אחות אביך: קדשי תהיון · אחות אביך: לי · אחות אביך: כי קדוש · אחות אביך: אני יי' · אחות אביך: ואבדיל · אחות אביך: אתכם · אחות אביך: מן העמים · אחות אביך: להיות · אחות אביך: לי · אחות אביך: איש · אחות אביך: אשר יהיה בו · אחות אביך: אוב · אחות אביך: או ידעני · אחות אביך: מות יומתו · אחות אביך: אבן · אחות אביך: יסקלו · אחות אביך: דמיהם · אחות אביך: בם · אחות אביך: ואיש · אחות אביך: אשר יקלל · אחות אביך: את אביו · אחות אביך: ואת אמו · אחות אביך: מות יומת · אחות אביך: אביו · אחות אביך: ואמו · אחות אביך: קלל · אחות אביך: דמיו · אחות אביך: בו · אחות אביך: ואיש · אחות אביך: אשר ינאף · אחות אביך: את אשת · אחות אביך: רעהו · אחות אביך: מות יומת · אחות אביך: הנאף · אחות אביך: ונאפת · אחות אביך: אשת · אחות אביך: אחיו · אחות אביך: ערות · אחות אביך: אחיו · אחות אביך: חרפה הם · אחות אביך: ונכרתו · אחות אביך: לעיני · אחות אביך: בני עמם · אחות אביך: ערות · אחות אביך: אחיו · אחות אביך: עוה · אחות אביך: חטאתם · אחות אביך: ובאיש · אחות אביך: אשר יקח · אחות אביך: אשה · אחות אביך: ואת אמה · אחות אביך: זמה הוא · אחות אביך: באש · אחות אביך: ישרפו · אחות אביך: אתו · אחות אביך: ואתן · אחות אביך: בתוכם · אחות אביך: ובהמה · אחות אביך: כי תקרב · אחות אביך: אל · אחות אביך: בהמה · אחות אביך: להרבעה · אחות אביך: אל · אחות אביך: בהמה · אחות אביך: תהרג · אחות אביך: ואת · אחות אביך: הבהמה · אחות אביך: תמותו · אחות אביך: כי · אחות אביך: תועבה הם · אחות אביך: הם · אחות אביך: ואשה · אחות אביך: כי תקרב · אחות אביך: אל · אחות אביך: בהמה · אחות אביך: לרבעה · אחות אביך: אל · אחות אביך: בהמה · אחות אביך: תהרג · אחות אביך: ואת · אחות אביך: הבהמה · אחות אביך: תמותו · אחות אביך: כי · אחות אביך: תועבה הם · אחות אביך: הם · אחות אביך: ואם · אחות אביך: אשה · אחות אביך: אשר תקרב · אחות אביך: אל · אחות אביך: בהמה · אחות אביך: לרבעה · אחות אביך: אל · אחות אביך: בהמה · אחות אביך: תהרג · אחות אביך: ואת · אחות אביך: הבהמה · אחות אביך: תמותו · אחות אביך: כי · אחות אביך: תועבה הם · אחות אביך: הם · אחות אביך: ואם · אחות אביך: אשה · אחות אביך: אשר תקח · אחות אביך: אל · אחות אביך: אחתו · אחות אביך: בת · אחות אביך: אמו · אחות אביך: בת · אחות אביך: בתו · אחות אביך: הן · אחות אביך: חסד הוא · אחות אביך: ונכרתו · אחות אביך: לעיני · אחות אביך: בני עמם · אחות אביך: ערות · אחות אביך: אחתו · אחות אביך: בת · אחות אביך: אמו · אחות אביך: גלה · אחות אביך: חטאתו · אחות אביך: ישא · אחות אביך: ומת · אחות אביך: ואיש · אחות אביך: אשר יקח · אחות אביך: אשה · אחות אביך: נדה הוא · אחות אביך: ערותה · אחות אביך: גלה · אחות אביך: את מקורה · אחות אביך: והיא · אחות אביך: הדמיה · אחות אביך: ונכרתו · אחות אביך: שתיהם · אחות אביך: מתוך · אחות אביך: עמם · אחות אביך: ואל · אחות אביך: אשת · אחות אביך: דודך · אחות אביך: לא · אחות אביך: תגלה · אחות אביך: כי · אחות אביך: שאר · אחות אביך: הוא · אחות אביך: עונם · אחות אביך: ישאו · אחות אביך: ערי · אחות אביך: ומת · אחות אביך: ואיש · אחות אביך: אשר יקח · אחות אביך: אשת · אחות אביך: אחיו · אחות אביך: נדת · אחות אביך: הוא · אחות אביך: ערות · אחות אביך: אחיו · אחות אביך: ערו · אחות אביך: ערותו · אחות אביך: ערו · אחות אביך: ערותו · אחות אביך: חרפה הם · אחות אביך: ערו · אחות אביך: ערותו · אחות אביך: ערו · אחות אביך: ערותו · אחות אביך: ערו · אחות אביך: ערותו

לאוכן מיהיה לו לא היה הלוים ההוא בעל תכונות רעות והמצלת לו הדברים לאסר בהם יעש הדעו
הנה בכל זה יעבור משום לפני עור לא תתן מכשול ומי שאם מכשול בדרך להפיל העובר שעובר
אם עובר גם כן על זאת האזהרה ויתחייב עם זה במקרו לפי מה שנתבאר ומה שמר בפרשת ואל
המשפטים לא תעשו עול במשפט · ראוי שתדע שעשיית העול במשפט יהי מפני לדין לא שיפוט
שלא כדין כשיהיה את החייב לו יתחייב עליו משום כלאים כי הדומה לא יפוט שמדע זה הזרע כלאים בכרם
כי הוא בלתי ראוי לאכילה ולאוי שתדע כי הזריעה תהיה אם כשיזרע בידו אלו הזרע בשדה לו
כשיחבה לותם בעפר אם היו בארץ כי הוא ישים לותם זרעוני זה החפוי והוא מבואר שזאת
האזהרה אינה מהגת אלא בארץ ישראל כי היא תלויה בארץ ראוי שתדע מזאת האזהרה שאין בזרעי
לילמת כלאים כי מזרעו יחד כי אין הלילמת דומין לזרעי השדה שסמוכין זה לזה ולזה אם הקפידה
התורה בזה בכמו אלו הזרעים אין ראוי שנלמד מהם זה הדין בזרעי הלילמת כי הם בזה הדין
לחטה מזרעי השדה וזה כבר התבאר מהשרשים הכוללים ואולם יתבאר שהרכבת מין במין לילמת
התורה אסרה וזה שאם הקפידה התורה בזרעים אלא יזרעו כלאים ואף על פי שכל אחד מהם גדל
בפני עצמו כל שכן שתקפיד בהרכבת מין במין ולזה יתבאר שהמרכיב לילן או ירק בילן
לוקה · ובגד כלאים שעטמ לא יעלה עליך כבר יתבאר בזה שיבא שזה הכלאים הוא צמר ופשתים
לבד שנאחר לא תלבש שעטמ צמר ופשתים יחדיו ודומה שלפי הוראת הגדר אחרו שעטמו על הבגד
שפתיו פשתים וערב בו צמר או הפך זה ולזה אחר אחרכך שם צמר ופשתים יחדיו להורות שאיך
שיהיה צמר ופשתי יחדיו הוא אסור ללבשו אף על פי שלא היה אדום הצמר עם הפשתים אלא שהוא
שוב עמו כמו הלבדים אם היו מצמר ופשתים או אם היה מחובר עמו חיבור ישים הצמר עם הפשתי
כלי אחד ואפשר שיהיה שעטמו שם נאחר בכללות על אלו המינים שזכרנו מהחבו לצמר עם הפשתי
ואיך שהיה הנה כשיתחברו הצמר עם הפשתים באחד מהאופנים הנזכרי יהיה הבגד ההוא אסור
ללבשו משום כלאים והוא מבואר מן התורה אלין אסור כי אם ללבשו אבל מותר להציעו מלע תחתיו
שנאחר לא תלבש שעטמו ואחר בזה המק לא יעלה עליך ראיה שכב יתכן לשומו תחתיו וראוי שתדע
שלא יקרא צמר רק צמר הצאן ויתבאר שחבורי חבורין חבורין לענין כלאים והמשל שאם היה בצאן
רצועה של עור והיה בגד אחר ממנה חוט של צמר נקשר בה ומצד השני חוט של פשתן אסור לחבור
אותה כי הוא צמר ופשתים יחדיו כמו שהתבאר בש מכלאים וכן העושה בגד מצמר ארכני ואחרב
בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד זה הרי זה אסור משו כלאים כמו שנתבאר בחמישי
מתוספות כלאים ומזה המקו יתבאר שהבגד של צמר שתברו בו עורות והיו העורו תפורין בפשתן
או היה בהם חוט של פשתן קשור באופן שיהיה חבור הנה הוא כלאי כי חבורי חבורים הם יחדיו
כמו שבארנו עם שהוא מבואר בנפשו וכבר הארכנו בזה לפי מה שראינו זמנינו זה רבים בלתי
נשמרי מזה ואם טען אדם עליו ויאמר שאין שם כלאי מן התורה אלא כשהיה שוב טווי ומז כמו
שנפשקה ההלכה בזה במסכת נדה כמר זוטרא שאומר עד שיהיה שוב טווי ומז אמרנו לו שאין
פסק ההלכה הזאת שם מחכמי התלמוד אבל מהגאונים הראשוני ולזה לא תשגיח בפסק ההלכה
הזאת כי שם בתלמוד הלכות רבות שהם מהגאונים הראשונים כמו שזכר הר"ר בפירושו למסכת
חולין ולזה הדעת נטה הדב המורה והנה תמצא בד' מחנחות רבא חולק על מאחר מר זוטרא בזה
והתבאר בעירובין כי מר זוטרא היה תלמיד לרבא ומשרשמו בתלמוד שאין הלכה כתלמיד בחקום
הרב ועוד שזה המאחר הוא בגדה גדולה ולזה לא יתן רושם גדול בהתמתת זה הפסק ועוד
שכל המשניות שהם בש מכלאים מלאות מסתירת דעת מר זוטרא במסכת נדה ועוד שכבר יתכן
שיפורש מאחר מר זוטרא במסכת נדה באופן בלתי סותר זה הדעת וזה שהוא יאמר כי הלשון
שעטמו לא יתבא שיהיה שוב או טווי או מז אבל אם היתה הורתתו זאת ההורתה ר"ל שוב טווי
ומז היה ראוי ות שיהיה על מה שהוא שוב טווי ומז יחד לו מה שהוא שוב או טווי או מז ומזה
הגד אחרו שם דהלכתא כמר זוטרא מדאסקינהו רחמנא בחד ליסנא והנה אף על פי שנודה שיהיה
האחת מה שיאמר מר זוטרא כי לשון שעטמו יורה על מה שהוא שוב טווי ומז הנה מה שאמר התורה
אחריו צמר ופשתים יחדיו כלל כל האופנים שיהיה בהם הבגד צמר ופשתים יחדיו · וכבר יאמרו
מתנגנו בזה הביאו ואחנם הביאו לזה מה שזכרנו במה שקדם והנה התועלת בזאת האזהרה
עם שהוא לפי מה שראה להרחיק מהחליכה בחקות הגויים הנה הוא התועלת בעינו אסר בשם
האזהרות הקודמות בעניין הכלאים וזה שהנמ' הוא בא מן האי בהכרת הטוב' כמו שהתבא
בספ' כ"ח · והפשתים הם באים מן הצמח והוא מין מזכון בעצמו · והנה יביע מזה תועלת כי
הצמ' והפשתים עם היותם מסכיתים ברכות והסמניות ושמהם יעשו בגדים לאדם הנה יש בהם
הבדל עצמי מצד מדותיהם כי בזה מהצמח וזה מהאי והפשתים הוא לחח יות' אלם מהצמ' כמו
שיתבא' מפועל הצמיחה בפשתי' ובצמ' ועוד שהוא מין מהמיני' מכוון בעצמו והצמ' אינו כי אם
מהכרח החמ' וכל זה להחכימנו בזה האופן להשיג מציאות הצורות והמדרגות הנמצאו' קצתם אם
קצת כי מזה נעמוד על מציאות הש"י כמו שזכרנו פעמים רבות:

ואיש כי יסכב את אשה שכבת זרע התבא' במה שקדם שזאת השכיבה תהיה אפשרית בקטן
בן ט' שנים ויום אחד והנה זאת השכיבה הוא שיסכב עמה כדרכה וינמו' בזאתו כי
כבר אחר הכתוב שכבת זרע · והיא שפחה נחרפת לאיש · ר"ל בעולת בעל ולפי שאין איסות לגוי
כמו שהתבא' למדנו שזה האיש הוא ישראלי ולא יהיה זה בזולת איסו' אלא בעבד עברי שכב'
התבא' בפרשת ראה אשה המשפטים שרבו מום' לו שפחה כנעניית ולפי שכב' התבא' שם אין לו איסות
בה ולזה תהיה האשה וילדיה לאדוניה בצאתו ולא תשא' נקשרת עמו בלל בקש' האיסות הנה הוא
מבואר' שזאת השפחה היא בת חורין בגד ושפחה בגד וזה אחמנו יהיה כשהיה משני שותפין וכתב
לה אחד מהם גט שיחרור או שנפדית ממנו ונשארה חציה שפחה וחציה בת חורין והנה היה הדלון
בחרפת בעולה מענין חרפה כי זה הענין הוא חרפה למו ר"ל המשנל כי הוא לאל' מגד שהוא ב"ח
לא מגד שהוא לדם לו יהיה מענין כריעה ונפילה ובזה נקראת חורף התקופה שישפל בה השמש
תכלית השפלות בתקומות מהארץ אשר בהם הייסוד וכן אחר לא יחרף לבני מיחי ר"ל לא יפול
ולא יכנע להודות לבריכם ואם הענין נקראו חרפות הדברים אשר יאמרו כנגד אים או אשה
להשפיל מדרגת' · ולזה יהיה אחרו נחרפת לאיש בלעת ומופלת לבעל לשכב עמה והנה לא אחרה
התורה בעולת בעל לפי החסרון שיש בזאת הבעילה לפי הנימוס התורי · והפדה לא נפדתה וגו'
ר"ל שאחנם קרא אותה שפחה מפני שלא נפדתה בשלמות לו בכסף לו בשום כסף לו לא נתן לה
שטר שחרו' וזה ממה שיורה גם כן שאין הכתוב מדב' במי שהיא שפחה בשלמות שאם היה הענין
כן יהיה אחרו והפדה לא נפדתה לא תפשה לא נתן לה מות' אין צורך לזה · בקורת תהיה · ר"ל
שהיא לוקה על זאת הבעילה אם היה זה בעדים והתראה · לא יומתו כי לא חופשה · מגיד שאם
היה בשלם שיחרורה היו בני מות וזה ממה שיורה גם כן שהיא נשואה לישראל · והביא את אשמו
ליי' · לפי שהיה מדב' מתחלה בחיים וזכ' מתחלה עונש השפחה קודם זכרו עונש הבועל לאחרו
שלא יחוייב האיש להביא אשם אם לא תתחייב היא מלקות כאלו אחר שכאשה תלקה היא אז יחוייב
להביא את אשמו ובכלל זה הנה תשא שני ויום אחד כיון שהיא לוקה על ידו איל אשם ר"ל האיל אשר יביאו
לאשם והוא הבא בכסף שקלים כמו שהתבא' בפר' ויקרא על חטאתו אשר חטא למדנו שהוא מביא
אשם אחד על בעילת הרבה ומה שקדם יתבא' שלא יתחייב אשם אם לא היתה היא גדולה ובעולה
ושתהיה מזהה: **וכי** תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו לאחרו
מזה שהנטע אילן מאכל בארץ ישראל יאסר פריו שלש שנים מיום נטעו והנה קראו ערלה להורו'
שהוא מות' אין בו תועלת כמו הענין בערלת הבשר' ונעם זה הוא כי בהתחלה לא יתכן לדוב האילנו'
שיתנו פרים באופן שישלם החום היסודי בו כי לכח הזן בהם טרדה במה שיעטר' לו מן המזון לגודל
גופם ולזה לא יתחזק על שיהיה שם מהמזון מות' מצומח ומבושל ועשה מתנו הפרי וכבר תראה
זה בביאור ביין ענבי הגפן הילדה שהוא חלוש החום היסודי מאד ולפי ערלתה התורה שיהיה
לאשית פרי קדש הלוים ליי' · להעיר כי השם יתברך הוא הפועל בחמת בכל הפעולות
הטבעיות ומחתו הכל חוייב שיתתין זה עד השנה הרביעית שיהיה הנחר מה שיהיה ליי' ·
שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל ראוי שתדע שהאכילה היא לחת מחיי ההנאה ולזה כלאחד

ממנה

והמשל כי זרעוני גנה יוזרע מהם יחד שרעור קטן כי המקום ההוא הוא שדה לפי הזרע ההוא ולזה
לאסר לזרוע מהם במקום קטן מינים רבים והטעורים בלתו הדברים עם שהם מקובלים מפי משה
רבינו ע"ה הם עוד מבוארים מלד מנהג ההזרע בלתו הזרעים ולפי שהתורה לא תשגה בכלאי
זרעים אלא מפני מרלית העין כמו שביארנו הנה כשיתערב בזרע הזרע זרע אלין מה שיתיל
ראוי לאכילה כי לא יתחייב עליו משום כלאים כי הדומה לא יפוט שמדע זה הזרע כלאים בכרם
כי הוא בלתי ראוי לאכילה ולאוי שתדע כי הזריעה תהיה אם כשיזרע בידו אלו הזרע בשדה או
כשיחבה אותם בעפר אם היו בארץ כי הוא ישים אותם זרעוני זה החפוי והוא מבואר שזאת
האזהרה אינה מהגת אלא בארץ ישראל כי היא תלויה בארץ ראוי שתדע מזאת האזהרה שאין בזרעי
לילמת כלאים כי מזרעו יחד כי אין הלילמת דומין לזרעי השדה שסמוכין זה לזה ולזה אם הקפידה
התורה בזה בכמו אלו הזרעים אין ראוי שנלמד מהם זה הדין בזרעי הלילמת כי הם בזה הדין
לחטה מזרעי השדה וזה כבר התבאר מהשרשים הכוללים ואולם יתבאר שהרכבת מין במין לילמת
התורה אסרה וזה שאם הקפידה התורה בזרעים אלא יזרעו כלאים ואף על פי שכל אחד מהם גדל
בפני עצמו כל שכן שתקפיד בהרכבת מין במין ולזה יתבאר שהמרכיב לילן או ירק בילן
לוקה · ובגד כלאים שעטמ לא יעלה עליך כבר יתבאר בזה שיבא שזה הכלאים הוא צמר ופשתים
לבד שנאחר לא תלבש שעטמ צמר ופשתים יחדיו ודומה שלפי הוראת הגדר אחרו שעטמו על הבגד
שפתיו פשתים וערב בו צמר או הפך זה ולזה אחר אחרכך שם צמר ופשתים יחדיו להורות שאיך
שיהיה צמר ופשתי יחדיו הוא אסור ללבשו אף על פי שלא היה אדום הצמר עם הפשתים אלא שהוא
שוב עמו כמו הלבדים אם היו מצמר ופשתים או אם היה מחובר עמו חיבור ישים הצמר עם הפשתי
כלי אחד ואפשר שיהיה שעטמו שם נאחר בכללות על אלו המינים שזכרנו מהחבו לצמר עם הפשתי
ואיך שהיה הנה כשיתחברו הצמר עם הפשתים באחד מהאופנים הנזכרי יהיה הבגד ההוא אסור
ללבשו משום כלאים והוא מבואר מן התורה אלין אסור כי אם ללבשו אבל מותר להציעו מלע תחתיו
שנאחר לא תלבש שעטמו ואחר בזה המק לא יעלה עליך ראיה שכב יתכן לשומו תחתיו וראוי שתדע
שלא יקרא צמר רק צמר הצאן ויתבאר שחבורי חבורין חבורין לענין כלאים והמשל שאם היה בצאן
רצועה של עור והיה בגד אחר ממנה חוט של צמר נקשר בה ומצד השני חוט של פשתן אסור לחבור
אותה כי הוא צמר ופשתים יחדיו כמו שהתבאר בש מכלאים וכן העושה בגד מצמר ארכני ואחרב
בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד זה הרי זה אסור משו כלאים כמו שנתבאר בחמישי
מתוספות כלאים ומזה המקו יתבאר שהבגד של צמר שתברו בו עורות והיו העורו תפורין בפשתן
או היה בהם חוט של פשתן קשור באופן שיהיה חבור הנה הוא כלאי כי חבורי חבורים הם יחדיו
כמו שבארנו עם שהוא מבואר בנפשו וכבר הארכנו בזה לפי מה שראינו זמנינו זה רבים בלתי
נשמרי מזה ואם טען אדם עליו ויאמר שאין שם כלאי מן התורה אלא כשהיה שוב טווי ומז כמו
שנפשקה ההלכה בזה במסכת נדה כמר זוטרא שאומר עד שיהיה שוב טווי ומז אמרנו לו שאין
פסק ההלכה הזאת שם מחכמי התלמוד אבל מהגאונים הראשוני ולזה לא תשגיח בפסק ההלכה
הזאת כי שם בתלמוד הלכות רבות שהם מהגאונים הראשונים כמו שזכר הר"ר בפירושו למסכת
חולין ולזה הדעת נטה הדב המורה והנה תמצא בד' מחנחות רבא חולק על מאחר מר זוטרא גם כן שהוא יתחייב
להביא אשם אם היה בן תשע שני ויום אחד כיון שהיא לוקה על ידו איל אשם ר"ל האיל אשר יביאו
לאשם והוא הבא בכסף שקלים כמו שהתבא' בפר' ויקרא על חטאתו אשר חטא למדנו שהוא מביא
אשם אחד על בעילת הרבה ומה שקדם יתבא' שלא יתחייב אשם אם לא היתה היא גדולה ובעולה
ושתהיה מזהה: **וכי** תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו לאחרו
מזה שהנטע אילן מאכל בארץ ישראל יאסר פריו שלש שנים מיום נטעו והנה קראו ערלה להורו'
שהוא מות' אין בו תועלת כמו הענין בערלת הבשר' ונעם זה הוא כי בהתחלה לא יתכן לדוב האילנו'
שיתנו פרים באופן שישלם החום היסודי בו כי לכח הזן בהם טרדה במה שיעטר' לו מן המזון לגודל
גופם ולזה לא יתחזק על שיהיה שם מהמזון מות' מצומח ומבושל ועשה מתנו הפרי וכבר תראה
זה בביאור ביין ענבי הגפן הילדה שהוא חלוש החום היסודי מאד ולפי ערלתה התורה שיהיה
לאשית פרי קדש הלוים ליי' · להעיר כי השם יתברך הוא הפועל בחמת בכל הפעולות
הטבעיות ומחתו הכל חוייב שיתתין זה עד השנה הרביעית שיהיה הנחר מה שיהיה ליי' ·
שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל ראוי שתדע שהאכילה היא לחת מחיי ההנאה ולזה כלאחד

ממנה

בנערה חפילו אמרה לא
בעינם מי מיכה לעשה כלל
עשה דולא תהיה לחטה ויש
לעמר נהי דעשה דבכול לא
מלים בדפיראתי לעיל מכל
מקום מורהו שמחל מינו
מחול · כדאמרינן בקדושין
מיהו מורה לא סותר את
דבריו לא מוחר בתקומו על
כן נסתוך שבת מכל עורה
ולי נראה דעשה דבכול חמור
ומלם משום לתקן וכו'
מי"מ · הר"ר יצחק מו"ינה
תירץ שם מכל מתול יום אחד
כי לעולם לא יפחל מכל נבי
מנוסה מי מתרינן פעם אחת
לא בעינן ליתיה לעשה כלל
לכן לא דמו וחכתי קשה
מחלי מנשריב לשמון תיפוק
לי מונשיה בעמן לא תאור
בעושה מעשה מחר ויש לומ'
דלין שלש לדבר עברה ולא
עניל מידי ויש"ע לו קא
מטעע לי מתי יי' אלדיכם
מה דיש הר"ם כתיב כתו'
ותיפש דלא דמי להתם נבי
שבת מ"מ תיד כשנה הוא
הוי עשה לעשות מנותו
ולי נראה לתרץ נבי מלכים
מכל מקום לנבי דידה ליכא
שום עשה דהא מי כתיב אמר
לא בעינא ליה הילכך אין לא
לעבור בלאו משום עשה
דידיה דאא מיהדת כמוהו
דהאו' הכתוב אשה לאיש וכו'
בלחיתה בדים יש מותרת
עוד הקשה אפילו אם לא סמך
בכול ומורה מכל שבת מכתי
אין תיפק מדעתיה לתיתר
עשום דמיתקן בכול חב ואם
וכו' דכתיב עשה דבכול חב
לדחות שבת מדרבה היא
הנותנת דזהו בכולו דהקדוש
ברוך הוא נתי דאין עשה
דוחה את לא תעשה ועשה
ויש לומ' דה"פ הוחיל ומיתקש
בכול חב ואם לבכול המקום
ומשום בכול המקום נדחה
עשה ולא תעשה דשב' דכתיב
וביום השבת ב' כבשים וכו'
ה"כ משום בכול חב ואם יהיה
עשה ולא תעשה דשבת לכן
סמך מה דיש פירש ר"מי אין
לי אלא מיש אשה מנין תלמוד
לומר תירלו מכל מקום מחי
מנטרין תפוק לי מהיקש מי
שיבנו בשמירת שבת דאתין
ליה ישנו בתורה והני נמי
הוחיל ומיתנהו בשמירה
חיתנהו נמי בכבול חב ואם
וי"ל משום דהתם בריש
דבר אל בני ישראל וסתיין ליה
מים שתו ואמרו תירלו עשתה
דקתי מהתי לקמיה וקחתר
בני ישראל ולא כנות ישראל
ומשבת ליכא לפי דקתי
דסתי מיתרבו מדרב יהודה
הילכך מנטרין תירלו ולא
נדרוש הכי מי נמי הוה מתינא
מי שיבנו בכלל מצות שבני
ישראל חייבים ינאו נשים וכי
היי גונא מיתרבא פירוש
בינית ושופר וכ"ל מי הוה
כתיב סתם תירלו הוה מתינא
הוה הדין אשה מכל השתא
דכתיב מים חמו הוה מתינא
מתרינן דוקא מים כדכת'
נפר' לכן מינטרין תירלו וכן
נבי מים כי יקלל וגו' כי יפנא
גונב וגו' נדין לרבו לאשה
מהתי טעמא חן ק"ל לא
ליכתוב מים ולא מינטרין
לרבות באשה לא כאן ולא
התם נמי מי"מ: לא תבלה
עצת וגו' תיפה לשה לא
נלמוד עצת שדה עצת אדם
שחייב על הרשם שנים ועל
הזיקן מאם ויש לומר דישראל
מכהנים ינאינן מכל שדה
מאדם לא ינאינן ותיפה לי
מין נחייב בשדה חמש לא
שנים כמו באדם דאית ביה
כל הני מאו' מי"מ ויש מתרצ'
מנו' דכתיב בתריה לא תבלה
עצת וגו' עשה בסוף ותין
לומר דשמי קרא בשדה מנמל'
דליכא אלא מיאה אחת דהא
תנן במסכת מיאה שדה
מנולה במרובעת מעשה אלא
שני לן: לפני עור לא תתן
והקשה מין מתרינן בחולין
שלא אדם יכן לנכרי אם
הגיר ויש לומר דלא אחר
חיוב לפני אלא היכן
דנאתרה ולא בשנים אבל
היכא דנאתר ונשנות אינו
עובר אם נותן ואומר הר'
חיים לאינו חייב על לפני
עור אלא היכא דאינו יכול
לקיים הדבר פנתו ונם לא
היה עושה עם לא אלידי זה
שנותנו דומיא דבני אבל
יושיב

בעל הטורים

והפדה לא נפדתה • בגימט' יהיה בכסף וכשוה כסף: **וכסלת לו** מחצתו אשר חטא **ומאיך לי** וכי תבאו אל הארץ לומר כל הדר בא"י שרוי בלא עון • כל עץ מאכל • בגימ' זהו בשלפנין • סמך לא תאכלו על הדם לעבדלה • לומ' שאסור לאכול בלא ברכה בערלה בלא חילול: לא תאכלו על הדם וסמיך ליה לא תנחשו • בלא ינחשו באכילה כדרך שעושין הנחשים שאוכלין לחם על ההרוג שלא יקומו בוחלי ההרוגי' לא תקיפו • בגי' אחד המקף ואחד הנקף חייבין הם: פאת זקנך וסמיך ליה וערב לנפש • לומר כשם שחייב על הפאה בה' פאות חייב אם ערב ה' ערבות בה' מצות • ולא תחרוש • בגימט' זהו תער ולא מספרי: קעקע • בגי' שם שכתוב שם הטומאה • ומלאה הארץ זמה וסמיך ליה את שבתותי לומר שקנאת שבת רוגלא שאוכלי' שבת ומחתין בשבתית • והיום לבתיב זמות יין ותירוש יקח לבב: סמך

אמרי נועם

יושים אדם יין לנזיר ואחר מן החי לבני נח מצוה לבני עור ואוקימנא בע"ז בנון דקאי בתרי עברי נהרא: לא תקום ולא תטור ותימה דכתיב יי' אחנני והקיאני ואחלצה לפם רעה תחת כלה: ויש לומ' ואחלצה לפם טובה תחת רעה שכן היה מנהגו של דוד שנחתר בתת שמח בלבי מעת דגנם ותירושם רבו וכתיב חם נתלתי ונו' ואני בחלותם הרי שמצינו בהלל שהיה שמח בשונת אויביו ומגריס נגדיתם ומתפלל עליהם: לא תלך רכיל פירושו בתרגומו לא תסחוט חברך ותאכלנו כי העלמין את חברו בחלו שוחטו ואכלו ולשון לדבר לחפרינו ביותא בני פר יום הכפורים קרנו וקבל את דמו ופירושו ושזטו ומקרא דכתיב קרן מנפון ונו' פירושו הריגת מנפון דבר אחר על פם שהעלמין את חברו הורג שלא נפשות • לא תקום אחר מעבר תטור אם אחר מעבר מגלו או אחר מכליו לעשות מלאכתך אז נרכיו ולא בשאיל לך ולאחר כן יקרה ושאלך מעלך לא תקום ולא תטור הריבה בלבך לאחר אחרים תעבו כשם שלא הפסיל לי כן לא תשאיל לו לא תאמר כן ולא תעשה כן ואם תאמר לעה הזהיר הקדוש ברוך הוא בלמו על אותו שלא ירגה להשאיל לו ועל לא דבר ועל זה שיש לו שעבה גדולה אחם לא רגה חברו תמלה להשאיל לו אזהיר בלמו לא תקום ולא תטור יש לומר לפי שהראשון לא הגיע לחברו אלא אחת ארת עין שיהיה מבלו חביב עליו ואין הקדוש ברוך הוא מבריח לאדם שלא מרגנו אבל זה שהיה משאיל לו לגלי הזנאם שרוצה להנקם ונתפרות שונה כך אחר הקדו' ברוך הוא תבנה האחב' שיש לך עפר: לא תשנא את אחיך ונו' פי' הרמב"ם לא תשנא את אחיך בלבבך אלא שתמרים אחיריו עליו דופי לא תשנאהו בלבבך אלא הוכח הוכיח תחקור הדבר ותפשטם אם זה אמת שאומרים עליו ואם לא תחקו' היטב אחת ותשנאהו תשא עליו חטא • בקורת תהיה שמעתי שאם בקורת שאתה כמו בנות אלכים ביקרותיך ופירושו שפתותיך ונמו כן גם הבקורת דהיינו שאתה ותשום הכי הבא עליה אינו חייב מיתה • ונאלה לו מתאמתו ונו' וסמיך ליה כי תבואו אל ארץ ונטעתם לרבים • לא תקום ולא תטור שאלת אחרך מבנ

פרשה

ב ואל־אשת עמיתך לא־תתן שכבתך לזרע לטמאה־בה: ומזרעך לא־ ל"ה ומזרעו
תתן להעביר למלך ולא תחלל את־ ל' וה' ואת
שם אלהיך אני יהוה: את־זכר לא ל' וה' ואת
תשכב משכבי אשה תועבה הוא: כ
וכל־בהמה לא־תתן שכבתך לטמאה־בה ואשה לא־תעמד לפני
בהמה לרבעה תבל הוא: אל־ ב' מלעיל ס' בתרן מתחת
תטמאו בכל־אלה כי בכל־אלה הוא: ל
נטמאו הגוים אשר־אני משלח ז
מפניכם: ותטמא הארץ ואפקד בה
עונה עליה ותקא הארץ את־יושביה: ל' וחס'
ושמרתם אתם את־חקתי ואת־ ל
משפטי ולא תעשו מכל התועבת נ
האלה האזרח והגר הגר בתוככם: ו"ל
כי את־כל־התועבת האל עשו אנשי־ ח' לשון חול
הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ: ל
ולא־תקיא הארץ אתכם בטמאכם ח' ריש בסיס ל' וחס' ל' ל'
אתה כאשר קאה את־הגוי אשר ל
לפניכם: כי כל־אשר יעשה מכל ל' ל' בטעמ'
התועבת האלה ונכרתו הנפשות ל' וחס' וח' חס' כלים
מקרב עמם: ושמרתם את־ ל
משמרתי לבלתי עשות מחקות ל
התועבת אשר נעשו לפניכם ולא ג' בכפל' יל' ל
תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם: ס"פ בספר:

פ' כ"י כ"ל סימן: עד"ו סימן:

ואל־אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה: ומזרעך לא תתן להעביר למלך ולא תחלל את שם אלהיך אני יהוה: את־זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא: לא תשכב משכבי אתה תועבה היא: ובכל־בעירך לא תתן שכבתך לטמאה בה ואשה לא תעמד לפני בהמה לרבעה תבל הוא: אל־ קדם בעירא למשלט בה תבלא הוא: לא תטמאו בכל־אלה כי בכל־אלה נטמאו הגוים אשר־אני משלח מגלי מן־קדמיכון: ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ את־יושביה: ושמרתם אתם את־חקתי ואת־ משפטי ולא תעשו מכל התועבת האלה האזרח והגר הגר בתוכם: כי את־כל־התועבת האלה עשו אנשי־ הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ: ולא־תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את־הגוי אשר לפניכם: כי כל־אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות מקרב עמם: ושמרתם את־ משמרתי לבלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם:

ולא תשת עמיתך להוליא השבויה ויש מורים כי כבר היתה מסורה ואחר גברה תמות ילרס על דעת לבם תעו בפירו לזרע וידענו כי המשגל נחלק לג' חלקים הא' לפריה ורביה בלא תאוה והשני להקל מלאו הגוף והשלישי לתאות הנמשלת לתאות הבהמה ואחר שאמר הכתוב לזרע שטעמו אפילו לזרע הנה היא מסורה אסור ממור וזרעך לא תתן הבא אחרי לעד: והוסיף לטמאה בה כי לא יקבה כל הנוגע בה והוא טמא לעולם ובפסוק הזה לא אסר הנכרית כלל ואין סתרה מהשבוי כי היא מתיהדת: למולך. שם אלם ודרשו חז"ל שהוא שם כלל כל מי שימליכנו עליו ויתכן שהו תועבו בני עמון ומלת להעביר כמו לשרוף כי זאת היתה עבודתו וי"ל כי יעביר הבן על האש ויש מי שיחיה ויש מי שימות ואחרים פי' בעבור שאין בפסוק זכר אש לעבור מחור' השם לדת המולך: וחללת. השם שהו' נקרא עליך שהוא אלהיך בתחך מזרע קדש למולך והגאון אמר כי הנחוף על שמנה מעלות והקש' שבכלם הבהמה שהיא ממין אחר ואחרי' הזכר שכל המין אסו' ואחרי ערו' אשת אב וחבירהם שהן אסורות בכל עת ולא אחריך כי לא יועילו אל הדברי' כי הכתו' אמ' על כלם ונכרתו הנפשו העוש' ואת זכר' אחר שמצאנו הן שכבתי אחש את אבי הנה אזהרה לשוכב ולנשכב ויאמר רב חננאל ז"ל כי יש מי שיחדש בגופו כצורת בשר אשה וזה לא יתכן בתולדת ויש אומ' אהדרוגינוס וכל הנער הזה בעבור היות משכבי אשה לשון רבים ודברי יחיד שני משכבים והנכון בעיני כי המלוה כפשוטה נס אנשי התוסיה חייבו מיתה עליה והכתוב אחז דרך כבוד לאחר כמו לא תקרב ואח' שהזכ' נבדא לעשות והנקבה לרעות הזהיר הכתוב שלא תהפוך דבר' השם ויש מסר' להוליא הזרע על כן מלת משכבי ואי' רחוי להאריך זהזכיר תועבה היא כי הו' דבר נתעב לנפש קדוש אפי' בתולדת ומלת שכבתך כבר פירשתיה ויתכן להיותו שכבתך משכיבה

מסרה

משכבי ב' וסי' כי עלית משכבי אביך ואת זכר לא תשכב משכבי אשה ולא תעשו ג' וסי' ושמרתם אתם את חקתי וכי תשנו ואם לא תשמעו כי כל אשר יעשה ג' דסי' בקרייא וסי' כי כל אשר יעשה מכל התועבת עמם ידעתי כי כל יעשה האלהים כל קריי' תועבת התועבת חס' וי"ו תניין במ"ט חסרים וי"ו קרמא וסי' וילך בדרך מלכי ישראל דאחז' ל וילך בדרכי דאחז דר"ה גם כל שרי הכהני' העם אשר עשה מנשה ויסר יאשיהו את כל הנשוב להפר מצותיך ואשלח אליכם דירמיה ויתר דברי יהויקים ותעבותיו כתעבותיהם לכנעני וב' כתיבן תועבות מלאים דמל' וסי' הכה בכפך ורקה ברגלך כתועבו' הגוים דמנש' דד"ה ושארהון תועבת בתי' הא ח"בלשון חול וסי' נמסר בסדר תולדות העשת ה"חס' בליש' וסימן נמסר בסדר שמיני:

פרשה

בי עם השכיבה יקרה הקרי וכמו שאמר בשאת איש בבהמה: וכבל בהמה: כקבה: ולפני בהמה: זכר: לרבעה: שב אל הבהמה כי האשה היא הנרבעת וזאת המלה מגזרת ארבע: תבל הוא: אנשי הדקדוק אמרו שזאת המלה מהכפל כמו תמם יהלוך והתו"ו כוסף ואמרו כי טעמה כמו השחתה ויש אומרי' כי גם מכול ממנו וקרו מגזרת בלל יי' שפת כל הארץ וזה הכלל אסור הכתוב כל מי שיוכל אדם להתייחד עמם אשת איש ונכריה ואשר לא יוליד כי אם ממינו וכמינו: אל תטמאו. לגשות הנשי"ת להתבלע תי"ו התפעל ולא נו"ן בגין נפעל והעד דגשו' המ"ם כמשפט והגה בזכיר על כלם שהם מטמאים הנפש: מעלת מפניכם. טעמו מהארץ הטובה מתיש לו מגורשים: ותקיא הארץ. כל מה שיקיא האדם הוא נתעב בעיניו וחליו לא יטוב: ושמרתם את חקותי. אלה שאמרתי לכם אלה תהיינה אסורות: ואת משפטי. שתעשו המשפט שאצוה על העובר על אחת מהן ועשה ולא תעשו מכל התועבות האלה שבית הכנים הגר כי זאת המלוה היא שוה לאזרח ולגר בעבור שהוא דר בארץ ישראל ואם יש לך לב חוכל להבין כי בימי יעקב שלקח שתי אחיות בחדן ואחריו עמרם שלקח דודתו במצרי' לא נטמאו בהם. ועשה כי את כל התועבות האל שתדעו זה גם אתם גם בניכם שתשמרו אותם ותהיה הארץ טהורה ולא תקיא הארץ אתכם. האל. עם האלה שוה כמו ההם ההמה ואין זאת דעת הגאון: כאשר קאה. פועל עבר מגזרת שתו ושכרו וקיו כי אותיות אה"ו מתחלפים ויש ארץ לשון זכר נעתם ארץ ולא נשא אותם הארץ אז כאשר היא קאה כמו באה עם הגאון: ונכרתו הנפשות העושות. בפרהסיא שתמיתום ואם בסתר אני אכריתם: ושמרתם את משמרתי. זאת המשמרת והיא לבלתי עשות. ועשה אשר נעשו לפניכם שלא יאחר אדם הוקיל ועשו כן הקדמונים אעשה כן גם אני. ועשה אני יי' אלהיכם דבק עם משמרתי שלא ישאל אחר לב למה זאת המשמרת כי אני יי' אלהיכם עשו כל אשר אלוה אתכם:

אחרי מות

למולך. עבודת אל היא שמה מולך וזו היא עבודתה שמוסר בנו לכומרים ועושין שתי מדורות גדולות ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש: לא תתן. זו היא מסירתו לכומרים: להעביר למולך. זו העברת האש: תכל הוא. לשון קדש וערוה ונאוף וכן ואפי על תבליתם. דבר אחר תבל הוא לשון בלילה וערבוב זרע אדם וזרע בהמה: ולא תקיא הארץ אתכם. משל לבן מלך שהאכילהו רב מאוס שאין עומד במעיו ולא מקיאו כך ארץ יש' אינה מקיימ' עובדי עבירה ותרגומו ולא תרוקן לשון רוקן מריקה עלמה מהם: הנפשות. העושות. הזכר ונקבה במשמע: ושמרת את משמרתי. להזהיר בית דין על כך: ולא תטמאו בהם אני יי' אלהיכם. הלא אם תטמאו אני אלהיכם ואתם נפסלי מאחרי ומה הנאה יש לי בכם ואתם מתחייבי כליה לכך נאמר אני יי' אלהיכם:

לרבעה. לי' מפיק פא פא' לא תפיק הי"ח והא חד מן יא"ל זוגין מן ב' ב' תר תפיק הי"ח וחד לא תפיק הי"ח

קעה

בעל הטורים

עליה נחייה י' בגי' אף יהוסי' הנפשות העשות. כתיב חסרי' לומר שחייב אדם בהתראה: קדושים

מ"ע ספורנו

ומזרעך לא תתן להעביר למולך ולא תחלל את שם אלהיך. כי אתם בהקריבך לאל ית' אחר בעלי חיים ולמולך תקריב את הבן הנה ירחה מזה שיהיה המולך רב המעלה ממנו חס ושלום: אני יי'. לא אניחי שנאצתי להיות אלהיך בחפרי לאחרים להיות לך לאלהים ולזרעך אחרים ומפני שדבר על הערות לבבשר הזרע שיהי' ראוי לשול עליו שמו הגדול דבר על המולך שסיו שונאיו אשרי' להבשיר בעבודתו את שאר שורש אל ההבלות וחל' כי בעבודתו יהיה אלול יי' ונורם לשלוק שביתתו מעל שאר הזרע: אל תשמאו בכל אלה. פעולו בקריבה לגלות ערוה: כי בכל אלה נטמאו הגוים. כי תחלת פשעי הגוים בעריות לא היה בגלוי ערוה אמם אבל היה בקריבה בלבד: ותטמא הארץ ופן הקריבה בא לידי כן שנאמר הארץ בגלוי עריות אמם: ופקדתי עונה עליה. אלא אם תקנתי: אלה תקיא הארץ. אתכם כלומר לא די לכם פיגום פרעון בהקא' בלבד אלא אף כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות: כאשר קאה. פגיבו אל' ובר אל נקבה ולא נשא אותם הארץ בעתה הארץ יטוב אל הארץ ויש מפרשים שהמלינה הסרה תיבה והוא כאילו כתוב כאשר קאה הוא את הגוי ורבל בלה עם הגאון: הנפשות הרי כאן שנים לפייב את האשה. לבלתי. עשות מחקות התועבות שהכותי מפנקים ומנשקים ומתוך כך נאים לידי זנה: אשר נעשו לפניכם. אלא אמרו הוא אל והקדמוני עשו כן אשה כך גם אני: אני יי' אלהיכם. אין לכם להביב על דברי אפילו אין אתם יודעים טעם מצות:

אמרי נועם

ולא תקיא הארץ אתכם וגו' ותי' מדרש תקיא מבני ליה אלה ה"ק לא דיי בהקא כאשר קאה הגוי ונטמאו בחיים אלא אנס תמיתו בהקאה זו ואם לא יטמאו נאשר בהם חיים בולנם היום:

רלבג

שאמר כי לא אלם עון האמורי עד הנה ואולם ישראל יעבשו אף אל כי אלא יקאלו כזה כי אם אים אחד ופעם אחד בשתכרת נפש הקושה הזאת ואחנם אחר האנשים אשר יהיו בקנא אלו המעשים שמנונים ע"י נ"ד יבנאו נכרתת קדושי' תהיו ושם יתבא' כי כאשר השתבבו ישראל באלו הפעולות תקיא אותם הארץ אמר ושמרתם אם כל חקותי ואת כל משפטי ושמיתם אותם ולא תקיא אתכם הארץ זוה מורה שאם לא ישמרום תקיא אותם הארץ ולזה אמרו גם כן שהיה הכוכה בזה העקום שישמרו משמרת השם לבלתי עשות מחוקות שתועבות האלה כדי שלא תקיא הארץ כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם כי זה יקרה לכם כשיעשו בזה הם ובהיותם בתורה לזכיר עונם אחר יקרה לאים ואים אחר יקנא בהם ושוא הכרת הנפש הסיה ויהיה אחרו כל אחר יעשה וגו' כאלו יאמר ראוי שתשמרו משמרתי מבלתי עשות בחלו הפעולות המגונות כי כבר ידע זה שהוגם ואים שיקנא בזה ומכרם אמנה הכוכל שיקרה בזה הים פרש אוכלל ובכאן נשלם ביאור זאת הפרשה:

ורבנו זכר בתחלה סדר עבודת יום הכפורים שהוא הולך בהדרגת ההשלמה לעבייני הקרבנות והשפרים כמו שהקדים אדרבנו ובנר הקבנר מעבין העבודה הסיה שהיא היתה נתקנים מיוחד וכ"י אים מיוחד ולא היתה כי אם פעם אחת בשנה וכי זה כלו אחר שיאשר אל אחין נכאן כי אם אנוש אחד ולו לבדו הסיה העבודה לזה סמך לזה הקודם הענייה הקרבנו' בוולת המקום המיוחד אף על פי שיעשה להשם כי זה אולי יביא בתלונות ולזה הפעלה בישראל כשהיו עובדים ע"ו שבבר היתה עבודתם נעשים בכל אחד מהמקומות כמו ע"ם כי אם בפר פריך הין אלהיך יהוה ולפי שהזכיר הסיה נעשה כזמנים הסם לפדי' לא היה בעיניה הבנה לאחרת ולא הפשיטם הסיה ויודיעום הסתידות כמו שזכרנו הנה זכר ואת הקודרה אחר הזכרת הסיה קדשים בגין ואחר שזכר ואת הזהיר הפעלת הקרבנות אין לעורה ואף על פי שיקריבום לשם יתעלה לסבה שזכרנו ואולם ליבב יותר בלבנו אמור. הייחוד ואחר כך הזהיר הטהר' מאכילת הדם כי בזה תשלם יותר הכוכה אחר בעניין הקרבנות כמו שזכרנו כי בזה יגדל הבנו בעיני האנשים ולוחם הסבה בזה לבבו' דם שיה שוף אם שבנו מועלת להרשיק אלא זבחו ובשיר' לעשיר' כמו שביארנו ואחר שבשלם לו זה כלו להשלי' דין הסמלה אמר לא זכרה אם אחר הסמלאתם והוא שמלת נבלה עוף שהוא לפי שהבינה נבדל מהאחר הסמלאתם וזה הסיה אמר לא הסמיל אלא בהיותה בבית הבלעים ולזה לא יבנה בעוף הסמלה כמו שיבנה בפי הבלוך ואחנם הסמלת אבל הבלעים ודעת הבלעים הדם כי הדם אינו בעצמותו בלתי נאות לעזון אבל הוא היותר אחתי בעזון בשביל אנק ואולם יקרה לו שיהיה בלתי נאות לעזון הסמלה אבל קנות הסרה מאבנו בשביל אחרי והאמרי ולזה יהיה אחרי בשם עזון האדם מאבנו ובלתי נאות לעזון מאבנו כמו הסתבאר בספר ב"ע הנה אם כן ענין הדם אחר הוא רק הוא מאבי שבאו בעצמותו וסמך ענין הערות לענין הסמלאות כי הם גם כן להרשקה הבשרנות הסיה אחר הסמלה עם שבבר יקרה בהרבה מהם שימדר הסמלה אחר בעבורו הוכן זה הבא לאדם והוא מבואר בשבבר הבהמה ווה יקרה ג"כ הרבה מהם אחר הערות כי אחר יבבר אם אחר בבר יתמלל לבבות קנוכם אלא יהיה הסמלה אחר הבלים מוכרים והבלים אחר הערות אל הבלים ערות לאדם אם כי יהם הולך לאל יותר חזק ויהיה אם אחרת בהרבה הסיה הבלים בהולדה ואם כותבת אם אחרת הסמלה אל אחר אחרי הוא לא תנלה ערותה לפי אלף אל פי אלא יהיה אחרי היה נגלי ערותו ערותו ערוקת אמנו אם אלין כן כתבו' ואל"כ זכור ערות אשת אחיו כי הוא ערות אחיו אלא אם יהיה בזה הענין נמצא ערות אחי ותערות אחיו ווה תבואר בנפשו כי אין אשת הקרוב קרובה בקרובתו ואחר שזכר אם אביקרין אמנו הסבו' זכר ערו' אלמוה לך אם אחר בשרו והעשיר לזה הרשקות הבעילה לגולדים אמנו שהם

דבר אל כל עדת קדושים תהיו. אחר שהזהיר שכינתו ישראל לקדש לחיי עולם כמו שהיתה הכונה בתחרו ואתם תהיו לי מתלכת כהנים וגוי קדוש ובאתרו כי אני ה' המעלה אתכם מתוך מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדושי' והבדילם מעמתת המתלכות והזרע כעמתת הגלה הנגעים הנעשים מענה ומעמתת הזכר ומעמתת החטאים כאתרו מכל אם עמיכם כל אלה אחר עתה שהכונה בכל אלה האזהרות היא שיהיו קדושים וזה כדי שיעמדו ליגרם כדי התגבר כמו שהיתה הכונה בנביא' האלה כאת' כמו בגלגמו בדמותנו וזה כמ"עתה באתרו כי קדוש אני ה' אלהיכם ואחר שתדמו אלי כפי ההגבה בעיון ובתמצה ולהבין זה ההדעות בחר שנסדר לשמור את התנות הכתובות בלות הראשון שבל הכונה בהם היא למיי עולם בלבד כמו שבא' בסופם כאתרו לעמן יתריכון ליון כאשר התבאר במקומו והתחיל לבאר בכוד אב ואם ואחר אים אמו ואבין תיראו להורות שלא יהיה הכבוד בהם על אופן שיהיה לבו בהם חף אל מי שיכבדם לאחל ובתמת' ובמלבוש כמו שהזכרנו ז"ל (פרק קמא דקדושין) כאתרו אם תאכל אבין פשוטי וסורנו מן העולם אכל יהיה כבודו להם כמכבד נדאי' אבלו לאעלתם עליו. ואחר כן בחר ענין שבת באתרו ואת שבתותי תשמורו שלא על שבת בדאי' בלבד הזהיר אבל על כל מיני הזבת. אחר שבת בדאי' ובזבת הארץ ובאמת בסבים בתמידים על תמיד העולם ובאתרו אחר כן אל תפנו אל האלילים באחר שבאשר הזהיר ואחר לא תעשה לך פסל לא בלבד אחר לקבלם עליו לאלהים אבל אחר אפילו לבבדם ולעשות מבבה בשמו ידועות להבין בה הגלות קנינים תמוני' וזולתם: וכי תזבחו. באחר שבאחר אחר אני ה' אלהיכם לקבל אותו לאלהים ולעבדו בלבד אחר לא תעשה עליו בלבד הזהיר אבל על כל מיני הזבח

דבר אל כל עדת בני ישראל · מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב נופי תורה תלויין בה : קדושים תהיו · היו פרושין מן העריות ומן העבירה שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה · אשה זונה וחללה וגו' כאן יי' מקדשכם ולא יחלל זרעו אחי יי' מקדשו · קדושים יהיו · אשה זונה וחללה : איש אמו ואחיו · כל אחד מכם תירא אביו ואמו זהו פשוטו ומדרש אין לי אלא איש אשה מניין כשהוא אומר תירא הרי כאן שניים אם כן למה נאמר איש אל אשה רשות אחרי עליה : אמו ואביו תירא · כאן הקדים אם לאב לפי שגלוי לפניו שהבן ירא אביו יותר מאמו ובכבוד הקדים אב לאם לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו מפני שמשדלתו בדברים : ואת שבתותי תשמרו סמך שבת למורא אב לומר אף על פי שהורתיך על מורא אב אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו וכן בשאר כל המצות : אני יי' אלהיכם · אתה ואביך חייבי' בכבודי לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי אי זה מורא לא יעב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו זאי זהו כבוד מאכיל ומשק' מלבים ומנעיל מכנים ומוציא : אל תפנו אל האלילים · לעבדם · אלילים לשון אל כלא הוא חשוב : ואלהי מסכה · תחילתן אלילים הם אם אתה פונה אחריה' סופך עושה אותם אלהות : לא תעשו לכם · לא תעשו לאחרים לכם ואם תאמר לא תעשו לעצמכם אבל אחרי עושין לכם הרי כבר נאמר לא יהיה לך לא שלך ולא של אחרים : וכי תזבחו וגומר · לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על מנת ליאכל בתוך הזמן הזה שאם לקבוע להם זמן אכילה הרי כבר נאמר אם נדר או נדבה זבח קרבנו וגומר : לרצונכם תזבחוהו · תחילת זביחתו תהא על מנת נחת רוח שיהא לכם לרצון שאם תחשבו עליו מחשבת פסול לא ירצה עליכם לפני : לרצונכם · בוסט"רה ואלוב"טה זהו לפי פשוטו ורבותינו למדו מכאן למתעסק בקלשים שפסול שצריך שיתכוין לשחוט : ביום זבחכם יאכל · כשתזבחוהו תשחטוהו על מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר : ואם האכל יאכל וגו' אם אינו ענין לחוץ לזמנו שהרי כבר נאמר ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגומר תהא ענין לחוץ למקומו יכול יהיו חייבין כרת על אכילתו תלמוד לומר והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ממנו ולא מחבירו ולא הנשחט במחשבת חוץ למקומו : ואוכליו עונו ישא · בכותר גמור הכתוב מדבר ואינו עונש כרת על הנשחט חוץ למקומו שכבר מעטו הכתוב וזה בכותר גמור מדבר ובמסכת כריתות למדוהו מגזרה שוה : פגול · מתועב כמו ומרק פגולים כליהם : לא תכלה פאת שדך · שיניח פאה בסוף שדה : ולקט קצירך · שבלים הנושרים בשעת קצירה אחת מן שתים אבל שלא אינן לקט : לא תעולל · לא תטול עוללות שבה והן ביכורות אי זהו עוללות כל שאין לו אינן לקט : לא תעולל לא תטול עוללות הם הקטנים כמו עולל גם יקראו יונקות וזאת המלה כמו ושרשך מארץ חיים שטעמו יכרית השרש וכן מסעף פורה יכרות הסעיף : ופרט · ידוע בדברי קבלה מגזרת הפורטים על פי הגבל : לעני · ישראל : ולגר · הגר אתכם : ולעני ולגר תעזב אותם אני יי' אלהיכם · אמר הקב"ה אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תגנבו · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תכחשו · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תשבעו בשמי לשקר · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תעשק · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תגזול · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תלין · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תקלל חרש · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תעשו עול · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תשא פנים · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תלך רכיל · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תעמד על דם רעך · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תשנא · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תקם · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תטר · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : ואהבת לרעך · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : אני יי' · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : את חקתי תשמרו · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : בהמתך לא תרביע כלאים · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : שדך לא תזרע כלאים · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : ובגד כלאים · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא יהיה לך · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תלבש · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תאכלו · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תנחשו · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תלבשו · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תקיפו · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תשחית · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תטע · אם אתם עושים כן אני אעזב אותם ואם לא אני אעזב אותם : לא תאכל

לא תגנבו · לא תכחשו · לא תשקרו · לא תגנבו · לא תכחשו · לא תשקרו · לא תגנבו · לא תכחשו · לא תשקרו ·

ומקדשי תירחו · לא יכנס לו במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו ואף
על פי שאני מזהירכם על המקדש את שבתותי תשמרו אין בנין בית המקדש דוחה
שבת : אל תפנו אל האבות · אזהרה לבעל אוב וידעוני · בעל אוב זה פיתוס
המדבר משחיו : וידעוני · המכניס עצם חיה שאמה ידוע לתוך פיו והעל' מדבר :

אל תבקשו · להיות עסוקי' בס
שאם תעסקו בס אתם מטמאין
לפני ואני מתעב אתכם : אני
ל"ג פסו' ריש אמר יי' אלהיכם · דעו את מי אתם
מחליפין במי : מפני שיבה
תקום · יכול זקן אשמאי ת"ל זקן
אין זקן שלא שקב' חכמה : והדרת
פני זקן · איזהו הדור לא יסב
במקומו ולא יסתיר את דבריו
יכול יעני' עיניו כמי שלא ראהו
לכך נאמר וירא מאלהיך שהרי
דב' זה מסו' ללב ללבו של עושהו
שאין מכיר בו אלא הוא וכל דבר
המסו' ללב נא' בו וירא מאלהיך:
לא תונו · אונאת דבריס לא
תאמ' לו אתמ היית עובד עבודו'
אלילים ועכשיו אתה בא ללמוד
תורה שנתנה מפי הגבורה : כי
גרים הייתם · מוסב ל תאמר
לחבירך : אני יי' אלהיכם · אליך
ואלהיו אני : לא תעשו עול
במשפט · אם לדין הרי כבר נא'
לא תעשו עול במשפ' ומהו משפ'
השנוי כאן היא המדה והמשקל
והמשורה מלמד שהמודד נקרא
דיין שאם שקר במדה הרי הוא
כמקלקל את הדין וקרוי עול שנוי
ומשוקן חרס ותועב' וגזר' לחמש'
דברים האמורי' בדיין מטמ' את
הארץ ומחלל את השם ומסל' את
השכינה ומפיל את ישרא' בחרב
ומגלה אותם מארצם : במדה
זו מדת הארץ : במשקל
במשקנו : ובמשור' היא מדת
הלח והיבש : אבני צדק · הם
המשקולות שמקולין כנגדן :
איפה · היא מדת היבש : הין · זו
היא מד' הלח: אשר הוצאתי אתכ'
מ"מ כן · ד"א אני הבחנתי במצרי'
בין טפה של בכור לטפה שאינו
של בכור ואני הנאמן ליפרע ממי
שטומן משקלותיו במלח להוציא
את הבריות שאין מכירין בהם :
ואל בני ישראל תאמר · עונשין
על אזהרות : מות יומת · בבית
דין ואם אין כח בבית דין עם
הארץ מסייעין אותן: עם הארץ ·
שבגינו נברא העולם העתידין
לירש את הארץ ע"י מצות הללו :
אתן את פני · פנאי שלי פונה
אני מכל עסקי ועוסק בו: באיש
ולא בצבור שאין כל הצבור
נכרתין: כי מזרעו נתן למולך ·
לפי שלא מעביר בנו ובתו באש
בן בנו ובן בתו מניין ת"ל כי
מזרעו נתן למולך זרע פסול מניין תלמוד לומר בתתו מזרעו למולך : למען טמא
את מקדשי · את כנסת ישר' שהיא מקודשת לי בלשון ולא יחלל את מקדשי : אם
העלם יעלימו · אם העלימו בדבר אחד סוף שיעלימו בדברים הרבה אם העלימה
סנהדרי קטנה סוף שיעלימו סנהדרי גדולה : ומשפחתו · מ"ר שמעון וכי משפחה
מה חטאה אלא ללמדך שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולן מוכסין שכולן
מחפין עליו : והכרתי אותו · למה נאמר לפי שא' במשפחה יכול יהיו כל המשפחה
בהכרת תלמוד לומר אותו אותו בהכרת ולא כל המשפחה בהכרת אלא ביסורין :

אל
ל"ג פסו' ריש אמר יי' אלהיכם
ב

רביעי
ששי
כשהן
מדובר'

במדה
מי דגש' וסי' העברת רחיקין מריכין

חמישי

א
ב

אֶת־שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי
תִּירָאוּ אֲנִי יְהוָה: אַל־תִּפְנוּ אֶל־
הָאֹבֹת וְאֶל־הַיִּדְּעֹנִים אַל־תְּבַקְשׁוּ
לְטֻמְאָה בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם :
מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן
וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ס
וְכִי־יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תּוֹנוּ
אֹתוֹ: כְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר
הַגָּר אִתְּכֶם וְאָהַבְתָּ לוֹ כָּמוֹךָ כִּי־גֵרִים
הְיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: לֹא־תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט
בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמְּשׂוּרָה: מֹאזְנֵי
צֶדֶק אַבְנֵי־צֶדֶק אֵיפַת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק
יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־
מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה : ס
פ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־
הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ
לַמֹּלֶךְ מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ
בָאֶבֶן: וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת־פָּנַי בָּאִישׁ
הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי
מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמֹּלֶךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת־
מִקְדָּשִׁי וּלְחַלֵּל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי :
וְאִם הַעְלֵם יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ אֶת־
עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתִתּוֹ
מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ לְבִלְתִּי הָמִית אֹתוֹ :
וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת־פָּנַי בָּאִישׁ
הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ
ואת

ל
ה
ו

ית יומי שבתותי תשמרו ומקדשי
מקדשי תהון דחלין אנא יי: לא־
תתפנון בתר בידין וזכורו לא
תתבעון לאסתאבא בהון אנא יי
אלהכון: מן קדם דסבר באורייתא
תקום ותהדר אפי סבא ותדחל
מאלהך אנא יי: ארי יתגיר עמכון
גיורא בארעכון לא תונון יתיה :
כיציבא מנכון יהי לכון גיורא דיתגיר
עמכון ותרחים ליה כותך ארי דיירין
הויתון בארעא דמצרים אנא יי
אלהכון: לא־תעבדון שקר בדין
במשחתא במתקלא ובמכילתא :
מאזנון דקשוט מתקלין דקשוט
מכילן דקשוט והינן דקשוט יהון לכון
אנא יי אלהכון די־אפקית ית־כון
מארעא דמצרים: ותטרון ית־כל־
קיימי ית־כל דיני ותעבדון ית־הון
אנא יי: ומליל יי עם־משה למימר :
ולבני ישראל תימר גבר גבר מבני
ישרא ומן־גיוראי דיתגיירון בישראל
די יתן מזרעיה למולך איתקטלא
יתקטיל עמא בית־ישראל ירגמוניה
באבנא: ואנא אתן ית־רוגזי בגברא
הדוא ואישצי יתיה מגו עמיה ארי
מזרעיה יהב למולך בדיל לסאבא ית־
מקדשי ולחללא ית־שם קדשי
ואם מסתלקין יסתלקון עם־ית־עינהון מן גברא הדוא בדיהב
מזרעיה למולך בדיל דלא למקטל
ואישוי אנא ית־רוגזי בגברא
הדוא ובסעדוהי ואישצי יתיה
ית

ל"ל בחו' כן
כולי בחו' כן

ר' תפ' בלים
כ"ל פ"פ
ר' וחפ' ר"ח
ר'
ר' קתיגן
ח' דגשי'
ד' דגשי' · ר'
ר' דגשי'
ר'
ר' דגשי'
ר'
ר'
ר

וַיַּת כָּל־דִּטְעָן בַּתְרוֹהִי לְמִיטְעֵי בָּתַר מְלוֹךְ מִגּוֹ עַמְּהוֹן: וְאֲנַשׁ דִּי יִתְפְּנֵי בָּתַר־בִּידִין וּזְכוּרוֹ לְמִטְעֵי בַּתְרֵיהוֹן וְאֶתֵּן יַת־רוּגְזִי בַּאֲנָשָׁא הַהוּא וַאֲשֵׁיצֵי יָתֵיהּ מִגּוֹ עַמֵּיהּ: וְתִתְקַדְּשׁוּן וּתְהוֹן קַדִּישִׁין אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן: וְתִטְּרוּן יַת־קְיָימַיּוֹתַי וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן אֲנָא יְיָ מְקַדְּשְׁכוֹן: אֲרֵי־גְבַר גְּבַר דִּי יְלוֹט יַת־אֲבוּהִי וַיַת־אִמֵּיהּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵיל אֲבוּהִי וְאִמֵּיהּ לְטָ קְטָלָא חַיָּיב: וּגְבַר דִּי יִגְנוֹף יַת־אִתַּת גְּבַר דִּי יִגְנוֹף יַת־אִתַּת חַבְרֵיהּ אִיתְקְטָלָא יִתְקְטֵיל גַּיָּפָא וְגַיָּפְתָּא: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוֹב יַת־אִתַּת אֲבוּהִי עֶרְיָתָא דַּאֲבוּהִי גְּלֵי אִתְקְטָלָא־יִתְקְטְלוּן תַּרְוֵיהוֹן קְטָלָא חַיָּבִין: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוֹב יַת־אִתַּת אֲבוּהִי עֶרְיָתָא דַּאֲבוּהִי גְּלֵי אִתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן תַּרְוֵיהוֹן הַבְלָא עֲבַדוּ קְטָלָא חַיָּבִין: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוֹב יַת־אִתַּת אִמֵּיהּ עִיצַת־חֲטָאִין־הִיא בְּנוּרָא יוֹקְדוּן יָתֵיהוֹן וַיָתֵיהֶן וְלָא־תְהֵי עִיצַת־חֲטָאִין בֵּינֵיכוֹן: וּגְבַר דִּי יִתֵּן שְׁכוּבְתֵּיהּ בִּבְעִירָא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵיל וַיַת־בְּעִירָא תִּקְטְלוּן: וְאִתְּתָא דִּי תִקְרַב לְוַת־בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בָּהּ וְתִקְטוֹל יַת־אִתְּתָא וַיַת־בְּעִירָא אִתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן קְטָלָא חַיָּבִין: וּגְבַר דִּי־יִסַּב יַת־אֲחָתֵיהּ בַּת־אֲבוּהִי אוֹ־בַת־אִמֵּיהּ וַיְחֲזֵי יַת־עֶרְיָתָהּ וְהִיא תֶחֱזֵי יַת־עֶרְיָתֵיהּ קְלָנָא הִוא וְיִשְׁתֵּיצוּן לְעֵינֵי בְּנֵי עַמְּהוֹן עֶרְיַת אֲחָתֵיהּ גַּלֵּי חוֹבְיָה יְקַבֵּיל: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוֹב עִם־אִתְּתָא מְסָאֲבָא וַיְגַלֵּי יַת־עֶרְיָתֵהּ יַת־קַלְנַהּי גַּלֵּי וְהִיא תְגַלֵּי יַת־סוֹאֲבַת דְּמָהָא וְיִשְׁתֵּיצוּן תַּרְוֵיהוֹן מִגּוֹ עַמְּהוֹן:

וְאֵת כָּל־הַזֻּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקֶּרֶב עַמָּם: וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֹבֹת וְאֶל־הַיִּדְּעֹנִים לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי בַּנֶּפֶשׁ הַהִוא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם: כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אֵשֶׁת אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ מוֹת יוּמַת הַנֹּאֵף וְהַנֹּאֶפֶת: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אֵשֶׁת אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם דְּמֵיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלָּתוֹ מוֹת יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם תֵּבֶל עָשׂוּ דְּמֵיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ: וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרִבְעָהּ אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ־בַת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת־עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֶרְוַת אֲחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָוָה וּגְלָה אֶת־עֶרְוָתָהּ אֶת־מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִוא גִּלְּתָה אֶת־מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם: וערות

אשר יקלל · ואת אמו לא יברך · מות יומתו ג'קמצ'וסי' ואיש אשר ישכב את זכר · ואשה אשר תקר'ל כל בהמ'· ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב · וסי' דסמיך שניהם יומתו בשוא תחת המ"ם ושארא יומתו בפתח תחת המ"ם · משכבי ג'וסי'כי עלית · ואיש אשר ישכב את זכר · ואת זכר לא תשכב משכבי אשה · ולא תהיה ח' וסימ' ולא תהיה זמה בתוככם · וכשלו איש באחיו · עדת יי'כצאן · והיית רק למעלה · ולא תהיה זאת לכם לפוקה · לא תקום ולא תהיה · ולא תהיה בראשנה ובאחרונה · ולא תהיה להם לאיש מוכיח · בתוככם בילהון מל'במ"ב וסי' הסירו את אלהי הנכר · ונאחזו בתוכם בארץ · בבהמה ד'רפין וסימ'נמסר בסדר נח וסדר צו · דוה ג'וסי'ואיש אשר ישכב את אשה דוה · תזרה במו דוה · נתנני שוממה · ודין הוא חד מן י"ג פסוקי'דאית בהו את את · וסי'במסר'רבת'· מקורה ב'חד חס'וחד מל'וסי' את מקורה הערה · והובשתי את מקורה · קדמ' חס'ותניי'מל'· הערה ג'וסי' את מקורה הערה · כי את שארו הערה · תחת אשר הערה למות נפשו :

אני יי' מקדשכם ד' וסי' נמסר בסדרא כי תשא · ואת אמו ג'וסי' על כן יעזב איש · כי איש איש

מ"ע ספורנו

בחמת היא הטמאה בדעות בענין המולך שאמר לעמון שמא את מקדשי וכענין האובות והידעוניים שאסר עליהם לעבוד אל תנקשו לטמאה בהם · והענין היא שסמאה נורע וזה בעבירות שאסר עליהם לעבוד אל תעשו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים ותטמא הארץ . והנ' הטמאה בעבירות האסורות שאסר עליה בסוף זאת הפרט אשר הגלתי לכם לעשות חעשו בפרשת אמור דבר אל הכהנים' בעת וחלל סודע והתועבות הבעילה אשר אין לכם ענין אלהי בקדשים בלבד והתחיל לדבר בעולם ואת עם אשר ירגעוהו בתוכן זה יעם' הסתון נקנאו לבבות קדושי' שיהיה בזרע מונן לערות שהיה בתוכו כאמרם ז"ל (קדושין פרקי' יוחסין) שאין הבעיה שורה אלא על מעשחות היוחסות בישראל · כי אני ה' אלהיכם · שאמרתי לאברהם לבות לך לאלהי' ולזרעך אחריך לזרע הביוחס אחריך כמו שכתוב ז"ל (שם) : ושמרת' את חקותי ומשפטי אותם ובזה הלופן שתתקדשו בפרישה מן העבירות תעבדו תעבדו לזולתי כי אם לא תקדשו אתם יאמרו גם הגוים בלי ספק בהיותם נולדים בחטא בענין הן בטון חוללתי : אני יי' מקדשכם · כי אמנם מה שאסרתי בעבירות הוא להתקדש לעבודתי: כי אם אין אשר יקלל · והאו' על שאני מתעיד בל כן שתהיה הקדוש בורא שהרי שנעשה מיתת בית דין את המקלל הוריו שזה יקרה על הרוב בהיות מסוכל בזרע כי אז הוא בלתי מוכן אל מה שבתוב שתא בני מוסר אביך וזכו' · ואם כזה לא יעשו אדם ובשבשי' כי לא יקבלם מאביו ואמו בלב : ולא

אמרי נועם

שלנגד דקאמר מסור ולא סגי ליה בגלוי ואם תאמר כי בטבעי האחד מתעבי והיכי אפשר דהשבעים שניהם שניהם בבת אחת אז שלא היה בן אחד · ואם אשר ינאף וגו' צריך פיון למה כתב אשר ינאף את אשת איש ואת אשת רעהו לומר שבעים לא דרעהו מעשה ולא גוי ואי הוה כתיב בקרא הוה אמינא הא דמעשים אשת גוי בשאת רשהו הוא מלא לא מלאו לכתיב בעשרת הדברות לא תנאף ולא תעקה אשת' הבא אל אשת גוי לכן כתיב אשר ינאף את אשת רעהו לעשות לא אשת גוי מעיתה אלא לא תנאף וכי אלא לא תנאף ומפילו אלא על רעהו · נאמנת אשה לומר לבעלה נרשתני ומה דינן לה עשוה אין אשה מעיה פניה בפני בעלה אם כן בטלת כאן מות יומת שהיא אמר לו נרשתני ופסוליה מעיתה אים לומר הרבה דאיתתיה לא מפעיני דולאי בטל מזקה דולאי מעיקרא כדי לאנולי נעשה מעיתה : ואיש כי יקח את בת אביו או בת אמו ובא בת אמו ונפרקא קמא דמגלה דמייבי בריתות בכלל היו ולמה יצתה כרת בחמורה ובכתיב בפרשה

חזקוני

כי אים אים אשר יקל' את אביו · אחלשיל קלי ושמרת' את כל עוקותי ומשפטי שהרי אים כי יקלל את אביו ואת אמו ג"ל אביו ואמו ל"ש שיש לי דין עליכם לשמור מצותי מלאי אביכם מלכם ומורא אכם · אם אביו · ואמו ואשר יקלל את אביו ואת אמו לא יברך · אחר אמו · ולא את אם אמו · אחר אמו · ולא אם אמו · אחר אמו · אחר אמו · אחר

לפי שנבע פאת הלחם הימנית הוא מתחלף לפאת הלחם השמאלית הנה יתחייב על שתי שו הפאו׳ שתי מלקיות ולאוי שתדע שהמגלח פאת תגיגו הוא שיתחייב מלקו׳ אף על פי שאינו הוא המתגלח ואחכם המתגלח לא יתחייב מלקות כי לא עשה מעשה ויתחייב שזה הדין הוא באים לבד לפי שסמך לזה ולא תשחית את פאת זקנך והלשה אין לה זקן ולזה יתבאר שהלשה שגלחה פאת הלחם או פאת לחם האים פטורה. ולא תשחית את פאת זקנך. זאת ההשחתה היא לפי הורלת הגדל גלוח בתער. והנה המקומות שהם פאה בזקן לפי הורלת הגדל הם חמש פאת שתים מימין אחת בלחי העליון ואחת בלחי התחתון ושתים כנגדן בשמאל ואחת במקו׳ חבור לחי התחתון היחיני לשמאלי. ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם. אחשוב כי הקודמים לאשכם כי אין יתרון לחלם אחר המות היו שורטים בשרם במות אחד מקרוביהם שלהם והתורה הזהירה מעשות כמו זה הפועל המנוגה ויתבאר שהיא חייב על כל שריטה ושריטה שנא׳ ושרט לנפש לא תתנו וכן אם שרט שריטה אחת על מתים רבים חייב על כל מת ומת שנאמר לנפש לחייב על כל נפש ונפש. וכתובת קעקע הוא כתב עשוי בנבע מהנבעים בעור הלחם אחר הקדע. במקום שיעבור בו הנבע וזה היה מנהג הגויים בזמנים הקודמים לרשום על עצמם רושם העבודה זרה והגוים מבואר ממה שאמרנו בעניין הסקילה ולפי שהקלה נאלו המיתות הוא חנק הנה יומתו בחנק. ואים אשר ישכב את אשת ונו׳ מגיד שהבא על אשת אביו או על כלתו או השוכב את זכר משכבי אשה נסקלים הוא והם והנה הלגון באמרו תבל עשו בלילת זרע האב עם זרע הבן רוצה לומר שישכבו שניהם עם אשה אחת. ואים אשר יקח את אשה ואת אמה אמר יקח לבע׳ שהאחת מהן לאשתו והשנית חמותו או בת אשתו. באלו ישרפו אותו ואתהן. ידוע כי אשר היא לאשתו מהן אינה נשרפת כי לא עשת׳ עבירה ואחר ואתהן הלגון בו הוא ואשר בעבירה מהן אם האשה היתה בת אשתו או אמה אם היתה חמותו והוא מבואר כי השרפ׳ תהיה או אם שישרף הגוף באש בחבלי עצים או שישאר הגוף קיים כמו הענין בנבל ואביהו כי גם זה יקרא שרפה אמר שם ואתיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף השם והנה יתחייב שבנאר הקלה שבאלו המיתות כמו שזכרנו במה שקדם ולזה תהיה זאת המיתה בשרפ׳ כשמה וגוף קיים כאלו תאחר שיזרקו לתוך פיו מתכת חום כתך והוא יורד ושולף בני מעים ושאר הגוף קיים ולפי שאחר אשה ואמה ואינה כ״ל לא׳ מיתה הנה יתחייב מהמקומו הכוללו׳ שתהיין קיימות ולו יהיו נדונים בשרפה. ואים אשר יתן שכבתו בבהמה וגומר. מגיד שהבהמה והרובע והנרבע כלם בסקילה שנאמר מות יומתו דמיהם הם והתועלת המגיע מהריגת הבהמה הוא שלא יזכר העון הזה ויאמרו זאת היא שנסקל פלוני על זה וזה כי הבהמה מכפרת לו העון הזה עם התשובה ולזה ולאוי שלא יהיה בכאן מה שיגיע לזכור העון ההוא עם התשובה כי בזה יתישב יותר בנפש האנשים שהחטא נמחל אחר קבול החוטא העונש המסודר עליו לפי הגיחום התוריי ועוד כי הזכירה הזאת תביא להרהר בעבירה כל זמן שיראו הבהמה ההיא בזכרם שכבר אים אותה לו נרבעת אשה לה. ורצה את עדותה והיא תרצה את עדותו. ידוע כי הראיה תאחר על אשר מיני הדגש אחר ראה ריח בני וכל העם רוצים את הקולות וכמו זה אחר בזה המקום ראיה על חוש המשוש. חסד הוא. רוצה לומר שזאת הבעילה כבר תהיה ביניהן מחוזק האהבה לעשות חסד זה לזה ולזה יהיו נשמעים זה לזה תמיד אפילו בזולת אישות ומפני זה מבעה התורה זה כמו שזכרנו במה שקדם או יהיה חסד מעניין בושת ואחרפה כי הוא עוזות מצח שישגל האדם אשר בשרו. ונכרתו לעיני בני עמם. אפשר שיהיה הלגון בזה שנפשם תכרת ותאבד ואפשר שיהיה הלגון שכבר יכרת מציאותם מישראל ויפסק רוצה לומר שלא יהיו להם בנים ולבניהם בנים וזה תמיד אבל יכלה זה המציאות באופן שלא ישאר להם יד ושם בישראל וזהוא מה שאמר אחר זה תמורת שם הכרת עריות ומותו עריות יהיו רוצה לומר בלא בנים כמו ואבכי הולך ערירי ולמדתנו התורה בזה שהבא על אחותו או על הבנה או על אחות הוריו או על דודתו או על אשת אחיו נכרת הוא והן והנ׳ הלגון בא׳ בלה היא שמא׳ היא ומרוחקת להגיע על התעי׳ אשר בזה המשגל. ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשית אותם. אחשוב שיהי׳ הלגון בשמירת ומצוה׳ ל שנזכר אות׳ בלבנו ונעשה מעשנו על פי החקים והמשפטים ההם. ולא תקיא אתכם הארץ וגו׳ מגיד שלא לא ישמרו ולא יעשו אלו החקים והמשפטים תקיא אותם הארץ ואחכם יהיה אם כשתבכו באלו העונות כלל ישראל או לבנים מהם וזה העונש הוא עונש נוסף על העונש שזכרה התורה בזה ליחידים החוטאים באלו החטאים כמו שביארנו בפרשה הקודמת. והבדלתם בין הבהמה הטמאה לטהורה. שב לזכור זה בזה המקו׳ להעמידנו על הכוב׳ אשר בעבור אותה התור׳ וזה מנעה התור׳ ממנו שו המשגלים כדי שלא נהי׳ נמשכי׳ ש הנאו׳ זה החוש כי זה ממה שימנע שלמו׳ בעיון לטרד המחשב׳ תמיד באי זה לאופן ישיג שישגל האשה פלוני׳ וזה ממה שלא יצטרך ש ביאו׳ והנה מנעה התורה ממנו שו המאכלים המעבים המחיר לבבותם אור השכל חכות׳ בעיון כמו שזכרנו במה שקדם ולזה ג׳ בזה המקום ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי רוצה לומ׳ כי מפני זה הבדילנו באלו החוקים והמשפטים משא׳ העמים כדי שנהיה להשם יתע׳. ואים או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני ונומ׳. מגיד שהן בסקילה וכבר התבאר שכל אלו העונשים שהם על ידי נ״ל יהיו כשיהיו שם עדים אחר על פי שנים עדים יומת המת ונו׳ ולאוי שנדע שזה אמנם יהי׳ אחר ההתראה כי כשלא היתה שם התראה לא יודע אם הוא מזיד או שוגג וכבר ביא׳ התורה שהשוגג לא יתחייב מיתה במה שחייבה אותו קרבן בפרשת ויקרא והנה נשלם בכאן הביאו׳ בזאת הפרשה ולאוי שנזכו׳ הסבה בסדו׳ דבריה קודם שנזכיר התועלת המגיעים ממנו ואחר כי מפני שזכר העריות אשר התחלתם הוא ערות ההורים בא להזכיר בזה המקום הצוי בירלת ההורים ולהעיר שהכונה בכל אלו הוא להתקרב אל השם יתע׳ לפי מה שאפשר כמו שהתבאר מדברינו המשך המאחר בהדגה מזאת המלה שהיא תחת דיבור כבד את אביך ואת אמך עד שהגיע המאחר אל הדבור הראשון שהוא אנכי יי׳ אלהיך ולזה זכר שמירת השבתות אחר זה כי היא קודמת למצות כבד. ואולם לא תעשה היא מצד מה שהיה מחנה בדעות תחת לא יהיה לך כמו שהתבאר מדברינו במה שקדם ולזה השמיים זכרונה וזכר עניין ע׳ ז אחר אל תכנו אל האלילים ולהעיר שהחכוון בקדבנות הוא להשיג הש״י כמו שהתבאר מדברינו בהם זכר אחר זה קצת דיני השלמים והנה באה להזכיר בכאן השלמים מבין שאר הקדבנות לפי שהיו׳ באים על חטא ולזה יתפרסם יותר בהם שהם לעבודת השם יתע׳ ולתכלית שנגיע מעניינו מה שאפשר ולזה היתה בהם התמופה שהיא מעירה על זה ההערה נפלאה ולפי שכבר שלמה זאת ההערה בזה שב להזכיר קצת המצות שהם תחת כבד באופן מה אשר בהם תועלת נפלא בענייניים המדיניים והוא חניכת הענייים ממה שהשפיע השם יתע׳ לאדם מהטובות ואחר שזכר אלו המצו׳ שהם תחת דבור כבד זכר קצת המצו׳ שהם תחת הדברו׳ שהם אחריו ולפי שדיני מה שתחת לא תלחם התבאר באופן שלם בפר׳ ושה המשפטי׳ ודיני מה שתחת לא תגלף התבאר בפרש׳ הקודמ׳ הנה נעתק המאמ׳ ש מה שתחת לא תנוב והו׳ נבנת המחון ומה שיעבב בידו מחמון תביו שלא כדין היה שיהי׳ זה בנגבה או בגזל או באיחוד כתיבת לבעל חק חקו בכלל עם זה שבוע׳ שקר מצד מה שיעשו׳ ממ׳ מהשם בדברי המדיניי׳ ואחר כך זכר קצת המצות שהם תחת לא תענה בדבר עד שקר שהם באופן מה הוא שיחטא איש לאיש בדבור היה שיהיה זה נקלל׳ או שיתנה אותו בדברו מדרכי התור׳ או שיעות הדין באי׳ אופן שיהיה לו שיספור לו לשון הרע ואחר כך זכר קצת המצות שהם תחת לא תחמוד באופן מה והם המצות אשר עקרן בלב אשר בהם ישלם הקבוץ המדיני בשלם שבפנים והוא מה שיחטא איש לאיש בשנאתו אותו בלבבו והמשיך לזה האזהרה מהעניינים המביאים אל השנאה בלב ומה לעשות הפך זה והוא שיאהב האדם רעהו כמוהו. ואחר שנשלם לנו זה בסדור הדברות במה שבין בני אדם וחיה שהזכי׳ בעניין העריות מערות הבהמה הוסיף בזה המקו׳ לגלות טע׳ זאת אזהרה כי עם שהיא מביא׳ להמשך לעניין המשג אשר בו הרחק׳ מכל שלמו׳ המשי הנה זה עו׳ הפסד בדברים השבעיים ובדע׳ כמו שהתבא׳ מדברינו המשך המאחר בהדגה מזאת המלה שהיא תחת דיבור כבד את אביך ואת אמך עד שהגיע המאחר אל הדבור הראשון שהוא אנכי יי׳ אלהיך ולזה זכר שמירת השבתות אחר זה כי היא קודמת למצות כבד. ואולם לא תעשה היא מצד מה שהיה מחנה בדעות תחת לא יהיה לך כמו שהתבאר מדברינו במה שקדם ולזה השמיים זכרונה וזכר עניין ע׳ ז אחר אל תכנו אל האלילים ולהעיר שהחכוון בקדבנות הוא להשיג הש״י כמו שהתבאר מדברינו בהם זכר אחר זה קצת דיני השלמים והנה באה להזכיר בכאן השלמים מבין שאר הקדבנות לפי שהיו׳ באים על חטא ולזה יתפרסם יותר בהם שהם לעבודת השם יתע׳ ולתכלית שנגיע מעניינו מה שאפשר ולזה היתה בהם התמופה שהיא מעירה על זה ההערה נפלאה ולפי שכבר שלמה זאת ההערה בזה שב להזכיר קצת המצות שהם תחת כבד באופן מה אשר בהם תועלת נפלא בענייניים המדיניים והוא חניכת הענייים ממה שהשפיע השם יתע׳ לאדם מהטובות ואחר שזכר אלו המצו׳ שהם תחת דבור כבד זכר קצת המצו׳ שהם תחת הדברו׳ שהם אחריו ולפי שדיני מה שתחת לא תלחם התבאר באופן שלם בפר׳ ושה המשפטי׳ ודיני מה שתחת לא תגלף התבאר בפרש׳ הקודמ׳ הנה נעתק המאמ׳ ש מה שתחת לא תנוב והו׳ נבנת המחון ומה שיעבב בידו מחמון תביו שלא כדין היה שיהי׳ זה בנגבה או בגזל או באיחוד כתיבת לבעל חק חקו בכלל עם זה שבוע׳ שקר מצד מה שיעשו׳ ממ׳ מהשם בדברי המדיניי׳ ואחר כך זכר קצת המצות שהם תחת לא תענה בדבר עד שקר שהם באופן מה הוא שיחטא איש לאיש בדבור היה שיהיה זה נקלל׳ או שיתנה אותו בדברו מדרכי התור׳ או שיעות הדין באי׳ אופן שיהיה לו שיספור לו לשון הרע ואחר כך זכר קצת המצות שהם תחת לא תחמוד באופן מה והם המצות אשר עקרן בלב אשר בהם ישלם הקבוץ המדיני בשלם שבפנים והוא מה שיחטא איש לאיש בשנאתו אותו בלבבו והמשיך לזה האזהרה מהעניינים המביאים אל השנאה בלב ומה לעשות הפך זה והוא שיאהב האדם רעהו כמוהו. ואחר שנשלם לנו זה בסדור הדברות במה שבין בני אדם וחיה שהזכי׳ בעניין העריות מערות הבהמה הוסיף בזה המקו׳ לגלות טע׳ זאת אזהרה כי עם שהיא מביא׳ להמשך לעניין המשג אשר בו הרחק׳ מכל שלמו׳ המשי הנה זה עו׳ הפסד בדברים השבעיים ובדע׳ כמו שהתבא׳ מדברינו והזה הזהי׳ מהדבעת הבהמ׳ כלאים כי זה יגיע להפסד שתפסת ההולדה עם שזה יביא אל שנכסל מציאות הצורה אשר בה יחד מין מין ויהיה זה סבה אל שנכחש בחציאות השם יתע׳ כמו שביארנו מפשתו אל חטאו ולזה אמ׳ והכרתי אותו ואת כל הזונ׳ אחריו לזנו׳ אחרי המולך מקרב עמם מגיד שהזונ׳ הם הנעבדים על זה הבלתי זונים אחריו אים אים כי יקלל את אביו לפי שכבר זכר בפרשת ולזה המשפטים שהמקלל אביו ואמו בא לזכור בזה הפסוק פלי זו מיתה הוא נענש ואחר דמיו בו רוצה לומר שלא יהיה עוד ויתהוה בו דם מן המזון שהוא מון ממנו אבל כל דמיו הם בו שלא יתחדש בו עוד דם וזאת היא חמורה שבעבירות ולזה יהיה העונר בה בסקילה שהיא חמור׳ שבמיתות אמר בסוף אותה פרשה באלבן ידבמו אותם דמיהם בם. ואים כי יגלף את אשת איש כבר התבאר כי הגלוף ישלם משיהיה הבועל בן תשע שנים ויום אחד ואחכם לאוי שתדע כי האישות לא ישלם למי שאינו בן י״ג ושנה ויום אחד כי קודם זה אין זרעו ראוי להולדה ולזה על פי שהוא ראוי לביאה מהיותו בן תשע שנים ויום אחד וכבר התבאר במקומות הכוללים ולזה לא יתחייב מיתה על אשת קטן. אשר יגלף את אשת רעהו מגיד שלא יתחייב מיתה כי אם על אשת בן בריה כי לא ישלמו תנאי האישות בזולת בני בריה ולזה תמ׳ בשפחה כנענית שיולדה בלא נס אחר שהיתה מיוחדת לעבד עברי וכן תמצא ביפת תאר שהתרה לישראל הוא שיהיה לה בעל ולא שלא יהיה לה בעל. מות יומת המולף והמולפת לאוי שתדע שכל מקום שנאמר מות יומת רוצה לומר על ידי בית דין וזה מבואר מצד עצם הלשון וכל מקום שנאמר יומת רוצה לומר בידי שמים אמר כן יומת גם הוא כאחיו ולפי שלא ביאר׳ התורה באי זה מיתה יומתו הנה יחוייב שיומתו במיתה יותר קלה שאפשר לב״ד שימיתוהו בה והוא מבואר ממה שאמרנו בעניין הסקילה ולפי שהקלה נאלו המיתות הוא חנק הנה יומתו בחנק. ואים אשר ישכב את אשת ונו׳ מגיד שהבא על אשת אביו או על כלתו או השוכב את זכר משכבי אשה נסקלים הוא והם והנה הלגון באמרו תבל עשו בלילת זרע האב עם זרע הבן רוצה לומר שישכבו שניהם עם אשה אחת. ואים אשר יקח את אשה ואת אמה אמר יקח לבע׳ שהאחת מהן לאשתו והשנית חמותו או בת אשתו. באש ישרפו אותו ואתהן. ידוע כי אשר היא לאשתו מהן אינה נשרפת כי לא עשת׳ עבירה ואחר ואתהן הלגון בו הוא ואשר בעבירה מהן אם האשה היתה בת אשתו או אמה אם היתה חמותו והוא מבואר כי השרפ׳ תהיה או אם שישרף הגוף באש בחבלי עצים או שישאר הגוף קיים כמו הענין בנבל ואביהו כי גם זה יקרא שרפה אמר שם ואתיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף השם והנה יתחייב שבנאר הקלה שבאלו המיתות כמו שזכרנו במה שקדם ולזה תהיה זאת המיתה בשרפ׳ כשמה וגוף קיים כאלו תאחר שיזרקו לתוך פיו מתכת חום כתך והוא יורד ושולף בני מעים ושאר הגוף קיים ולפי שאחר אשה ואמה ואינה כ״ל לא׳ מיתה הנה יתחייב מהמקומו הכוללו׳ שתהיין קיימות ולו יהיו נדונים בשרפה. ואים אשר יתן שכבתו בבהמה וגומר. מגיד שהבהמה והרובע והנרבע כלם בסקילה שנאמר מות יומתו דמיהם הם והתועלת המגיע מהריגת הבהמה הוא שלא יזכר העון הזה ויאמרו זאת היא שנסקל פלוני על זה וזה כי הבהמה מכפרת לו העון הזה עם התשובה ולזה ולאוי שלא יהיה בכאן מה שיגיע לזכור העון ההוא עם התשובה כי בזה יתישב יותר בנפש האנשים שהחטא נמחל אחר קבול החוטא העונש המסודר עליו לפי הגיחום התוריי ועוד כי הזכירה הזאת תביא להרהר בעבירה כל זמן שיראו הבהמה ההיא בזכרם שכבר אים אותה לו נרבעת אשה לה. ורצה את עדותה והיא תרצה את עדותו. ידוע כי הראיה תאחר על אשר מיני הדגש אחר ראה ריח בני וכל העם רוצים את הקולות וכמו זה אחר בזה המקום ראיה על חוש המשוש. חסד הוא. רוצה לומר שזאת הבעילה כבר תהיה ביניהן מחוזק האהבה לעשות חסד זה לזה ולזה יהיו נשמעים זה לזה תמיד אפילו בזולת אישות ומפני זה מבעה התורה זה כמו שזכרנו במה שקדם או יהיה חסד מעניין בושת ואחרפה כי הוא עוזות מצח שישגל האדם אשר בשרו. ונכרתו לעיני בני עמם. אפשר שיהיה הלגון בזה שנפשם תכרת ותאבד ואפשר שיהיה הלגון שכבר יכרת מציאותם מישראל ויפסק רוצה לומר שלא יהיו להם בנים ולבניהם בנים וזה תמיד אבל יכלה זה המציאות באופן שלא ישאר להם יד ושם בישראל וזהוא מה שאמר אחר זה תמורת שם הכרת עריות ומותו עריות יהיו רוצה לומר בלא בנים כמו ואבכי הולך ערירי ולמדתנו התורה בזה שהבא על אחותו או על הבנה או על אחות הוריו או על דודתו או על אשת אחיו נכרת הוא והן והנ׳ הלגון בא׳ בלה היא שמא׳ היא ומרוחקת להגיע על התעי׳ אשר בזה המשגל. ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשית אותם. אחשוב שיהי׳ הלגון בשמירת ומצוה׳ ל שנזכר אות׳ בלבנו ונעשה מעשנו על פי החקים והמשפטים ההם. ולא תקיא אתכם הארץ וגו׳ מגיד שלא לא ישמרו ולא יעשו אלו החקים והמשפטים תקיא אותם הארץ ואחכם יהיה אם כשתבכו באלו העונות כלל ישראל או לבנים מהם וזה העונש הוא עונש נוסף על העונש שזכרה התורה בזה ליחידים החוטאים באלו החטאים כמו שביארנו בפרשה הקודמת. והבדלתם בין הבהמה הטמאה לטהורה. שב לזכור זה בזה המקו׳ להעמידנו על הכוב׳ אשר בעבור אותה התור׳ וזה מנעה התור׳ ממנו שו המשגלים כדי שלא נהי׳ נמשכי׳ ש הנאו׳ זה החוש כי זה ממה שימנע שלמו׳ בעיון לטרד המחשב׳ תמיד באי זה לאופן ישיג שישגל האשה פלוני׳ וזה ממה שלא יצטרך ש ביאו׳ והנה מנעה התורה ממנו שו המאכלים המעבים המחיר לבבותם אור השכל חכות׳ בעיון כמו שזכרנו במה שקדם ולזה ג׳ בזה המקום ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי רוצה לומ׳ כי מפני זה הבדילנו באלו החוקים והמשפטים משא׳ העמים כדי שנהיה להשם יתע׳. ואים או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני ונומ׳. מגיד שהן בסקילה וכבר התבאר שכל אלו העונשים שהם על ידי נ״ל יהיו כשיהיו שם עדים אחר על פי שנים עדים יומת המת ונו׳ ולאוי שנדע שזה אמנם יהי׳ אחר ההתראה כי כשלא היתה שם התראה לא יודע אם הוא מזיד או שוגג וכבר ביא׳ התורה שהשוגג לא יתחייב מיתה במה שחייבה אותו קרבן בפרשת ויקרא והנה נשלם בכאן הביאו׳ בזאת הפרשה ולאוי שנזכו׳ הסבה בסדו׳ דבריה קודם שנזכיר התועלת המגיעים ממנו ואחר כי מפני שזכר העריות אשר התחלתם הוא ערות ההורים בא להזכיר בזה המקום הצוי בירלת ההורים ולהעיר שהכונה בכל אלו הוא להתקרב אל השם יתע׳ לפי מה שאפשר כמו שהתבאר מדברינו המשך המאחר בהדגה מזאת המלה שהיא תחת דיבור כבד את אביך ואת אמך עד שהגיע המאחר אל הדבור הראשון שהוא אנכי יי׳ אלהיך ולזה זכר שמירת השבתות אחר זה כי היא קודמת למצות כבד. ואולם לא תעשה היא מצד מה שהיה מחנה בדעות תחת לא יהיה לך כמו שהתבאר מדברינו במה שקדם ולזה השמיים זכרונה וזכר עניין ע׳ ז אחר אל תכנו אל האלילים ולהעיר שהחכוון בקדבנות הוא להשיג הש״י כמו שהתבאר מדברינו בהם זכר אחר זה קצת דיני השלמים והנה באה להזכיר בכאן השלמים מבין שאר הקדבנות לפי שהיו׳ באים על חטא ולזה יתפרסם יותר בהם שהם לעבודת השם יתע׳ ולתכלית שנגיע מעניינו מה שאפשר ולזה היתה בהם התמופה שהיא מעירה על זה ההערה נפלאה ולפי שכבר שלמה זאת ההערה בזה שב להזכיר קצת המצות שהם תחת כבד באופן מה אשר בהם תועלת נפלא בענייניים המדיניים והוא חניכת הענייים ממה שהשפיע השם יתע׳ לאדם מהטובות ואחר שזכר אלו המצו׳ שהם תחת דבור כבד זכר קצת המצו׳ שהם תחת הדברו׳ שהם אחריו ולפי שדיני מה שתחת לא תלחם התבאר באופן שלם בפר׳ ושה המשפטי׳ ודיני מה שתחת לא תגלף התבאר בפרש׳ הקודמ׳ הנה נעתק המאמ׳ ש מה שתחת לא תנוב והו׳ נבנת המחון ומה שיעבב בידו מחמון תביו שלא כדין היה שיהי׳ זה בנגבה או בגזל או באיחוד כתיבת לבעל חק חקו בכלל עם זה שבוע׳ שקר מצד מה שיעשו׳ ממ׳ מהשם בדברי המדיניי׳ ואחר כך זכר קצת המצות שהם תחת לא תענה בדבר עד שקר שהם באופן מה הוא שיחטא איש לאיש בדבור היה שיהיה זה נקלל׳ או שיתנה אותו בדברו מדרכי התור׳ או שיעות הדין באי׳ אופן שיהיה לו שיספור לו לשון הרע ואחר כך זכר קצת המצות שהם תחת לא תחמוד באופן מה והם המצות אשר עקרן בלב אשר בהם ישלם הקבוץ המדיני בשלם שבפנים והוא מה שיחטא איש לאיש בשנאתו אותו בלבבו והמשיך לזה האזהרה מהעניינים המביאים אל השנאה בלב ומה לעשות הפך זה והוא שיאהב האדם רעהו כמוהו. ואחר שנשלם לנו זה בסדור הדברות במה שבין בני אדם וחיה שהזכי׳ בעניין העריות מערות הבהמה הוסיף בזה המקו׳ לגלות טע׳ זאת אזהרה כי עם שהיא מביא׳ להמשך לעניין המשג אשר בו הרחק׳ מכל שלמו׳ המשי הנה זה עו׳ הפסד בדברים השבעיים ובדע׳ כמו שהתבא׳ מדברינו והזה הזהי׳ מהדבעת הבהמ׳ כלאים כי זה יגיע להפסד שתפסת ההולדה עם שזה יביא אל שנכסל מציאות הצורה אשר בה יחד מין מין ויהיה זה סבה אל שנכחש בחציאות השם יתע׳ כמו שביארנו מפשתו אל חטאו ולזה אמ׳ והכרתי אותו ואת כל הזונ׳ אחריו לזנו׳ אחרי המולך מקרב עמם מגיד שהזונ׳ הם הנעבדים על זה הבלתי זונים אחריו אים אים כי יקלל את אביו לפי שכבר זכר בפרשת ולזה המשפטים שהמקלל אביו ואמו בא לזכור בזה הפסוק פלי זו מיתה הוא נענש ואחר דמיו בו רוצה לומר שלא יהיה עוד ויתהוה בו דם מן המזון

פרשת קדושים

קדושים תהיו וספיך ליה לעיל
ושברחם את משברתי לום׳ אם ארם משבר עצמו מן ההטא ב׳ פעמי׳ שוב אינו חוטא ומקדשין אותו מלמעלה כי בא לטהר מסייעין לו: אל תפנו אל יהא לבך פנוי אפי׳ רגע אחר מהאל ית׳ כמו שוויתי ה׳ לנגדי תמיד כי באלה לא תפנה לדבר אחר: אל האלילים מלשון רפאי אליל כמו שהקושה מסל אינו קושה לו איבריו הפנימי׳ כך אמר איוב להבריו אין אתם מבירי׳ הסכות הפנימות מחליי: ואלהי מסכ׳ בכלל זה אלהי הסטבעות הנתכות אשר רבים בוטחים בהם: לא תכלה פאת שדך אמרו בסכת פאה אפילו קרקע כל שהוא וקשה איך אפשר זה הלא כל שהוא נאבר אפילו בגדי קנה אחר. וי״ל כגון שבע שבלים עולות בקנה אחר: אני ה׳ פי׳ כשחשבע לשקר את שמי ולחנם סניע לך שתבא לך עונש על זה אבל ס״מ אני ה׳ לא שניתי ע״ד שחת לו וגו׳: כלאים מלשון ויכלא הנשם כן השמים לפי שהמרכיב ב׳ מינים משנה ומכחיש במעשה בראשית כאלו יחשוב שלא השלים הק״בה את עולמו ויתפון הוא לעזרו בבראותו והק״בה גלה הרפתו כי אדרבה לא יולידו כאשר עינינו רואות בפרדים: שדך לא תזרע חז״ל דרמז שעמו בב״ר א״ר סיסון אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו כח ומזל ברקיע מכה אותו ואומר לו גדל הה״ד הירעת חוקת שמים וזהו שאמר את חקי תשמרו רמז להוק׳ שמים: ובגד שעטנז הרב המורה אמר טעם השעטנז מפני שהיה בזמן ההוא בגד ידוע לכומרים בעלי הכשפים שבהם היו עושי׳ כל מעשיהם ואמר שמצא הרב׳ כתוב בספריהם ולפי שהי׳ ענין גדול ורצוי להם שיפעלובו פעולת הידועו׳ לעכ״ום ולשרים הרחיק אותו התורה מכל ארם כי התורה תבוא לחהות מעשיהם ולהכחיד זכרם: לא תנחשו כל מיני נחשים דעלמא כולהן מתקרין ונפתין מההוא נחש קדמא דאיהו רוח מסאבא והוא נגין כך כל חרשין דעלמא אחרון על שבהא דא נחשים: עם הארץ ירגמוהו באבן שיגה בכאן לומר עם הארץ כי כל ישראל מחוייבים להקרים ולפקלו כי: לכולם יזיק שנורם לשכינה שחסחלק מישראל ולכן תרגום אונקלוס עמא בית ישראל ואיש כי יגאף פיר״שי פרט לקטן הרב המורה הביא רין זה בשם הס״מג והקשה עליו מאיש כי יכה וכו׳ ויש לישב דאצטריך קרא למעוטי דה״א מראשכהן יבמה שנפלה לפני קטן כן כ׳ שנ׳ ויום אחר דלא גרע מגדול שאינו מכוון דק״ל בהבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנאה וכד״א דקטן הוי׳ באשת איש להכ׳ איצטריך קר׳ למעוטי:

תחלת פרשת קדושים

זה הלוי בהם בתה שיש בו תועלת בדעו׳ והוא עניין הגדל׳ ונעש הבעי כי זה כמ שיאמרו להאמין שיש בכאן אלוה הוא הפועל על כל אלו הדברים הנה יעתידנו על סוד מסוחות הטבעיים והוא שהוצרע בגמתים לפי שהוא מותר המזון המצומק והמתבשל כמו שהתבאר בטבעיות׳ הנה בראשית הענין לא יתחזק הטבע על זה כי מזומן יכלה בגדול נופי ולזה אם היה שיהיה שם מותר לא יהיה בלוכן שיעלה הוא הפועל בדעם שבזה תועלת להרחיק מהמעולות המגונות שהיו עובדי עבודה זרה לאחר הולדת הלילות הרים כמו שזכר הרב המורה אשר בכללם היה מה שיביא לחלל הבנות להזמתם כמו שזכר ולזה זכר אחר זה אל תחלל בתך להזמתה אחר שהזכיר קצת דברי שיהיו מתקות עובדי ע״ז כמו האכילה על הדם והנחש והעוגות ומה שנמשך לזה מלהו האזהרו׳ עם שבשו האזהרות תועלת בדמות והוא שלהו הדברים כלם יביאו להכרחים בחיליות השכל ולהתמין שלא תהיה בכאן התחלה כי אם הזהר כמו שהתבאר מבאורמו לאלו האזהרות ולזה הוסיף לזה הצוי לשמות הבתות ולדע העוקדם כי הוסיר אל הזאתה בחיליות הצורות ובחיליות הצור הרלאמה והוא הסם יעצ׳ ומתך לזה הזהר׳ מהאוב והידעוני כי הם מביאי׳ להבך זאת הבוכה ולזה הזהירה התורה בדם והיה עבשה הקשה שבתות והיה הסקיל׳ להעיר על שאין הטוב במוצלות בלד הזמו׳ כי אם מלד הצורה לזה התורה אחר זה לבבל לים שיהם כי לא הוא בתכלית הזהרון מהזהר לחלשת הכלים הבעיים וזה מזה שיזה כי הוא יכובד לו כבוד נוסף מפני הזחלה אחרת והיה הלוה הזהבלת כי בעולתם היה יותר חזקה לו כמו שמכר בספר הכסף וכבר אמר שיהוא בביאו׳ זה לאחר ביאיים תבאה ולאחר תבוכה ולזאת הסבה אזה לבבל הזכם ולפי שזאת המלה היה תחת דבור כבד בלוכן מה המשך לה האזהרה מהמות הגר בתמון ומעשיית הבעל בחשב׳ והמידה והמשקל והמשורה שהוא תחת לא תגנבו בלוכן מה הסמיים לא תלה ולא תלקח לשנה שזכרנו במה שקדם ואחר שנבאם לו זה הזכ לזהיר מדרגות הבוכים על הדבה מלו האזהרות והתחיל מהמולך לתוך הבבבל אשר בעבירתו שבלמות הלמוסי ולזה היה עבשו בקשה שבמיתות ואחר זה המשיך לו עניין הלוב והידעוני ובאחר שהוא בכרת להעיר כי הם גם כן יבאו לבכות ולזאת הלמוכה הנבסדת כמו שהתבא׳ מדברינו ובסוף הענין ביאר עוד שהבוכם עליה׳ היה בקילה והם תין זה בל סוף הפרשה לפתי תועלות הלחד היה כי בזכירת זה בתקומות הדבים תועלת להתרחק יותר מהם כמו שיעשה המופא שיהיה תחולה מן המאכלים הרעים בכללית ויוסיף להזהירו על זה בפעמים רבות: והשנית היה כי בזה תועלת להעמידנו על כוכת התורה בעריות ובמאכלות הלסורות והבעיין הלוב והידעוני כמו שבתבאר לחד זה ולפי שהוא בא לזכור לא׳ זה הבבם על בעייני הבריו׳ לא׳ היתה התחלתם ערות הבוריים והיה בגלוי ערו׳ הבוריים הבא ומעבים׳ הילדה מהם על שיתשיך מהם הבפבד גם כן שיקדם בשא׳ הבעריות כמו שהתבא׳ מדברינו במה שקדם בלר תחלה בעבד המקלקל הוריו וזכ׳ תחלה שהוא בסקילה ואחר כך זכר בעבם גלוי ערות לשת איש כי הוא יותר כזלל על שהבא על הבבה מהבעריות ותכן שיתיבו עליהם מהוש לשת איש ומהוש ערוה והמשל שהב׳ על לשת הלב בעת היותה לשתי יתחייב עליה מהוש לשת איש ומהוש לשת אב׳ ואחר כך זכר בעבם גלוי ערות לשת אב והמשיך לזה בעבם הבעריו׳ שהם במין הלמוסי בסקילה והם הכלה והזכ׳ והמשי׳ להם מה שהיה מהם בשרפה כי היא היותר קשה שבמיתות לחר הסקילה ולא׳ זה זכר בעבם שלבה שהיה מין הלמוסי והיא הסכיבה עם הבהמה והקדים וכרוכה לשאר הבעריות לחזק הנמות בה ולחזק הבעבם לשר בה על ידי ב׳ ד׳ ולא׳ הוסיף להזכיר שנית שהבעבם על שאר הבעריות הוא כדת להוסיף הרחקה מהם ובאחר שלם זה הבעבם יקרה כשיתפשם ולא׳ הבעבה בלוכה שתקיק הארץ לותם כלשר קלה לת הנוי לשר לפניהם ומתך לא זה הבעיין המלכלו׳ הלסורות והלוב והידעוני להעיר על הכוכה לשר בעבודה בלו המלות בלו הדברים כלם והיא שנהיה נכונים לשלמו׳ הבכל בעיין בלוכן שנהיה הנם יתע׳ והוא מבתבאר שבעיין הלוב והידעוני הוא לזלת הסבה בעיבה כמו שהתבאר מדברינו בהם ומהה שקדם מדברינו בזה התבתבאר התועלת המגיעות מהם ולולם שרשי אלו המלות הנה הבלוכה הרלאמה הוא לילה מהבולים:

פרשת אמור

אמור אל הכהנים בני אהרן מגיד שאין אלו האזהרות מוהנות כי אם בזכרי הכהנה כי הם הלוים יותר בזה הדין מהבמיות להמתם נבדלים לעבוד הבם יתעלה וזה מהב בבהנים לא בחלנים כי הם מחוללין מהבהנה: לנפש לא ישחא בעמיו: מגיד שאין טמאת מת מהנת בנגים כי להתקם משלמות לאמר כמעט שלא נפקד מהם דבר בסבת המות יהיה בו תועלת לאדם שהוא אדם והמי׳ הבהנים מלבמת בתים כאלו ולחר שהם הלו שיתבנו הבעיים התחרים אם לא מלד מה שבהם תועלת לאומה הלמוסי׳ ולזה יהיו מתרחקים מלבמת לתת ולבבר שיהיה הלמן בלא זהו בעמיו שיהיה המת בעמיו ר״ל שיהיו לו קרובים אבל מבמת הוא לתת שאינו בעמיו והוא שאין לו קובדין וכן פירשו בתורת בהנים וכבר יתבאר שזה הבעיין מלזה ממה שאמר תורה בעניין הבתלים לא תלין בבלתו על העץ כי קבו׳ תקבדנו ביום ההוא והנה אם נת׳ לותו תיל׳ לקבור כמו אלו הרשעים כ״ם שמלזה בזה בשאר המתים: כי אם לשארו הקרוב אליו: הנה הם יתע׳ שיתעמאו לשאר בשר כדי שיתאבלו עליה׳ באופן ראוי כי בזה תועלת כמו שבתבארו בעניין ספוד לבדם לשרה ובכותו עליה ולזה בלא הבלוה לבהנים שיתעמאו לקרוביהם כמו שיתבאר והנה זכר אלו הקרובים אביו ואמו ובנו ובתו ואחיו ואחותו והתנה באחותו שתהיה בתולה שאם נבעלה בלי זה לאופן שיהיה אינו מטמא לה והנה התנה שתהי׳ קרובה אליו והיא אחותו מלבו לא אחותו מלמו כי אינה יורשה ולזה התנה במוחלט כי אם לשארו הקרוב אליו ומזה יתבא שאינו מטמא לאחיו מלמו ובכלל הנה כמו שבנו ובתו הם ראויים לירשו כן ראוי שיהי׳ מטמא לאחיו ולאחותו הראוים לירשו ומזה יתבאר מאמרו הקרובה אליו שאינו מטמא לאחותו האורשה כי אינה קרובה אליו אבל היא קרובה לאישה להדבק בה ולהפרד מאחיה: אשר לא היתה לאיש לוודתו התורה שאינו מטמא לאחותו שהיתה נשואה לא׳ פ שנתגרשה כי כבר היתה לאיש: לה ישמא מגיד שהוא חייב להטמא לה וכן הסקיש בשאר הקרובים המוכרים כי הם ראויים בזה הדין כמוה וראוי שבבדא שהוא אינו מטמא׳ להם אלא בזאן שהם שלמי׳ שב׳ לאביו ולאמו וגו׳: לה ישמא שאורה שהן שלמים והוא מזבוא מבד הורלת הבדר שלא יקראו הבבלי׳ בנו ובתו כי לא בשלמים הוייתם ולזה לא ישמא להם וכך הוא מבואר שלא הותר לבהנים להטמא אלו לאלו לא לזוזתם עמה: לא ישמא בעל בעמיו להחלו ראוי שתדע שבבר יאמר בעמיו על לשתו כמו שאמר בזאת הבבם׳ לא יחלל זרעו בעמיו ומאחרו בעל הב׳ יתב׳ שהתול׳ נותה אותו שלא ישמא מבד מה שהוא בעל והוא מבואר שהוא בעל מבד לשתו ולזה יהי׳ הרצון בזה שלא ישמא הבעל בלשתו שהוא להחלו והוא לשתו הבסולה ולא על פי שאינה מחללת בעלה אבל היא חללה ובני החללים הנה אחר שהיא לחללו בלוכן שאמר בבת כהן אם בי׳ היא מחללת זה כי אבי׳ היא מחללת בעמיו׳ הבסול׳ לו אינו חלל הנה זה הענין חלול מה לו כי הוא מוריד זרעו מקדושה ומזה המקום יתבאר שאין כהן מישמא לאשתו הבסול׳ וראוי שיתבאר מזה שאפשר לו להטמ׳ לאשתו הכשר׳ אבל לא יתבאר מזה שיחוייב להטמא לאשתו הכשר׳: לא יקרחו קרח׳ בראשם: ר״ל על מת שמת להם כבר ביאר זה במקום אחר ואמר לא תעשו קרחה בין עיניכם לאת ומגיד שהו׳ חייב כל כל קרח׳ וקרח׳ בלי זה מקום שיהי׳ מהראש שב׳ בראשם והכ׳ שיעור הקרח׳ יתבאר מהם שאמר בשעורי הנגעים שהוא כנדים הקלקי׳: ובאת זקנם לא יגלחו כבר התבאר פירושו בפר׳ הקודמת ובבשרם לא ישרטו שרטת ר״ל על מת כמו שהתב׳ בפרש הקודמת אמ׳ ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם קדושים יהיו לאלהיהם ר״ל שיהנו קדוש׳ יתר׳ בעצמם להתרחק מעניינים המגונים: לא יחללו שם אלהיהם: ר״ל שאם לא נהנו עצמם בקודש׳ הכ׳ הם משפילים על אנשים מדרגת הש יתעל׳ אשר הם מוכנים לשרתו: אשה זונ׳ וחלל׳ לא יקחו: ראוי שתדע כי הזונ׳ לפי הורלו׳ הגדר היא הנבעלת לאיש האסור לנשאה והרצון בזה שהיא נושה מהאדם המותר לה אל אדם האסור לה וחללה היא לפי הורלת הגדר שנבעל׳ לכהן הפסול לה כי הכהן מחלל לותה כמו שאמר אחר זה ולא יחלל זרעו בעמיו או שבא מפסולי כהנ׳ כי הזרע ההוא הוא מתחלל וג׳ כ הכ׳ כמו שהזונ׳ היא זונ׳ מצד הבעיל׳ כן ראוי שתהי׳ האש׳ חללה מצד הבעיל׳ והוא מבואר שלא עבר על לאו זה אם לא נשאה אב׳ לא יקחו: ואשה גרושה מאישה לא יקחו כבר יולה היותה גרושה שנמצא בה דבר גנות ואין ראוי שיקח הכהן לאשה מי שלא היתה ראויה לאישה: כי קדוש הוא לאלהיו ולזה אין ראוי שיקח אלו הנשים אשר הם בזה האופן מהבנות: וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב: ר״ל כבר תצוה לקדשו ולתת לו מהכבוד תקו מפני כבוד הש יתעלה כי כל מה שיהיו הכהנים יותר מכובדים בעיני האנשים תגדל מעלת מי שהם מיוחדים לשרתו בעיניהם ולזה מה הש יתעלה שיהיה להם בגדי קדש לכבוד לתפארת ולזה בקרבנות שיהיו תמימים: ובת איש כהן כי תחל לזנות: לפי שאמרה התורה באיש תשרף ולא אמרה מות תמותת באיש תשרף כמו שאמרה בשאר העונשים מות יומת עם הארץ ירגמוהו באבן ואמו קלל דמיו בו: מות יומת דמיהם בם: מות יומת באבן ירגמו אותם דמיהם בם: לחללו שבבר התבאר שהיא ביאתה ולזה לא נצטרכה התורה לזכור שהיא במיתה רק לזכור באי זו מיתה תמות ולזה היא מבואר בהזנות הזה היה עבשו בישראל מיתה אלא שהיא יותר קלה כי מפני היות׳ מחללת לבית החמירה התורה במיתתה ולזה יתבאר שהעשותה מיתתה בחנק אם לא היתה בת כהן כמו שהתבאר בפרשה הקודמת והנה היא מחללת את אביה שיבזוהו אנשים מפני שיצא ממנו זרע פגום בזה האופן: והכהן הגדול מאחיו וגו׳: ר״ל שכיון שנמשח בשמן המשחה ולבש בגדי כהן גדול אע״פ שלא לבשם כי אם פעם אחד הנה תהיינה מהגות בו אלו המלות היתרות את לאשה: לא יפרע ובגדיו לא יפרום לפי שהיא תמיד במקדש האמירה אותו התורה אלא יהי׳ מגולל שער וקרוע בגדים בעת מהעתי׳ וכבר יתבאר שהוא היה תמיד במקדש מהצין שהגיל׳ בו שיהיה על מזלו תמיד: ועל כל נפשות מת לא יבא: לפי שזכר אחר הכלל הזה אביו ואמו למלמו שהבדל בין כהן גדול לכהן הדיוט אימו אלא בכמו אלו הקרובים לא בחת מצוה והוא המת שאימו בעמיו ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו וגו׳: למדנו שזאת האזהרה היא ב״כ בכהן הדיוט בפרשת שמיני ובהיות הענין כן הנה ראוי שנבין מה ההבדל בזה בין כהן גדול לכהן הדיוט אשר בעבורו תתן התורה סבה כי מה שמן משחת אלהיו עליו ונאמר שהראמן בזה שלא יצא מן המקדש ויביא הסבה מה שימו אלהיו עליו ולאמר שהראמן בזה ויביא עבודתו מפני מת שימו׳ לו והכ׳ אמרו ולא יחלל את מקדש אלהיו שלא יראה שיחלל מקדש אלהיו מפני היותו עוב׳ אונן כי אין עבודתו מתחלל מפני האנינו׳ לפי שהו׳ המשח׳ ולו׳ ראוי שלא יתפעל כלל מכמו לו הענינו׳ באופן שתבלבל כל כוחתו ולאמנם הכהן הדיוט אם עבד אונן חלל וראוי שתדע כי אע״פ שהכ״ג אינו מחלל עבודת מפני מת אינו מחלל עבודת׳ הכ׳ הו׳ אם באכיל׳ קדש׳ באלינו׳ כמו שהתפ׳ בפרשת שמיני מאמרו ואכלתי חטא היום: והוא אשה בתולה יקח לחדנו מאמרו אשה כי אינו לוקח כי אם אשה אחת לא ב׳ נשים או יותר כי לעונש קדושתו אין ראוי שיתחדל בדבוי המשגל אבל יסביק לו הבכרחי לקיום הזרע ולחדנו מאמרו בבתולה שלא תהיה בעולה כי שם הבתולה מור׳ על העדר הבעילה ממנה ולפי שהבעילה שהיא בחיית עליה היא משכב האדם הנה לא תאסר לכהן גדול מן התורה אם לא יבעל אים אותה אע״פ שכלו בתולה לשבה אחרת: אלמנה וגרושה וגו׳ לחדנו אע״פי שנתאלמנה מן האירוסין אסורה לכה״ג והסבה בזה כי מפני שהיא׳ לאים אחר אינו ראוי שיקח אותה כהן גדול לעונש מהדגתו על שאר הכנסי׳ והנה הענין תמוה שאין ראוי שיקח אלמנה וכ״ם גרושה וכ״ם חללה וכ״ם זונה וראוי שתדע שאם אם אותה קודם שנתמנה כהן גדול מותר לו לבשאה אבל לא יקח והרי לקחה קודם היותו כהן גדול׳ מעתה יקח אם׳ מגיד שאין נוסף גיות ומשורדת ואע״פ שהיא בתולה ולא יחלל זרעו בעמיו לחדנו שהוא מזהר מלחלל זרעו בלשתו הבתולה שיקח ויתבאר שהי׳ מתחללת בזה מהה שזכרנו במה שקדם וג״כ הנה מפני שזרעו מתחלל מפני היותו בה הנה ראוי יותר שתהיה היא חללה על אשה לא נולה שתהי׳ הי׳ חללה מפני זאת הבתולה לא יהיה לה טעם לזה הסדור הנזכר בלו הבסולות כי ידמה שהזול היא היותר מנוהה ואחריה החללה ואחריה הגרושה והנה החללה היותר מנוהה מהגרושה היא אשר נתחללה מפני בעילה פסולה ואולם החללה שבלה מבסולי כהנ׳ יותר מנול׳ מהגרושה אבל הענין בהפך ולזה יתבאר מזה הענין שיש בכאן חללה היא מתחללת מפני הבעילה הבסולה ומזה המקו׳ יתבאר באופן מה שהכהן מוזהר מלחללה כי כבר הוזהר מלחלל מה שלא בא לעולם כ״ם שהו׳ מוזה׳ מלחלל זאת האשה הכשרה לכהנה ואפשר שיהיה הרצון בזאתו׳ עם עמיו כי אות הבי״ת כבר ישתמשו בה בלשון בזה האופן ויתבאר מזה בביאור שהוא מוזהר מלחלל אשתו׳ כי אני ה׳ מקדשו ר״ל הכהן הגדול ולזה ראוי שיתרחק מלהיות הזווגים הפחותים: אים מזרע לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו: ידוע כי מום יקרא לשל האנשים אי זה שנוי שיהיה ביצירת האדם בכמות או באיכות כלומר תאחר מי שנולדו קצר או מי ש דמה לאלו האנשים אשר בבריאה אע״פ שאין בהן הפסד בפעולת הטבעיות והנה על כמו אלו המומין ליקה אם עבר וכבר יהיו באילו המומין מה שהתחלל העבודה בעבודים והנה הנזכרים בפרשי׳ הבאים אחר זה כמו שיתבאר במה שיבא ויתבאר ומאמרו אים שהקשן אינו ראוי להקריב ולא האש׳ ולא האוטו׳ ולא מגבדונימם: כי כל איש אשר בו מום לא יגש להקריב: ר״ל מום קבוע כי כבר זכר בפרשי׳ הבאים אחריו מומין קבועים והם העור והפסח ואמנם בסוף הענין זכר מומין עוברים כגון גרב או ילפת ואמר לו כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לא יגש להקריב אשי׳ השם מום בו וגו׳ והוא לאזהרה לבעל מום עובר ולזה אמר מום בו להעיר שאינו נפסל אלא בעת שהמום בו לא אחר עברו והנה זכרה התורה המומים היותר קשים לפי שכבר ידוע שאם עבד הבעל מום יחלל עבודתו ולזה לא יהיה אלא בכמו אלו המומין החמורים ואם היתה כונת התורה שיהיה כל בעל מום מחלל עבודה היתה זוכרת המומים היותר קלים ומהן אלה הם הנדולה החמורין לבאר שבהם ענין מוסף על שאר המומי׳ והוא חלול העבודה ולזה מבואר מהשרשים הכוללים: איש עור או פסח הנה העור הוא מי שבתעור ראות עינו לאי׳ זו סבה שתהיה ואע״פ שאין שמו בתמונתו ומראהו הפסח הוא מי שיהיה פוסח בלכתו: או חרום: הוא מענין הדם שהוא מענין השחתה והפסד הוא מי שנפסד ממנו דבר מהדברים שיש להם רושם בפעולותיו והטבעיות כמו הענין המומין הקודמין לזה כלומ׳ תאחר שיבשה אזנו או מה שידומה לזה: או שרוע: הוא שיהיה רוחב בו דבר יהיה בו הפסד מה בפעולותיו הטבעיות כלומ׳ תאחר שיהיה לו שני שמוסין באופן כי זה הענין ידמה שהוא משוער בטבע מצד הכמות והתמונה ובאשר נפסד הבדר ההוא לא תהיה פעולת האבר ההוא שלמות וזה מבואר לפי שבעלי מום כשיתבלבלו בעבודו הפעולות הטבעיות כי זהוא נגד החלי כמו שהתבאר במלאכת הרפואה ולזה תמצא שאינו׳ שהשב׳ הכניה והנאת׳ גזול את הפסח ואת החולה׳ או אים אשר יהיה בו שבר רגל או שבר יד׳ לאחדנו שהשב׳ אינו פסול שלא בדברים שבגלוי ידי׳ ורגלו׳: או גבן הוא שיש לו שני גביים על עינו ולזה יתבאר שאם אין לו גביים על עינו הוא בעל מום ג כ׳ אלו רק אם תבלול בעינו׳ רק הוא אי מי שיש לו כתם לבנים על השחור שבעינו וזה מבואר מצד הולדת הגדר ותבלול שבתערב מהלובן כשחור ובכלל עמו ומזה יתבאר המומים שבעין הדומי׳ לו לפי מה שנתב׳ מהשרשים הכוללים: או גרב: הוא החיבוק היבש׳ או ילפת׳ הוא חזזית המצרית והו׳ קשה הרפואה׳ או מרוח אשר׳ ל׳ שבתמע׳ לא׳ מאשכיו׳ או נכתת ומזה יתבארו המומין אשר בכלי ההולד׳ הדומים להם: כל איש אשר בו מום וגו׳: לפי שזכר אשי ה׳ שהן דברים נקשרים כאלו תאחר החלבים והקמץ והלבונה ולחם אלהיו שהוא נקטר׳ ר״ל מה שיקריב ממנו הנה נשפט כי על אלו יתחייב מלקות לפי שאין אחריהם עבודה אבל הם בעצמן נחר עבודה ואמנם לא יתחייב מלקות על הפתיחה ועל הבלילה והתנופה ושאר מה שדומה להם כי הם אינן ראוין בזה הדין כמו אלו הבעבודות שהן נחר עבודה אמנם על זריקת הדם יתחייבו כי היא עבודה שאין אחריה עבודה אבל היא יותר מכוונת שבעבודות כמו שהתבאר בענין הקרבנות ובכלל הנה על כל העבודות שהן נחר עבודה יתחייבו מלקות: לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשי׳ יאכל למדנו שהבעל מום חולק עם אחיו הכהנים בקדשי הקדשים ובקדשים קלים ר״ל עם אנשי בית אב׳ אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יקרב כי מום בו: למדנו שהוא מוזהר מלבא אל הפרכת ולהתקרב אל המזבח אע״פ שלא עבד: וראוי שנדע שהוא אינו מוזהר כי אם מהמזבח ולפנים כי מעם יבאו להקריב בו כי שם פני המזבח כמו שבתבאר בא׳ שקד ומזה הנה נמצא מאמרו התקר׳ למזבח ולא נמצא מאמרו הנכנס למקדש׳ ולא יחלל את מקדשי כי אני הש׳ מקדש׳ ראוי שתדע שאין הכונה בזה חלול בית המקד׳ שאם הי׳ הענין כן הי׳ אומ׳ אני הש׳ מקדשו ואומ׳ אני הש׳ מקדש׳ ל׳ הקדשי׳ ומזה

המקום

וערות אחות אמך • שנה הכתוב באזהרתן לומר שהוזהר עליהם בין על אחות אביו ואמו מן האב בין על אחותיהן מן האם אבל ערוה' אשת אחי אביו לא הוזה' אלא על אשת אחי אביו מן האב: אשר ישכב את דודתו • המקרא הזה בא ללמד על כרת האמור למעלה שהוא בעונש הליכת ערירי: ערירי' • כתרגומו בלא ולד ודומה לו ואנכי הולך ערירי יש לו בניס קובדן אין לו בניס מת בלא בניס לכך שנה בשני מקראות אלו ערירים ימותו ערירים יהיו ערירים ימותו אם יהיו לו בשעת עבירה לא יהיו לו כשימות לפי שקובדין בחייו ערירים יהיו ואם אין לו בשעת עבירה יהיה כל ימיו כמו שהוא עכשיו: נדה היא • הסביבה הזאת מטולה היא ומאוסה ורבותינו דרשו לאסור הערה בה כגון שהערה מפורשה בה את מקור הער': ואקוץ לשון מאוס כמו קלתי בחיי שהוא קץ במזונו: והבדלת' בין הבהמה טהורה לטמאה • אין לזרך לומר בין פרה לחמור שהרי מובדלי' ונכרין הם אלא בין טהורה לך לטמאה לך בין שנשחט רובו של סימן לנשחט חציו וכמה בין רובו לחציו מלא שערה: אשר הבדלתי לכם לטמא • לאסור: והבדיל אתכם מן העמים להיות לי • אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי כה נבוכד נצר וחבריו רבי אלעזר בן עזריה אומר מניין שלא יאמר אדם נפשי קלה בבשר חזיר אי אפשי ללבוש כלאים אבל יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי ת"ל והבדיל אתכם מן העמי' להיות לי שתה' הבדלתכ' מהם לשמי פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים: כי יהיה בהם מוד וגו' • כאן נאמר בהם מיתה ולמעלה כרת עדים והתראה בסקילה מזיל בלא התראה בהכרת ובנגעים חטאת וכן בכל חייבי מיתו' שב' בהם כרת:

ערירים קדמת' ערירים יומתו תגינת ערירים יהיו אחים יהיה לו •

בחקת ש' חס' בלים' אבל חקתיו דכו'

ו בבהמה ג' וכל קרי' חלוף נשוף הבהמה •

ידעני ג' חס' וא' מל' בלים' וכל ידעני הידעני' דכו' חס' •

אמור

אמור אל הכהנים • אמור ואמרת להזהיר גדולי' על הקטנים: בני אהרן • יכול חללים תלמוד לומר הכהנים: בני אהרן • אף בעלי מומין במשמע בני אהרן ולא בנות אהרן: לא יטמא בעמיו • בעוד שהמת בתוך עמיו יצא מת מצוה: כי

חסלת קדושים תהיו

כא

אמור אל הכהנים • אמור ואמרת להזהיר גדולי' על הקטנים: בני אהרן • יכול חללים תלמוד לומר הכהנים: בני אהרן • אף בעלי מומין במשמע בני אהרן ולא בנות אהרן: לא יטמא בעמיו • בעוד שהמת בתוך עמיו יצא מת מצוה: כי

ישאו ו'קמצין וסי' וערות אחות אמך ואחות אביך • אשר ישכב את דודתו ערות דדו • כי עברת הקדש עליהם • זהב ולבנה ישאו • המה מלכותם ישאו • הלא אלה כלם עליו • ולא תקיא ב'וסי' ולא תקיא אתכם הארץ • הארץ אתכם בטמאכם אתה • ולא תלכו ב'ר"פ וסי' ולא תלכו רומה • בחקת ה'חס' בליש' וסי' ולא תלכו בחקת הגוי • ואינם עשים בחקתם • ובחקתיהם לא תלכו • אם בחקתי תלכו • חקת שמים • וכל חקתיו דכו' • בבהמה ו'דגשי' וסימ' נמסר בסדר נח • ואבדל ב'חסר בליש' וסימן ואבדל אתכם מן העמים דסיף קדשים • כי עינותיכ' היו מבדלים • והוא חד מן מלין מיחדין הס' ו"וד וסי' ואת הבית יקצע מבית סביב • ואיש כי יקדיש את ביתו קדש • הקרב את קרבנו קערת כסף אח"ל תנו ליי' אלהים כבוד בטרם יחשוך ובטרם • מאחזתו ינחל את בניו • יקשוב וישמע לאחור • לא תירא כי יעשר איש • מריח מים יפרח • שורו עבר ולא יגעל תפלט פרתו • והוא ישקט ומי ירשע • ב' בו • בבלי דעת מלין יכבר • כצפעני יפרש • ידעני ה' חסר וסימ' כי יהיה בהם אוב או ידעני • וחבר חבר • אשר הכרית את האבת ואת • ועשה אוב וידעוני • דמלכים • וחברו רד"ה ועשה אוב וידעני:

אבן עזרא

אמור אל הכהנים פיין אזהרת הכהנים שלא יטמאו להוב • שנס נאמר בו אזהרה שלא לטמאה בו • לי נמי שלא יטמא הכהן למת בכירה לאחוב באחוב שנריכי' ליטמות כשאלין בו • לי נמי לפיכך סמוך אל הכהנים לאחוב וידעוני בחס תאמרו ממי נדע העבירות הרי לא נדרש באחוב וידעוני • לכך כתוב לו אמור אל הכהני' הרי לך כהן שיטאל לך באורי' ותומים • והכי אית' בתנחומא ואיש אי אשה כי יהיה בהם אוב וידעוני • זה שאול ואשה בעלת אוב • וסמך לו אמור אל הכהנים • אמר רבי ל"ו יפה היה לו לשאול באורים ותומים החמורים למעה ולא באוב האמור למעלה: לעיל מיניה כתיב דמיהם בם • וסמיך ליה לא יטמא • בחס יטמא דמיו בו והיכו לאמרי' כהן שמשם בטומאה אחין הכהני מפנעים את מוחו: אל הכהנים • בני זה לא חלוים: בני אהרן • בני' זהו גם בעלי מומין: למה אמר בני אהרן ולא בנות אהרן • לפי שהם ברמו מיתה לדורות: אמור אל הכהני' בני אהרן ואמרת • ואמרת בני' לדורות' ואמרת • הם אותיות אמרת שהורות: אמור ואמרת אמירה רשמי' כדי שלא יטמא בתי' ואמירה שניה לטמאת מת מצוה: לנפש לא • בגיטמ' בדם המת: לא

מ"ע ספורנו

ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה • מעתה הבדלתי אשר הבדלתי לכם מן הטהורים • לטמא • בענין שיהיה השקץ מטמא את נפש • וזה כאחיכם לא בענין ובמגע בלבד: ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב וידעוני • ומאחר שהיתה הכונה בכל זה לקדש את ישראל הנה מי שיסור מזה באוב או ידעוני אשר עניהם כלו כרוח שמאה על הפך כל הטבעיות ראוי שיסקל בלי ספק:

פרשת אמור

ויאמר ה' אל מש' אמור אל הכהני' יפה שנאמר למעלה להבין ולהורו' כל מיני הטמאות ולהבדיל בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור כי זה יאות יותר לכהנים כאמרו ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור ולהורות: ואמרת אליהם • שריכים הם ליזהר בלעדי אלה גם מטמאת מת ומלבד הזרע שהם מעלת קדושה לכהנים בלבד: לנפש לא יטמא בעמיו • שום אחד מהכהנים לא יטמא לנפש בעמיו שהו' כל מת מן ההמון שאינו קרובה אלא מעמו בלבד: לא

אמרי נועם

לנפש לא יטמא ומ"ת אחתי חנטריך קרא כי אם לזאתו מדבתי' לא יטמא בעל בעמיו אבל לבשרה תטמא וי"ל אי לא לאחרו לא הוה דהשינן הכא בעל ממש אשום דהוו קשה קראי אהדדי דהא בדיעא כתיב לנפש לא יטמא בעמיו בלל והדר כתיב לא יטמא בעל בעמיו דמשמע לבשרה אלא הוה מפרשינן אי בעל בהן וקרי ליה בלשון בעל וה"ל לא יטמא הכהן לשרה בהיות עמיו אפשי' אתחלל ומ"ת והא כתיב בכל לנפש לא יטמא לענין עלת בשני לאין אבל הנת' דכתיב כי אם לאחרו דילמינן מיניה דהוא

בעל הטורים

אשר הבדלתי אתכם • ע'ונגי' בפרש' קדושים כנגד ע'אומות שהבדלתי אתכם מהם: ואבדיל אתכם מן העמים ואמרתי ליה אים לו אבה כי יהיה בהם אוב או ידעוני • כי אני הבדלתי אתכם מן העמים והשריתי שכינתי ביניכם ואיכם צריכי' לאוב וידעוני בשאר האומות שהין עמהם שכינה ולא יודע עד מה • ולכן צריכי' לאוב וידעוני:

אמור

אמור אל הכהנים פיין אזהרת הכהנים שלא יטמאו להוב • שנס נאמר בו אזהרה שלא לטמאה בו • לי נמי שלא יטמא הכהן למת בכירה לאחוב באחוב שנריכי' ליטמות כשאלין בו • לי נמי לפיכך סמוך אל הכהנים לאחוב וידעוני בחס תאמרו ממי נדע העבירות הרי לא נדרש באחוב וידעוני • לכך כתוב לו אמור אל הכהני' הרי לך כהן שיטאל לך באורי' ותומים • והכי אית' בתנחומא ואיש אי אשה כי יהיה בהם אוב וידעוני • זה שאול ואשה בעלת אוב • וסמך לו אמור אל הכהנים • אמר רבי ל"ו יפה היה לו לשאול באורים ותומים החמורים למעה ולא באוב האמור למעלה: לעיל מיניה כתיב דמיהם בם • וסמיך ליה לא יטמא • בחס יטמא דמיו בו והיכו לאמרי' כהן שמשם בטומאה אחין הכהני מפנעים את מוחו: אל הכהנים • בני זה לא חלוים: בני אהרן • בני' זהו גם בעלי מומין: למה אמר בני אהרן ולא בנות אהרן • לפי שהם ברמו מיתה לדורות: אמור אל הכהני' בני אהרן ואמרת • ואמרת בני' לדורות' ואמרת • הם אותיות אמרת שהורות: אמור ואמרת אמירה רשמי' כדי שלא יטמא בתי' ואמירה שניה לטמאת מת מצוה: לנפש לא • בגיטמ' בדם המת: לא

פרשה

ויאמר יהוה אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו: כי

ואמר אל משה אמר לכהנים בני אהרן ותימר להון על מית לא יסתאב בעמיה: אלהן

רלבג

דבר אל אהרן הכנר הוא מעבוד עבודה ובאיר פלס עבד אבל שנאמר ולא יאכלו את קדשי אשר הם מקדישים לי ורלוי שבדע שזה ענין הוא בכהן שמא לפי מה שיתב' מעה שנלוה לו אשר זה והנה יפל' שכבר יתפייב על זה הבלול שיתה בידי שמי' מעה שאמר אשר זה ומתו בו כי יחללוהו וזה שלם פייב מיתה על הבלול אשר מבני אהלו הקדשים בטבלה כ"ם שיתפייב מיתה על הבלול אשר מבני היותו מוכר בטומאה וזה שלבאנו בנבל מוס שלינו מוכר ואוכל בקדשים כמו שקדם ולזה תהיה יותר חמורה העבודה מהאכילה וכבר יתבאר' זה עוד מענם הענין מעה שאמרנו בענין הקרבנות • אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם וגו' • הנה זאת הקריבה היא לאכל וזה יתבאר מעה שנכר אשר זה בקדשים לא יאכל' כי על הנגיעה לא יתפייב כרת כמו שיתבאר בטעם עיון מעה שנכר בפרשת נו והנה מה שאין לו מתירים יתיבסו אלו מקדשו ומה שיש לו מתירי' לא יתפייבו אלו על שקרבו מתירין וזה כי כבר אמר בפרשת נו בזה הענין והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' והוא הנשר שקרבו מתירין כמו שאמר קודם זה והבשר כל שהור יאכל בשר מכלל שהוא מדבר בבשר שקרבו מתירין וכן הדין בשאר קדשים אי זה שיהיו ולזה לא המתאר בזה הפסוק ומעתה אלו לאדנו שלא יתפייב כרת אלא כשהיתה טמאתו אלו אם הפעיל לשבר מטמאתו כלומר מעתה שבבל הנה אין מטמאתו אלו ולזה לא יתפייב כרת אבל הוא לוקה כמו שיתבאר מפשרשים הכוללים וכבר נתבאר שהטמאת שבבל והוא מפוסר כפורים מוזהר מאכילת קדשים מעה שאמר ביולדת בכל קודש לא תגע ולפי שהפגע זה פתבאי באכילה ולא בעבודה לאדנו שבעיין סאכילה הקלה התורה לשבול יום או למפוס' כפורים לא בענין העבודה שהיא מזהרה מעבה זה מבוארת מהמקומות הכוללים • אים איש מזרע אהרן והוא נרוע או זב בקדשים וגו' • לאדנו מזה הענין שהוא מדבר בתרומה לא בשאר קדשים ולפי שבבר ייפה העבודה באכילתה להערב השמש כמו שזכר לאדר זה לאדנו שהעבודה יום שהעריב שמשו לאוכל מעבוד' כפרה ואולם בשאר קדשים אינו אוכל מעבוד' כפרה כמו שקדם והנגע בכל טמא נפש הוא טמא את והוא השמא הכונע

חזקוני

כי לת שאר הערה • אם היא אחותה: עונה ישאו • אם ברצון שניהם: נדה היא • לפי שהוא דומיא דנדה פעמים שהנדה אסור' ופעמים שהיא מותרת אף בשעת אף פעמים שהיא אסורה ופעמים שהיא מותרת על ידי יכום כשעת אחרלא בלא ודע: ושמרתם את כל חוקותי • שלא לעבור על אזהרות אלו הפרשיות: ואת כל משפטי' העונש: ושמרתם את כל חוקותי אלהדריה קרא לעשלה נשוכ' לאחרן ולאן לאחרן: ולא תלכו בחוקו' הגוי • שנה בה שלא תאחר על חוקות הרבי' הזכיר אבל על חוקות הייבד ליבא לפיכם קח"ל: אתם תירשו את אדמתם • אתם בלים ויורשי' אותם שאתם בתאתם תפילה וכן הוא אומר בן בעול לאחוקי כלה וגו': ואני אתננה לכם • שהרי היא ליכה לאלקי של סם ואתם בניו של סם והם ליכם אלא בכוי של סם ועם טינן בשוכה אלא שיהיו הם שומרים המקום עד שתבאו אני י' אלהיכם • ואינכם נריכים לאחר: והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו' • נלוי וידוע שהבהמה הטהורה מוטעת מבהמה טמאה לפי' כעין הכתוב ההבדלה אבל הטהורה וכמו כן נלוי וידוע שעופות טמאין מוטעין מן הטהורים לפיכך סמך הכתוב ההבדלה אבל העוף טמא שכן מנהגו בשמעוטע והמרוב' מעורבין זה בזה ובלי' לפריש זה מזה מפרישין את המועט מן המרוב' כמו שבארנו לעולם ישבה אדם לתלמידו דרך קצרה:

שלימת סדרת דפרשת קדושים

אמור אל הכהנים אחר שהזהיר את ישראל להיות קדושים הזהיר את הכהנים להיות קדושי' לשמור עצמם מן הטומאה לפי שהם משרתיו ובני ביתו וכיון שהוקש את הטעכן בראשית פרשה זו מעשה שבו ביום המזקקו לעבודה וכשפר' פרש' אוב וידעוני נפ' לאמר אל הכהנים לא' לך שאין הדין יש לדרוש שאל באוב וידעוני כי אין מורך לישראל בהם אלא אם כן בשאל לאמר אל הכהנים והם ישאלו לך באורים ותומים מבקומת: בני אהרן • לרבות הקטנים: לא ישמא בעמיו • בכל ישראל שהם עמיו: הקרובה

אמור

אמור אל הכהנים • אמור ואמרת להזהיר גדולי' על הקטנים: בני אהרן • יכול חללים תלמוד לומר הכהנים: בני אהרן • אף בעלי מומין במשמע בני אהרן ולא בנות אהרן: לא יטמא בעמיו • בעוד שהמת בתוך עמיו יצא מת מצוה: כי

חסלת קדושים תהיו

כא

אמור אל הכהנים • אמור ואמרת להזהיר גדולי' על הקטנים: בני אהרן • יכול חללים תלמוד לומר הכהנים: בני אהרן • אף בעלי מומין במשמע בני אהרן ולא בנות אהרן: לא יטמא בעמיו • בעוד שהמת בתוך עמיו יצא מת מצוה: כי

ישאו ו'קמצין וסי' וערות אחות אמך ואחות אביך • אשר ישכב את דודתו ערות דדו • כי עברת הקדש עליהם • זהב ולבנה ישאו • המה מלכותם ישאו • הלא אלה כלם עליו • ולא תקיא ב'וסי' ולא תקיא אתכם הארץ • הארץ אתכם בטמאכם אתה • ולא תלכו ב'ר"פ וסי' ולא תלכו רומה • בחקת ה'חס' בליש' וסי' ולא תלכו בחקת הגוי • ואינם עשים בחקתם • ובחקתיהם לא תלכו • אם בחקתי תלכו • חקת שמים • וכל חקתיו דכו' • בבהמה ו'דגשי' וסימ' נמסר בסדר נח • ואבדל ב'חסר בליש' וסימן ואבדל אתכם מן העמים דסיף קדשים • כי עינותיכ' היו מבדלים • והוא חד מן מלין מיחדין הס' ו"וד וסי' ואת הבית יקצע מבית סביב • ואיש כי יקדיש את ביתו קדש • הקרב את קרבנו קערת כסף אח"ל תנו ליי' אלהים כבוד בטרם יחשוך ובטרם • מאחזתו ינחל את בניו • יקשוב וישמע לאחור • לא תירא כי יעשר איש • מריח מים יפרח • שורו עבר ולא יגעל תפלט פרתו • והוא ישקט ומי ירשע • ב' בו • בבלי דעת מלין יכבר • כצפעני יפרש • ידעני ה' חסר וסימ' כי יהיה בהם אוב או ידעני • וחבר חבר • אשר הכרית את האבת ואת • ועשה אוב וידעוני • דמלכים • וחברו רד"ה ועשה אוב וידעני:

פי' אמור אל הכהנים כל הפרשה המזכרת כי התורה בידם: ואמרת אליהם • טעמו המצות שהם חייבים לשמרם לבדם: לנפש • הוא המת • מלת יטמא מבנין התפעל ודגשות הטי"ת להתבלע התי"ן ויעשה בעמיו בכל ישראל שהם עמיו: כי

אֱלֹהֶיהָן לְקָרִיבֵיהָ דְּקָרִיב לֵיהּ לְאִמֵּיהּ
וְלַאֲבוּהִי וְלִבְרֵיהּ וְלִבְרַתֵּיהּ וּלְאַחוּהִי:
וְלַאֲחָתֵיהּ בְּתוּלְתָּא דְּקָרִיבָא לֵיהּ דִּי
לָא הֲוַת לִגְבַר לָהּ יִסְתָּאַב: לָא
יִסְתָּאַב רַבָּא בְּעַמֵּיהּ לְאַחֲלוּתֵיהּ:
לָא יִסְרְטוּן מַרְטָ בְּרֵישֵׁיהוֹן וּפְאַת
דְּדִקְנְהוֹן לָא יְגַלְּחוּן וּבְבִשְׂרְהוֹן לָא
יְחַבְּלוּן חִבּוּל: קַדִּישִׁין יְהוֹן קֳדָם
אֱלָהֲהוֹן וְלָא יְחַלְּלוּן שְׁמָא דֵאלָהֲהוֹן
אֲרֵי יָת קוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ קוּרְבָּן אֱלָהֲהוֹן
אִינוּן מַקְרְבִין וַיְהוֹן קַדִּישִׁין: אִתְּתָא
מְטַעְיָא וּמְחַלְּלָא לָא יִסְּבוּן וְאִתְּתָא
דְּמִתְרְכָא מִבַּעְלָהּ לָא יִסְּבוּן אֲרֵי
קַדִּישׁ הוּא קֳדָם אֱלָהֶיהּ: וּתְקַדְּשִׁינֵיהּ
אֲרֵי יָת קוּרְבַּן אֱלָהֶיךָ הוּא מְקָרֵיב
קַדִּישׁ יְהֵא לָךְ אֲרֵי קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ
מְקַדְּשְׁכוֹן: וּבַת גְּבַר כָּהֵן אֲרֵי תִּתְחַל
לְמִטְעֵי מִקְּדוּשַׁת אֲבוּהָא הִיא
מִתְחַלְּלָא בְּנוּרָא תִּתּוֹקַד: וְכָהֲנָא
דִּי תְרַבֵּא מֵאַחוֹהִי דִּי יִתְּרַק עַל־
רֵישֵׁיהּ מִשְׁחָא דְּרַבּוּתָא וְדִי קָרֵיב
יָת קוּרְבָּנֵיהּ לְמִלְבַּשׁוּת לְבוּשֵׁיהּ
לָא יְבַזַּע: וְעַל כָּל־נַפְשָׁת
מִיתָא לָא יֵעוֹל לַאֲבוּהִי וּלְאִמֵּיהּ:
לָא יִסְתָּאַב: וּמִן־מַקְדְּשָׁא לָא
יִפּוֹק וְלָא יְחַל יָת מַקְדְּשָׁא דֵאלָהֶיהּ
אֲרֵי כְּלִיל מִשְׁחַת רְבוּת אֱלָהֶיהּ עֲלוֹהִי
אֲנָא יְיָ: וְהוּא אִתְּתָא בְּבְתוּלְהָא
יִסָּב: אַרְמְלָא וּמִתְרְכָא וְחַלִּילָא
מִטְעֵיָא יָת־אִלֵּין לָא יִסָּב אֱלָהֵן בְּתוּלְתָא מֵעַמֵּיהּ יִסָּב אִתְּתָא:

כִּי אִם־לִשְׁאָרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ
וּלְאָבִיו וּלְבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו:
וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו
אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא:
לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחָלוֹ: לֹא־
יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפֵאַת זְקָנָם
לֹא יְגַלֵּחוּ וּבְבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת:
קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ
שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשֵּׁי יְהוָה לֶחֶם
אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ:
אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלֻלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה
גְרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ
הוּא לֵאלֹהָיו: וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת־לֶחֶם
אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה־לְּךָ
כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם: וּבַת
אִישׁ כֹּהֵן כִּי תָּחֵל לִזְנוֹת אֶת־אָבִיהָ
הֵיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף:
וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו
אֲשֶׁר־יוּצַק עַל־רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
וּמִלֵּא אֶת־יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים
אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם:
וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו
וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא: וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ
לֹא יֵצֵא וְלֹא יְחַלֵּל אֶת מִקְדַּשׁ אֱלֹהָיו
כִּי נֵזֶר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי
יְהוָה: וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ
יִקָּח: אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלֻלָה
זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־
בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: וְלֹא

בעל הטורים

לא יקרחה. כתיב בה"ת לחייב על ה' קרחות חפילו קרח חמשהן בפעם אחת: ופאת זקנם. כנגדיה. זו בתורה: בלתי תשרף. לפי שכל מעשה הכהנים בתם לפיכך מיתת בתם: והכהן הגדול. ה' ה' גדול מאחיו. כנוי. בכח. בעשיר. בחכמה. ו' ר"ים: יוצק. ג' במסר. מ. יוצק כל ראשו. ומהר יוצק יסודם. הואחד שבתן אתבת אחר עשה אשה היה מושך בכהר ומחבר היו מוסתין על המלבים: לבגדים. ג' ומלא את. ידו לבגדים את הבגד ס. ונהן לו לחם לחמל ובגד לבגדים. בדברתיכן גדלהו מסל אחיו. וזהו כיון שמלא ידו לבגדים הבגדים את ונתן לו לחם לחמל ובגד לבגדים: ועל כל נפשות מת וכו'. כל הפסוק האחרונים של סוף תזריעה כפולות רמז לרביעית דם הבא מעני מתי' שמטמא: וקדשתו שלם קרוב' בפסוק לפתוח ראשו' ולברך ראשון ונתן לו מנה יפה ראשון: והוא אשה בבתוליה. והוא בתולה ר"ת רמז כן ר"ת שנה לתופה. וכן הוא כתוב ונצא לא תופה. בבחליה. ר"ת ר"ד יתירין דמלי הוה למיתי בתולה. רמז עד ר"ב שנים בתוליה שלמים: לחם

מ"ע ספורנו

לא יטמא בעל בעמיו להחלו. ופשטם שלא יטמא הכהן כי אם לקרובו הוא כי אמנם הכהן הוא בעל בעמיו לבנין ולהורות כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' ותורתו לאיש כזה לנהוג נשיאות כי היכי דלמתעסק עליה ואין ראוי שיחלל הכהנתו אל מקדש וקדשיו כדי לבנות בעמים הבלתי קרבים כאמרם ז"ל (סנהדרין פכ"ג) שהקבורה והספד לבת הם יקרת בשבבי אמנם לקרובים הת"ל להשמיע כי בכולם הוא בכהנה: לא יקרחו. אף על כי שהתרתי להם הסמיכה על בתיהם לבנותם לא התרתי שיגלחו בראשו' להרבות בכבוד בתיהם על ידי קרחה ושריטה כאמרם ז"ל מה לבלן על בת אף כאן על בת: ולא יחללו את שם אלהיהם: וזה אף על פי שכל חלה לבנותו אין לו רשות לעסוק על בנותו כי אמנם הבונה בבנות הכהנים הוא לבנות הבל ית' בשיתלו על זה יחללו את שמו: כי קדוש הוא לאלהיו. כל זרע הכהנה שהוא בעל בעמיו הוא מקודש לאלהיו ואם יעשה את אלה הכהנים יחלל את בנותו ולרבו אלא יהיה רמוי לאותה הקדושה: ומן המקדש לא יצא: ולא יחלל את מקדש אלהיו. שיראה שהוא מתנשא יותר בבנות בתת מבבנות המקדש שנתנה לו: כי כל אים אשר בו מום לא יקרב. לעמוד לברת בשם ה' כאביון כי אין לבת אל שבר הבלן בלבוש שק: אים

אמרי נועם

דהוא אמשמת לאחתה פנינו בעולם אלא יטמא בעל בעמיו ובל הבתו ואת לתיבר דלא יטמא לאחתו אמנם אמולה וכראה לי לדרך כי אם לבתו ונו' לומר שהוא כמו שבר"ר ליסף לה דאי פדיוקא לחלל דעמעם אבל לבתה יכול אם ירגה לא יטמא אינו אמשמת אל אחרים אלא יאמר הוא"ל ונשמתתי לאבה אלך ואלקח בעמו' ת"ל לא יטמא: ובפרק ג' אינון בנוגר אמרה בשמיה המת אמליו אבל אם היה המת אל בתו אמשמת לבתה ובני נמי אינה אמשמת אם אינה אמרים אם אינו אמשמת אם אינו אמשמת אם אינו אמשמת

בו כמו שיתבאר בפרשת פרה · או איש אשר תגע ממנו שכבת זרע כבר נתבאר בפר׳ מצורע שהבעל
קרי הוא טמא · או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו הן הח׳ שרצים המזכרים בפרשת שמיני
או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו כמו בועל כלה ורוק הזב · והמגע במשכבו ומושבו ושאר
הטומאות לכללם אשר יטמא בהם האדם · כפם כי תגע בו וטמאה על הערב · ר״ל שאין טמאה
לעניין אכילת תרומ׳ עד הערב בהכרת וכדי שלא כבין שאחר הערב יהי׳ מותר באכילת תרומ׳ אע״פ
שלא טבל הוסיף לבאר זה ואמר ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ את בשרו במים וכא השמש ואז
יטהר לזה הענין · ר״ל אחר שקיעת השמש · ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא · הנה נתן
טעם בהיותו מותר לאכל בתרומה תכף שהעריב שמשו ואע״פ שהוא מחוסר כפרה לפי שזה הקדש
הוא לחמו אשר הוא אוכל אותו תמיד ולזה לא החמירה התורה בו כחמר שאר הקדשים · ומזה
המקום יתבאר שאין הרצון באמרו ושחר שיטהר במוחלט באופן שלא יהיה מחוסר כפר׳ שאם היה
כן לא היה צריך לתת טעם אל היותו מותר לאכול בתרומה וזה מבואר מאד · ובלה וטרפה לא
יאכל לטמא׳ בה · ירצה בזה בבלת עוף טהור שהי׳ מטמאה בעת האכילה כמו שקדם והוצרכה
התורה להזהיר זה לפי שהכהנים הותרו באכילת חטאת העוף שאינה שחוטה ואולי יחשבו מפני זה
שתהיה נבלת עוף טהור מותרת להם ולזה בארה התורה שהם ג״כ אסורין בה ומטמאין באכילת׳ ·
ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללהו · ר״ל שישמרו משמרת התרומה ויזהרו
מאכילתה בטמאה ובאיזה שם שאם יאכלוה בטמאה יתחייבו מיתה בידי שמים לפי שבבר חללוה
והורידוה מקדושתה ומזה יתבאר שעל תרומה טמאה לא יתחייבו מיתה בידי שמים שהרי היא
מחוללת · וכל זר לא יאכל קדש · ר״ל מי שאינו מזרע אהרן · תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש ·
הגיד בזה כי אע״פ שהתרומה היא לחמו של כהן הנה לא יותר לו להאכילה לעבדו שאינו קנוי לו
קניין הגוף · וכהן כי יקנה נפש קניין כספו הוא יאכל בו וילד ביתו הם יאכלו בלחמו · מגיד
שכיון שנפשו קנוי לו באי זה אופן שיהיה הנה הוא אוכל בתרומה וזה המקום יתבאר
שאפי׳ בהמתו של כהן אוכלת בתרומה כי נפשה קנויה לו · ועוד שאין לאומר שיאמר שיותר עבד
כנעני לאכול בתרומה מצד מעלתו כי אין לו מעלה על התושב והשכיר אבל יהיה הענין בהפך
כשהיה השכיר עבד עברי ואחנם הותרה לו אכילת תרומה מפני היותו גופו קנוי וכן הענין בבהמ׳
כי גופה קנוי · וזה המקום יתבאר שהמאורסת לכהן אוכלת בתרומה מן התורה כי היא קנויה
לו · ובת כהן כי תהיה לאיש זר · ר״ל שהיא מאורסת לא לכהן היא בתרומת הקדשים לא תאכל ·
הנה המומר מהקדשים הוא חזה ושוק ומגיד שהיא אסורה בו ויתבאר ג״כ שהיא אסורה בתרומה
ממה שיבא אחר זה הפסוק ועוד כי כבר שבה קנין לאי שאינו אוכל בתרומה והנה בכלל בזה ג״כ
הבעלת לפסול לה כי היתה לאיש זר לה לפי משפטי התורה ויתבאר שהיא ארוסה לאכל בתרומה
לעולם כי לא הותרה לאכל בתרומה כי אם האלמנה והגרושה שלא היה בהויתה לאיש והוא אסור
כמו שנתבאר בפסוק הבא אחר זה · ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה · ר״ל שאף
ע״פ שנתקדשה לזר או נתאלמנה או נתגרשה ואין לה זרע ממנו היא מותרת לאכל בתרומה ולזה
יתבאר שלא היתה מותרת בה בעודה אסורה לו ושאינו חוזרת לאזה ושוק שהוא יותר חמור מתרומ׳
ולפי שהזרע הפסול פוסלה מלאכל בתרומה הנה גלאר שהפסול שיש לה זרע מותר לאכול בתרומ׳ ·
ר״ל שהיה הזרע ההוא מכהן הנה היא אוכלת בעבורו כי ההקש הוא אחד ואין הבדל בזרע בין
שיהיה הזרע או זרע הזרע באי זה אופן שיהיה כי הכל יקרא זרעה בלשוננו כמו שיתבא׳ במקומות
רבים ושמתי את זרעך כעפר הארץ וגו׳ · והנה הכונה בו זרע הזרע והנה יתבאר שהערל אסור
בתרומה מפסח שהוא קל ונאסר עם זה הערל מאכילתו וזה יתבא׳ מהמקומות הכוללים · וכל זר
לא יאכל בו · ר״ל בלחם אביה שהוא התרומה · ואיש כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו ·
ר״ל שמי שיאכל תרומ׳ מהזרים בשגג׳ הנה יוסיף עליה החומש שהוא רביע מה שאכל כמו שבארנו
בפרשת ויקרא והנה השגגה היא כשלא ידע שהוא תרומה או שלא ידע עכשו כי באלו הנדרים
יקרא האדם שוגג בעשותו דבר מה שמוזהר מעשותו וזה מבוא׳ מאד ולאזי שתדע שהאכיל׳ והשתי׳
והסיבה דינן אחד בזה הענין כי הכונה בזה היא ההגלה בגופו שיכלה גוף התרומה בו והוא
מבוא׳ שהאכילה לא תהיה לפי הנהוג כי אם במה שלאזי לאכילה מצד עצמותו ושיהיה לאזי לכהן
להמות בה ואחנם שהוא מחוייב שיהיה לאזי לאכילה מצד עצמותו הוא מבואר מהפרשים הכוללים
ואחנם שהוא מחוייב שיהיה לאזי לכהן להמות בו שנאמ׳ ונתן לכהן את הקודש מכלל שהיא היתה
קנין לכהן הזה ולזה צוה להשיבה לו ולו היתה אסורה בהגלה הנה אינה קנין לו ולפי שהאכילה
לא תהיה לפי הנהוג אלא במה שיאכל האדם עד שיהי׳ שבע לא במה שיאכל אחר שהוא קץ במזונו
מפני שבעו הנה לא יוסיף האדם חומש אם אכל תרומה בזה האופן · ונתן לכהן את הקדש · לחדמו
מזה שמה שישיב לכהן הוא קדש ואינו כדין התרומה ומזה יתבאר שהחומש · ר״ל הוא כתרומה ולפי
שאחר ונתן לכהן שהרצון בו הכהן הידוע הנה הוא מבואר שהוא רמז בזה אל הכהן שהיתה ממנו
התרומה שאכל והנה יתבאר מזה שהקדן יחוייב שישיב לכהן ההוא שהוא הקודש שאכל ואחנם
החומש יתנהו לכל כהן שירצה · ולא יחללו את קדשי בני ישראל · ר״ל שלא יוציאו לחולין התרומ׳
בשיאכלו זרים ממנה או באי זה אופן שיהיה כאלו תאמ׳ בשתיה או בסיכה ולפי שכבר אמ׳ בתרומ׳
קודש זה · ואתו בו כי יחללוהו · למדנו שהזר יתחייב מיתה בידי שמים בהיותו בהנה מתרומה
בזה האופן · את אשר יקדישו לה׳ · הנה יתבאר מזה שאע״פ שלא הקדישו עליו אם אכלו
בלי הקדשה מיתה כי אמר השם מקדשם ולזה יחשוב בזה האופן מי שיחללם :

איש איש מבני ישראל ומן הגר בישראל · הוא הגר גדק שהוא כישראל לענין מצות התורה
כמו שנזכר בתורה פעמים · אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם · הנה
הנדבה הוא שיקדיש הבהמה ויאמר הרי זו עולה והנדר שיאמ׳ הרי עלי עולה וא״כ יפרישנה ·
לרצונכם תמים זכר בבק׳ בכבשים וגו׳ · הנה לא זכר הענין לפי שאין אלו המזמין שזכ׳ מהגיון בו
ולזה לא נאמר בו תמים והנה יתבא׳ מהפרשים הכוללים שהוא לא סלק מן הדין כי אם כמו אלו
המזמין ואולם המזמין התמורין מהן כמו מחוסר אבר או מה שיעשיהו במדרגת הטרפה שהוא
אסור אפילו להדיוט הוא פסול בקדשים · אלא תראה כי גם מהמותרין באכילה לא התירה התור׳
להקריב כי אם התורים ובני היונה · כל אשר בו מום לא תקריבו · לפי שכבר תקרא הקרבה
הקדשת הבהמה בנדבה או הפרשת הבהמה לשם הבלר והוא מבוא׳ מצד הולדת הגדר ומהמה
שנזכר בפרשת ויקרא מזה הנה יתבאר מזה שהתקדים בהמה בעלת מום לחזבח בעבר בלאו · ואיש
כי יקריב זבח שלמים להשם · הבדילו מהעולה לפי שאין התנאי בו שיהי׳ זכר ואולם לענין המזמין
דינין שוה · לפלא נדר או בנדבה · ר״ל שזאת ההקרבה היתה על הנדר שפרש או שהקדיש הבהמ׳
לנדבה להיות שלמים · תמים יהיה לרצון · מצות עשה הוא שיהיה תמים ובזה האופן ישלם בו
הרצוי · כל מום לא יהיה בו · למדנו מזה שאפילו שאחר שהקדישו מוזהר שלא להטילו בו מום
והוא מצות לא תעשה · עורת או שבור · כבר התבאר עניינם במזמין הקודמים ושם יתבאר
שהשבירה לא תיפסל אלא באברים הגלים · או חרוץ מעיין חרן · כאלו תאחר שנסדק עורו או

עצם מעצמו והוא מתייחס לשבור וסמך לו ולזה לא יגהג אלא במקומות הגלים כמו העין בשבור ·
או יבלת · הוא בלבן העין לפי מה שיורה עליו הנדר שאם היה בשחור הנה תהיה עורת ולפי שלו
המומין שזכר בפרש הם מומין קבועי׳ למדנו מזה היבלת היא שם בה שער שאם לא הי׳ בה שער
הנה הוא מזה עובר לפי מה שהתבאר בחפוש · או גרב או ילפת · כבר נתבארו במומי האדם ·
לא תקריבו אלה להשם ואשה לא תתנו מהם על המזבח להשם · לפי שכבר קדמה האזהרה מלהקדי׳
בעל מום הנה תהיה האזהר׳ בזה המקום באמרו לא תקריבו אלא יזרק דמם על המזבח ולזה סמך
לו האזהרה מהקריב אשה מהם על המזבח להשם כי הזריקה מכשרת האשה לתתו על המזבח והכ׳
הזהיר על זה בשלמים וכ״ש בעולה ושאר הקדשים החמורים מהם · ושור ושה שרוע וקלוט ובנה
תעשה אותו ולנדר לא ירצה · הנה השרוע הוא מי שהוא יתר מאבר כאלו תאמר שיש לו ה׳ רגלים
וב׳ שחוסרין של אזן · וקלוט הוא שפרסתו ענולה כפרסת החמור ואחרו נדב׳ תעשה אותו
לין הרצון בו להקדישו לחזבח כי כבר קדמה האזהרה בזה ואחנם הרצון בו להקדישו
לבדק הבית שהוא קדושת דמים ואולם מה שאחר ולנדר לא ירצה שמורה לפי מה שביארנו
שאם כדר בהמה לבדק הבית מהבהמות הרגיות לחזבח כמו שור ושה הנה אין ראוי
שיפרש על זה הנדר בהמה בעלת מום ולפי שאין בזאת הפרשה מזק לבדק הבית ועם זה
הקפידה בו התורה למדנו שכבר הקפידה בזה מצד המנע הקרבתה לחזבח ולמדנו מזה
שהמקדיש לבדק הבית דבר ראוי לחזבח יחוייב שיהיה קרב לחזבח · ומעוך וכתות וכרות
הנה מעוך הוא שנמעכו אשכיו או אחל מהם וכתות שנכתתו אשכיו או אחד מהם וכתוק וכרות הו׳
שנכתק א׳ מאשכיו או נכרת וכ״ש אם נתק הגיד או נכרת כי בזה השתתה יותר עצומה לכלי ההולד׳
לא תקריבו ליי׳ ובארצכם לא תעשו · לפי שסמכה אל אזהרת השחתת כלי ההולדה במוחלט שהיא
אזהרה לכל ישראל הנה תהיה זאת האזהרה ג״כ לכל ישראל ואם היא להזהר המקדים בעלי מומין
לחזבח או להזהיר משחיתתם שהיא כשר׳ בזר ולפי שכבר הזהיר התורה על שחיתתם בביאו׳ בפרש׳
שופטים-שבא׳ לא תזבח ליי׳ אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע הנה לא ידמה שתהי׳ זאת
האזהרה מהקדשים וכפל האזהרה בזה המקום שלא לחשוב שלא תהי׳ זאת האזהרה כי אם בעול׳
לא בחה שלמעה מחנה בקדשים והנה אמרו ובארצכם לא תעשו אי אפשר שיהיה הרצון בו שלא
תעבה זאת האזהרה כי אם בארץ ובשור ובשה · וזה כי לשבה בעינה שיחנע זה הענין בשור ושה
ימנעו בשאר בעלי חיים כי אין לאומר שיאמ׳ שכבר נחנע זה בשור ושה · ומפני שאפשר להקריבו
למזבח שהרי בחלה התורה שכבר ימנע להטיל מום בקדשים לא בחולין ואם היתה הכוונה שימנע
להטיל מום בחולין במוחלט הנה היה ראוי שתזכור זה בתורה במומין האחרים שאין בהם מהגמות
והפסד אבל הטבע כמו מה שיש בהלו המומין ומהם כלומר שכן הענין בשאר המומין והנה ג״כ
זרות הפעל זה בגמותו אין בו רושם בהעשותו בארץ או בחוצה לארץ ולזה יהי׳ הרצון בחמרו ובארצכ׳
לא תעשו שלא תחשבו שיהיה המנע זה מצד מה שהוא ליי׳ אבל אם לא היה ליי׳ יותר זה הפעל
לעשות שאפילו חוץ מבית המקדש שהוא לכם ואינו ליי׳ אתם מוזהרים מעשות זה הפעל המגונה
לפי שיש בו השחתה לכלי ההולדה אשר שם השם יתע׳ בב״ח לשמור מינו ולזה יהיה בכלל בזה חוצה
לארץ וזה מבואר מאד כי אין לאלת המלוה התלויה בארץ · ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם
אלהיכם מכל אלה · הנה לחם ה׳ יתע׳ הוא העולה כמו שאמר קרבני לחמי וגו׳ · ואיזו מיבאר
שאין מקבלי׳ מהגוי כי אם עולה כי אינו בחדרגה שיתכן שיקריב שלמים שיאכל הוא וה׳ ית׳ על
שלחן אחד ואין ראוי ג״כ שיקריב קרבנות באים על חטא כי אינו מחוייב בהם ואולם העולה נקבל
מהנו לפי שהיא באה בנדר ובדבה · כי משחתם בהם מום בם לא יהיו לכם · ר״ל שבהם דבר נשחת
והוא מום בהם ולזה לא יהיה לרצון אם יקריבום לשם יתע׳ ולפי שכבר אמר בכללות כל אשר בו
מום לא תקריבו למדנו שאי זה מקום שיהיה בבהמה מהה שנקרא מום בה לפי הולאת הגד׳ אע״פ
שהוא מום עובר הזהרנו הקרבתה ליי׳ וכבר התבא׳ בפרשת שופטים שאפי׳ בזביחה הזהרנו אפי׳
במום עובר שבא׳ כל מום רע כ״ש בזריקת דמים ובהקטרה · ולאזי שתדע שהטומטום והאנדרוגינוס
הם בעלי מומין מצד הפסד כלי ההולדה בהם וזה מבואר בטומטום וכן האנדרוגינוס אין בו כח אל
ההולדה כמו שיתבאר אמר שעיין בטבעיות עיון שלם עם שאינו לא זכר ולא נקבה והתורה דקדקה
בקרבנות בקצתם שיהיה זכר ובקצתם שיהיה נקבה ואשר לא דקדקה התורה בזה לפי זה הענין
מה שהוא זכר או נקבה לא מה שאינו לא זכר ולא נקבה ויתב׳ שהרובע והנרבע והנעבד והמומית
את האדם פסולים לחזבח לפי שכבר אסרה התורה אתכם זוהה ומחיר כלב כל שכן אלו שנעשה
הגמות בעצמם :

שור או כשב או עז · למדנו שלא יתר לחזבח אלא מה שהוא מחין מיוחד לא מה שהוא
מורכב בשני מינים כי הוא אינו שור ולא כשב ולא עז וכבר יתבאר שלא יותר אם
לא היה הדומה לאינו והמשל שאם היה בכאן עז והוא דומה לכבש הנה לא יותר לחזבח כי הו׳ אינו
כבש ולא עז לפי שהוא דומה לכבש · כי יולד · למדנו שלא יותר לחזבח אלא המולד כמשפט לא
שקרבו את אמו והוציאוהו דרך הרחם עם שהוא אפשר שלא בשלמה הוציאו עדין אבל התעול׳ לצאת קוד׳
זמנו לסבה מה כאלו תאמר לחסרון המזון או למה שאפשר שיהי׳ סבה בזה והם הסבות אשר אפש׳
שיעתמו בהפלת העובר · והיה שבעת ימים תחת אמו · למדנו מזה שראוי שתהיה לו אם ואז יותר
לחזבח לא אם כשהטה אמו קודם שמולד עם שאין זו לידה לפי הולאת הגדר ובכלל הכ׳ לסבה בעינה
אשר כמנעה הקרבת יוצא דופן תוכנע הקרבת היתום ואין ראוי שנבין שיחוייב שתהי׳ לו אם שבעת
ימים כי אין בחיות׳ אחר לידתו רושם בשלמות הילוד כי כבר אפשר שיינק מבהמה אחרת ולא יהי׳
בזה לו שום הפסד · ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אים׳ ליי׳ · דקדקה התורה בזה לפי שלא
יתבאר לנו מהמולד שלא יהיה כפל אע״פ שמולד באופן שאם לא עברו עליו ז׳ ימים ולזה לא יותר
להקריבו קודם זה הזמן · ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד · לפי שלא אחר ליי׳ כמו
שאחר קודם זה ואחר זה למדנו שזאת האזהרה מהנת בחולין ובמוקדשין ולפי שאחר בכאן שה
תמורת מה שאחר קודם זה או כשב או עז למדנו שהיא מהנת בכלאים כאלו תאמר שה הבא מכבש
ועז יתבאר שאינו מהג אלא בבהמה טהורה שלאחר שור או שה ולפי שאחר לא תשחטו למדנו שלא
יעברו על זאת האזהר׳ אם לא נשחטו שניהם לא אם מת אחד מהם באופן אחר או שניה׳ וידמ׳ שלא
יהיה זה הדין מהג אלא באם ובכה לא בלד וכמו כי אינו מפורסם בכמו אלו הב״ח מי אביהם ולא
נהגו האנשים ליחס המולדים האלו לאביה׳ אבל לאמם כי היא לבדה תשתדל בהזנתם ובגדולם וכב׳
יסופק אם יהגו זה הדין ג״כ בזכרים כשיודע שהוא אביו לפי שכבר הוציאה התורה זה בלשון זכר
ולזה לא יתחייב מלקות אם נשחט האב ובנו ביום אחד אע״פ שהוא ידוע שהוא אביו · וכי תזבחו
זבח תודה ליי׳ לרצונכם תזבחו · ר״ל שתהיה כוונתכם להתרצות בזה הזבח לשם יתעלה ולזה יחוייב
שיהיה זה לכונה רצויה ובלבון ולא באונס · ביום ההוא יאכל הזהיר שלא יותירו מבשר זבח התוד׳
עד הבוקר וכ״ש מהחלבים ומקדשי הקדשים וכבר הזהיר בזה בחלבים ביותר׳ כל מהם והוא חלב
השלמים שנאמ׳ ולא יגין חלב חני עד בקר · ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני יי׳ · ר״ל אע״פ
שיכריחו אתכם לעבור על דברי להפר את בריתי · ולא תחללו את שם קדשי · ר״ל שלא תקלו כי
ותחללו שמי לעבור על דברי לשמוע אל המכריח אתכ׳ לעבוד עליהם לירא אתכ׳ ומהמו כי בזה מהחלול
הנפלא אפילו אחלך בשר ודם עד שכבר תמצא שיתירו מסירת עצמם להריגה להשמר שלא יאמרו בו
לירא את המכריח אותם לבלו׳ המלך ההוא · ונקדשתי בתוך בני ישראל · זה הקדוש הוא שיתיר עצמו
למיתה

רזקוני

לב״נ שלא ליבנם באבל הפש ואין לי אלא ב״נ שבאהר בלא יבא מכיון לרבות כהן הדיוט אלא נמר נ״ם לא ישמא בב״ם מלא ישמא בב״נ מה לא ישמא בלאמר בב״נ מוסר אף בלא יבא לא ישמא באמר
בב״ה מוסר נמי אף בלא יבא ת״כ · לאביו ולאמו לא ישמ׳ לא בא הכתוב אלא להתיר לו מת מצוה כאן אין צריך לומר לבנו ולבתו לאחיו ולאחותו שכשאינו משמא לאביו ולאמו ב״ם שאינו משמא לשאר קרובים ·
לאמנה ונרושה · יאמר לאלמנה מה ת״ל ונרושה הייתי אומר ומה אלמנה שהיא מותרת לכ״ה אסורה לכ״ה אינו דין שתהא אסורה לב״נ ת״ל אלא אלו כן הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת
לכ״ה ורשו של כ״נ ממנו קולין אבל גרושה שהיא אסורה לכ״ה זרעו של כ״נ ממנה ממזר ת״ל גרושה ולא יקלל קולין הוא עושה ממזרים אינו עושה או אלו נאמר גרושה ולא נאמר אלמנה הייתי אומר גרושה שהיא
לכ״ה ורשו של כ״נ ממנה קולין אבל גרושה שהיא אסורה לכ״ה זרעו של כ״נ ממנה כשר ת״ל אלמנה לא יקלל גרושה ולא יקלל אלמנה לפחות עליה גרושה לפקל מלה · ומקלה ובה · אסר ו״ו כמו
אסור לכ״ה ורשו של כ״נ ממנה קולין אבל אלמנה שהיא מותרת לכ״ה זרעו של כ״נ ממנה כשר ת״ל אלמנה לא יקלל אלא אם כן דמוי אלו כמו אמרו אלהו בא ליקה שתים לקם
מקם ירא מעד ובולה וכפר אדמתו עמו: את אלה לא יקח · בגלוי כי אם בתולה: היא בתולה בעשה ונאו שבא מכלל עשה עשה ות״ל מלי שבא מכי אם בני אם דמוי אלו כאמרו אלהו בא ליקה שתים לקם
מקום בא ואמת מעוס בגלי אם ובכ׳ כי אם בתולה הוי עשה אלא י״ל דכי אם בתולים קלי מיקם אמנם לאבריים קלי מקום אמנם לאבל כי אם בגלי אם קלי אלאו דלמיל שהרי אין לאמרו עשה :
ולא

ולא יחלל זרעו · הא אם נשא מן הפסולות זרעו הימנה חלל מדין קדושת כהונה : לחם אלהיו · מאכל אלהיו כל מעורה קרויה לחם כמו עבד לחם רב : כי כל איש אשר בו מום לא יקרב · אינו דין שיקרב כמו הקריבהו נא לפחתך : חרוס · שחטמו שקוע בין שתי העינים שכוחל שתי עיניו כאחת : שרוע · שאחת מחיבריו גדולה מחברתה עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה או שוקו ארוכה מחברתה : או גבן · שורי"ניולם בלע"ז שגביני עיניו מערן ארוך ומוכה : או דק · שיש לו בעיניו דוק שקורין טי"לא כמו הנוסה כדוק : או תבלול · דבר המבלבל את העין כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בסירה שהוא עוגל המקיף את השחור שקורין פרוני"לא והחוט הזה פוסק את העוגל ונכנס בשחור והרב תבלול חילין לשון חלזון שהוא דומה לתולעת אותן החוטים וכן כינוהו חכמי ישראל בתומתי הבכור חלזון בחש עינב : גרב וילפת · מיני שחין הם גרב זו החרס שחין היבש מבפנים ומבחוץ : ילפת · היא חוזית המצרי ולמה נקראת ילפת שמלפפת והולכת עד יום המיתה והוא לח מבחוץ ויבש מבפנים ובמקום אחר קורא לגרב שחין הלח מבחוץ ויבש מבפנים שנאמר וגרב ובחרס כשסמך גרב אצל חרס קורא לילפת גרב וכשהוא סמוך אצל ילפת קורא לחרס גרב כך מפורש בבכורות : מרוח אשך · לפי התרגום מרים פחדים שפחדין מרוכסין שבגיס שלו כתותין פחדין כמו בידי פחדין יסורנו : כל איש אשר בו מום · לרבות שאר מומין : מום בו · בעוד מומו בו פסול הא אם עבר מומו כשר : לחם אלהיו · כל מאכל קרוי לחם : מקדשי הקדשים · אלו קדשי הקדשים : ומן הקדשים יאכל · אלו קדשים ואם נאחרו קדשי קדשים קליס לא נאחר הייתי אומר בקדשי הקדשים יאכל מה שמלינו שהותרו לזר שאכל בעל מום בשר המלואים אבל בחזה ושוק של קדשים קליס לא יאכל שלא מצינו זר חולק בהן לכך נאחרו קדשי קליס כך מפורש בזבחים : אך אל הפרכת · להזות שבע הזאות שעל הפרכת ואל המזבח החיצון שביהם הוצרכו ליכתוב ומפורש בתורת כהנים : ולא יחלל את מקדשי · שאם עבד עבודתו מחוללת ליפסל : וידבר משה · המצוה הזאת : אל אהרן ובניו ואל בני ישראל · להזהיר בית דין על הכהנים : ויזרו · לין נזירה אלא פרישה וכן הוא אומר וינזרו מאמרי נזורו אחור יפרשו מן הקדשים בימי טומאתן דבר אחר ויזרו מקדשי בני ישראל אשר הם מקדישים לי : ולא יחללו את שם קדשי · סרס המקרא ודרשוהו · אשר הם מקדישים לי · לדבות קדשי כהנים עצמן : כל איש אשר יקרב · לין קריבה זו אלא מאכילה וכן מצינו שנאמרה אזהרת מאכילת קדשים בטומאה בלשון נגיעה בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל ולמדוה רבותינו מגזרה שוה ומי אפשר לומר שחייב על הנגיעה שהרי כאמר כרת על האכילה בנו את אהרן שתי כריתות זו אכל זו ואם על הנגיעה חייב לא הוצרך לחייבו על האכילה וכן נדרש בתורת כהנים וכי יש נוגע חייב אם כן מה ת"ל יקרב מה שיכשר ליקרב שאין חייבין עליו משום טומאה אלא אם כן קרבו מתיריו וא"ת שלא כריתות בטומאת פיגולים למה כבר נדרשו במסכת שבועות אחת לכלל ואחת לפרט כו' : וטומאתו עליו · וטומאת האדם עליו יכול בשאר הכתוב מדבר וטומאתו של בשר עליו ובטהור שאכל את הטומאה הכתוב מדבר על כרחך מתמעטו אחה למד במי שטומאתו פורחת ממנו הכתוב מדבר וזהו האדם שיש לו טהרה במדבלה : ונכרתה · יכול מגד זה-לגד זה יכרת ממקומו ויתייבש במקום אחר ת"ל אני יי' בכל מקום אני : בכל

אבן עזרא

ולא יחלל זרעו · פירש אלמנה וגרושה בשתר כי את כל אלה לא יקח בגלוי ואחר שהזכיר קדושת הכהנים החל להזכיר המומין : לחם אלהיו · והוא קרבן המזבח ואלה הכהנים הדיוטים על כן אמר כל מי שהוא מזרע אהרן הכהן : חרוס · הפך שרוע והנה חרוס מגזרת חרס : שרוע · מגזרת מהשתרע : או גבן · קרוב מגזרת הריס גבנוני והג"ון שרש והוא שם התאר וכן דק והוא כמשמעו להיות דק קצר קומה : תבלול בעינו · יש אומרי מגזרת ת"ל עשו השחתה ויש אומרים מגזרת בלולה בשמן והתי"ו על שני הפירושי מוסף גם גרב בעין על דעת רבים כן : ילפת · כמעט דבק מגז' וילפות שמשון ויש אומרים עוות מגזרת ויחלד האיש וילפת והי"ד מוסף כיו"ל יגהר : מרוח · שם התאר מגזרת רוח : אשך · הביצה ואחר שפרט אמר כלל כל איש אשר בו מום וטעם מום בו כמו אביו ואמו קלל : לחם אלהיו · לחם הפנים והאשם והחטאת שהם קדשי הקדשים כנגד השלמים כי גם השלמים קדש : ומן הקדשים · המעשר והבכור : אך אל הפרכת לא יבא · להזותו פהן גדול גם אל המזבח לא יקרב · ומעם אל כל בני ישראל שלא יזבח להם שלמים בעלי מום לולי הקבלה ובעבור שהזכיר כי בעל מום ואכל קדש הזהיר שיהיה האוכל טהור : ויזרו · כמו והזרתם והוא מבכין בפעל והטעם ירחקו ויבדלו מגזרת נזיר : ולא יחללו · מוסכת עצמו ואחר עמו וכן הוא ולא יחללו את שם קדשי יחללו אשר הם מקדישי לי · וטעם אני יי' קדוש וטע' מלפני אני יי · כי אחר שיכרת מלפני השם לא יעמד כאשר פירשתי בסוד השם :

מ"ע ספורנו

איש אשר בו מום · וסמ הפוסים אשר בעולה מחסרון בחסר מן בכם הפנייר : שבר רגל · וכם פוסים קוריס מבכות פחוץ לגוף : מונבן · וכם פוסים כמים מפקדה בלחות הגוף והפסדם : ויזרו מקדשי בני ישראל · שלא יאכלו שלגול מפלתם יהיו קדשי הפם כחולין אולם בעניין מבולה לתלמיד אינו מבולה לרב (מכות פ"ו הן הגולי') ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי · ולא יחללו את שם אותן הקדש שיש מלאל מקדישין לי שקרלו עליו שם קדש : כי

אמרי נועם

כאן אתה ותף על גב דמוסי' פוסת' בני אחרים לפמוניהו אתחלל ומומר הוא : לא יסת' לבלה יסת' אבל לא לא נהדיס שאין חרס מסמת על חבר מן אחי אבל מסמת על עבים בשעור מחלין : לאחו ולאביו אם אביו אמו ואמו בני קיימת אף כל בני קיימת לאמוסי כפלים כי אם לקרובים בני קיימת לאחיו מאביו דקא בת' דופיה דבנו ונתן הרמוין לירושה אף אחיו הרמוין לירושה : בנבולים יקח בני ת' יו"ד יתרה אלמד שהיה בתולה עד י"ג שנים והוא בבגר אחרו ז"ל בן י"ח לאותה והוא בגיספריה"ם והו שאחר הכתוב והוא כתתן בנו' וסני מילי דאי הנין לאותה דאי הוא מגל אבל מקום כן י"ג דאי לאוסם ו"מן מקרא בדברי הימים לאוסם י"ג שכתוב בני אם ביפרן אם לבני' שכן הקדושתו בכל מקום רמז הוא : אם אם נאחרה אלמנה לבהן גדול אפתי שתפלת כהן גדול נשמעת לפי שהוא בתלמוד הסם וכשהיה רופא אשה נאה אתה היה אתפלל אל נבלה שהוא את זה לא היה אם אברה מיסראל כי הוא הקבוץ ולא יסת' נזיר שסכנן אין פכים קרבן אל סופתו ואל יסת' נזיר אמרים אין חכמים אומרים ישמע נזיר שקדושתו קדושת אמה ואל יסת' כהן שקדושתו קדושת מלוה ויקדשתו כי את לחם אלהיך וגו' וקדשתו ב' בשמורת חד תחלת פסוק ואחר סוף פסוק · בגבל את הדר ויקדשתו לפי שהחכמים דרשו ויקדשתו לאותה בתורה ולבדק לשון לבן וקדשתו דכתיב כיה בתחלת פסוק ויקדשתו דכתיב בתחלת פסוק בסוף פסוק כדכתיב לקדושים אשר בארץ המה בלוי' לאחר קבורתו נגרת קדושתו כי בהיותו בן בקדושתו לא יטמא ונם גדולת ת"ם בסוף הקריאה דגדול שבכלן גולל לבן ויקדשתו דכתיב כיה בפסוק בסוף : בל

חזקוני

ולא יחלל זרעו · ליקח לאותן הפסולות לא בכתר : אם מורעך לזרעותם · מכלן ת"ר אלמנה עוריה קטן פסול לעבודה אבי' אם ואליאפי מבודה וכתרה מעיבי' שתי מערות אבל אין לאיש שכהני' מניפין לאוכל לעבוד עד שיגיע בן כ' שנה : אשר שיהיה בו מום · אשר שהכהני' קדושת הכהני' הזכיר המומין לעבוד בהם : כי כל איש וגו' · נתינת שם הוא וכן פירושו דכל כל איש אשר בו מום אין נגש' בלה שיקריב : אשר בו מום · אפי' בגוד בעל מום שפתי אמו : חרוס · ל' חרס ושבירה · שרוע · מל' מהשתרע : גבן ל' הריס גבנוניים אים שב ואריך וכבד לעבוד עבודת הקר' : או דק · קצר קומה : שבלול ל' השתפה כמו שבל עמו : תרוס · ל' מעיבה כמו ויתרמו מל הפיקן : מקדשי הקדשים ומן הקדשים אם כאמר מקדשי הקדשים למה לא' ומן הקדשים שלא אם כאמר מקדשי' ולא כאמר ומן הקדשים הייתי אומר קדשי קדשי' שהוצרו לזר אבל מקדשים קלים לא יאכל לכך כ' ומן הקדשים יאכל ואילו כ' ומן הקדשי' ולא נאמר מקדשי הקדשי' הייתי אומר אם הקדשים יאכל אבל מקדשי הקדשי' לא יאכל לכך ל"ל מקדשי הקדשים ול"ל ומן הקדשים · אך אל הפרכת ואל המזבח · אינו כאמר אל הפרכת ולא כל' ואל המזבח הייתי אומר אל הפרכת שהו בפנים יהא מסול ואל המזבח שאינו בפנים לא יהא מסול לכך כאמר ואל המזבח ואינו כאמר אל הפרכת הייתי אומר ואל המזבח שהו לעבודה יהא מסול לכך ל"ל אל הפרכת שאינה כשרה לעבודה לא יהא מסול לכך ל"ל אל הפרכת ואל המזבח : כי אני יי' מקדשם · הפרכת והמזבח ולין בעל מום רחוי לבא אליה : ואל כל בני ישראל · שלא יסרו קרבנותיהם לבטלי מומין : ולא יחללו את שם קדשי · שהרי הקרבן אינו בא אלא לכבודו ולקדוש שמי והקריבו אינו בטהרה אינו מקדש אלא מפלל : אשר הם מקדשים ונא יחללו · אקרוייהו קלי ולא יחללו את אשר הם מקריבים ואשר הם מקדישים לי : והוא

רלבנ

מיעה מירחתו מעבור על דבר הטם יתעלה כמו שכתפרסם מעבין מנגיה מישראל ומוריה אלא מזיאת בעבוה לא יפפייבו בה אם לא היו שם מאכלי האמונה מה מירחו ואת הקדוש והוא מבאיר בעיד בני ישראל והוא שבואר שאתה בתיך בני ישראל הוא מעיר על הקבוץ ר"ל על הקהל והוא מבאיר מעבד הורלת הלשון ולזה לא יאמרו בתיך בני ישראל הוא מעיר לבמיה על זה אם לא היו שם מעבדה מישראל כי הוא הקבוץ הרלשון ורלוי מבלבל שזה הדין יהיה כשתהיה כונת המבריה על זה לבפניר אותו על מצות הטם יתעלה כדי שיתרוך בו ולזה סמך זה לאמר שאתר ולא מעבלו את שם קדשי ואותם אם לא כיון אלל הטם יתעלה כבר יותר לו לעבור על מצות הטורה להגיל עבמו מהמיעה אלא אם היתה העבדה הזאת ע"ז או נגלי עדיות לו שמיכות דמים כמו שהתבאר בדברים הכוללים · אני יי' מקדשכם · ר"ל שהטם יתעלה מקדש ישראל ומבדיל אותם לעבודתו בזולת התורה הכללה ולזה ראוי שנאמר בכל הבנים שאתה שלא יקלו אנשי התורה לעבור עליה כי זה אולי יהיה סבה שתסור ואת התורה מיד' בעולם וזה מבואר אחר עם מה שקדם מהדברים · המוציא אתכם מארץ מצרים · ר"ל שאני הבטחתי בזה האותן הכפלה להגיה אתכם מארץ מצרים עם רבוי הנפלאות והמופתים כדי שתוכנו לקבול התור' באותן שאני נכם לאלהים כי בזה תגיע לכם הכללה האמונה עם שבזה האותן תדבק בכם הבטחתי ותשמרו מהרבה מהרעות הנבאות לבא עליכם ולזה ראוי לכם שלא אתבדו ואת המצוה הבפלאה אשר נתתי לכם אשר בה תהיה לכם אלהים ולמהיות התורה:

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אלה מועדי יי' אשר תקראו אותם מקראי קדש · ראוי שתודע שהמועדים המיוחסי' היותם מקראי קדש לקריאתנו הם שאר המועדים ואלה הטבע כי הטבע הוא מקרא קדש מבל מצותו ואין לנו התפלה בהיותו נקרא ביום שהוא בו · ואולם שאר המועדי' הם אלוים בעבור הטבה והקדש אשר מגיעם מסור לנ"ל כמו שבארנו בפרשת נח אל אברהם ולזה אמר אלה מועדי יי' אשר תקראו אותם מקראי קדש · אלה מועדי יי' אשר תקראו אותם במועדם · לעולם מזה שמה שנקרא הטם הוא קיים אין שיהיה · ר"ל מה שיקראו ל"ד הגדול כי הדבר מסור לטם ואף על פי שם מו בקריאתם אין לנו הטם בזה וכבר בארנו בפרשת נח אל פרשה אין קיים ואת הקריאה ושמיים בלעגשות מרלייב ולזה אמר שיקרה בזה השעות אלה ירלה הירא בזמנו אם בטבע הרים מוגעים מרלייב

פירש

בעל הטורים

לחם אלהיו הפסוק מתחיל בל מתמיים בל' · רמז לבמים מתחין בחרס : אך אל הפרכת לא יבא · אך מיעוטא הוא שם שלפעמים יבא · והוא בלמר אין הכהנים הנכנסין לריש · אם אין מהורין הנכנסין מתחין · אם אין מתחין בהנכנסין בעלי מומין · תוסב

מ"ע ספורנו

אים מומ' · וסמ הפוסים אשר בעולה מחסרון בחסר מן בכם הפנייר : שבר רגל · וכם פוסים קוריס מבכות מחוץ לגוף : מונבן · וכם פוסים כמים מפקדה בלחות הגוף והפסדם : ויזרו מקדשי בני ישראל · שלא יאכלו שלגול מפלתם יהיו קדשי הפם כחולין אולם בעניין מבולה לתלמיד אינו מבולה לרב (מכות פ"ו הן הגולי') ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי · ולא יחללו את שם אותן הקדש שיש מלאל מקדישין לי שקרלו עליו שם קדש : כי

אמרי נועם

כאן אתה ותף על גב דמוסי' פוסת' בני אחרים לפמוניהו אתחלל ומומר הוא : לא יסת' לבלה יסת' אבל לא לא נהדיס שאין חרס מסמת על חבר מן אחי אבל מסמת על עבים בשעור מחלין : לאחו ולאביו אם אביו אמו ואמו בני קיימת אף כל בני קיימת לאמוסי כפלים כי אם לקרובים בני קיימת לאחיו מאביו דקא בת' דופיה דבנו ונתן הרמוין לירושה אף אחיו הרמוין לירושה : בנבולים יקח בני ת' יו"ד יתרה אלמד שהיה בתולה עד י"ג שנים והוא בבגר אחרו ז"ל בן י"ח לאותה והוא בגיספריה"ם והו שאחר הכתוב והוא כתתן בנו' וסני מילי דאי הנין לאותה דאי הוא מגל אבל מקום כן י"ג דאי לאוסם ו"מן מקרא בדברי הימים לאוסם י"ג שכתוב בני אם ביפרן אם לבני' שכן הקדושתו בכל מקום רמז הוא : אם אם נאחרה אלמנה לבהן גדול אפתי שתפלת כהן גדול נשמעת לפי שהוא בתלמוד הסם וכשהיה רופא אשה נאה אתה היה אתפלל אל נבלה שהוא את זה לא היה אם אברה מיסראל כי הוא הקבוץ ולא יסת' נזיר שסכנן אין פכים קרבן אל סופתו ואל יסת' נזיר אמרים אין חכמים אומרים ישמע נזיר שקדושתו קדושת אמה ואל יסת' כהן שקדושתו קדושת מלוה ויקדשתו כי את לחם אלהיך וגו' וקדשתו ב' בשמורת חד תחלת פסוק ואחר סוף פסוק · בגבל את הדר ויקדשתו לפי שהחכמים דרשו ויקדשתו לאותה בתורה ולבדק לשון לבן וקדשתו דכתיב כיה בתחלת פסוק ויקדשתו דכתיב בתחלת פסוק בסוף פסוק כדכתיב לקדושים אשר בארץ המה בלוי' לאחר קבורתו נגרת קדושתו כי בהיותו בן בקדושתו לא יטמא ונם גדולת ת"ם בסוף הקריאה דגדול שבכלן גולל לבן ויקדשתו דכתיב כיה בפסוק בסוף : בל

בכל טומאת נפש • במי שנטמא במת: בכל ארץ אשר יטמא לו בשיעור הראוי לטמא בבעלמה: לו בחלקו • במת אשר יטמא לו בשיעורו לטומאה וזהו כזית: לכל טומאתו • לרבות נוגע בזב וזבה נדה ויולדת: נפש אשר תגע בו • באחד מן הטומאים הללו: ואחר יאכל מן הקדשים • כלומר ביבמות בתרומה שמותר לאכלה בהערב השמש מן הקדשים ולא כל הקדשים: נבלה וטרפה לא יאכל לטומאה בה לענין הטומאה הזכיר כאן שאם אכל נבלת עוף טהור שאין לה טומאה מגע ומשא אלא טומאת אכילה בבית הבליעה אסור לאכול בקדשים ולריך לומר וטרפה מי שיש במינו טרף ולא נבלת עוף טמא שאין במינו טרפה: ושמרו את משמרתי • מלאכול תרומה בטומאת הגוף: ומתו בו • למדנו שהיא מיתה בידי שמים: לא יאכל קדש • בתרומה הכתוב מדבר שכל הענין דבר בה: תושב כהן ושכיר תושבו של כהן ושכירו לפיכך תושב זה נקוד פת״ח לפי שהוא דבוק ואיזהו תושב זה גרע שהוא קנוי לו עד היובל ואיזהו שכיר זה קנוי קנין שני שיולא בשש בא הכתוב ולמדך כאן שאין גופו קנוי לאדוניו לאכול בתרומתו: וכהן כי יקנה נפש • עבד כנעני שקנוי לגופו: וילד ביתו • אלו בני הספחות ואשת כהן אוכלת בתרומה מן המקרא הזה שאף היא קנין כספו ועוד למד ממקרא אחר כל טהור בביתך ונאמר בספרי: לאיש זר • לגוי וישראל: אלמנה וגרושה • מן האיש הזר: וזרע אין לה • ממנו: ושבה • הא אם יש לה זרע ממנו אסורה בתרומה כל זמן שהזרע קיים: וכל זר לא יאכל בו • לא בא אלא להוציא את הלוקח שמות בתרומה • זרות אמרתי לך ולא מגיות: כי יאכל קדש • תרומה: ונתן לכהן את הקדש • דבר הראוי להיות קדש שאינו פורע לו מעות אלא פירות של חולין והן נעשין תרומה: ולא יחללו וגומר • להאכילם לזרים: והשיאו אותם • עון אשמה ואם יאכלו אותם • לזרים ישיאו אותם עון אשמה: ויקבר אותו בניו הוא קבר את עצמו כך נדרש בספרי: נדריה הרי עלי: נדבותם • הרי זו לרצונכם • הביאו דבר הראוי לרצות אתכם לפני שיהא להם לרצון אפיי״מנגו בלע״ז ואיזהו הראוי לרצון תמים זכר: בבקר בכבשים ובעזים • אבל בעולת העוף אין צריך תמות וזכרות ואינו נפסל במום אלא בחסרון אבר: לפלא

ושבה ב׳ בטעמ׳ ח״ל׳ לאחגנה וחלב ביא שבה •

המשיחו ג׳ חס׳ יוד קמ״

אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ
אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר
יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל־טֻמְאַת נָפֶשׁ אוֹ אִישׁ
אֲשֶׁר־תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע:
אוֹ־אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל־שֶׁרֶץ אֲשֶׁר
יִטְמָא־לוֹ אוֹ בְאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא־לוֹ
לְכֹל טֻמְאָתוֹ: נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע־
בּוֹ וְטָמְאָה עַד־הָעָרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן־
הַקֳּדָשִׁים כִּי אִם־רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם:
וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן־
הַקֳּדָשִׁים כִּי לַחְמוֹ הוּא: נְבֵלָה
וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה־בָהּ אֲנִי
יְהוָה: וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־
יִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ
אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: וְכָל־זָר לֹא־
יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־
יֹאכַל קֹדֶשׁ: וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן
כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם
יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא
תֹאכֵל: וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה
וְגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית
אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל
וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ: וְאִישׁ כִּי־
יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁתּוֹ
עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ: וְלֹא
יְחַלְּלוּ אֶת־קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
אֲשֶׁר־יָרִימוּ לַיהוָה: וְהִשִּׂיאוּ אוֹתָם
עֲוֹן אַשְׁמָה בְּאָכְלָם אֶת־קָדְשֵׁיהֶם
כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־
נִדְרֵיהֶם וּלְכָל־נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ
לַיהוָה לְעֹלָה: לִרְצֹנְכֶם תָּמִים זָכָר
בַּבָּקָר בַּכְּשָׂבִים וּבָעִזִּים: כֹּל
אֲשֶׁר־בּוֹ מוּם לֹא תַקְרִיבוּ כִּי־לֹא
לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם: וְאִישׁ
כִּי־יַקְרִיב זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה
לִפְלֹא

ר״פ בתור׳ כול מל׳
ד׳ רבק ומ׳ ובמקום
ג ר פ
ד׳ חס׳ לת
ו״ז ר״פ
כ׳ ס״פ
ג׳ וחס׳
ל׳
ל׳
ב׳ חד ר״פ וחד ס״פ
ל׳
ג׳
ו״ז ר״ת
ל׳ ר״ת
ל׳ בסע׳ מ׳ לרע דסמיר׳
ח״ר״פ בספ׳
ל׳ כל ישראל חל הצור׳
ל׳
ד׳
ל׳ ר״ת
ל׳ בתו׳
ד׳ חס׳
ל׳ ומעט׳
ר״ע ר״פ ספ׳
ו׳ בתורה

גֵּר גֵּר מִזֶּרַע דְּאַהֲרֹן וְהוּא סָגִיר
אוֹ דָּאִיב בְּקוֹדְשֵׁיהוֹן לָא יֵיכוֹל עַד דִּי
יִדְכֵּי וּדְיִקְרַב בְּכָל־טֻמְאָא נַפְשָׁא אוֹ
גֵּבַר דִּי־תִפּוּק מִינֵיהּ שִׁכְבַת־זַרְעָא:
אוֹ־גֵּבַר דִּי־יִקְרַב בְּכָל־רִיחֲשָׁא דִּי
יִסְתָּאַב־לֵיהּ אוֹ בְאֱנָשָׁא דִּי יִסְתָּאַב־
לֵיהּ לְכָל סְאוּבְתֵּיהּ: אֱנַשׁ דִּי־יִקְרַב־
בֵּיהּ וִיהֵי מְסָאַב עַד־רַמְשָׁא וְלָא יֵיכוֹל
מִן־קוֹדְשַׁיָּא אֶלָּהֵן אַסְחֵי בְשַׂרֵיהּ בְּמַיָּא:
וּבְמֵיעַל שִׁמְשָׁא וִידְכֵּי וּבָתַר־כֵּן יֵיכוֹל
מִן־קוֹדְשַׁיָּא אֲרֵי לַחְמֵיהּ הוּא: נְבִילָא
וּתְבִירָא לָא יֵכוֹל לְאִסְתָּאֲבָא בָהּ אֲנָא
יְיָ: וְיִטְּרוּן יַת־מַטְּרַת מִימְרִי וְלָא־
יִקְבְּלוּן עֲלוֹהִי חוֹבָא וִימוּתוּן בֵּיהּ אֲרֵי
יַחְלוּנֵיהּ אֲנָא יְיָ מְקַדְּשֵׁיהוֹן: וְכָל־
חִלּוּנֵי לָא־יֵיכוֹל קוֹדְשָׁא תּוֹתָבָא
דְּכַהֲנָא וַאֲגִירָא לָא־יֵיכוֹל קוֹדְשָׁא:
וְכַהֲנָא אֲרֵי־יִקְנֵי נַפְשׁ קִנְיָן כַּסְפֵּיהּ
הוּא יֵיכוֹל בֵּיהּ וִילִידֵי בֵיתֵיהּ אִינּוּן
יֵיכְלוּן בְּלַחְמֵיהּ: וּבַת־כַּהֲנָא אֲרֵי
תְהֵי לְגֵבַר חִלּוּנֵי דְּהִיא בְּאַפְרַשׁוּת
קוֹדְשַׁיָּא לָא תֵיכוֹל: וּבַת־כַּהֲנָא אֲרֵי
תְהֵי אַרְמְלָא וּמִתְרַבְּיָא וּבַר לֵית לָהּ
וּתְהוּב לְבֵית אֲבוּהָא כְּרַבְיוּתָהָא
מִלַּחְמָא דַּאֲבוּהָא תֵּיכוֹל וְכָל־חִלּוּנֵי
לָא־יֵיכוֹל בֵּיהּ: וּגְבַר אֲרֵי־יֵיכוֹל
קוֹדְשָׁא בְּשֻׁלְנָא וְיוֹסַף חוֹמְשֵׁיהּ עֲלוֹהִי
וְיִתֵּן לְכַהֲנָא יַת־קוֹדְשָׁא: וְלָא יְחַלּוּן
יַת־קוֹדְשַׁיָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת דִּי־
יַפְרְשׁוּן קֳדָם יְיָ: וִיקַבְּלוּן עֲלֵיהוֹן
עָוֵין וְחוֹבִין בְּמֵיכְלֵהוֹן בְּסוֹאֲבָא יַת־
קוֹדְשֵׁיהוֹן אֲרֵי אֲנָא יְיָ מְקַדְּשֵׁיהוֹן:
וּמַלֵּיל יְיָ עִם־מֹשֶׁה לְמֵימָר: מַלֵּיל עִם־
אַהֲרֹן וְעִם־בְּנוֹהִי וְעִם כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתֵימַר לְהוֹן גֻּבַר גֻּבַר מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּמִן־גִּיּוֹרַיָּא בְּיִשְׂרָאֵל דִּי יַקְרִיב
קוּרְבָּנֵיהּ לְכָל־נִדְרֵיהוֹן וּלְכָל־
נִדְבָתְהוֹן דִּי־יַקְרְבוּן קֳדָם יְיָ לְעָלָתָא:
לְרַעֲוָא לְכُון שְׁלִים דְּכוּרָא בְּתוֹרָא
בְּאִמְּרַיָּא וּבְעִזָּיָא: כֹּל דִּי־בֵיהּ מוּמָא
לָא תְקָרְבוּן אֲרֵי־לָא לְרַעֲוָא יְהֵי לְכُון:
וּגְבַר אֲרֵי־יַקְרֵיב נִכְסַת־קוּדְשָׁיָא
קֳדָם יְיָ לְפַרְשָׁא

עד אשר יטהר • ימי טהרתו: אשר יטמא לו • בשבילו כמו אמרי לי אחי הוא כל אלה המזכירים יטמאו עד הערב: ובא השמש וטהר • ידוע כי וטהר שב אל הטמא כמו וכפר עליה הכהן וטהרה כי אין בפסוק זכר יום רק חז״ל העתיקו אפילו שיבא השמש לא יאכל עד סור האור ושמו זה הפסוק לאשמכתא כאשר פירשתי בפסוק לעשן נכרי על כן אמרו טהר יומא: כי לחמו • מהכלו וכבר פירשתיו וריקי מוח יפרשו הפס׳ שהוא בספר יחזקאל והוא כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים כל מה שבבלוהו וטרפוהו עופות או בהמות וזה הבל כי הנה בתורה כתוב כל נבלה וטרפה לא יאכל והטעם שהם יאכל לא ישמש: ושמרו את משמרתי • רמז למקדש על כן ולא ישאו עליו חטא ומתו בו: וכל זר • שאינו מזרע אהרן: הם יאכלו בלחמו • זכרי ונקבות: בתרומת הקדשים השוק והחזה: מלחם אביה תאכל • כמו בראשונה: וכל זר לא יאכל בו • על כן אם יש לה ובעבורו לא תאכל היא: ונתן לכהן את הקדש • טעמו לכהן מות יהיה מלת ונתן לכהן מוסכת עלמה ואחרת עמו וכן פירשו ויסף חמישיתו עליו ונתן לכהן ונתן את הקדש ולפי דעתי שאין צורך בעבור מלת עליו. והשיאו אותם • פעל יוצא לשנים פעולי׳ והטעם שיזהירום ויורוס על שלא יסגו ואחרי שהזכיר קדשי בני ישראל הזהיר שלא יביאו הקדשים מבעלי המומין: וטעם ומן הגר כי משפט אחד לגולר ולמתגלה ליסראל ולגר כי כן כתוב ואחרים הפרישו בין גדר ובין נדבה וכל גדר נדבה ואין כל נדבה נדר: וכל קרבן שיעלה כלו על המזבח ראוי להיותו בלא מום: לפלא

מסרה

איש י״ר״פ בתורה וב׳באיוב וסי׳ נמס׳ ברי׳ איוב • טמא ד׳וסי׳ והנגע בכל טמא נפש • כי איש טמא שפתים ב׳ בו אם יגע טמא נפש בכל׳ באר״ר רפין נמס׳ בסר׳ תזריע • רחיצת בשרו ד׳חס׳ את נמס׳ בסר׳ מצורע • ובא י״ר״פ נמס׳ בישעיה סימ׳נ״ט גבי פסו׳ ובא לציון גואל • בלחמו ג׳וסי׳ הם יאכלו בלחמו • קדמו נידד • נשחיתה עין • המשיחו ב׳חסר י״וד קדמא וסימן ויסף חמישיתו עליו • כי יגאל ממעשרו • והד המשתו והמשתו יסף חמישיו והשיאו ב׳ סי׳ והשיאו אותם עון אשמה • והשיאו אתו כל ישראל באכלם ב׳ וסי׳ באכלם את הקדשים באכלם מעבור הארץ • מי יי מקדשם׳ וסי׳ אך אל הברכה לא יבא • ושמרו את משמרתי • והשיאו אתם עון ונם את שבתתי נתתי • לרצונכם ד׳וחס׳ וסי׳ נמסר בסדר קדשים

רלבג

הירם ולפי שכבר אמר אשר תקדשו אותם נמועדם והקריאה הזאת היא • באמצעות הראיי׳ למדנו שהראוין הירם יאמר להם נלכם נ״ל להעיד שכבר ראוהו אפילו בשבת כדי שיקדשו האדם בומנו כי הפורה נתה שיקדשו בומנם ולפי שזה הסכון יהיה בקבלת עדות ובדריסה ובשקירה אם דבריהם אמיתיים לפי מה שאבאר אם מצד הסכמת העדים קנתם לקנות אם מצד הסכמת מה שיראה מהבטת הכוכבי׳ נאה שהשיגו וכמו אלו הסמולות לא יורגש הטעותם כי אם ביום הנה לא תהיה זאת הקריאה כי אם ביום קודש עובר יום האדם כי לא יתכן שיקדשוהו אחרי שנרו וזה מבואר בכפשו ולאחת הסכנה אר״ז שאף על פי שראהו ב״ד וכל ישראל כלו שלשים ולא הכפיקו לומר מקודש ביום השלשים על שמשכה

הזקוני

והוא נרוע אז וכ׳ לא זו אף זו קאמר כאן שאם מצאוהו מצורע ולא מנעוהו אלא לפי׳ זה אסור ולא מנעוהו אלא לפי׳ זה אסור ולא מנעוהו אלא לפי׳ בעל קרי שטמאת מת אם שטמאת ז׳ אלא לפי׳ בעל קרי שלא שטמאה מנעו אלא אסור עד אחר שיהר מה שהרה האמור׳ למען ביאת שמש אף כאן ביא׳ שמש: אחר יעשו׳ לו׳ כשבילו בשביל הארץ כמו הנה נתפכחה לו על העון אחר אכרן לו ואחרן מתקיימת׳ לו׳ כי אם רקן בשרו במים יכו׳ יהא מרקין אחר אחר ת״ל ובא השמש ושהו׳ מה כיא׳ שמשו כולו כאחת׳ אף כאן כולו כאחת׳ ובא השמש וטהר ואחר יאכל • ביאת שמשו שעכבתו מלאכול בתרומה ואין ראיית נופו מעכבתו מלאכול בתרומה: ואחר יאכל׳ מן הקדשים • בתרומה הכתוב מדבר ואם באמרה אחרה בתרומה לאחר בא׳ בקדשי׳ ואם בא׳ בקדשי׳ לאחר בא׳ בתרומה שלא לפי שיש בתרומה שאסור׳ לזר אסור׳ לזר

ים בקדשים שמיכין עליהם משום פגול כותר ושם׳ מש״כ בתרומה ולכך צריך לומר אחרה בקדשים וצריך לומר אחרה בקדשים: נבלה וטרפה: נבלת עוף שהו׳ נבלת עוף טהור׳ ונבר בשר׳ בקדשים שיש׳ ם׳ ן למשיגתו הכת׳ ב׳ מדבר לפי שהיתר אכלם דומי׳ דנבלה וכנון מליקה הזכיר הכתו׳ שלם נבלת עוף טהור׳ ונבר בשר׳ נבלת עוף טמא טרפה כדנכתב׳ ן ונבר בשר׳ בשדה טרפה לא תאכלו בפר׳ נה״ה הרקאר יכן אמר יקוקאל כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים: תוש׳ כהן ושכר יאמר תוש׳ ולא יאמר שכי׳ ואני אומר ומה תוש׳ שקנינו קנין עולם׳ אינו אוכל שכיר שקנינו קנין שנים לא כ״ש אינו אוכל אלא ר״ב הייתי אומר תוש׳ זה קנוי קנין עולם יהא אוכל בא שכיר ולמד על תוש׳ שאם״ם שהו׳ קנוי קנין עולם׳ זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין שנים אבל אינו אוכל: אלמנה וגרושה: אלמנה לכהן גדול מאחר שנכנסו׳ לפסול לה בתרומת הקדשים לא תאכל: כי תהיה אלמנה וגרושה: אלו אינו מישראל: אלמנה וגרוש׳ ר׳ יאמר גרושה ולא יאמר אלמנה ואני אומר ומה גרושה שאסורה לכהן הדיוט אינה מזרע אלמנה שמ׳ אלמנה אינה בין לה זרע תמוזר אבל אלמנה אינה בין לה זרע תמוזר ת״ל גרושה וזרע אין לה לה זרע בין אין לה זרע תמוזר ת״ל אלמנה ולא גרושה אלמנה שאין לה זרע תמוזר אבל גרושה בין יש לה זרע בין אין לה זרע תמוזר אלמנה אינה בין לה זרע תמוזר אלמנה שאין לה זרע בין אין לה זרע אלמנה להמשיר אליה גרושה להקל אליה: ושבה אל בית אביה • פרש לגזירת יבם: כנעוריה • פרש לשעורים: ויסף חמישתו עליו שיה׳ קוה ומשיחתו ממשה: ונתן לכהן את הקדש • יתן לכהן את הקודש עם אלמנה להמשיר אליה גרושה להקל אליה: ושבה אל בית אביה • פרש לגזירת יבם: כנעוריה • פרש לשעורים יבם: ויסף חמישתו עליו שיאכלו אותו: לא יחללו אותו • את הקדש להאכילו לזרים ישיאו אותו עון אשמה • שלכן היה לו ליתנה לאיש זה כהן שירצו: מקדשם • הקדש: והשיאו אותם עון אשמה • אותם שמקללים את הקדש להאכילו לזרים ישיאו אותו עון אשמה • לזרים: אני יי מקדשם • אני יי שמקדשם אם לא אמר אלא אני יי מקדשם אם לא אמר אלא אני יי מקדשם אם לא אמר אלא אני יי מ

לפלא נדר · לפרש: עורת · סס התמ' לעין וי"ל כי שבור ביד וחרוץ ברגל וחרוץ מגזרת כן משפטיך אתה חרצת כמו גזור: יבלת · כמו תבלול וכללו של דבר מאהבו נסמוך על הקבלה ולא נשען על דעתנו החסרה: לא תקריבו אלה ליי' · לפלא נדר ולא יקח מאלה האמורים: ערוע · הראשון · וקלוט הפכו והוא מגזר עיר מקלט:

ומעוך · מגזרת מעכו שדיהן: וכתות · מגזר' וחכות אותו טחון ושניה בביצים: ונתוק · מגזרת כאשר ינתק פתיל הנעורת: ובארנכם לא תעשו · לשנות מעשה הסס: ומיד בן נכר · שלא יחשו בלבו הואיל והוא קרבן בן נכר לא אחוש להקריבו: משחתם · המ"ס נוסף והתי"ו שרש מגזרת השחתה ומס להיות להס משחת' שרש והתי"ו נוסף: ירצו · הבנין נפעל ואת שהזכיר לא ירצו הזכי כל קרבן שיקרב קודם יום השמיני גם הוא לא ירצה: שור או כשב או עז · נקראים על סס סופס כמו ובגדי ערומים תפשיט יומת המת כי יפול הנופל לא הטע' זכר המין · וטעם ומיום השמיני כמו הגמול עד המרובע: והלאה · אחרי והעד חן יהונתן: ושור או שה · פירשתיו והתנו על זכר ונקבה · וטעם וכי תזבחו זבח תודה שיאכל ביום אחד בעבו' שהזכיר ושור או שה שלא ישחט ביום אחד והוסיף על הפרשה הכתובה בלו את אהרן מלת לרצונכם · וטע' אני יי' להיות התודה שלימה: ושמרתם מצותי · בלב: ועשית' אותם אני יי' · שאחקור מה שיש בלב ואראה כל העשוי · וטעם לא תחללו את שם קדשי עם בני אהרן ידבר כי הפרש' דבקה והם המצווים שלא ישחטו להם או לישראל אם וכן ביום אחד גם יתכן שמלות וכי תזבחו זבח תוד' לכהנים והעד שהחל בפרש' אחרי כן דבר אל בני ישראל ועד שני ונקדשתי בתוך בני ישראל: המוציא אתכם · וכשוף אני יי' שהוא הדבור הראשון והוא עיקר כל המצות · ואחר שהזכיר קדשי בני ישראל הזכיר הימים שיקריבו בהם העולות והחל מהשבת · ועתה אלה הם מועדי בעבור היות שבתות רבות בשנה: וכל

לפרשא־נדרא · לפרש: עורת · סס התמ' לעין וי"ל כי שבור ביד וחרוץ ברגל וחרוץ מגזרת כן משפטיך אתה חרצת כמו גזור: יבלת · כמו תבלול וכללו של דבר מאהבו נסמוך על הקבלה ולא נשען על דעתנו החסרה: לא תקריבו אלה ליי' · לפלא נדר ולא יקח מאלה האמורים: ערוע · הראשון · וקלוט הפכו והוא מגזר עיר מקלט:

ומעוך · מגזרת מעכו שדיהן: וכתות · מגזר' וחכות אותו טחון ושניה בביצים: ונתוק · מגזרת כאשר ינתק פתיל הנעורת: ובארנכם לא תעשו · לשנות מעשה הסס: ומיד בן נכר · שלא יחשו בלבו הואיל והוא קרבן בן נכר לא אחוש להקריבו: משחתם · המ"ס נוסף והתי"ו שרש מגזרת השחתה ומס להיות להס משחת' שרש והתי"ו נוסף: ירצו · הבנין נפעל ואת שהזכיר לא ירצו הזכי כל קרבן שיקרב קודם יום השמיני גם הוא לא ירצה: שור או כשב או עז · נקראים על סס סופס כמו ובגדי ערומים תפשיט יומת המת כי יפול הנופל לא הטע' זכר המין · וטעם ומיום השמיני כמו הגמול עד המרובע: והלאה · אחרי והעד חן יהונתן: ושור או שה · פירשתיו והתנו על זכר ונקבה · וטעם וכי תזבחו זבח תודה שיאכל ביום אחד בעבו' שהזכיר ושור או שה שלא ישחט ביום אחד והוסיף על הפרשה הכתובה בלו את אהרן מלת לרצונכם · וטע' אני יי' להיות התודה שלימה: ושמרתם מצותי · בלב: ועשית' אותם אני יי' · שאחקור מה שיש בלב ואראה כל העשוי · וטעם לא תחללו את שם קדשי עם בני אהרן ידבר כי הפרש' דבקה והם המצווים שלא ישחטו להם או לישראל אם וכן ביום אחד גם יתכן שמלות וכי תזבחו זבח תוד' לכהנים והעד שהחל בפרש' אחרי כן דבר אל בני ישראל ועד שני ונקדשתי בתוך בני ישראל: המוציא אתכם · וכשוף אני יי' שהוא הדבור הראשון והוא עיקר כל המצות · ואחר שהזכיר קדשי בני ישראל הזכיר הימים שיקריבו בהם העולות והחל מהשבת · ועתה אלה הם מועדי בעבור

לפרשא־נדרא או לנדבתא בתורי
או בענא שלים יהי לרעוא כל־מומא
לא יהי־ביה: עויר או תביר או־פסיק
או־יבלן או גרבן או חזזן לא־תקרבון
אילין קדם יי וקורבנא לא־תתנון
מנהון על־מדבחא קדם יי: ותור
ואימר יתיר וחסיר נדבתא תעביד
יתיה ולנדרא לא יהי־לרעוא:
ודימרים ודרסים ודישלף ודיגזיר
לא תקרבון קדם יי ובארעכון לא
תעבדון: ומן בר־עממיא לא תקרבון
ית־קורבן אלהכון מכל־אילין ארי
חבולהון בהון מומא בהון לא לרעוא
יהון לכון: ומליל יי עם־משה למימר:
תור או־אימר או־עזא ארי יתיליד
ויהי שבעא יומין בתר אמיה ומיומא
תמינאה ולהלא יתרעי לקרבא
קורבנא קדם יי: ותורתא או־שיתא
לה ולברה לא־תכסון ביומא חד:
וארי־תיכסון נכסת־תודתא קדם יי
לרעוא־לכון תכסון: ביומא ההוא
יתאכיל לא־תשארון מיניה עד־צפרא
אנא יי: ותטרון פקודי ותעבדון
יתהון אנא יי: ולא תחללון ית־שמא
דקודשי ואתקדש בגו בני ישראל
אנא יי מקדשכון: דאפיק יתכון
מארעא דמצרים למהוי לכון לאלהא
אנא יי: ומליל יי עם־משה למימר:
מליל עם־בני ישראל ותימר לדהון
מועדיא די־תתערעון יתהון מערעי
קדיש אילין אינון מועדי: שיתא יומין
תתעביד עבידתא וביומא שביעאה
שבא שבתא מערע־קדיש כל־
עבידא לא תעבדון שבתא היא
קדם יי בכל

לפלא נדר · להפרים בדיבורו: עורת · סס דבר של מוס עורון בלשון נקבה שלא יהא בו מוס של ערות: לא שבור · לא יהיה: חרוץ · רים של עין שנסדק או שנשבר וכן שפתו שנסדקה או נפגמה: יבלת · ור"ואה בלע"ז: גרב · מין חזזית וכן ילפת ולשון ילפת כמו וילפות שמשון שמחוזה בו עד יום מיתה שמין לה רפואה: לא תקריבו · שלשה פעמים להזהיר על הקדשן ועל שחיטתן ועל זריקת דמן: ואשה לא תתנו · לזהרת הקטרתן: ערוע · אחר גדול מאחיו: קלוט · פרסותיו קליפות: נדבה תעשה אותו · לבדק הבית: ולנדר · למזבח: לא ירצה · מי זה הקדש בא לרצות הוי אומ' זה הקדש המזבח: ומעוך וכתות ונתוק וכרות · בביצים אם בגיד: מעוך · ביליו מעוכין ביד: כתות · כתושים יותר ממעוך: נתוק · תלושין ביד עד שנפסקו חוטים שתלויי' בהם אבל נתוקים הם בתו' הכים והכים לא נתלש: וכרות · כרותין בכלי ועודן בכים ומעוך · תרגום ודמרים זהו לשונו בארמית לשון כתישה · וכתו' תרגומו ודרסים כמו הבית הגדול רסיסים בקיעות דקו' וכן קנה המרוסס: ובארנכם לא תעשו · דבר זה לסרס סוס בהמ' וחיה ואפילו בומאה לכך נאמר בארנכם לרבו' כל אשר בארנכם שאי אפשר לומר לא נעטוו על הסרוס אלא בארץ שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ: ומיד בן נכר · גוי שהבי' קרבן ביד כהן להקריבו לשמי' לא תקריבו לו בעל מוס ואע"פ שלא נאסרו בעלי מומין לקרבן בני נח אלא אם כן מחוסרי אבר זאת נוהגת בבמה שבשדות אבל על המזבח שבמשכן לא תקריבוה אבל תמימה תקבלו מהם לכך נאמר למעל' אים אים לרבו' את הגוים שבודרי נדרים ונדבות כישראל: מחבתם · חבולהון: לא ירצה לכם · לכפר עליכם: כי יזלף · פרט ליוצא דופן: אותו ואת בנו · נוהג בנקבה שאסור לשחוט האם והבן או הבת ואינו נוהג בזכרים ומותר לשחוט האב והבן: אותו ואת בנו · אף בנו ואותו במשמע: לרצונכם תזבחו · תחלת זביחתכם הזהרו שתהיו לרצון לכם ומהו הרצון ביו ההוא יאכל לא בא להזהיר אלא שתהא שחיט' על מנת לאכלו למחר שאם תחשבו בו מחשבת פסול לא יהא

לפלא נדר · להפרים בדיבורו: עורת · סס דבר של מוס עורון בלשון נקבה שלא יהא בו מוס של ערות: לא שבור · לא יהיה: חרוץ · רים של עין שנסדק או שנשבר וכן שפתו שנסדקה או נפגמה: יבלת · ור"ואה בלע"ז: גרב · מין חזזית וכן ילפת ולשון ילפת כמו וילפות שמשון שמחוזה בו עד יום מיתה שמין לה רפואה: לא תקריבו · שלשה פעמים להזהיר על הקדשן ועל שחיטתן ועל זריקת דמן: ואשה לא תתנו · לזהרת הקטרתן: ערוע · אחר גדול מאחיו: קלוט · פרסותיו קליפות: נדבה תעשה אותו · לבדק הבית: ולנדר · למזבח: לא ירצה · מי זה הקדש בא לרצות הוי אומ' זה הקדש המזבח: ומעוך וכתות ונתוק וכרות · בביצים אם בגיד: מעוך · ביליו מעוכין ביד: כתות · כתושים יותר ממעוך: נתוק · תלושין ביד עד שנפסקו חוטים שתלויי' בהם אבל נתוקים הם בתו' הכים והכים לא נתלש: וכרות · כרותין בכלי ועודן בכים ומעוך · תרגום ודמרים זהו לשונו בארמית לשון כתישה · וכתו' תרגומו ודרסים כמו הבית הגדול רסיסים בקיעות דקו' וכן קנה המרוסס: ובארנכם לא תעשו · דבר זה לסרס סוס בהמ' וחיה ואפילו בומאה לכך נאמר בארנכם לרבו' כל אשר בארנכם שאי אפשר לומר לא נעטוו על הסרוס אלא בארץ שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ: ומיד בן נכר · גוי שהבי' קרבן ביד כהן להקריבו לשמי' לא תקריבו לו בעל מוס ואע"פ שלא נאסרו בעלי מומין לקרבן בני נח אלא אם כן מחוסרי אבר זאת נוהגת בבמה שבשדות אבל על המזבח שבמשכן לא תקריבוה אבל תמימה תקבלו מהם לכך נאמר למעל' אים אים לרבו' את הגוים שבודרי נדרים ונדבות כישראל: מחבתם · חבולהון: לא ירצה לכם · לכפר עליכם: כי יזלף · פרט ליוצא דופן: אותו ואת בנו · נוהג בנקבה שאסור לשחוט האם והבן או הבת ואינו נוהג בזכרים ומותר לשחוט האב והבן: אותו ואת בנו · אף בנו ואותו במשמע: לרצונכם תזבחו · תחלת זביחתכם הזהרו שתהיו לרצון לכם ומהו הרצון ביו ההוא יאכל לא בא להזהיר אלא שתהא שחיט' על מנת לאכלו למחר שאם תחשבו בו מחשבת פסול לא יהא

לְפַלֵּא־נֶדֶר אֹו לִנְדָבָה בַּבָּקָר אֹו
בַּצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל־מוּם לֹא
יִהְיֶה־בּוֹ: עִוֵּר אֹו שָׁבוּר אֹו חָרוּץ
אֹו־יַבֶּלֶת אֹו גָרָב אֹו יַלֶּפֶת לֹא־
תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיהוָה וְאִשֶּׁה לֹא־
תִתְּנוּ מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה:
וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה
תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלֶנֶדֶר לֹא יִרָצֶה: וּמָעוּךְ
וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ
לַיהוָה וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: וּמִיַּד
בֶּן־נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם
אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם
מוּם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם: ס
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה
שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם
הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה
לַיהוָה: וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־
בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד: וְכִי־
תִזְבְּחוּ זֶבַח תּוֹדָה לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם
תִּזְבָּחוּ: בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לֹא־
תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אֲנִי יְהוָה:
וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי
יְהוָה: וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי
וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה
מְקַדִּשְׁכֶם: הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי
יְהוָה: פ וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי
יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי
קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי: שֵׁשֶׁת יָמִים
תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־
מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הִוא לַיהוָה
בכל

ג' בתורה · ג' מנהון ר"פ ד' מנהון · ר"פ ה' ב' ג' · ב' בתרי לים · ה' ב' מנהון ר"פ ה' ב' ג' · ג' ומשום ת"ב · ה' ב' מנהון ר"פ · ג' ומ"ל · ג' ג' · ג' ר"פ · ג' ר"פ · ג' ר"פ

אמור אבן עזרא קצו

רשי

אלה מועדי יי׳ · למעל׳ מדבר בעבור שנה וכאן מדבר בקדוש החדש: בין הערבים · משש שעו׳ ולמעלה: פסח-ליי׳ · הקרבת קרבן שמו פסח: והקרבתם אשה וגו׳ · הם המוספין החמורי׳ בפרשת פנחס ולמה נאמרו כאן לומר לך שאין המוספין מעכבין זה את זה: והקרבתם אשה ליי׳ · מכל מקום אם אין פרים הבא אלים אין פרים ואלים הבא כבשים: שבעת ימים · כל מקו׳ שב׳ שבעת שם דבר הוא שבוע של ימים שטי״נא בלע״ז וכן כל לשון שמונת שבת חמשת שלש׳: מלאכת עבודה · אפי׳ מלאכות התשובות לכם עבוד׳ ולורך שיש חסרון כיס בבעלה שלהן כגון דבר האכל כך הבנתי מתורת כהנים דקתני יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכ׳ עבודה וכו׳: ראשית קצירכם · שתהא ראשונ׳ לקציר: עומר · עשירית האיפה כך היתה שמה כמו וימדו בעומר: והניף · כל תנופה מוליך ומביא מעל׳ ומוריד מוליך ומביא לעבור רוחו׳ רעות מעלה ומוריד לעבור טלים רעים: לרצונכם · אם תקריבו כמספט זה יהי לרצון לכם: ממחר השב׳ · ממחר׳ יום טוב הראשון של פסח שאם אתה אומר שבת בראשי׳ לא אתה יודע איזהו: ועשית׳ כבש · חובה לעומר הוא בא: ומנחתו · מנחת נסכיו: שני עשרונים · כפולה היתה: ונסכו יין רביעית הין · אע״פ שמנחתו כפול אין נסכיו כפולים: קלי

ועשיתם · ר׳ נשמעין מתחלפין בשעל חד בזקף חד בתבי׳ פסיק׳ עומרא פליק בפ רא בחיה והוא חד מן י״ז זוגין מתחלפין בעשרה חד בחית לתחותא חד פליק לרוחא

בכל מושבותיכם · בארצכם ומן מארצכם בבית ובדרך · ועשה שבת היא ליי׳ פירשתיו · ואחר כן הזכיר המועדים · ואחר בשבת אלה הם מועדי ובמועדים אמ׳ במועדם והעשה בא׳ זה י״ם שיהיה מהשבוע והנה אני נותן לך כלל בדברי המועדים כי בזמן שבית המקדש קיים היו המועדים נמסרים לבית דין הלא תראה כי אמר על פסח חזקיהו ויען המלך ואחר שקבע ראש חדש ניסן עבר השנה וכזה תפשוהו חכמי׳ ז״ל כי היה ראוי שלא יעבר ניסן והמעתיקי אמרו כי בית דין הי׳ מסתכל בדברי׳ רבים בקביעות השנה ואמרו על ר׳ עקיבא שקבע שתי שנים מעוברות שנה אחר שנה לפי צורך השעה ואין בכל המקרא ראיה איך היו ישראל קובעים החדשים והמועדים ומה שהאחר הגאון כי על חשבון העיבו׳ היו נסמכי׳ אינו אמת כי במס׳ גם בתלמו׳ ראיות שהיה פסח בבד״ו גם שני מעשיו׳ שם ועבור השנים קרוב מתוספת שנת האמה על הנבנה ואינו על דרך הקדמוני׳ והחלת החשבון וי״ד (פירוש שיש עש לבהר״ד ד״ח תתע״ו יבא המולד וי״ד) כי שנה נוספה להחל מחשבון בהר״ד בעבור חמשה הימים שהיו קודם בריאות האד׳ ויום בשל׳ חשוב שנה וזה לא יוציא על כן לא תוכל לקחת תוספת שנה נוספה כי לא היתה והנה העבו׳ אחר שנה ואחי שנה והעבו׳ כנוי על המהלך התיכון על כן אמרו פעמי׳ שבא בארוכ׳ ופעמי׳ בקצרה ואין הקביעות רודף אחר ראיה הלבנה בירושלם לו בקצה מזרח או במערב כלל והעד מקו׳ המחברת התיכונה כי הנה היא על ירושלים ועוד שראינו פעמי׳ רבות הלבנה בחדש ניסן בליל שני וכן היתה נראית בכל העולם וקביעות החדש היה ליל שלישי וכן אירע לג חדשים קודם ניסן בליל ב׳ וזה נתקן בשנת גטר״ד בעבור הדחיה גם פעמים היה הקביעות בתשרי יום חמישי ולא נראית הלבנה בליל שבת והיה האויר זך וזה יקרה בכל שנה שהמולד קרוב מחלי היו׳ והיתה הלבנ׳ בחלי גלגל הגבוה גם אין הקביעות בנוי על עת החחברת האמורות אפילו במהלך האמצעי כי הנה בעוד״ד גם גטר״ד יוכיחו ולולי שלא אאריך הייתי מגרש סוד העיבו׳ וסוד ההלכ׳ החמורה שהוא מולד קודם חנות והכלל שחז״ל העתיקו לנו שנסמוך על העיבור בגלות וכן קבלנו מפי

בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: פ	בְּכָל מוֹתְבָנֵיכוֹן: אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־
אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר	מְעָרְעֵי קַדִּישׁ דִּי־תְעָרְעוּן תְּהוֹן
תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: בַּחֹדֶשׁ	בְּזִמְנֵיהוֹן: בִּירְחָא קַדְמָאָה בְּאַרְבְּעַת
הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין	עַשְׂרָא לִירְחָא בֵּין שִׁמְשַׁיָּא פִּסְחָא
הָעַרְבַּיִם פֶּסַח לַיהוָה: וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר	קָדָם יְיָ: וּבַחֲמִשַּׁת עַשְׂרָא יוֹמָא
יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמַּצּוֹת לַיהוָה	לִירְחָא הָדֵין חַגָּא דְפַטִּירַיָּא קָדָם יְיָ
שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ: בַּיּוֹם	שַׁבְעָא יוֹמִין פַּטִּירָא תֵּיכְלוּן: בְּיוֹמָא
הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־	קַדְמָאָה מְעָרַע־קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל־
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וְהִקְרַבְתֶּם	עֲבִידַת פּוּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן: וּתְקָרְבוּן
אִשֶּׁה לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם	קוּרְבָּנָא קָדָם יְיָ שַׁבְעָא יוֹמִין בְּיוֹמָא
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת	שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ כָּל־עֲבִידַת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וַיְדַבֵּר יְהוָה	פּוּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן: וּמַלֵּיל יְיָ עִם־
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי	מֹשֶׁה לְמֵימָר: מַלֵּיל עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תָבֹאוּ אֶל־	וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי־תֵעָלוּן לְאַרְעָא דִּי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְקָצַרְתֶּם	אֲנָא יְהֵיב לְכוֹן וּתְחַצְּדוּן יַת־חֲצָדָהּ
אֶת־קְצִירָהּ וְהֵבֵאתֶם אֶת־עֹמֶר	וְתֵיתְיוּן יַת־עוּמְרָא רֵישׁ חֲצָדְכוֹן לְוָת־
רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן: וְהֵנִיף	כַּהֲנָא: וִירִים יַת־עוּמְרָא קָדָם יְיָ
אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לִרְצֹנְכֶם	לְרַעֲוָא לְכוֹן מִבָּתַר יוֹמָא טָבָא
מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת יְנִיפֶנּוּ הַכֹּהֵן:	יְרִימִנֵּיהּ כַּהֲנָא: וְתַעְבְּדוּן בְּיוֹם
וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הֲנִיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר	אַרְמַתְכוֹן יַת־עוּמְרָא אִימַר שְׁלִים בַּר־
כֶּבֶשׂ תָּמִים בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה לַיהוָה:	שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא קָדָם יְיָ: וּמִנְחָתֵיהּ
וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת	תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין סוֹלְתָא דְּפִילָא בְּמִשְׁחָא
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן אִשֶּׁה לַיהוָה רֵיחַ	קוּרְבָּנָא קָדָם יְיָ לְאִתְקַבָּלָא כְּרַעֲוָא
נִיחֹחַ וְנִסְכֹּה יַיִן רְבִיעִת הַהִין:	וְנִסְכֵּיהּ חֲמָרָא רַבְעוּת הִינָא:
ולחם	ולחים

שבתותיכם כלם כתי׳כן במ״ג וסי׳נמסר ברי׳ סדר ויקהל · בחדש ז׳ר״פ נמס׳כסד׳וישמע יתרו · ובחמשה עשר יום ג׳ר״פ דסמיכי בתור׳וסי׳ ובחמשה עשר דמצות · וחברו · והגתם אתו חג · ועשיתם דעומר בזקף עשית׳ שעיר עזים בתביר וסי׳ בלשון ארמי עומרא סליק צפיר׳ נחית והו׳ חד מן י״ו זוגין מתחלפי׳ בטעמא בחד ענינא חד זקיף לרומא וחד נחית לתהומא וסי׳ בלשון ארמי שמו׳ עביד אורית׳ דוד מנהו׳ במיא קלטין לרוגזא משה ממלל בגלותא · וביאור׳ וסימ׳ בסדר וארא · ריח ניחח ח׳ מיחדין בתור׳ וסי׳ נמסר בסדר צו:

רלבג

מנות יאכל שבעת ימים שהוא שורש שולת האכילה היא רשות וכבר באר׳נו זה בשלמות בפרשת בא אל פרעה · כל מלאכת עבודה לא תעשו׳ · כבר באר׳נו ענינה בפרשת בא אל פרעה · והקרבתם אשה ליי׳ שבעת ימים · כבר נתבאר בפרשת פנחס שזה האשה הוא עולה · פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים · זה יהיה מספר פיום בכל יום מאלו הימים ולפי מלת׳ בזה המקום אשה ליי׳ ולא ביאר בזה יותר למדנו שהמכפר הנאחר בזה בפרשת פנחס היא לתנוה לא לעבוד והמשל שאם אין לכם שנים פרים מקריבים אחד אין לכם פרים מקריבים כבשים ואיל אין לכם איל מקריבים כבשים אין לכם ז׳ כבשים מקריבים אשה שנאמר והקרבתם אשה ליי׳ מכל מקום · כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ונתן לכם וקצרתם אשה שנאמר העומר בא אלת מהקציר שבארץ ישראל והוא מבואר מנד הוא שזה הקציר הוא קציר שעורים כי קציר הקטים לא יהיה בארץ ישראל בזה הזמן · ושבאתם אל העומר

חזקוני

בכל מושבותיכם · בארצכם ומן מארצכם אשר שהזכיר נדרים ונדבות הזכיר הימים שקביעות קרבנם מונה ואיסור מלאכת הימים: בין הערבים פסח · ערב יום טוב הראשון והגילה נקראלו פסח על שם שפסחו׳ן בקרבן הנקר׳ כך אכל שאר הקר׳ בן אל ראשון ואילך נקרא חג המצות: שבעת ימים מצות תאכלו · מצה הכאכל׳ כל שבעה אדם יצא בה ידי חובתו בפסח יצא אלות חול · ודקיקי כנ׳ שאינן נאכלי׳ כל שבעה · ראשית קצירכם · אין דרך ארץ שתאכלו׳ן האדם עד שתביא מעכו לורון להק״בה: אמפרת השבת · אמפרת י״ם ראשון של פסח כדאמר ר׳ אלעזר ב״ר שמעון כתי״א אומר מצות ימים מצות תאכלו וכתוב אחר אומר ששת ימי׳ תאכל מצות אמר׳ אמפרת השב׳ אמפרת אצל בזמן שאתה אוכל כל ז׳ מן סיון אכול ששה מן השדה הא מה לחי מקוי׳ אמפרת אמפרת ש״ם: ומנחתו שני עשרונים · כשל מנחתו לפי שהוא קרבן תפלת הקציר סימן ברכה לאלות ש״ם ל׳ עשרי עשרונים׳ אלו הוא העומר שהוא עשרון והוא בא מעט כנגד וזהו עשרון השני הוא ש״ם ל׳ עשרי עשרונים׳ אלו הוא העומר שהוא עשרון והוא בא מעט כנגד אלא מן בסיון הרשון הראוי לנסכתו וראיה שלהם שהרי אינו מוסיף נגסך אלא רביעית ההין כמו לשאר כבשים ולא מלת׳ היא שהרי שני עשרונים אלו נאין אמר׳ דהא כתי׳ בה מלת יקיים לן לדין כולת אלא מן בסיון לא המנסך: ומנסכו יין רביעית ההין · ונסכו יין רביעית ההין א״ל אלעזר כתי׳ ונסכה יקריבו ונסכו הא כיצד נסכה דמנסך כנסכו דיין מה נסכו דיין רביעית אף נסכה דמנסך דהיינו סמן כלאחר אין בו מים דבר כמוהו לא המנסך: ומנסכו שני עשרונים וכו׳ יין · לפי שקרבן זה אינו מתידה ליכת׳ נס׳ סיגפס כתנו לך אחד ואילים שנים הבאים בענרת בגלל הלפס הזכירם כאן ומנסכם לפי שאינן מתידין ליכת׳ נס׳ פגפס אבל שאר קרבנות של מועדים נזכרים כאן בכפס בל׳ אשה קרבנות ומתידין הם ומנסכם ונסכיהם עתידין ליכת׳ נס׳ פגפס: ולחם

בעל הטורים

קצירה · ג׳ וקצרתם את קצירה · ביכם קצירה · אחים תבואת הר׳ העומר וקצרתם את קצירה · ואם אמר ביכם קצירה׳ אל

מ״ע ספורנו

בפוסיו יהיה הפסק בקמתו בפסקי קדם בסמפר׳ ז״ל יום טוב תניו לה׳ וחכמו לכם ונוסף תפרה שכינם על ישראל כלו בפה כאמרו אלים נגד בעדת אל אמר מות׳ מועדי׳ שת תרמן מות׳ מקרא קדש פי חסיפו׳ עם לפסקי קדש כי חסיפת המס תקרא מקרא כמו חדש וסכ׳ קרוא מקרא וכן אל מכון הר ניון ואל מקראיה: אלה הם מועדי הם מותם פי ועדי׳ שתרנה בם חמנ׳ בשלמה מקרא מות׳ מקראי קדש חגל יהיו מקראי חול ופסק בחיי שמם ותמנ בי׳ בני המלם בלבד לא יהיו מועדי חגל יהיו מועדיכם שנאה בנפשי: שבת היא לה׳ · הוא היום׳ אחר ובודת חגן קובעם אותם בכל מושבותיכם · אמ״ם שתשתנם תחלת היום והלילה בפי השבתות בתורה בגלות פתחלנו ופם זה היתה השבת הראמונה מעומדת כפי מיזה תורה פיומד בבבר׳ מבל מקו׳ תהיה תחלת השבת וסופה בכל אחד מהגלות ליומבית בפי התחלת היום והלילה בגלות ההוא: אלה מועדי ה׳ אחר שדבר בשבת שמועד׳ בבר נקבע בחמרים ל׳ (בפסחי׳ פליק ע״פ) שבת היא דקבעם אנפש התחיל בעניני הי׳ ובגל׳ אחר מועדים הוא ע׳ יקריאת ב״ד כמו שבת בקבלה (חגיגה פרק בזהב) אמר אמר אמר׳ מודיעין אמרו׳ מועדים: בין הערבים פסח לה׳ · הזכיר פני הפסח אמ״ם בחמין יומו מקר׳ קדש כי היא בבת בשבתות אמנם זמני המועדי כי חגנם היות הלוב׳ מיהיה זמן זבח הפסח לדורו׳ מבנון עם הזמן שהי׳ הזבח של אותה פסיחה שנעשית בחצי אותה הלילה בבוון היא בבא ביום שהי׳ זה פסוד לנ״ל ובבוריה׳ חשבונם כמו שבאר בחמת שמור את חדש האביב ועשית פסח לה׳ אלהיך וכו׳ ובחם הקבלה על זה שיקבעו אדוש הלבנה של פסח שיהי׳ בחצי ״ והקרבתם אשה לה׳ שבעת ימים · לאודים שחין חול בעומר חול לגפרי כי בהיות בשם קרבן בגור נוסף על התפיל בכמו ניו׳ מקרא קדש הוא מבלל החג בלי ספק ולא בגר מנגן המוספין בזה שאין זה׳ הכוב׳ אתה כתו שלא בחר מנים גם בשאר המועדים ובזה המוסן כתב בחג השבועות לחודות על קדשת חול המועד מענגם בר״ה הוכי׳ גם כן אשה לה׳ להורו׳ שים מוסף נוסף על ל״ם בחמרו מלבד עולת החדש ומנחתה מבלי בשב וחג השבועות וי״ה לא הזכיר מנין המוספי׳ בלל כי מה שבתב כי״ה והקרבתם אשה ליי׳ הם עולות וחטאות כהן גדול והנגבר בסבתחדים בפרשת אחרי מות ובלל שנת והפסח וחג המנות בדבור אחד כי שלשתם נגמרו קודם מתן תורה מבל בשאר המועדות ייחד לבל מועד דבור לעצמו והתחיל דבור חג השבועות מן העתר כי מלת מתחיל קציר בעיתר וספיר׳ השבועו׳ שהם מעינין בחג הנקרא חג קציר וחג השבועו׳ שני נתן הודאה לחל ית׳ על שבועות חקות קציר שאמר לנו כי אמנם מבוונות הדבר׳ הם התפלה והבודאה בפת בעומר חדש החביב התפלה לחל על החביב והבודאה על הארות · ובכיות

אמרי נועם

והבתרים הוא ותפילה בלי שחייב מחבילתו ובראה לי דלא הבה מידי חדא כי היכי דלא חבנה עניבה לבתרא ב״ל לא יתחייב עליו בחבילה זו דמתי סותחה מביד לפ ותחתה חייב אלא ע״כ מי תבא ומבל דמיר׳ מבלה חייבו קרא ולא חגיבים

ס״א

יום תוער

בכל מושבותיכם · בארצכם ומן מארצכם אשר שהזכיר נדרים ונדבות הזכיר הימים שקביעות קרבנם מונה ואיסור מלאכת הימים: בין הערבים פסח · ערב יום טוב הראשון והגילה נקראלו פסח על שם שפסחו׳ן בקרבן הנקר׳ כך אכל שאר הקר׳ בן אל ראשון ואילך נקרא חג המצות: שבעת ימים מצות תאכלו · מצה הכאכל׳ כל שבעה אדם יצא בה ידי חובתו בפסח יצא אלות חול · ודקיקי כנ׳ שאינן נאכלי׳ כל שבעה · ראשית קצירכם · אין דרך ארץ שתאכלו׳ן האדם עד שתביא מעכו לורון להק״בה: אמפרת השבת · אמפרת י״ם ראשון של פסח כדאמר ר׳ אלעזר ב״ר שמעון כתי״א אומר מצות ימים מצות תאכלו וכתוב אחר אומר ששת ימי׳ תאכל מצות אמר׳ אמפרת השב׳ אמפרת אצל בזמן שאתה אוכל כל ז׳ מן סיון אכול ששה מן השדה הא מה לחי מקוי׳ אמפרת אמפרת ש״ם: ומנחתו שני עשרונים · כשל מנחתו לפי שהוא קרבן תפלת הקציר סימן ברכה לאלות ש״ם ל׳ עשרי עשרונים׳ אלו הוא העומר שהוא עשרון והוא בא מעט כנגד וזהו עשרון השני הוא ש״ם ל׳ עשרי עשרונים׳ אלו הוא העומר שהוא עשרון והוא בא מעט כנגד אלא מן בסיון הרשון הראוי לנסכתו וראיה שלהם שהרי אינו מוסיף נגסך אלא רביעית ההין כמו לשאר כבשים ולא מלת׳ היא שהרי שני עשרונים אלו נאין אמר׳ דהא כתי׳ בה מלת יקיים לן לדין כולת אלא מן בסיון לא המנסך: ומנסכו יין רביעית ההין · ונסכו יין רביעית ההין א״ל אלעזר כתי׳ ונסכה יקריבו ונסכו הא כיצד נסכה דמנסך כנסכו דיין מה נסכו דיין רביעית אף נסכה דמנסך דהיינו סמן כלאחר אין בו מים דבר כמוהו לא המנסך: ומנסכו שני עשרונים וכו׳ יין · לפי שקרבן זה אינו מתידה ליכת׳ נס׳ סיגפס כתנו לך אחד ואילים שנים הבאים בענרת בגלל הלפס הזכירם כאן ומנסכם לפי שאינן מתידין ליכת׳ נס׳ פגפס: ולחם

קלי · קמח משוי מפרמל לך שמיבשין הוחו בתנור : כרמל · הן קליות שקורין גרנ"ו"לים : בכל מושבותיכם · נחלקו בו חכמי ישראל יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחולה לחרן ויש אומרים לא בא הלה לגמר שלה בגלו ועל החד : הלה לאחר ירושה וישיבה מסכבשו ותלקו : ממחרת השבת · ממחרת יום טוב : תמימות תהיינה · תלמ"ד שמתחיל ומוכה מבערב שהם לא כן אינן תמימות : השבת השביעית · כתרגומו שבועתא שביעתא : עד ממחרת השבת השביעית תספרו · ולא עד בכלל והן ארבעים ותשעה יום : מתעיס יום והקרבתם מנחה חדשה ליי' · ביום המעיס תקריבוה ומוה אני זה מדרשו אבל פשוטו עד ממחרת השבת השביעי שהוא יום חמשים תספרו מנחה חדשה · היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש והם תלמר הרי קרבה מנחת העומר איכה כשאר כל המנחות שהיא בלה מן השעורים : ממושבותיכם · ולא ממולי לחרן : לחם תנופה · לחם תרומה המורם לשון גבוה וזו היא המנחה החדשה האמור למעלה: בכורים · ראשונה לכל המנחות הוא למנחת קנאה שבאה שעורי לא תקרב מן החדש : על הלחם · בגלל הלחם חובה ללחם: ומנחתם ונסכיהם · כמשפטי מנחה ונסכיהם המופרשים בכל בהמה בפרשת נסכים שלש עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש זו היא המנחה והנסכים חני ההין לפר ושליש ההין לאיל ורביעי ההין לכבש : ועשיתם שעיר עזים · יכול שבעת כבשי שעיר האמורים כאן הם שבעת כבשים ושעיר החטאת בחומש הפקודי כשאתה מגיע אצל פרים ואלים אינן הן המוד מעתה אלו לעצמן ואלו לעצמן אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספין : והניף הכהן מותם תנופה · מלמד שטעונים תנופה חייס יכול כולם ת"ל על שני כבשים : קדש יהיו · לפי שנאמר יחיד קדשים קלי הוזקק לומר בשלמי צבור שהן קדשי קדשים : בקרבכם · חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין · אמר רבי אבדימי ב"ר יוסף מה רמה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן יר"ה וי"ל מכ"ן ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלה עליו כאלו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו : תעזב · הכם לפניהם והם ילקטו והין לך לסייע אחד מהם : אני יי' אלהיכם · נאמן לשלם שכר : זכרון תרועה · זכרון פסוקי זכרון ופסוקי שופרות לזכות להם עקידת יצחק שקר תחתיו איל: והקרבתם אשה · המוספין האמורי בחומש הפקודים : אך

אבן עזרא

ולחם · מחדש והענד כי הכשר יאכלו כל מנות ומרוחים לולי הקבלה היה נראה כי ספירות הימים בשנות היובל והמכחישים אמרו כי טעם תמימות שלא תעל במספר השבת הראשונה שיחל מיום הקרבה · תספרו וכן ביום השמיני בכל מקום · מלת תמימות זרה בעבור הנשות הראשונות ה"לף כי לא נודע לי טעם : ממשבותיכם · נראים לי כהן עם כבשי הנלמים ויתכן שהנה הכתוב בשנה הראשונה בעבור שהיה תחלת הארץ ויש אומרי כי יקרב פר והיונים שנים אם שני פרים והיל אחד כרגון הכהן ועוד לא ראינו מלוה כזאת ובפלאים הפר החטת והם שעיר' הנלמים ביום חג שבועות והוא יום מקרא קדש הגה מות לשחוט בכל המועדים הפך דברי הלדוקי: וטעם להזכי ובקונרכם את קליר הרגב' פעם שני בעבור כי חג שבועות בכורי קציר הטים הזהיר שלא הקרב מה שנוייתיך לעשות בימים הם · וטעם להזכי' וידבר יי' עם יום התרועה בעבור היותו מועד בפני עצמו כי חג שבועות הלוי מיום תנופת העומר כן הזליר עם הנוס הגדול ועם חג הסכות : בחדש השביעי · כי תחל המספרן מניסן כי בו יצאנו ממצרי' ועוד כי הביב העשורים תחלה ואחר כן בכורי קציר חטים ואחר כך בחסף את מעשיך ואלה המועדים תלוים להיותם בימים הנזכרים ואחר שסתר להקיש בחלוקות בכל מקום הנה הנה הכתוב בחדש הנה הנה הנה

אך · כל מכין ורקי שבתורה מעוטין מכפר הוא לשבין ואינו מכפר על שאינו שבין : והאבדתי · לפי שהוא אומר כרת בכל מקום ואינו יודע מה הוא כשהוא מ' והאבדתי למד על הכרת שאינו אלא אבדן : וכל מלאכה וגו' · לעבור עליו בלאוין הרבה או להזהיר על מלאכת לילה כמלאכ' יום : מקרא קדש · קדשהו בכסות נקייה ובתפלה וכשעת ימי' טובי' במאכל במשתה ובכסות נקיה ובתפלה : עצרת היא · עצרתי אתכם אצלי כמלך שזמן את בניו לסעודה לכך וכך ימים כיון שהגיע זמנן ליפטר אמ' בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד קשה עלי פריסתכ' : כל מלאכת עבודה · אפי' מלאכ' שהיא עבודה לכם בשם לא תעשה יש חסרון כיס בדבר : לא תעשו · יכול אף חולו של מועד יהא אסו במלאכת עבודה תלמוד לומ' היא : עולה ומנח' · מנחת נסכי הקריב עם העול' : דבר יום ביומו · חק הקלוב בחומש הפקודים : דבר יום ביומו · הא אם עבר יומו בטל קרבנו : אך בחמשה עשר יום תחגו · קרבן שלמים לתגיגה יכול תדחה את השבת ת"ל אך הוא מלויים לה תשלומין כל שבע: באספכם את תבואת הארץ · שיהא חדש שביעי זה בא בזמן אסיפה מכאן שנלמנו לעבר את השנים שאם אין העבור פעמי' שהוא באחרונה הקיץ או החורף : תחגו · שלמי חגיגה : שבעת ימים · אם לא הביא בזה יביא בזה יכול יהא מביאן כל שבעה ת"ל וחגות אותו יו"ל אחד במשמע לא ולא יותר ומה נאמר שבעה לתשלומין : פרי

הוא בחמשה היא חביי הוא מוקים והאכל היה והוא

מסרה

אך ה' ר"פ בקריין וסי' אך בשר בנפשו דמו · אך בעשור לחדש · אך כל חרם אשר יחרם · אך בכור אשר יבוכר · אך בחמשה עשר יום · אך בכור שור או בכור כבש · אך את מטה לוי · אך יד אחיקם בן שפן · כל מלאכה ג' גמסר בסדר אחרי מות · בסכת בלם חסר במ"ב וסימ' על כן קרא שם המקו' סכות · כי בסכות הושבתי · מתנותיכם ד' בקריאה ב' חסר וב' מלאים וסימן מלבד שבתות יי' ומלבד · ואתם בית ישראל ענפכם · ובשאת מתניכם בהעביר · דיחזקאל · מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת יי' · ב' קדמאי מלאים · חג יי' ד' בקריאה וסימן בנערינו ובזקנינו ולך באספכם את תבואת הארץ · ויאמרו הנה חג יי' בשילה · ומה תעשו ליום מועד · ונמסר גם בסדר בא ·

יום לחשבון חיב חד נסיב ה"ח וחד לא נסיב ה"ח ·

אמרו המעתיקים

שיוס ראש השנה יוס הדין ומעשה התרועה זכר למלכיות הסס ואחר שהעתיקו כל ר"ח היה ר"ח כיסן נכבד כי בו הוקם המשכן ובעתיד אמר יחזקאל בראשון בחדש ובן תעשה בשבעה בעבור המרובע והר' חמשה עשר לנכח ויו שביעי גם מרובע ופסח שני יתחלפו הגדול והקטן ע"כ יוס ר"ה גדול מכולם הע"פ שהוא יוס הדין אסור להתענות בו ועזרא יוכיח ויוס הכפוריס הקטן במחברת והל' סכות כחג פסח רק שמיני ואין שביעי ומזה יתברר לך הסוד וסוד השבת · ומעשה אך בעשור בעבור שיוס מקרא קדש יוס שמחה וכן כתי' בספר עזרא לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים : ועניתם · פירשתיו : לכפר עליכם · פי' כי יוס כפוריס עליכם לבדכם : כי כל הנפש אשר לא תענה · זה מהבנין שלא נקר' שם פועלו וזה אות כי מי שנדע שאינו שומ' זו המצוה כראשר נשמרנו נכר חכו להתענות · ומעשה שלא יעשו מלאכה שלא תהיינה הנפשות מתעסקות חוץ מבקשת כפור העונות : והאבדתי · יש הפרש בינו ובין ונכרת ולא אוכל לפר' · ומע' כל מלאכה לא תעשו פעם אחרת להוסיף חקת עולם לדורותיכם : תשבתו שבתכם · זה יוס השבת לא יקרא שבת ישראל כי אם שבת יי : שבעת ימים תקריבו אשה : עצרת היא · יש אומרים שמעמו קהלה כמעשה עצרת בונדיס והמעשה התחברות כל יסר' לשלש רגליס ולא דברו נכונה כי הנה כתוב בפסח ובויס השביעי עצרת וכתו' ופנית בבק' והלכת לאהלי' והקרוב שהוא כמו נעצר לפני יי' שיהיה בטל מכל עסקי העולם ופירוש עצרת היה כל מלאכת עבוד' לא תעשו וכן כתו' בעצרת מועד הפסח : אלה מועדי יי' · שאתם חייבי' להקריב בהם אשה ופירוש כי בכולם יש בהם עולה ומנחה ונסכים וכי על עתה לא הזכיר רק אשה לבדו ויתכן להיותו עולה לבדו או מנחה לבדה : מתנותיכם · בשלש רגליס ונדרי הנבור והיחיד ונדבותיהס · ומעשה אך בעבור שהזכיר בפרשה שהיא קודם זאת ענני הענפ אסר להתענות בחג הסכו' כי בו כתב ושמחת והיית אך שמח : בהאספכם את תבואת הארץ · שדות וכרמים : תחגו · מפעלי הכפל והמעשה

בעל המודים

אך בעבור לחדש · אך מיעומא הוא מכפר לבני ואינו מכפר לשאינן שבין : וחמשה מ מיים הן · אכילה · ושתיה · ורחיצה · וסיכה · ונעילת הסנדל · והשמיש המטה · כנגד חמשה פעמים נפש דכתיב בפרשה · וכנגד חמשה במות שיש לנפש · וחמשה שבילות לכהן בגדול · וחמשה תפלות : פרי

מ"ע ספורנו

אך בעבור לחדש שביעי · אף על פי שבאמר מקראי קדש רמוי לשמות ולהתענג גם באכילה ושתיה כאת' אכלו משמני' ושתו ממתקי' ושלחו מנות לאין אכין לנוכי קדוש היום לאדוננו אבל מקום בעבור לחדש הוא יום הכפורי' להתודות ולהתאונן נגר אל חטאינו ואינו יום שמחה ותענוג אבל הוא יום ענוי כאמרו ועניתם את נפשותיכם והקרבתם אשה והוא ענין קרבנו כאן גדול וקרבנו' נגור הבאים לכפרה : וכל מלאכה לא תעשו כי יום הכפורים הוא כי רמוי כיום כזה לענות מאחר שמקים לתת לב להגיע מחיל' ובפרט אל הפן סן ביום נומפכם תמצאו חפץ וכל מעניכם תנגזו · ובריות שרוב מי שיחטא בענין הענוי יעשה זה לתחבון בלבד ורוב מי שיחטא בעבו' מלאכ' אוסרות לבעלים · ענב כרת אל הנלתי מתענה וענב אחבר הנפש אל מעשית מלאכה : בכל מושבותיכם · אף אל מי שאין שם כרת מוכה שהיא חוקת היום כזה נמו שקרה בנלות : עצרת היא · ענין העצירה הוא לא בלבד לשבות מלאכת הדיום אבל היא עם זה מזהר' עצירה איזה זמן בפקומות הקדש לעבוד בתקומות הסס את הבל ית' בתורה אז בתפלה אז בעבוד בענין ושם אים מעבדי אחול נעבר לפני יי' ביום ההוא והוא אמרו קדשו כוס קרמו עצרה ואל זה הדרך אמר יהוה קדשו עצרה לבעל אמר אם כן שזה יום אחר מג הסכות אחר בו שלמה כל שמות הרגלים הוא קדש לבני ית' יום עצרת ש"עצרו בתקומות הקדש ותביה שמחתו שמחה אל תורה ומעשים טובים כאמרו ישמח ישראל בעושיו וזה בענין ביכי כי הקיבו יפי הסמת' ויאלת מיוב ויקדש' והמכים בנקר והבלה מעלות אספר כלם כי אחר מיוב אולי חטאו בני וכו' · וזה אפני הסמאה הקולמת ובהיו' שביום שביעי של פסח נעברו ישראל עם מצה יאכלו לעורר לאל ית' כאמרו אז ישיר משה ובני ישראל · אל אותו היום להיות עצרת ליי' אף על פי שלא היתה התעשה בתחלת היום וזה באר בשנה תורה כאמרו ביום השביעי עצרת ליי' אלהיך לא תעשה מלאכה ובהיות שהיה יום התעצם ליניאת עצרים יום פתן תורה אחר בו נעברו ישראל יחדו לעבוד האל ית' קראוהו רבותי ז"ל (מועד קטן פרק וחלו מגלין) עצרת מתנה בתורה לא בוכר אותו היום בזה הסם כלל וזה אפני שקלקלו ישראל את המוסר בעבירתה ויתגלו את עדים מאר חורב · אך בתשה עצר יום · אחר שהזכיר את הדברים הכלליים אבל המועדים המסכימים בהם וזה בתה שבלם מקראי קדש ומעמי' קדש כאמרו אלה מועדי יי אשר תקראו אותם מקראי קדש להקריב אשה וכו' · אחר אין בתיאסה עצר יום וכו' · והוריש אחר הסכות נגלל מעשר הימים · ראשונה שהמיני שלו תקראי קדש כאמרו ביום השמיני עצרת שבתון לא כן ביתי הסכות ובתי חג המצות וכן בחדשי' ובשנים שבהם קדש השביעי לא השמיני שבית בתה שזה אחג שעון שבו דירה כאמרו בסכות תשבו שלשת ימים כאמרו ולקחתם לכם ביום הראשון

רלבג

ויקרא ויאמר אל משה לאמר : אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליהוה : וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם לפני יהוה אלהיכם : כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה : וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההוא מקרב עמה : כל מלאכה לא תעשו חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם : שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם :

פ וידבר יהוה אל משה לאמר : דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסכות שבעת ימים ליהוה : ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו : שבעת ימים תקריבו אשה ליהוה ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה ליהוה עצרת הוא כל מלאכת עבדה לא תעשו : אלה מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה ליהוה עלה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו : מלבד שבתות יהוה ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר תתנו ליהוה : אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יהוה שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון :

ולקחתם

אמר מר מעשה לשנה יוס הדין ומעשה התרועה זכר למלכיות בו ועזרא יוכיח ויוס הכפוריס הקטן במחברת והל' סכות כחג פסח רק שמיני ואין שביעי ומזה יתברר לך הסוד וסוד השבת · ומעשה אך בעשור בעבור שיוס מקרא קדש יוס שמחה וכן כתי' בספר עזרא לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים : ועניתם · פירשתיו : לכפר עליכם · פי' כי יוס כפוריס עליכם לבדכם : כי כל הנפש אשר לא תענה · זה מהבנין שלא נקר' שם פועלו וזה אות כי מי שנדע שאינו שומ' זו המצוה כראשר נשמרנו נכר חכו להתענות · ומעשה שלא יעשו מלאכה שלא תהיינה הנפשות מתעסקות חוץ מבקשת כפור העונות : והאבדתי · יש הפרש בינו ובין ונכרת ולא אוכל לפר' · ומע' כל מלאכה לא תעשו פעם אחרת להוסיף חקת עולם לדורותיכם : תשבתו שבתכם · זה יוס השבת לא יקרא שבת ישראל כי אם שבת יי : שבעת ימים תקריבו אשה · ראשונה שהמיני שלו תקראי קדש כאמרו ביום השמיני עצרת שבתון לא כן ביתי הסכות ובתי חג המצות וכן בחדשי' ובשנים שבהם קדש השביעי לא השמיני שבית בתה שזה אחג שעון שבו דירה כאמרו בסכות תשבו שלשת ימים כאמרו ולקחתם לכם ביום הראשון

הזקוני

ומעיקס לת נפשותיכם · לפי שכלאות הראשונות כתיב ויראו לת אלהים ויאכלו וישתו מרוב אכילה ושתיה הסתפקו לעבוד ולפי' נוה קר"נה לפשטנות ביום שנתנו בו לוחות לתרומות דהיינו ביום הכפורים : וכל מלאכה לא תעשו · כמו בשבת לפי שהו' ·ט ויום טוס אבל בשאר ·ט כתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו אבל מלאכת אוכל נפש הותרה לזהרה שתעשו שונם מכיון מ"ל והאבדתי : כי כל הנפש אשר לא תענה · לזהרה פעמנו עונם מכיון מ"ל ונכרתה : וכל מלאכה לא תעשו · לסדריה קרא בשביל חוקת עולם לדורותיכ' : שבת שבתון הוא · דין כתיב בני"ו וכתר' כתיבתו כמו שפי' בפר' לאחר מות : ומעיקס לת נפשותיכם נפשם' לפרש בני תשעה בחי' בשבת' לפרש בערב בינונו מוכיח לחינו מוס' לומנית' לאלת לנת' נפר' שלו עד ערב עשיר : מער' עד ערב תשבתו · מכאן שהלילה מהיום הבא : תשבתו · כל שבת שאתה שוב הן שבת הן יום הכפורים הן · ש מרי לאחר לסוסיף לה בין מלאכיה כין מלאכיה · שבתכם · והו יום הכפורים שבתון לישראל לשבת ומקרא קדש אבל יום הכפורים לינו בקרא שבת אלא שבת לי' · ש כי בו שבת : ענר' היא · מטל לנלך שבלו בניו לקבל בניו בעשר ראשונה אחר לפס מתי תמורו לי אחרו לו לאמרים יום ספרם לשלוס שנייה אחר לפס מתי תמורו אחרו לו לד' אדמים פטרם לשלוס בנ' אחרו לו לא נוכל לעבור על נאחר שנשה אדמים אחר לפס ש"כ בנקשה מכם תעבכנו מתי עוד יום אחר כדי שאשת' ברא"יכ' מאחר שתאחרו כל כך לפי' אין ענרת לישראל בפסח לפי שמוזרים בשביעות ולא בשנופות לפי שמוזרין בסכות אבל בסכות שלין מוזרין מל ניסן מפני הנמתים הק"נה מעברין יום אחר : אלה מועדי · אלהריה קרא בשביל ענרת שלא נאחר בו והקרבתם אשה ובא פסוק זה ואחר בשבילו לכל המועדים להקריב אשה לי' · ונם על ידי שלא נאחר בשבת והקרבתם אשה אחר כאן מלבד שבתות יי' : להקריב אשה לי' עלה ומנחה וזבח ונסכים · בכולם יש עולה ומנחה וזבח וכסכים וכשהזכיר ונם הרי כל הקרבנות בכלל כי כמו שונאי שלמי נדר נאכלים לכהנים כך מעלי המועדים נאכלים לכהנים : אך בשמשה עשר יום · אך זה מיעוט הוא ומה מיעוט מיעוט פסח שלינו מייב לעבוד בו בירושלם רק יום אחד מפני טירוד קניר שעורים וכן בענרת מפני טירוד קניר עמים כדי שילקט תבואתו שלא תתקלקל אבל נתן שבוכו' שהכל כנוס לעוון הנים מייב הוא לעמוד

ביום

אמרו המעתיקים · ביוס הראשון שבתון · אם ויחסר יהיה לכם ואילו היה אם התאר היה ה"ל תחת כי"ת : ולקחתם

בעמוד ומניעה לתקוס הנשמות וקומן מנלשה ומשמנה על כל לבבוסה כמו שנזכר בפרש' ויקר' ומקטיר זה הקומן והשאר נאכל לכהנים ונאכלה מנה בשמשה הפנאה שהקריבו לי' · עם שזה העליין הוא ביום הסני של פסח שלי אפשר לאכול אמן ולמדנו שהתנופה היא בכהן שבאחר יניפנו הכהן אבל קודם התנופה כמו הקטירה והשאר כשר בכל אדם ולמדנו שהבאת העומר היתה ביום שני של פסח שבאחר מעשרת השבת וזה השבת הוא השבת הראשון שהוא מעשרת יום ראשון של פסח שבת כמו שנזכר בתה שקרוס וכבר יתבאר שמה שאחר בספר יהושע

ולקחת לכם. אנחנו נאמין בדברי המעתיקי כי לא יכחישו הכתוב שעל שולחנו ויקחו להם לחם שה לבית אבות גם הם העתיקו כי פרי עץ הדר הוא אתרוג וכתמת תמרו כי אין פרי עץ יותר הדור ממנו ודרשו בו הדר בשלנו בדרך הסמיכתא כתב פירשתי בפסוק לעם נכרי והגלדוקים אמרו כי מלה תעשו סוכות והביאו ראיה מספר עזרא ואנה עורי לב הלא ידעו כי אין בספר עזר ערבי נחל ולא פרי עץ כלל רק עלי חמם מיני אילן זכר לעלי הדס ועלי עץ עבות טענה על קדמונינו וכן אין הדס אין חילנו גבוה והנה הם פני מיניים גבוה וגמוך והגולה מארץ קדר לארץ אדום אם יש לו עיני ידע סוד המלוה הזאת: כי בסכות. שהיו עושים אחר שעברו יום סוף סוכות ואף כי במדבר סיני שעמדו שם קרוב משנה וכן מנהג כל המחנות והנה גם זה המועד זכר ליציאת מצרים ואם ישאל שואל למה בתשרי זאת המלוה יש להשיב כי ענן יי היה על המחנה יומם והשמש לא יכה וימימות תשרי החלו לעשות סוכות בעבור הקור: אל בני ישראל. ולא כל בני ישראל כי לא יוכל לדבר עם כלם וכן כתוב דבר אל בני ישראל ואין טענה מפסוק אל כל עדת בני ישראל כי כל ישראל לא יקרא עדה. וטעם להזכיר פרשת שמן זית זאת בעבור שהזכיר אשה כל מועד והוא צריך להזכיר הלחם והמנורה כנגד השלחן והוסיף בפרשה הזאת על המנורה הטהורה היא הידועה זהב כלה מעשה בלולאל ולא אחרת ואשר עשוה מברזל בשעת הצורך על פיהנביאים עשוה: ולקחת סלת. בצוי וכן ואפית אותה ובאה זו המלה מצרע והיא זרה: שתי מערכו. במספר השבעים כסול האפוד והחשן או השני עשרונים כמספר המערכות: על השלחן הטהור. כנגד שלחנות אחרים שיש שם והוא לבדו מצופה זהב וזרו זהב והלבונה שהיתה עם הלחם והוא אשה לשם והלחם לכהן ויתכן שהזכיר זאת הפרשה בעבור שיש חיוב על ישראל לתת עולו המועד ושמן ולחם תמיד: לאהרן ולבניו. כל בני ביתו: ויצא בן אשה ישראלית. מאהלו כמו יצאו נצבים פתח אהליהם: בן איש מצרי. מתיהד: ואיש

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים: וחגתם אתו חג ליהוה שבעת ימים בשנה חקת עולם לדרתיכם בחדש השביעי תחגו אתו: בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות: למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם: וידבר משה את מועדי יהוה אל בני ישראל: פ

ויקרבו אליו כל בני ישראל: ויצו אתם את אשר צוה יהוה אתו בהר סיני: ויקח משה את הלבנה זכה ויתן על הלבונה ונזכרתה לאזכרה אשה ליהוה: מדי שבת בשבת יערכנו לפני יהוה תמיד מאת בני ישראל ברית עולם: ולאהרן ולבניו והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק עולם: ס

ויצא בן אשה ישראלית ובן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: ויקב את השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן: ויניחו אתו במשמר לפרש להם על פי יהוה: ויאמר יהוה אל משה לאמר: הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו ורגמו אתו כל העדה: ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: ונקב שם יהוה מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה כגר כאזרח בנקבו שם יומת: ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת: ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש: ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו: שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו: ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת: משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני יהוה אלהיכם: וידבר משה אל בני ישראל ויוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה ויסקלו אבנים ובני ישראל עשו כאשר צוה יהוה את משה: פ

ויהי בהר סיני לאמר: דבר אל בני ישראל וכי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליהוה: שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: ואת ספיח קצירך לא תקצר ואת בציר נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: ושבתה הארץ שבת לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך: ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל: וספרת לך שבעת שבתות השנים שבע פעמים שבע שנים והיו לך ימי שבע השבתות תשע וארבעים שנה: והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם: וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשובו: יובל השנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזיריה: כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה: בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחזתו: וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו: במספר שנים אחר היובל תקנה מעמיתך במספר שני תבואת הוא מכר לך: לרב השנים תרבה מקנתו ולמעט השנים תמעיט מקנתו כי מספר תבואות הוא מכר לך: ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך כי אני יהוה אלהיכם: ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם ושבתם לבטח על הארץ: ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה: וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו: וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית והעשה את התבואה לשלש השנים: והיה בשנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד שנת התשיעית עד בוא תבואתו תאכלו ישן: והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי: וגם בכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ: כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזיק בו גר ותושב וחי עמך: אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך: את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך: אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים: כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד: כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היובל יעבד עמך: ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחזת אבתיו ישוב: כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד: לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך: ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה: וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם והיו לכם לאחוזה: והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו ואחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומכר אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו: או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו מבית משפחתו יגאל אתו או השיגה ידו ונמצא לו די גאולתו: וחשב עם קנהו משנת המכרו עד שנת היובל והיה כסף מכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו: אם עוד רבות בשנים לפי אלה מן כסף גאולתו יתן: ואם מעט נשארו בשנים עד שנת היובל וחשב לו כפי שניו יתן: כשכיר שנה בשנה יהיה עמו לא ירדנו בפרך לעיני אחיו: ואם לא יגאל באלה ויצא בשנת היובל הוא ובניו עמו: כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם: לא תעשון לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה כי אני יהוה אלהיכם: את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה: אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם: ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו: והשיג לכם דיש את בצירה ובציר יתשיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם: ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם: ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב: ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו אויביכם לחרב לפניכם: ופנה אליכם והפרתי אתכם והרביתי אתכם וקימתי את בריתי אתכם: ואכלתם ישן נושן והוצאתם ישן מפני חדש: ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם: והתהלכתי בתוככם והיתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם: אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהיות להם עבדים ואשבר מטות עלכם ואולך אתכם קוממיות: ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה: ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי: אף אני זאת אעשה לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ומקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש ותזרעו לריק זרעכם ואכלו אויביכם: ונתתי פני בעריכם והיתם נגפים לפני אויביכם ורדו בכם שנאיכם ונסתם ואין רדף אתכם: ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי יסר אתכם שבע על חטאתיכם: ושברתי את גאון עזכם ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשת: ותם לריק כחכם ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ השדה לא יתן את פריו: ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי ויספתי עליכם מכה שבעתים כחטאתיכם: ושלחתי בכם את חיה השדה ושכלה אתכם ואת בהמתכם והמעיט אתכם ונשמו דרכיכם: ואם בזאת לא תוסרו לי והלכתם עמי קרי: והלכתי אף אני עמכם בקרי והכיתי אתכם גם אני שבעתים על חטאתיכם: והבאתי עליכם חרב נקמת נקם הברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר בתוכם ונתתם ביד אויב: בשברי לכם מטה לחם ואפו עשרה נשים לחמכם באבן ושבו לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו: ואם עד אלה לא תשמעו לי והלכתם עמי קרי: והלכתי עמכם בחרון אף קרי וייסרתי אתכם גם אני שבעתים על חטאתיכם: ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו: והשמדתי במותיכם ואבדתי את צלמיכם והשלכתי אתכם על גויתיכם גויתיכם: ונתתי אתכם חרבה ואשים את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחיכם: ואשמם את הארץ ושמם עליה אויביכם הישבים בה: ואתכם אזרה בגוים ורקתי אחריכם חרב והיתה ארצכם שמה ועריכם תהיינה חרבה: אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם אז תשבת הארץ ותרצה את שבתותיה: כל ימי השמה את שבת אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה: ואל הנשארים מהם אביא מרך בלבבם בארצות אויביהם ורדף עלה נדף יבריחם ונסו כאשר יברח מפני החרב ונפלו ואין רדף: וכשלו איש באחיו כמפני החרב ואין רדף ולא יכון לכם עמד לפני אויביכם: ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ אויביכם: והנשאר מהם יתמקו בעונם בארצות אויביכם ואף בעונות אבתם אתם אתם יתמקו: אם לא יגלה אל לבם הערלה אשר הם מתערלים בה ואם יכנעו לבם הערל ואז יתרצו את עונם: וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר: ואם לא יגלה אל לבם הערל ואז יתרצו את עונם: ובעבור כל אשר עשו אבותיהם אתם אתם יתמקו

ולפי שאומר עד עצם היום הזה למדנו שמתיר החדש אף על פי שלא הביאו מנחת העומר יותר
החדש תכף ביום הזה בעצמו ואם לא יביאו מנחת העומר לא יותר על עבור י"ו בניסן שנאמ' עד
עצם היום הזה והוא מבואר שהיום הזה בכלל האסור שאם היה מותר החדש בהגיע יום הנפת
העומר הנה יהיה החדש מותר קודם הנפת העומר וזה הפך מה שאמרה התורה ולפי שכל שאיסו'
החדש מוגבל בכל מושבות למדנו שאיסור החדש מוגבל מן התורה בין בארץ בין בח"ל · והוא מבואר
מזה המקום שהעומר מתיר החדש בכללו אע"פ שלא נקצר אבל הוא מחובר בקרקע והוא מבואר
שאין העומר מתיר עד שלא היה מחובר לקרקע בעת הנפת העומר ונמצא אחר זה כי אינו מתיר
הוא כי אם הנקצרים והעומדים ליקצר שהחלו בצמיחה אף על פי שלא נשלמה ולזה יתיר העומר
קציר החטים להדיוט אע"פ שהוא נקצר זמן ארוך אחר הנפת העומר · וספרתם לכם ממחרת
השבת וגו' · למדנו שיום הבאת העומר בכלל הימים הנספרים כי ממחרת יום ראשון של פסח
יחל המספר והנה שבע השבתות הם שבעה שבועות של ימים שהם מ"ט יום כבר אחר תמורת זה
בפרשת ראה שבעה שבועות תספור לך ואחר תמימות תהיינה כדי שלא נחשוב שיהיה הראון
בשבתות האלה שבת בראשית כי כבר יקרה שיהיו ז' מאלו השבוע בפחות משבעה שבתות ולזה
באה התורה שאלו השבע שבתות יהיו מ"ט יום ולזה אחר על ממחרת השבת השביעית תספרו
חמשים יום ל"ל עד ממחרת השבוע השביעי תספרו שהוא יום החמשים והנה אינו בכלל המספרי'
כי כבר אחר שבע שבתות תמימות תהיינה · שבעה שבועות תספור לך · וכבר נלמד זה גם כן
מהיובל שנאמר תשע ואדבעים שהם שבע שבתות שנים ואחר נקדש שבת החמשים כמו שנתבאר
בפרשת בהר סיני ובזה נאמר בכאן מ"ט יום ונקדש יום החמשים והוא חג השבועות ולמדנו מזה
שמצוה לחגות השבתות והימים ואחשוב שספירת השבועות הוא שנאמר שבוע אחד בהגיע שבעת
ימים ושני שבועות בהגיע י"ד יום וכן על זה הדרך עד שיהיו שבעה שבועות ואומנם בזה אינו
השבועות אין ראוי לספור שבועות כאלו תאמר שכאשר היו עשרה ימים אין ראוי לשוב לספו' שהוא
שבוע אחד ושלשה ימים כי המספר השבועות ראוי שיהיה בדרך המספר לא שיאמנה השבוע האחד
ויחזור וימנהו עשה פעמים וזה מבואר בכאלו כי המספר לא יהיה בזה האופן· עד ממחרת השבת
השביעית תספרו חמשים יום · ל"ל עד ממחרת השבוע השביעית תספרו שהוא יום הל' ואז ביום
החמשים תקריבו מנחה חדשה ליי'לו יהיה הראון באחדו חמשים יום עד חמשים יום כמו אדבעים
יכנו שהראון בו עד אדבעים יכנו כמו שנבאר שם בנ"ה ובבא יום החמשי' תקריבו מנחה חדשה ליי'
ולפי שהוא קצת זאת מנחה חדשה למדנו שהיא חדשה לאחרות החטים לא לכל המנחות כי כבר
קדמה לה מנחת העומר ולמדנו מזה שאין ראוי להביא מנחת החטים קודם זאת המנחה והוא
מבואר שאם הקריב מנחה קודם מנחת העומר שהיא פסולה שאפילו להדיוט לא הותר לו זה
החדש ואולם אם הקריבה אחר מנחת העומר קודם זאת המנחה אינה פסולה כי לא נזכרה התורה
בזיאור המנע זה · ממושבותיכם תביאו לחם התנופה וגו' · למדנו ששתי הלחם אינם באים אלא
מן הארץ כי לא כלל בזה בכל מושבותיכם רק המושבות המיוחדים ולמדנו שכל אחד משתי הלחם
בא מעשרון אחד ויתבאר שהם באים מן החדש כי התורה קראה זאת המנחה מנחה חדשה · תמץ
תאפינה · לפי שחדת העשרון יחוייב שתהיה מלאה סולת שנאמר שני עשרונים סלת למדנו שהוא
מביא שאור מחקום אחר לחמנו שאם היה מודר הסלת עם השאור היתה החלה חסרה לו יתרה
ואם יקח מתוכה לחמצה על שיעשה שאור הנה יהיה נפסל בלילה והנה יתבאר אחר זה איך תהיה
מנופת בית הלחם בכורים ליי' · ל"ל שתהיה מנחה ראשונה לשאר המנחות שהם באים מן החטים
והנה מפני זה בכורים שיוכלו ליי' מלאשית פרי האדמה ולזה ראוי שלא יביאו בכורים קודם שתי
הלחם כי אלו הבכורים הם שיוכלו באופן היותר שלם כמו שיתבאר מעניין שאר הבכורים עם שלו
הבכורים הם של בכור ושאר הבכורים הם של יחיד ויש לבכור קדימה על היחיד אלא מפני שנקרא
העומר גם כן מנחת הבכורים אם הביא בכורו אחר העומר אינם פסולים ואמנם
קודם זה הם פסולים כי כבר יהיה מהם מהחטים והשעורים כמו שיתבאר בעניין הבכורי' בפרשת
כי תבא והם אסורים קודם מנחת העומר אפי' להדיוט · והקרבתם על הלחם וגו' · הנה זה הקרבן
הוא בא בכלל הלחם מלבד מוסף היום המזכר בפרשת פינחס · ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת
ושני כבשים לזבח השלמים ראוי שתדע שאלו הכבשים הם קדשי קדשים ולזה לא יהיה שחיטתם כי
אם בצפון ואינם נאכלין כי אם לזכרים כשאר קדשי הקדשים כמו שנתבאר בפרשת צו ואולם יתבא'
שאלו הכבשים הם קדשי קדשים מזה שאומר שמנחת העומר וזה שמנחת העומר ולחם המנחה הם קדשי קדשים
לפי מה שיתבאר במה שמזכר אחם בפרשת ויקרא והנה ראוי שלא יהיו השלמים בקדושה פחות
מהלחם הבא עמהם ועוד כי התורה אחרה באלו הכבשים קדש והיו ליי' לכהן ואם לא נוספה בהם
קדושה על קדושת שאר השלמים לא היתה התורה צריכ' להודיע לנו שהם קדש ואמנם כונת התור'
שהם קדש מבין שאר השלמים וזה מבואר מאד · והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה
לפני יי' על שני כבשים · ל"ל שיניף הכהן הכבשים בעודם חיים ותנופתו אותם יהיה מוסף על
הנפתו לחם הבכורים או לזה בזה שיניפם ויניף לחם הבכורים עמהם כטעם מנרשה ומשמנה
על כל לבונתה ואחר על לחם הבכורים שלחם הבכורים הוא העקר ואינם מצב שו הדברי'
בעת ההנפה הוא שיהיו שתי הלחם על שני הכבשים · קדש יהיו ליי' לכהן · ל"ל שקנתם הוא ליי' ·
וקנתם לכהן והם ליי' ולכהן במדרגת קדשי הקדשים ולזה יגהג בהם דין קדשי הקדשים כפל בכל
עניניהם · וראוי שתדע שאם לא נמצאו כבשי' לא תבטל מפני זה מנחת שתי הלחם כי היא העקר
לפי מה שזכרה התורה מעניינה ולזה הקדימה ג"כ לזכרה קודם זכרון שני הכבשים להודות שאין
לה התלות בהן אבל בלי ספק לכבשים האלו התלות בשתי הלחם כי אופן הקרבת מתאחד עם שתי
הלחם כי הנפתם הוא עם שתי הלחם וכן הנפת איל החלבים אשר להם וחזה ושוק מתאחדת עם
שתי הלחם כמו שהתבאר במעט עיון ומה שמזכר בפרשת לו מתורת זבח השלמים ומזה המקום
יתבאר שאם אין שם שתי הלחם לא תתכן הקרבת שני הכבשים ואולם שאר הקרבנות המזכרים בזה
המקום אף על פי שהם באין בגלל הלחם הנה אין להם התלות בו עד שיבטלו בבטולו כי לא נאצל
להם קשר עם הלחם הזה באופן שיהיה להם התלות בו · וקרבתם בעצם היום הזה מקרא קדש
יהיה לכם · מגיד שקריאתו מקרא קדש מיוחסת לנו כי היא תלויה בקדוש החדש שהוא מסור
לב"ד וזה שאחר שקדשו לראש חדש ניסן יהיה יום הט"ו חג המצות ואחריו ימנו מ"ט יום והחמשים
יום יהיה חג שבועות · כל מלאכת עבודה לא תעשו · היא המלאכה שאינה לצורך אוכל נפש כמו
שקדם בפרשת בא אל פרעה · חקת עולם בכל מושבותיכ' לדורותיכם · ר"ל השביתה ממלאכ'
עבודה ואולם הקרבנות אינם נוהגות בכל מושבות כי אם במקום אשר יבחר יי' והוא בית המקדש
כמו שנתבאר במה שקדם · ובקרבכם את קציר ארצכם וגו' · כבר התבאר בפרשת קדושים ובא
בזה המקום כי הכונה בעיקר שזה השם יתעלה שיקריב מנחת העומר ושתי הלחם מהקציר החדש
להעיד כי הכל בא מהש' יתעלה והוא מה ג"כ להגיד מהם אל הענייו' קודם שיבא לידיכו להעיד כי
זה בא מהש' יתע' והוא רצה שיהיו עניים בזה החלק ואנחנו נשאר כי הכל בא מאתו ומאתו הכל :

בחדש השביעי בא' לחדש יהיה לכם וגו' וחזה המקו' יתבאר שהתרועה על הנר הנורר יהי'
לחדיה עמו נפש כי זה התכלית תהיה לפי שנעשור לחדש הזה יהיה יה"כ כמו
שנתבאר בפרשת אחרי מות הנה הקדימה התורה לעורר האנשים על התשובה והשבר הלב והכנעו
מר"ח הזה והוא מבואר שהתקיעה בשופר מתנת חרדה בלב כמו שאמר אם יתקע שופר בעיר ועם
לא יחרדו ובכלל הנה הקולות החזקים הם מרעידים מאד וזה מביא להכנע הנפש הנהמות וכשו
העידנו בזה שיכנעו לבבם ונפשם בחטאיהם לתקן המעוות בהם כדי שנהיה נכונים לכפרה ביום
הכפורים וראוי שתדע כי התקיעה תהיה בזולת תרועה אחר בפרשת בהעלותך תתקעו ולא תריעו
ואחרם התרועה לא תהיה בזולת תקיעה אחר שם בענין תרועה ותקעתם תרועה תרועה יתקעו
למדנו שמדרך התרועה שתהיה תקיעה לפניה ולאחריה ובכלל הנה מפני שהכונה בזה להחריד
הלבבות ולעוררם על התשובה הנה רצתה התורה שיהיה זה הקול באופן שיתכן זה יותר ולזה אחר
בו תרועה וכן אחר בפרשת בהעלותך בחטא שהוא לזאת הכונה בעינה והרעותם בחצוצרות ונתבאר
שזאת התרועה היא בשופר מחה שנצטה התורה ביום הכפורים של יובל שהוא לזאת הסבה בעינה
שנאחר בפרשת בהר סיני והענין שופר תרועה בחדש השביעי וגו' · ושם נבאר בג"ה מה שיורה

עליו שם שופר · כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה לי' הנה המוסף המזכר בפרשת
פינחס ולמדנו מזה המקום שהכר והחיל והכבשים המוכרים שם אינם מעכבים זה את שלאחר
אשה ליי' מ"מ שיהיה שם אשה · אך בעשור לחדש השביעי הזה · כבר התבאר בפרשת אחרי
מות ענין זה העמוד הזה האש שזכר בכאן הוא מוסף המכר בפרשת פינחס · וכל מלאכה לא תעשו
בעצם היום הזה כי יום כפורים הוא לכפר עליכם ולמדנו שהיום בעצמו מכפר ואף על פי שאין
קרבנו קבד ואחוי להיות כן כי הקרבנות אינם אלא להשיגנו על התשובה ואם הישרנו אליה בזולת
הקרבנות הנה מן הראוי שיכפר והנה באר בזה המקום שכבר אתחיינו על עשיית כל מלאכה
בעצם היום הזה כדת וכן אם לא יחטאנו בעצם היום הזה ואחר והאבדתי את הנפש ההיא מקרב
עמה תחולת הכרת להעיר על שכוון בכרת וכבר באנו עניינו במה שקדם והנה ביאור שהשביתה
מלאכה ביום הכפורים מוגבת בכל מושבות שבאחר כל מלאכה לא תעשו אחת עולם לדורותיכם
בכל מושבותיכם וזכר אחר זה שנית חיוב העמוד להודות שהוא גם כן מוגבל בכל מושבות עם שהוא
מבואר בעצמו שאין לו התלות בארץ ולא בענין הקרבנות אבל אם היה לפשר היה ראוי שיחוק
עניינו בבטול הקרבנות כדי שישלם לנו בזה מן הישרה אל התשובה מה שנפקד ממנו בבטול
הקרבנות מהישרה אליה · ועניתם את נפשותיכם ונומר באדה התורה שהתחלת העמוד הזה
הוא מהערב של יום התשיעי ויהיה מערב עד ערב באופן שיהיה יותר שלם זמן העמוד והשביתה
מכל מלאכה וזה אחר תשבתו שבתכם והיה זה כי ימינו הם מתחילין מן הערב מפני החתימו
חושבין לחשבון הלבנה כמו שבאנו בפרשת בא אל פרעה ואף על פי שאמר השמש היה יותר ראוי
שיהיה היום מתחיל מזריחת השמש כמו שיתבאר לתוכיים ולזאת הסבה גם כן היתה השנה אצלנו
מתחדשת מן החדשים אשר לירח אף על פי שאינה שנה בלתית לפי השמש וכאלו היה זה מכוון
להעיר שאין האלהו' והמחשלה לשמש כמו שהיו חושבין עובדי השמש והיה חשבונינו לחשבון הכוכב
אשר לי אפשר שיטעה בו אדם לראותו שנו עניינו בכל חדש וחדש והוא הדת שיחסר אורו
פעם ויוסיף פעם · בחמשה עשר יום לחדש השביעי וגומר · הנה הסוכת יתבאר לפי הודאת
הנדר שהוא סכוך נעשה מעצים תלושים בזולת בנין והוא נעשה על הרוב מעצים שיש בהם
עלים כדי שיהיו לחמצה מהשמש אחר וסכה תהיה לכל יומם מחודד וכבר באחר בספר עזרא
נאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סכת כלתוב
ולזה הוא מבואר שזה הסכוך לא יהיה כי אם בתלוש ומבואר גם כן מצד הודאת הנדר שאינו תוך
הבית שאם היה כן הנה אינו מסכך באלה אבל הבית הוא שיהיה מסך משיכנס בו השמש והיושב
בו יושב בבית לא בסכות ומבואר גם כן מצד הודאת הנדר שאין הסכוך הזה נעשה מהכלים ולא
מהאוכלין והנה חג הסוכות לא יתמיד כי אם שבעת ימים אולם ביום השמיני יהיה שבתון כמו
שיתבאר אחר זה אך לא ישבו בסכות ואחנם שזה החג הוא ליי' כי הכונה בכל המועדים הוא
לעבודתו יתעלה ולהתקדש שלו כפי היכולת כמו שיתבאר דנ"ה · ביום הראשון מקרא קדש ·
כבר התבאר זה במה שקדם · שבעת ימים תקריבו אשה ליי' · כבר נתבאר זה האשה בפרשת
פינחס ומזה המקום יתבאר שספרים והאלים והכבשים של מוסף היום אינם מעכבים קצתם
קצת שנאמר אשה ליי' מ"מ ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם וגומר · כבר נתבאר בפרשת
פינחס זה האשה והראון באחרו עצרת הוא שיהיו נעצרים מעשיית מלאכת עבודה אבל המלאכות
שאינם לצורך אוכל נפש · אלה מועדי יי' וגומר · רוצה לומ' שאר המועדים זולת השבת כי אחר
זכירתו השבת אחר אלה מועדי יי' אשר תקראו אותם במועדם ובאשר השלים המאמר בהם
שאלו המועדים שזכר הם המועדים שרמז אליהם בראש המאמר הזה שמיוחסת קריאתם אלינו
עולת ומנחה · כבר מכר מנחת אלו העולות בפרשת פינחס · והנה העולה היא עקר והמנחה
היא נמשכת לזה ולזה אין ראוי שתקריב מנחת העולה קודם העולה · זבח ונסכים · ידוע כי
לעולה יהיו נסכים מוגבלים כמו שנתבאר בפרשת פינחס כמו שיש לה מנחה מוגבלת ולזה ראוי
שנעיין לזה לא לאחרה התורה עולה ומנחה ונסכים ונאחר כי ידמה שהעולה שהיה סבה בזה להודות כי
הנסכים אינם מתאחדים עם העולה כהתאחדות המנחה לה כי אינם להקרבה אבל להסיר
הזהמא כמו שבתבנו ויהיה הראון בזבח השלמים כי כבר יחויבו באלו המועדים להקריב
שלמי תגיגה ושלמי שמחה כמו שיתבאר אלא שכבר יקשה לזה הפירוש מה שאחר כן
דבר יום ביומו והנה לא הוגבלו אלו השלמים בכל יום מאלו הימים ולזה היותר נאות שיאחר
כי הראון בזבח העולה גם כן אלא שהיא תהיה נקראת עולה מצד מה שיקטירו ממנה במזבח
שהיא עולה עליו בכלליו ונקראת זבח מצד מה שיקטירו ממנו במזבח שהיא עולה עליו בכללות
ונקראת זבח מצד הזביחה אשר בו יוקח דמה לזרוק על המזבח והוא מבואר שהמאמר מתאחדת
עם הנקטר מהעולה והנסכים עם דמה הנשפך אל יסוד המזבח כי לזאת הסבה היו ולהודות על
זה קראה התורה בשני אלו השמות מתאחדי' עם המנחה והנסכים · דבר יום ביומו · למדנו מזה
שקרבנו היום הם תמידין ומוספין אין להם תשלומין לזה' מלבד שבתו' יי' למדנו מזה שלו הקרבנו'
יקריבו בכל יום מאלו מלבד הקרבנו' המוגבלים בשבת והם מוסף שבת שאם היה שבת באחד מאלו
הימים הנה יקריבו בו יותר על אלו הקרבנות המיוחדים לשבת · מלבד מתנותיכם · לחשוב שידמוו
בזה מה שיתנו ליי' בזולת כדר אז נדבה כמו מעשר הבהמה ובכורות · ומלבד כל נדריכם ומלבד
כל נדבותיכם אשר תתנו לה' · הקרבנות הבאים בנדר אז נדבה כמו העולה והשלמים והמנחה
למדנו מזה שכל קרבנות יחיד קרבנות בי"ע וידמה שהעולה שאין זמנה מוגבל ביום ההוא כמו עול'
יחיד אינה דומה י"ט כי לא יעשה ביום טוב רק מה שהגבילה אותו התורה אם אינו לצורך אוכל נפש
ואמנם השלמי' ומה שידמה להם יקריבו בי"ט כי הם לצורך אוכל נפש ואולם בחולו של מועד יקריבו
כל הקרבנות :

אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחוגו את חג יי' שבע'
ימים וגומר · ביאר בזה כי סבת זה החג מפני שאז אספ כל אחד מחמו
תבואתו מגרנו ומיקבו כדי שיכיר בו כי הכל בא לו מה' ית'ולזה באה זאת המצוה · תחוגו את חג
יי' שבעת ימים כבר באחרנו במה שקדם כי זאת החגיגה הוא זביחת שלמים ולזה תמצא שאמ' משה
ויחוגו לי במדבר תמורת הזביחה כמו שזכרנו במה שקדם ואמר שבעת ימים ואם היא בחמשה עשר
ימים לחדש השביעי כמו שזכרנו להודות שזאת החגיגה יש לה תשלומין כל שבעה · ביום הראשון
שבתון וביום השמיני שבתון · ל"ל ביום השמיני לראשון שזכר כי בכל אחד מאלו שני הימים צוונו
לשבות ממלאכה · ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי
נחל · לפי שאין זאת המצוה כי אם ביום הראשון לפי זה המאחר ונסוף אחר שהוא שבעה ימים
למדנו שאחרו ולקחתם לכם ירצה בו כשלא תהיו לפני יי' והוא כשיהיו חוץ לבית המקדש ואחר לפני
יי' אלהיכ' והוא בבית המקדש תהיה זאת המצו' שבעת ימים ולפי שאחר ולקחתם לכם ביום הראשון
למדנו שאין אדם יוצא באלו הדברים שזכר אחר זה אם לא היו שלו ולזה הוצרכה התורה לאמ' לכם·
פרי עץ הדר כפות תמרים וגומר · יורה מצד הודאת הנדר באחרו פרי עץ הדר אל האתרוג וזכרה
אותו התורה בזה הלשון להודות כי היא באה בו מצד שהוא הדר ולזה לא נצא אם לא היה הדר
וזה המקום יתבאר שאר הדברים הנלוים עמו ויחויב בכל אחד מהם ג"כ שיהיה הדר וזה מבואר
מ' השרשים הכוללים · כפות תמרים · הוא הלולב והוא נקרא בזה השם מצד מה שהתמידו עליו
להחזיק קצת בקצת כמו הכף שמחזיק בתה שמקיף בו אחר' אחר שיתפרדו עליו לבאן ולבאן אינם
נקרא בזה השם גם אינם אז הדר ולזה הוא פסול וענף עץ עבות · הוא ההדס שהוא עבות ל"ל שיש
לו עלים רבים מקיפים בו יוצאי' מתקום א' והמעט שיפול בו זה השם הוא כשהיו לו ג' עלים מקיפין
בו יוצאי' בנגבל א' ואולם אם יצאו ב' ב' אין זה עבות וזה מבואר מצד הודאת הנדר וערבי נחל · הוא
מין מן האחים שגדל על הרוב בנחלים ולזה קראה אותו התורה ערבי נחל לא שתקריב שיהי' גדל
על נחל כי היא אחים תקריב על המין שלא' אחמו והנה הנקרא ערבי נחל הוא נמת שעל' שלו יוסף
ופיו חלק וקמה שלו ארוס ומתמו יחצא שבפי עלהו פניהו דקו' מאד מאד וקטנו' ואולם מה שעל' שלו
עגול ופיו דומ' לחגל אינו נקר' ערבי נחל ואינו כש' ודאוי שתדע כי מפני שאמ' כפו' תמרי' וענף עץ
עבות וערבי נחל הנה מן הראוי שיהיו ג' שו המינו' יחד ועם כל זה אם לקחן א' א' יצא שאר לקח' כל
ואחר' האתרוג יקח לבדו ולזה לא אחרה תור' פרי עץ הדר וכפות תמרי' והנה יקרא הלול הא' כפו'

ביום ופרשתם דביום ויש לומר
דברין ומיי' דאי לא כתב אלא
והלאה היינו לפ' לכן נגדך
ביום ונתו תיום השביעי
דביום שביעי עצמו דאוי
להקריבה: אותו ואת בנו לא
תעשטו תימה מין שוחטין
בשבת תעבורת והא איכא
מעשה אותו ואת בנו ואם על
גב דליתיה בעולם ודאיס
מעלהי פרקא קמא דתעורה
דנעי אנייי הוא חולין ועל
דעת אלעזר' בשחטה בחוץ הוא
הוא מי' מי מוכר מעז' שחוטי
חוץ אז לא מי קרינא ביה
והביאו לעני יי' אחרי עדין
נמעי אמו אלמא אי לאו הוא
פטמא והביאו מוכר מעוז
שחוטי חוץ אף על פי שאינו
בעל' ר"ג מוכר מעז' אותו
ואת בנו ויש לומר דשאני אותו
ואת בנו דכיון דאינו נוהג
בזכרי' אלא בנקבות אין
תתקיי' כל בנבסה תאכלו ·
וספרת' לכם לכך נוה הקדוש
ברוך הוא לספור לעצרת יותר
מאחר מועדות לפי שהיו
מרוני' בקניל אלהים יהיו
מנוי' כל אחד בזדות כאשר
מצינו בבועז אלא היו מקדשי'
כל החדש ולעיכך הזהיר'
לספור ונראה לכך קורחין
רות בשבועות אבל הסע'
בשבוע שאינו כתוב בתורה
בתורה שזה סוד קרוי שבועות
אלא בשבועותיכ' לפתח אינון
בעירוביכ': סעם לעם
העומר מוכן מעומר מפני
שקנירת העומר מעומר שדרך
הקנדי' מעומר ובכנות
הקנירה כך מנחת הפעירים
טעם אחרת שפני מה שפיר'
העומר בעפילה שהיא עדות
שעמידין שכן וכן בעומר
מעם אחר מפני מה שפירת
העומר בעפילה מתוך
שנתמלאין מוחלין אין
מעבירין על המצות: תקעתן
העולם ק"ל כרבי יוסי דאמר
בפרק רבי עקיבא בו' בשיון
נתנה התורה ואנחנו עושין
שבועות בו' בשיון ויאמר
אנחנו מזכירין ביום ראשון
זמן מתן תורתנו הדי לא
נתנה תורה עד יום שביעי
ואומר הר"י דכיון דליכא אלא
יום שנתנה שפיר קאמר
בהזכירו זמן ומה שמנהגו
מומרי' אחר העומר יסי רבנו
שיבנה בית המקדש מה שאין
כן בשאר מצות לפי דבזמן
הזה אין אנו מייחין לנדר
תלמודייתא ובפרה אבל
למקדש ולכן אנו מתפללין
שיבנה ואז יהיה חובה עליהם
לנדר בדרכם העומר: ענרת
היא ויכין נקרא שבועות
ענרת יש לומר דבתיב
בשבועותיכם ומתרגמינן
בענרותיכ' ויש לומ' לפי
שקבלו ישראל מגע' לבעות יש'
לכן נקראת ענרת נוטר יקח
עלה בי"ל רי"ש תורה כמה
שורה נעית: אך בחמשה
עשר

תמרים מצד עליו שבסם יתהו התמרים ואולם מה שאחרה התורה ונקף עץ עבות ידמה שהרצון בו עקף. ועץ ר"ל עצים מתפרצו שיהיה עקף לבל יהיה מותר לע"פ שהוא העץ בכללו והגה זה אפשר בזה הגמת לקטנו ואפשר שיובן מזה ג"כ שילקח מזה הגמת עקף ועץ בלתום שיהיה עבות מצד רבוי עליו ורבוי ענפיו ולזה ילקחו שלשה בדי הדס כי בכבר יקדם בזה הגמת שלא יהיו בו יותר משלשה ענפים ולזה ילקח העץ בהלקחה ולפי שאחר וערבי נחל שרוחו אל רבוי והפחות שיבול בו זה הדס הוא שנים הגה ילקח שני בדי ערבה. וידמה והוא הנכון שהרצון בזה שיקח עקף עץ עבות וערבי נחל ולזה לא יחוייב לקחת מכל אחד מהם כי אם בד אחד והוא מבואר שהלקיחה הנהגה בהם הוא שילקחו דרך גדלתם ולזה אם לקחם שלא כדרך גדלתם לא יצא כי התורה תצוה עניינם בלתום הנהוג מהן כמו שהתבאר מהשרשים הכוללים וכאלו שב זה אל מה שהוא מחוייב מצד הורלת הגדל. ולזאי שתדע שאלו המינים הארבעה מעכבין זה את זה כי התורה צותה שנקח אלו המינים כלם ולפי שהשתרוג יהיה לבדו ושאר המינים הם יחד הגה ראוי שילקחו בימין הב' מינים והשתרוג בשמאל. ושמחתם לפני יי' אלהיכם שבעת ימים. ירצה בזה שישמחו שם במקדש שבעה ימים בלקיחת אלו הארבעה מינים ובכל מיני השמחה ויתבאר שזאת השמחה איננה דומה יום טוב וכל שכן שבת לפי שהתורה אמרה כי ביום הראשון לא ישמחו כי אם בלקיחת אלו הארבעה מינים אך בשאר מיני שמחות שיהיה בהם מה שלא יתכן העשותו ביום טוב לא יותר להם לשמוח והגה תכלול ג"כ זאת השמחה זביחת שלמים והם הנקראים שלמי חגיגה שב' וזבחת שלמים וגו' ומזה המקום יתבאר שאין שמחה זו אלא בשאר בהמה לא בשאר העוף כי השלמים אינם באים כי אם מהבהמה:

וחגותם אותו חג לי' שבעת ימים בשנה. הגה אמרו אותו שב אל ביום הראשון שזכר בפסוק הקודם ואחר שבעת ימים בשנה להודות שם לחגיגה זו תשלומין כל שנה ואחרת חקת עולם לדורותיכם בחדש השביעי תחגו אותו. באר שזו המצוה נוהגת לדורות. בשבת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות. גזה שבשב ז' ימים בסכו באופן שבתו בבית ולזה יחוייב שבאכל ונישן שם כי בשו העניני לשתתם מהבית ולפי שזאת הישיבה מתיחסת לישיבה בבית והיא תמורתה והישיבה בבית להגאה לא לצער הגה כשתהיה הישיבה בסכה בצער לא יתחיי לשב בסכה ובטול שבכר חויבנו לשתות בלו השבעה ימים ולזה ראוי שיעזוב כל דבר שמצער שמבלבל השמחה ומזה המקום יתבאר שאם ירדו גשמים ינטערו בהם בשבתם אז בסכה הגה יהיו הבעלים פטורים מהישיבה אז בסכה ולפי שהסכה היא אהל מה והיה מגדל האהל שיהיו לו שלשה דפנות האחד לאחרון והאחד בצד הימין והאחד בצד השמאלי והוא מבואר בנפשו מעניין האהלים שיעשו מזכרי המשכנות הגה יספיק בסכה שיהיו לו שלשה דפנות ומזה ג"כ יתבאר שהאופן השלישי הוא שיהיה לו שיעור חצע כי כן דרך האהלים ולפי שאהל לא יקרא אהל אלא אם היה לו גג עפת הגה יחוייב בסכה שיהיה לה גג עפת ולפי שזה האהל הוא תחזורת הבית שהוא עשוי לשבת האדם בו הגה לא יהיה גבהו פחות מעשרה טפחים כי גובה האדם הבינוני בהיותו יושב הוא זה השעור והוא המצב היותר מיוחד שיהיה לו בשבתו בבית ולפי שזה האהל עשוי לאכול בו הגה יחוייב שיהיה באופן שיחזיק ראשו ורובו ושלחנו וזה השיעור יהיה על החעם ז' טפחים על ז' טפחים והוא מבואר שהיושב בסכה שתחת הסכה אינו יושב בסכה שהוא רואה בהיות אותו בתוכה כי אינה מסككת עליו על דרך האמת והוא אינו יושב ג"כ בסכה העליונה כי הוא אינו רואה באמירה ולזה אינו יוצא ידי סכה וכ"ש אם היתה הסכה תחת הבית או תחת האילן. כל האזרח בישראל ישבו בסכות. אין ראוי שלמוד מזה שלא תהיה זאת המצוה מהגת בגר לדק כי דין הגר בשאלות התורות כדין כל ישראל כמו שהתבאר מהקומות רבים ואם הגם שהגר לא יחוייב זכר האזרח כי יחשב שיהיו קצת האזרחים פטורים מזאת המצוה והם הנשים אשר לבוד מעלתם לא יאות להם לשבת בסכות כי אם בהיכלות יפות ושלחי הבנין באופן שיהיו חזקים מאד ולזה באה התורה שדין כל האזרחים שוה בזאת המצוה. לחען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים. זה זכר אל החופת הכפלה שעשה הש"ית לישראל בהוציאו אותם מארץ מצרים שהיה ענינו עומד לחסך שלאחר ובענך עומד עליהם ולפי שזאת המצוה היא לחען ידעו בעבורה זה הפלא שעשה הש"ית אז לישראל הגה ראוי שיהיה זאת הסכה באופן שישלוט בה הענן ולזה ראוי שלא תהיה גבוהה מל' אמה: וידבר משה את מועדי יי' ל' שבבר השלים מה שצוהו הש"י בדבר ב' בני ישראל כמו שכתוב בראש העניין:

צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור. הגה התנה בשמן המאור והוא אשר יעשינה בתורה ולפי שהשמן הזה הוא היותר זך בלי ספק וכבר יתבאר לך זה מהיין שיצא מהענבי' אחר סחיטתן מעצמו כי הוא היותר נבחר מאד מהיין שיצא אחר זה מהם עם הטעינה בתורה כי כבר יתערב עמו טבע השמרים שיצא מהם וזה מבואר מן החוש ולפי שלא התנה שיהיה כתית כי אם למאור למדנו שאחר השמרים שיצאו מן הזית אחר השמן המזכר כלם כשרין למנחות ולזה לא התנה דבר במנחות אבל אחר בשמן והוא מבואר ממה שמזכר במנחות בפרש' ויקרא ובזאת הפרשה ובפר' פינחס ואע"פ שבבר נאחר שם במנחות תמיד של שחר בשמן כתית ובאחר ג"כ בפרשת ואתה תצוה הגה הוא למנוה לא לעכב ויעיד על זה מה שאחר בכאן כתית למאור הורה שלא יוצרכו לקחת שמן זית זך כתית כי אם למאור לא למנחות ועוד כי כבר תמצא כי כשמזכרו המנחות בכללם בפר' שלא לך שלא התנה בהן שיהיה השמן כתית. וכן תמצא במנחות המזכרות שפרשת ויקרא שלא מזכר שם כי אם שמן ולא התנה בו שיהיה כתית לעבודות כי תמיד. למדנו מזה שבבר תחוייב שתהיה זך בזה האופן כי כל מה שיהיה יותר זך יהיה יותר אחתי בהעלת השלהב' ומזה המקום יתבאר שהפתילה יחוייב ג"כ שתהי' באופן שיתכן שתעלה כי בקלות והוא מה שאחר להעלות כי תמיד מעיד שזאת המצוה דומה את השבת כי לה זמן קבוע בכל יום והגה ילדיקו המנורה בערב ובבקר כמו שבילדנו בפרשת ואתה תצוה ושם פירשנו זה הפסוק ופסוק הבא אחריו וראוי שתדע כי עריכת המנר' יחוייב שיהי' לפני יי' ולזה ראוי שיהיה פני המנורה נגד המשכן ושלא יערוך הכהן המנורה בחוץ ואחר כך יכניסה בפנים אבל יחוייב שילקיה בפנים. **על המנורה** הטהורה יערוך את הנרות לפני יי' תמיד. למדנו שאין ראוי שיהיה דבר מפסיק בין הפתילה והמנורה כאלו תאחר נרות לא קיים אבל יחוייב שתהיה הפתילה בגוף המנורה. ולקחת סלת ואפית אותם שתים עשרה חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת. הגה מפני שהסלת מורה על הקמחת היותר דק והיות לבן הלה כמשך לזה לכונת התורה לדקדק בענין שיהיה בתכלית היופי והדקות ולזאת הסבה בעינה דקדקה בחטים שיהיו נבחרי' ושתתוקן בהם המלאכה בתכלית מה שאפשר באופן שתהיה הסלת יותר נקי וזה כולל לכל המקומו' שמכר בהם סלת והוא מבו' שאפיות אלו החלות הוא בעורה וכן ליתתו ועריכתם לאפו' אותן חה שאפי' בקדשים שנפסלו דקדקה התור' שלא ישרפו חון לעזרה כמו שנתבאר בפ' ג' כ"ש שתדקדק באפייתן ובבשולן. ומזה המקום יתבאר שכן הענין בשאר המנחות כי הם כלם קדש קדשים. שני עשרונים יהיה החלה האחת. למדנו שלשת כל חלה וחלה בפני עצמה כדי שיהיו בכל אחת מהם שני עשרונים ולפי שזאת המדידה תהיה בעשרון שבמקדש הגה הכלי מקדש הסלת ויפסל אם יצא חון לעזרה ולזה יחוייב מזה הצד ג"כ שתהיה ליפתה ואפייתה בעזרה. ולפי שזה הלחם הוא לחם הפני' שהוא בתמונה שלא יתכן שיאפה בזולת שבירה ובזול' קלקול תמונתו אם לא היה נאפה בדפוס היו שם דפוסי' של זהב היה נאפה בהם כמו שנזכר בפ' תרומה והגה היה מחוייב לזאת הסב שיהיה שם דפוס ישימו בתוכה החלה כשהיא בצק ודפוס אחר מבפני' לשמור הבצק שלא תתקלקל תמונתו ובהן היה נאפה בתוך כל צרכו ואחרי כן ישברוה תחלה משו מדפוסי' שלא יקלקלוה חוט הדפוסים וישרפוה לדקותה ולפי שהיא רכה עדיין בצאתה מן התנור הגה היו משימים אותה בדפוס נוכן עד שתצטנן ותתחזק ולפי שהחוט מועט יספיק לאפיית אלו החלות לדקותם הגה היה ראוי שיאפו בתנור קטן כדי שלא ישרפו ולא היה נאפה בשבת כי התורה לא חייבה שיהיה נעשה בשבת כי אם עריכת המערכת שנאחר ביום השבת ערוכנו לפני יי' תמיד. וכבר ביארנו בפרשת ויקחו לי תרומה זאת העריכה איך תהיה. ושמת אותם שתים מערכות שש המערכות לפני יי' שלשה חלו' תהיה

המערכה מאלו המערכות באופן שיהיו שתים עשרה חלות בשתיהן. על השלחן הטהור לפני יי' לחדמו שאין הבדל בין החלה והשלחן אבל היא על שנת השלחן ואחנם בין החלות תחייב' המנחתת כמו שביארנו בפרשת ויקחו לי תרומה ולמדנו ממה שאחר לפני ה' שפני עורך אלו המערכו' יחוייב שיהיו לפני ה' שהוא נגד המערכי שש קדש הקדשים. ונתת על המערכת לבונה זכה. ר"ל אצל כל מערכת של אלו המערכות ישים לבונה זכה בכף אחת והם הכפות המזכרות בפרשת תרומה. והיתה ללחם לאזכרה ונומר. דומה לומר שהלבונה תהיה ללחם לאזכרה כשיקטירנה להשם על מזבח העולה וזאת ההקטרה תעיר הלחם להכהנים כמו שיעיר הקומץ והלבונה שיהי המנחה והיא תהיה נאכלת אחר זה לזוכרי כהונה לבד לפנים מן הקלעים כמו שאחל אחר זה ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יי' תמיד מאת בני ישראל ברית עולם. כבר נתבאר הפנה בעריכתה ביום השבת בפרשת תרומה ולפי שיחוייב שיהיה זה הלחם על השלחן תמיד חוייב שיהיו שם כהנים רבים אלו מוסכין הלחם מעל השלחן ואלו מניחים הלחם שם בעת שהאחרים מוסכים באופן שלא יחסר השלחן מזה הלחם כלל והגה יסירו כפות הלבונה משם ויקטירם בשבת להתיר הלחם לכהני' וישיתו שם לבונה אחרת אצל המערכת כמשפט הראשון וזהו תמיד ויחוייב שיהיה אצל כל מערכת לבונה ביום השבת שבדר המערכת כי כבר ביאר כי מעניין המערכה שתחוייב להעשות בשבת שיהיה נתינת הלבונה אצל המערכת ולזה זכר כל זה קודם שנזה שתעשה המערכת בשבת. ולפי שכבר אמר והיתה ללחם לאזכרה למדנו שבעת שהלבונה ראוי לאזכרה יחוייב שיהיה הלחם על עניינו דומה לומר כל חלה שלמה ולזה אם נפרסה חלה מן החלות בעוד שהלחם על השלחן לפי הראוי הגה הלחם פסול ואינו מקטיר עליו הלבונה שנאמר ללחם והוא לחם המערכה שנערך על השלחן ומזה המקום יתבאר שאם אחר שהשר הלחם מעל השלחן נפרסה חלה מהחלו' או אחר שהגיע העת להסירו כי אז אינו לחם המערכה לפיכך הגה אף על פי שהוא פסול הגה יקטיר עליו הלבונה כי כבר היתה ללחם מה שהתמידה להיות אצלו לפי הראוי והיתה לאהרן ולבניו ונאכלו אחר העשות מה שזכר והוא שיקטירו הלבונה להתיר הלחם לכהנים והגיד שאהרן קודם לבניו ולזה יהיה כהן גדול מזל חלק בראש. ואכלתם במקום קדוש. הוא לפנים מן הקלעים כמשפט קדשי הקדשים לפי מה שנתבאר בפר' ו' ואחרו ואכלוהו שב ללח' שזכרי

ויצא בן אשה ישראלית לא נתבאר לנו מן התורה על מה היו באים והוא מבואר כי כבר יקרה זה לסבות רבות ואחנם רבותינו אחרו כי הם היו באים לפי שעבטו של דן לא היו מניחים אותו לעמוד ביניהם לפי שבאחר אים על דגלו באותות לבית אבותם. ויקוב בן אשה הישראלית את שם. ונאה לומר שבבר פירש הש"ית המקום. ונקלל אותו באופן הנהוג לקלל והוא בשם מהשמות המיוחדים בשם יתעלה כאלו תאמר שקלל שם בשם. כמו שאחר יבא יוסי את יוסי. והגה הביאוהו השומעים אל משה לבאר להם משפטו על פי השם והביאוהו בשאחר עד שיתבאר להם זה. הוצא את המקלל מחוץ למחנה וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו ורגמו אותו כל העדה. למדנו שהמקלל מחוץ למחנה ולזה יחוייב שתהיה חוץ לב"ד ודחוק מהם עם שבזה תועלת שאם יתנצל לו בין זה הזמן מי שידע לו זכות יחוירוהו והגה זאת הסמיכה היתה כאלו אומרו שהם נקיים מהחטא הזה בהמיתם אותו לפי שהוא היתה סבת מיתתו ולזה אומרים לו בסמכם ידיהם על ראשו דמך בראשך שאתה גרמת לך. והגה העדים הם אשר תהיה ידם בו בראשונה להמיתו כמו שזכרנו בפרשת שקלים ואחנם ורגמו אותו כל העדה אשר לא מת על יד העדים כל העדה רוגמים אותו באבנים. ואל בני ישראל תדבר לאחר לאיש כי יקלל אלהיו ונומר. למדנו מזה שהמקלל הוא בכרת וכבר התבאר זה בפרשת בהעלותך ולזה אם עדים והתראה יתחייב כרת ואם היו שם עדים והתראה וקללו בשם מהשמות המיוחדים בשם יתעלה כמו אל אלהים שדי צבאות ומה שידמה להן הגה יהיה בסקל כמו שהתבאר בפסוק הבא אחר זה והוצרכה התורה לבפול המאחר בזה שלא בחשוב שיהיה מה שבגזר על המקלל ההוא הורלת שבה ולא יהגה דין זה בכל מקלל. ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת. כבר נתבאר בפרשת משפטים שזה הדין הוא בהורג אחד מאבשי התורה ושם נתבאר שזאת המיתה היא בסייף. ומכה נפש בהמה ישלמנה ונומר. דומה לומר שישלם לו בהמה השוה לה לו שוויה כי הכסף דומו כדין שוה כסף. בכמו אלו הדברים כמו שזכרנו בפרשת משפטים ולהוסיף ביאור שהחובל בחברו יתחייב מחוץ לא שיעשה מזה בו כאשר עשה בחברו כמו שאפשר שיובן מלשון התורה. וזכרה התורה דין נתינת האדם אום בעמיתו אחר זכרה דין מכה בהמה שיתחייב מחוץ והגה לזאת הסבה גם כן שבה התורה להזכיר אחר כך שמכה בהמה הוא חייב בתשלומין להורות שמה שזכרה התור' בדין נותן אום בעמיתו הוא תשלומי ממון ואחר זה שב להזכיר שמכה אדם הוא חייב מיתה. וכבר ביארנו זה באופן שלם בפרשת משפטים ושם ביארנו האופן אשר ישובר בו מה שיתחייב החובל בחבירו לשלם לו מהממון. משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה. למדנו שהדין בזה שוה בגר לדק ובאים מישראל וכבר נכפל זה במקומות רבים בתורה ואלו היה להיות כן כי התור' ניתנה לאחד בחוכן ומה שידמה להן הגה יהיה בסקל כמו שהתבאר בפסוק הבא אחר זה והוצרכה התורה לבפול המאחר בזה שלא בחשוב שיהיה מה שבגזר על המקלל ההוא הורלת שבה ולא יהגה דין זה בכל מקלל. ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת. כבר נתבאר בפרשת משפטים שזה הדין הוא בהורג אחד מאבשי התורה ושם נתבאר שזאת המיתה היא בסייף. ומכה נפש בהמה ישלמנה ונומר. דומה לומר שישלם לו בהמה השוה לה לו שוויה כי הכסף דומו כדין שוה כסף. בכמו אלו הדברים כמו שזכרנו בפרשת משפטים ולהוסיף ביאור שהחובל בחברו יתחייב מחוץ לא שיעשה מזה בו כאשר עשה בחברו כמו שאפשר שיובן מלשון התורה. וזכרה התורה דין נתינת האדם אום בעמיתו אחר זכרה דין מכה בהמה שיתחייב מחוץ והגה לזאת הסבה גם כן שבה התורה להזכיר אחר כך שמכה בהמה הוא חייב בתשלומין להורות שמה שזכרה התור' בדין נותן אום בעמיתו הוא תשלומי ממון ואחר זה שב להזכיר שמכה אדם הוא חייב מיתה. וכבר ביארנו זה באופן שלם בפרשת משפטים ושם ביארנו האופן אשר ישובר בו מה שיתחייב החובל בחבירו לשלם לו מהממון. משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה. למדנו שהדין בזה שוה בגר לדק ובאים מישראל וכבר נכפל זה במקומות רבים בתורה ולזאי

הוא חתך מגונה בעצמותו ומה שאינו מרוחק כי אם מקצת האנשים לתוספת מעלתם וח"כ זכר הגרושה שאין בביאתה לאסור אבל יורה היותה גרושה כי היא בלתי כאותה בתכונתה ועניינה וח"כ זכר שיהיו גדולי המעלה בעיני ישראל כי בזה תועלת לישראל להישרים לעבודת השם יתעלה כי מפני ראותם כי אלו הם מכובדים מפני היותם עובדים השם יתעלה יתבאר להם עוצם מעלת השם יתע' ויתיישרו מפני זה לעבודתו ועצם כבודם הפליגה התורה בענם בת כהן כי תחל לזנות כי היא מחללת כבוד אביה אשר לו כבוד נוסף על כבוד ישראל וזה ראוי שיהיה עניה עצמה יות' עצום מעונם בת ישראל · ואחר כך הפליגה התורה באלו העניני' בכהן גדול ליתרון מעלתו ואותה שלא יסרע ראשו כלל ולא יפרום בגדיו כללו לפי שהוא תמיד במקדש כי הנין הוא על מצחו תמיד לשאת לת עון העדה כמו שהתבאר במה שקדם ואולם שאר הכהנים אינם מוזהרים בזה אלא בשע' עבוד' לפי שאינם עובדים תמיד והרחיקתה התורה יותר משאר הכהנים מלטמא לאמתים לעצם מעלתו כי הוא ראוי שיתרחק יותר משאר האנשים מחסרונות החמר' כאלו ביאורה התורה שכל מה שיהיה האדם יותר שלם בענין ראוי יותר שלא יתפעל מחסרונות החמ' וכאן ביאורה שכל מה שיהיה האדם יות' שלם בענין ראוי שיתפעל יות' מעט ומעט ומקר' המות כשיקרה לאח' מקרוביו וזה ביאורה שהאביו לא תמנעהו מעבודה ואע"פ שתצטרך הכוהה בעבודה כמו שקדם על שכבר הרחיקה התור' כל מה שיבלבל הכוהה בבא כהן לעבוד וזה היה שתוי יין כמנע מעבוד עבודתו ואולם שאר הכהני שאין מעלתם בזאת המדרגה העצומ' לא הותר להם לעבוד בלכיות הנה בענין לקיחת אשה הפליגה התור' בו. למעלתו יותר משאר הכהני' וזה לא התיר' לו שום בעול ולא אלמ' אפי' מן האלמנות להעיד על עצם מעלתו ואחר זה הזהיר שלא יגע להקריב כהן בעל מום כי בזה האופן יגיע הפך כונת התור' והוא כי התורה נותה שיהיו להם בני' קודש לעבוד ונתפארת באופן שיחללו להם המום שיהיו לעבוד לעבוד השם יתע' כי זה ממה שיישיר לעבודתו יתעלה וזה ג"כ שהכבדם לעבודו יתעל' וזאו היו הבעלי מומין עובדים היה זה מבוה לבזותם ולבזות מעשיהם לפחיתות נורתם כי הרב' תמצא שיהיו בבזיון בעיני האנשים הבעלי מום לפחיתות תמונתם ואחל זה לזה שלא יעבדו הכהנים הטמאים כי הטומאה בזה מלד החומר כמו שביארנו בענין הטומאות וזה הפך המכוון בעבודת הכהנים כמו שהתבאר מדברינו בענין הקרבנות ולזאת הסבה בעינה הזהירה התור' מאכילת קדשים בטומאה והמשיך לזה השלמת הביאור בדיני מי שאפשר בו אכילת הקדשים ומי שאי שאפשר בו זה והמשיך לזה דין לוכל תרומה בשנגה ואחר שהשלים הביאור בתנאי הכהנים המקריבים והאוכלים הקדשים והתרומה ביאר תנאי הבעלים הקרבים וביאורה התורה שאין ראוי להקריב בעל מום וזה לסבה בעינה אשר הזהירה התור' שלא יהיה הכהן המקריב בעל מום והמשיך לזה האזהר' מלסרס הכ"מ מלד מה שזכר שאלו העניינים אשר ישאלו בהם כלי ההולדה הם מוזמין בקרבנות ולזה השלים אותו המאחר בכללות שאותו הפעל מהסרום ראוי שירחק מאד וח"כ השלים המאחר בתנאי הקרבנות ומנע מי שלא יולד לדם טבעית ומאוסר ומן כי אולי הוא בלתי שלם הבריאה כמו שביארנו במה שקדם והזהיר אחר זה משחיטת אותו ואת בנו שלא ידמה שתהיה הקרבתו באלו הבעלי חיים לשחיטתם אותם ולרצותו לבלותם וזה לא נשחט האם והבן ביום אחד כי זה יגיע אל שתעלם הכוהה בקרבנות וזה מבואר מאד וכבר מונעה התורה זה הענין אפי' בחולין כדי שלא יאבד שיהי' זכרתו אלו הבעלי חיים להיותם שונאים וזה נשתדל לבלותם כי אין הענין כן אבל הם מכוונים אבל הטבע ובמציאותם תועלת מבואר וזה ישתדל לקיים מינן כדי שיהיו נמצאים למין האנוש תמיד להזון מהם כי הוא התכלית אשר בעבורו נמצאו ואחר זה נותה התור' שנעשת הזביחה לקדשים תהיה המחשבה בהן בלתי אפשר ולזה אחר שבזבחו זבח תודה ביום ההוא יאכל ל"ל שנחשוב עליו בזאת הזביחה שיאכל ביום ההוא ולא נחשוב לאכלו חוץ לזמנו כי בזה יהיה פגול כמו שהתבאר במה שקדם והר' נשלמו בזה מיני תנאי הדברים הקרבים ולפי שהמכוון כאלו המצות הוא ההור' על קדושת השם יתע' כמו שיתבאר בזה הזהירה התורה אחר זה מלחלל השם יתע' ונזה לקדשו עד שנרלה לאנשים עולם אהבתנו אותו והכנע לבבנו אל מצותיו באופן שיקל סבול המות כדי שלא נמרה את פיו ולא נחלל שמו וכבר התבאר מדברינו שהמכוון בבית המקדש ובעבוד הנעשית שם ובענין הטומאות והטהרות הוא הישר' להשגת סודות המציאות אשר יעמידנו על מציאות הסבה הנוליית שנעמוד על מציאות השם יתע' עם שבהם עוד תועלת בדברים המדיניים כמו שהתבאר מדברינו ולזה הזהירה התור' לזה זכרון המועדים כי הם לזה התכלית בעינו כמו שנבאר · וזכרה תחלה עניין השבת לרוב התועלות המגיעות מהנו ובדברים המדיניים כמו שזכרנו בפרשת בראשית והוא מעיד על סודות מעש' בראשית ועל האופן אשר ישפיע השם יתע' אחר תקוש העולם מה שיספיע תמיד על המציאות על מה שהוא עליו כמו שביארנו שם ואחר זה זכרה התור' שאר המועדים והתחיל' מחג המצות כי הוא המועד הראשון אשר נצטוינו בו על שבבר נצטוינו בו קודם מתן תור' כמו שהתבאר מדברי התור' ועוד כי ראש השנ' האמתי ראוי שיהיה בהכנס השמש בראש טלה כי אז יקרב השמש אל הישוב ואז ירחה כח הצמחים ובשאר המולכים והנה נמצא בדברים הטבעיים ההוים הנפסדים שהם חזקי הכח בהולדה בהתחל' ואחר זמן מוגבל יחלש בהם כחם מדרגה אחר מדרגה וכן ראוי שיהיה העניין בתקופת השנ' השמשית רצוני שהוא ראוי שתהיה התחלה מהעת שהוא חזק הכח ולזה אין ראוי שתהיה התחלה בעת היותו בראש מאזנים ולפי שאין שם כי אם שני אלו הזמנים להיות התחלת השנ' הנה יתבאר כי התחלת השנ' על דרך האמת הוא בהיות השמש בראש טלה ואמנם בחרה התור' ראש השנ' באופן אחר בהיות השמש בראש מאזנים מצד הויית הנמחים כי הזריעה ראוי שתהיה בשנה שבה הקציר' ושתהיה קודם הקציר' ומזה הצד הושם תשרי ראש השנ' לענייניים הנתלים בזרעים ובעבודת הארץ כמו שיתבאר ועוד כי ירא' באלו המועדים הערה על הענייניים כפלאים יתבאר ממה שיחוייב שיהיה הקודם בסדר חג המצות כמו שיתבאר מדבר ימו וקול' שבדבר בענין אלו המועדים נקדים הנעה אחת והוא שהתור' תכוין במצות אחת לתועלות רבות כבר זכרה זה בביאור מצות שבת וזה כי במקום אחד אחרה שהוא להעיד על חדוש העולם ובמקום אחר שני' זכר ליציאת מצרים ולזה לא תהיה טענה עלינו אם נמצא באלו המצות יותר מתועלת אחד ונאחל שהוא מבואר בחג המצו שהוא זכר ליציאת מצרי' כי בזה תועלת כפלא בדעו' כמו שהתבאר מדבריו בפ' בא אל פרע' · והנ' מתבאר שם התועלת שהיה באכילת מצה והוא להזכיר כפלאו' הש"ית שסבב כמו שתקשה לבו בזה האופן הכפלא ומאין לשלח את העם שגרש את העם במהירות עד שלא יוכלו להתהמה לחמץ בצקם ואפו אותו מפני זה עוגות מצות ואחשוב שיהיו במצות תועלת שני הענינים להשיג זה התועלת מה שנותה התור' במצות חג שבועות שתהיה חמץ והוא כי חג השבועות הוא כמו שאמרנו בפרשת יתרו זכר לתן תור' שהפליג בה הש"ית חסדו עמנו לקדבנו לעבודתו ית' להנחילנו חיי' הנצחיים וזמשך לה ג"כ בהשפעת הטובו' הגופיו' כמו ירושת הארץ ומה שידמה להם מהטובו' הגופיות שיבאו על יד ההשגחה האלהי' ולפי שקודם שיתוקנו פעולו' כלם ודעותיו בכ מוס התוריי הכ' פעולותיו ודעותיו הם חסרו' כמו לחם המצה שחסר תקון החמץ וח' שיתוקנו פעולותיו ודעותיו הן שלמו' התקון כמו לחם המצון המתוקן בתכלית מה שאפשר הנה זה הש"ית בחכילת מצה עם בשר הפסח וכחג המצות ונותה להביא מנחת חמץ ביום מתן תורה ולהעמידנו על הזאת הכונה יחדה התורה מנחת חג השבועות להיות חמץ מבין שאר מנחות כדי שנפקח עינינו ונשיג אמתת הכונה בזה · ובזה ג"כ תועלת לבאר מהות התורה ועניינה והוא כי היא אינה במדרג' הדברים הטבעיי' אבל היא מעלת אותנו כמו העניינים בהרבה מהמלאכו' שישתתפו הטבע ושלימותו כמו עבוד' האדמה ומה שידמה לה מהמלאכו' וכן תמצא התורה בעינה כי ההכנה אשר באדם בטבע לקניין השלמות ואנושיות תצא אל הפעל בנימוס התוריי ולזה אינכר לחי שיכבר הנהגות בו באופן שלם והוא כמו שהמלאכות המשתתפות לטבע הם בחרשות כן הענין בנימוס התוריי ולזה הקישה התורה בשלמות המגיע באמצעו' התורה לשלמות המגיע באמצעות המלאכה כמו שנותה התורה להיות המנחה הנעשית ביום מתן תורה לחם חמץ ומזה המקום יסור הספק למה יעניש השם יתע' העובדים על מצות התורה וזה כי הן אינן מוכרחים לעבור על דבריה אבל להם התחלה בחירית לחלוק על התשוקה הנמיוכות שתביאם לחטא כמו שיתבאר מדברינו בספר מלאחות השם ולזה לא יהיה עול אם יענש אותן על עברם על דבר השם יתעלה אבל הוא יאשר והנה היו הקרבנו' נוספים בחובת

להעיד על שהכוהה בחובעדים ובקרבנות היא אחת בעינה והיא לעבוד אותו יתעלה ולהעמיד על אמתת מציאותו ולזה באה האזהרה מעשות בהם מלאכת עבודה כדי שיהיה לנו אז כנאי מעורדת אלו הפעלות הנוספו' ויוכן לנו יותר התבודדו' בעניינים והעמידה על סודם מלד דרישתנו וחקירתנו בהם ולזאת הסבה בעינה חוייבנו כל זכרינו לעלות בבית המקדש בפסח ושבועות וסכות כי בו העדה על הכוהה בעינה אשר יישירו אליה המועדים כמו שהתבאר מדברינו בו · והנה היתה מתן תורה ביום חמשים אחר יום הפסח שאז תשלם ביום הקודם לו ספירת ז' שבועות לפי שבבר ביארנו בספר מלאחות השם כי מהכבדים והגלגלים יסודרו לאדם תשוקות ובחירת יקרה בקנתה שתהיינה בלתי נאותות והנה היה האדם בעל שבל יעמוד בו כנגד אותם הבחירות בלתי נאותות והנה התורה היא המישרת אל זה ולפי שהכבדים אשר מהם יסודרו אלו העניינים לפי מקומם מגלגל המזלות הם ז' והיו לכל אחד מהם גלגלים רבים ישלמו בהם תנועותיהם אלו הז' שבועות להודות על רבוי הגלגלים אשר לכבד לכבד אשר מלדם יתחדשו מאמו עניינים מתחלפים רבים על שבבר אפשר שיקרה מהן דברים בלתי נאותים מזה הצד וזהו אמנם הוא במקרה לא בעצם כמו שביארנו שם והיה ביום החמשים מתן תורה להעיד על ההתחלה המוזלת על אלו הגלגלים אשר נותה הספיע התורה אשר ישלם בה לאדם מה שחסר לו מלד הרע שיגיע במקרה מגרמים השמימיים כמו שבארנו בספר מ"י ולהעיד על עצם זאת ההתחלה גמו השם יתעלה לספור מחר' הפסח מ"ט יום ולקדשו את יום החמשים וזה כי מספר השכלים העלולים מהשם יתעלה הם מ"ט כמו שביארנו בתשיעי מספר מ"י והנה השם יתע' הוא השכל התחלת החמשים אשר הוא התחלת שאלו הגלגלות כלם ומאתו שפעה זאת התורה האלהית שלמות מה שכיון השם יתעלה בבריאה האנושית במה שנתן לו מהכח וההכנה לקנין השלמות האנושי ולזאת הסבה שזכרנו היתה בזה מנחת העומר ממחרת הפסח מהשעורים ומלה ומנחת יום מתן תורה היתה בזה מן החטים והיתה חמץ · להעיד על העדר השלמות אשר לאדם קודם התישרו בנימוס התוריי על שלמות אשר יקנה מלד התורה והנה היה עוד תועלת בקרבן העומר להעיד שכל הטובות השופעות בזה העולם שופעות מאת השם יתעלה ולזה לא יותר לאכול מן החדש קודם זה הקרבן והנה התועלת בעינו יהיה בשתי הלחם הבאים בעצלת עם שהם יישירו שמה שבבר' מן המנחות הבאים מהחטי' להשם והם כל מנחות הקרבנות לא יהיה אלא אחר התישרנו בנימוס התוריי כי הוא יישירנו אל המכוון בקרבנות וזה מבואר במה שקדם אמנם בזה הספר ולזה היתה זאת המנחה חדשה ולהעיד שהמכוון בקרבן העומר ושתי הלחם הוא עם שאר התועלת אשר יגיענו מהם להעיד על שכל הטובו' הם שופעות מהשם יתעלה סמך לזה עניין מתנות עניים אשר בקציר כמו הפאה והלקט ומה שדומה להם כי הם לזאת הכוהה בעינה כמו שביארנו במה שקדם אבל המאחר באלו המתנות והנה בחלב השבועות יחל להחלש כח השמש ביסוד מהפאה המיושבת והוא דומה מתקופו' שמות האדם לתקופה אשר היא בסוף חייו והוא מבואר שהאדם שיתיישר בנימוס התוריי והגיע לזה הזמן שיכנסו בו הכאות ויתחלשו הנה לא יחזק שכלו ויחך אורו כמו שביארנו בביאורנו לספר הנפש ובספר מ"י ולזה כאלו הישראלי התור' במה שבדבר בו משו המועדי' שהם השכלים הנכבדים מספרן י' והי' הוא הש"י כמו שביארנו בספר מ"י ולזה נתקדש היום הי' לחדש הזה ולהעיר אותנו על מה שהישיתנו התורה בזה נוסה לתקוע בשופר בח' לחדש הזה כאלו תעיר הישנים להתבונן על זה המכוון ולזאת הסבה נותה לתקוע בי"הכ' של יובל כי בו יתקבצו שתי ההערות כי הוא שבת הכ' שבת המורה על השם יתעלה והוא היום העשירי המורה עליו גם כן מזה הצד השני שזכרנו בזה המקום וכבר התבאר בספר מ"י שמגיע הגלגלים אשר בהם הכוכבים יותר נכבדים מאול מחגיעי הגלגלים שאין בהם כוכב המשתתפים אותם באופן שישלם בהם הבדי התנועות לכבד כבד · ולזה היה המספר כשנמנו אלו הראשונים לכבד כבד שנעה לכבדים הרבים ואחד לגלגל הכבדי' הקיימי' והשכל הפועל אשר השפיע הש"י באחצעותם והעשירי הוא הש"י ולהורות על קיימות הש"י מחזיק בכל הדברים היה היום העשירי אסור באכילה ובעשיה להרחיק ביום הזה הפעולו' החמרי' לפי מה שאפשר ולהיות זה הענין מעיד על זאת ההערה הנפלאה היה הענינו עליו עצום ראוי שתדע מי זאת ההערה היא נפלאה מאד לפי התורה והעיון וזה שאם הנה השם יתעלה מחגיעי הגלגלים השמימיים הנה יהיה מציאותו אסור כי לא תהיה השגתו מקפת בכללו' בכל הנמצאות כמו שיתבאר מדברינו בח"י ויתחייב גם כן מזה שיהיה העולם קדום ויתחייב ג"כ מזה דבוי ההתחלות ושיגיע בהם במקרה זה הנימוס האחד השלם בתכלית השלמות הנמצא בנמצאות ולפי שזה הענין הוא אשר כלו בתכלית מה שאפשר מהבטול והגמות הנה יחוייב שיהיה בכאן שכל אחד קדם להם הוא אשר המציאם והמציא להם אלו הכלים אשר בהם ישפע מה שישפע בנמצאות ולפי שזה הענין פעל אחד כי אם כזה האופן ראוה לוה שיהיה שם אחד קודם להם הוא המישיר אותם אל שיעשהו כמו שתקנה הענין במלאכה הראשית עם המלאכות המשלמות והלה זה האחד הראשון לא יוחס אל אחד האחד מהעולם כמו שיוחסו מגיעי הגלגלים השמימיים אבל הגלגלים להם אשר הם להם בחלדנת הצורה וכבר ביארנו זה הענין כלו במה שאין ספק בחמישי מספר מ"י ומזה המקום יתעו המתעניין באלו העשרה ימים כי התולה כונה בעמוד לעשות ליחד זה היום מבין שאר הימים האלו להעיד על עצם מלדנת השם יתע' על מלדנת שאר השכלים האלו ולזה שבתו רז"ל האוכל ושותה בע' בו להודו' כי גם התשיעי והוא מגיע בגלגל הכבדים הקיימים אשר הוא נכבד מאד מן השכלים האחרים העלולי' מהשם יתע' כמו שבארנו בספר מ"י תרחק מלדנתו מאד מחדרנת השם יתעל' עד שאין יחס ביניה' כלל ולהיות הכונה באלו העשרה ימים להעיד על זה הענין הנפלא אשר הוא פרי החכמה האלהית ותכליתה כמו שביארנו בחמישי מ"י אחרו ז"ל במדרש תלים תודיעני אדרח חיים אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליום הכפורים כי ידיעת זה הענין הרוחני אשר יעידו עליו הוא קנין החיים הנצחיים מה מבואר מאד לאמיתן בזה הספר ואח"כ זה בחג הסכות שהוא הנמשך לאלו המועדים בסדר לפי זמנו אשר הוא בו וזו תועלת רבות האחד להזכיר הפלא העצום שעשה השם יתעלה לאבותינו אשר הנחה אותם בעמוד אש וענן באותם במדבר כי בזה תועלת להאמין בשם יתע' ושהוא משגיח בדבקי' בו בזה האופן הנפלא ואלו הב' האמנו' הם מהגדולו' שבפנית התוריות והעיוניו' וזה מבואר מאד מדבריו בספר מלחמות השם · והתועלת השני הוא כי בזה הענין נשלם' אסיפת תבואת' הארץ כמו שאמ' באספכם את תבואת הארץ ואחר בחקום אחר באספך מגרנך ומיקבך ואולם תהיה הדבוי הטובה סבת הבעיטה בשם יתע' כמו שאחר ויאמן ישורון ויבעט ולזה רצה השם יתע' שיגיעו בתיהם ושבו בסכות להזכירם כי מתחלה לא היה להם לא בית ולא שדה אבל היו יושבים באהלי' במדבר והיה ענן השם יתע' עומד עליהם והוא הנחילם אחר זה הארץ הטובה הזאת אשר ממנה יצאו אלו התבואות ולזה ראוי שיתנו תודה כפלאה לשם יתע' כעל כל אשר גמלם מהטובו' לא שיבעטו בו ולזה ישמחו לפני השם ז' ימים עם לקיחת פרי עץ הדר וחיבי הענפים המתחלפים אשר יקחו עמו להראות מה שהשפיעם השם יתעלה מהטובה בתת להם הארץ הזאת הנבחרת שיחלאו בה כל מיני המחיים בשלם שבבנים אחר היותן במדבר שהיתה ארץ ציה ולא היה שם בה לחם מהמחיים גם מים לא היו להם שם ולזה תחלא שמחת שם העם למים ולזה לאחשוב שהיה בכלל אלו המחיים ערבי נחל להיותו גדל על המים ושם יחלא רענן ודשן לזאת הסבה גם כן היה מסוך המי' בחג והוא הנסוך המוסף המזכר ביום ב' בפר' פינחס כמו שבארנו שם בנ"ה · והנה מזה המקו' נלמד שהנסוך המוסף הוא מים והנה היה זה החג בזה הזמן לסבה שזכרנו ונבחר האתרוג ליפיו וערבותו ולהיותו נמצא באילן בזה העת עם שהוא מורכב ג' עצמים מתחלפים ונכר מאד תלופם בחוש והם הקלפה והבוסר אשר בתחצעתו כי אלו החלופים יעידו על מציאות הצורה כי הצורה היא סבת יחוד הדברים קצתם מקצת ולזאת הסבה גם כן קבלה התורה בזה מהעלים מה שיתחלפו תכלית החלוף וזה כי עלי הלולב הם מתחלפים מאד משאר עלי הצמחים ועלי ההדס וערבה מתחלפים קצתם מקצת כי עלי ההדס הם בעלי ריח טוב ועלי הערבה אין להם ריח ולולי היתה בכאן הצור' כמו שהיו החוטבים הקודמים היה מחוייב בכל המורכבות שיהיו מתדמים החלקים ומסכימים קצתם לקצת ולא היה נמצא חלוף בין חלקי הפרי ולא בין חלקי הצמח לצמח בין עלי זה הצמח לעלי זה הצמח וכבר הודענוך כי התור' תכוון בהרבה מהמצות להעמידנו על אמתת זה הענין ולרוב התועלת המגיע ממנו כי אם לא נאמין במציאות

אין מיתה מייב ואם תאמר אמילו לדבנן דבעינן נכל הפחות מיד מיעבוהו מיתת בי"ד דין מין התרו במנדף כיון דלא ידעו אם היה מייב מיתת אם לאו בדבתי' לפרש ריש לומר דמסברא היה נראה לה' דהיה מייב מיתה ואמתיר ואמילו הכי מיתה בכל מרבע מיתות התרו בו אף על גב דלא ידעו על הבירור מי מייב מיתה מי לאו ואם דאמרינן התראת ספק לא שמיה התראה היינו דוקא אם לגבי מותרה ספק ביאו לעשות המעשה והעברה או לאו אבל ספק דמתרה כי הכא לא אמרינן דלא הוי התראה ועוד הוראת שעה היתה ואם תאמר לדבנן לפי שהקושי דלא נעי' לפרש לחוי מקושי ומנדף שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין הא לרבי יהודה בבלונתייהו הוא דאית ליה ג' אין מלמדין אבל שנים מלמדין ויש ליתר לא שני כתובים ביחו וקל להבין מיהו בפרק תעיד בשחט משמע דאמילו ספק דמתרה לא הוי התראה לעלות לריש לקיש בגבי הטוחה הספק על החמץ קאמר ראנה לאור מיהו מייב עד שיהא עמו בשעה דאי לאו הכי לא מחייב כיון דאכן ידעינן דלאו התראה היא אי ויכול להיות שעשאה הספק דאי ייאר ליה דאמתן קיים בשעת שחיטה דלמא נאכל אי"ת: לפרש לפם על פי ה' תיתם כמה התרו בו בקושי שנים ומנדף אליבא לאמן דאמר מותרה לדבר אחר אמאור הוי מותרה לדבר הקל לא תבשי לך כי תבשי בן אליב' דאמן דאמ' עד שיודיענו בחיוו מיתה הוא נהרג ואלא לא הוו ידעי ונרין לאור שהתרו באכרעתן והתרו לעצמן לכל אדבר מיתות בית דין: ויגוחיהו במסמר לבדו ולא סגיאו מקושי עמו שהיו שניהם בפרשת אחת ואמר שנוקב בא ליטע אהלו בתמנה דן מ"ל מה טיבן כאן אמ' להם מבנות דן אני מ"ל אים לבי' אבותיו כתיב ותיתה שרי אהלים והבנים לא הו עד שנה שנייה ומקושי הים בשנה ראשונה שנגטוו על הסנת והיאך אומר שהיה נוקב עמו בפרשה אחת: מכה אדם יומת ת"ל מזהיר לאביו על שיעשה בו חבורה שהוא חייב מיתה לפי שנאמר מכה אביו ואמו מות יומת אין לי אלא מכה אביו ואמו שלא אביו שלא אמו עכם אדם וגו' אמילו אחר עה"ר ריש:

קומץ מנחה

פרשת אמור

אמר (מאמרת פיר"שי להזהיר הגדולי' עלהקטני' פי' ר"י מאורלייני' היינו שלא להכניס קטן לבית הקברות אבל אם נכנס מאיליו לא שהרי קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין לאסרישו. ומיהויש לומר דשאני הכא דריבה בהן הכתוב אמירה יחידה: יקח אשה מצוה הוא עליו שלא להיות בלי אשה: את אלה לא יקח ומה שאמר יחזקאל והאלמנה אשר תהי' אלמנה וגו' לפי שבזמן יחזקאל לא התרו ההדיוטו' רק באלמנ' כהנים ולא כשביל איסור אלמנה כי כהן הדיוט מותר באלמנה אלא כשביל איסו' זונה כי באותו הזמן היו ישראל בגלות ותועים מעל א' ולאחרי מוזהרי' בנשותיה' שלא תזנינה אבל הכהנים זריזים הם להזהיר ולשמור נשותיהם מכל פגם: כי אם בתולה מה שכפל שניה ללמד שאפור לכ"ג לקרש בביאה לפי שסוף ביא' קונה ובסוף ביאה אינה בתולה שבעולת עצמו אסורה לכ"ג וחים' דסוף פ' כל שעה מונה כי אם צלי אש ללאו אמאי אינו מונה גם כי אם הזה ג"ל דהתם אהדר קרא על אל האכלו והכא על יקח: לפלא הוא הנדר הנעשה בעת צרה אם יעשה ה' עמו פלא: שור או כבש ולא שמורכב משני מיני: תמפרו חמשים יום לפי שביומים ההם רגילין להיות בשדה בטרדת הקציר וכיוצ' ואולי לא ירעו קביעות ידעו יום חג שבועות לכן צווה כאן לספור יום' מכל המועדים נלכך קורין את רות שעינינו הכי' אבל עיק' הטע' שקורין אותו הוא שיש בו ענין החסד והתורה שנתנה ביום זה הוא כולה ג"ח: עצרת לשון מלוכ' כמו כי זה יעצור בעמי שבנתינות התורה הקב"ה נקרא מלך ישראל וגאלו: יום כפורים ולא כפור רמז שהוא כפורים לסעלה ולמס' כי גם המתי' יש להם כפרה בי"כ וע"כ אמרו אין משפ' רשעים ות' פי' ב חדש כי אז יהיה עכ"פ ר"כ ויכופר: וחגתם אותו ל שון סיבוב כמו יחוגו וינוע כשכור רמז שהיו מסבבין את המזבח בערבה כל ז': בסכת הסמ' מתחיל ומסיים בסכת כי כל המקיים מצות סוכות בע"הז זוכה לישב בסוכת הע"הב: בתוך בני ישראל פי' רש"י שנתגייר לפי שנולד קודם מ"ת והיה כן נח שהולכין הבנים אחר האב לכך הי' צריך להתגיי': ד"א בתו' בני ישר' בפרהסי' בשח"ול על ונקדשתי בתוך בני ישראל: ויצאו בפחנה שהיה מניץ ומריב עם איש הישראלי היה הישרא ל"ל מסדר ובן מצרי והשי' לו ואבא היכן הוא א"ל משה הרגו א"ל במה הרגו א"ל בשם מיד ברך את השם: את השם לרבו' שגם למשה קלל הש"ם אותיות משה: ואל בני ישרא' וגו' כדי שלא יאמרו הוראות שעה היח': ורגמו אותו כל העדה מבאן ששלוחו של אדם כמותו וצ"ע אמאי לא מסיק ליה הגמר' מהכא

תפלת פרשת אמור

הצורה תפול התורה ולא תהיה בכאן חכמה כלל כמו שביארנו במה שקדם. והתועלת השלישי הוא לפי מה שראתשוב כי בזאת התקון' אשר היא מתיחסת לתקופת סוף חיי האדם הוסר הדבר מהמשך אשר היה לשכל מפלת החמר והוא לו חלוש כמו סכוך הסכה שהוא חלוש מאד מסכיך הבית וקירוה עד שכבר יעבור בו מיצון השמש ולזה ראוי שיכנס לו האדם בכמו אלו ההשגות האלהיות עם מה שהגיע לידו מהחשבה בסודות הדברים הטבעיים אשר תעלם לו בתחילה בעניני מציאות אלו הצורות הגמ"לות ולא יקצר בזה ויתחשב שאין ראוי לאדם שיתחקר כי אם במציאות הדברים הנכבדי' כמו הנ"ח ומה שלמעלה מהם להיות הנעה ומבוא להשגת השם יתע' אבל ראוי שיעסק חקירתו ב"כ בגמחי' מהגמח המתר שלם והוא היותר גבוה ועושה פרי כמו המתר עם היות' שפל ופריו פחות כמו האדם ולא יקצר מלעיין גם בשאר הגמחים שאינם עושים פרי כעבדי נחל ויעתדל בחקירתו שיוצ' פרי ר"ל שיגיענו הסבות אשר בעבורם נמצאו וזה ביותר שלם שאפשר כי זה יביאהו אל ההשגה בסבה הראשונה וזה כי מה שנדע יותר מציאות הגמצאות ונדרש יותר' השגתו בשם יתע' יותר חזקה כמו שביארנו בספר מלחמות השם ולזה יקח אלו המינים מהגמחים לבד והפרי לבד להודות שיוציא מהם פרים ביותר שלם שאפשר ולזה היה זה הפרי היותר הדר והיה גם כן בעל עצמין מתחלפים להודות שיוציא מהם זה הפרי בכל הנדרי שאפשר לו זה ולפי שאלו המועדים היה המכוון מהם הרמזה להשלמת השכל זכר אחר זה המורה שהוא מעיד על האוכן שיצא בו השכל מהכח אל הפעל מצד השגות החוש' וכאלו העיד זה על האוכן שבו יצא השכל בהשגתו אלו הגחמים שזה לקחת בתו הסכות ומה שידמה להם ואחר זה זכר ענין לחם הפנים המורה על כפם הזכה והשמחה שם לבוהה אצל המערכת להעיד על זאת הצורה מצד האוכן היותר נכבד בה והוא הצד שתהיה בה בחלבת ההיולי לנפש המדברת ר"ל מצד מה שהיא נפש זה לאדם כי מזה הצד תצרת הנפש החבנשת ותצרת הנפש המדבר באוכן אשר תעיד עליו המכור' כמו שביארנו אצל המאת' בה והנה סמך לזה ענין המקנא להעיד שאלו המצות אשר מכרו בזה המקו' על המשך מישירות האדם להשגת השם יתע' אשר הוא סבה שיוצא ממנו ויכבדוהו בתכלי' מה שאפשר ולזה ראוי שיעמ מי שיעשה הפך זה הענין היותר נפלא והוא סקילה ולפי שזה הענ יהיה ע"י העדים להמיתו הזכירה התורה אחר זה ענין מכה אדם כדי שיסתרו העדים מהעיד שקר בזה כמו שבתפרסם מעניין נבות שהעידו עליו שברך אלהים ומלך והמיתוהו בעול וחמס ולזה זכר אחר זה ענין מכה בהמה להעיד על ההבדל שיש בין הדינת אדם להדינת הבהמ' כי בהדינ' הבהמה לא יתחייב כ"א ממון ובהדינת האדם יתחייב המיתה והיה זה כן מצד עצם מעלת האדם והנה החשך אחר זה דין המצלות שיגיע לאדם להשלמת הכיאור בזה הענין וגם כן הנה מפני שהכעס יגיע האדם לפעמים לברך השם יתעלה ואע"פ שהוא תשיג עצם מדלגתו המשיך לזה מה שימשך מהכעס מהפעולות המגומות בעניניהם המדינים והתחיל ביותר קשה והוא הדינ' האנשים וזכר אחריו דין הדינת הבהמה להעיד על ההבדל שיש בין האדם והבהמ' ואח"כ זכר דין המצלו'.

ואולם התועלות המגיעות מזאת הפרשה הם י"ח:

התועלת הראשון הוא במצות והוא שלא ישמא אחד מהכהנים לאת זולתי לקרוביו המכרי' בזאת הפרשה ולא כהן גדול לאת אפילו היה מקרוביו וכבר התבאר התועלת המגיע מזאת האזהרה במה שקדם:

התועלת השני הוא במצות והוא האזהרה מקרוח הכהנים קרחה בראשם לאת ומשרטו בשרם שריטה לנפש וזה מדברי האמוריים וכבר התבאר התועלת המגיע מזאת האזהרה במה שקדם:

התועלת השלישי הוא במצות והוא האזהרה מגבלת הכהנים פאת זקנם וכבר נתבאר התועלת המגיע מזאת האזהרה במה שקדם בזאת הפרשה:

התועלת הרביעי הוא במצות והוא שלא יקח אחד מהכהנים אשה זונה וחללה וגרושה ולא כהן גדול אלמנה כי אם בתולה מעמיו וכבר התבאר התועלת המגיע מאלו המצות אצל האמאר בהם:

התועלת החמישי הוא במצו' והוא שכהן בשרפה בת כהן שתהי' אשת איש מחללת והתועל' מבואר בזאת המצוה:

התועלת הששי הוא במצות והוא האזהרה שלא יפרע כהן גדול ראשו בעת מהעתים שלא יפרום בגדיו כי הוא היה תמיד במקדש ולזה ראוי שיהיה תמיד ראוי לעבוד וכבר התבאר התועלת המגיע מאלו האזהרות בפרשת ויהי ביום השמיני:

התועלת השביעי הוא במצות והוא האזהר' שלא יגיע כהן גדול עבודתו מפני אביותו על מות אחד מקרוביו כי הוא בלתי מחלל עבודתו בזה והתועלת בזאת האזהר' הוא להעיד שאין ראוי לשלם שיכאיב לבו מאד על כמו אלו הענינים כי אין בהכאבת לבו תועלת כלל ולא יוכל להשיב מה שהיה ולזה לא יגיע עבודתו כהן גדול מפני האבילות כי לגדול מעלתו הוא בלתי מתפעל כאלו המקרים באופן שיבלבל כוחתו אע' בזאת העבודה הנכבדת לשם יתע' ואין ראוי ג"כ שלא יתן אל לבו זה הענין כלל ולזה לא יתכן לו שיאכל קדשים באבילות כמו שהתבאר בפרשת שמיני כי אם תביאהו עול' להבתו השם יתע' לבלתי תת לבו כלל באבילות בעת שמושו במקדש הנה בעת אכלו לא יוכל על זה כי ראוי שיתן הדי' אל לבו אלו הענינים וידאג דאגה מה במיתת קרוביו כמו שביארנו בענין ספוד אברהם לשרה ובכותו עליה לזאת הסבה נמנעו שאר הכהנים מלשמש באבילות כמו שהתבאר מזה המקום:

התועלת השמיני הוא במצות והוא שלא יקרב כהן גדול בעל מום לעבודה ולא יבא אל הפרוכת ואל המזבח לא יגש ואע"פ שלא עבד וכבר התבאר התועלת המגיע מאלו האזהרות אצל המאמר בהם:

התועלת התשיעי הוא במצות והוא האזהר' שלא יקרב כהן בלתי טהור לעבודה ושלא יאכל כהן מאת קדשים על מדרגותיהם ר"ל שלא יאכל תרומה אפי' שבל אם לא העריב שמשו ולא יאכל קדש אפי' העריב שמשו אם לא הביא כפרתו וכבר נתבארו התועלת המגיע מאלו האזהרות אצל המאמר בהם:

התועלת העשירי הוא במצות והוא האזהרה שלא יאכל זר קדש ולא תרומה אלא ג"כ היה קנין כספו של כהן כמו עבדו הכנעני או אשתו או בהמתו וכן תאכל בתרומ' בתו אם לא היתה לזר או אפי' אם היתה לזר ותת חרש אין לה והתועלת באלו המצות מבואר:

התועלת הי"א הוא במצות והוא לבלר דין זר לאוכל בתרומה בשגגה והתועלת בזאת המצוה מבואר:

התועלת הי"ב הוא במצו' והוא האזהר' שלא להקדיש בעל מום למזבח ושלא לזרוק דמו על המזבח ושלא להקטיר ממנו אשר על המזבח והתועלת באלו המצות מדברינו בהם:

התועלת הי"ג הוא במצות והוא האזהרה שלא להשחית כלי הולדה מאי זה שיהיה מהבעל הי' וכבר ביארנו התועלת המגיע מזאת האזהרה במה שקדם מזאת הפרשה:

התועלת הי"ד הוא במצות והוא לבלר הבלתי ראוי לקבל מהבלתי בעל מום כמו הבלתים ויולא דופן והיתום אשר הוא מבן שמנת ימים וכבר ביארנו הסבה בזה אצל ביאורנו לזאת המצוה:

התועלת הט"ו הוא במצות והוא האזהרה שלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד וכב' ביארנו סבת זה במה שקדם:

התועלת הי"ו הוא במצות והוא האזהרה שלא לחלל את השם המכבד לעבוד על מצותיו על מי המרד בו אבל ראוי שיתקדש עצמו למיתה אם כריחו זה מכריח לבזות השם יתעלה כמו שהתפרסם מהאומות שגזרו שמד על ישראל וזאת היה המצוה שצונו לקדש שמו ברבי' וסבה התועלת באלו המצות מבואר כי בזה האופן תשאר התורה קיימת תמיד ולולי זה היה אפשר שתסור תמנו לרוב הסזלים הקיים עליה יסור מחנה בסולה זה הטוב הנפלא המגיע מהתורה אשר אין לשאר הטובות יחס אלא כלל:

התועלת הי"ז הוא במצות הם המצות שבאו בענין המועדים בכללם וכבר ביארנו התועלת המגיע מהם במה שקדם:

התועלת הי"ח הוא במצות והוא לחודיע דין המבדך את השם והב' התועל' בזאת המצו הוא מבואר בנפשו:

פרשת בהר סיני

וידבר יי' אל משה בהר סיני לאמר. אחשוב כי מפני שהפסיק המאמר בפרשת מקצל שלא היה המאמר בה בהר סיני זכר בזה המקו' שזה הדבור היה בהר סיני לא לאחר דבור פרשת מקצל וזה לאות שכל שאר הדברים הקודמי' היו בהל סיני ולזה עמוד שם משה לדבר' יום ולדברים לילה להגיע לו שם התורה על שלמותה. כי תבואו אל הארץ אשר אני מתן לכם וגו' מגיד שאין המצו' הזאת המוגבת אלא בארץ ישראל אחר שיבאו בה כלם או רובם וזאת היא השביתה היא שתשבות הארץ מהמלאכה בשביעית בעבודת הארץ והאילנות כמו שיתבאר אחר זה. שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך. רומה לזמ' מוכל לזרוע שדך ולזמור כרמך ולאסוף תבואתה ולמדנו מזה שכיון שבעשית התבואה באלו השנים מוכל לאסוף ולאכול אותה אפילו בשביעית ולמכס לא לא בעשית התבואה על בא השנה השביעית הנה יתבאר מזה שלא מוכל לאסוף אותה שבאמר ולאספת את תבואתה והיא התבואתה ההוה באלו השש שנים. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לשם. ר"ל שזאת השביעיה תהיה לכבוד השם יתע' כמו הענין בשביתה בחמודים המזכרים במה שקדם כי היא מיוחדת אל השגתו יתע' כמו שבארנו. שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור. ידוע כי הזריעה יותר עצמות בעבודת הארץ מאשר העבודות שהם לצורך הזריעה כמו החרישה ולמדנו מזה לפי מה שהתבאר בשרשים הכוללים שעל הזריעה הוא מוזהר לא על החרישה וכן הזמירה שהיא עבודת האילנות הוא יותר מעולה לאנשים בשנה ההיא מפרידות הגשיעה כי פירות הגשיעה יאסרו שלא שנים כמו שהתבאר במה שקדם כמו הענין בהרכבה והבלכה ולפי שהמכוון בתורה שתשבות הארץ בשנת השמיטה באופן שלא יהיה בעל הקרקע עובד אותה ואוכל תבואתה הנה הזמירה היא היותר ראויה בזה הדין מהגשיעה והבלכה והרכבה וכל שכן שאר עבודות האילן שהם מועילות לאילן באופן תועלת הזמירה כמו חתיכת הענפים היבשים והחתיכת המובלת מהאילנות ומה שידמה לזה ולזה לא ינהג זה הדין אלא בזמירה כי אין שם עבודה לאילן מועילה באופן תועלת הזמירה לנפן וזה מבואר בחפוש. את ספית קציר לא תקצור. הם הספיחים העולים מאליהם בזולת זריעה וזה מבואר מצד הורלת הגדר ולאחר שתדע כי דין מה שמרע בשנה השביעית דין הספיחים כי הם גם כן באים ממה שמרע בשנה השביעית באופן מה ואחכם דבר התורה בהוה כי אין בכאן דבר יחייב שיהיה זה הדין יותר לאחר בספיחים וזה מבואר בנפשו ולאחר שתדע כי התורה לא אותה שנמנע מלקצור הספיחים ומבגירת הענבים ההיים בפרס הבלתי מחר וזה שכבר אחרה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ואם לא נקצר התבואה ולא בבצור הענבים הנה לא יתכן שיהיה לנו לאכלה ולזה יחייב שתהיה הכונה בזה שלא נקצר אותם כדרך הקוצרים שקוצרים כלל התבואה ולא בבצור כדרך הבוצרים שבוצרים כלל הענבים אבל נקצור ונבצור מהם מעט ויהיה הפקר מה שיהיה בשדות ובכרמים כמו שהתבאר בפרשת ואלה המשפטי' ולזה אחרה התורה בזה המקום כאשר ביארה אך תהיה לנו לאכלה ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול לתעיר שאין הבעלים זוכין באכילה אלא בעת שנשאר ממנה לחוץ שתוכל לקחת ממנו החיה וכבר יתבאר בפרשת המשפטים שכונת התורה בזה כדי שיאכלו ממנה העניים שנאחר ואכלו אביוני עמך ויתרם האכל חית השדה וזה גם כן מודה שאפי' העניים לא יהיו רשאי' לקצור כל התבואה אבל ראוי שיביאו ממנו לזולתן באופן שתתכן לחית השדה לקחת ממנו ולזה עכבי מיך לא תבצור. הנה קראה התורה מזירים הנפנים בלתי ממירים והכונה בזה כמו שקדם שלא יבצור כדרך הבוצרי' אבל יבצור מעט מעט באופן שיהיו שאר האנשי' מושלים בבגירה מהן כשירצו שבת שבתון יהיה לארץ. רומה לומר שלא יעשו בארץ אלו המלאכות המכרים הן הזריע' והקצירה והזמירה והבגירה. והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. מגיד שהוא מותר לכל האנשים ואע"פ שאינם פנים והם יקחו מה שיקחו מתבואתה לאכלה ולא לעשות בה סחורה כי כונת התור' תלוה שהיא שיסאר מהתבואה היא בחזקתו באופן שיהיה בה תועלת משותף לכל האנשים ולזה לא התירה התורה לאכול ממנה בבית כי אם בעת שנשאר ממנה לחוץ לחיה כי זהו סבה אל שלא ישתלו האנשים לקחת ממנה הרבה יחד כי לא יועילו להם לאחר שלא ימצא מהתבואות בחוץ בשדות ולו היה מותר לם חזר בפירות שביעית הנה יקחו מהם האנשים הרבה יחד ויתהלו לאכלם אם בעיר ההיא לו בזולתה ולזה ידמה שלא התירה התורה פירות שביעית לסחורה כי אם לאכילה והוא מבואר שהאכילה תכלול כל מיני הנאה מורגלת תלקח מהפירות בעצמם כמו השתיה והסיכה והגביעה ומה שידמה לזה ממה שתהיה בו ההנאה מפרי בעצמו אלא אם מפני שהתורה זכרה האכילה היא ההנאה היותר חזקה שיתכן שיהיה בדבר הנאכל הנה ראוי שיתבאר מזה שאין ראוי שנשתמש בפירות שביעית בהנאה תהיה הפסד בחק הפרות הם לפי המורגל ומזה המקום יתבאר שאין ראוי לקצור פרות שביעית כשהן בוסר כי אין זה הפסד ואין זה האכילי' הנהוג' בו אלא אם זה היה מעט מעט באופן הנהוג לקחת מהפרות כשהם בוסר ועוד שהתורה אחרה מן השדה תאכלו את תבואתה תהיה כל תבואתה לאכול והתבואה הוא הפירות הגמחים. לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך וגו'. הנה מפני שהתורה התנית שיהיו גרים עמו והם אשר מזונותיהן עליו למדנו שלא יות' לו לאכל פרות שביעית כמו שביארנו במה שקדם אלא אם היתה האכילה לאכלה ר"ל לקנות ממנה אבל יאכלוהו הוא ואנשי ביתו. ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. למדנו מזה שמותר להאכיל פירות שביעית לבהמה אלא שראוי שלא יתנם האדם לבהמתו אם היו ראוים לאדם כי זה הפסד בחק הפרות ההן והאומ' לו להניח בהמתו לאכול מהם כשהם מחוברין כי הם אינם בזה לחטה מהתיה שתוייבנו להניח מכל הפרות מה שיתכן לו לאכל ממנו והוא מבואר שהכירת פירות שביעית לא יוציא מהם קדושת שביעית כי התורה נזרה בפרות ההם שיהיו לאכלה להם ולאביוניה בעת שתוכל לאכול חית השדה מהם לא אחר זה וכן מה שלקח בפירות שביעית הנה עליו קדושת שביעית ג"כ עד שלא יוכל להשתמש בו כי אם לאכלה באופן שישתמש מפרות שביעית שבא' והיתה שבת הארץ לכם לאכלה כמו שביארנו. וספרתם לכם. שבע שבתות שנים. ר"ל ז' שמוטות וזאת הספירה תהיה בשנה השביעית שימנו לו שבת אחת וכן עד שיהיו שבע ולאחה התור' שימנו עם זה השנים שנה אחר שנה מאלו שבע שמוטות עד שיהיה מספר השנים מ"ט שנה והנה ענין זה המספר שזה לענין מספ' הימים והשבועות מחרית הפסח עד חג השבועות אלא שבלשון עניין נוסף שהשביעית בשנים הוא שבת שבתון ולא הענין כן בשבועות הנמנות אחר הפסח. והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש יל"ל אחר תוס מ"ט שנה וזה יהיה בשבת היובל לבד שלם היה זה מהג בכל שמטה ושמטה היתה התורה זוכרת בזאת הפרשה הקודמת שזכר בה דין שבת השמט' ולם היה מהג זה בכל שנה ושנה היתה התורה זוכרת זה בפרשת אמור אל הכהנים שזכר בה דין מחועדים הלו בכללם והנה בתבאר ענין זאת התרוע' בפרשת אמו' אל הכהנים והתועלת המגיע מחנ' ובכלל הנה כי"הכ שהוא העשירי מבשת החמשים תעש' זאת התרוע' כדי שיתן אל לבנו מה שהעיר עליו קדוש שבת החמשים וקדוש העשירי מהימי' כי זה יורה על ענין כפלא בחכמת האלהות כמו שהתבאר מדבריו במה שקדם וכבר התבא' שזה המנין בענין השמטות והיובל אינו מהג אלא בארץ שכבר אחר בראש זה הענין כי תבואו אל הארץ ואלו שתדע שזה הענין לא יהגה כי אם את' שיהיו הארץ ואלקו אותה שנא' שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמיך עד שחלק הארץ אינו קונה בו שדך וכרמך. ואלו שלא יעלה מתנו שזאת הספיר' היא בהכרח מיוחסת לב"ד גדול כמו הענין בקדוש החדש וגם כן הנה מפני שהשב' נכנסת בהלכם החדש והיה קדוש החדש מיוחד לב"ד הגדול כמו שבארנו בפרשת בא אל פרעה הנה קדוש השנה ההוא מיוחס בהכרח להם וזה בלתי צריך אל ביאור. וקראתם דרור בארץ לכל יושביה. הנה ביאר שזה החירות מיסור לו מכל אחד מיושבי הארץ המחשלה תהיה לזולתו עלה ועל אחותו: בזה לומר שאם מכר עצמו לו שדה

יגא

אמור

אמר (מאמרת פיר"שי להזהיר הגדולי' עלהקטני' פי' ר"י מאורלייני' היינו שלא להכניס קטן לבית הקברות אבל אם נכנס מאיליו לא שהרי קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין לאסרישו. ומיהויש לומר דשאני הכא דריבה בהן הכתוב אמירה יחידה: יקח אשה מצוה הוא עליו שלא להיות בלי אשה: את אלה לא יקח ומה שאמר יחזקאל והאלמנה אשר תהי' אלמנה וגו' לפי שבזמן יחזקאל לא התרו ההדיוטו' רק באלמנ' כהנים ולא כשביל איסור אלמנה כי כהן הדיוט מותר באלמנה אלא כשביל איסו' זונה כי באותו הזמן היו ישראל בגלות ותועים מעל א' ולאחרי מוזהרי' בנשותיה' שלא תזנינה אבל הכהנים זריזים הם להזהיר ולשמור נשותיהם מכל פגם: כי אם בתולה מה שכפל שניה ללמד שאפור לכ"ג לקרש בביאה לפי שסוף ביא' קונה ובסוף ביאה אינה בתולה שבעולת עצמו אסורה לכ"ג וחים' דסוף פ' כל שעה מונה כי אם צלי אש ללאו אמאי אינו מונה גם כי אם הזה ג"ל דהתם אהדר קרא על אל האכלו והכא על יקח: לפלא הוא הנדר הנעשה בעת צרה אם יעשה ה' עמו פלא: שור או כבש ולא שמורכב משני מיני: תמפרו חמשים יום לפי שביומים ההם רגילין להיות בשדה בטרדת הקציר וכיוצ' ואולי לא ירעו קביעות ידעו יום חג שבועות לכן צווה כאן לספור יום' מכל המועדים נלכך קורין את רות שעינינו הכי' אבל עיק' הטע' שקורין אותו הוא שיש בו ענין החסד והתורה שנתנה ביום זה הוא כולה ג"ח: עצרת לשון מלוכ' כמו כי זה יעצור בעמי שבנתינות התורה הקב"ה נקרא מלך ישראל וגאלו: יום כפורים ולא כפור רמז שהוא כפורים לסעלה ולמס' כי גם המתי' יש להם כפרה בי"כ וע"כ אמרו אין משפ' רשעים ות' פי' ב חדש כי אז יהיה עכ"פ ר"כ ויכופר: וחגתם אותו ל שון סיבוב כמו יחוגו וינוע כשכור רמז שהיו מסבבין את המזבח בערבה כל ז': בסכת הסמ' מתחיל ומסיים בסכת כי כל המקיים מצות סוכות בע"הז זוכה לישב בסוכת הע"הב: בתוך בני ישראל פי' רש"י שנתגייר לפי שנולד קודם מ"ת והיה כן נח שהולכין הבנים אחר האב לכך הי' צריך להתגיי': ד"א בתו' בני ישר' בפרהסי' בשח"ול על ונקדשתי בתוך בני ישראל: ויצאו בפחנה שהיה מניץ ומריב עם איש הישראלי היה הישרא ל"ל מסדר ובן מצרי והשי' לו ואבא היכן הוא א"ל משה הרגו א"ל במה הרגו א"ל בשם מיד ברך את השם: את השם לרבו' שגם למשה קלל הש"ם אותיות משה: ואל בני ישרא' וגו' כדי שלא יאמרו הוראות שעה היח': ורגמו אותו כל העדה מבאן ששלוחו של אדם כמותו וצ"ע אמאי לא מסיק ליה הגמר' מהכא

תפלת פרשת אמור

התועלת הי"ז הוא במצות הם המצות שבאו בענין המועדים בכללם וכבר ביארנו התועלת המגיע מהם במה שקדם:

התועלת הי"ח הוא במצות והוא לחודיע דין המבדך את השם והב' התועל' בזאת המצו הוא מבואר בנפשו:

פרשת בהר סיני

וידבר יי' אל משה בהר סיני לאמר. אחשוב כי מפני שהפסיק המאמר בפרשת מקצל שלא היה המאמר בה בהר סיני זכר בזה המקו' שזה הדבור היה בהר סיני לא לאחר דבור פרשת מקצל וזה לאות שכל שאר הדברים הקודמי' היו בהל סיני ולזה עמוד שם משה לדבר' יום ולדברים לילה להגיע לו שם התורה על שלמותה. כי תבואו אל הארץ אשר אני מתן לכם וגו' מגיד שאין המצו' הזאת המוגבת אלא בארץ ישראל אחר שיבאו בה כלם או רובם וזאת היא השביתה היא שתשבות הארץ מהמלאכה בשביעית בעבודת הארץ והאילנות כמו שיתבאר אחר זה. שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך. רומה לזמ' מוכל לזרוע שדך ולזמור כרמך ולאסוף תבואתה ולמדנו מזה שכיון שבעשית התבואה באלו השנים מוכל לאסוף ולאכול אותה אפילו בשביעית ולמכס לא לא בעשית התבואה על בא השנה השביעית הנה יתבאר מזה שלא מוכל לאסוף אותה שבאמר ולאספת את תבואתה והיא התבואתה ההוה באלו השש שנים. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לשם. ר"ל זאת השביעיה תהיה לכבוד השם יתע' כמו הענין בשביתה בחמודים המזכרים במה שקדם כי היא מיוחדת אל השגתו יתע' כמו שבארנו. שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור. ידוע כי הזריעה יותר עצמות בעבודת הארץ מאשר העבודות שהם לצורך הזריעה כמו החרישה ולמדנו מזה לפי מה שהתבאר בשרשים הכוללים שעל הזריעה הוא מוזהר לא על החרישה וכן הזמירה שהיא עבודת האילנות הוא יותר מעולה לאנשים בשנה ההיא מפרידות הגשיעה כי פירות הגשיעה יאסרו שלא שנים כמו שהתבאר במה שקדם כמו הענין בהרכבה והבלכה ולפי שהמכוון בתורה שתשבות הארץ בשנת השמיטה באופן שלא יהיה בעל הקרקע עובד אותה ואוכל תבואתה הנה הזמירה היא היותר ראויה בזה הדין מהגשיעה והרכבה והבלכה וכל שכן שאר עבודות האילן שהם מועילות לאילן באופן תועלת הזמירה כמו חתיכת הענפים היבשים והחתיכת המובלת מהאילנות ומה שידמה לזה ולזה לא ינהג זה הדין אלא בזמירה כי אין שם עבודה לאילן מועילה באופן תועלת הזמירה לנפן וזה מבואר בחפוש. את ספית קציר לא תקצור. הם הספיחים העולים מאליהם בזולת זריעה וזה מבואר מצד הורלת הגדר ולאחר שתדע כי דין מה שמרע בשנה השביעית דין הספיחים כי הם גם כן באים ממה שמרע בשנה השביעית באופן מה ואחכם דבר התורה בהוה כי אין בכאן דבר יחייב שיהיה זה הדין יותר לאחר בספיחים וזה מבואר בנפשו ולאחר שתדע כי התורה לא אותה שנמנע מלקצור הספיחים ומבגירת הענבים ההיים בפרס הבלתי מחר וזה שכבר אחרה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ואם לא נקצר התבואה ולא בבצור הענבים הנה לא יתכן שיהיה לנו לאכלה ולזה יחייב שתהיה הכונה בזה שלא נקצר אותם כדרך הקוצרים שקוצרים כלל התבואה ולא בבצור כדרך הבוצרים שבוצרים כלל הענבים אבל נקצור ונבצור מהם מעט ויהיה הפקר מה שיהיה בשדות ובכרמים כמו שהתבאר בפרשת ואלה המשפטי' ולזה אחרה התורה בזה המקום כאשר ביארה אך תהיה לנו לאכלה ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול לתעיר שאין הבעלים זוכין באכילה אלא בעת שנשאר ממנה לחוץ שתוכל לקחת ממנו החיה וכבר יתבאר בפרשת המשפטים שכונת התורה בזה כדי שיאכלו ממנה העניים שנאחר ואכלו אביוני עמך ויתרם האכל חית השדה וזה גם כן מודה שאפי' העניים לא יהיו רשאי' לקצור כל התבואה אבל ראוי שיביאו ממנו לזולתן באופן שתתכן לחית השדה לקחת ממנו ולזה מיך לא תבצור. הנה קראה התורה מזירים הנפנים בלתי ממירים והכונה בזה כמו שקדם שלא יבצור כדרך הבוצרי' אבל יבצור מעט מעט באופן שיהיו שאר האנשי' מושלים בבגירה מהן כשירצו שבת שבתון יהיה לארץ. רומה לומר שלא יעשו בארץ אלו המלאכות המכרים הן הזריע' והקצירה והזמירה והבגירה. והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. מגיד שהוא מותר לכל האנשים ואע"פ שאינם פנים והם יקחו מה שיקחו מתבואתה לאכלה ולא לעשות בה סחורה כי כונת התור' תלוה שהיא שיסאר מהתבואה היא בחזקתו באופן שיהיה בה תועלת משותף לכל האנשים ולזה לא התירה התורה לאכול ממנה בבית כי אם בעת שנשאר ממנה לחוץ לחיה כי זהו סבה אל שלא ישתלו האנשים לקחת ממנה הרבה יחד כי לא יועילו להם לאחר שלא ימצא מהתבואות בחוץ בשדות ולו היה מותר לם חזר בפירות שביעית הנה יקחו מהם האנשים הרבה יחד ויתהלו לאכלם אם בעיר ההיא לו בזולתה ולזה ידמה שלא התירה התורה פירות שביעית לסחורה כי אם לאכילה והוא מבואר שהאכילה תכלול כל מיני הנאה מורגלת תלקח מהפירות בעצמם כמו השתיה והסיכה והגביעה ומה שידמה לזה ממה שתהיה בו ההנאה מפרי בעצמו אלא אם מפני שהתורה זכרה האכילה היא ההנאה היותר חזקה שיתכן שיהיה בדבר הנאכל הנה ראוי שיתבאר מזה שאין ראוי שנשתמש בפירות שביעית בהנאה תהיה הפסד בחק הפרות הם לפי המורגל ומזה המקום יתבאר שאין ראוי לקצור פרות שביעית כשהן בוסר כי אין זה הפסד ואין זה האכילי' הנהוג' בו אלא אם זה היה מעט מעט באופן הנהוג לקחת מהפרות כשהם בוסר ועוד שהתורה אחרה מן השדה תאכלו את תבואתה תהיה כל תבואתה לאכול והתבואה הוא הפירות הגמחים. לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך וגו'. הנה מפני שהתורה התנית שיהיו גרים עמו והם אשר מזונותיהן עליו למדנו שלא יות' לו לאכל פרות שביעית כמו שביארנו במה שקדם אלא אם היתה האכילה לאכלה ר"ל לקנות ממנה אבל יאכלוהו הוא ואנשי ביתו. ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. למדנו מזה שמותר להאכיל פירות שביעית לבהמה אלא שראוי שלא יתנם האדם לבהמתו אם היו ראוים לאדם כי זה הפסד בחק הפרות ההן והאומ' לו להניח בהמתו לאכול מהם כשהם מחוברין כי הם אינם בזה לחטה מהתיה שתוייבנו להניח מכל הפרות מה שיתכן לו לאכל ממנו והוא מבואר שהכירת פירות שביעית לא יוציא מהם קדושת שביעית כי התורה נזרה בפרות ההם שיהיו לאכלה להם ולאביוניה בעת שתוכל לאכול חית השדה מהם לא אחר זה וכן מה שלקח בפירות שביעית הנה עליו קדושת שביעית ג"כ עד שלא יוכל להשתמש בו כי אם לאכלה באופן שישתמש מפרות שביעית שבא' והיתה שבת הארץ לכם לאכלה כמו שביארנו. וספרתם לכם. שבע שבתות שנים. ר"ל ז' שמוטות וזאת הספירה תהיה בשנה השביעית שימנו לו שבת אחת וכן עד שיהיו שבע ולאחה התור' שימנו עם זה השנים שנה אחר שנה מאלו שבע שמוטות עד שיהיה מספר השנים מ"ט שנה והנה ענין זה המספר שזה לענין מספ' הימים והשבועות מחרית הפסח עד חג השבועות אלא שבלשון עניין נוסף שהשביעית בשנים הוא שבת שבתון ולא הענין כן בשבועות הנמנות אחר הפסח. והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש יל"ל אחר תוס מ"ט שנה וזה יהיה בשבת היובל לבד שלם היה זה מהג בכל שמטה ושמטה היתה התורה זוכרת בזאת הפרשה הקודמת שזכר בה דין שבת השמט' ולם היה מהג זה בכל שנה ושנה היתה התורה זוכרת זה בפרשת אמור אל הכהנים שזכר בה דין מחועדים הלו בכללם והנה בתבאר ענין זאת התרוע' בפרשת אמו' אל הכהנים והתועלת המגיע מחנ' ובכלל הנה כי"הכ שהוא העשירי מבשת החמשים תעש' זאת התרוע' כדי שיתן אל לבנו מה שהעיר עליו קדוש שבת החמשים וקדוש העשירי מהימי' כי זה יורה על ענין כפלא בחכמת האלהות כמו שהתבאר מדבריו במה שקדם וכבר התבא' שזה המנין בענין השמטות והיובל אינו מהג אלא בארץ שכבר אחר בראש זה הענין כי תבואו אל הארץ ואלו שתדע שזה הענין לא יהגה כי אם את' שי

ואיש הישראלי · זה שכנגדו שמחה בו מטע אהלו: ויקב · בתרגומו ופרש שנקב שם המיוחד וגדף והוא שם המפורש ששמע מסיני: ושם אמו שלמית בת דברי · שבטן של ישראל ספרסמה הכתוב לזו לומר שהיא לבדה היתה זונה: שלומית · דהוה פטפסה שלם עלך שלם עלך שלום הכל: בת דברי למטה דן · מגיד שהרשע גורם גנאי לו וגנאי לאביו גנאי לשבטו כיוצא בו אהליאב בן אחיסמך למטה דן שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו: ויניחהו · לבדו ולא הניחו מקושש עמו ששניהם היו בפרק אחד ויודעים היו שהמקושש במיתה אבל לא פורש להם בחיזו מיתה לכך נאמר כי לא פורש מה יעשה לו אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו: השומעים · או העדי: כל · להביא את הדייני: ואת ידיהם · אולו דמך ברשך ואין אמו כענשים במיתתך שאת גרמת לך: כל העדה · ביעמ כל העדה מכאן שסלוחו של אדם כמותו: ונשא חטאו · בברת בשאין התראה: ונוקב שם · אינו חייב עד שיפרש את השם ולא המקלל בכנוי: ונוקב · לשון קללה כמו מה מקוב: ואיש כי יכה · לפי שנאמר ומכה איש וגו' אין לי אלא שהרג את האיש אשה ב ונקטן מניין ת"ל כל נפש אדם: כן ינתן בו · פי' רבותינו שאינו נתינת מום ממש אלא תשלומי ממון שמין אותו כעבד לכך כתו' בו לשון נתינה דבר הנתון מיד ליד: ומכה בהמה ישלמנה · למעלה דבר בהורג בהמה וכאן דבר בעושה בה חבורה: ומכה אדם יומת · אפילו לא הרגו אלא עשה בו חבורה שלא נאמר כאן בפש ובמכ' אביו ואמו דבר הכתו' ובא להקישו למכה בהמה מה מכה בהמה מתיים אף מכה אביו מתיים פרט למכה לאחר מיתה לפי שמצינו שהמקללו לאחר מיתה חייב הוצרך לומר במכה שפטו' ומה בבהמה בחבלה שאם אין חבלה אין תשלומין אף מכה אביו אינו חייב עד שיעשה בו חבורה: אבי יי' אלהיכם · אלהי כלכם כשם שאני מיחד שמי עליכ'כך אני מיחדו על הגרים: ובני ישראל עשו · כל התלוה החמורה בסקילה במקוש אחר לחייה דגימה ותליה:

פרשה

ויקב ב'בתרי לשני וסי'ויקב בן האשה · ויקב חר · ועיין בהאי רזא בספר הזוהר · ויקלל ד' וסימ'ויקב בן האשה הישראלית · ויקלל הפלשתי את דוד · ושמעי ירד בצלע · ויקלל את יומו · וא'הניחו לו ויקלל · וינחהו ז'הס'בליש'וסי'וינחהו בגן עדן · ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר · וינחהו במשמר הנחו לו ויקלל · אשר הנח שם משה · וינחהו אל ההמור · ושמך עלינו נקרא · הוצא ה'וסי'נמסר בסדר וירא · ואל בני ישראל תדבר לאמר ד'וסי'נמסר בסדר כי תשא · יומת ד קמצין · וכל אס"ף דבוו'נמסר בסדר כי תשא · ומכה ד'קמצין ג'מנהון ר"פ נמס'בסד'משפטים · ישלמנה ג'וסי'ומכה בהמה ישלמנ' · ומכה נפש בהמה המעמך ישלמנה · ויוציאו י"ב ד'מנהון מלאי'וסי'ויוציאו את המקלל · ויוציאו דבת הארץ · ויוציאו אתו בל העדה · ויבואו הנערים המרגלי' · ויוציאו אין את המשת · כאשר בא יעקב מצרי' · ויוציאו את מצבות ויוציאו את אוריהו ממצרים · וירא ארם כי נגפו · דד"ה · ויבא הכהנים לפנימה · ויעלו ויוציאו מרכבה · ויוציאו את בן המלך דד"ה · רגימות אבן ה'בקרי'וסי'ויוציאו את המקלל · עכן בן זרח · את אדורם אשר על המס · והברו · ויקשרו עליו וירגמהו אבן דזכריה · ושארה רגימה באבנים או דגימה בלחוד:

פרשה

ויקב בן האשה הישראלית · ויקלל הפלשתי את דוד · ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר · ויגמו אתו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה יהוה את משה:

קב"ד · אלעו"ז · סימן:

מי שזמית זמת בין שיכה במקו'מסוכן או שאינו מסוכן על כן לא הזכיר נפש · וטעם אלהיכם אלהי האזרח ואלהי הגר: ובני ישראל עשו · מאותו היו' כמשפט הזה בחוכל:

חסלת אמור אל הכהנים

רלבג

יצא לאפשי בכל היכל ויסוד אלו שלשו כמו שהתאר אחר זה והנה קרא שנה הזאת יוכל שהוא שב אל הקרן אחר בו יתקשו מלאחר במשון קרן היובל בתשוך קרן היובל לפעיר על התרופה הבמשית בה שישמ' לב עליה על מה שהיא בזאת הסכה וכזה היו שהיה מבואר לכל יושביה והיה מבואר שהמקומות' שם יושביה שם כל הסכמי' אים על מקומו אחר הניח לו בנגול בשם אלוקת הארץ לאדמו שאם אין בל יושביה עליה אין היובל נוהג וכן אם היו שם זהיו מעורבים נפי שאין השבט יושב בשלם ואין היושבין בארץ יושבים על דרך שאמר נפי מה שהתאחר מהשרשים הכוללים ונו' · יוכל היה שבת בשאין בהם שם שהיה נכם · לא אדמו מזה שבבודות הארץ האחורות בשבשית אחורות ביובל ונא הזכיר בשאים שבה שהיה נכם · ולדמו מזה שבבודות הארץ האחורות בשבשית אחורות ביובל ונא הזכיר בכלאן לאיסור המירה כי הוא דומה לזריעה ועוד כי בכר רשן אלו בשה שאחר ולא הזכירה כי זה מורה שלא יהיו הנשבים נוטרים בשבה בהיה ולזה יקראו נזירים כי יכורו מהם שלאכים לו ולא יעבדו אותם · כי יובל היה קדש תהיה נכם · ולאו שקדש כי אין הנגון הקורה בזה שיהי קדש לעכון

חסלת אמור אל הכהנים

חזקוני

ויקוב בן אשה ויקלל · מתוך המריבה נדף · ויקוב ויקלל · אינו אומר ויברך כאבין שבאמר בגנות ברך בגנות אלקים ומלך אלא ויקלל אלמד שאין סורבין בכבוד: לת הבס ויקלל · אמר רבי יוסי המגרייס שמלאים היו ומפמאלין את ישראל אמרו שבאים אצת בריה בן בנו של דן שלומית בת דברי שבה ובאותו הלילי בא אליו כונס פרש והרגוהו ובא אל אחיו והורה והכל שול' אחר ורש אם מתוק מתו' ואם מר מר וכשיגאו ישראל מצרים ויבנו במשכ' כן היו ישראלי' ואים היו שמאל' אמרו ממו' אתה וכן אים חבר שאל אותו הבן היו ישראלי' היכן הוא אחי אמרו לו הוא שהרגו משה בשם הפורש התפיל אותו מחוץ שהיה בן היו ישראלי' לאדם ולבדף אותו שם הייבו לבתיב ויקוב את השם אותו שם הפורש שבו בהרג אביו: לעשה דן · הוא שנרם לו שהריבה כי הייה דהוא אחר דוני דיבו אמרו לו מדן קאתים לבתיב דן ידן עמו: ויביאהו במשמר · פירש"י ולא הביאו המקושש שמו שבשיבה הין בש"ה וכו' ואי"ת הא פר"ש לעיל ויצא מביאו ינא ר'לוי אומר מעולתו ינא ר'ברכיה אומר מפרש' שלמעלה ינא לבלב ואמר ביאה בשבת ביאה שבת ישרבנו וכו' ויש לן שלשה הבנים לא נעשה על שבת שבייה כשהוקש המעשן והקושש אבל שבת שביה של שבה ראשונה כראמרינו וא"כ היאך היו בש"ה אלא י"ל דפרש"ל אם לפרוש להם על פי י"ה · נראה בעיניה שהיה מייבב מדבתיב אביו אמו קבל דמיו בן ק' נשבים אלא בפירוש ברכת הבס כמו שנעשו לכך היו שומרין אם ידיה עלין כלומר הענין הזה שאנו עושי לנרך אם תעלה גרעת לנו: כל הקושרים · שנעדות נשקל · ורגמו אותו לפי שנתנייר לאם לא נתנייר לא היה נשקל דבן בא ביבו בפ"ה ובהתראה מוכיח לזהרה מכיון לבן בא ויבו י"ה אלהים אל אלהים לא אקלל: אותו · ולא בכולו: כי יקלל אלהיו ונשא חטאו · אין בדבר רק בפיאות אבל אלמר ביבו הדבר אלו ומעלה לא כיון בלפי הק"בה רק בלפי הדייניס שבן דייניס קרואים אלהים ואין לעמוד על בירור דעם האדם המקלל בשם שהיה אבל נוקב שם י"ה שתפרש שם הפיאות מות יומת: בגר כאזרח · לפי שזה גר היה ואל ידו נאמרה פרשה זו הקדימה שמלה: ואיש כי יכה כל נפש אדם · מתוך שפי'לין מיקה בלים יצא לריב הולך ומכיים דברי דיבות שזכין אין לידי איבה · כן נבאן בו · פרש"י אינו נכיבה אים שבש אלא שמלומי ממון וכן הדין בתון אם הקובל ראשון בלא בוכה אין יכולים לעשות לו שבר או אבלה בשבה ואיר אם המקבלה במקום מסוכן הדי יות כ נבי שין מי שבשר שלישית אור עינו של אבריו אין יכול אדם לעשות לקובל כן לו אם קובל בעין ישיה עור שם יעשה לו לפי' דברי רבותינו אמת ואם בעל הדין יאמר אם המובל אני אה יעשו לו מסוכה לבר בי על רוב העולם דבר הכתוב ואמרו העני ואביונו כתוב לא תקחו כופר לנפש רוצח המשמע אבל אמה רשלי לקחת כופר לאחרים: ומכה בהמה ישלמנה · שבאו הכתוב לפי שבשבה הוכיח בפש פירש שהכשו בשקום מסוכן ולא: אבל אם אין בשקום שאינו מסוכן ולכך לא הזכיר עכשו נפש: בגר כאזרח · כשם שאני מובא עלבון האזרח כך אני מובא עלבון הגר ובהקשה: וידבר מ אותו לבן · אבל אם אים אם בלבן לא יצא: ובני ישראל עשו מאותו יום והלאה שמשם זה בשובל בשבר ד"ל אבני ישראל עשו אם אף לבשיבה אף לבאיי' אף לבאיי':

אמור

ויקב · כתרגומו ופרש שנקב שם המיוחד וגדף והוא שם המפורש ששמע מסיני: ושם אמו שלמית בת דברי · שבטן של ישראל ספרסמה הכתוב לזו לומר שהיא לבדה היתה זונה: שלומית · דהוה פטפסה שלם עלך שלם עלך שלום הכל: בת דברי למטה דן · מגיד שהרשע גורם גנאי לו וגנאי לאביו גנאי לשבטו כיוצא בו אהליאב בן אחיסמך למטה דן שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו: ויניחהו · לבדו ולא הניחו מקושש עמו ששניהם היו בפרק אחד ויודעים היו שהמקושש במיתה אבל לא פורש להם בחיזו מיתה לכך נאמר כי לא פורש מה יעשה לו אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו: השומעים · או העדי: כל · להביא את הדייני: ואת ידיהם · אולו דמך ברשך ואין אמו כענשים במיתתך שאת גרמת לך: כל העדה · ביעמ כל העדה מכאן שסלוחו של אדם כמותו: ונשא חטאו · בברת בשאין התראה: ונוקב שם · אינו חייב עד שיפרש את השם ולא המקלל בכנוי: ונוקב · לשון קללה כמו מה מקוב: ואיש כי יכה · לפי שנאמר ומכה איש וגו' אין לי אלא שהרג את האיש אשה ב ונקטן מניין ת"ל כל נפש אדם: כן ינתן בו · פי' רבותינו שאינו נתינת מום ממש אלא תשלומי ממון שמין אותו כעבד לכך כתו' בו לשון נתינה דבר הנתון מיד ליד: ומכה בהמה ישלמנה · למעלה דבר בהורג בהמה וכאן דבר בעושה בה חבורה: ומכה אדם יומת · אפילו לא הרגו אלא עשה בו חבורה שלא נאמר כאן בפש ובמכ' אביו ואמו דבר הכתו' ובא להקישו למכה בהמה מה מכה בהמה מתיים אף מכה אביו מתיים פרט למכה לאחר מיתה לפי שמצינו שהמקללו לאחר מיתה חייב הוצרך לומר במכה שפטו' ומה בבהמה בחבלה שאם אין חבלה אין תשלומין אף מכה אביו אינו חייב עד שיעשה בו חבורה: אני יי' אלהיכם · אלהי כלכם כשם שאני מיחד שמי עליכ'כך אני מיחדו על הגרים: ובני ישראל עשו · כל התלוה החמורה בסקילה במקוש אחר לחייה דגימה ותליה:

פרשה

ויקב ב'בתרי לשני וסי'ויקב בן האשה · ויקב חר · ועיין בהאי רזא בספר הזוהר · ויקלל ד' וסימ'ויקב בן האשה הישראלית · ויקלל הפלשתי את דוד · ושמעי ירד בצלע · ויקלל את יומו · וא'הניחו לו ויקלל · וינחהו ז'הס'בליש'וסי'וינחהו בגן עדן · ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר · וינחהו במשמר הנחו לו ויקלל · אשר הנח שם משה · וינחהו אל ההמור · ושמך עלינו נקרא · הוצא ה'וסי'נמסר בסדר וירא · ואל בני ישראל תדבר לאמר ד'וסי'נמסר בסדר כי תשא · יומת ד קמצין · וכל אס"ף דבוו'נמסר בסדר כי תשא · ומכה ד'קמצין ג'מנהון ר"פ נמס'בסד'משפטים · ישלמנה ג'וסי'ומכה בהמה ישלמנ' · ומכה נפש בהמה המעמך ישלמנה · ויוציאו י"ב ד'מנהון מלאי'וסי'ויוציאו את המקלל · ויוציאו דבת הארץ · ויוציאו אתו בל העדה · ויבואו הנערים המרגלי' · ויוציאו אין את המשת · כאשר בא יעקב מצרי' · ויוציאו את מצבות ויוציאו את אוריהו ממצרים · וירא ארם כי נגפו · דד"ה · ויבא הכהנים לפנימה · ויעלו ויוציאו מרכבה · ויוציאו את בן המלך דד"ה · רגימות אבן ה'בקרי'וסי'ויוציאו את המקלל · עכן בן זרח · את אדורם אשר על המס · והברו · ויקשרו עליו וירגמהו אבן דזכריה · ושארה רגימה באבנים או דגימה בלחוד:

מי שזמית זמת בין שיכה במקו'מסוכן או שאינו מסוכן על כן לא הזכיר נפש · וטעם אלהיכם אלהי האזרח ואלהי הגר: ובני ישראל עשו · מאותו היו' כמשפט הזה בחוכל:

חסלת אמור אל הכהנים

בעל הטורים

ויקב · ב' נמס' מתרי לישני ויקב את השם · ויקב חור בדלתו · והיינו דאיתא בבבלדרין ואיתא דברזיא מגרז · מגמר שמתים רעות עשה · וי' בלל ל' בתם' ויקב ויקלל · ובמעי הלך בגלגל ההר הולך ויקלל · ויקלל הפלשתי את דוד · ויקלל את יומו באיוב · דאיתקש קללת בשיה לקללת השם דכתיב אלהים לא תקלל · בשיה בעמיך לא תאור על כן נהרג שמעי והפלשתי הבל איזב אלא ר"ש לקלל כדכתיב (תה') הנקלות תדברי ולא קלל רק את יומו על כן ויוסף יי' לאיוב לאשה: ויניחהו · ב'במקו' הכא ויניחהו במשמר · ויניחהו מחוץ בעיר גבי לוט ויניחהו מחוץ לעיר · למה ויניחהו במשמר כדי לשומרו בנקבו שם · וכמיך ליה אים כי יכה רמז למה שאמרו יכה יוסי את יוסי · ל"א בנקבו ס"ך שם ואים כי יכ' לומר כל הסוטר לוגז של ישראל כאלו הוגר לוגז של שכינה: כמוך מקלל לפרשת בהר סיני לומר ך שהמקלל קלל השם שמעתא בסיני · ועוד כאשר צוה יי' את משה · וכמוך ליה בהר סיני · לומר בתשר צוה למשה בסיני · סקול יסקל ויהי ויהיה כן עשה לו: בהר

מ"ע שפורנו

כי יקלל אלהיו · ויעבור על לאו אלהים לא תקלל: ונשא חטאו ישא העונש הראוי לו כפי החקלל והמקולל בפרט בשלא קלל בשם אז אף ובזה בלבד כתרגומו דייניו לא תקלל: ונוקב שם יי' מות יומת · אבל נוקב שם יי' לא יהיה ענשו במיתה קללת שאר אלהים ולא פירש אותו העונש גם שם רבוי מינו אבל הוא במיתה · כגר כאזרח · ואין זה העונש נוהג המגרן עתה מפני היותו גר כי בזה גם כאזרח היה שוה לו בנקבו שם: ואיש כי יכה כל נפש אדם · בהיות קללת אלהים אבל קנת החיות דבר נקל מאד כאמרו והתקף יקלל בתלבו ובאלהיו ובאמרם ז"ל (בבבא קמא) הבועט מוכה מפי כותי אינו חייב לקרוע שאם אין אתה אומר כן נתמלא כל הכנר כלו קרעים ומה זה נראה שיהיה דבור המקלל בזה דבור בטל בהיות כל קללה נענשת בפגיעות המלאית · בחר הטעם ומאחר כי ממנה הטעל הרע כאחר יהיה בעבר בנוטים אתחלפי' אף על פי שהוא עושל אחד בענמו יתחלף ענשו כפי אלוף מוחם הנוטים על שיהיה המוכה בהיות החטא בחיזה נוגע מוכה בגוף לא מוגע מיתה ובאחר יהיה בנוגע אחר למטה ממנו יהיה הענש ממון · ומל זה נתן שלשה ראיות אם בהורג שהגורם נפש אדם חייב ובהורג בהמ' חבירו חייב עמון בלבד · שנית בחוכל שהחוכל אל' היה ראוי ליתנם בגוף לולי חסרון יכולתם בנמנס כמו שקבלו רבו ז"ל (המה פרק החוכל) והוצרך לענשו ממון ומם כל זה הנה שממון רב שחייב בחטאם דברים כמו שקבלו הם ז"ל ומכה בהמה יהיה ענשו ממון מוגע · שלישית בחוכל אדם שחוכל בחכמה ובחמו חייב מיתה' וחוכל כאדם אחר חייב ממון ואין נרין לומר מכה בשם כזה לחופן שיהיה ענשו מוגע ולא הזכיר קללת אביו ואמו כי היא בלתי דומה לשאת הקללה שהוא דבור בטל לגמרי ולא כן קללת האב כגר כאזרח יהיה · כי אני יי אלהיכם אלהי הגר ואלהי האזרח ולא נכר שוא לפני לל · ובני ישראל עשו כאשר צוה יי את משה · שלא הגיה מפני שנאה על שהיה גר והתנגדם באזרח אבל עשו לבלתי סור מן המצוה:

אבן עזרא

ואיש הישראלי · כמו לאיש העשיר את יוסף הצדיקי ולא נלע למה כסמכה זאת הפרשה חולי דבר המקלל דבריה אחר לא כן בעבור הלחם והשמן והקרבנות: ויקב · יש אומרים שפירושו ויפרש כמו אחר פי יי' יקבנו אחר נקבו בשמות ויש אומרים שהוא כמו מה מקוב הראשון קרוב לפי דעתי: במשמר · מקום ידוע במחנה: וסמכו כל השומעים · בעבור כי על פי עדותם יסקל: כל העדה · הם גדולי הארץ שהם גדולי ישראל וי"א כי יקלל אלהיו בסת' והנכון שמלת אלהי'שם התאר והמלאכים יקראו אלהים וכן הדיינים ומי יוכל לדעת מה יש בלב המקלל אך אם יפר' השם הנכבד שאינו שם התאר ולא יתערב עם שם כי הוא לבדו והנה הטעם בעת שיקלל אם יפרש השם יומת בנקבו שם כאשר עשה בן המצרי ולמען כבוד השם לא נזכר · ואמר כגר כאזרח יומת ויתכן שהכו אלה הנגיעים זה את זה על כן נכתבה זאת הפרשה וכבר הזכירה רק הוסיף כגר כאזרח יהיה והחל כי יכה כל נפש אדם בזדון ולא במלחמה מגר לו אזרח: ומכה בהמה ישלמנה · והנה נפש תחת נפש משמש לענים הנסוקים: כן יעשה לו · ואמ' שמשון כן עשיתי להם והגלגון הביא ראיות משקול הדעת כי לא יתכן להיות שבר תחת שבר כמשמעו כי הראשון בא בלא כוונה ואיך יתכן לעשר שבר כמוהו ואם הוא במקוש מסוכן הנה ימות וכן בעין ומי שסר שלישית אור עינו איך יוכל לעשות כן בעין החובל על כן דברי הקבלה אמת כי פירוש לה שיש עליו שבר להוציא עינו אם לא יפלנו ואם טענו עלינו אם היה החובל עני ותשובתנו כי על הרוב דבר הכתוב ושמא יעשיר העני גם זאת התשובה על הטוענים אם היה חובל העין עור: כן ינתן בו · יש בי"ת תחת על כמו אשר אני רוכב בה ורבי' כן אז פירושו כן ינתן בו אם לא יפדה · וטעם ומכה בהמה פעם אחרת להזכיר הגר כי נתינת המוס הוא בישראל כי כן כתוב בעמיתו רק מכה אדם ובהמה משפט אחד להם כגר כאזרח וכבר הודעתיך כי בהתחבר שנים כפי"ן היא דרך קצרה גם הכתוב אחז דרך קצרה שלא הזכיר עם מכה אדם ומת כי ידוע הוא כי המ"ה לא יומת עד מות המוכה ופירוש אחר הזכיר בתחלה נפש והטעם שהכהו במקום מסוכן ואחר כן המ"כלל

רש"י

ואיש הישראלי · זה שכנגדו שמחה בו מטע אהלו: ויקב · כתרגומו ופרש שנקב שם המיוחד וגדף והוא שם המפורש ששמע מסיני: ושם אמו שלמית בת דברי · שבטן של ישראל ספרסמה הכתוב לזו לומר שהיא לבדה היתה זונה: שלומית · דהוה פטפסה שלם עלך שלם עלך שלום הכל: בת דברי למטה דן · מגיד שהרשע גורם גנאי לו וגנאי לאביו גנאי לשבטו כיוצא בו אהליאב בן אחיסמך למטה דן שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו: ויניחהו · לבדו ולא הניחו מקושש עמו ששניהם היו בפרק אחד ויודעים היו שהמקושש במיתה אבל לא פורש להם בחיזו מיתה לכך נאמר כי לא פורש מה יעשה לו אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו: השומעים · או העדי: כל · להביא את הדייני: ואת ידיהם · אולו דמך ברשך ואין אמו כענשים במיתתך שאת גרמת לך: כל העדה · מכאן שסלוחו של אדם כמותו: ונשא חטאו · בברת בשאין התראה: ונוקב שם · אינו חייב עד שיפרש את השם ולא המקלל בכנוי: ונוקב · לשון קללה כמו מה מקוב: ואיש כי יכה · לפי שנאמר ומכה איש וגו' אין לי אלא שהרג את האיש אשה ב ונקטן מניין ת"ל כל נפש אדם: כן ינתן בו · פי' רבותינו שאינו נתינת מום ממש אלא תשלומי ממון שמין אותו כעבד לכך כתו' בו לשון נתינה דבר הנתון מיד ליד: ומכה בהמה ישלמנה · למעלה דבר בהורג בהמה וכאן דבר בעושה בה חבורה: ומכה אדם יומת · אפילו לא הרגו אלא עשה בו חבורה שלא נאמר כאן בפש ובמכ' אביו ואמו דבר הכתו' ובא להקישו למכה בהמה מה מכה בהמה מתיים אף מכה אביו מתיים פרט למכה לאחר מיתה לפי שמצינו שהמקללו לאחר מיתה חייב הוצרך לומר במכה שפטו' ומה בבהמה בחבלה שאם אין חבלה אין תשלומין אף מכה אביו אינו חייב עד שיעשה בו חבורה: אני יי' אלהיכם · אלהי כלכם כשם שאני מיחד שמי עליכ'כך אני מיחדו על הגרים: ובני ישראל עשו · כל התלוה החמורה בסקילה במקוש אחר לחייה דגימה ותליה:

חסלת אמור אל הכהנים

שלימא סדרא דפרשת אמור

בעל הטורים

בהר סיני. מקבל לבהר סיני לפי שבסיני נאמרו לו חטא ונזעזע כל העולם מה שמע ולא נזהר: ועוד כלותיהן בקדושין שם בן ל' לותיות חכמים מוסרים אותו לתלמידיהם פעם אחת בשבוע לכך סמך לו שמיטה. ענני. ב' במם' ואת ענני בזירך לא תכנור. ענביהם ענני רוש. פשט תנגר בשביעית. יהיו ענביהם. שבעון שביעית גלו ישראל: בחטא השביעי. חסר יו"ד כלומר שבע בחמאת. תבערו בעור בכל. ראשי תיבות שבת. לומר דוקא תקיעת יובל שהיא בבית דין דיה דוחה שבת. דרור. עולה במנין חיי. רמז לענין דרור שנים היו דרורים בארץ משבנה הבית. ספיחיה

מ"ע ספורנו

בהר סיני

וידבר יי' אל משה בהר סיני. הנה לא יזכיר בשום עניין מקום הנוי אולתי בחסר קרם חדוש מז בחותו המקום אבל בחר שבשאר אחל יתבלה בסיני שהבנו ענין תשמשה ונטשתה ותאכלו לאביונו עתך ויתרם בו. פירש לעשה מז כל דיני השביעית המתורים בזה המקום וזה לבנין ולהודות שזה כעצמו היה בכל שאר הפעולות שלף על פי שנאמר בקנתם מקרא מועט היה שנאמר מז רחב בחר ביטב בחמרם ז"ל מה ענין שמטה לענין שמטה בחמרה כללותיה ופירושיה ודקדוקיה פסיני אף כל שמנו כאמרו מפני כללותיהם ודקדוקיהם ופירושיהם. והנכי' מעשה רבינו חזת פרש' בזה המקום כי מצד שיבנהו תכף לארץ כמו שהעיד בחמרו בוסמים שנתנו אל המקום. והזכיר אל שתמת קרקע בפרש כי בסמים בשביעיתה יגלו מעבר' כמו שהעיד בחמרו מז תרנה האדמה את שבתותיה וכן העיד בסוף ל"ה בחמרו עד רנת האדמה את שבתותיה: כי תבאו אל הארץ. אל גלגל הגוים: ושבתה הארץ. הקרקעות המוכנות לעבודת האדמה: שבת לי'. שתהיה בל הנה הבסלה מעבודת האדמה מוכנת לעבודתו כמו שבינו בפרשת בראשית בחמרו שבת לי' אלהיך: שש שנים תזרע שדך. מז הוכל לזרוע שדה אחר בשנתו שש שנים רצופות אבל כמשפט עבודת האדמה כי אמנם המנהג בה הוא שיהיה נרה שנה וזורעה שנה כמו שהזכירו רבותינו ז"ל (בבבא קמא) ואספת את תבואתה. אבל כמנהג בעבודת האדמה אחם יזרע אחד אחת בשנתה שנים רצופות לא מוסיף תת כחה: שבת שבתון יהיה לארץ. גם אבל מבכירי עבודת האדמה כגון והשת הנטיעות ופעיפת ונקיבת הכרמים ונלחם שהבירו ז"ל: שבת לי'. שגם מעבדי האדמה בחמר יעבדו בשנה הבאה יתעוררו לדרום את יי' בחופן פה: וכיון לדיני שבת שבתות הבני' וגו'. לא תעבה ליובלת את שנות הלבן פשוטו לחשבון שנים עבר מדשים לשנה אבל תהיינה עשוטות ומעברות בתקון חכמים בחופן שיבוהו שם תעשה ותרבעי' שנות חמה כמו שהמנין בשביעית בלי הפך בכיתה תלויה בחרישה וזריעה כמו שהתבאר בה: שמר תרועה. לשמחת חירות העבדים והשבת הארות לנחלתם: יובל היא תהיה לכם. שתהיו גם אתם בני חורין משעבוד האמות על הענ' מה שאמר אתם לא שמתם אלו לקרות דרור איש לאחיו בגני קדרא לכם דרור כאמר יי' אל הפרה ואל הרשב ואל הדבר: יובל

אמרי נועם

בהר סיני ואספת

את וגו' ותימה לי היאך אומר תבואתה והא כתיב תעבור תבואה בכרם דאמרינן תבואה בכרם לחיקרי שנאמר ויכולין לזרוע שם שני' רצופים: ואספת את תבואתה ואם תאמר הרי ז"ל ואספת שנים קאי מ"כ תבואתה הי' ל' אלא אמר בלתם סוב מעם מיינן נקיאתו תבואה חמה שעורה שבולת שועל וכוספת שבת שבתון שיהיה מיוחד שנה של שבתון יהיה ואשבתון קאי דהוה לשון זהר ולא מצינו בלא בכרם: מעבה שני ביובל ולמעני יפה ושכוח כמו בסופר בכתבי' יפי שבתות הבני' ופה שאין אנו מברכין כמו על הסופר לפי שהבר תלוי בכ"ל כדפירשתי בחמרו אל הכהנים שבת דין אינם מברכין לפי שאין ירמו לעבר ויהיה ברכה לבטלה אבל הקה לייתנו בלא ברכה: ונקרת לך בית דין מוהרים ולא יהיה אבל אמרו לא ביובל ויש לומר שילמת לחתיה בקל ומופר שרה ובתיב לם אמרה מי נפי לא מדרש אמר דאמר אמר אמרו לא לירם אמר אמרו קיינן ושבתם ולא תבנה אירו לכן נרין קרא יתילא תשובו אנו מי"ם: אחרש

בהר

בהר סיני. אין מוקדם ומאוחר בתורה וזו הפרשה קודם ויקרא וכל הפרשיות שהם אחריו כי הדבור בהר סיני ועתה כרת הברית הכתובה בפרש' ואלה המשפטים והזכירה במקום הזה לחבר תנאי הארץ וכאשר אמר על העריו כי בעבור' תקיא הארץ אותם כן אמר בפרש' אם בחוקותי על שבתות הארץ והזכיר בתחלה פי' השבתות: ושבתה הארץ שבת לי'. מצוה על ישראל שלא יעזוב גר לזרוע שנת השבת כאשר לא נעזבנו לעשו מלאכה בשבת כי הוא ברשותנו. ועשה שבת לי' כיום השבת וסוד ימי עולם רמוז במקום הזה: את תבואתה. שב אל הארץ הנזכר בפע' הראשון: שבת שבתון. פירשתיו: ספיח. יצוא שהוא מגזרת ספחני כאן גם נזירך ידו' שהוא מגזרת נזיר: שנת שבתון. הטעם כי שנת שבתון היא לארץ והטעם שהארץ אינה ברשותך בשנה הזאת: והיתה שבת הארץ. הטע' כל מה שהוציאה מעצמה. ואע' לכם לכל העולם. ואע' לך שיש רשות לבעל האדמה לאכול הספיחי: ולבהמתך. שהיא ברשותך: ולחיה. שהיא ברשותך: והעבדת שופר. מחלוקת אם נברא העול' בניסן או בתשרי ואין צורך להאריך כי מעתיקי הדת תקנו לנו בתפלו' ראש השנה זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון והנה ראינו תקיעת שופר בשנת היובל בתשרי בתחלת השנה ועוד בפרשת הקהל את העם לקרות בתורה בחג הסוכות וכתו' למען ישמעו ולמען ילמדו ולא יתכן להיות אחר חצי השנה ועוד וחג האסיף בצאת השנה וכן תקופת השנה והעד הנאמן שלת השבת שבתוב לא תזרעו ובמרחשון יחלו בארץ ישראל לזרוע ואם היתה תחלת השנה מניסן הנה לא יקצרו אשר זרעו בשנה השביעית ולא יזרעו כי הנה שנת השמטה היא ואחר שלא יקצרו זרע שנה שביעית לא יזרעו פעמים והכתוב אמר לו יזרעו בשנה השביעית לבדה ויהודה הפרסי אמר כי ישראל היו מונים בחשבון השמש ואילו היה זה נכון הנה לא פירש משה מהלך שנה תמימה כי חכמי המזלות לא יכולו עד הנה להוציאה לאור כי חכמי הודו מוסיפים על רביע היום חומש שעה ותלמי וחבריו אומרי' כי יחסר חלק משלש מאות ביום והוא קרוב ממהלך העבור. והבאים אחריו אמרו חלק ממאה ושש ואחרים מאה ועשר ואחרים מאה ושלשים גם מאה ושמונים כי יש שהוא שנתו להשלמת המזלות מנקודה נראית ויש מנקודת הגלגל הנטוי לימין ולשמאל ואנחנו נריכים לקבלה ועוד כי פירוש חדש יכחיש הפרסי והנלדוקי האומרים שהדת על שנת הלבנה: **דע** כי אין ללבנה שנה כלל רק בקשו המחשבים מספר חדשים קרובים לשנת החמה ומלאום י"ב כאשר אין לחמה חדש והמחשבים בקשו מספר לחדש שיהיה נחלק קרוב לחדש מימו' חדשי הלבנה על כן חדשנו הם ללבנה ושנותינו ישובו בסוף לשנות החמה על כן העתיקו חז"ל כי לעולם היה בית דין עושה שבעה עבורים בכל מחזור הלבה למשה מסיני אף על פי שהיו קובעים בכל חדש על פי ראיית הלבנה וסוד המחזור ידוע מחכמת המזלות. וטעם תעבירו שיתקעו שופר בכל המסלות: וקדשתם את שנת החמישים. בעבודת הארץ וכל יבול. דרור. ידוע שהוא כמו חפשי וכדרור לעוף עוף קטן מנגן כשהוא ברשותו ואם הוא ברשות אדם לא יאכל עד שימות: יובל. כמו שלוח וחז"ל אמרו שפירוש יובל כבש והראיה הענה בשם השופר. וטעם תהיה לכם ליראה לבדם: ושבתם

חזקוני

בהר סיני. כל מקום שב"בהר סיני כו בהר אלא' קודם ראתו בתשרי ונם פ"ו נאמר' מעמר' מעמ' ערת הדברות ומה שנכתבו פרשיות הללו כאן בספר ת"כ ה"ם מעוט לאיש בהו מצות שמטי' ויובלו' דשייכי בהו בהנים בלבתיב בלבתיב ובעבר' שופר תרופה וגו' וכתיב ובני אהרן יתקעו וגו' ואיתי בהו מצות קרבים שהם לבהנים ובמרבי' שבהבהנים מעריכין כאן פרש"י לפי שלא אלינו שמטת קרקעות שבשנים בערבות מואב כו' כלומר אחר שב' כאן ב' שבע בשנה תורה גם' ראה וזו שמטת קרקעות לא נשנית שם לפרטנו שבלותיה ופרטותיה נאמרו מסיני ת"ל בהר סיני דהכא קרא יתירא הוא אלא בא ולמד כאן על כל דבור ודבור שנדבר לעשה בגון שאר מצות ובכל מיני שמטו' ואפי' פי' מבר מבני שמסיני היו בלותיהם ופרטותיהם ודקדוקיהם ופירושיהם בערבות מואב כמו שמנינו ב' מבר מבני שבת כאן ובשנית בערבות מואב: כי תבאו. נאמר ירושה ויישיבה בדבתיב בדרך דרך כשיהיה כל אחד מביא את שלו: ושבתה הארץ. לשון נסול יכול מלאסור בזרוע שם שנים וגו'. אין עוקדים ישלוחר פרשה זו נאמרה קודם שם שנים תזרע אם תרנך שבתר' ונשנית להבן בשביל נזיריך: הם העבדים הנאים בלא ממל ובלא טורה כמו הבסיים נדבנן ורחיה לדבר לא תקנרו אם בסיפי' ולא תבנרו אם נזיריה ותרגומו יש שבקתא הנשונים אלהוחרן: מנת שבתון יהיה לארץ. אינה בשבת שבתון: ויהיה כל מה שתוכיל שבעבה: לכם לאכלה. ולא לבהמה מעבה מבשים ונסכים: ובפרש לך שנת שבתות שנים. לפי שאין כאן אלא כפירה אחת והוא בד"ל בנרך אבל שומר דכתיב ביה שתי פסירות אחת כפ' לאחור ואחת בכ' ראה אחת לב"ד ואחת לנכור נריך לברך: תעבירו שופר בכל ארצכם. יתקעו בכל המסלות: מנת הקדשים שבה וקדשתם דרור. כמו שמנינו בלוי' בין מעשים שבה יפוח שבבה העבודה ולא יעבוד עוד: ובכל יושביה. כיון שבלו לפי' מקנת הנשנים בשלו יובלות: יובל היא. ל"ל שלוח כמו יובלוה רבנייה מי יובילה עיר מצור ביום ההוא יובל מי: לכם. ליראל לבדכם: יובל היא שב' הקדשים מנה מי' מה ת"ל אלא לפי שנאמר וקדשתם אם מנה הקדשים מנה שיכול בבניסה תהא מקודשת מרחש הנה ובילתה תהא מוכנה והולכת על יום הכפורים שכן מוקדשין מקול של הקדש ת"ל יובל היא מנה הקדשים שבה תהיה לכם אין קדושה אלא עד ר"ה: אין

רלבג

לפנין שיאכלו מן הנדה אם תבואתה ולא יאסרה לביתה ואם אמרה היה כדי שיהיו כל האנשים שוים באוכל הנה כמו הענין בשנת השמיטה והו עניין קדושת פירות שבת היובל כי בבא הזמן שלא יבנה אדם כשדה יאסרו הנמצא בבית ושלא יותר לה לאכסם אל ביתם כדרך הקוצרי' והבוצרי' בשבת היובל הזאת תבוא לא אל אמיתו ר"ל אם מכרו אותו' וכי תמכרו ממכר לעמיתך. לפי שנגלה הזהרה יתבאר שהיא אינה נוהגת כי אם בדברים שיתכן שיהיה ידוע ברכם ומובדל הנה הוא שבאחר שלין אונאה בקרקעות כי תכונותיהם בלתי מובדלי' וידועי' בשנמות באמצע אונאה

רש"י

בהר סיני. מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני כך שנויה בתורת כהנים: ונראה לי שכך פירושה לפי שלא מצינו שמטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה למדנו שכללותיה ופרטותיו' כלן נאמרו מסיני ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמסיני היו כלם כללותיה ודקדוקיהן וחזרו ונשנו בערבות מואב: שבת לי'. לשם יי' כשם שנאמר בשבת בראשי' יהיה לארץ. לשלו ולכרמים: לא תזמור שקולנין זמרותי' ותרגומו לא תכשה ודומה לו קוני כסותי' שרופה באש כסותה: את ספיחך קציר. אפילו לא זרעתה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר הוא קרוי ספיח: לא תקנור. להיות מחזיק בו כשאר קציר אלא הפקר יהיה לכל: נזירך. שהנזר' והפרש' בני אדם מהם ולא הפקרתם: לא תבצו. אותם מיד בוצר אלא מן המופקר: והיתה שבת הארץ ונומר. אע"פ שאסרתי' עליך לא באכילה ולא בהנאה אסרתי' אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבי' אלא הכל יהיו שוי' בה אתה ובכירך ותושבך: שב' הארץ לכם לאכלה. מן השבות אתה. אוכל ואי אתה אוכל מן השמור: לך לעבדך ולאמתך. לפי שנאמר ואכלו אביוני עמך יכול יהיו אסורי' באכילה לעשירי' ת"ל לעבדך לאמתך הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורים כאן ולשכירך ולתושבך. אף הגוים: ולבהמתך ולחיה. אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן שמזונותי' עלידמה ת"ל ולבהמתך הקיש בהמה לחיה כל זמן שחיה אוכל מן השדה האכל הבהמה מן הבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבי': שבתו שנים שמטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופו' שמטה ויעשה יובל אחריהם תלמוד לומ' שבע שנים שבע פעמי' הוי אומר כל שמטה ושמטה בזמנה: והיו לך ימי שבע וגו'. מגיד לך שאף ע"פ שלא עשית שמטות עשה יובל לסוף מ"ט שנה ופשוטו של מקרא יעלו לך חשבון שנות השמטות למספר מ"ט: והעברת. לשון ויעבירו קול במחנה לשון הכרזה: ביום הכפורים. ממשמע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהוא בעשור לחדש אם כן למה נאמ' בעשור לחדש אלא לומר לך תקיעות בעשר לחדש דוחה שבת בכל מלאכה ואין תקיעות ראש השנה דוחה שבת בכל מלאכה אלא בבית דין בלבד: וקדשתם. בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים מקודשת השנה: וקראתם דרור. לעבדים בין מרצע בין שלא כלו לו שש שנים משמכר אמ' רבי יהודה מהו לשון דרור כמדייר בי דיירא וכו' שדר בכל מקו שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים: יובל היא. שנה זאת מובדלת משאר שנים בנקיבות שם לה לבדה ומה שמה יובל שמה על שם תקיעת שופר: ושבתם

כה

ומליל יי' עם משה בטורא דסיני למימר: מליל עם בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליהוה: שש שנין תזרע חקלך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את תבואתה: ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליהוה שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: והיתה שבת הארץ לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך: ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל: וספרת לך שבע שבתת שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתת השנים תשע וארבעים שנה: והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם: והקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם

ע"ח לאמר. יי"ג. ג' בסס. כל חס. מלהון חס' ג"ל. ואספתה כספך. ה. ו. ז. כ"מל"ל רוס. כל ליון חס. ל"ל. ל"ל. ל"ל. ל"ל. ח חס. ב"מל בתור. ח' כו"מל. ב' ח"מל. ח' חמשים

וידבר יי' אל משה ט"חס לאמר נמסר בסדר כי תשא. תזרע ב' קמצין וסי' שדך לא תזרע וכרמך לא. פן תקדש המלאה והזרע אשר והוא חד מן י"ב זוגין מן ב"ב קמצין וסי' כל ארמי תעליא צחו. ולקח זרעא. נחליא יבשין. יהושע מצלי. שמשא יתיב. ורגז יהושע. מסי פומיהון. אדניה ממללין. מבכי' דשמעין. שאלת דינא. ליעקב דיינא. מתקלא אפיק. שליטא דמלכא. למפלא גברא. בחלקא דכרמא. גבר זכאי. וסי' בביאור בריש ספר במדבר סיני. תקצור ג' מלאי' בליש' וסי' את ספיח קצירך לא. אתה תזרע ולא תקצור. הקצור קצרה ידי. שבת ד' פתחין וסי' והיתה שבת הארץ לכם. ואת שבת קדשך. עולת שבת בשבתו. להכין שבת שבת. וכל שבת שבתון דכו' שופר ב מלאי' בתירה וסי' והעברת שופר תרועה. ב' בי. וכל נביאים יכתו' דכו' מלאי' כמ"ב חס' וסי' לא חכך שפר. בדי שפר יאמ' האת. ומן וישלח אבשלום עד סוף סיפרא דכו'. השביעי ח"חס' בקריאה וסי' במהר בסדר בא. החמשים ח' וסימ' נמסר בסדר קרח:

בהר

בהר סיני. מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני כך שנויה בתורת כהנים: ונראה לי שכך פירושה לפי שלא מצינו שמטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה למדנו שכללותיה ופרטותי' כלן נאמרו מסיני ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמסיני היו כלם כללותיה ודקדוקיהן וחזרו ונשנו בערבו מואב: שבת לי'. לשם יי' כשם שנאמר בשבת בראשי' יהיה לארץ. לשלו ולכרמים: לא תזמור שקולנין זמרותי' ותרגומו לא תכשה ודומה לו קוני כסותי' שרופה באש כסותה: את ספיח קציר. אפילו לא זרעתה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר הוא קרוי ספיח: לא תקנור. להיות מחזיק בו כשאר קציר אלא הפקר יהיה לכל: נזירך. שהנזר' והפרש' בני אדם מהם ולא הפקרתם: לא תבצו. אותם מיד בוצר אלא מן המופקר: והיתה שבת הארץ ונומר. אע"פ שאסרתי' עליך לא באכילה ולא בהנאה אסרתי' אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבי' אלא הכל יהיו שוי' בה אתה ובכירך ותושבך: שב' הארץ לכם לאכלה. מן השבות אתה. אוכל ואי אתה אוכל מן השמור: לך לעבדך ולאמתך. לפי שנאמר ואכלו אביוני עמך יכול יהיו אסורי' באכילה לעשירי' ת"ל לעבדך לאמתך הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורים כאן ולשכירך ולתושבך. אף הגוים: ולבהמתך ולחיה. אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן שמזונותי' עלידמה ת"ל ולבהמתך הקיש בהמה לחיה כל זמן שחיה אוכל מן השדה האכל הבהמה מן הבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבי': שבתו שנים שמטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופו' שמטה ויעשה יובל אחריהם תלמוד לומ' שבע שנים שבע פעמי' הוי אומר כל שמטה ושמטה בזמנה: והיו לך ימי שבע וגו'. מגיד לך שאף ע"פ שלא עשית שמטות עשה יובל לסוף מ"ט שנה ופשוטו של מקרא יעלו לך חשבון שנות השמטות למספר מ"ט: והעברת. לשון ויעבירו קול במחנה לשון הכרזה: ביום הכפורים. ממשמע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהוא בעשור לחדש אם כן למה נאמ' בעשור לחדש אלא לומר לך תקיעות בעשר לחדש דוחה שבת בכל מלאכה ואין תקיעות ראש השנה דוחה שבת אלא בבית דין בלבד: וקדשתם. בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים מקודשת השנה: וקראתם דרור. לעבדים בין מרצע בין שלא כלו לו שש שנים משמכר אמ' רבי יהודה מהו לשון דרור כמדייר בי דיירא וכו' שדר בכל מקו שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים: יובל היא. שנה זאת מובדלת משאר שנים בנקיבות שם לה לבדה ומה שמה יובל שמה על שם תקיעת שופר: ושבתם

השביעית כולל חס ירלל בתחלה מ"ח מל' דחלי' ופי' וכשביעית יצא

תזרע כ' קחנין והא חד מן ל"ב זוגין מן כ' ל' קחנין.

שבת ד' פתחין וכל שבת שבתון דכו'.

שופר כ' מל' נחורה ובכשופרי אכל כ' ביאתי' וכתוב' דכו' מל' שופר.

לאוכלה כי הקרקע כאוי על פירות אין להם תכלית ועל פירות שונים יתחלף ענין הערך בהם מאד וכן הוא מבואר שאין לוכלה בעבדים כי לא יגרע התועלת שאפשר שיגיע מעבודתו ועצתו ויתבאר שאין לוכלה בשטרות כי אין לשטר מצד עצמותו שום ערך אלא מצד שבסבתו יגבה המלוה את חובו או יהיה לו ראיה על מה שכלל אותו השטר ההוא ובכלל הנה כמו שדברי העדי' אין להם ערך כי אם לראיה לבד כן הענין בשטרות ולזה הסבימו רז"ל שהאוכלה המזכרת בזה הפסוק הוא המטלטלים ובזאתו זה מתה שאמר לו קיה מיד עמיתך כי זה הלשון יתכן שיכול במטלטלין לא בקרקעות כי אינם נעתקים מיד המוכר לקונה והנה יתבאר שאין לוכלה להקיש מתה שאמר אל קנו אינם את אחיו והוא מבואר כי במטלטלין יש לוכלה כי ענינה מובנל וידוע אבל שכבר יתבאר כי לתעה מעתות אין שם לוכלה לפי שדרך הלוכשים לתת בדבר שירצו אותו מאד לקנותו ית' מכדי שוויו עד שתות ולא יקפיד בזה וזה מבואר מן החוש וכן אם לא הולאה שנתרצה בזה המקח עם ידיעתו שקנה אותו יותר מכדי שוויו הרבה אין בו לוכלה ואפי' לקח שוה דינר באלף דינר כי כמו שהאדם שליט לתת מתנה כן הוא שליט לתת במחיר יותר משוויו לרצותו בו ואולם ענין הלוכלה הזאת תהיה במה שחשב שיהיה ערך הדבר יותר ממה שהוא לו פחות ומפני זה נתרצה לתת יותר בו לתת לפחות ולאוי שתדע שזאת הלוכלה נתנה לחשבון ובזה האופן תסור כי הוא מונה אותו כל זמן שלא החזיר לו שיעור הלוכלה ולפי שלפי הנהגו אין ההוקרה והחולה במסחרים בין הלוכשים בכמו לו הדברים יותר מעתות הנה אם היתה בלוכלה יותר מעתות לא יחוייב שיאחר המקח קיים אבל יהיה כאלו אין שם מקח ואחנם אם היה שתות יתקיים המקח ויחזיר הלוכלה וכחות מעתות לא יחוייב להחזי' לוכלה כמו שביארנו והנה עכ"פ בכלל בזה הפסוק שלא להונות בעניין הקרקעו' כי התורה מדברת בזה המקום בקרקעות והנה הלוכלה שהזכירה עליו ולפי מה שאחשוב הוא שלא יונה אותו בחנין הנכים אשר עד היובל ומכור לו אפני זה שדהו יותר ממה שראוי לו יקנה אותו פחות ממה שראוי וזה כי אפני קנין הקרקעות חוזר ביובל הנה ערכו יותר מעט בכל מה שקרבה שנת היובל ולזה אם הונאו והביאוהו לחשוב כי אין עד היובל כי אם מעט זמן ויש שם זמן יותר ארוך לו הכף זה הנה תהיה בזה לוכלה מזה אבל כי הוא אינו מוכר לו כי אם מספר שני תבואות אע"פ שהוא מוכר לו שדהו בחופלט והנה הטעהו במספר בענין הזה ולזה ביאר אחר זה שזה האופן מהלוכלה יקרה בקרקעות מצד היובל ועליו הזהיר ובכלל הנה בקרקעות אפש' שתהי' לוכלה מצד המספר לו מצד המדה והלוכלה אשר מצד המדה כבר הזהיר עליה באמרו ולא תעשו עול במשפט במדה כמו שבארנו שם והלוכלה אשר תהיה מצד המספר הזהיר עליה בזה התקום · במספר שנים אחר היובל תקנה מלת עמיתך ר"ל כי אפני שהקרקע חוזר ביובל הנה אין נקנה לו אלא במספר שני ולזה ראוי שיהי' הערך לפי השני' אשר עד היובל אם הרבה הרבה אם מעט מעט כמו שזכר בפסוק הבא אחר זה ולמדנו ממה שאחר אחר היובל שאין הקרקע נקנה ביובל וראוי הוא להיות כן כי המוכר חוזר כ"ש שהוא ראוי שלא יוכל ולפי שאחר במספר שנים למדנו שאין הקרקע נקנה לצמיתות בפחות משתי שנים ואינו מוכר לו מספר שני תבואות ימכור לך וראוי היה להיות כן כי התורה העתיקה המוכר למספר שנים בלתי בעל תכלית אל מספר מובנל אינו יותר מה"ש שנה וראוי שלא יהיה נעתק אל מה שאינו מספר והוא האחד והמעט שיפול בו שם המספר הוא שנים ולזה לא יהיה נמכ' בזה האופן בפחות משתי שנים וראוי שיהיו אלו שתי השנים שנים ויותר ממה שתפול זאת התבואה היא השמיטה אשר יבא אחרים היובל כי יעטרך תתפקיד אז תבואה השנה השביעית לשלש שנים ועליו אמ' ונתתי את ברכתי לכם בשנה השביעית ועשת את התבואה לשלש שנים ואפשר שבא' שהוא היותר נכון שזה הפסוק נאמ' על כל שנת השמיטה והנה תעשה התבואה לשלש השנים שכבר יאכלו מהבו' בשנה השביעית מעת בא מבואתה ועוד כי בה תרעו מהתבואה ההיא בשנה השמינית וזהו מה שאמר ורעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן · ר"ל שכבר תתפיק עוד התבואה ההיא לזרוע ממנה בשנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד בא תבואתה ואחנם מה שאמ' אחר זה עד השנה התשיעית עד בא תבואתה תאכלו ישן הוא שב לשנת השמיטה שבא אחריה היובל · והארץ לא תמכר לצמיתות · זו היא מצות לא תעשה וכבר באחרה התור' שלא יוצילו לו אם מכרה לצמיתות שהרי היא חוזרת לבעלי' ליובל · כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי · ר"ל הנה שלי הארץ ולא השלטתי אתכם בה לאחזה לצמיתות אע"פ שאתם מחזיקים בה כי אתם כמו גרים בארץ ההיא או כמו תושב ביד אדוניו שאין לו שולטנות במה שהוא מתוק בו כטעם תושב כהן ושכיר לא יאכל בו · ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ · ר"ל שלא די שהארץ לא תמכר לצמיתות ותצא ביובל אבל יחוייב עוד שתתנו גאולה לארץ שאם מכרה אדם מכס ורצה לגאול אותה יהיה שליט בזה ולא יוכל הקונה לאחות בידו ובכבר יתבאר זאת הגאולה איך תהיה בפרשה הבאה · כי יחוק אחיך ומכ' מאחוזתו · למדה תורה דרך ארץ שאין ראוי למכור אחוזתו אם לא יביאהו לזה הכרח ולזה כי קנין קרקעותיו הוא יותר קיים מאשר הקניינים אשר יהיו מחידו ואחר מאחוזתו להעביר כי כשיוכרח על זה לא ימכור ממנו אלא קצתו ויניח קצתו להשתפק בו · ובא גואלו הקרוב אליו וגאל את מכר אחיו · למדנו שהאחר קרוב מגואליו קודם לזה הענין · ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו · ר"ל אם לא מצא אחד מקרוביו שיגאל את מוכרו והשיגה ידו אחר הנה הרשות בידו ולמדנו מזה שאין ראוי שימכר בחקום אחר לגאול זה הקרקע ולא שיאנה שבא' והשיגה ידו ולפי שאחר ומצא כדי גאולתו · למדנו שאינו גואל לחלקין אבל גואל את כולו או תשאר ביד הקונה עד היובל · וחשב את שני מכרו וגו' · למדנו שאין ראוי לגאל עד שיאכל הקונה קצת התבואות שבאחר והשיב את העודף ומה שקדם כתבאר שהוא ראוי שיאכל הקונה שתי שנים קודם שישלוט המוכר לגאל ולמדנו ממה שאמ' שני מכרו אם היו לו עשר שנים ראוים לתבואות עד היובל ואכל מהם הלוקח ב' מהם הנה יחשוב לכל שנה מהשנים המתרות עשירית המקח · ואם על פי שאכל הלוקח שלש תבואות בשני שנים או שני תבואות בשלש שנים אין מוכין לו לחספר תבואות אבל מוכין לו לחספר שנים ולמדנו ממה שאמר לאיש אשר מכר לו שאם מכרה לאחר שמכרה הראש לאיש אחר בסך יותר גדול אינו מחשב אלא לפי הסך שמכר לראשון וזה מבואר גם כן מצד אחר כי מפני שלא השלטתו הטם יתעלה לחמוש המוכר מלגאול הנה אין לו רשות למכרו לאחר בסך יותר גדול להכביד עניין גאולת המוכר ואולם אם מכרה בפחות כיון שנסתלק ממנה הקונה הראשון הנה יגאל האדון מיד הקונה השני לפי מה שקנה כי אין לו זכות בזה הקנין יותר מזה הסיעור אע"פ שקנהו מיד הבעלים ולמדנו ממה שאחר ושב לאחוזתו אם השביח הקונה לחזי' המוכר לחזי' לו השבח כי אין השבח אחוזתו אבל המציאו הלוקח · ואם לא תמצאה ידו די השיב לו והיה מכרו ביד הקונה אותו עד שנת היובל ולמדנו מזה גם כן שאין בידו לגאות ולגאל ולחכור ולגאל ולמדנו גם כן שאין השבח חוזר ביובל שבאחר והיה מכרו ביד הקונה אותו עד שנת היובל ויצא ביובל ולא שבח ולזה יחוייב שיחזור לו השבח · ויצא ביובל ושב לאחוזתו למדנו שהמוכר אילמת אינם חוזרים ביובלים כי אינם חוזרים לאחוזה הקרקע כמו שהתבאר בראש · ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה · לפי שאינו אחוזה אלמות תלויות בארץ כמו שהתבאר בראש הענין והיה מבואר מן הדברים הכוללים כי התאלים המכרים בתורה אינם לפי המציאות אבל לפי מה שראוי בו בעל התור' ההוא הנה למדנו כי מה שיתואר כשהוא עיר חומה בעת כבוש הארץ אף על פי שאחר זה לא יהי' מוקף חומה דינו דין עדי חומה והוא מבואר מעיר חומה הוא שהוא מוקף חומה ואחר כך נתייסד העי' בתוך החומה לא מה שהיה עיר תחלה ואחר כך הוקף חומה והוא מבואר שאם אין מה שמוקף חומה במדבר עיר לא יהנה בה זה הדין ולאוי שתדע כי הבתים יכללם החצר כי יחלאו בתים רבים בחצר אחד והעי' תכלול חצרות ובתיהם ואם לא היה בעיר חצרות רבים והם על המעט שלשה יכלול כל אחד מהם בתים לא יהנה בה דין עדי חומה וכן אם לא היה הבית תוך עיר החומה שבא' וקם הבית אצר בעיר וכן אם לא היה בעניין הזה דין הבית כמו שיהיה שדה או שלא היה כשיעו' בית לא יהנה בו זה הדין אבל דינו דין שאר קרקעות שחוצה ביובל · והיתה גאולתו עד תום שנת מתכרו · ידוע ממה שקדם בפרשת בא אל פרעה כי השנה היא פעם שתים עשרה חדש ופעם י"ג חדש ולזה היתה גאולתו מיום החדש הסוף עד כמו יום החדש ההוא מהשנה האחרת והמשל שאם נמכר באחד באדר תהיה גאולתו עד מ' באדר מהשנה האחרת שבא' עד מלאת לו שנה תמימ' ולפי שלא התנה בכאן שתשיב ידו לגאל למדנו שיש לו לחכו קרקע אחר לגאל ולאוי היה להיות כן כי מפני שבית הזה נחלש ואין הענין כן בשאר קרקעות הנה יוציל לו אם ימכו' במקום אחר לגאל אותו ואחנם אין בידו לגאל אותו תמיד שבא גאולתו לא גאולת קבע ויתבאר שאין בידו ללות מעות לגאל אותו כי התורה לא הרשית קרוביו לגאל אותו כ"ש שאין לאוי שיגאלוהו מי שאינם קרוביו ואלו היה אפש' לו ללות מעות לגאל אותו היה נגש על יד מי שאינם קרוביו במעות שילוה מהם · ימי' תהיה גאולתו · ר"ל שנה אחת כי הוא כמו יום אחרון כמו שהתבאר בחכמה הטבעית ולאוי שתדע שלא יגרע מערכו דבר בעבור מה שישב בו הקונה אותו כי לא אחרה התורה שיחשב בזה דבר ועוד כי זה המכר הוא לדורו' לאין תכלית ולזה לא יכול לגרוע ממונו דבר בעבור מה שישב שישב בו מהשב' וזה מבואר בכפשו · ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה · ר"ל מיום ליום · וקם הבית אשר בעיר וגו' · למדנו מזה שאם לא נגאל תוך שנה שלמה באופן המכר הנה הוא מוחלט לקונה אותו · ר"ל שאינו יוצא ביובל ולפי שאחר לדורותיו למדנו שאם היה קונה הבית באופן שאין לו דורות כמו ההקדש הנה אינה מוחלט לחכם גאלו אחד מן ההקדש הנה הוא מוחלט במלאת לו שנה תמימה · ובתי החצרים · הם בתי העיירות אשר אינם מתוארות כשהם בתי ערי חומה והנה דינם כדין השדות לענין הגאולה ולאת ביובל כמו מזכר · ובתי הלויים בתי ערי אחוזתם גאולת עולם תהיה ללויים · למדנו שהלויים גואלים באחזה עת שירצו אף על פי שלא היה שתי שנים ביד הקונה אותו · ואשר יגאל מן הלויים · למדנו מזה שהי' מהלויים אף על פי שאינו לוי כמו שהיה בן בת לוי דינו בענין הגאולה כדין הלויים והנה הרצון בזה גאולת עולם תהיה ללוים ואשר יגאל בן הלויים · ויצא ממכר בית ועיר אחוזתו ביובל · ר"ל שאם לא נגאל ממכרו הנה הוא יוצא ביובל · כי בתי ערי הלויים היא אחוזתם בתוך בני ישראל · ר"ל שכבר יחוייב שיהיה ללויים חלות נוסף בזה הענין על שאר ישראל כי בתי עריהם הוא בתוך בני ישראל כי אין להם נחלה בארץ כמו שנזכר בתורה אבל נתן להם כל אחד מהשבטים מחלקו ואם יקרה שימכרו בתיהם יתכן שיקנו אות' אנשי השבט שהיו אלו הערים מהם ובתוך נחלתם ויקרה מזה באופן אשר ללויים לשאר השבטים ואולם בשאר השבטים לא יתכן שיקרה זה כי אנשי השבט יושבי' בנחלתם ואם יקרה שימכור אחד מהם בתיו יקנהו אחד מאנשי השבט להיותה יושבים לבדם בארץ ההוא ושלה מגרש עריהם לא יתכר כי אחוזת עולם הוא להם · ראוי שתדע שאין הלוי בזה שלא יתכר כלל כי כבר באה התורה כי גם בתיהם יש להם רשות לתקרם לו מגרש לו הכף לו מגרש עי' לו הכף והנה הוסיף עוד הענין שם המכירה לפי שהמכירה יש תנה בה רשות בעל הקנין ויצוה אל בעלים אחרים ולזה הוסלה המכיר להשמת הקנין מן ההשתמשות לתכלית אחת אל השתמשות לתכלית אחרת ואחר אשר התמכר לעשות הרע ר"ל שבאופן שהיה מיוחד לעשי' הטוב בכמו האופן הזה' שב לעשו' הרע כאלו יצא מרשות המכניע הטוב אל רשות המכניע הרע ומזה הענין הבני נקרא בזה המקו' מכירה העשייה מהשדה מגרש לו הכף ומה שידוה להם כי השתמשו בו לתכלית אשר כוון בה ולזה אמר כי אחוזת עולם היא ללויים ולזה אין ראוי לשמת אותו מעכינו כי בזה האופן המשועד יצאת להשתמש בו לעולם באופן שלא ואם יסתנה זה השדר יפסל היישוב ההוא ויבלבל עניינו והמשל שאם עשה המגרש עיר לו השדה מגרש לא יפסיק להם ולבהמתם ולכל חייתי' ואם עשו הכף זה ימעיטו ויעוד המקום ההוא וכבר הקפידה התורה באלה מפני שיתמשו הלוי' באלו המקומות בתכלית המכוון להם ולא יעתיקום אל תכלית אחר אמר והיו הבתים להם לשבת ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חייתם · וכי ימוך אחיך ומטה · ידו עמך והחזקת בו · ר"ל שאם היה אצלך שתחיק בו להחיות לו מהוכך · גר תושב וחי עמך · ר"ל גר נדק אם שהיה גר תושב אתה ראוי להחיותו עמך לא שתחיהו ותמית עצמך כי חייך קודמים ולזה גם כן זכרה התורה זה הענין בהלכת וזכרה תחלה אחיך ואחר כך גר נדק ואם הוא גם כן אחיך אלא שאינו מזרע ישראל ואח כ גר תושב · אל תקח מאתו נשך ותרבית וירא מאלהיך · למדנו שאות האזהרה אינה אלא במי שהוא אחיך כמו הישראל וגר נדק וכבר זכרה זה התורה במקום אחר אמר לבני לבני אחיך לא תשיך ולאחיך לא תשיך וזה ראויה שלא הזהירה התורה מלקיחת נשך ותרבית אלא ממי שהוא ראוי שתדע כי בהלאת כסף יפול שם נשך כאלו אמ' אם הלוה ארבע דרכים בחמש כי כמו שהמושך נשך דבר מתוך כן הענין בחי שאלוה כספו בדרכי כי אין מדרך הכסף לעשו' פירות מעצמותו ובהלוא' האוכל יפול שם מרבית אם ידבו בו שב' את כספך · לא תתן בנשך ובמרבית לא תתן אכלך · מושל נתינת האוכל ראוי שאלוה ארבע פעמים והוא מבואר שהעובר על אלו האזהרות יחוייב להשיב מה שלקח מנשך ותרבית כי כל עת שהוא מחזיק בו הוא לוקח מאתו נשך ותרבית · וירא מאלהיך וחי אחיך עמך · אמר וירא מאלהיך אלא תעבים בזה שלא תאלה מעותיך בנוי כדי לקחת רבית מישראל ואחר וחי אחיך עמך שתחוייב להנות לו כדי שיחיה עמך כמו שאחר אם כסף תלוה את עמי · ואולי לזה אמר וירא מאלהיך שאף על פי שלא תוכל לקחת תוכלת בהלאת לעני אל תחנם מזה אבל השתדל שיהיה עמך · ואולם חייך קודמין ולזה אחר עמך · אני יי' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את הארץ הטוב ומעלי תעיבו לעמיה והנה הבטחתי לכם שו השובו אתכנהו בהם באלו התנאים שצויתי אתכם · להיות לכם לאלהים · רומה לומר שאין ראוי שיכבד לכם מה שאגזו עליכם מהטובה לעמיים אני הוא שהוצאתי אתכם מתכלית שפלות לתת לכם הארץ הטובה · וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך · מגיד שאין ראוי לאדם לחכור עצמו אם לא היה זה כסבת עוני וראוי גם כן שיחכר לך כשיגיע ההכרח לזה לא לכבדי לזה הקדימה התורה המוכרו לישראל קודם המכרו לנכרי · לא תעבוד בו עבודת עבד · ר"ל שלא יבזהו לקחת ממנו הטירות שיקחו מהעבד הכנעני כחלצת מנעלי' וזה שידמה להם מהעבודות הבזויות · כשכיר כתושב יהיה עמך · ר"ל מפני עבודתו מחוצע בין עבודות השכיר והתושב כי השכיר לימעט זמן שכירתו לא יעבוד כי אם העבודה המיוחדת אשר שכרוהו לעשותה והתושב הוא הכף זה כי הוא מוכן לכל העבודות שיצלה רצו והעבד העברי ממוצע בין שתי אלו העבדיות כי הוא לא ייחד לעבודה מיוחדת כמו הענין בשכיר ולא לכל העבודות כמו הענין בתושב והוא מבואר שהמוכר עצמו יש לו לחכור עצמו משש שנים לא כאמר שש שנים אלו בעבד עברי שמכרוהו ב"ד כמו שנתבאר בפרש' ואלה המשפטים ומה שאמר עד שנת היובל יעבוד עמך לא יחוייב שלא יוכל לחכור עצמו בפחות מזה הזמן אבל התחייב ממנו שלא יוכל לחכור עצמו ליותר מזה הזמן · ויצא מעמך הוא ובניו עמו · למדנו שהקונה עבד עברי חייב במזונות בניו והיה זה כן לפי שהוא חייב לזון את בניו כמו שבארנו בפרשת ואלה המשפטים וכל שכן שיחוייב במזונות אשתו כי כבר נתבאר בפרשה התחיב

קומץ מנחה

פרשת בהר

בהר סיני למי שהפסיק בפרשת מקלל שלא היה בהר סיני אבר שזה הדבור היה בהר סיני כמו יתר המצו' ולא כמו שהיה הדבו' בענין המקלל: ושבתה הארץ לא זכרה התור' מצות הזאת אלא להמלת בני אד' שאין להם שדות וכרמים שיהיו שמחי' בשנה השבע' כמו שהעשירים שמחים בשא' השנים: כרסך לאחר כיבוש וחילוק בי אז נקרא כרסך ושרך: אח ספיח חצומה מאליו בשדה יקרא ספיח שהוא דבק לקציר שנה שעבר' בלשון ונספחו על בית יעקב: ולשכירך פירו' רש"י אף הגוים וי"א שצ' לאף הגרים ואיתרבו את"ג דאין להם חלק באר': יובל היא כי כל דבר נדבר יוב' אלמקומו ואל משפחתו מלשון ויובילו שי לבורא: וכי תאמרו מה נאכל באלה יוכל לשפוט העשיר כי כל ימי עני רעים כי אם העשיר בשני שני' של יוכל ושמ' יתחיל לראג מה יעשה כ"ש תעני שכל ימיו מכאובות: לשלש השנים מה שלא אמ' הכתו' לר' השני' כגון בשנת היובל ויהי' הנס יותר גדול וי"ל דיות' גדול הנס שבכל שמיטה שנה השישית תעשה לג' שנים מבכל נ' שנה שנת מ"ט לר' שנים כי הכופרים יוכלו ליחס אותו אל הסקרה מה שאין כן בכל שש בתשיעות: לא יצא ביובל השעם אפשר לומר מפני שהמקומות המוקפות חומה דלתים ובריח הם משמרי המדינה מפני אויב שלא יעבו בארץ וא כ צריך זירוז ביות שלא יהיו הבתי' הרבה והעיר ריק מעם ואם יצא הבית ביובל לא ישנית הלק על תיקון הבי' ובדקו לבנותו על כנו אבל אם ישאר ביד הלוק לצניחות אזי ישגיח על כל ברק ויהי' המקומות החזקים בנוים על הלם: את כספך לא תתן בנשך יש מקשים לם' חכמי' התורה באיסור רבית דמה לי השובר בהמה או כלים ונוטל שכר או שנוטל שכר מכספו שמלוה. השובה לדבר השובר בהם או כלים על הרוב שוכרו למלאכה או לעסק שהוא נשכר בו באופן ששניהם מרויחים אסנם הלוה מצות על הרוב לוקח אותם או לסיפה ביחד או לפרוע חובו וכמו שא' חז"ל מלוה להוצאה ניתנה ואם תשים עלין נשך יהית חסרון על חסרון: אי נמי השכירות אינו תדיר כי אם בזמן המלאכה אבל הנשך הוא יום ולילה כלי המסק · ונקרא מרבית וגם תרבית נוסף על אותיות רבית ס"ת רמז למה שאמרו ז"ל המלו' ברבי נשאר מת בתחית המתים: ויראת מאלהיך המוריש ומעשיר: כי עבדי הם שטרי חורם דעבדים הוקשו לקרקעות ובקרקע' שייך דין קרישה:

ושבתם איש אל אחוזתו. כאשר יפרוש כי בשנת היובל תשוב הארץ הנמכרת לבעליה: ואיש אל משפחתו. העבד הנמכר לישראל: יובל היא. אחר שהיא שנת יובל לא תזרעו: קדש תהיה לכם. כי היא מפורשת בינות השנים: מן השדה תאכלו. מה שיוציא השדה מעצמו תאכלו כלכם ככתוב בשנת השמיטה: בשנת היובל הזאת. טעמו בתחלת השנה: מן קנה. שם הפעל ויחס: מקו קניתם קנה וכן זכור את יום השבת ורבים כמוהם. וטעם תמכרו לשון רבים על פי עדים וכן טעם אל תונו רק כמספר שנים: תרבה מקנתו. הפך תמעיט. וטעם אל תונו איש את עמיתו אזהרה למוכר כי הראשון לקונה: כי אני יי' אלהיכם. ואחר שאני אלהיכם אפרע משניהם מאשר יונה עמיתו ואם תעשו חקותי תתן הארץ פריה. וטעם להזכיר זה בעבור מספר תבואות אחרו הצדיקים כי תבואתינו רחוקה כי תחלת השנה מניסן ואי זו רחוקה כי יתכן להיות פי תבואתינו מה שתוציא הארץ מעצמה ואם אמרו לא תקרא תבואה כי אם ספיח הנה לנגדם מן השדה תאכלו את תבואתו עוד יוציאו איך יעשו בשנת היובל כי לא יזרעו בשמיטה ובשביעית ובח' ויקצרו בעשירית ולמה לא הזכיר הכתוב זה כי אמר לשלש השנים לבדם והנכון בעיני שפירוש ועשית את התבואה שתתן ברכה בששית שיספיק ויוסיף עוד שנה ובשנת היובל יהיו שלש שנים בלא תוספת ומלת ועשית זרה במו מסרת את המלך כי בעבור התחברות שני תו"ן חסרו האחד להקל על הלשון: ישן. שב אל מן ונעמו כעלס וכן מן הכפרת תעשו את הכרובים: לגמיתות. במו כריתות והת"ו ברש מגזרת ימיתם יי' אלהינו: כי לי כל הארץ. זה טעם נגדך וכן אמר משה בתפלתו יי' מעון אתה היית לנו אתה גמו מעון עומד ודור הולך ודור בא: ארץ

כפיתיה. שנים לא תקצרו את ספיחיה. תשמוש ספיחה מגזר ארץ. והיינו לחיתה בתוספת'. בשביעית פורץ אדם כרמו וסוחר גדרו. והיינו דכתי' תכנים שחקו מים תשמוש ספיחיה עפר ארץ. שחפילו אם ים לו גדר אכנ' ישתקנו ואף אם כא על שוהו שמש מים לא יגבור אותה: נזיריה. ג' כתם' לא תגלחו את נזיריה. ולא יקד אבו נזיריה משלו. רמז שחור שחור אחרי' לנזירא לכרמא לא תקרב: זכו נזיריה. שלא תגלחו את נזיריה. שבעים. שמעות ויובלות בעלו ישראל בארץ. ובגלות בעלו שבעי' שנה וה בא אל ומאה שבועים בגלותה. שבעים. כתיב חסר וכתיב בתריה בגלותה על. כן היו בגלה. דמתי' סביביו ערוו ביתה ירושלם לגלה ביניה' כמכון גלה. דיום. אח' שלא שנה אחרי' חשוב שנה. אים אל אחוזתו. וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך. לומ' בכסף' שאין לכם אחריות בקנין עם נכסי' שיש לכם אחריות. ועוד סמך אל תונו אים לאחוזתו. לומר שגם הקרקע יש בו אונאה עד כדי דמיו: קנה. שלשה מן קנה מיד עמיתך. ואחרי בני דוד לא כי קנה אקנ' ומחיר כסף' הנורן מאחרונה. דאף על גב דדרשי' לו קנה מיד ישר' ולא מיד כותי. אף ע"פ כן קנה דוד הנורן מאחרונה כיון שלא היה יכול לקנו מישראל: אל תונו אים. את אחיו. וסמיך ל"ה: כמספר. לומר לך דבר שנמד' ומשקל אין בו אונאה: אים את אמיתו. ויראת. סופי תיבות שתות. לומר לך אונאה עד שתות. אני יי' אלהיכם וסמיך ליה ועשיתם את תקותי. יעשה המנו לשם פועלם. ושמרתם נפש. נפש ב"א אם ס"ם שמשבון מנ"ם שמר הב ת ושבו נפש: כי גרים יהושבי' אתם עמדי. וסמיך ליה. ובכל ארץ אחוזתכם. לומר שבכל ארץ שגלו בביה עמהם:

מ"ע ספורנו

יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם. כמו שיגלה הקרקע לאחרי' מיד הקונים כן תהיה בלתי מסופקת ביד הבעלים הבני' אליה שלא יאמרו אם כדרך בעלים באותה הזמן: קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו. אף על פי שהשדות לבעלי' להתעסק בה בזריעה וקציר' ולא יאסוף כל פירות השדה אליו בשאר השנים כאשר ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו. לא תסרתי לבעלים לאכול מעצמה אבל מותרים הם לאכול פרותיה כשאר כל אדם כמו בשביעית: תשובו איש אל אחוזתו. ומותר לבעליה השנים אליה להחזיק בה לאחזה ולהשתמש בה בענין בתים ומזבחים ובדלות גמון וזולתם חוץ מעבודת המלאכה שבירת פרותיה: אי תעבדו. כשום מעבר לא מהיה שום מין אונאה' כמו שאמרו (מציעא פ' הזהב) לא יבור עלי בתנורה שלא יגנוב את המין: מו קנה. כאשר לא ידע המוכר שהיו אל דבר אף על פי שכבר היה ברב' בידו והיה לו שהות לדרישתו לתבר מו לקרובו: אל תונו. ואף על פי שאמרו (שם) אין אונאה לקרקעות אבל מקו' בספר שנים תקנה לא תהיה אונאה בענין הבנים כאמרם ז"ל (שם) כל דבר שבעל ושבמשקל ושבמנין אחי' פחות מבני אונאה חוזר: אחר הבוכל תקנם בשלין דשלו לקנות ביובל בחוקן שלפעמים לא תשלה ביד הבעלי' הבנים אליה שום זמן ושיו כלא היו שנים אל אחוזתם כלל: שני תבואות ולא שני שדפון וירקון כמשפט בשכירות קרקע ואכירותו: תרבה מקנתו. תקנה ביותר

אמרי נועם

יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם. כמו שיגלה הקרקע לאחרי' מיד הקונים כן תהיה בלתי מסופקת ביד הבעלים הבני' אליה שלא יאמרו אם כדרך בעלים באותה הזמן: קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו. אף על פי שהשדות לבעלי' להתעסק בה בזריעה וקציר' ולא יאסוף כל פירות השדה אליו בשאר השנים כאשר ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו. לא אסרתי לבעלים לאכול מעצמה אבל מותרים הם לאכול פרותיה כשאר כל אדם כמו בשביעית: תשובו איש אל אחוזתו. ומותר לבעליה השנים אליה להחזיק בה לאחזה ולהשתמש בה בענין בתים ומזבחים ובדלות גמון וזולתם חוץ מעבודת המלאכה שבירת פרותיה: אי תעבדו. כשום מעבר לא מהיה שום מין אונאה' כמו שאמרו (מציעא פ' הזהב) לא יבור עלי בתנורה שלא יגנוב את המין: מו קנה. כאשר לא ידע המוכר שהיו אל דבר אף על פי שכבר היה ברב' בידו והיה לו שהות לדרישתו לתבר מו לקרובו: אל תונו. ואף על פי שאמרו (שם) אין אונאה לקרקעות אבל מקו' בספר שנים תקנה לא תהיה אונאה בענין הבנים כאמרם ז"ל (שם) כל דבר שבעל ושבמשקל ושבמנין אחי' פחות מבני אונאה חוזר: אחר הבוכל תקנם בשלין דשלו לקנות ביובל בחוקן שלפעמים לא תשלה ביד הבעלי' הבנים אליה שום זמן ושיו כלא היו שנים אל אחוזתם כלל: שני תבואות ולא שני שדפון וירקון כמשפט בשכירות קרקע ואכירותו: תרבה מקנתו. תקנה ביותר

חזקוני

מן השדה תאכלו. שם שהשדה מוציאה מעצמה שלא ירלה שנעו בנעל הבית לאסוף תבואתו אל הבית: וכי תמכרו ממכר. לרבות דבר המסלטל ומניין שאין אונאה לקרקעות ת"ל אל תונו אים: אל תונו. דבר הנקנה מיד ליד כגון מטלטלין יש להם אונאה ואין אונאה לקרקעות: אל תונו אים את אחיו. למכור לאחים קרקע יותר מדאייה לפי שהיא שוורת ביובל אבל אם איבה מוזרת ביובל אין בה אונאה לפי שאין אונאה לקרקעות: ופשיטה את אחיו. מצית הבליות בארץ הנהנות בשביעית וביובל: ואת משפטי. כגון אל תונו אים את אחיו: ויפשטם על הארץ לנשא בשכר שמור מצותי ואת תורותי לחיות בהן: ויפשטם לבטח עליה. כי הארץ תתן פרי לכם ולא יאכלוהו אויביכם כענין שנאמר ונתה הארץ פריה ואכלה אבל ביומי רעב ינלו לנקש מזונות: לשלש השנים. לשביעית וביובל ולמוכלי יובל: לא תמכר לגמיתות. ל' כריתות והבדלה כמו יגמיתם יי' לגמיתות. נקירה ושברו לגמיתו: סימנו כי לי כל הארץ. נאולה

רלבג

מן השדה תאכלו. ר"ל שהשדה מוציאה מעצמה שלא ירלה שנעו בנעל הבית לאסוף תבואתו אל הבית: וכי תמכרו ממכר. לרבות דבר המסלטל ומניין שאין אונאה לקרקעות ת"ל אל תונו אים: אל תונו. דבר הנקנה מיד ליד כגון מטלטלין יש להם אונאה ואין אונאה לקרקעות: אל תונו אים את אחיו. למכור לאחים קרקע יותר מדאייה לפי שהיא שוורת ביובל אבל אם איבה מוזרת ביובל אין בה אונאה לפי שאין אונאה לקרקעות: ופשיטה את אחיו. מצית הבליות בארץ הנהנות בשביעית וביובל: ואת משפטי. כגון אל תונו אים את אחיו: ויפשטם לבטח עליה. כי הארץ תתן פרי לכם ולא יאכלוהו אויביכם כענין שנאמר ונתה הארץ פריה ואכלה אבל ביומי רעב ינלו לנקש מזונות: לשלש השנים. לשביעית וביובל ולמוכלי יובל: לא תמכר לגמיתות. ל' כריתות והבדלה כמו יגמיתם יי' לגמיתות. נקירה ושברו לגמיתו: סימנו כי לי כל הארץ. נאולה

ורעתם ארץ ויחד זרעתם ארצי

לצמיתת קדמ' לאחרים תניין לי ביחין סלת חלילה

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל-
משפחתו תשבו: יובל הוא שנת
החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו
ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו
את נזיריה: כי יובל הוא קדש
תהיה לכם מן השדה תאכלו את-
תבואתה: בשנת היובל הזאת
תשבו איש אל אחזתו:
וכי תמכרו ממכר לעמיתך או
קנה מיד עמיתך אל תונו איש את-
אחיו: במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שני-
תבואת ימכר לך: לפי רב השנים
תרבה מקנתו ולפי מעט השנים
תמעיט מקנתו כי מספר תבואת
הוא מכר לך: ולא תונו גבר את-
אחיו ויראת מאלהיך כי אני יהוה
אלהיכם: ועשיתם את חקתי
ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם
וישבתם על הארץ לבטח: ונתנה
הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם
לבטח עליה: וכי תאמרו מה-
נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע
ולא נאסף את תבואתנו: וצויתי
את ברכתי לכם בשנה הששית
ועשת את התבואה לשלש השנים:
וזרעתם את השנה השמינית
ואכלתם מן התבואה ישן עד
השנה התשעית עד בוא תבואתה
תאכלו ישן: והארץ לא תמכר
לצמיתת כי לי הארץ כי-גרים
ותושבים אתם עמדי: ובכל

ח' מל'
ב' ובית לא תבצרו
ב' ומל'
ב' מ' חס' ומל'
ח' מל'
ג' כתיב ה' ומ' כתיב ו'
ח' מל' כל"ם
ז' חס' כלים
ג'
ג'
ג'
ל"ב ס"פ
ד'
ב' · ב'
ג' · ג' ומ' ולשלש ו' לשון ל"ל
ל' כתיב ון ומ' מ'
ח' ר"פ
הל' ל"ם ומ' כמ' ב

נזריה ב"א מלא וא חס וסי ולא תקצרו את ספיחיה זכו נזיריה זכו נזיריה מלא. ממכר ב קמין וסי וכי תמכרו ממכר לעמיתך או וממכרי כל ממכר. קנה ג וסי או קנה מיד עמיתך. לא כי קנה אקנה בכסף. קנה אקנה מאותך. בתרא כתיב ו"י. יובל היובל ח מלאי וסי יובל היא תהיה לכם. יובל היא שנת החמשי' כי יובל היא קדש. בשנת היובל הזאת. במספ' שנים אחר היובל. והיה ממכרו ביד הקנה. בשנת היובל ישיב השדה. והיה במשך בקרן היובל. לשבע ד וסי בסד בשלח. ברכתי ג וסי וצויתי את ברכתי. קח נא את ברכתי. הכי קרא שמו יעקב. וחד וברכתי על צאצאיך. הששי ב וסי וציתי את ברכתי. וכפלת את הזריעה הששית. והארץ ח ר"פ וסי והארץ היתה תוהו. והארץ לא תמכר. והארץ תעוב מהם. והארץ אשר אתם. והארץ הנבלי. והארץ הנשמה תעבר. והארץ תענה. והארץ חנפה:

יקיים את מכירו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והצאתו של יועץ. ואם תאמר מי יודע אם נתכוונתי לרעה לכך נאמר ויראת מאלהיך היודע מחשבות הוא כל דבר המסור ללב שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו נאמר בו ויראת מאלהיך: ויעשתם על הארץ לבטח. שבעון שמטה ישראל גולים שנאמר אז תרצה הארץ את שבתותיה והרצת שבתותיה. ושבעים שנה של גלות כנגד שבעים שמטות שבטלו היו: ונתנה הארץ וגו'. ויעשתם לבטח עליה. אלא תדאגו מסגת בצורת: ואכלתם לשובע. אף בתוך המעיט תהא בו ברכה: ולא נאסף. אל הבית: את תבואתינו. כגון יין ופירות האילן וספיחין הבאים מאליהם: לשלש השנים. לקנת השנים ועד ראש השנה ולשביעית ולשמינית שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן. עד השנה התשיעית. עד חג הסוכות של תשיעית שהוא את בא תבואתה של שמיני לתוך הבית שכל ימות הקיץ היו בשדה בגרנות ובתשרי הוא עת האסיף לבית ופעמים שהיתה נריכה לעשות לד' שנים בששית שלפני השמטה השביעית שהן בטלים מעבודות הקרקע שתי שנים רלופות השביעית והיובל ומקרא זה נאמר בשאר השמטות כלן: וה ארץ לא תמכר. ליתן לאו על חזרת שדות לבעליהם ביובל שלא יהא הלוקח כובשה לצמיתות. לפסיקה לאחיכה פסוקה עולמית: כי לי הארץ. אל תרע עינך בה שאינה שלך: ובכל

ובכל

אמרי נועם

ואיש אל משפחתו תשובו שאין מכר מכרי כאן נרגש מפני שנשאה בעל פוס ולא יכול לשוב אל משפחתו בלא פוס כתוקתו: אחרי רבותינו בני ספרית הפוגה לפיעני שבוגה ופנוה לפיעני יופי פי' מדבתיב קרקע הכי ק"ל דמשמע נוה לן הקדוש ב"ה הכי ביאת הא מו הא ותיבה מה"ר מה"ר בשם ה"ר יעקב דאורלי"ש אי הוה מינין שבוגה פירוש שבוגה לשון ולא רבי אליעזר בכל יום אחי לפנני מבתן ולא רבי אליעזר בכל יום לכן קפיד אחיי ואי הוה מנינן יופי ולא שבוגה

ובכל ארץ אחוזתכם: לרבות בתים ועבד עברי. ודבר זה מפורש בקדושין בפרק ראשון. ולפי פשוטו סמוך לפרשה שלאחריו שהמוכר אחוזתו ראשי לגאלה לאחר שתי שנים לו הוא לו קרובו ואין הלוקח יכול לעכב: כי ימוך אחיך ומכר. מלמד שאין אדם ראשי למכור שדהו אלא ממתת דוחק עוני: מאחוזתו. ולא כולה למד דרך ארץ שיהיו שדה לעצמו: וגאל את ממכר אחיו. ואין הלוקח יכול לעכב: ואיש כי לא יהיה לו גואל. וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים שלא גואל שיוכל לגאול ממכרו: והשיג את שני ממכרו. כמה שני היו עד היובל כך וכך וכמה מכרתיה לך כך וכך עתיד היית להחזירה ביובל נמצאת קונה מספר התבואות כפי החשבון של כל השנה אכלת אותה שלש שנים או ארבע הוא את דמיהן מן החשבון וטול השאר וזהו והשיב את העודף בדמי המקח על האכילה שאכלה ויתנה ללוקח: לאיש אשר מכר לו. המוכר הזה שבא לגאלה: די השיב לו. מכאן שאינו גואל לאחרים: עד שנת היובל. שלא יכנס לתוך אותה שנה כלו שהיובל משמט בתחילתו: בית מושב עיר חומה. בית בתוך עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון: והיתה גאולתו. לפי שבשדה שיכול לגאלה משתי שני ואילך כל זמן שירצה ובתוך שתי שנים הראשונים אינו יכול לגאלה הוצרך לפרש בזה שהוא חילוף שאם רצה לגאול בשנה ראשונה גואלה ולאחר מכאן אינו גואלה: והיתה גאולתו. של בית: ימיש. ימי שנה שלימה קרויים ימים וכן תשב הנערה אתנו ימים: וקם הבית לצמיתות. יצא מכחו של מוכר ונעמד בכחו של קונה: לא יצא ביובל. אמר רב ספרא אם פגע בו יובל בתוך שנתו לא יצא: וכתי החצרים. כתרגומו פלחין עיירות פתוחות מאין חומה ויש הרבה בספר יהושע העריס וחצריהם בתצריהם ובטירותם: על שדה הארץ יחשב. הרי הן כשדות הנגאלין על היובל ויוצאין ביובל לבעלים אם לא נגאלו: גאולה תהיה לו. מיד אם ירצה וכו' יפה כחו מכח שדות שהשדות אין נגאלות עד שתי שנים: וביובל יצא. בחנם: וערי הלוים. ארבעים ושמנה עיר שנתנו להם: גאולת עולם. גואל מיד אפילו לפני שתי שנים אם מכרו שדה מגרשיהם לפיכך הם להם במקום שדות ויש להם גאולה כשדות כדי שלא יופקעו נחלתם מהם: ושדה מגרש עריהם לא ימכר. מכר וגזר שאם הקריש אלא עריס לשבת ומגרשיהם לפיכך הם להם במקום שדות ויש להם גאולה כשדות כדי שלא יופקעו נחלתם מהם: ושדה מגרש עריהם לא ימכר. מכר וגזר שאם הקריש בן לוי את שדהו ולא גאלה ומכרה גזר אינה יצאה לכהנים ביובל כמו שאמר בישראל ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד אל מכל בן לוי גואל לעולם: והחזקת בו. אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו אלא חזקהו משעת מיתת היד למה זה דומה למשאוי שעל החמור עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו כפל לארץ חמשה אין מעמידין אותו: גר ותושב. אף אם הוא גר או תושב ואין זו תושב כל שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבלות: וירא מאלהיך. לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הרבית וקשה לפרוש ממנו ומורה לעצמו התר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו הוצרך לומר וירא מאלהיך או התולה מעותיו בגוי להלוותם לישראל ברבית הרי זה דבר המסור ללבו של אדם ומחשבתו לכך הוצרך לומר וירא מאלהיך: אשר

רלבג

מן הלוותם כי הגוים הם המלוים אשר אינו ראוי לנו לעבוד בעבד כנעני ונגאל את מחיר אבותיו אם לא יגאל אחד מאחיו: ובכל אחיו ובני דודו ובני בשרו יגאלוהו אם לא יגיע ידו לגאול אבל אם יגיע ידו לגאול אחיו ראוי לו לגאול אחיו ולא יעבוד בו עבודת עבד: ואם לא יגיע ידו לגאול אחיו אם יגיע ידו לגאול אחד מבני דודיו ראוי לו לגאול אחד מבני דודיו ולא יעבוד בו עבודת עבד: ואם לא יגיע ידו לגאול אחד מבני דודיו אם יגיע ידו לגאול אחד מבני בשרו ראוי לו לגאול אחד מבני בשרו ולא יעבוד בו עבודת עבד: ואם לא יגיע ידו לגאול אחד מבני בשר

בעל הטורים

בשביר ב' בחכורת כשביר בחובב יהיה עמך • וחיזק עב' ירא כשביר יומו • רמז למה שאמרו חכמים פועל חוזר אחריו בחצי היום פירוש כשביר יהיה עמך ע' שירצה ואחפ' ביומו אם יוצא יוצר הליד שני' • בחסר אחר הולידו בחרכם וחיזק אחר הולידו בני' בחוכם ביחזקל בענין חזקת הארץ שניה ליתן לגרים חלק בארץ שלא על פי שבשיחת הארץ לא נפלו גרים בארץ לנחיל לבד יפלו חלק בארץ • והתחלתם אותם לבניכם • והתחלתם את הארץ זה הוא שאמרו חכמי' דעבד אתקש לקרקעות לקנות בכסף בשטר וחזקה • בן דוד אחר ר"ו אותיות בן אזל • אם עוד רבות בשניה • רבות דגימרא יצא בגרעון כ"ף: שני

מ"ע ספורנו

להיות לכם לאלהים • שיהיה התכלית המכוון תמנו פונש כין לכם ולכן ראוי שיהיה אדר המדינות בכם באופן שתוכלו כולכם לחיות זה עם זה ותעזרו זה את זה להשלים מעבוון: בשביר כתוב יהיה עמך • הקנוי קנין שם שנים יהיה אצלך בשביר שנה בשנה והקנוי קנין יובל יהיה אצלך בשביר שבתיבה עמך לשנים רבות: כי עבדי הם • אף על פי שבשביל שהלך זה וקנה אדון לעצמו היה ראוי לבל שבעבוד אבל מקו' אבד מה שהוא עבדי אין בידו לעבוד מעצמו: אמרי נעם בעבדות מועלם: אמרי בעבר גאלה תהיה לו יכבר באחרו ז"ל (סנהדרין) אלא תחת' מחמר שהלך זה ונעשה בומר לפ"ז אדמה אבן אחר בעבוד תלמוד לפ' אמרי בעבר גאלה תהיה לו: ומשב עם קונהו אף על פי שהקונה הוא בחוקי בכנס לא יעשכנו עינה: אם עוד רבות בשנים • אין שפר אחר שהוא בעבד בבית אדוניו ואין דב תהיה מעלתו אם יבר אחר ואם אם היה עושה עליהותו לא היה אמור בלבד: כיון שהגיע מכיר המשלה ורגיל חבלו להלותם ושלו היה נשתן מעותיו אלו היה אל הבלית ונא ישראל והלוה משלו ברבית ואומר לו שעבה עליהותו אל הגוי ותגל

אמרי נועם

מכיסן עד תשרי אם אתין כן בשאר שנים ולא שוכרה לחפיסת אלא מעכות עד עצם ולא מפני הארץ היתה בשדה נקין בשאר שנים: אין שדה תאכלו ר"ל אם שדה תאכלו בשדה כלה וכו' ותי' ותפוק לי מלהשתמש ולהיה אמר ונו' יי"ל תרוייהו נריכי חד לשמיטה וחד ליובל: לא תונו איש את אחיתו ירא אלהיך: מיפי תבות אתו' מכאן אמרו ז"ל עמות שתות קנה מקח ומחזיר אונאה יותר מעמות בטל מקח: וכי תאמרו אם נאכל בשנה השביעית תיפה אם שדעו בשביעית יאכלו בשביעית יש לות' וכי תאמרו אם נאכל בשנה השמינית כי בשנה השביעית הן לא נזרע אי נתי יאמרו בשמינית מה נאכל בשמינית: וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הנוסף ויעלה הבואתה לכם לאכלה עד בא תבואתה: אמרי נעם לא תזרעו ולא תקצרו • אמר אל תזרעו ולא תקצרו אם אינכם מאמינים בי שאני אברכם בשנה הששית ונתתי ברכתי לכם בשנה ההיא ונעשה לכם כל הזמן מכל מקו' ינרע תבואתי הסכר כפי כסף מקנתו כאחרים ז"ל נשני מעבדי' נתרב' כשפו מקנתו: נאם

מסרה

ובי ימוך חד מן ד'אוגין מן ג'ג' בענין קדמא לא נסיב וי"ו ותניב' והלית' נסיב וי"ו וסי' במסר' רבתא • כשכיר ב' וסי' כשכיר כתושב יהי' עמך • עד ירצה כשכיר יומו • וגם י"ג ר"פ וסי' ללוט • וגם את הגוי • וגם אמנה אחתי • וגם את בן האמה • וגם ערב רב • וגם מקנינו • וגם הכהנים הנגשים • וגם מבני התושבים • וגם את אחיך • וגם הקמתי את בריתי • וחברו • וגם יד יי' היתה בם • וגם את הצרעה • הגרים ד' קמין וסימן והיתה שבת • וגם מבני התשבים • והגרים עמהם מאפרים ומנשה • דד"ה • ולהגרים הגרים בתוככם • דיחזקאל • הולידו ב' א' חס' וא' מלא וסימ' וגם מבני התושבים • ולהגרים הגרים בתוככם • דיחזקאל • הגיגא חס' • ובאחיכם ו' מלין בטעמא אזלא ומהפך וסי' ובאחיכם בני ישראל • כל העבדה מדבר צין • וכל צורתיו וכל תורתיו • הקצותיהם על יאשיהו • גדבריא דתבריא • ומריא ותרעיא:

חזקוני

אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים • בהיותכם עם גרים • כשכיר כתושב יהיה עמך • שניהם שכירי' אלא שכשכיר הוא שכיר יום ותושב הוא שכיר שנה וכשם שכשכיר יום אי אתה יכול לשעבדו עבודה קשה בעיניו שהרי יקוור בו יד ויכול אוור בו אבל בשכיר יום כך תושב לא תרדנו בו שבוד פרך ולא יהא אלוק ביגו ובין השכיר: עד שנת היובל יעבוד עמך • לעולם וקראתה דרור משעבוד שכשחרורו ר"ל וכאן משעבוד בשכר שנתו אפני דוקקו: הוא ובניו עמו • פתח נמכר בניו אבל' נמכר נם הם לעבוד לעבד' ושב אל משפחתו לעולם בשכרו הוא ר"ל וכאן בשכר שנתו אפני דוקקו: לא תרדנו בו • שנה בו לפי שעתו • אל תעשה בו עבודה קשה • אלוק הוא אל תוסב נשקר מעמך ומאלהיך שמוסנו אין נאלר: שנת המכרו לו עד שנת היובל • לאדון שלו יגאל כאלה • ואם לא יגאל כאלה • בשנים הנותרות לו נקרוביו לו הנזכרים כרקוביו • ויגאל בשנת היובל • אבל לו יגאל בגאל בשם • הוא ובניו עמו • יגיעתו נורע לבניו שירות אלא לעבדו מעוקות העכו"ם: כי לי בני ישראל עבדי' לעבדה דכתיב כי עבדי הם מעצני דבנבכר לישראל לאין אבל אם נמכר לנכרי שהוא מאומה אחרת כל"ל אין לשום קנ"ל: לא

הלבנ

מוסב קבל אלא לעבוד ע"ו והוא לא קבל עליו זה • אחרי נמכר נאולה תהיה לו • עד לו השנה יגאל • ר"ל אלין דאלו לעולם אותו בידו אלא לעבד מתעשי ולזה דאלו בגאולתו הייחר קרוב לו כמו אלין לו דודו לו בן דודו לו שאר קרובו זה בהדרגה כי היותר קרוב הוא קודם לגאולה ואם אין אחר מקרוביו גואלו הנה יתגאל הוא עצמו בגאולתו תכף שתשיג ידו ואפי' אלא אחר ואחלא כדי גאולתו כמו שאחר בפרשה הקודמת לאדון שהוא גאל לגאלין • ר"ל אם שנה שיגיע לו לגאל הוא שבעבוד נקנת שוויו ונגאל עצמו לקנת שוויו • וכללו הנה בתורה שדאלו להתגאל אלא יהיה בשקנת אם ולזה אותה התורה שיגאלו אותו קרוביו ואפני זה הוא מבואר שיש בידו לגאול עצמו לו לאכור מנכסיו לו לגאל עצמו לאנלין • ואשב אם קונהו מעבת המכרו לו עד שנת היובל • אחר זה לפי שהוא לינו מקוייב לעבוד כי אם קונהו ולזה אם אחר לוכיו מובד את הכן וזה הדין הוא משותף לגדי נדקן ולתושב ולעקר כי בשם לבנה ולא הפרשה • והיה כסף מקברו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו • לאדון שהוא בנגל בכסף לא בשוה ובכסף ולזה וכרה התור' זה הפקו' כסף ולא זכרה זה בפרשת מוכר שדה לאחוזה וזה מיוסר שבקלה בתורה כי אפני שבקלה הוא שיגאלוהו קרוביו לו יגאל לגאלו לו יגאל עצמו אם תשיג ידו הנה יקרה בזה מן העול אם יאכל לקח נאלוהו שיה כסף

והוא שנזה בשוון יקבן שיעריהו בשנים ליקבר שה שלא יקנה לו קונין לקנות ויהיה בזה עשוק מי שיקנה זה העבד ולזה לא יגאל אלא בכסף לא בשוה ולא יגאל אלא בכסף ומה מאחר כימי שכיר יהיה עמו הרגון בו כימי שכיר שיהיה בך שכירתו לפי לאדם ותיגו בעבר עולמי • אם עוד רבות בשנים לפיהן עוד רבות בשנים לפיהן גאולתו מכסף מקנתו • ר"ל אם שיו שנים רבות עד היובל לפי מה שיעלה שנה בשנה יקבר גאולתו לפי הערך שקנהו מהיום שלא קנהו בשנים הנרגן עד היובל והיו פס' שנים שנה שיש לכל שנה עשר דברי • אם שאם בשאר בשנים • זה הפסוק הוא מבואר כמו שבאר כמו בפסוק הקודם לא אחנם יתבאר מתנו עוד דבר לא כלעבדו מהפסוק הקודם זה אם היה כסף מקנתו מרובה יותר אם שהוא נאלוהו אלא לשנה אחת אם שאחר ותשב לו בפי שניו ולא אחר ושב לו כפי השנים • כשכיר שנה בשנה יהיה עמו • אלין רבו מוסל בו בתוכן המתעלה שיהיה מבואר בנפקו • לא ירדנו בפרך לעיניך שלא ירדנו בפרך הנוי לרדות בעבד מעבדי בפרך והוא בעבדות שבשוה בו לעבוד נוף שעבד בנין שנהו לעשות מלאכה שהוא צריך לה כדי שלא יגוע לו שנה לעשות מלאכה שהוא צריך ולא נתן לה קנבה בדי שלא יגוע • ואם לא יגאל באלה • ר"ל אלא יגאלוהו קרוביו • ולא בשנה ידו להגאל ויגאל בשנה היובל הוא ובניו עמו • ר"ל אם שיגיע ידו לגאל הוא ובניו עמו לפורות שהנו שמבר לו שוויב נשוכות לשתי ובניו • כי לי בני ישראל עבדים • כבר שבאר מבינו בפרשה הקודמת • לא תעשו לכם אלילים • הוזהרה בזה המקום מע"ז להעיר שהקבה כי יבול ונשתחה להעיר לעבודת הפסל • אבל אסור כי אבל הוא מורה נעשית לנוי לא לעבודה ורק • ומקנה הוא כנין שהנו עובדי ע"ז בחוקים הוזכרים • ולכן מסכים לא מקנו בחרנכם להשתקות עליה • לפי שהתנה ואחר בחרנכם לאדנו שלא הוזהרנו על זה מקון לאדון ישראל ומכין לימור לו מעשים היה שבבר מיה מנהג עובדי ע"ז ושם מעשים לירתקם הוא לפי הורתם הנדר היה פשוט ידים ורגלים • אם מנתותו מעמורו ומקדשי מיראו • ובר בזה המקום

אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים: ב' בטעם בספר' ר"פ

ג' בטעם ומשפט ר"ל

ד' ר"ל

ה' ר"ל

ו' ר"ל

ז' ר"ל

ח' ר"ל

ט' ר"ל

י' ר"ל

יא' ר"ל

יב' ר"ל

יג' ר"ל

יד' ר"ל

טו' ר"ל

טז' ר"ל

יז' ר"ל

יח' ר"ל

יט' ר"ל

כ' ר"ל

כא' ר"ל

כב' ר"ל

כג' ר"ל

כד' ר"ל

כה' ר"ל

כו' ר"ל

כז' ר"ל

כח' ר"ל

כט' ר"ל

ל' ר"ל

לא' ר"ל

לב' ר"ל

לג' ר"ל

לד' ר"ל

לה' ר"ל

לו' ר"ל

לז' ר"ל

לח' ר"ל

לט' ר"ל

מ' ר"ל

מא' ר"ל

מב' ר"ל

מג' ר"ל

מד' ר"ל

מה' ר"ל

מו' ר"ל

מז' ר"ל

מח' ר"ל

מט' ר"ל

נ' ר"ל

נא' ר"ל

נב' ר"ל

נג' ר"ל

נד' ר"ל

נה' ר"ל

נו' ר"ל

נז' ר"ל

נח' ר"ל

נט' ר"ל

ס' ר"ל

סא' ר"ל

סב' ר"ל

סג' ר"ל

סד' ר"ל

סה' ר"ל

סו' ר"ל

סז' ר"ל

סח' ר"ל

סט' ר"ל

ע' ר"ל

עא' ר"ל

עב' ר"ל

עג' ר"ל

עד' ר"ל

עה' ר"ל

עו' ר"ל

עז' ר"ל

עח' ר"ל

עט' ר"ל

פ' ר"ל

פא' ר"ל

פב' ר"ל

פג' ר"ל

פד' ר"ל

פה' ר"ל

פו' ר"ל

פז' ר"ל

פח' ר"ל

פט' ר"ל

צ' ר"ל

צא' ר"ל

צב' ר"ל

צג' ר"ל

צד' ר"ל

צה' ר"ל

צו' ר"ל

צז' ר"ל

צח' ר"ל

צט' ר"ל

ק' ר"ל

קא' ר"ל

קב' ר"ל

קג' ר"ל

קד' ר"ל

קה' ר"ל

קו' ר"ל

קז' ר"ל

קח' ר"ל

קט' ר"ל

ר' ר"ל

רא' ר"ל

רב' ר"ל

רג' ר"ל

רד' ר"ל

רה' ר"ל

רו' ר"ל

רז' ר"ל

רח' ר"ל

רט' ר"ל

ש' ר"ל

שא' ר"ל

שב' ר"ל

שג' ר"ל

שד' ר"ל

שה' ר"ל

שו' ר"ל

שז' ר"ל

שח' ר"ל

שט' ר"ל

ת' ר"ל

תא' ר"ל

תב' ר"ל

תג' ר"ל

תד' ר"ל

תה' ר"ל

תו' ר"ל

תז' ר"ל

תח' ר"ל

תט' ר"ל

אני ד' בטעם בספר' ר"פ

ה' ר"ל

ו' ר"ל

ז' ר"ל

ח' ר"ל

ט' ר"ל

י' ר"ל

יא' ר"ל

יב' ר"ל

יג' ר"ל

יד' ר"ל

טו' ר"ל

טז' ר"ל

יז' ר"ל

יח' ר"ל

יט' ר"ל

כ' ר"ל

כא' ר"ל

כב' ר"ל

כג' ר"ל

כד' ר"ל

כה' ר"ל

כו' ר"ל

כז' ר"ל

כח' ר"ל

כט' ר"ל

ל' ר"ל

לא' ר"ל

לב' ר"ל

לג' ר"ל

לד' ר"ל

לה' ר"ל

לו' ר"ל

לז' ר"ל

לח' ר"ל

לט' ר"ל

מ' ר"ל

מא' ר"ל

מב' ר"ל

מג' ר"ל

מד' ר"ל

מה' ר"ל

מו' ר"ל

מז' ר"ל

מח' ר"ל

מט' ר"ל

נ' ר"ל

נא' ר"ל

נב' ר"ל

נג' ר"ל

נד' ר"ל

נה' ר"ל

נו' ר"ל

נז' ר"ל

נח' ר"ל

נט' ר"ל

ס' ר"ל

סא' ר"ל

סב' ר"ל

סג' ר"ל

סד' ר"ל

סה' ר"ל

סו' ר"ל

סז' ר"ל

סח' ר"ל

סט' ר"ל

ע' ר"ל

עא' ר"ל

עב' ר"ל

עג' ר"ל

עד' ר"ל

עה' ר"ל

עו' ר"ל

עז' ר"ל

עח' ר"ל

עט' ר"ל

פ' ר"ל

פא' ר"ל

פב' ר"ל

פג' ר"ל

פד' ר"ל

פה' ר"ל

פו' ר"ל

פז' ר"ל

פח' ר"ל

פט' ר"ל

צ' ר"ל

צא' ר"ל

צב' ר"ל

צג' ר"ל

צד' ר"ל

צה' ר"ל

צו' ר"ל

צז' ר"ל

צח' ר"ל

צט' ר"ל

ק' ר"ל

קא' ר"ל

קב' ר"ל

קג' ר"ל

קד' ר"ל

קה' ר"ל

קו' ר"ל

קז' ר"ל

קח' ר"ל

קט' ר"ל

ר' ר"ל

רא' ר"ל

רב' ר"ל

רג' ר"ל

רד' ר"ל

רה' ר"ל

רו' ר"ל

רז' ר"ל

רח' ר"ל

רט' ר"ל

ש' ר"ל

שא' ר"ל

שב' ר"ל

שג' ר"ל

שד' ר"ל

שה' ר"ל

שו' ר"ל

שז' ר"ל

שח' ר"ל

שט' ר"ל

ת' ר"ל

תא' ר"ל

תב' ר"ל

תג' ר"ל

תד' ר"ל

תה' ר"ל

תו' ר"ל

תז' ר"ל

תח' ר"ל

תט' ר"ל

אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים: ג' ובי תמוך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד: ד' כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היובל יעבד עמך: ה' ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבתיו ישוב: ו' כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד: ז' לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך: ח' ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה: ט' וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם והיו לכם לאחזה: י' והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: ס יא' וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: יב' אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו: יג' או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל: יד' וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו: טו' אם עוד רבות בשנים לפיהן

מסרה

ובי ימוך חד מן ד'אוגין מן ג'ג' בענין קדמא לא נסיב וי"ו ותניב' והלית' נסיב וי"ו וסי' במסר' רבתא • כשכיר ב' וסי' כשכיר כתושב יהי' עמך • עד ירצה כשכיר יומו • וגם י"ג ר"פ וסי' ללוט • וגם את הגוי • וגם אמנה אחתי • וגם את בן האמה • וגם ערב רב • וגם מקנינו • וגם הכהנים הנגשים • וגם מבני התושבים • וגם את אחיך • וגם הקמתי את בריתי • וחברו • וגם יד יי' היתה בם • וגם את הצרעה • הגרים ד' קמין וסימן והיתה שבת • וגם מבני התשבים • והגרים עמהם מאפרים ומנשה • דד"ה • ולהגרים הגרים בתוככם • דיחזקאל • הולידו ב' א' חס' וא' מלא וסימ' וגם מבני התושבים • ולהגרים הגרים בתוככם • דיחזקאל • הגיגא חס' • ובאחיכם ו' מלין בטעמא אזלא ומהפך וסי' ובאחיכם בני ישראל • כל העבדה מדבר צין • וכל צורתיו וכל תורתיו • הקצותיהם על יאשיהו • גדבריא דתבריא • ומריא ותרעיא:

אמרי נועם

מכיסן עד תשרי אם אתין כן בשאר שנים ולא שוכרה לחפיסת אלא מעכות עד עצם ולא מפני הארץ היתה בשדה נקין בשאר שנים: אין שדה תאכלו ר"ל אם שדה תאכלו בשדה כלה וכו' ותי' ותפוק לי מלהשתמש ולהיה אמר ונו' יי"ל תרוייהו נריכי חד לשמיטה וחד ליובל: לא תונו איש את אחיתו ירא אלהיך: מיפי תבות אתו' מכאן אמרו ז"ל עמות שתות קנה מקח ומחזיר אונאה יותר מעמות בטל מקח: וכי תאמרו אם נאכל בשנה השביעית תיפה אם שדעו בשביעית יאכלו בשביעית יש לות' וכי תאמרו אם נאכל בשמינית כי בשנה השביעית הן לא נזרע אי נתי יאמרו בשמינית מה נאכל בשמינית: וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הנוסף ויעלה הבואתה לכם לאכלה עד בא תבואתה: אמרי נעם לא תזרעו ולא תקצרו • אמר אל תזרעו ולא תקצרו אם אינכם מאמינים בי שאני אברכם בשנה הששית ונתתי ברכתי לכם בשנה ההיא ונעשה לכם כל הזמן מכל מקו' ינרע תבואתי הסכר כפי כסף מקנתו כאחרים ז"ל נשני מעבדי' נתרב' כשפו מקנתו: נאם

הזקוני

אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים • בהיותכם עם גרים • כשכיר כתושב יהיה עמך • שניהם שכירי' אלא שכשכיר הוא שכיר יום ותושב הוא שכיר שנה וכשם שכשכיר יום אי אתה יכול לשעבדו עבודה קשה בעיניו שהרי יקוור בו יד ויכול אוור בו אבל בשכיר יום כך תושב לא תרדנו בו שבוד פרך ולא יהא אלוק ביגו ובין השכיר: עד שנת היובל יעבוד עמך • לעולם וקראתה דרור משעבוד שכשחרורו ר"ל וכאן משעבוד בשכר שנתו אפני דוקקו: הוא ובניו עמו • פתח נמכר בניו אבל' נמכר נם הם לעבוד לעבד' ושב אל משפחתו לעולם בשכרו הוא ר"ל וכאן בשכר שנתו אפני דוקקו: לא תרדנו בו • שנה בו לפי שעתו • אל תעשה בו עבודה קשה • אלוק הוא אל תוסב נשקר מעמך ומאלהיך שמוסנו אין נאלר: שנת המכרו לו עד שנת היובל • לאדון שלו יגאל כאלה • ואם לא יגאל כאלה • בשנים הנותרות לו נקרוביו לו הנזכרים כרקוביו • ויגאל בשנת היובל • אבל לו יגאל בגאל בשם • הוא ובניו עמו • יגיעתו נורע לבניו שירות אלא לעבדו מעוקות העכו"ם: כי לי בני ישראל עבדי' לעבדה דכתיב כי עבדי הם מעצני דבנבכר לישראל לאין אבל אם נמכר לנכרי שהוא מאומה אחרת כל"ל אין לשום קנ"ל: לא

הלבנ

מוסב קבל אלא לעבוד ע"ו והוא לא קבל עליו זה • אחרי נמכר נאולה תהיה לו • עד לו השנה יגאל • ר"ל אלין דאלו לעולם אותו בידו אלא לעבד מתעשי ולזה דאלו בגאולתו הייחר קרוב לו כמו אלין לו דודו לו בן דודו לו שאר קרובו זה בהדרגה כי היותר קרוב הוא קודם לגאולה ואם אין אחר מקרוביו גואלו הנה יתגאל הוא עצמו בגאולתו תכף שתשיג ידו ואפי' אלא אחר ואחלא כדי גאולתו כמו שאחר בפרשה הקודמת לאדון שהוא גאל לגאלין • ר"ל אם שיגיע ידו לגאל הוא שבעבוד נקנת שוויו ונגאל עצמו לקנת שוויו • וכללו הנה בתורה שדאלו להתגאל אלא יהיה בשקנת אם ולזה אותה התורה שיגאלו אותו קרוביו ואפני זה הוא מבואר שיש בידו לגאול עצמו לו לאכור מנכסיו לו לגאל עצמו לאנלין • ואשב אם קונהו מעבת המכרו לו עד שנת היובל • אחר זה לפי שהוא לינו מקוייב לעבוד כי אם קונהו ולזה אם אחר לוכיו מובד את הכן וזה הדין הוא משותף לגדי נדקן ולתושב ולעקר כי בשם לבנה ולא הפרשה • והיה כסף מקברו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו • לאדון שהוא בנגל בכסף לא בשוה ובכסף ולזה וכרה התור' זה הפקו' כסף ולא זכרה זה בפרשת מוכר שדה לאחוזה וזה מיוסר שבקלה בתורה כי אפני שבקלה הוא שיגאלוהו קרוביו לו יגאל לגאלו לו יגאל עצמו אם תשיג ידו הנה יקרה בזה מן העול אם יאכל לקח נאלוהו שיה כסף

והוא שנזה בשוון יקבן שיעריהו בשנים ליקבר שה שלא יקנה לו קונין לקנות ויהיה בזה עשוק מי שיקנה זה העבד ולזה לא יגאל אלא בכסף ומה מאחר כימי שכיר יהיה עמו הרגון בו כימי שכיר שיהיה בך שכירתו לפי לאדם ותיגו בעבר עולמי • אם עוד רבות בשנים לפיהן עוד רבות בשנים לפיהן גאולתו מכסף מקנתו • ר"ל אם שיו שנים רבות עד היובל לפי מה שיעלה שנה בשנה יקבר גאולתו לפי הערך שקנהו מהיום שלא קנהו בשנים הנרגן עד היובל והיו פס' שנים שנה שיש לכל שנה עשר דברי • אם שאם בשאר בשנים • זה הפסוק הוא מבואר כמו שבאר בפסוק הקודם לא אחנם יתבאר מתנו עוד דבר לא כלעבדו מהפסוק הקודם זה אם היה כסף מקנתו מרובה יותר אם שהוא נאלוהו אלא לשנה אחת אם שאחר ותשב לו בפי שניו ולא אחר ושב לו כפי השנים • כשכיר שנה בשנה יהיה עמו • אלין רבו מוסל בו בתוכן המתעלה שיהיה מבואר בנפקו • לא ירדנו בפרך לעיניך שלא ירדנו בפרך הנוי לרדות בעבד מעבדי בפרך והוא בעבדות שבשוה בו לעבוד נוף שעבד בנין שנהו לעשות מלאכה שהוא צריך לה כדי שלא יגוע לו שנה לעשות מלאכה שהוא צריך ולא נתן לה קנבה בדי שלא יגוע • ואם לא יגאל באלה • ר"ל אלא יגאלוהו קרוביו • ולא בשנה ידו להגאל ויגאל בשנה היובל הוא ובניו עמו • ר"ל אם שיגיע ידו לגאל הוא ובניו עמו לפורות שהנו שמבר לו שוויב נשוכות לשתי ובניו • כי לי בני ישראל עבדים • כבר שבאר מבינו בפרשה הקודמת • לא תעשו לכם אלילים • הוזהרה בזה המקום מע"ז להעיר שהקבה כי יבול ונשתחה להעיר לעבודת הפסל • אבל אסור כי אבל הוא מורה נעשית לנוי לא לעבודה ורק • ומקנה הוא כנין שהנו עובדי ע"ז בחוקים הוזכרים • ולכן מסכים לא מקנו בחרנכם להשתקות עליה • לפי שהתנה ואחר בחרנכם לאדנו שלא הוזהרנו על זה מקון לאדון ישראל ומכין לימור לו מעשים היה שבבר מיה מנהג עובדי ע"ז ושם מעשים לירתקם הוא לפי הורתם הנדר היה פשוט ידים ורגלים • אם מנתותו מעמורו ומקדשי מיראו • ובר בזה המקום

רש"י

אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים: ב' בטעם בספר' ר"פ

ג' ר"ל

ד' ר"ל

ה' ר"ל

ו' ר"ל

ז' ר"ל

ח' ר"ל

ט' ר"ל

י' ר"ל

יא' ר"ל

יב' ר"ל

יג' ר"ל

יד' ר"ל

טו' ר"ל

טז' ר"ל

יז' ר"ל

יח' ר"ל

יט' ר"ל

כ' ר"ל

כא' ר"ל

כב' ר"ל

כג' ר"ל

כד' ר"ל

כה' ר"ל

כו' ר"ל

כז' ר"ל

כח' ר"ל

כט' ר"ל

ל' ר"ל

לא' ר"ל

לב' ר"ל

לג' ר"ל

לד' ר"ל

לה' ר"ל

לו' ר"ל

לז' ר"ל

לח' ר"ל

לט' ר"ל

מ' ר"ל

מא' ר"ל

מב' ר"ל

מג' ר"ל

מד' ר"ל

מה' ר"ל

מו' ר"ל

מז' ר"ל

מח' ר"ל

מט' ר"ל

נ' ר"ל

נא' ר"ל

נב' ר"ל

נג' ר"ל

נד' ר"ל

נה' ר"ל

נו' ר"ל

נז' ר"ל

נח' ר"ל

נט' ר"ל

ס' ר"ל

סא' ר"ל

סב' ר"ל

סג' ר"ל

סד' ר"ל

סה' ר"ל

סו' ר"ל

סז' ר"ל

סח' ר"ל

סט' ר"ל

ע' ר"ל

עא' ר"ל

עב' ר"ל

עג' ר"ל

עד' ר"ל

עה' ר"ל

עו' ר"ל

עז' ר"ל

עח' ר"ל

עט' ר"ל

פ' ר"ל

פא' ר"ל

פב' ר"ל

פג' ר"ל

פד' ר"ל

פה' ר"ל

פו' ר"ל

פז' ר"ל

פח' ר"ל

פט' ר"ל

צ' ר"ל

צא' ר"ל

צב' ר"ל

צג' ר"ל

צד' ר"ל

צה' ר"ל

צו' ר"ל

צז' ר"ל

צח' ר"ל

צט' ר"ל

ק' ר"ל

קא' ר"ל

קב' ר"ל

קג' ר"ל

קד' ר"ל

קה' ר"ל

קו' ר"ל

קז' ר"ל

קח' ר"ל

קט' ר"ל

ר' ר"ל

רא' ר"ל

רב' ר"ל

רג' ר"ל

רד' ר"ל

רה' ר"ל

רו' ר"ל

רז' ר"ל

רח' ר"ל

רט' ר"ל

ש' ר"ל

שא' ר"ל

שב' ר"ל

שג' ר"ל

שד' ר"ל

שה' ר"ל

שו' ר"ל

שז' ר"ל

שח' ר"ל

שט' ר"ל

ת' ר"ל

תא' ר"ל

תב' ר"ל

תג' ר"ל

תד' ר"ל

תה' ר"ל

תו' ר"ל

תז' ר"ל

תח' ר"ל

תט' ר"ל

אני ד' בטעם בספר' ר"פ

ה' ר"ל

ו' ר"ל

ז' ר"ל

ח' ר"ל

ט' ר"ל

י' ר"ל

יא' ר"ל

יב' ר"ל

יג' ר"ל

יד' ר"ל

טו' ר"ל

טז' ר"ל

יז' ר"ל

יח' ר"ל

יט' ר"ל

כ' ר"ל

כא' ר"ל

כב' ר"ל

כג' ר"ל

כד' ר"ל

כה' ר"ל

כו' ר"ל

כז' ר"ל

כח' ר"ל

כט' ר"ל

ל' ר"ל

לא' ר"ל

לב' ר"ל

לג' ר"ל

לד' ר"ל

לה' ר"ל

לו' ר"ל

לז' ר"ל

לח' ר"ל

לט' ר"ל

מ' ר"ל

מא' ר"ל

מב' ר"ל

מג' ר"ל

מד' ר"ל

מה' ר"ל

מו' ר"ל

מז' ר"ל

מח' ר"ל

מט' ר"ל

נ' ר"ל

נא' ר"ל

נב' ר"ל

נג' ר"ל

נד' ר"ל

נה' ר"ל

נו' ר"ל

נז' ר"ל

נח' ר"ל

נט' ר"ל

ס' ר"ל

סא' ר"ל

סב' ר"ל

סג' ר"ל

סד' ר"ל

סה' ר"ל

סו' ר"ל

סז' ר"ל

סח' ר"ל

סט' ר"ל

ע' ר"ל

עא' ר"ל

עב' ר"ל

עג' ר"ל

עד' ר"ל

עה' ר"ל

עו' ר"ל

עז' ר"ל

עח' ר"ל

עט' ר"ל

פ' ר"ל

פא' ר"ל

פב' ר"ל

פג' ר"ל

פד' ר"ל

פה' ר"ל

פו' ר"ל

פז' ר"ל

פח' ר"ל

פט' ר"ל

צ' ר"ל

צא' ר"ל

צב' ר"ל

צג' ר"ל

צד' ר"ל

צה' ר"ל

צו' ר"ל

צז' ר"ל

צח' ר"ל

צט' ר"ל

ק' ר"ל

קא' ר"ל

קב' ר"ל

קג' ר"ל

קד' ר"ל

קה' ר"ל

קו' ר"ל

קז' ר"ל

קח' ר"ל

קט' ר"ל

ר' ר"ל

רא' ר"ל

רב' ר"ל

רג' ר"ל

רד' ר"ל

רה' ר"ל

רו' ר"ל

רז' ר"ל

רח' ר"ל

רט' ר"ל

ש' ר"ל

שא' ר"ל

שב' ר"ל

שג' ר"ל

שד' ר"ל

שה' ר"ל

שו' ר"ל

שז' ר"ל

שח' ר"ל

שט' ר"ל

ת' ר"ל

תא' ר"ל

תב' ר"ל

תג' ר"ל

תד' ר"ל

תה' ר"ל

תו' ר"ל

תז' ר"ל

תח' ר"ל

תט' ר"ל

אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים: ג' ובי תמוך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד: ד' כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היובל יעבד עמך: ה' ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבתיו ישוב: ו' כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד: ז' לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך: ח' ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה: ט' וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם והיו לכם לאחזה: י' והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: ס יא' וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: יב' אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו: יג' או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל: יד' וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו: טו' אם עוד רבות בשנים לפיהן

מסרה

ובי ימוך חד מן ד'אוגין מן ג'ג' בענין קדמא לא נסיב וי"ו ותניב' והלית' נסיב וי"ו וסי' במסר' רבתא • כשכיר ב' וסי' כשכיר כתושב יהי' עמך • עד ירצה כשכיר יומו • וגם י"ג ר"פ וסי' ללוט • וגם את הגוי • וגם אמנה אחתי • וגם את בן האמה • וגם ערב רב • וגם מקנינו • וגם הכהנים הנגשים • וגם מבני התושבים • וגם את אחיך • וגם הקמתי את בריתי • וחברו • וגם יד יי' היתה בם • וגם את הצרעה • הגרים ד' קמין וסימן והיתה שבת • וגם מבני התשבים • והגרים עמהם מאפרים ומנשה • דד"ה • ולהגרים הגרים בתוככם • דיחזקאל • הולידו ב' א' חס' וא' מלא וסימ' וגם מבני התושבים • ולהגרים הגרים בתוככם • דיחזקאל • הגיגא חס' • ובאחיכם ו' מלין בטעמא אזלא ומהפך וסי' ובאחיכם בני ישראל • כל העבדה מדבר צין • וכל צורתיו וכל תורתיו • הקצותיהם על יאשיהו • גדבריא דתבריא • ומריא ותרעיא:

אמרי נועם

מכיסן עד תשרי אם אתין כן בשאר שנים ולא שוכרה לחפיסת אלא מעכות עד עצם ולא מפני הארץ היתה בשדה נקין בשאר שנים: אין שדה תאכלו ר"ל אם שדה תאכלו בשדה כלה וכו' ותי' ותפוק לי מלהשתמש ולהיה אמר ונו' יי"ל תרוייהו נריכי חד לשמיטה וחד ליובל: לא תונו איש את אחיתו ירא אלהיך: מיפי תבות אתו' מכאן אמרו ז"ל עמות שתות קנה מקח ומחזיר אונאה יות

המקום שמירת השבועתו וידיעת המקדש להעיר כי זה כלי מכיל להישירנו על עבודת הש״ת יתעלה ולהריחיק מעבוד זולתו כמו העניין בשבתות ובמקדש לפי מה שבארנו במה שקדם ובכאן נשלם ביאור זאת הפרשה • והנה נותה התורה למות שמטה לכונה בעצמה שנצטווינו לשבות ביום השביעי אלא שלא נאסרה השמטה בעשיית כל מלאכה כמו העניין ביום השבת לפי שלא יתכן שיעבדו האדם מכל מלאכה שנה אחת וכבר היה זה כן לפי שאין השמטה מורה על הש״ת כמו שיורה עליו יום השבת לפי מה שבארנו בפרשת בראשית • ואמנם הוצאת השמטה על מציאות שכל בגדל עולל מהש״ת יתעלה ובכלל הנה העניין בשמטות וביובל כמו העניין בספירת שבעה שבועות ממחרת הפסח לקדש החמשים לפי מה שבארנו במה שקדם והנה בתקדשה השנה השביעי להעיר על מציעת הגלגל שבו כוכב מאדים הרעים שהוא ככבד מאד מהמיעי שאר גלגלי שישרתוהו בדבוי התנועות לכוכב ההוא כמו שבארנו בספר מ״י • ולזה נתקדשו שבעה שמטות להעיר על עלוי אלו המציעים על מציעי שאר הגלגלים אשר יעבדום ולהעיר על היותם בני חורין באופן מה ביחס על אותם אשר ישרתום היה חירו מה לארץ בשנת השמטה בעניין התבואה והמלוה ונתקדשה שנת החמשים להעיר על שבלין עלה עליונה על כל אלו המציעים הגבדלי שהש״ת כמו שבארנו בספר מ״י והוא הש״ת יתעלה ולפי שהוא העשירי כשנמנה אלו הגבדלים באופן אחד כמו שזכרנו במה שקדם נתקדש יום העשירי משנת היובל והיו תוקעי בו בשופר להעיר קצת נרדמים שיתכונו במה שהעירה התורה בזה ולהודות על שרדת אלו המציעים על השאר ושהן מושגחים בעניין מה שיושפע מכללות התנועות על שאר הגלגלים והמציעים כלים להם נותה התורה שתהיה השדרה אשר בקרקעות כוללת ומשותפת לכל האנשים בזאת השנה כמו שזכרנו עם שבזה תיעלת להשיב הכלים האחלנים מתבואות השנה הזאת ולזאת השנה בעינה נוה להשחיט החלוה בשנת השמטה כדי שתשור השדרה המיוחדת על מים בזאת השנה להודות על טובות אלו המציעים במה שישפיעו שהיא כוללת ומשותפת ואולם בשנת החמשי׳ היה זה העניין באופן יותר שלם לפי שדרת זאת העלה היא הכוללת בחמת ומאתה יושפעו השאר כמו שבארנו בשני ובחמישי מספר מלחמות הש״ת ולזה תסור בזאת השנה כל שדרה מיוחדת ושוב אים לאחותו למשפחתו להעיר שאין לזולתו שדרה על דרך האחת ומפני זה בארה התורה איך יהיה הדין בקניין הקרקעות עם שמירת זה השדה ר״ל שתשוב האחוזה לבעלי הביובל אמנם מכירת קרקעות עוד לבעל הקרקע לגאל הקרקע קודם בא היובל והקדים לזכור דין מכירת קרקעות קודם וכרו דין מכירתו עצמו לפי שראוי לאדם כשיגיר לו שיזכור קרקעותיו קודם שיחכור עצמו ולזאת הסבה גם כן הקדים המכרו לישראל לדין המכרו לגר נדק או לגר תושב או לגוי עובד עבודה זרה כי כשיבואהו ההכרח שיחכור עצמו ראוי שיחכר שיחכר לישראל ולא לגר נדק כי מפני שבא מבעלי הדעות הפתוחות והחדות המבונות אולי הוא נשקע בהם ויצא לתרבות רעה זה האיש בהמכרו לו כי ילמד ממעשיו וכל שכן שראוי שירחיק יותר ההמכר לגר תושב שאין מאמין בתורת משה וכ״ש שראוי שירחיק יותר המכר לגוי עובד עבודה זרה והנה מה שהחמירה התורה בעניין מכירת בית מושב עיר חומה שלא תהיה לו גאולה כי אם עד שנה אחד ולא יצא ביובל הוא מבואר התועלת והוא לפי מה שאחשוב כדי להעמיד ישוב זה המקום הנכבד המוקף וזה שאם היה יוצא ביובל לא יהיה הקונה משגיח בעניין תקון הבית ההוא ויתקלקל ויפול ויהיה זה סבה אל חורבן המקום ההוא והנה בעניין שוב האחוזה לבעליה ביובל ושוב האדם למשפחתו תועלת אחר וזה כי יהיה בכם חרישות להשתדל לאסוף ולכנוס מה שיינטרך למחיתם ולא יתרשלו ותלמידה ידיהם לחשבם שאין להם תקומה עוד כמו שתראה בקצת האנשי׳ שהם מאשים מטוב לזאת הסבה והיה זה הסבה אל התמדת חסרונם ולפי שזה העניין היה להשגחה על הדלי׳ סמך לזה האזהרה מליקח מאתם כסף ותרבית עם שכבר זכר זה ג״כ לפי שכבר חכור במה שיצא שבשנה השמטה תשתם המלוה והנה זכר דין עבד כנעני שיצא ביובל עם בירתו יציאת עבד עברי ביובל להשלמה הביאור בזה העניין • עם שבזה למדתנו התורה כי זה הסירות כתן לישראל מפני היותם נמשכי׳ לעבודתית׳ כי זה ממה שיישרים לעבודתו כמו שהתבאר מדבריו ולזה לא נתן זה הסירות לזולתם מן האומות בהמכרם והמשיך לזה האזהרה מעבוד כ״ז להעיר שזאת המלוה היא מיסורה אל ההרחקה מתת האלהות לזולת הש״ת יתעלה והמשל כי מי שיחשוב שהש״ית שהוא המציע אשר לגלגל הכוכבי׳ החיימים כמו שחשבו הרבה מהפילוסופי׳ כבר נתן האלהות למי שאינו אלוה ולזה הישירתנו התורה בזה הדעת מאמר פנים האלה ר״ל בקדוש החמשי׳ ובקדוש העשירי וזה כי כשנמנו כל השכלים הנפרדי׳ בכללם היו חמשים עם הש״ית שהוא התחלתם וכאשר לא נמנו המשרתי׳ לחמיעי גלגל הכוכבי׳ היו עשרה עם הש״ית יתעלה שהוא התחלתם וכאשר לא נמנו המשרתי׳ לחמיעי גלגל הכוכבי׳ היו עשרה עם הש״ית יתעלה שהוא בדבוי התנועות לכוכב ההוא כמו שבארנו בספר מ״י • ולזה נתקדשו שבעה שמטות להעיר על עלוי אלו המציעים על מציעי שאר הגלגלים אשר יעבדום ולהעיר על היותם בני חורין באופן מה ביחס על אותם אשר ישרתום היה חירו מה לארץ בשנת השמטה בעניין התבואה והמלוה ונתקדשה שנת החמשים להעיר על שבלין עלה עליונה על כל אלו המציעים הגבדלי׳ שהש״ית כמו שבארנו בספר מ״י והוא הש״ית יתעלה ולפי שהוא העשירי כשנמנה אלו הגבדלים באופן אחד כמו שזכרנו במה שקדם נתקדש יום העשירי משנת היובל והיו תוקעי בו בשופר להעיר קצת נרדמים שיתכונו במה שהעירה התורה בזה ולהודות על שדרת אלו המציעים על השאר ושהן מושגחים בעניין מה שיושפע מכללות התנועות על שאר הגלגלים והמציעים כלים להם נותה התורה שתהיה השדרה אשר בקרקעות כוללת ומשותפת לכל האנשים בזאת השנה כמו שזכרנו עם שבזה תיעלת להשיב הכלים האחלנים מתבואות השנה הזאת ולזאת השנה בעינה נוה להשחיט החלוה בשנת השמטה כדי שתשור השדרה המיוחדת על מים בזאת השנה להודות על טובות אלו המציעים במה שישפיעו שהיא כוללת ומשותפת ואולם בשנת החמשי׳ היה זה העניין באופן יותר שלם לפי שדרת זאת העלה היא הכוללת בחמת ומאתה יושפעו השאר כמו שבארנו בשני ובחמישי מספר מלחמות הש״ת ולזה תסור בזאת השנה כל שדרה מיוחדת ושוב אים לאחותו למשפחתו להעיר שאין לזולתו שדרה על דרך האחת ומפני זה בארה התורה איך יהיה הדין בקניין הקרקעות עם שמירת זה השדה ר״ל שתשוב האחוזה לבעלי הביובל אמנם מכירת קרקעות לבעל הקרקע לגאל הקרקע קודם בא היובל והקדים לזכור דין מכירת קרקעות קודם וכרו דין מכירתו עצמו לפי שראוי לאדם כשיגיר לו שיזכור קרקעותיו קודם שיחכור עצמו ולזאת הסבה גם כן הקדים המכרו לישראל לדין המכרו לגר נדק או לגר תושב או לגוי עובד עבודה זרה כי כשיבואהו ההכרח שיחכור עצמו ראוי שיחכר שיחכר לישראל ולא לגר נדק כי מפני שבא מבעלי הדעות הפתוחות והחדות המבונות אולי הוא נשקע בהם ויצא לתרבות רעה זה האיש בהמכרו לו כי ילמד ממעשיו וכל שכן שראוי שירחיק יותר ההמכר לגר תושב שאין מאמין בתורת משה וכ״ש שראוי שירחיק יותר המכר לגוי עובד עבודה זרה והנה מה שהחמירה התורה בעניין מכירת בית מושב עיר חומה שלא תהיה לו גאולה כי אם עד שנה אחד ולא יצא ביובל הוא מבואר התועלת והוא לפי מה שאחשוב כדי להעמיד ישוב זה המקום הנכבד המוקף וזה שאם היה יוצא ביובל לא יהיה הקונה משגיח בעניין תקון הבית ההוא ויתקלקל ויפול ויהיה זה סבה אל חורבן המקום ההוא והנה בעניין שוב האחוזה לבעליה ביובל ושוב האדם למשפחתו תועלת אחר וזה כי יהיה סבה שלא יהיו מאשים מטוב האנשי׳ הקשיחים לבעתם כי בבא היובל ישובו אל קניניהם ולזה יהיה בהם חרישות להשתדל לאסוף ולכנוס מה שיינטרך למחיתם ולא יתרשלו ותלמידה ידיהם לחשבם שאין להם תקומה עוד כמו שתראה בקצת האנשי׳ שהם מאשים מטוב לזאת הסבה והיה זה הסבה אל התמדת חסרונם ולפי שזה העניין היה להשגחה על הדלי׳ סמך לזה האזהרה מליקח מאתם כסף ותרבית עם שכבר זכר זה ג״כ לפי שכבר הוצאה מליקח מאתם כסף ותרבית בזאת הפרשה הנה מלבד מה שנזכר בזאת הפרשה הם שמה:

התועלת הראשון הוא במצות והוא מה שנצטווינו על שביתת הארץ והאילמו׳ בשנת השמטה והזהרנו מהזריעה והקצירה והזמירה והבצירה וכבר כתבתי מדברינו התועלת

התועלת הב׳ הוא במצות והוא מה שנצטווינו לקדש שנת היובל בעשור לחדש השביעי בשנת היובל וכבר כתבתי מדברינו התועלת המגיעות מאלו המצות: מזאת המצוה: עבור מ״ש שנה ולקרא דרור בארץ לכל יושביה באופן שישוב איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו ולשנות הארץ מהעבודה כמו העניין בשנת השמטה ולתקוע בשופר בעשור לחדש השביעי בשנת היובל וכבר כתבתי מדברינו התועלות המגיעות מאלו המצות:

התועלת הג׳ הוא במצות והוא מה שהזהרנו מלהומות בעניין מקח ומכר אפילו בדברים והנה התועלת בזאת המצוה מבואר בתקון הקבוץ המדינה:

התועלת הד׳ הוא במצות והוא מה שזכרה התורה מדיני מוכר מלאותתו ומוכר בית בערי חומה וכבר כתבתי מדברינו התועלת המגיע מזאת האזהרה במה שקדם:

התועלת הה׳ הוא במצות והוא מה שהזהירה התורה מלעבות בערי הלוי׳ דבר ממה שהוא עלוי ר״ל שלא נשיב שדה מגרש או הפך ושלא להשיב השדה או המגרש עוד או הפך וכבר בארנו התועלת המגיע מזאת האזהרה במה שקדם:

התועלת הו׳ הוא במצות והוא מה שהזהירה התורה מליקח מאתו איש מאחיו כסף ותרבית כי בזה מהפסד בקבוץ המדינה מה שלא יעלם עם שבזה העניין יקנה לאד׳ תכונות מנומות לרוב ההשתדלותו באסיפת המזון עם שכבר יתחכ׳ תמיד להמציא מעות לאי שיראה שיוכל להרויח עמו מצד חסרון דעתו ודבוי קניניו ויתפתל בתחבולו׳ רבו׳ שיקח מעו׳ ממנו להשיג מבוקשיו:

התועלת הז׳ הוא במצות והוא מה שהזהירה התורה מדיני המכר לעבד מישראל לישראל או לגר נדק או לגוי ודיני המכר לישראל מאשר האומות וכבר כתבתי מדברינו התועלת המגיע מאלו המצות:

התועלת הח׳ הוא במצות והוא מה שהזהירה התורה מהקיים מצבה ומהשתחוות על אבן מסכית אפילו לש״ש מאלו וכבר כתבתי מדברינו התועלת המגיע האזהרות ואולם פרשי המצות המזכרות בזאת הפרשה הנה מצוה הראשונה הוא מה שצונו לשבו׳ הארץ מחלאה בשנת השמטה:

פרשת בחקותי

אם בחקותי תלכו ונומר • ר״ל שתעשו אותם ולא זכר בהם שמירה לסבה שזכרנו בפרשה הקודמת בביאור ועשיתם את חקותי ואולם במצות שהם מכוונות לעצמם זכר שמירה ועשייה כמו שבארנו שם • וכתבתי נשמיכם בעתם ונומר • כבר בארנו בספר מ״י שהדבקי׳ בשם יתעלה תדבק בהם ההשגחה האלהות גם בכמו שו הדברי׳ הנופיים ולזה אמרנו שמאחר מי שיאחר בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא שלא במלא תליא מלתא הם דברי יחיד ואינם באותי׳ לפנות התוליות שלא אם יפורשו באופן אחר כאלו תאמר שהם אינם באים לבד מצד ההשגחה הפרטי׳ אשר היא תלויה בזכות המושגח אבל נמצאים באים גם כן מצד השגחה הכוללת אשר היא תלויה במחל ולזה כמצא הרבה מהאנשים מושגחים בכמו אלו הטובות מחולת זכות ימצא להם ואמר שימשך להם מהטובות בהתנהג אותם במנהגי המלות התוריות שיבואו להם בשמי השבה בעתם באופן שתתן הארץ יבולה הראוי לה ועץ השדה פריו הראוי לו לא יפול דבר ויהי׳ להם מדבוי התבואות עד שדיש הקציר יתמיד עד הבציר והבציר יתמיד עד עת הזרע • ואכלתם לחמכם לשובע • ר״ל שהלחם הראוי לכם למזון תאכלוהו לשובע כי רבוי הטובות ישביע לאדם קודם מלוי כרסו מהם ולזה תמצא שבעת החסרון המזון יאכל הרבה ולא ישבע • וישבתם לבטח בארצכם • ר״ל שלא תפחדו מהעתים שיוזקו בהם תבואותיכם ועבודת הארץ אבל תבטחו שיתן הש״ית יתעלה הטוב וארצכם תתן יבולה מצד עונם דבקות השגחת הש״ית יתעלה בכם בדאותכם תמיד הנעת אלו הדברים בארצכם על הטוב שבאותם ולזה לא תירלאו והמשל כי מי שהורגל לבא בארמו אלו המקום ירלא מאד בדאותו העניים החשוכים מאד סביב עת הקציר שיפול בדד וישחית תבואתו • ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד • ר״ל שיהיה שלום בין אים לאחיו באופן שלא יירלא אים שיזיקהו באופן מהאותם • והשבתי חיה רעה מן הארץ • באופן שלא יגיע מאתו ההיזק לבהמתכם ולעבדכם • וחרב לא תעבור בארצכם • ר״ל אפילו חרב של שלום כי כבר אפשר שיגיע מאתה היזק ופחד ליושבי הארץ כמו שהתפרסם מעניין יאשיהו כשעבר פרעה נכה וחילו בארץ ישראל׳ ולדפתם את תוריכם • ר״ל מהאומות האחרות והשיגו אותם עד שיכלו לפניכם לחרב • ובזאת הדליפה תהיה עוד לכם הצלחה עצומה והוא שכבר ירדפו חמשה מכם ק׳ משונאכם ומאה מכם ירדפו רבבה משונאכם ועם היותם בזה האופן מהריבוי ואתם בזה האופן מהמיעוט כבר תשיגום ויפלו לפניכם לחרב וזה עניין כפלא בחוזק ההשגחה האלהית והנה לא הלך זה העניין ביחס ר״ל שאין יחס מאה אל רבבה כיחס חמשה אל מאה אבל הוא כיחס אחד אל מאה והיה זה כן כי כשיגיעו מאה רבבה לא יחוייב שיגיע אחד מאה אבל יותר כפלא אם יגיעו חמשה מאה מהנצוח לאלה רבבה כי החיל יקנה מן החוזק מצד הרבוי מה שלא יגיע לאלקי החיל כפרדים והנה כשיגיע רבוי החיל לרבוי מופלא לא יתוסף חוזק החיל על יחס הכפל הרבוי אבל פחות מזה לו יקרה שלא יתוסף כלל חזקו בהכפל רבוי וזה כלו מבואר בנפשו • ופניתי אליכם • ר״ל שהשגחתי תדבק בכם באופן שתפרו ותרבו מאד שלא יהיה בכם עקר ועקרה כמו שזכרה התורה במקום אחר לא יהיה בך עקר ועקר׳ ובהמתך • ואקים את בריתי אתכם • להיות מתקיים בכם מה שידעתי לאבות מירושת הארץ ותהיה השגחתי תמיד בכם דבקה באופן שתגלו מהרעות הבאומת לבא עליכם ויגיע מדבקות השגחתי בכם גם בעתידים הנופיים עד שבשנת השמטה יאכלו ישן ומושן כמו שהבטיח בפרשה הקודמת שבאחר ומותי את ברכתי לכם בשנה השמטה • וישן מפני חדש תוציאו • ר״ל שמרוב התבואות והפירות ויצטרך לפנות מהאוצרות הישן לשוס בהם החדש כי לא יתמה המקום בזולת זה האופן לרבויים • ונתתי משכני בתוככם וגו׳ • ירצה לפי מה שאחשוב כי בהנהגם בדרכי התורה באופן שירחיק הפעולות המגומות שהם סבת מיאוס רצון הש״ית יתעלה במי שיעשה אותם הנה אף על פי שלא קנו מהשלמות המכוון בתורה בדיעות ושהוא כל פרי התורה דבר מובטח הנה יהיה משכן הש״ית יתעלה בהם והנה הרצון בזה שכבר אתן את משכני בתוככם כשתהיו באופן שלא תגעל נפשי אתכם ואף על פי שלא קניתם מהשלמות בדיעות מה שיתחייב שתדבק השגחתי בכם והיה זה כן לפי שזה הקיומם התוריי מושיר אל קיום השלמות ההוא היותר נפלאה ולזה אי אפשר מזולת שיתאלו באומה המתנהגת במנהגיי זאת התורה רבים שהשיגו בקיום זה השלמות דבר מובטח או ירצה בזה שכבר אתן משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם כשיקרה שתעבדו על קצת המצות זה הקיומם אבל תדבק השגחתי בכם ליסר אתכם כאשר ייסר אים את בנו • והתהלכתי בתוככם • שזה הקיומם התוריי יהיה סבה שאשגיח בכם באופן שאהיה לכם לאלהים תמיד ועל פי תהיינה פעולותיכם להגיל אתכם מהרעו׳ הבאומו׳ לבא עליכם במה שאודיע לכם מזה ע״י עבדי הנביאים וע״י הכ״ג כמו שנתבאר במה שקדם בבגדי כהן גדול • ואתם תהיו לי לעם • ר״ל כי מבין שאר האומות תיוחדו להיות לי לעם • אני יי׳ אלהיכם • רוצה לומר שהוא ראוי שתתהגו במצותי כי אני הוצאתי אתכם מן העבדו׳ הכפלה שהייתם בו ושמתי אתכם בני חורין ובזה הקיומם התוריי לא שהעמסתי עליכם מה שיכבד עליכם כמו העניין בשאר הקיומים אבל הם עניים יקל עשייתם לאדם להיותם כבחרים מצד עצמותם ולזה היה זה הקיומם חירום לכם לא עבדות ולזה גם כן אין ראוי שיכבד לכם מה שנתתי מהחירו׳ בארץ בשנת השמטה והיובל כי אני הנחתי אתכם בארץ בלתי התנאים והנה לא יעלה התורה בזה המקום ההלכי׳ בדרכי התורה כי אם בלו הטובו׳ הנופיות לפי שהגע הטובו׳ הנפשיו׳ לשלמי השכל הוא דבר הכרחי והכניח לא ייעד במה שהוא כניח בדבר ההכרחי אבל ייעד בדברים האפשריים וזה מבואר מאד • ואם לא תשמעו לי ונו׳ • כבר מצאנו שקראה התורה ע״ז בזה הלשון בפרשת שלח לך לפי שהעובד ע״ז כאלו עובר על כל מצות התורה כי לא יאמין במצות התורה עם האמנת בע״ז וזה מבואר בנפשו • וכבר התבאר גם כן בזאת הפרשה שבאלו המצות תכלל ע״ז שנאחר והשמדתי את במותיכם • ואם בחקותי תמאסו • רוצה לומר שתעזבום על לב המיאוס כי בזה הריסה לכללות התורה ואפילו לא עובדו כי אם מצוה אחת ממנה בזה האופן וזה מבואר בנפשו • לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי • ר״ל שיהיה מה שלא תשמע לי ותמאסו דברי על זה האופן סבה שתעבדו ע״ז או להפר את בריתי לעבו׳ על מצותי על לב המיאוס בהם והנה הוליעתנו התורה כי כמו אלו העונשים הגדולים שזכר בזאת הפרשה לא יהיו לכלל האומה אם לא על כמו אלו העבירו׳ הגדולות אשר יהיה בהם הריסה לכללו׳ התורה • הלא תראה שגם בעת שהיו ישראל עובדים ע״ז האריך להם הש״ית יתעלה הענוש והוכיחם ע״י הנביאים עד שנתברר שמאמו לקחת מוסר בראותו על מה תוכו עוד תוסיפו סרה והנה לחזק השגחת הש״ית יתעלה על ישראל יביא עליהם אלו העונשים ליסרם בהדרגה וזה שבראשונה ייסרם בהבאתו עליהם מיני תלאים כמו הצחפ׳ והקדחת ואם זדעו יבאו מויביהם לגזול מהם תבואותיהם ויכו אותם ויתשלו בם באופן שימוסו ישראל מפניהם בראותם אותם ולף על פי שאינם רודפי׳ אותם ואם לא ייוסרו ישראל בזה התוכחת הנה יוסיף הש״ית יתעלה ליסר אותם בתוכחת יותר עצום מזה מאד עד שיהיה זה המוסר יותר כפלא ביחס שבעה אל אחת והוא שיחנו מהן מזונם באופן כולל כי הגשמים ימנעו מהש״ית והארץ לא תצמיח זרועיה ואמנם היה זה המוסר יותר חזק מהראשון ואם היה בו גם כן המעצת מזונם כי האויבים כשיגזלו התבואות בזה האופן הנה יהיה מעטי מה שיגזלו מזה ביחס אל מה שיאבד מהמו ליושבי הארץ ואולם בזה האופן הבני יעבד כל המזון ואם לא יוסרו ישראל בזה המוסר הבני ולא יחשבו שיהיה בא על לב העונש אבל ייחסו באו אל הקרי והמזדמן ולזה לא יוסרו • והנה יביא עליה׳ הש״ית יתעלה מוסר יותר כפלא והוא שישלח בהם חית השדה ואכלה מספם והכריתה בהמתם והמעיטה אותם באכלה מהם עד שיהיו הדרכי׳ שוממין שלא ילך בהם אדם לירלאתו מחחיו׳ רעות שיאכלוהו וזה מבואר היותו עונש כפלא מהקודם לו כי יביא ממנו הזיק בגופו׳ מהאנשי׳ ובמזונותיהם ואם לא יוסרו ישראל בזה המוסר הבלבלי ולא תשבו היותו לא על לב המוסר אבל על לב הקרי הנה יביא עליה׳ תמיד מוסר יותר כפלא והוא שיביא עליהם חרב הודנת אותם להנקם מהם נקמת התורה שעברו עליה וכאשר יאספו אל עריהם כדי שלא תשלוט בהן יד האויב הנה לא יועיל זה להם כי ה׳ יתעלה ישלח שם דבר עד שלא יוכלו לשמור ערי המבצר וינתנו ביד האויב וכאשר יתן להם ה׳ משען לחם יהיה מעט עד שכבר יאפו י׳ נשים לחמם בתנור אחד למעוט מה שתאפה אחת לאחד מהם והשיבו לחמם בתשקל שהיה כשמוהו בתנור כי לא ינוחוהו לאפות כראוי כדי שיאכל מהמו מעט או ירצה בזה שהלחם ההוא מרוב הסובין והמוסרן אשר בו לא יתדבק אבל יהיה נפרך בתנור ולזה יצטרך לנשים הם להשיב הלחם בתשקל לא בתספר ובתשקל יחלקוהו ביניהם ועוד שאשלח מארה בחזון ואף על פי שיאכלו לא ישבעו וזה אמנם יקרה מצד חסרון המזון ואם בזאת לא יוסרו ישראל ויחשבו זה הרע אל הקרי הנה ייסר אותו עוד ה׳ ית׳ בקשה שבעבורי׳ אשר אפשר שיתיחסו אל הקרי והוא שבבר יביע מחזק הרעב שיאכלו בשר בניהם ובמתיה׳ וזה מבואר שהוא יותר קשה מהחרב ומשאר מה שקדם וכבר קרה זה העניין בחרבן בי׳ ראשון ובחרבן בי׳ שני לפי מה שנתפרש ואז שיחיד ה׳ית׳ הנמות שעשו ישרל לע״ז ויכרית החמני׳ והם הע״ז שעשו להשתחוות לשמש ולצבא השמי׳ ויהיה זה מצד כלל ביד האויב והוא יהרוס כל בנייניהם וזה הגמול הראוי להם כי מפני שלא רצו לסור מע״ז בראנוס ובוזו ממנה על כרחם

את תעותיו בנוי לי אפי׳ כבון שעסר לו עשכון ואמר לו לך אל הנוי שלוה לי אל עשכוני ואומר לו שבנוי הלוה אותם: ונגאל זו בחלת אחריים וקבה והא דרשינן ונגאל כלו ולא חציו • ויש לומ׳ דבתיב קרא אחרינא ינגאל לתעוטי ועשת לב׳ בשנים ו׳ לשלים קטיעת כתיב וקרינן ויש שפורש בדברי רבותינו כל תבואת שנקנרת כמו בירוש שהניחה שלים לפני רחם השנה ונראה לאין קשה מה שהקשה לעיל דדוקא מקרים שלא מקנתו ונלח ביובל לאחר לו תבואת הארץ אבל מקרים אחרים ולא נחלה מינה מוזרת לו לעולם אלא לבהני׳ לכן הכא אנטרין קרא לאוכל שלא אחזקו ושמר בנו ונחלה וכו׳ מי״ח: אם עוד רבות בחנים וכי יש שנים מרובו׳ ויש שנים מועטים אלא נתרב בספו מכסף מקנתו נתמעט בספו לפי שניו וכי יש שלה מרובה מחברתה דאנטרין לאכתב אם עוד רבות שאם בא לוחר שיש עדין הרבה שנים לעבוד לא לכתוב דיו כמי שניו ויותר משם שנים אינו יכול לוחר דאם נמכר לשם אם מכסף מקנתו שאם קנאו בשנה הבאה בעתים בעתים אין מתתים אלא מנה שנה מכסף מקנתו קנאו בעתים והכסיף ושמר על מנה לפי שניו ואין מחשבין לפי שלא תנינו אלא עשרה יש לשרשו לשון שנים ירמיה אבן יש בם בורה וכני אדם אלים נוטים והמשתחוה לה כאלו משתחוה לנורה:

הסלת בהר סיני

לפיהן ישיב גאלתו · על כסף מקנתו כן יהשב לו: כשכיר שנה · להוסיף לא ירדנו בפרך לעיניך לא נעזוב הגר לרדות בו בפרך: והם לא יגאל באלה · בשנים הנשארות ליובל וי"ח על ידי אלה הנזכרים: כי לי בני ישראל · טעם שתודיעו כן הגר הקונה העבד הישראלי: לא תעשו לכם אלילים · בעבור שנמכר לכותי הזהיר על ע"ז פלא יאמר אדוני בספל ולא יעבוד אדוניו בשבת ובזה יקנהו הנכרי: ומקדשי תיראו · שיבא למקדש שלא רגליים ויתכן להיות טעם לא תעשו לכם אלילים בעבור שאמר עבדי הם ואחר שהם עבדי יעבדו אותי לבדי ולא אחרי · ופסל ידוע · ומצבה לפסל: מסכית · סם כמו מרבית וטעמו אבן מצוירת מוגזר עבדו מסכיות לבב שכיות החמדה: לא תתנו בארצכם · זה מספס ע"ז במרקולי: כי אני אלהיכם · לי תשתחוו ובתרגום ירושלמי כן: את שבתותי תשמורו · שמות השמיטה: ומקדשי תיראו · שמת היובל כי כן כתוב קדש תהיה לכם ולפי דעתי שהזכיר את שבתותי מטעם ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני ולא בעבור שהזכיר להשתחוות עליה והטעם שתבאו בכל שבת להשתחוות לפני ולא על אבן מסכית רק מקדשי והנה הזכיר היום הנבחר כי סוף נבחר לעבודת הש כאשר פירשתי וגם הזכי המקום הנבחר · וטעם אני יי' שבתי מכל מלאכ' בשבת וכבודו דר במקדש על כן הזכיר מלת תיראו:

אם בחקותי · תשמרו ועשיתם · מצו לעמוד ולעמד ולעשות · וי"ן ונתתי כמו"ן והארץ · היתה תהו ובוהו ולעולם כאשר המלה מלרע עם וי"ן הטעם הוא לעתיד ואם מלעיל עבר חוץ ממתי מעט: יבולה · מן כי בול הרים ישאו לו ולא נדע אם הי"ול שרש או היו שרש כמלת יקוס: ויש את בליר · והנה התבואר באספך מה מעשיך מן השדה וכרם לשונע · שם הפועל: לבטח · בלא"ד ובהסרונו שוה וכן מלת לבדך והנה הזכיר בתחלה השובע שהוא עיקר · ועשה וישבתם לבטח כי בימי הרעב יגלו בני אדם ממקומם כטעם לא תוסף את כחה לך נע ונד: ונתתי שלום בארץ · ביניכם אין מחריד · לא מחיה רעה ולא מאויב רק אתם תרדפו האויב ויפול לפניכם והמתה כי מתי מעט מכם ירדפו מתי רב מהאויבי וכבר הודעתיך בספר מאזנים כי עשרה ומאה ואלף ורבבה שהיא עשרת אלפים סך חשבון ומנהג המרבה לומר אחד לעשר כמו כי עתה כמונו עשרה אלפים ופה הוסיף כי המאה ירדפוס חמשה והנה כפל מנהג המרבה וכל אחת מהמאה ירדוף מאה וי"ח כי בעבור התחברות ההה"ים יוסיף המספר וכן איכה ירדוף אחד אלף ואין לורך:

לפיהן · הכל כמו שפירשתי: לא ירדנו בפרך לעיניך · כלומר ואתה רואה: ואם לא יגאל בהלה · בהלה הוא נגאל ואינו נגאל בשם: כי לי בני ישראל עבדים · שטרי קודש: אני יי' אלהיכם · כל המשעבדן מלמטה כאילו משעבדן מלמעלה: לא תעשו לכם אלילים · כנגד זה הנמכר לכותי שלא יאמר הואיל ורבי מגלה ערוות אף אני כמותו הואיל ורבי עובד ע"ז אף אני כמותו הואיל ור' מחלל שבת אף אני כמותו לכך נאמרו מקראות הללו ואף הפרשיות הללו נאמרו על הסדר בתחלה הזהיר על השביעית ואם חמל ממון ונחשל על השביעית סופו למכור מעלטליו לכך סמך לה וכי תמכרו ממכר לא חזר בו סוף מוכר לאמוזתו לא חזר בו סוף מוכר את ביתו לא חזר בו סוף לוה ברבית כל כל אלו המחרוזות קשות מן הראשונות לא חזר בו סוף מוכר את עצמו לא חזר בו לא דין לישראל אלא אפילו לכותי: ואבן משכית · לשוש כפוי כתו ובכותי כפי שמכסין הקרקע ברצפת אבנים: להשתחוות עליה · אפילו לשמים לפי שהשתחוות' בפשוט ידיים ורגלי' היא ואסרה תורה לעשות כך חוץ מן המקדש: אני יי' · נאמן לשלם שכר:

לפיהן · ל' ומשום ח"ב מן חד מן חד ן' וחד מ' בסוף כנוף מחיכין

כי לי · בהעלתך כי לי כל בכור במוכת דין במקף ומסקן סימן' עבדיל זריזין סברים מחיכין

חסלת בהר סיני

אם בחקתי תלכו · יכול זה קיום המלו' כשהוא אומר ועשיתם אותם הרי קיום המצות אמו' הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה: ואת מצותי תשמרו · הוו עמלים בתורה על ממנ לשמור ולקיים כמו שנ' ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם: במתם · בשע שאין דרך בני חורי לנחת כגון בלילי שבתות: ונתן השדה · הן אילני סרק ועתידין לעשות פירות: והשיג לכם דיש את דיש מרובה ואתם עסוקים עד הבציר ובציר תעסקו עד שעת הזרע: ואכלתם לשובע · אוכל קמעא והו' מתברך במעיו: ונתתי שלו שמא תאמר הרי מאכל והרי משתה אם אין שלום אין כלום תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ מכאן שהשלו' שקול כנגד הכל וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל: וחרב לא תעבור בארצכם · אין צריך לומר שלא יבואו למלחמה אלא אפילו לעבור דרך ארצכם ממדינה למדינה: לפניכם לחרב · אין בחרב רעהו: ורדפו

לפיהן · ל' ומשום ח"ב מן חד מן חד ן' וחד מ' בסוף כנוף מחיכין

כו

לפומהן יתיב פורקניה מכסף זבינוהי: ואם זעיר אשתאר בשניא עד שתא דיובלא ויחשיב ליה כפום שנורהי יתיב ית פורקניה: כאגיר שתא בשתא יהי עמיה לא יפלח ביה בקשיו לעינך: ואם לא יתפרק באלין ויפוק בשתא דיובלא הוא ובנוהי עמיה: ארי די לי בני ישראל עבדין עבדי אינון דאפקית ית אהון מארעא דמצרים אנא יי אלהכון: לא תעבדון לכון טעון וצלם וקמא לא תקימון לכון ואבן סגידא לא תתנון בארעכון למסגד עלה ארי אנא יי אלהכון: ית יומי שביא דילי תטרון ולבית מקדשי תהון דחלין אנא יי:

פרשה

אם בקיימי תהכון וית פיקודי תטרון ותעבדון ית הון: ואתן מטריכון בעידנהון ותתן ארעא עללתה ואילן חקלא יתן איביה: ויערע לכון דישא לקטפא וקטפא יערע לאפוקי זרעא ותיכלון לחמכון למשבע ותיתבון לרוחצן בארעכון: ואתן שלמא בארעא ותשרון ולית דמגיד ואבטל חיתא בישתא מן ארעא ורקטלין בחרבא לא יעדון בארעכון: ותרדפון ית בעלי דבביכון ויפלון קדמיכון לחרבא: וירדפון מנ"ח ואינו מ"ם בסוף תיבות וסי' אתהן · ורגמו עליה אבן · אתהם · ואנשים צדיקים · בנעוריהן · ותזנינה במצרים · בנעוריה · אשר בנינו כנטיעים · והמיתן · אם בן הוא · והמתם · ויצו אבשלום את נעריו · ובמשפטיהן · ודרך לפניהם · ובמשפטיהם · המלך יתאבל · ידעתין · עתה נבראו · ידעתים · שלשה המה נפלאו ממני · לפיהן · אם עוד רבות · לפיהם · שרים עצרו במלים · מוצאיהן · ודרך לפניהם · מוצאיהם · ויכתוב משה את · מעזכן · הלילו אניות הרשיש · מעזכם · ויאמר להם לכו אכלו · פריהן · כי על כן שלח על כל · פריהם · ושבתי את שבות · שוממין · דרכי ציון אבלות · שוממים · על אלה אני בכיה · תאכלון · לא יום אחד · תאבלום · כל הולך על נחון · וכל חד וחד לית דבוו' · לא תעשו לכם אלילם חד מן ו' ר"פ את בהון לא לא לא נמסר בסדר קרשים · יבולה ח' וסימן ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה · ותם לריק כחכם · והאדמ' לא תתן את יבולה · ארץ נתנה יבולה יברכנו · גם יי' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה · והארץ תתן יבולה · דיחזקאל · בלאה יבולה · והארץ תתן את יבולה · דזכריה · וחד ויבולה ותאכל ארץ ויבולה · לשבע ד' וחס' נמסר בסדר בשלח · והשבתי י"ג נמסר בהושע סימן ב' גבי פרשתא והיה מספר בני ישראל:

לפיהן חד מן · אפא ביתא מן חד חד חד נ"ון וחד מ"ם בסוף תיבות וסי' אתהן · ורגמו עליה אבן · אתהם · ואנשים צדיקים · בנעוריהן · ותזנינה במצרים · בנעוריה · אשר בנינו כנטיעים · והמיתן · אם בן הוא · והמתם · ויצו אבשלום את נעריו · ובמשפטיהן · ודרך לפניהם · ובמשפטיהם · המלך יתאבל · ידעתין · עתה נבראו · ידעתים · שלשה המה נפלאו ממני · לפיהן · אם עוד רבות · לפיהם · שרים עצרו במלים · מוצאיהן · ודרך לפניהם · מוצאיהם · ויכתוב משה את · מעזכן · הלילו אניות הרשיש · מעזכם · ויאמר להם לכו אכלו · פריהן · כי על כן שלח על כל · פריהם · ושבתי את שבות · שוממין · דרכי ציון אבלות · שוממים · על אלה אני בכיה · תאכלון · לא יום אחד · תאבלום · כל הולך על נחון · וכל חד וחד לית דבוו' · לא תעשו לכם אלילם חד מן ו' ר"פ את בהון לא לא לא נמסר בסדר קרשים · יבולה ח' וסימן ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה · ותם לריק כחכם · והאדמ' לא תתן את יבולה · ארץ נתנה יבולה יברכנו · גם יי' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה · והארץ תתן יבולה · דיחזקאל · בלאה יבולה · והארץ תתן את יבולה · דזכריה · וחד ויבולה ותאכל ארץ ויבולה · לשבע ד' וחס' נמסר בסדר בשלח · והשבתי י"ג נמסר בהושע סימן ב' גבי פרשתא והיה מספר בני ישראל:

לפומהן יתיב פורקניה מכסף זבינוהי: ואם זעיר אשתאר בשניא עד שתא דיובלא ויחשיב ליה כפום שנורהי יתיב ית פורקניה: כאגיר שתא בשתא יהי עמיה לא יפלח ביה בקשיו לעינך: ואם לא יתפרק באלין ויפוק בשתא דיובלא הוא ובנוהי עמיה: ארי די לי בני ישראל עבדין עבדי אינון דאפקית ית אהון מארעא דמצרים אני יהוה אלהיכם: לא תעשון לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה כי אני יהוה אלהיכם: את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה:

ג' · כ"ד · ג' · ה' · ג' כ"ב · ל' · לא לא · כ"ב כ"ש · מ"סוף פסוק · נ"ץ · חטי"ל · לאחו"ה · סימן:

פרשה

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם: ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו: והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם: ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם: ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב: ורדפו

ז' ר"פ נפס' חקק לקדי' לאמות ל' · ל' יבולה ל' בלים' · ח' · ל' · ד' יחס' · ח"ג · כמ' יחס' ו' · ל'

חזקוני

לא תעשו לכם אלילים ע"י שנמכר לעכו"ם והזהירו על ע"ז: את שבתותי תשמורו · מתורגם בתרגום ירושלמי כמנין שנות שמיטה שכן הם נקראו שבת · ומקדשי תיראו · שבת היובל קדש תהיה לכם: כן כתרגם בתרגומא:

שליחא סדרא דפרשתא בהר

אם בחוקותי תלכו · אם תעשו מה שהצלתי עליכם לעשות אף בענינים והארץ והאילנו' שבארצו כשבילכם · יעשו לכם מה שעליהם מוטל לעשות: נשמיכם בעתם אכל כשלא בעתם הם מרקיבין אם בתבואה: והשיג לכם דיש וגו' · כשם שתהיו תדירין בשמו' מצותי בלא נטול כך תהיה ברכתכם בלא נטול ובלא הפסק כן ברכה לברכה: ושבתם לבטח בארצכם · לאחלה הפסק בתרגם בהר כתיב ושבתם על הארץ לבטח פור כאן והאיר דבריו והוסיף ואחר בארצכם אכל ביתי רעב בני אדם יבלו כמו שנאמר לא תוסיף עוד לך בא וכל תהיה בארץ ואומר כולד לנפש חיה: ונתתי שלום בארץ · פרש"י וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל · פו"ק הרי בהפסוק כתיב יוצר אור ובורא חשך עושה שלום ובורא רע: והשבתי חיה רעה · עליו נאמר זאב וטלה ירעו כאחד: ורדפו

אם בחוקותי · תשמרו ועשיתם · מצו לעמוד ולעמד ולעשות · וי"ן ונתתי כמו"ן והארץ · היתה תהו ובוהו ולעולם כאשר המלה מלרע עם וי"ן הטעם הוא לעתיד ואם מלעיל עבר חוץ ממתי מעט: יבולה · מן כי בול הרים ישאו לו ולא נדע אם הי"ול שרש או היו שרש כמלת יקוס: ויש את בליר · והנה התבואר באספך מה מעשיך מן השדה וכרם לשובע · שם הפועל: לבטח · בלא"ד ובהסרונו שוה וכן מלת לבדך והנה הזכיר בתחלה השובע שהוא עיקר · ועשה וישבתם לבטח כי בימי הרעב יגלו בני אדם ממקומם כטעם לא תוסף את כחה לך נע ונד: ונתתי שלום בארץ · ביניכם אין מחריד · לא מחיה רעה ולא מאויב רק אתם תרדפו האויב ויפול לפניכם והמתה כי מתי מעט מכם ירדפו מתי רב מהאויבי וכבר הודעתיך בספר מאזנים כי עשרה ומאה ואלף ורבבה שהיא עשרת אלפים סך חשבון ומנהג המרבה לומר אחד לעשר כמו כי עתה כמונו עשרה אלפים ופה הוסיף כי המאה ירדפוס חמשה והנה כפל מנהג המרבה וכל אחת מהמאה ירדוף מאה וי"ח כי בעבור התחברות ההה"ים יוסיף המספר וכן איכה ירדוף אחד אלף ואין לורך:

רלבג

כי אלוה יכרית נחותיהם בהכרת עריהם · ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם · רומז לומר שאבל פגרי ע"ז יפלו בקרב ובדעב בחוכן שיפלו יחד הם ואלהיהם בעזרים וזה מעם פירוש להם שאין כשם באלהי' ההם לפושיעם · ונעלה נפשי אתכם · ר"ל שכבר ירשיק רמן ה' יש' מסם ולא יכבה אליכם להשגיח בהם ויתן את מריהם מרבה ויעם מקדשיו' שוממין והם המיוחדים לשבוח הש' ית' בתקדש ואם יקיצו עליהם הקרבנו' לא יקבלם ברצון וזהו אמרו ולא אריח בריח ניחוחכם · ונבר כתלמת כל זה והכעסך נו מלאו הקללות מעת מרבן הנביא כמוכות אכוחיכו · והשמות אני את הארץ · ר"ל שבכל מעשים אריכם שמתם ואויביכם היושבים בה יתמהו מאד על מה שלנו בארץ הרעה מסבכות והנגעים ואבוד אתכם בגדים ומם אריך אמריכם מרב נדמתם מם ותהיה אריכם שמתם ועריכם תהיינה חרבות מאין יושב ולו תעבת הארץ מה שלא שבתה הר' בשבת השמיטים בהיותכם עליה כי לא יהיה לה מם מי שיתעסק בעבודת הארץ והאלוקות וזה בגמול הרעות לכם על אשר מאסתם נפקותי לבלתי שבות מעבודה בשבת השמטה וכשאתי' בכם מן הארב יהיה נפקד בארנות אויביכם על שכבר ירדוף אותם הקול הפלוש שאתר הוא קול שבלה הנדף הרוך אשר בלבבם ויכנסו כמו שיכנס האדם מן הארב ונפלו ואין רודף אותם ובנוסם יכשלו איש באחיו ויפלו כאלו היו נסים שבני ארב ורודף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני אויביכם מה שיתעיר הגלות הבנות ואחר נדמתם נגויים אשר נדמתם מם ואכלה אתכם ארץ אויביכם בכיכים רבים מהכליון והנשארים בכם אשר אלו המקריבים החכלים אותם יהיו הולכים ומתמעטין בארנות אויביהם ואף בעוכות אבוסם אתם יפקו כי כבר יכשלו הבנים בעון אבותיהם בתקרה מבל מה שהקלו בהן מהרעות אשר לא לאשר סרתם אם לא כשהיו הבנים נאחזן מהבלאות מתדבק בהם הבנעם ה' ית' להשיבם על אדמתם ומה אחרו אבותיו ואיכם ונגם' והפודו אם שוכם ולא עון אבותם ויכירו כי בזעלם אשר מעלו בי לעבנו' ת"ו ולאלוהים אקנאי ומשפטי ומבה שהלכו עמי בקרי בסגיאי עליהם מאבדי ולא לקחו מוסר אבל אחרו שזה הבעגם הוא מקרה קרה להם כיה מה שאל עליה שהרשע כי זה היה כנה אל שהלכתי אף אני גמכם בקרי והבאתי עליהן אל הרעות הכבלאות והבאתי אותם בארץ אויביכם אשר היה כנה להשמדת הרע להם ומן אריך · או יכנע לבבם הערל ויסובו אל הש' בכל לבם ויכניעו נאחרים עקת עון אבותיו ואו יהיה נרצה עונם · ר"ל שיהיה נשלם שבשם הרעות עיני עליהם ואזכור את בריתי את הארנות ואזכור את הארץ שבשבתי לאחות נתתה לזרעם והארץ תעזוב מהם ותשלים מסבותיה בעם היפה שמתה והם ישלימו לקבל עבשם על אשר מאסו בנקותי ומשפטי · ואף גם זאת · עם כל מה שהם שלינו בארי היתה הבשתי בארץ אויביהם ולא השלמתי אויביהם לכלותם בארץ אויביהם ואם הם אלהיהם ואם אויבם · ראיי' שתדבק בהם הבשתי מגדם הבה מדבק בהם הבשנאה מה מגד שלאות בדרך שלא יכלה ורעם ואיבר בריתי אתם

ואת פגרי תפארו · הבה הבעירה בעצות היא ההבאה בחוכן מעשיהם ובמבון מהם וזה בעתן נאות כאמרם ז"ל שמור זו עשה · אשר אם כן אם תתנהגו בדרכי האל ית' הבכלים בחלק המעשי בתורתו ותמיינו בחנות לדעת חכמים בדרכו בהל ית' כתב' (אמנות) עשה רצונו כרצונך · מון לבבכם לחרב · ונגלו לפניכם לחרב · בזולת פלאתכם כאמרו כי בחמי' נשפם ונכחדו את כל בשר ורבו חללי יי': ופניתי

בחקותי

אם בחקותי בגי' עמלים דברי תורה: סמך אם בחקותי לשבת וע"ח לומר שבקלים הם בכל המצות והחקים · ועוד סמך שבתות לומתי בגי' בעתם הימנו בלילי שבתות: אם בחקותי תלכו · ראשי תיבות הבת שתלכו בדרכי אבות: בחקותי תלכו · היא הירא"ה · וכתיב ירא"ת יי' היא אוצרו · אם בחקותי תלכו אוצרותי אחלה אוצרותיכם · יפתח יי' לך את אוצרו: ועשיתם אתם · ל' היות אמת · ל' שתהעסקו בתורה דכתיב ביה עשייה · שכל עוב לכל עושיהם: עשרה פסוקים מאם בחקותי עד ואולך אתכם קוממיות · כנגד עשרה גרמות שבויתן לך · וכנגד עשרת הדברו': לשובע · ל' מסם הבת ואכלה' לאחנכם לשובע · ואיבד בשבתנו לחם פיר הבשר בתבלנו לחם לשובע · ואיבד ביה שלא להם לשובע · בטוחן מזכיר פובע על הבח'לו על הפירותי בשביל שהוא כהוב על מקום ייטוב · לכל כשהיו במדבר אומר ביה שלא לים לשובע · שהוא ד' לים לשובע · ברוך ד' לחן כל ביתם לשובעה: לשובע · בגי' אפי' אוכל קימעא: והשבתי חיה רעה · בגי' אלו ל' מלכיות בגל · מדי · יון · אדום: ורדפו

מ"ע ספורנו

ואם עשם נשאר · נאופן מזכר שני הפעלה הטובה שעבדו עוקף על הרמוי כפי חבנין המכר יגרע הרמוי לפעלת הנביים שעברו כאמרם שם נתעסם כשפו כפי שנו': לא תעשו לכם · אף על פי שתשתבדו לאומו כמו שעם' זה שמכר עצמו לגויים לא תעבירו כנוהגם בלא יועיל וזה שלא יטבו כמו שהזכירו ז"ל שעשו רבים בשת הגולה שאמרו לגבריים שבר שעבדו רבו ואשה שנרשה בעלה יש לזה על זה כלום · וזה כי אפילו אחר כל שעבוד אמם מבדי כמו שהזכירו ז"ל שהשינו הנביאים על זה כאמרם כורש עבדי נבוכד נצר עבדי עבד שקנה נכסים עבד לתי נכסים לתי: כי אני ה' אלהיכם · אפילו ביתי השעבוד כאמרו אף גם זאת לא מאסתים כי אני ה' אלהיכם: את שבתותי תשמורו · אף ביתי השעבוד אף על פי שהמשוחה בהם זכר לגירות: ומקדשי תיראו · הפקודים הפקודים בגלות והם בתי כנסיות ובתי מדרשות אף על פי שחרב בית המקדש בחמרו ואהי להם למקדש מעט ואמרו ז"ל (מגלה פרק בני העיר) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות:

פרשת בחקותי

אם בחקותי · תלכו מקום הם נזרות אלו שיהיה החטם בהם בהתחלות עסקי חיים והתנהג בהם יקרא בלבם כאמרו ובחקותיהם לא תלכו וכו' ואת חקותי תשמרו לעבוד בהם וכן בחקות הגויים אלו מנהגי עבודתן ותבלינן ובזה אמר תפלינו בהם בגלותם כמנהגם בדרכי הגויים בהל ית' כתב' (אמנות) עשה רצונו כרצונך · מון לבבכם לחרב · ונגלו לפניכם לחרב · בזולת פלאתכם כאמרו כי בחמי' נשפם ונכחדו את כל בשר ורבו חללי יי': ופניתי

ורדפו מכם · מן החלשים שבכם ולא מן הגבורים שבכם : **ממשה מאה ומאה רבבה** · וכי כך הוא החשבון והלא לא היה צריך לומר אלא מאה מכם שני אלפים ירדופו אלא אינו דומה מועטין העוסקין את התורה למרובין העוסקין את התורה : **ונפלו אויביכם וגו'** · שיהיו נופלין לפניכם שלא כדרך הארץ : **ופניתי אליכם** · אפנה מכל עסקי לבלם שבכרכם משל למה הדבר דומה למלך שבכר פועלים וכו' כדאיתא בתורת כהנים : **והפרתי אתכם** · בפריה ורביה : **והרבתי אתכם** · בקומה זקופה : **והקימותי את בריתי אתכם** · ברית חדשה לא כברי' הראשונה שהפרתם אותה אלא ברית חדשה שלא תופר שב' וכריתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדש' לא כברית וגו' : **והאכלתם** יפן נוסן · הפירות יהיו משתמרין ומוכיח להתיפן שיהא יפן הנוסן של שלש שנים יפה לאכול משל אשתקד : ויפן מפני חדש תוציאו · שיהא הגרנות מלאות חדש והאוצרו מלאות יפן ונריכין אתם לפנות האוצרות למקום אחר לתת החדש לתוכן : **ונתתי משכני** · זה בית המקדש : **ולא תגעל נפשי** · אין רוחי קצה בכם כל נעילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר כמו כי שם נגעל מגן גבורי' לא קבל המשיחה במושחין מגן של עור מבושל כדי להחליק מעליו מכת חץ לו חנית שלא יקוב העור : **והתהלכתי בתוככם** · אסייל עמכם בגן עדן באחד מכם ולא תהיו מזדעזעים ממני יבזל לא תירחו ממני ת"ל **והייתי לכם לאלהים** : אני יי' אלהיכם · כלומר אני שתאמינו כי שאני יכול לעשות כל אלה אחרי הוצאתי אתכ' מארץ מצריים **ועשיתי לכם נסים גדולים** : מוטות · כמין יתד בשני ראשי העול המעבביס המוסרה שלא תצא מראש השור ויתיר הקשר כמו עשה לך מוסרות ומוטות אבי"ליש בלע"ז : קוממיות · בקומה זקופה : **ואם לא תשמעו לי** · להיות עמלים בתורה וגו' הרי קיום מצות אמור אם אני מקיים ואם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה ומה ת"ל לי אין לי אלא זה המכיר את רבונו ומכוין למרוד בו וכן באנשי סדום ועמורה ומעמים לייי מאד מכירים רבונם ומתכוונים למרוד בו וכן בנמרוד גבור לייל רעים ומעמים לייי שמכירו ומתכוין למרוד בו : **ולא תעשו** · משלא תלמדו לא תעשו הרי לפני יי' שמכירו ומתכוין למרוד בו : **מואס בחקותי תמאסו** · מואס בחרים העושין מואס בחרים העושין שונא את חכמים : **מתעב** · מתעב בחרים מעשות : **את כל מצותי** · לבלתי עשות · מוצא את אחרים מעשות : **להפרכם את בריתי** · כופר בעקר הרי שבע עבירות · הרא"שונות גורדת הסגייה זכן עד הסביעית כופר אלא לויתיה לכך נאמר את כל מצותי ולא נאמר את כל המצות : **הפקדתי עליכם** · מוצא את אחרים כופר במצות כופר בעיקר : **וכויתי עליכם** · שחפת · חולי והלו הן לא למד ולא עשה מואס בחרים העושין שונא את חכמים מוצא את אחרים כופר בעיקר : **קדחת** · חולי שמקדיח את הגוף ומחממו ומעבירו כמו כי אם קדחה בחפי : **מכלות עיניים ומדיבות נפש** · העיניים נופות וכלות לגחות שיקל וירפא וידלאבו הנפשות של משפחה במותו כל תאוה שאיבה באה ותוחלת ממושכה קרוי הכליון עיניים : **וזרעתם לריק** · תזרעו ולא תצמח ואם תצמח ואכלוהו אויביכם : **ונתתי פני** · פנאתי אני מכל עסקו להרע לכם : **ורדו בכם שונאיכם** · כשמעו ישלטו בכם : **נגדת ת"כ** מפרשה זו אף אני אעשה זאת · איני מדבר אלא באף וכן אף אני אלך עמכם בקרי : **והפקדתי עליכם** · שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו עד שהראשונה פקודה אצלכם אחרת ואחרת שבא אחרת : **בהלה** · מכת המבהלת את הבריות ואין זו מכת מותן : **את השחפת** · יש לך אדם שהוא חולה ומוטל בחטה אבל בשרו שמור עליו ת"ל שחפת שהוא נשחף ונשחף אבל נוח ואינו מקדיח אבל אדם שהוא מקדיח ת"ל ואת הקדחת מלמד שהוא מקדיח או עתים שהוא מקדיח ומבור הוא בעצמו אבל בשרו שמור עליו ת"ל שחפת שהוא נשחף בעצמו שיהיה אבל אחרים סבורים שיהיה ת"ל ומדיבות נפש : **ת"ל מכלות עיניים** · אם כילה זורעה שנה שניה מלמחת שנה שניה ומולאים בחים ומולאים תבואה לימי המלוי ושבפנים מתיס ברעב אויביכם בחים ואוכלים ת"ל ואכלוהו אויביכ' הא כילה זורעה שנה ראשונ' ואינה מלמחת אבל בזה מדבר שאתה עמל בהם ומגדלן והחטה בא ומכלה אותם וכן הוא אומר אשר טפחתי אלא לקטו תבואה אשתקד · דבר אחר וזרעתם לריק זרעכם כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר שאתה עמל בהם ומגדלן והחטה בא ומכלה אותם וכן הוא אומר אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם : **ונתתי פני בכם** · כמו של בטובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונתתי פני · משלו משל לאדם שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקי ועוסק אני עמכם לרעה : **ונגפתם לפני אויביכם** · שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי דבריכון מקיפין אתכם מבחוץ : **ורדו בכם שונאיכם** · שאיני מעמיד שונאים אלא מכסיבכם בשעה שאתעתיד עליכם מכם ובכם הם מתפשים אחר מעמוגיות שלכם וכן הוא אומר ואשר אכלו שאר עמי · **ועורם מעליהם הפשיטו וגו'** : **ונסתם**

ורדפו מכם · מן החלשים שבכם ולא מן הגבורים שבכם : **ממשה מאה ומאה רבבה** · וכי כך הוא החשבון והלא לא היה צריך לומר אלא מאה מכם שני אלפים ירדופו אלא אינו דומה מועטין העוסקין את התורה למרובין העוסקין את התורה : **ונפלו אויביכם וגו'** · שיהיו נופלין לפניכם שלא כדרך הארץ : **ופניתי אליכם** · אפנה מכל עסקי לבלם שבכרכם משל למה הדבר דומה למלך שבכר פועלים וכו' כדאיתא בתורת כהנים : **והפרתי אתכם** · בפריה ורביה : **והרבתי אתכם** · בקומה זקופה : **והקימותי את בריתי אתכם** · ברית חדשה לא כברי' הראשונה שהפרתם אותה אלא ברית חדשה שלא תופר שב' וכריתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדש' לא כברית וגו' : **והאכלתם** יפן נוסן · הפירות יהיו משתמרין ומוכיח להתיפן שיהא יפן הנוסן של שלש שנים יפה לאכול משל אשתקד : ויפן מפני חדש תוציאו · שיהא הגרנות מלאות חדש והאוצרו מלאות יפן ונריכין אתם לפנות האוצרות למקום אחר לתת החדש לתוכן : **ונתתי משכני** · זה בית המקדש : **ולא תגעל נפשי** · אין רוחי קצה בכם כל נעילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר כמו כי שם נגעל מגן גבורי' לא קבל המשיחה במושחין מגן של עור מבושל כדי להחליק מעליו מכת חץ לו חנית שלא יקוב העור : **והתהלכתי בתוככ'** · אסייל עמכם בגן עדן באחד מכם ולא תהיו מזדעזעים ממני יבזל לא תירחו ממני ת"ל **והייתי לכם לאלהים** : אני יי' אלהיכם · כלומר אני שתאמינו כי שאני יכול לעשות כל אלה אחרי הוצאתי אתכ' מארץ מצריים **ועשיתי לכם נסים גדולים** : מוטות · כמין יתד בשני ראשי העול המעבביס המוסרה שלא תצא מראש השור ויתיר הקשר כמו עשה לך מוסרות ומוטות אבי"ליש בלע"ז : קוממיות · בקומה זקופה : **ואם לא תשמעו לי** · להיות עמלים בתורה וגו' הרי קיום מצות אמור אם אני מקיים ואם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה ומה ת"ל לי אין לי אלא זה המכיר את רבונו ומכוין למרוד בו וכן באנשי סדום ועמורה ומעמים לייי שמכירו ומתכוין למרוד בו : **ולא תעשו** · משלא תלמדו לא תעשו הרי לפני יי' שמכירו ומתכוין למרוד בו : **מואס בחקותי תמאסו** · מואס בחרים העושין מואס בחרים העושין שונא את חכמים : **מתעב** · מתעב בחרים מעשות : **את כל מצותי** · לבלתי עשות · מוצא את אחרים מעשות : **להפרכם את בריתי** · כופר בעקר הרי שבע עבירות · הרא"שונות גורדת הסגייה זכן עד הסביעית כופר אלא לויתיה לכך נאמר את כל מצותי ולא נאמר את כל המצות : **הפקדתי עליכם** · מוצא את אחרים כופר במצות כופר בעיקר : **וכויתי עליכם** · שחפת · חולי והלו הן לא למד ולא עשה מואס בחרים העושין שונא את חכמים : **קדחת** · חולי שמקדיח את הגוף ומחממו ומעבירו כמו כי אם קדחה בחפי : **מכלות עיניים ומדיבות נפש** · העיניים נופות וכלות לגחות שיקל וירפא וידלאבו הנפשות של משפחה במותו כל תאוה שאיבה באה ותוחלת ממושכה קרוי הכליון עיניים : **וזרעתם לריק** · תזרעו ולא תצמח ואם תצמח ואכלוהו אויביכם : **ונתתי פני** · פנאתי אני מכל עסקו להרע לכם : **ורדו בכם שונאיכם** · כשמעו ישלטו בכם : **נגדת ת"כ** מפרשה זו אף אני אעשה זאת · איני מדבר אלא באף וכן אף אני אלך עמכם בקרי : **והפקדתי עליכם** · שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו עד שהראשונה פקודה אצלכם אחרת ואחרת שבא אחרת : **בהלה** · מכת המבהלת את הבריות ואין זו מכת מותן : **את השחפת** · יש לך אדם שהוא חולה ומוטל בחטה אבל בשרו שמור עליו ת"ל שחפת שהוא נשחף בעצמו שיהיה אבל אחרים סבורים שיהיה ת"ל ומדיבות נפש : **ת"ל מכלות עיניים** · אם כילה זורעה שנה שניה מלמחת שנה שניה ומולאים בחים ומולאים תבואה לימי המלוי ושבפנים מתיס ברעב אויביכם בחים ואוכלים ת"ל ואכלוהו אויביכ' הא כילה זורעה שנה ראשונ' ואינה מלמחת אבל בזה מדבר שאתה עמל בהם ומגדלן והחטה בא ומכלה אותם וכן הוא אומר אשר טפחתי אלא לקטו תבואה אשתקד · דבר אחר וזרעתם לריק זרעכם כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר שאתה עמל בהם ומגדלן והחטה בא ומכלה אותם וכן הוא אומר אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם : **ונתתי פני בכם** · כמו של בטובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונתתי פני · משלו משל לאדם שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקי ועוסק אני עמכם לרעה : **ונגפתם לפני אויביכם** · שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי דבריכון מקיפין אתכם מבחוץ : **ורדו בכם שונאיכם** · שאיני מעמיד שונאים אלא מכסיבכם לרעה : **ונגפתם לפני אויביכם** · שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי דבריכון מקיפין אתכם מבחוץ : **ורדו בכם שונאיכם** · שאיני מעמיד שונאים אלא מכסיבכם בשעה שאתעתיד עליכם מכם ובכם הם מתפשים אחר מעמוגיות שלכם וכן הוא אומר ואשר אכלו שאר עמי · **ועורם מעליהם הפשיטו וגו'** : **ונסתם**

**ורדפו מכם חמשה מאה ומאה רבבה מכם רבבה ירדפו ונפלו אויביכם לפניכם לחרב : ופניתי אליכם והפרתי אתכם והרבתי אתכם והקימותי את בריתי אתכם : ואכלתם ישן נושן ומפני חדש תוציאו : ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם : והתהלכתי בתוככם והיתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם : אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהיות להם עבדים ואשבר מטות עלכם והולך אתכם קוממיות : ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה : ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי : אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם : ונתתי פני בכם ונגפתם לפני אויביכם ורדו בכם שונאיכם

ואם עד אלה · המכות · שבע · בעבור היותו חשבון שלש נאמר על לשון רבי׳ וכן כי שבע יפול לדיק וקם עד עקרה ילדה שבעה ואין על חטאותיכם להוסיף שבע׳ רק ויספתי פעם אחרת כמו קול גדול ולא יסף · וטעם על חטאותיכם בעבור חטאותיכ׳ וי״ל שהחשבון כמשמעו והראשון נכון כי אם נחשוב ושברתי אחד שמיכם כברזל שני׳ והארץ כנחושה ותם לריק ויבול האדמה ופרי העץ והנה שש ומכת חית השד׳ הנה שבע: גאון עוזכ׳ השובע כטע׳ ויסמן יסורון והנאה אם יעבר יפול ויסח: ותם לריק כחכם · שיגעת בעבור׳ האדם׳: קרי אמרו רבים שפירושו גבורה נגוח כאים שיחזק לבו ולא יפח׳ למען שלא ינגוח ואין ריע לו וי״ל שהוא מגזרת כל הקורות והטעם שאמר בדברי הפלשתי׳ כי לא ידו נגעה בנו מקרה הוא וכל שני הפירושים יחסר בית כמו כי שבת ימים אז יהי כן תלכו עמי הליכת קרי כאשר הראותיך רבים כשה והנה כתוב כחטאתיכם ולא יוסיף עליכם ועל חטאתיכם דבק׳ עם ליסרה אתכם והטע׳ בעבור חטאותיכ׳: והשלחתי בכם · מגזרת הנני משליח בך: ושכלה אתכם · בהריגת קטני׳: והמעיט אתכם · בהריגת הגדולי׳: וגשמו דרכיכ׳ כי אין דרך בעוף תפחד החיות שאינם ברשו׳ אד׳ כאשר פירשתי: תוסרו · עתיד מכנין נפעל: על חטאותיכ · דבק עם והכתי: נקם ברית · על כן אמרתי כי זאת הברית בסיני הכתוב׳ בפרשת אלה המשפטי׳ יוס קבלו על נפשם ואמרו נעשה ונשמע מן נכרת׳ הברית ואמר להם כל הפרשה הזאת: ונאספתם אל עריכם · מפני החרב ושם אשלח הדבר והרעב עד התרגו להנתן ביד האויב וזה טעם ונתתם ביד אויב והיה מל׳ מכנין נפעל: בשברי · שם הפעל ובא שבור כמו בשבבה ובקומה וטע׳ השבר בעבור מטה לחם והוא דרך משל וביאריה משען לחם כי הלחם לבב אנוש יסעד: עשר נשי׳ כי הוא סך חשבון כי מנהג ישראל היה להפות כל בית תנור לעצמו שיאכלו כל השבוע ומעבדת השבת תוכיח: והשיבו לחמכם במשקל · בעבור שהיה מעט ואכלתם ולא תשבעו · יש רעב ויש שבע האוכל מעט ועתה מאוכל הרבה לא ישבע: ואם בזאת המכה הזאת וכן ואם באלה המכות הנזכרו׳: על חטאתיכם · דבק עם ויסרתי: ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם · מן הרעב הזה ולא יהי׳ לכם מקום לזעוק ולהתפלל להושע מהרעב כי אשמיד במותיכם מקום הזבחים: חמניכ׳ · מגזר׳ חמה בתים העשויים להשתחוו לשמש והכ״ן כופש כל״ן כפי׳ רחמניות: פגריכם · גופותיכ׳ כמו פגר מובס: גלולי · שם גנלי לע״ז מגזרת כאשר יבער הגלל והטעם כי בהתחברכ׳ לבתי ע״ז שם תהרגו ושחיתו תויבכ׳ עורות גלוליכ׳ ואני לא אושיעכ׳: וגעלה

ונסתם · מפני אימה: ואין רודף אתכם · מבלי כח: ואם עד אלה · ואם בעוד אלה לא תשמעו · ויספתי עוד · ייסורין אחרי׳: שבע על חטאתיכם · שבע עבירות האמורו׳ למעלה: ושברתי את גאון עוזכם · זה בית המקדש וכן הוא אומר הנני מחלל את מקדשי את גאון עוזכם · ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה · זו קשה מזל מזה שאם הוא אומר רואיך תהל׳ ארציכ׳ כנחושה · ותם לריק כחכם · מבלי תועלת מזיע׳ כדרך שהנחת׳ מזיע׳ והארץ תהא מזיע׳ כדרך שהנחת׳ מזיע׳ ולא תתן יבולה · חף מה שאתה מוכיל לה בשעת הזרע: ועץ הארץ · אפילו מן הארץ יהא לקוי שלא יחניט פירותיה בשע׳ החנטה: לא יתן · משא׳ למעלה ולמטה אעץ ואפרי: לא יתן פרי׳ כשהוא מפר׳ משיר פירותיו הרי שתי קללו׳ ויש כאן שב׳ פורעניו׳: ואם תלכו עמי קרי · רבות יכו אמרו ערמי במקרה שאינו אלא לפרקים כן תלכו ערמי במצות ומנה׳ פירש לשון מניע׳ וכן הוקר רגלך וכן יקר רוח וקרו׳ לשון זה לתרגומו של אנקלוס לשון קושי שמקשים לבם לימנע מהתקרב אלי: שבע כחטאתיכם · שבע פורעניות אחרים במספר שבע כחטאותיכם: והשלחתי · לשון גרוי: ושכלה אתכם · אין לי אלא חיה משכלת שדרכה בכך בהמ׳ מכין תלמוד לומר ושן בהמות אשלח בם הרי שתי׳ ומכיון שתהא ממית׳ בנשיכתה תלמוד לומ׳ עם חמת זוחלי עפר מה אלו נושכין וממיתין אף אלו נושכין ומחיתין שכך היו שני׳ בארץ ישראל חמור נושך וממית ערוד נושך וממית: ושכלה אתכם · מבפני׳: וגשמו דרכיכם · שביל׳ גדולים ושביל׳ קטני׳ הרי שבע פורעניו׳ שן בהמ׳ שן חיה חמת זוחלי עפר ושכלה והכרית והמעיט וגשמו: לא תוסרו לי · לשוב אלי: נקם ברית · ויש נקם שאינו בברית כדרך שאר נקמות וזהו סמוי עיני׳ של נלקיהו · דבר אחר נקם ברית נקמת בריתי אשר עברתם · כל הבאת חרב שבמקרא היא מלחמת חיילות אויבי׳: ונאספתם · מן החוץ אל תוך הערי׳ מפני המגור: ושלחתי דבר בתוככם · על ידי הדבר ונתתם ביד האויבי׳ הארים עליכ׳ לפי שאין מליציאת המת בירושלם וכשהם מוציאים את המת לקברו נתנין ביד אויב: מטה לחם · לשון משען כמו מטה עז: בשברי לכ׳ חטה לח׳ · אשבור לכם כל מסעד אוכל והם חני רעב: ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד · מחוסר עניש: והשיבו לחמכם במשקל · שתהא התבואה נרקבת ונעשית פת נפולת ומשתברת בתנור והן יושבות ושוקלו׳ את השברים לחלקם ביניהם: ואכלתם ולא תשבעו · זהו מארה בתוך המעיש בלא׳ הרי שבע פורעניות חרב שבר מטה מלור דבר שבר מטה לחם חוסר עניש פת נפולת מארה במעי׳ ונתתם אינו מן המניין הרי הארב: במותיכם · מגדלים ובורניות · חמניכם · מין ע״ז שמעמידין על הגגות ועל שם שמעמידין בחמה קרויין חמני׳: ונתתי את פגריכם · תפוחי רעב היו ומזלאין ירחתם מחיקים ומנשקים אותה וכרסו נבקעת ונופל עליה: וגעלה

ונסתם ג׳ יוסי׳ ונסתם ואין רדף אתכם · ונסתם גיא הרי כי יגיע גיא · ב׳ בו · ואשר נסתם · כאשר נסתם מפני · לשמוע כלם חסר במ״ד וסימן בני נבר · דשמואל · העם הזה הרע · שבו על ענות אבותם · לשמוע אל הרנה · דד״ה · והשלחתי ג׳ וסימן והשלחתי בכם את חית השדה · והשלחתי רעב בארץ לא · ארץ כי תחטא לי · במשקל ד׳ דגשים נמסר בסדר קדשים:

בעל הטורים

לח נחל׳ בגיחון׳ זה המקדש: לח נחל עמכם · בגיחמרי׳ לא ירושלם: בחטאתיכם · בגיחמ׳ בין בסוגר בין מחזיר: נקם · מביס במסור׳ נקם ברית · נקם לחת חסרה נגיני גבי אחשון כהיחת בסופם שעברו פלאים על מבועתם וזה הוא נקם ברית דהיינו שבועה · הבטיל הבטחה שעברו אנקמה נקם לחת:

ולחכם

מ״ע ספורנו

ספרו לנפשך שתי ונעבורה ותעשיתי כחרב גוך: ואם לא תשמעו לי · לנכת בחקותי בעבור לעמלה: ולא תעשו את כל המצות האלה: ומאסר אלא תלכו בחקותי לא תעשו את כל המצות אלא תעשו מהם ברית׳ בשיניכם בלבד ואם בחקותי תמאסו · אלא בלבד תבטלום אבל תמאסו בם: ואם את משפטי תגעל בתוכם · תגעל אותם כמו מעקרת אדם בגוזה מוכנתת מבלי אין דרך לאמום אותם בהיות׳ טעמם נודע והגון: לבלתי עשות את כל מצותי · ואת הנעילה לעשותם לא תהיה אלא כדי לאמרוח מעליכם מול כל המצות כאמרם ז״ל (סנהדרין ע״ל פיאות) יודעי׳ היו ישראל בע״ז אלא היה בה טעם ולא עבדו ע״ז אלא כדי להתיר להם עריות בפרהסיא וכן בעיד הכניה באמרו לא יתנו מעלליהם לשוב אל אלהיהם כי רוח זנונים בקרבם: להפרכם את בריתי · כדי לבטל כשאר האמו׳ הבולבות בעולם הזה בלי שום עול תורה ומצות כאמרו והעולה על רוחכם היו לא תהיה נאם ה׳ לאמר בהיה בגויי הארץ לברת עץ ואבן: אף אני אעשה זאת לכם · אעשה זה אחשבת׳ לעזות שיהיה הברית מופר ונבטל גם אתי כמו שאמרתי שבריותכם לי לעם אהיה לכם לאלהים בלתי אחבשי: והפקדתי עליכם פקידי בהלה חמנה עליכם פקידי בהלה בעניו ולאלה את׳ באחיו שבו בעיר אחריו והכו אל תחוס עיניכ׳ ואל תחתולו: ואכלתם אויביכ׳ · כמו שהיה הענין ביאי הטופסי׳ באמרו והיה אם לא ישראל ועלה מדין ונעבלה בני קל׳: ושברתי את גאון עוזכם · בחרבן תמכון אלה באמרו ויתן לשני עוז: והנאתי עליכ׳ חרב · כמו שני׳ הענין ביאי מלכי ישראל באמרו כי ידעתי אשר תעשה לבני ישראל רעה מבנריהם תגלת בשם ובחוריה׳ בחרב תהרוג: נוקמת נקם ברית · נוקמת נאות הנקמה הכתוב׳ בספר הברית כאמר׳ ז״ל (סנהדרין פרק ל׳ פיאות) אף על פי שבטלו סנהדרין לין ל׳ פיאות לא בטלו: ונתתם ביד אויב · בענין מעשרת הבטחי׳ כליל מלן מאורי: ונתתי את פגריכ׳ על גלוליכ׳ · בהיות הפיר בתנור בתו מספרו על אליהו הנביא שפל׳ תיניק מוסל בריבר וכשאתר לא תאור שמש ישראל ותחיה הבינ הם כי לא להזכיר בשם ה׳ והוני׳ ירחתו מתיקי ונשק׳ ומת עליה:

ונתתי

אמרי נועם

ידרשופו תי׳ והלא אין החשבון מכוון כי אינו עולה כי אם אלפים לפי חשבון ראשון ויש לומר דרכי פשטיה ודרשו מכם ה׳ אלה ואלה בטעמים ה׳ לבנה מכם ידרשו הרי אחד רוקף בנים כי גדול זכות המרובים ובקשי׳ הרי אמרו כי מדה טובה מרובה מדה מרעות ובכל כתיב אלה לבנה ואלו בשדה מרעות בפרשת המזמו כתיב ובנים ינוסו רבנה ולומר רבינו תם דבכל רדפין והרגין קאמר בכתיב קללות ונפלו אויביכם לפניכם בחרב ולכן לא ירדף ויחרג כי אם בכל אחם לא בתיב הרינה · ובפקדתי עליכ׳ בהלה פירש רש״י מכה וכו׳ זו מכה מותן י״מ מותן לשון בתנה תוחלת מפוקדה תחלת

חזקוני

ונסתם ואין רודף אתכם · כבנד ורדפו מכם מעשה אלה והיה מכה שביעית: ואם עד אלה · כמו ספר״ט׳ ואם בעד אלה כמו עוד בעד עוד ויסגר יי׳ בעדו: ויספתי ליסרה אתכם · לוסף ליסר אתכם שבע מכות אחרות דונגא ויסף מעשיתו עליו: ו׳ · על שם שבע השבע שלא שמעתם׳ כה הענין מוכיח לא תרגה הארץ את שבתותיה: על חטאתיכם · בשביל חטאתיכם דונגא כי אליך הורגנו כל היום כי אליך נשאתי ארשה: ושברתי את גאון עוזכם · כבנד ואשבר מושבת עולב׳ והיה לאשורה שמיכ׳ כברזל · כבנד ונתתי נשמיכם והיה שמיכה: ארצכם כנחושה · כבנד בנחשת והיה ברכה לעמה והיה שליטים: כנחושה · שם דבר של נחשת כמו ונחשתה קשה כנחושה ורועותי: ותם לריק כחכם · כבנד ובגיר ישנו אם ורע ואמינו ל׳ כח נבי תבואה׳ כמה דאת אמר לא מוסיף את כחה לך והיה רביעית: ולא תתן ארצכם · כבנד ונתנה הארץ והיה אמתית · לא יתן פריו · כבנד פריו והם שתים כמו שפרש״י: ואם תלכו עמי קרי · לומר אינו ענין קנאה רק מקרה הוא: שבע מכות כשם שאמר שבע בשבע · ושלחתי בכם ונו׳ · כבנד והשבתי שיה רעה ושרוכה מדת שוכה מדת פורעניות שהרי בשבה לא כתיב שיה רעה · ושכלה אתכם · כבנד ורדפתם את אויביכ׳ בשבר׳ שיה רעה לעמה ברכה לעמה הנשבתי מכם שיה רעה וכן אשבתי מן הארץ שהיא מקום מן הארץ שהיא דירת בהמה: והמעיטה אתכם · כבנד והרבתי אתכם · ונשמו דרכיכם · כבנד ונתתי שלום בארץ הרי ז׳ פורעניות כמו ספר״ט׳: והלכתי אף אני עמכם בקרי · עדה כבנד מדה: קרב · כבנד ואקרב לא תעבור בארצכם עליו׳ קרב תאכלו ונו׳: נוקמת נקם ברית · שהפרת׳ כדכתיב והנה דם הברית אשר כרת׳ יי׳ עמכ׳ והיה ראשונה קרב וספר ירדו כרובים מן הסמי׳ כדכתיב אם עלו ושמים׳ ונו׳ ואם תעלו ושריפם׳ ונו׳ כאן פרש״י ויש נקם שאינו בברית וכו׳ כלומר שוד יש נקם שאינו כתוב בתורה שנקרא אף בריה כדכתיב אלה דברי הברית ואם תמאסו אינו כתוב בתורה: ונלאתם אל עריכם · מפני הקרב ולא יועיל כי אם אשלח דבר ויפוקו הנבורים והבלטים יכתבו ביד אויב׳: ונאספתם · כבנד ואזלך לתוכם קוסמיות והיה שכיה · ושלחתי דבר בתוככ׳ · כבנד ומאה מכם ויהיו רביעית: ונתתם ביד אויב · כבנד ונתתי לכם עטה לפם · כבנד לאמכם לשוכה והיה ה׳ · וסמיב לאמר׳ בחמשל · הני״ת בחמשל בחיאולו לבנים בנמנוס לפם נר ומים לקן נכן ומים לקן נכן בחמשל והאל יכבנד מפני מדם פוכיאו והי׳ שמי׳: ואכלתם ולא תשבעו · כבנד ואכלתם ולא תשבעו · ויכרתי · הוי נשבע ויהיו כמירק: ואכלתם בשר בניכם · כבנד והפרתי אתכם יי״ע אלו בני אדם מיושבי׳ בעשיתי׳ אם ורעם לעשבים שאינם הונגת ולוקחין מהם קמו׳ נשבר ויהיה מכה רעה ושונה: והשמדתי את במותיכ׳ אין זה בכלל הקללות שהרי נטול ע״ז הוא: וגעלה אתכם · כבנד ואם בכל אלה לא תשמעו לי · ויספתי עוד · ייסורין אחרי׳: שבע על חטאתיכם · שבע פורעניו׳ על שבע עבירות האמורו׳ למעלה: ושברתי את גאון עוזכם · זה בית המקדש וכן הוא אומר הנני מחלל את מקדשי את גאון עוזכם · ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארציכ׳ כנחושה · זו קשה מזל מזה שאם הוא אומר רואיך תהל׳ ארציכ׳ כנחושה · ותם לריק כחכם · מבלי כח: ואם עד אלה · ואם בעוד אלה לא תשמעו

וגעלה נפשי אתכם · זה סילוק שכינה: ונתתי את עריכם חרבה · יכול מאלם כשהוא אומר והשימותי אני את הארץ הרי אלם אמור הא מה אני מקיי חרבה מעובר ושב: והשימותי את מקדשיכם · יכול מן הקרבנו כשהו אומ ולא אריח הרי קרבנות אמורים הא מה אני מקיים והשמותי את מקדשיכם מן הגדוליות שיירו של ישראל שהיו מתקדשו

וגועדות לבא שם הרי שבע פורענויו אכילת בשר בניס ובנו' השמדת במות הרי שתי כרתי' חמני' אין פלן פורענויות אלא על ידי השמדת הבריות יפלו החמני שברשאי הגבות ויכרתו: ונתתי את פגריכם וגו' · הרי שלש סלוק שכינה חרבע חרבן ערים שממון מקדש מן הגדולו' ולא אריח קרבנות הרי שבע: והשימותי אני את הארץ · זו מדה טובה לישראל שלא ימלאו אויבים נחת רוח באלש שתהא שוממה מיושביה: והאכם אזרה בגויש · זו מדה קשה שבשעה שבני מדינה גולים למקום אחד רוחו' זה את זה ומתנחמו' וישראל נזרו כבמזרה כאלש הזורה שעוריס בגפה ואין אחת מהם דבוקה בחברתה: והריקותי · כשאולף החרב מתרוקן הגדן ומדרשו חרב הנשמטת אחריכם אינה חוזרת מהר כאלש שמריק את המיס ואין סופן לחזור: והיתה ארצכם שממה · שלא תתהרו לשוב לאחוזה ומתוך כך עריכם יהיו חרבה נראות לכם חרבות שבשעה שאלש גולה מביתו ומכרמו ומעירו וסופו לחזור כאילו אין כרמו ובתיו חרבים כך שנוי בתור כהגיס: אז תרצה · תפיים את כעס המקום שכעס על שמטותיה: והרצת · למלך את שבתותיה: את אשר לא שבתה · שבעי שנה שלא גלות בבל הן היו כנגד שנות השמט' ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארגס לפני המקום חרבע מאות ושלשי שנה שלש מאות ותשעי' היו שני עונש משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים ובני יהודה הכעיסו לפניו ארבעי שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות ירושלי' הוא שנאמר ביחזקאל ואתה שכב על צדך השמאלית וגו' וכלית את אלה וגו' ושכבת על צדך הימנית ארבעי' יום ונשאת את עון בית יהודה ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות המלך יהויכין ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו הרי ארבעים ושש ואם תאמר שנות מנשה חמשים וחמש היו מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה וכל שנות רשעו עשרים ושנים כמו שאמור באגדת חלק וכל אמון שתים ואחת עשרה ליהויקים וכנגדן לצדקיהו נא וחשוב לארבע מאות שנה ששים וארבע לשלשים ושש שנה חמש שמטות הרי שבעים חסר אחת ועוד שנה יתירה שנכנסה בשמטה המשלמת לשבעים ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים וכן הוא אומר בדברי הימים עד רצתה הארץ את שבתותיה למלאות שבעים שנה: והבאתי מרב · פחד ורך לבב מ"ם של מרך יסוד נופל היא כמו מ"ם של מועד ושל מוקש: ונסו מנוסת חרב · כאילו רודפים הורגים אותם: עלה נדף · שהרוח רודפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש ומוציא קול וכן תרגומו קל טרפא דשקיף וכן תרגומו של חבורה מסקופי: וכשלו איש באחיו · כשירוצו לנוס יכשלו זה בזה כי יבהלו לרוץ: כמפני חרב · כאילו בורחים מלפני הורגים שיהא בלבם פחד וכל שעה שבורים שאלש רודפים: ונפלו ואין רדף · ואם תאמר הרי אמרתי שלא יהיה נופל אלא בגויים · כשתהיו פזורים תהיו אבודים זה מזה: ואכלה אתכם · אלו המתים בגולה: בעון אבותם אתם · כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם: ימקו · לשון המסה כמו ימסו וכמוהו תמקנה בחוריהן נמקו חבורותי: והבאתי

ונעלה נפשי אתכם: ונתתי את עריכם חרבה · יכול מאלם כשהוא אומר והשימותי אני את הארץ הרי אלם אמור הא מה אני מקיי חרבה מעובר ושב: והשימותי את מקדשיכם · יכול מן הקרבנו כשהו אומ ולא אריח הרי קרבנות אמורים הא מה אני מקיים והשמותי את מקדשו שהיו מתקדשו

ומקדשי אינם אמורים אלא בגדולה שבהם: ולא אריח בריח ניחוחכם · אינו אריח בריח ניחוחכם אלא בגדולה שבהם: ונתתי אני את הארץ · אינו אומר אלא ונתתי אני את הארץ: ושמו עליה · הפך משוש לכל הארץ: אזרה · מבנין הכבד הדגוש ולא די שתזרו עד אשר אריק אחריכ' חרב · וטעם אריק מגלנה: והיתה ארצכם · דבק עם הפסוק הבא אחריו והטעם כאשר תהיה ארצכם שממה אז תרצה הארץ וזאת המלה כמו תשליש וכן עד ירצו כשכיר יומו כי נרצה עונה: שבתותיה · שמיטות ויובלי וכן כתוב עד רצתה הארץ את שבתותיה: השמה · שם פרשתיו: השמה ומשקלי השמות משתנים · ונעשה כל ימי השמה שתהיה ארצכם אז תרצה לשלמת שבתותיה · ונעשה כל ימי השמה מכם אז תשבת ותמלא מנוחה למלאת שבתותיה · ונעשה כל ימי השמה תשבו מכפר השנים שתשבות ויחזקאל מפורש: והנשארים בכם · בעבור שאמר והריקותי אחריכם חרב: מרך · מפעלי הכפל וכן במועל ידיה' מגזרת ורך הלבב ויפחדו עד שירדפם קול עלה נדף והוא שם התאר מהבנין נפעל וכ"ן השר מובלע: איש באחיו · שהיה אוהבו · תקומה · מבנין נוסף כבד מכח עי"ן וי"ו בעבו' התי"ו וכן תרומ': ואכלה אתכם · מנהג כל הגולי למקום אחר בהשתנות האויר עליהם והמים ימותו רובם: והנשארים · מהנשארים ימקו בעונם על משקל יסבו וסניהם מפעלי הכפל מגזר המק בשרו מק יהיה: ואף בעונות אבותם אתם ימקו · כטעם אבותינו הטאו ואינם אתנו: והתודו · מבנין התפעל: במעלם אשר מעלו בו אבותם: ואף אשר הלכו עמי · אלה בניהם בקרי: אף אני · כן עשיתי עמהם ויסרתם להביאם ל ארץ אויביה' עד שיכנע לבבם הערל ועוד אפרשנו: והס

וגעלה נפשי אתכם · שתסור השכינה אז תחרבנה עריכם ונשמו המקדשי' שלכם והטעם בתחלה היו מקדשי: ולא אריח בריח · והטע' כי כבוד הש מלא שמים והארץ וכחוב על נח וירח יי' את ריח הניחוח והטעם שלא אקבל עולה אחרי כן מכם · ואחר שאמר עריכם ומקדשיכם אמר את הארץ כל ארץ ישרא': ושממו עליה · כל כך תהיה שממה שגם האויבי' הדרי' ישומו עליה · הפך משוש לכל הארץ: אזרה · מבנין הכבד הדגוש ולא די שתזרו עד אשר אריק אחריכ' חרב · וטעם אריק מגלנה: והיתה ארצכם · דבק עם הפסוק הבא אחריו והטעם כאשר תהיה ארצכם שממה אז תרצה הארץ וזאת המלה כמו תשליש וכן עד ירצו כשכיר יומו כי נרצה עונה: שבתותיה · שמיטות ויובלי וכן כתוב עד רצתה הארץ את שבתותיה: השמה · שם פרשתיו: השמה ומשקלי השמות משתנים · וטעם כל ימי השמה אז תשבת ותמלא מנוחה למלאת שבתותיה · וטעם כל ימי השמה תשבו מכפר השנים שתשבות ויחזקאל מפורש: והנשארים בכם · בעבור שאמר והריקותי אחריכם חרב: מרך · מפעלי הכפל וכן במועל ידיה' מגזרת ורך הלבב ויפחדו עד שירדפם קול עלה נדף והוא שם התאר מהבנין נפעל וכ"ן השר מובלע: איש באחיו · שהיה אוהבו · תקומה · מבנין נוסף כבד מכח עי"ן וי"ו בעבו' התי"ו וכן תרומ': ואכלה אתכם · מנהג כל הגולי למקום אחר בהשתנות האויר עליהם והמים ימותו רובם: והנשארים · מהנשארים ימקו בעונם על משקל יסבו וסניהם מפעלי הכפל מגזר המק בשרו מק יהיה: ואף בעונות אבותם אתם ימקו · כטעם אבותינו הטאו ואינם אתנו: והתודו · מבנין התפעל: במעלם אשר מעלו בו אבותם: ואף אשר הלכו עמי · אלה בניהם בקרי: אף אני · כן עשיתי עמהם ויסרתם להביאם ל ארץ אויבי' עד שיכנע לבבם הערל ועוד אפרשנו: והס

שבתותיה בגל"חם' בח"ת מלא למלאת עתר יח"

איביהם ב'נפנין וסי' מהאשרי הקמת"ף אף אני אלך · ואף אם ואם

ואף קמת"ף אף בגמו' ואף מהבנין תניין אף אשר אלכו ואף בגמ' מהו למסה אלכו להשל'

מ"ע ספורנו

ונתתי את עריכ' חרבה · על ידי מלך בבל ושריו והשמות את מקדשיכ' · על ידי נבוזר אדן: ולא אריח בריח ניחוחכם · אע"פי שהיו בריח ניחוחכם · אע"פי שהיו הכהני' בני לוי קדוש שהיה קרבנ' ריח ניחוח בלי ספק ע"פ לא היה לרצון לאמת סעם: ואתכם אזרה בגויש · בלבתם לאנשי' אמ' הארבן: והריקותי אחריכ' חרב · חרב נבוזר נגל בארצי' כאמרו החרב תסל אתם ירמי' מענה שם תשיב אתכם בארץ מצרי' · אז תרצה הארץ · תשל' ותפרע · את שבתותיה · שמטין ויובלות כמו שבאר באחרו עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאת שבעים שנה: והתודו את עונם · הקנת' כמו לעיאל ועזרת ומולתם · והבאתי

אמרי נועם

מחלת לב מצפה לרפואה ואינה באה ויש מפרשי' מותן לשון מתנים מפוקן ומחל מתנים כיון מאזנים ומל תתמה על אשר לא באו אלא על דרך חדש חדשים קדש קדשים שהרי כל דבור שהוא כפול אי אפשר להיות אמונו יחידי להיות נקוד בבכרות מאיש כמו עינים ילדים רגלים שינים וכן רגים אף כאן מאזנים מעינו מתנים · והתלבתי בתוכם פילש רש"י אמר אל מתוכם בגן עדן יכול לא תראו אפני ת"ל והייתי לכם לאלהים אף ע"ג דכבר אתי' אלהי אין לכם נוף ונשמה ורוחים אפנינו · שכע כחטאתיכם וכי כך היא המדה וכו' ותימה וכי מעלם הק"בה בפני' לאר' כחטאתיו חס ושלו' אלא אירוסו בתרגום שכך חוב לפני הה"בה כאלו לקחה בפלים · ונתתי שמיכ' בגרול וכו' · ובמשנה תורה כתיב אל שמים גרול ונתנשא ואל ארץ גרול אלא ליתן אל זה בזה:

רלבג

בפרשת ואלה המשפטים והפורות הם הנימוס העשות הפקים כאלו תאמר תורת הפשלם תורת הלש תורת הפולה והפקים הם עניני המועדים והשמטות והיובל ומנין הפופלות והקרבנות ומה שידמה להם מפה שידמה שלינו מכוון מנד שנם הפעולה הפיל:

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אים כי יפליא לנדור · רוצה לומר שיסיה לו דעת לפרש נדרו ולדעת לשם מי יהיה נדרו ובכר שיערו קבעים שזה יהיה על הרוב בזכר בהיותו בן שנים עשר שנה ויום אחד ובנקבה בהיותה בת אחד עשרה שנה ויום אחד ולזה אם נדרו בזה הומן אף על פי שיינם גדולים אם ידעו למי נדרו נדריהם קיימים ואם אינם יודעים זה אין נדרם נדר עד שיגדלו ואין ראוי שנשפוט שלא יבא זה הדין אלא בשיים שבכר מלאו בעורה בביאור בפרשת פעות שהאשה נודרת כמו שהאיש נודר ואין ראוי שנשפוט שלא יהיה זה הדין נוהג אלא בני שהוא גדול כי בכמו אלו הענינים מצאנו שיבבא הקטן נדר הקטן כמו שיראה מעכין קרבן וב ובכה ולזה יתבאר כי הקטן כאשר יהיה שפליא לנדור יהיה נוהג בהם זה הדין · בערכך נפשות · כמו שאם' ערך עלוני עלי לה' ואם היה לו ביאר מה כמי שנדר לו זה הנדר אע"פ שאינו עליון בערך הגדול כשלמות בכה יתפייב בזה הנדר כמו שקדם ואלו שנדע שלו זה שיהיה הנערך הנה יהיה דינו לפי מה שנזכר · ר"ל שאם היה זכר והיה מבן חדש ועד בן חמש שנים יהיה ערכו חמשת שקלי' כסף נרוף משקל כל אחד שלשה מאות וס"ד נרנרי' שעורה ואם נקבה שלשה שקלים ואם מבן ה' שנים ועד בן כ' שנה יהיה ערך זכר כ' שקלים וערך הנקבה י' שקלים ואם מבן כ' ועד בן ס' שנה יהיה ערך זכר ג' שקלים וערך הנקבה שלשים שקלים ואם מבן ס' שנה ומעלה יהיה ערך הזכר ס' ושקלים וערך הנקבה י' שקלים וכבר ביארנו בשה שקדם שהשנים הנזכרים בתורה הם פחות מי"ב חדש ומאלו השנים בשה כל השנים הנזכרות בתורה ולפי שלא כתב הפורש ערך לפחות מבן חדש ולא לפי מיהנו ולא זכר לו נקבה ולא לבדנו שאין ערך לפחות מבן חדש ולא לפחותו' ולא לאנדרוגינוס לאמנם הזכר והנקבה יהיה ערכ' לפי הקנוב בתורה היו שולים לו בריאי' היו ישראל לו מוצלת ישראל כמו הנוים והעבדים ואמ' אם היה בנדר הפת כמו הנוכם ומי שנבאר דינו לאיתה אין לו ערך וזה כי רוב הנוסס' לאיתה עשוב כמת והתורה אמרה בערכך נפשות ומי שנבאר דינו לאיתה הנה הוא אחר מת בכח אחר שהוא הולך מהלך הפלאות כי הנימוס הפורייי יכריחנו להמיתו ושכוחות מזה דרכם מדרגתן מדרגת מה שנפעל כמו שנתבאר בפרשים הנוגלים: ואם אך הוא מערכך והעמידו לפני הכהן וגו' · ר"ל אם היה הנודר עני באופן אלא יוכל לפרוש זה הערך הקנוב

חזקוני

ונעלה נפשי אתכ' · כנגד ולא תנעל נפשי והיא שלישית · עריכם חרבה · כנגד ורדפו מכם והיא רביעית: והשימותי את מקדשיכם · כנגד ונתתי משכני בתוככם והיא חמישי: ולא אריח בריח כיחוכם · כנגד והתהלכתי בתוככם והיא ששית: והשימותי אני את הארץ כיכד ואתכם אזרה בגויי' כנגד ושבת' לבטח בארצכ' והיא שביעית: ושמו עליה אויביכ' · וכן הוא אומר כי עוזר עליה ישראל על כל מכותיה ואתכם אזרה בגויים · כיכד והריקותי אחריכם חרב: ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה · כעל עלה הנף: לו תרצה הארץ · לו תרצה הארץ את שבתותיה כלו' תזכור ואת לאזכן על מנכסן קדמון שלא שביתה הש שני' ובשביעית שובתת: תרצה · תזכור כמו ואחריכ' בפיסם ירצו שבות כמו יזכירו · ל"ל לו תרצה תשלי' כמו עד ירצה כשכיר יומו כי נרצה עונה וכן והרצת את שבתותיה · ל"ל לו תרצה הארץ תפכיים הארץ כמו ולא יוסיף לרצות עוד ומשביע לכל מי רצון וכן והרצת את שבתותיה שלא שבתה בהן: לו תשבת בארץ · בפתח · כל ימי השמה · שתהא שמוה וריקנים מכם: תשבות · בשולם בשביל האתכפתא כמו היס רלה ויכוס אשר יפות בה הכהנו וימות: והכשלתים בכם והבאתי וגו' · עוד אשלים עליהם עד מ"ם מכות כנגד מ"ם שנים שביובל שנשלו בהן שמקין: מורך בלבבם מכה ראשונה: ורדף אותם קולי · מכה שנייה: ונכו מכותיכם · שלישית: ונפלו ואין רודף · רביעית: וכשלו איש באחיו כ אחכי אחיו ורדף אין בכל אלה הוא: תקומה · חמשית: ולא תשלם נגויים · ששית הגולה נקרא אובד כדכתיב תעיתי כשה אובד · ואכלה אתכם ארץ אויביכם שביעית כמנהג בני אדם שמתליבים מקום ולא ניכו באויר הטקום ובתולדותיו שכולין לעשבב ומתים: אף אני אלך עמכם בקרי · אע"פ שהתודו אל עונם עלאיר שיכם בכנעים ומתים: לו ונזורים:

בעל הטורים

ואתכם אזרה · הוי"ן עקומה לומר לך שהתי' לכם חרב שבעה עמוני לקיים התורה תנצה עמודיה שבעה · ואתם שבעה · ואתם שבע תועבות בלבבכם · לכן אתכם אזרה · והריקותי · ג' נמס' הלא והריקותי אחריכם חרב · ואיכך והריקותי לכם ברכה עד בלי די · אני אחרחיו והריקותי לכם ברכה עד בלי די אתם לא רצ"תם לקיים מצותי ע"כ והריקותי אחריכם חרב: שבה כעמים כתוב בפרשה אמון ומואב וכנגדם בנו שבה פעמים ג' ע"י כאחריב וג' על ידי נבוכד נצר ורודף · ג' במסור וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורודף איך ואיכך כלו אחיב מוחב ורודף שלמוניים · ולא דן אפרים רועה רוח ורודף קדים · בשביל שהם רודף שלמוניים ורודף קדים על כן וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורודף איך ואזכרתי

והם ירגו את עונם • ישלימו ויפרעו: וזכרתי את בריתי • מושך עצמו ואחר עמו וכן הוא וזכרתי את בריתי את ברית יעקב כמו והגבוהה עודך הגביה שהוא כמו והגבוהה גבוהה עודך הגביה ראשיכם שבטיכם שהוא ראשיכם ראשי שבטיכם ויאמר הגאון כי טעם להזכיר בתחלה יעקב בעבור היות שמותיו כלם בברית: והארץ תעזב מהם • טעמו לזכור גם הארץ שפרעה את השבועות ונעזבה מהם וגם לזכור שהם הרגו את עונם: יען ובזיון חק׳ כנגד׳ ותפסיר מאסו והב׳ ובחקותי געלה נפשם והב׳ית נוסף כב״ית בראשונה: ואף גם זאת • לשון לחות והאחד יסגיר וכל המקרא כך וכן הרק חק במשה המבלי לון קברים: לא מאסתי׳ לכלותם • רק ליסרם עד שיכנע לבם: געלתים • סרתי מהם מו בחלה נפשי מהם: להפר בריתי • שנשבעתי להם ואף אם הם הפרו את בריתי כי כן כתוב הגי לא אפר בריתי אתם כי אלהים אני • וזכרתי להם לעולם: ברית ראשונים • זאת הברית הכרותה בסיני וקרא זה הדור ראשונים כנגד הבנים שיגלו בארץ אויביהם ויש אומרי׳ על אבות העולם • ועצם אשר הוצאתי אותם שנשבעתי לאבות׳ להוציא בניה מעבדות והראשון נכון בעיני: אלה החקים המשפטים • הם הכתובים בפרשת ויאמע ואלה המשפטים ופרשת בהר סיני: אשר נתן יי׳ בינו ובין בני ישראל • רמז לברית הר סיני כי אחר שנעשה המשכן והיה הכבוד באהל מועד לא עלה משה בהר סיני גם הזכיר הפרשה של הערכים בעבור שנאמרה בהר סיני כי כן כתוב באחרונה כי תחלת ספר וידבר יי׳ אל משה במדבר סיני באהל מועד בספר ויקרא: ויפלא • יפרים ויבחר: בערכך נפשות • המעט שידור בדר לאמר אם הפש יעשה לי כך אפדה נפשי כדי ערכי הו ערך בני הו ערך בהמה וכ״ף בערכך על דעת כל המדקדקי׳ נוסף והטעם בערך ויש אומרים כי הכ״ף לנכח הכהן ויפרש כערכך הכהן כערכך אתה והה״ה יקרא לו ה״א הקריאה ואמר על הערכך שהיא מלה זרה כמו בתוך האהלי ולפי דעתי שהוא האהל שלי וכן הערכך • וטעם נפשות כלל לאדם ולבהמה: מבן עשרים שנה • החל משהוא נכנס בפקודים: בן ששים זקן ודעת רבים כי זו גזרת מלך כי מבן חדש עד חמש שנים יתן חמשה שקלים אינו עבר יום אחד נוסף על חדש יתן בכל שנה שקל עד חמש שנים שלמות כי אמרו רבים שהם חרבע כחלקי השנים ואחר כן תשע עשרה שלמות ואחר כן תשע וחמשים לשוב אל המקום שהחל ממנו וחמשה עשר להשלמות חמש ושבעים כנגד החרבע חלקים ולפי האמת שכל אלה שלמות אז יום אחד בשנה חשו׳ שנה ולא נסמוך רק על דברי כי מה צורך להתלוק מבן חדש עד חמש ומחמש עד עשרים אחר שיתן לכל שנה שקל ויש להשיב על דבר החדש והנה מי שהוא פחות מחדש ימיש אין לו ערך ואחר ששים שב לאחור ועוד מה יעשה אחר הששים שנה אם יתן כך תמיד. ופל אלה שבושי׳ והכלל כי הוא גזרת הכתוב כי אילו היה על דרך תוספת הזכר על הנקבה הנה אחר ששים יוסיף השליש והנה מחמש עד עשרים יוסיף החצי ומחדש ועד חמש ומעשרים ועד ששים יוסיף על החצי עשיריתו: והעריך

חזקוני

אז אז יכנע לבבם הערל וגו׳ וזכרתי אבל אם אז יכנע לבבם וזכרתי את בריתי כי כן היא המד׳ כדכתי׳ ותודה ויוזב ירושם: וזכרתי את בריתי יעקב. לפי שפשטו היתה שלמה לא כאחר בו אף ולפי שכל שבותיו היו בברית הוכירו ראשונה: והארץ אזכור. לפי שכאמר לעשלה והשיבותי אני את הארץ ונתן ארכבם את יבולה: ותרץ את שבתותיה. ושם ירגו אל עונם. כנגד מ״ם שבתותיה כנגד מ״ם שבתי׳ כהן משמשין כנגדן נקו מ״ם פורעניות הכתובים כאן בענין: והם ירגו אל עונם. יתקיים מן הפוכם הבא עליהם ויחזו ויאמרו כל זאת כאתנו יען כמשפטי מאסו וכיון אל עונם ולפי שיבאו אל עונם דוגמא אם יקרך מון בדבר סוה דנני בעלת אוב: ואף גם זאת בארץ אויביהם וגו׳. וכי מה נשתייר להם לישראל שלא נאחסו ולא נגלו הלא כל המתנו׳ שבאנו להם כתנבלו מהם אלא אלולי שבר פורה שנשתייר להם לא היו מתפוני׳ עם אר אומו׳ כלום ושל זה יסד הפייט ואין סיור רק הפורה הזאת: וזכרתי להם ברית ראשוני׳. מכאן אמו למדין שהברית ברית׳ לבנני׳ ותוכחו׳ אלו נקראי׳ ברית כדכתיב בפר׳ אבא אלה דברי הברי׳ אשר ברת אתם בחרב: אים. אין לי אלא אים שהעריך אשה שהעריכה מכין מ״ל כפשוט: יפלא. יפרים ופיבוא אים להם שני פני׳ כפירושם וזה לשון אשרת אמינו כי יפלא ממך דבר לשון הנעלם דומעת הסן לרבנו שרש ומרשן מסעף פורה בשמיפותיו קנינו ואפלנה לזרי והלנם אופן מפלנות: בדר בערכך. פקים ערכים לנדרים מה נדרי׳ בכל מאשר לשנאו אף ערכים בכל מאשר לשנאו: ונקבה עשרת שקלים • קנה ערך דמי נקבה קרוב לאמיו של זכר מ״ל מאים לוקח ואין כה רק חצי ירילה: ואם מבן ששים שנה ומעלה: מכין ששים ששים כלשעה שיעשה מ״ל ואם מבן ששים שנה ומעלה: אם זכר וגו׳. מלמד ששנת עד׳ כלשעה שיעשה אין לי אלא שנת ששי׳ שנת עשרים שנת עשרי׳ מכיון ודין הוא שייב שנת ששים ושייב שנת עשרי׳ ושנת עשרי׳ מה שנת ששי׳ כלשעה שיעשה אף שנת ששי׳ ושנת עשרים כלשעה שיעשה מה שהכתוב פוסק מערכו של זקן מכתוב שהיה כשהיה נאור יותר מעל אשה שיהיו מעמת לפי ערכו לפי שיהיה אומנותו לפי כאו מלאכה בגדה וכשהוא זקן כאו מעמ ולאינו יכול לעבוד כמ אבל אשה ערכה בלאומנותו קל וכשהיא זקנה יכולה לעבוד בו בעקלת:

אבן עזרא

ואעילתיהון בארע בעלי דבביהון או׳ בכן יתכר לבהון טפשא ובכן ירעון ית־חובייהון: ודכירנא ית־קיימי דעם־יעקוב ואף ית־קיימי דעם־יצחק ואף ית־קיימי דעם־אברהם אנא דכיר וארעא אנא דכיר: וארעא תתרטיש מנהון ותרעי ית־שמיטהא בדצדיאת מנהון ואינון ירעון ית־חובייהון לוטין חלף־בירכן אייתי עליהון דבדיני קצו וית־קיימי רחקת נפשהון: ואף־ברם בדא בהוויהון בארע בעלי דבביהון לא־ארטישינון ולא־ארחיקינון לשיציותהון לאשנאה קיימי עמהון ארי אנא ייאלההון: ודכירנא להון קים קדמאי די אפקת־יתהון מארעא דמצרים לעיני עממיא למהוי להון לאלהא אנא יי׳: אילין קיימיא ודיניא ואורייתא די יהב יי׳ בין־ימימריה ובין בני ישראל בטורא דסיני בידא דמשה: ומליל יי׳ עם־משה למימר: מליל עם בני ישראל ותימר לרהון גבר ארי יפריש נדר בפורסן נפשתא קדם יי׳: ויהי פורסניה דדיכרא מבר עשרין שנין ויהי פורסניה חמשין סילעין דכסף בסלעי קודשא: ואם נקבתא היא ויהי פורסנה תלתין סלעין: ואם מבר חמש שנין ועד בר־עשרין שנין ויהי פורסניה דדכרא עשרין סלעין ולנקבתא עשר סלעין: ואם מבר־ירחא ועד בר־חמש שנין ויהי פורסניה דדכרא חמש סילעין דכסף ולנקבתא פורסנה תלת סלעין דכסף: ואם מבר־שיתין שנין ולעילא אם־דכורא ויהי פורסניה חמש עשרין סילעין ולנקבתא עשר סילעין: ואם

והבאתי אותם בארץ אויביהם או־אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את־עונם: וזכרתי את־בריתי יעקוב׳ מקומות מכתב מלא וחליהו חסר בחמשה מקומות יעקב בטל לאות משמ של חליהו ערבון שיבת ויבשר גאולת בניו: וזכרתי את בריתי יעקוב׳ למ׳ מהו מחורכי׳ כלומ׳ כדאי הוא יעקב הקטן לפי ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו ואם אינו כדאי הרי אברה שהוא כדאי ולמ׳ לא נאמר׳ זכיר׳ ביאחה אלא אפרו של יצחק נרצה לפני לבור ומונח על המזבח: יען ובזיון. גמול ובגמול אשר במשפטי מאסו: ואף גם זאת • ואף אפילו אני עושה עמה׳ זאת הפורענות אשר אמרתי מהיות׳ בארץ אויביהם לא אמאסם לכלות׳ ולהפר בריתי אשר אתם: ברית ראשונים • של שבטים: והתורות • אמת בכתב ואחת על פה מגיד שכלם נתנו למשה בסיני: כי יפליא • יפרים בפיו: בערכך נפשות • ליתן ערך נפשו לומר ערך דבר שנפשו תלוי בו עלי: והיה ערכך וגו׳. אין ערך זה לשון דמים אלא בין שהוא יקר בין שהוא זול: כפי שניו • הוא הערך הקבוע עליו בפרשה זו: ערכך • כמו ערך וכפל הכפין לא ידעתי מאין׳ לשון הוא: ואם מבן חמש שנים • לא שיה׳ הגודל קטן שאין בדברי קטן כלום אלא גדול שאמר ערך קטן זה שהו׳ בן חמש שנים עלי: ואם מבן ששים שנה וגו׳. כשמגיע לימי הזקנה החסה קרובה להחשב כאים דאמרי׳ אינשי סבא בביתא פחה בביתא שבתא בבית׳ סימא בביתא וסימנא טבא בביתא: ואם

מ״ע ספורנו

והבאתי אות׳ כארץ אויביה׳. כשאמרו בני הגולה לא״י בפנו׳ ברים אלך פרס היתה הארץ תחת מחשלת הארות כאתרו והארץ אשר נתת לאבותינו לאוכל את פריה ואת טובה הנה אנחנו עבדים עליה ותבואות מרבה לאלהי׳ אשר נתת עלינו בחטאתינו: וזכרתי את בריתי. בבנין בית שני׳ והארץ תעזב מהם • בחרבנו: וזכרתי להם • בחבון גליות: אשר הוצאתי׳ לעיני׳ להם לאלהי׳. שהוצאתי׳ כדי שתהיה להם לאלהים כאתרו ואתם תהיו לי עבדים כהני׳ ונו׳ קדו׳ ואת שבטיתו מו יתקיים אתר קבוץ גליות ליתו׳ העתיד ופ״ה: אני ה׳. לא בגיתי ולא היה הלקיל אולתי מהם ואמלי׳ בוכתי בשר כל קלקלם לעתיד לבא: אלה החקים • כל הנמנו שנאמרו קודם שהתחיל פרשת אם בחקותי הם החקי׳ המשפטי׳ והתורות שעליהם בברית הכרית בברלות וקבלו׳ זה הוא הברית שהזכיר באתרו אלבר הכרי׳ אשר כרת אתם בחורב: בינו ובין בני ישראל • שבדר הוא יתעלה בברכות לבניהו וקבלו הם האלות אם לא יעשו׳ אבל ערכי אדם ולינו הקדש בית יזבה ובכור ומחרים ומעשר בהמה כלם נאמרו אחר זה הברית אף על פי שנאמרו גם הם בהר סיני באמרו • אלה המצות אשר צוה ה׳ את משה אל בני ישראל בהר סיני אבל לא נתנו בינו ובין בני ישראל בברית

גשלם עפר ויקרא

ויזכרתי את בריתי יעקב • ביצחק לא כתיב פיה זכירה לפי שאמרו לעזר חזוק לפני הקב״ה: אלמות מבויין לאפרש • אומר הכ״ה אני זוכר מלון בלת׳ ומנו׳ ומשמש היחס עד לתעלה עד בן יעקב בן יצחק בן אברהם • בכלם בחי׳ אף חוק מיעקב שהיה מעתו שלמה ולא יצא מחמו פסולת: וזכרתי • הפסוק מתחיל בזכיר׳ ומסיים בזכירה׳ בעלמם יזכיר זכות אבות: אבהם׳ נקרא עבדו בדמיב אמור לעבדיך ומסיק ליה לאבהם׳ • וכן ביעקב כתיב יעקב עבדי מה שאין כן ביצחק • לפי שאברהם ויעקב קיימו המצות בין בארץ בין בחוצה לארץ מה שאין כן ביצחק: אברהם ויעקב הוזכרו דאם לאבות ויצחק לא הוזכר בשום מקום בדאם לפי שרמה לומ׳ לעשו הוי גבור לחיות לעשותו דאם ליעקב: והארץ העזב מהם • זא״ן עקומה • זא׳ שנים נתקיים בארץ ישראל בפרות ומלא: מתחלת החזכתה עד גלה בפסח ש״ן תיבות בנגד ש״ן שני׳ שהעלו עשרה בעבור׳ ובכלם לא הוזכר בהם הפס לפי שאמרו אין להם הלק בגלות ישראל׳ • ולכך כתיב בדברי הימים ושמעתו ליצחק ובתגלו׳ כתי׳ ליעקב שבשבע הכ״ל. כל זמן שלא חטאו בניו יותר מש״ן שני׳ שלא יגלם: בפרשת ערכים יש כ׳ שקלים ל׳ שקלים וכ׳ שקלים ו׳ שקלים וה׳ שקלים וג׳ שקלי׳ ונ״ו שקלים ו׳ שקלים בין זכר לנקב׳ שהוא סך הכל קמ״ג שקלים לכפר על מ״ה קללות שבתורת כהנים יו״ל שבמשא׳ הורה פשט בין הכל קמ״ג ולכך בתוך ערכין לקללות: יתרם

כז

ואם מבן חמש שנים ועד בן־עשרים שנה והיה ערכך זכר חמשים שקל כסף בשקל הקדש: ואם נקבה היא והיה ערכך חמשים שקל: ואם מבן חמש שנים ועד בן־עשרים שנה והיה ערכך הזכר חמשה עשר שקל׳ כסף ולנקבה ערכה עשרת שקלים כסף: ואם מבן־ששים שנה ומעלה אם־זכר והיה ערכך חמשה עשר שקל׳ ולנקבה עשרת שקלים: ואם

ירצו ד׳ וסימ׳ אז אז יכנע לבבם הערל • והארץ תעזב מהם • ואחריה׳ בפיהם ירצו סלה • אך מ״שאתו יעצו להריח • יעקב ה׳ מלאים וסי׳ וזכרתי את בריתי יעקוב • הנני שב שבות אהלי יעקוב • גם זרע יעקוב ודוד עבדי • ושב יעקוב ושקט ושאנן תניינא • לא כאלה חלק יעקוב תניינא דספרא • ראשונים ה׳ וסימ׳ וזכרתי להם ברית ראשונים • כי שאל נא לימים ראשונים • אל תסג גבול עולם • ובנו ממך חרבות עולם • אל תזכור לנו עונות • יפלא ב׳ חסרים וסימ׳ איש כי יפלא בערכך נפשות ליי׳ • איש כי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר • נפשות ב׳ חס׳ וסימ׳ במכסת נפשות • בערכך נפשת ליי׳ •

והיה ז׳ לסמיך בעניין ופי׳ פר׳ ס״ה ה״ם •

כל ואם מבן לנקבה מה״ל לאמר בנקבה •

ואם מבן חמש לנקבה נלא מקבה •

מסרה

ג׳ בענין

ל׳ ל׳

ה׳ מל׳

ח׳ ר״פ ג׳

ד׳ ד׳

ד׳ הע״ג לת עשר׳

ע׳ ר״פ

ג׳ בענין

ל׳ ל׳

מה׳ ל

ה׳

כ״ס ס״פ בנפ׳

ל׳ סיפר׳ בהר סיני כת״ל

א

יי׳ ג

ד׳ חס׳ בלים׳ ג׳ חס׳ •

ל׳ בענין קדמי׳ ותמים׳

ל׳ בענין

כול׳ ר״פ ואם כמ״ז חס

ל׳ בענין

ל׳ בענין

ל׳ תניי׳ בעשרה דנקבה •

ל׳ בענין

ל׳ בענין

ל׳ בענין

הלבנ

הקנוב הנה יעמוד הכפרך לבני הכהן והעריך הכהן אותו לפי הבזר יד המודר ולמדנו מאמרו ואם לך הוא מערכך מאמ״פי שיהיה המודר עשיר מאד לא יוסיף על הערך הקבוע בתורה אמנם אם יהיה עני יפסר מהערך הזה אל לפי עניו אבל יהיה זה בהמחדת הנערך לפני הכהן והיות הכהן מעריך אותו כזה אותן להודות כי סה סיפרת הוא הערך שנדר כדי שלא יגלו האמצי׳ נגדרים ולפי מראי באלה הנדרים להעמיד הנערך ולהעריכו על פי אשר תשיג יד המודר כאותן שיראה מה יתקייב זה המודר אם ערך שלם או פחות ואמנו למדנו שאם מת הנערך קודם שעמד המודר בדין אין לו ערך כי אין ערך לאתים ומזה המקום נלמד גם כן שהנוסם אין לו ערך לפי שלי אשר לו להמחדה לפני הכהן ולאוי שתלם שאם נדר ערך אחר שהנשמה תלויה בו כאתן הערך לפי הדין המודר אבל אם נדר ערך אחר שאין הנשמ׳ תלויה בו פטור שנלא׳ כערכך נפשות ליי׳ ולאוי שנדע שהמודר כשהיה עני לא יפרע פחות מסקל כי הפורע לקדקה שיהיה הנפרע שקלי׳ והפחות שנה הסוג הוא שקל אחד ושוא מבואלי עוד אלפי השנים שיש לנערך בעת שנדר ישלמו הכהן לא לפי השני׳ שיש לנערך בעת ההערכה וכן יתנאר שאם היה עשיר בעת הנדר ואני בעת ההערכה וזה כי לא אחר ואם היו אך זולה הוא מבואלי שיהיו מעריכו ערכך ר״ל שהוא אך בעת הנדר והערכה וזה כי לא אחר ואם היו אך שלם שאחר ואם אך הוא עם עתה יתקייב ערך שלם וכן אם לא היה אך בעת הנדר והיה אך אחר כן כי כבר יתקייב בערך שלם בעת הנדר לא יפסרנו ענין ממה שנתקייבו כו להקדש ולאוי שיתנאר שזה הדין נוסב בערכין אבל מי שאחר דמי פלוני עלי׳ ליי׳ יתן דמיו לפי מה שהוא נאכר בשום היה אים לא אשה ולזה יתקייב לתת דמי׳ לפשוט מבן חדש ולמאר אמ״פ שלין הנשמה תלויה בו ויתקייב נ״כ לתת הדמי׳ לשומסו ולאנדרוגינוס אך לנוסם ולפי שנגמר דינו לתיתה לא יתקייב לתת דמי׳ כי אין להם דמים • ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן להשם • ר״ל שאינה בעלת מום והוא מן הכלון כי ממנה יקריבו • כל אשר יתן ממנה להשם יהיה קדש • ר״ל שאינו בגלות כי אפשר שהיה ראוי לקריבן בכר אלה קדושה בגוף הבהמה ויתוייב שהיה קרבה לגזבה והנה הוא מדבר בה המקום בקדשי מובח ולא אם׳ אשר יקריבו ממנה קרבן להשם ואולי שהדש שאם הקדיש ממנה אחר לגזבה הנה אם לא היתה הבהמה עלינו

חזקוני

אז אז יכנע לבבם הערל וגו׳ וזכרתי אבל אם אז יכנע לבבם וזכרתי את בריתי כי כן היא המד׳ כדכתי׳ ותודה ויוזב ירושם: וזכרתי את בריתי יעקב. לפי שפשטו היתה שלמה לא כאחר בו אף ולפי שכל שבותיו היו בברית הוכירו ראשונה: והארץ אזכור. לפי שכאמר לעשלה והשיבותי אני את הארץ ונתן ארכבם את יבולה: ותרץ את שבתותיה. ושם ירגו אל עונם. כנגד מ״ם שבתותיה כנגד מ״ם שבתי׳ כהן משמשין כנגדן נקו מ״ם פורעניות הכתובים כאן בענין: והם ירגו אל עונם. יתקייבו מן הפוכם הבא עליהם ויחזו ויאמרו כל זאת כאתנו יען כמשפטי מאסו וכיון אל עונם דוגמא אם יקרך מון בדבר סוה דנני בעלת אוב: ואף גם זאת בארץ אויביהם. וכי מה נשתייר להם לישראל שלא נאחסו ולא נגלו הלא כל המתנו׳ שבאנו להם כתנבלו מהם אלא אלולי שבר פורה שנשתייר להם לא היו מתפוני׳ עם אר אומו׳ כלום ושל זה יסד הפייט ואין סיור רק הפורה הזאת: וזכרתי להם ברית ראשוני׳. מכאן אמו למדין שהברית ברית׳ לבנני׳ ותוכחו׳ אלו נקראי׳ ברית כדכתיב בפר׳ אבא אלה דברי הברי׳ אשר ברת אתם בחרב: אים. אין לי אלא אים שהעריך אשה שהעריכה מכין מ״ל כפשוט: יפלא. יפרים ופיבוא אים להם שני פני׳ כפירושם וזה לשון אשרת אמינו כי יפלא ממך דבר לשמשם שהוא לשון הנעלם דומעת הסן לרבנו שרש ומרשן מסעף פורה בשמיפותיו קנינו ואפלנה לזרי והלנם אופן מפלנות: בדר בערכך. פקים ערכים לנדרים מה נדרי׳ בכל מאשר לשנאו אף ערכים בכל מאשר לשנאו: ונקבה עשרת שקלים • קנה ערך דמי נקבה קרוב לאמיו של זכר מ״ל מאים לוקח ואין כה רק חצי ירילה: ואם מבן ששים שנה ומעלה: מכין ששים ששים כלשעה שיעשה מ״ל ואם מבן ששים שנה ומעלה: אם זכר וגו׳. מלמד ששנת עד׳ כלשעה שיעשה אין לי אלא שנת ששי׳ שנת עשרים שנת עשרי׳ מכיון ודין הוא שייב שנת ששים ושייב שנת עשרי׳ ושנת עשרי׳ מה שנת ששי׳ כלשעה שיעשה אף שנת ששי׳ ושנת עשרים כלשעה שיעשה מה שהכתוב פוסק מערכו של זקן מכתוב שהיה כשהיה נאור יותר מעל אשה שיהיו מעמת לפי ערכו לפי שיהיה אומנותו לפי כאו מלאכה בגדה וכשהוא זקן כאו מעמ ולאינו יכול לעבוד כמ אבל אשה ערכה בלאומנותו קל וכשהיא זקנה יכולה לעבוד בו בעקלת:

כל

ואם מך הוא · שאין ידו משגת ליתן הערך הזה : על פי אשר חשיג · לפי מה שיש לו יסדרנו ויעמיד לו כדי מיין מסה כר וכסת וכלי אומנות אם היה חמר מעמיד לו חמורו : כל אשר יתן ממנו · אמר רגלה של זו עולה דבריו קיימין ותמכר לגרכי עולה ודמיה חולין חוץ מדמי אותו האבר : טוב ברע · תס בבעל מום לו רע בטוב וכל שכן טוב בטוב ורע ברע : כל בהמה טמאה · בבעלת מום הכתוב מדבר שהיא טמאה להקרבה ולמדך הכתוב שאין קדשים תמימים יוצאין לחולין בפדיון אלא אם כן הוממו : כערכך הכהן כן יהיה · לשאר כל אדם הבא לקנותה מיד הקדש : ואם גאל יגאלנה · בבעלים החמיר הכתו׳ להוסיף חומש וכן במקדיש בית וכן במקדיש את השדה וכן בפדיון מעש׳ שני הבכורי׳ מוסיפין חומש ולא שאר כל אדם : והיה ערכך לפי זרעו · לא כפי שוויה אחת שדה טובה ואחת שדה רעה פדיון הקדשן שוה בי׳ כור שעורי׳ בחמשים שקלים כך גזרת הכתו׳ והוא שבא לגאלה בתחלת היובל ואם בא לגאלה באמצעו נותן לפי המשכון שלו ופונדיון לשנה לפי שאינה הקדש אלא למכין שני טו׳ היובל שאם נגאלה הרי טוב ואם לאו הגזבר מוכרה בדמים הללו לאחר ועומדת ביד הלוקח עד היובל כשם׳ כל השדות המכורות ושהיה יוצאה מידו חוזרת לכהני׳ של אותו משמר שהיובל פוגע בו ומתחלקת ביניהם זהו המשפט האמור במקדיש שדה ועכשו אפרשנו על סדר המקראות : אם משנת היובל יקדיש וגו׳ · אם משעבר׳ שנת היובל מיד הקדיש׳ ובא זה לגאלה : כערכך יקום · כערכך הזה האמור יהיה : חמשים כסף יתן · ואם אחר היובל יקדיש וכן אם הקדישה משנת היובל ונשתהת ביד גזבר ובא זה לגאל׳ אחר היובל : וחשב לו הכהן את הכסף ע״פ השנים הנותרות · כפי החשבון כיצד הרי קנב דמיה של ארבעים ותשע שנה חמשי׳ שקל הרי שקל לכל שנה ושקל יתר על כולן והשקל ארבעים ושמנה פונדיונין הרי סלע ופונדיון לשנה אלא שאחסר פונדיון אח׳ לכולן ואמרו רבותינו שאותו פונדיון קלבון לפרוטרוט והבא לגאול יתן סלע ופונדיון לכל שנה לשנים הנותרות עד שנת היובל : ונגרע מערכך · מכין השנים שמשנת היובל עד שנת הפדיון : ואם גאל יגאל · המקדיש אותו ויוסיף חומש על הקצבה הזאת : ואם לא יגאל את השדה · המקדיש : ואם מכר · הגזבר : את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד · לשוב ביד המקדיש : והיה השדה בצאתו ביובל · מיד הלוקחו מן הגזבר כדרך שאר שדות היובלות מיד לוקחיהם ביובל : קדש ליי׳ · לא שיעבוד להקדש בדק הבית ליד הגזבר אלא כשדה החרם הנתון לכהנים שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה לא זו תתחלק לכהנים של אותו משמר שיוס הכפורים של יובל פוגע בו : ואם את שדה מקנה לשדה אחזה שדה מקנה לא תתחלק לכהנים ביובל לפי שאינו יכול להקדישה אלא עד היובל שהרי ביובל היתה עתידה לצאת מידו ולשוב לבעלים לפיכך אם בא לגאלה יגאל בדמים הללו הקבועים לשדה אחוזה : ואם לא יגאל · וימכרנה גזבר לאחר או אם לא יגאלנה הוא בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו אותו שהקדישה וכן תאמר לאשר לו אחזת הארץ לומר לאשר לו אחזת הארץ מירושת אבות וזהו הגזבר לכך הוצרך לומר לאשר לו אחזת הארץ ומלת

רלבג

אינו קדוש אלא לאותו האדם ותמכר הבהמה ודמיה חולין חוץ מדמי אותו האבר ואותם הבהמה תקרב למזבח ויקבל אותה מי שהוא מקוייב קרבן שהבהמה הזאת לו ולזה אמרה התורה כל אשר יתן ממנו להשם יהיה קדש ואמר׳ אם הקדיש אדם שהבהמה עליו כי פשטה הקדושה בכל הבהמה כי לא יתכן שיאמר בזה האדם שהוא ממנו ר״ל מהכ״ם שהוא לא יש׳ ב״ם בסודו ולזה לא יתכן שיאות׳ זה שאדם כשהוא מהכ״ם מהכ״ם שהוא לבד יתואר שהוא מהכ״ם שהוא בכללותו ולפי שהתורה זכרה בזה המקום בהמה וכה אמרה זה הדין שכן יסופק אם יגאל הקדיש אדם שהבהמה הזאת כי אולי מדר מסרון הכ״ם לא יהי׳ קדוש כלו אם לא הקדישו בכללותו ואולי דינו בזה שוה לדין בהמה · לא יגליבנו ולא יחיר וגו׳ · ראוי שיתבאר מזה ג״כ שהמאמר בזה המקו׳ הוא מדבר בקדשי מזבח שאם היה מדבר בקדשי הבית הנה לא אחסר לאם הקדישה האדם׳ שלא יחיר אותו והנה אינו קדוש כי אם לגמיו ושוב התורה ביארה זה הדין במפסר בהמה כמו שיבאר אחר זה שהוא הקל שבקדשי מזבח ושמנו יתבאר שכן ההקש בשאר קדשי מזבח ויתבאר מאמנו לפי הטרחים הכוללים שאינו נוהג בקדשי הבית כי אינם ראויין בזה הדין כמו קדשי מזבח ראוי שבעיין אם הקליף והתמורה תהיה לאפשרים בקצון הידוע לפליטת ומה כי אגר שבדרו כבר ידמה שתמורתו תמורה ומבלי שאינו כן לזהרה קדש היותו גדול ידמה שאינו מתיר אלא מי שהוא מוזכר מהמרה והוא הגדול ולזה יהיה שבעיין בספק אם תמורתו תמורה והנה שבעין הקליף והתמורה הוא שיאחר זה תמיד והתמורה הוא לו זה תמורה זה לו זה תמורה זה לו זה תמורה ואם לא יהיה הבהמה שיחיר בה שלו ואם לא לו אין תמורתו תמורה ולזה אין לבד׳ מחיר בהמה שבדרו ולא בהמה הקדש וכן הוא מבואר שאם לא היה׳ אם אינו שליטו בזה בעל הקרבן שהוא והנה הרבנן בתחלה שוב ברא תמיד בבעל מום כי המום הוא דבר רע כאמרו לא תזבח לשם אלהיך שור ושה אשר בו מום כל דבר רע ולזה יקרא רע הבעל מום ומזה המקו׳ יתבאר שבבר יתחייב אם שחיר בבעל מום לו הבן וראוי שיתבאר שאין המתורה בהנגע אלא בהמה שהיתה אפשרית לקרבן בעת שהקדישה שנאחר ואם בהמה שהיתה אפשרית לקרבן בעת שהקדישה אין דין תמורה כוחה בה ומזה שאינה אינה מקדשי מזבח וכבר בארנו שמאמרי התמורה הוא שיהיה הקדש שיחיר אם יהיה לו בעלת מום מוכר הנה היא אפשרית להקרבה ולזה יבאר בה דין התמורה וראוי שבדע בהמה שיחיר בה אם״כ אם״ל בעלת מום קבוע יבאר בה דין בעלת מום קבוע ומהם הקרבן כי הבנשא ומשמש יהיו כל ההמכרי׳ המכרים בזה עד שלא יהיה הבדל בהם אם לא מזה הבל ומה מבואר מהטרחים הכוללים ולזה הוא מבואר שאין מחיר׳ בהם ובמה שיחיר בה כן נם כן ומזה שוב ברא · ואם המר יחיר בהמה בבהמה ויהיה הוא ותמורתו יהיה קדש לאדנו מזה שאין דין תמורה בעופות ובמנחות שנאחר בהמה בהמה ולזה יקוייב בהמה מה שיחיר ומה שיחיר בה נם כן ומזה שמקום יתבאר שאין דין תמורה בחברים כמו שהתבאר מהטרחים הכוללים והנה האחר אינו בהמה ומזה המקום יתבאר שאין הסופקין ולא הבנור מזמין תמורה שאין לבד מהם אם סמר יחיר וגו׳ · אבל הוא מחיר אלקו בה והוא אחר או אחרים וראוי שיתבאר מזה שהוא קייב על כל בהמה ובהמה שהחיר בהם אינו אלא שבאחר אם החיר בהמות רבות באחת אם היפך קייב על כל בהמה ובהמה וראוי שיתבאר שהבהמה שהקדיש הוא בנולדה שנאחר והיה הוא ולא ולבן ובזה יתבאר שאם החיר תמורתו לין תמורתו תמורה

שנאחר

בחקותי

אם בחקותי הלכו שחקיימו שמיטין ויובלות שהקבתי לכם ולא תחפרו מסה שלא הזרעו אזי ונתתי גשמיכם בעתם שלא ירדו רוב גשמים כשפירות חגן סבושלות ועובדות ליקצר כדי שלא ירקבו וילכו לאיבוד ושמיטין ויובלות נקראו חוקה כי הם נתנו חוק לארץ ואת מצותי תשמרו מלשון ואביו שבר את הדבר שתסתינו על המצות והא שתסתיין המצוה עליכם רק מצוה שבאה לידן אל החביצנה: גשמיכם לעת הצורך לכם: בעתם בלילי שבתות וכו׳ דלוכא למימר בשעה שהם ימים לפרות דזה גלמר מגשמיכם: ונהרתי שלו׳ בארץ בין איש ואחיו ״ והשבתי היה רעה כמו שא״ל שאין הערוד מרית אלא החטא : והפרתי אתכם שלא יהי׳ בכם עקר ועקרה. והרבתי אתכם שתמלאו ימיכם בשיבה טובה וכבה חברבו : קוממיו׳ כמו השור שמגביה ראשו בעת הסרה העול : בשבפת הוא השקוי וצריך ליובש והקרחת צריך ללחות וזה זיבורא ועקרבא וכן חרב ודב׳ שלחרב צריך לאסוף אל עיר מבצר ולדבר צריך לברוח: כנחשה הכר כהי׳ כלומר כנחש שמוליד אחד לז׳ שנים כך הארץ לא תתן פירות יותר בז׳ שנים שם שנתנה בשנה אחת וזה מדה כנגד מדה על שלא שמרו השמיטה וזה שבע על חטאתיכם והלכתי אף אני עמכם רמז שכל מקו׳ שגלו שכינה עמהם וי״א כנגד שבעה פנו׳ ע״ז שעבדו כמפורש בשופטי׳ בפסוק ויעבדו את הבעלי׳ וגו׳ : והשמותי את מקדשיכם לשון רבים רמז על בית ראשון ושני : והחודו וגו׳ בבעלם פי׳ יהודו ועדין הם מועלי׳ כשובל ושרז בידו ולכן הוסיף אף אני : ברית ראשונים אשר הוצאתי כבר שבמצרים גאלתים לבלי ויחלל שמי בגוים כמו שאמר למה יאמרו מצרי׳ וגו׳ זאת הברית עצמה אזכור לכם וכ״ה ביחזקל לא למענכם אני עושה וגו׳ : סכן חמש ועד כן עשרי׳ סה שהקל בערך הנקבה לפי שאינה ברשות עצמה מן קטנותה עד נערות רק ברשות אביה · ולפעמי׳ היא נמכרת כשהיא קטנה ונשאר ביד האדון שמיעד׳ לו או לבנה בע״כ ולפיכך פיחת ערכה: כל חרם אשר יחרם כגון אם נלחמים באויביהם ונודרים נדר אם נתן ה׳ את העם הזה בידי והחרמתי יעיתו כל האדם הנמצא בהם שאין דעת הנידר להתן לכהן רק שיהי׳ אפור בהנאה: ואיש אשר יקריש וגו׳ פי״ רשי מכאן שאין אד אוסר שאינו שלו׳ ה׳ כהן יכול לפגל הקרבן של חבירו היינו כיון שמסר הקרבן ביד כהן הרי הוא שלוחו ושלוחו של אדם כמותו: אשר צוה ה׳ את משה אל בני ישראל וגו׳ זכות המקבל והשלית וקדושת המקום גרמו :

חסלת פרשת בחקותי

מסרה

קרבן ה׳קמצין נמפר בריש סדר ויקרא · ממנו ו׳סבירי׳ממנ׳נמס׳ בסד׳צו · ימיר ד׳וסי׳לא יחליפנו ולא ימיר ב׳בפסו׳ · חלק עמי ימיר נשב׳להרע ולא ימר · כתרא חס׳ · רע י״א פתחין בליש׳ וסי׳ נמסר בתהלי׳סימן נ״ד · וכל אמיר׳ועשיה · ויצר ועין ולשון דכוו׳כמ״ט קמין וסי׳נמסר שם · בטוב ד׳רפין וסי׳לא יחלפנו · ביום טובה · אנסכה בשמחה · נפשו בטוב תלין : המישית ג׳ מלאי׳ וסי׳והיה בתבואו׳ונתתם · ואם המקדיש יגאל את ביתו · וישלח אלי סנבלט בדבר הזה פעם המישית · גאל ג׳חס׳ וסי׳ ואם גאל יגאלנה ויסף חמשתו · ואם גאל יגאל את השדה · איש ממעשרו · שערי׳כלם חס׳במ״ב מלאים וסי׳מלאה שעורי׳דד״ה · והוא נלחם · ואם לא יגאל את השדה ח׳פסוקים אית בהון ואם ואם ריש. ומצעות וסימ׳ ואם בחלקתי תמאסו ואם את משפטי · ואם בבהמה הטמאה · ואם לא יגאל את השדה · ואם להעלות עליו · ואם נביאי׳הם · ואם יחבאו בראש · ואם אב אני איה · תדרשנו ימצ׳ · את שדה ב׳ דסמיכי וסימן ואם את שד׳מקנהו אשר · וירש · הנגב את הר עשו והשפלה

חזקוני

כל אשר יתן ממנו · פרי לשון זכר נבי נקבה דוגמא והרים ממנו בקומתו יותן לאת כאשר נטע אותם הארץ · טוב ברע לו רע בטוב · שהרי לימך יודע לי זה הטוב ולי זה הרע ולי זה טולי יש לה ואם מרפה היא : ואם כל בהמה טמאה · פרש״י בבעלת מום שכתוב מדבר ובמום קבוע שהרי כתיב אשר לא יקריבו ממנה קרבן לי״ · יצא מום עובר שהוא כשר ליקרב למזבח : ויסף חמישיתו · שיסף הוא ומשמש מתנה : וכן בבית ובשדה לאחזה ובמעשר שני והמע׳ כשהבעל הקדיש מורה היתר לעצמו ומגלגל בעצמו ואומר שרי הכל משלי׳ די אם לתן כך לפיכך אמר׳ תורה שיוסיף חומש על האומ״ לגבל בהקדש שלא מצינו שאם הקדיש משלו׳ שהצריך הכתוב להוסיף חומש אם בא לפדותו ולפי שלא הקפיד הכתוב על דמיכן אמר שחולל הקדש שוה מכה שקלו על שוה פרוטה מקולל : ואם מכר את השדה לאיש אחר · לו אם מכר · שנינו הרבה ווי״ן במקו׳ לו : והיה השדה בצאתו ביובל · מגיל לאחר

קימין מנהדה בחקותי

אם בחקותי הלכו שחקיימו שמיטין ויובלות שהקבתי לכם ולא תחפרו מסה שלא הזרעו אזי ונתתי גשמיכם בעתם שלא ירדו רוב גשמים כשפירות חגן סבושלות ועובדות ליקצר כדי שלא ירקבו וילכו לאיבוד ושמיטין ויובלות נקראו חוקה כי הם נתנו חוק לארץ ואת מצותי תשמרו מלשון ואביו שבר את הדבר שתסתינו על המצות והא שתסתיין המצוה עליכם רק מצוה שבאה לידן אל החביצנה: גשמיכם לעת הצורך לכם: בעתם בלילי שבתות וכו׳ דלוכא למימר בשעה שהם ימים לפרות דזה גלמר מגשמיכם: ונהרתי שלו׳ בארץ בין איש ואחיו ״ והשבתי היה רעה כמו שא״ל שאין הערוד מרית אלא החטא : והפרתי אתכם שלא יהי׳ בכם עקר ועקרה. והרבתי אתכם שתמלאו ימיכם בשיבה טובה וכבה חברבו : קוממיו׳ כמו השור שמגביה ראשו בעת הסרה העול : בשבפת הוא השקוי וצריך ליובש והקרחת צריך ללחות וזה זיבורא ועקרבא וכן חרב ודב׳ שלחרב צריך לאסוף אל עיר מבצר ולדבר צריך לברוח: כנחשה הכר כהי׳ כלומר כנחש שמוליד אחד לז׳ שנים כך הארץ לא תתן פירות יותר בז׳ שנים שם שנתנה בשנה אחת וזה מדה כנגד מדה על שלא שמרו השמיטה וזה שבע על חטאתיכם והלכתי אף אני עמכם רמז שכל מקו׳ שגלו שכינה עמהם וי״א כנגד שבעה פנו׳ ע״ז שעבדו כמפורש בשופטי׳ בפסוק ויעבדו את הבעלי׳ וגו׳ : והשמותי את מקדשיכם לשון רבים רמז על בית ראשון ושני : והחודו וגו׳ בבעלם פי׳ יהודו ועדין הם מועלי׳ כשובל ושרז בידו ולכן הוסיף אף אני : ברית ראשונים אשר הוצאתי כבר שבמצרים גאלתים לבלי ויחלל שמי בגוים כמו שאמר למה יאמרו מצרי׳ וגו׳ זאת הברית עצמה אזכור לכם וכ״ה ביחזקל לא למענכם אני עושה וגו׳ : סכן חמש ועד כן עשרי׳ סה שהקל בערך הנקבה לפי שאינה ברשות עצמה מן קטנותה עד נערות רק ברשות אביה · ולפעמי׳ היא נמכרת כשהיא קטנה ונשאר ביד האדון שמיעד׳ לו או לבנה בע״כ ולפיכך פיחת ערכה: כל חרם אשר יחרם כגון אם נלחמים באויביהם ונודרים נדר אם נתן ה׳ את העם הזה בידי והחרמתי יעיתו כל האדם הנמצא בהם שאין דעת הנידר להתן לכהן רק שיהי׳ אפור בהנאה: ואיש אשר יקריש וגו׳ פי״ רשי מכאן שאין אד אוסר שאינו שלו׳ ה׳ כהן יכול לפגל הקרבן של חבירו היינו כיון שמסר הקרבן ביד כהן הרי הוא שלוחו ושלוחו של אדם כמותו: אשר צוה ה׳ את משה אל בני ישראל וגו׳ זכות המקבל והשלית וקדושת המקום גרמו :

חסלת פרשת בחקותי

חרם · ב׳ כל חרם אשר יחרם מן החרם לא יפדה · זובח לאלהים יחרם · יחרם כל רכושו · לומ׳ מה חייבי מיתות לא נפקל ממון אין לנו לפוטרו׳ אף חייבי ממון אין לנו לפוטרו׳ על סיבלם · וזהו יחרם כל רכושו לחיירי בחייבי ממון איתקש לזובח לאלהים יחרם דהיינו חייבי מיתות דבסניהם אני אומר לא יפדה: אלה המצות · ג׳ אלה ניתנו תי״ו עולה תרי״ג · והוא בגי׳ תלמידי חכמים על סם חכם לב יקח מצות:

חסלת ספר ויקרא

אבן עזרא

מכסת · כמו מכסת נפשות: לאשר קנהו מאתו · הוא המוכר והוא מפורש לאשר לו אחזת הארץ: יבוכר ליי׳ · נודע שהוא לשם וזאת המלה מהבנין שלא נקרא שם פועלו ופירושו האומר לאחן הבכור לשם: ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך · הבכור עם התוספות חמישית בעבור שהקדישו גם יתן שה כי כן כתוב אם לא יקדישנו ונמכר: ופטר חמור · בערך גם השה יתן ורבים אומרים לא כן: מכל אשר לו · שהוא ברשותו: מאדם · כמו והחרמתי את עריה׳ יומת ומלת יחרם מהבנין שלא נקרא שם פועלו כמו יעמד חי: תחת השבט · שבט הרועה והנה הנבחר הוא האחד והעשירי שוה כמו זה רק העשירי יגאלנו ואין כן הבכור והנה יתן הבכור והעשירי בבהמה ובזרע הארץ שהיא התבואה: הבכורי׳ והמעש: יבקר · כמו יבדיל וכבר פירשתי שהמלה מגזרת בקר: בהר סיני · פירשתיו בפרשה הזאת ומי שיש לו לב להבין סוד העול׳ אז ידע סוד הבכור והעשירי והנה אברהם נתן המעשר גם כן יעקב אבינו עליו השלום ועוד אגלה קצת הסוד בזכרי מעשר שני אם יעזרני אחד ואין לו שני:

מסרה

היובל ה׳מלאי׳נמס׳בסדר בהר סיני · בבהמ׳ג׳רפין וסי׳נמסר בסדר נח · בבהמ׳ו׳רגשי׳נמסר בסר׳נח׳ קדש קדשי׳הוא ו׳נמסר סוף סדר תצוה · יחרם ג׳ב׳פתח וא׳קמץ וסי׳נמס׳בסד׳משפטי׳ · וצאן ד׳קמץ וסי׳וכל מעשר בקר וצאן · ויזבח בלק · ובני ישר׳ ויהוד׳ · קניתי עבדי׳ · לרע ז׳ג׳ קמצי׳ וד׳פתחי׳וסי׳לא יבקר בין טוב לרע · הוי האמרי׳לרע טוב · כי רגליהם לרע · וחברו · אלין פתחי׳ואילי׳קמצין · כל היום דברי יעצבו · כי לא תהי׳ אחרי׳ · משכיל צדיק · וכל למרע פתחי׳ במ״ב קמצין וסימ׳ ולא דבר אכשלום עם אמנון · ושניה׳ המלאכי׳לבבם למרע: נ׳ ר״פ לא ולא לא וסי׳ לא תעשק את רעך · לא יבקר בין טוב לרע · לא יסכו ליי׳ יין:

אחסנתיה יקדיש קדם ייי: ויחשב
ליה כהנא׳ית נסיב פורסניה עד שתא
דיובלא ויתן ית־פורסניה ביומא
ההוא קודשא קדם ייי: בשתא
דיובלא יתוב חקלא לרזבניה מיגיה
לדי־ליה אחסנת ארעא: וכל־
פורסניה יהי בסילעי קודשא עשרין
מעין יהא סילעא: ברם בוכרא די
יתבכר קדם ייי בבעירא לא־יקדיש
גבר יתיה אם־תור אם־אפר דייי הוא:
ואם בבעירא מסאבא ויפרוק
בפורסניה ויוסף חומשיה עליו׳ ־ל
ואם־לא יתפריק ויזדבן בפורסניה:
ברם כל־חרמא די יחרים גבר קדם־ייי
מכל־די־ליה מאנשא ובעירא ומחקל
אחסנתיה לא יזדבן ולא יתפרק כל־
חרמא קודש־קודשין הוא קדם־ייי:
כל־חרמא די יתחרם מן־אנשא לא
יתפריק אתקטלא יתקטיל: וכל־
מעשר ארעא מזרעא דארעא מפירי
אילנא דייי הוא קודשא קדם־ייי׳ ואם־
מפירק יפרוק גבר ממעשריה
חומשיה יוסף עליוהי: וכל־מעשר
תורין ועאן כל די־יעיבר תחות
חוטרא עשיראה יהי־קודשא קדם־
ייי: לא יבקר בין־טב לבישׁ ולא
יחלפיניה ואם־חלפא יחלפיניה׳ ויהי
הוא וחילופיה יהי־קודשא לא
יתפריק: אילין פקודיא די פקיד ייי
ית־משה לות־בני ישראל בטורא
דסיני: חזק

חזק ונתחזק

ויחשבו־לו הכהן את מכסת הערכך
עד שנת היבל ונתן את־הערכך
ביום ההוא קדש ליהוה: בשנת
היובל ישוב השדה לאשר קנה־הו
מאתו לאשר־לו אחזת הארץ: וכל־
ערכך יהיה בשקל הקדש עשרים
גרה יהיה השקל: אך־בכור אשר
יבכר ליהוה בבהמה לא־יקדיש איש
אתו אם־שור אם־שה ליהוה הוא:
ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך
ויסף חמשתו עליו ואם־לא יגאל
ונמכר בערכך: אך כל־חרם אשר
יחרם איש ליהוה מכל־אשר־לו
מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא
ימכר ולא יגאל כל־חרם קדש־
קדשים הוא ליהוה: כל־חרם אשר
יחרם מן־האדם לא יפדה מות יומת:
וכל־מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי
העץ ליהוה הוא קדש ליהוה: ואם־
גאל יגאל איש ממעשרו חמשיתו
יסף עליו: וכל־מעשר בקר וצאן
כל אשר־יעבר תחת השבט העשירי
יהיה־קדש ליהוה: לא יבקר בין־
טוב לרע ולא ימירנו ואם־המר
ימירנו והיה־הוא ותמורתו יהיה־
קדש לא יגאל: אלה המצות אשר
צוה יהוה את־משה אל־בני ישראל
בהר סיני:

חזק ונתחזק

סכום הפסוקים של ספר זה שמנה מאות וחמשים ותשעה · וסימן נט״ף וחציו
והמוגע בבשר הוב ע״ח עז״א:

רש"י

ולכל ערכך יהיה בשקל הקדש · כל ערכך שכתוב בו שקלים יהיה בשקל הקדש: עשרים מעות כך היו מהחילה ולאחר מכאן הוסיפו שתות ואמרו רבותינו שם מעה כסף דינר עשרים וארבע מעות לסלע: לא יקדיש איש אותו · לשם קרבן אחר לפי שאינו שלו: ואם בבהמה הטמאה וגו׳ · אין המקרא הזה מוסב על הבכור שאין לומר בבכור בהמה טמאה ופדה בערכך וחמור אין זה שהרי אין פדיון פטר חמור אלא טלה והוא אתנה לכהן ואינו להקדש אלא הכתוב מוסב על המעלה דבר בפדיון בהמה טהורה שהוממה וכאן דבר במקדיש בהמה טמאה לבדק הבית: ופדה בערכך · לפי מה שיעריכנה הכהן אם לא יגאל ע״י בעליה: ונמכר בערכך · לאחריה: אך כל חרם וגו׳ · נחלקו רבותינו בדבר יש אומרים שתם חרמיה להקדש ומה אני מקיים כל חרם בישראל לך יהיה בחרמי כהנים שפירוש ואמר הרי זה לכהן · ויש שאומרו שתם חרמיה לכהן: לא ימכר ולא יגאל · אלא יתן לכהן לדברי האומ׳ שתם חרמי׳ לכהנים מפרש מקרא זה בשתם חרמיה והאומר שתם חרמי׳ לבדק הבית מפרש מקרא זה בחרמי כהנים שהכל מודים חרמי כהנים אין להם פדיון עד שיבואו ליד כהן וחרמי גבוה נפדים: כל חרם קדש קדשים הוא · האומר שתם חרמיה לבדק הבית מביא ראיה מכאן והאומ׳ שתם חרמי לכהנים מפרש כל חרם קדש קדשים הוא ללמד שחרמי כהנים חלים על קדשי קדשים ועל קדשים קלים ונותן לכהן כמו שנתנו במשכת ערכין אם כדר נותן דמיהן ואם כדר׳ נותן את טובתה: מאדם · כגון שהחריש עבדיו ושפחותיו הכנעניים: כל חרם אשר יחרם · היונא ליהרג ואמר אחד ערכו עלי לא אמר כלום: מות יומת · הרי הולך למות לפיכך לא יפדה אין לו לא דמים ולא ערך: וכל מעשר הארץ · במעשר שני הכתוב מדבר: מזרע הארץ · דגן: מפרי העץ · תירוש ויצהר: ליי׳ הוא · קנאו השם ומשולחנו לוה לך לעלות ולאכל בירושלם כמו שנאמר ואכלת לפני יי׳ אלהיך מעשר דגנך תירושך וגומ׳: ממעשרו · ולא ממעשר חבירו הפודה מעש׳ של חבירו אין מוסיף חומש ומה היא גאולתו כדי להתירו באכילה בכל מקום והמעות יעלה ויאכל בירושלם כמו שנאמר ונתת הכסף וגו׳: תחת השבט · כשבא לעשרון מוליאן בפתח זה אחר זה והעשירי מכה בשבט לבועה בסיקרא להיות נכר שהוא מעשר כן עושה לטלאים ועגלים של כל שנה ושנה: יהיה קדש · ליקרב למזבח׳ דמו ואמוריו והבשר נאכל לבעלים שהרי לא נמנה עם שאר מתנות כהונה ולא מצינו שיהא נתן לכהנים: לא יבקר וגו׳ · לפי שנאמר כל מבחר נדריכם יכול יהא בורר ומוציא את היפה תלמוד לומר לא יבקר בין טוב לרע בין תם בין בעל מום חלה עליו הקדושה ולא שיקר׳ בעל מום אלא יאכל בתורת מעשר ואסור ליגזז וליעבד:

חזקוני

נאשר קנהו מאתו · שהקונה אותו אין בידו להקדיש אלא הפירות שיש לו בו עד היובל: אם שור · אם שה קרב הוא · הוא קרב וגו׳ · פרש״י יש לומר׳ שאם יקדיש׳ להקדש לבדק הבית כמו שפר״י לקרן נאלאר מכל אשר קדש קדש הוא: לא יפדה · לדברי האומר׳ וכו׳ שפרש מקרא זה בשם׳ פרשי׳ זה״ק קרא אך כל אשר כלומר כל אשר שאם לא יחכר ולא יגאל אלא יתן לכהני׳ ולדברי האומר שתם פרשי׳ לבדק הבית מפרש מקרא זה בפרשי׳ בהבי׳ ואמר קרא אך כל אשר כלומר כשהוא אומר שתם פרשי׳ ולדברי׳ וכו׳ אבל בשתם פרשי׳ לבדק הבית׳ · פר״ש׳ ולא יגאל שהכל מודי׳ וכו׳ אבל בשתם פרשי׳ לבדק הבית׳ · פר״ש׳ לגאל שפרשי׳ כהני׳ קנים כו׳ כלומר אם כהן אומר על קדשי קדשי׳ אז על קדשי׳ קנים על עצמו הרי עלי אשר לכהן ערך קדשי׳ אלו אשר אומר על עליה׳ ונותן דמי׳ הערך לכהן אחר כמו שפר״ש׳ אם נדר כו׳ אבל אם אחרי׳ קדשי׳ אמרו אסור׳ נותן דמי׳ בין הן נדר בין הן נדבה כדמשמע בפרק המקדיש שדהו מפרי׳ אדם את קדשיו בין קדשי קדשי׳ בין קדשי׳ קנים אם נדר נותן דמיה׳ ואם נדבה נותן את טובתה כיצד שור זה עולה אומרין כמה אדם ליתן בשור זה להעלותו עולה אמ״ם שאינו מייב׳ כל אשר אסר יאסר׳ מן האדם · לפי שכ״ד מתיפין בכמה עניני׳ שיהא נא׳ כל אשר כלו׳ בא׳ זו מכל הארבע מיתו׳ שיפריש׳ ב״ד נה אם אמר׳ : מזרע הארץ · לרבות שוה ושמלי׳ ונרגיר : מזרע הארץ · מזרע שורעין בארץ: מעשרי יהיה קדש · המעשרי מקדש לפני׳ ולאחרי׳ כיצד אם אמר׳ נתפשי׳ מעשרי ולאחר מעשר מעשרי הפשר פ׳ פסו׳ נפיות שלפי׳: אלה המצו׳ · אין בכל׳ מתי׳ נאמר עוד דבר מעשה: אל בני ישראל · דונמא ויכו אל בני ישראל:

שליחא בדרא דפרשא נקוקוקי:

ספר

זה נקרא ס״ב על ידי סכל המצות שייבי בכהן בכון הלכו׳ קרבנו׳ ואיסורי מאכלות דשייבא בהו הוראה שהיא על ידי כהן כדפתיב ורו מפפיך וגו׳ והלכו׳ מאתו׳ ופחדו׳ ושלא לאכול דבר שאין להיות נגדל אליכם למקדש והלכות כהן ומקודשין ונכסים ונעלי קרייס ויולדת ונכות ויבי׳ פוגים שיש בהם קרבנות הקרבים ע״י כהן והלכות ערכין שהכהנים מעריכין ומעריכין שהם לכהני׳ שביעית ויובל שהכהנים מקדשין הבתים ותוקפין ביובל בדפתיב ובני אהרן יתקעו וגו׳ ובל׳ נאמרין נקרא לי״ש׳ על שם הספר שהוא סורם שהכהנים בני לוי׳ ל׳ נופל על הלשון:

כשלם כפר ויקרא · שהלה נאל עליון בורא:

כדי שידוקדש יעמר בשערכתה ומזה יתבאר שנריך לדקדק בהערכה ולזה הסכימו רז״ל שוחת ההערכה שהיה ע״ג׳ לפי מה שאמרנו שאין שעריכנו אם ערך תמים הוא שוה יותר כי הוא ראוי לאמרייני קרבן אם ערך בעל מום שהו׳ אין ראוי אלא לאמרייני קרבן אם ערך בעל מום שהו׳ ראוי לאמרייני׳ ערך שוה להקדש · ר״ל שיהיה בו תועלת להקדש · ר״ל שיהיה בו תועלת לאמרייני׳ ערך בעל מום שהו׳ אין ראוי אלא לאמרייני קרבן אם ערך בעל מום שהו׳ ראוי לאמרייני׳ ערך שוה

אינם ברשותו אף על פי שהם שלו לא יוכלו להקדיש אותם והנה התועלת בזה הדין מבואר שאם היה האדם שלוה להקדיש מה שיש לו דין בו אף על פי שאינו ברשותו הנה כאשר תראינה הקטגורות בין האנשים בטענותיהם זה על זה ולא יעלבו להוציאם מידם יקדישו ולהיות האנשים כנגלים מענייני ההקדש בתכלית מה שאפשר יהיה זה סבה שיתחייבו הנתבע עצמו להקדיש בחה שלא היה לחבירו דין עליו · והעריכנו הכהן בין טוב ובין רע ובין רע כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום · רוצה לומר שאיך שיעריכנו הכהן אם ערך שיש בו תועלת להקדש אם ערך שיש בו הפסד להקדש הנה יהיה ערך הכהן קיים ולא בערך ההוא הבית לחולין או ירצה בזה שיעריכנו לפי מה שהוא בין טוב ובין רע וזה יהיה כשיעריכנו כשווין · ואם המקדיש יגאל את ביתו · למדנו מזה שהקדש אינו כפרה אלא בכסף או בחה שידמה לו והם המטלטלים לא בקרקעות ועבדי ושטרות כמו שהתבאר בדומה לזה בחקומות רבים בחה שקדם ולמדנו מזה שאין הבדל בזה הענין בין בתי ערי חומה ובין בתי החצרים ושהם נגאלים לעולם בין קודם היובל בין אחר היובל בין שעמדו ביד הקדש זמן ארוך או שלא עמדו בידו כי אם זמן מועט ולמדנו מזה מחה שקדם בבחה הטמאה שהבעלים מוסיפין חומש בהקדש הראשון לבד לא בחה שיאללוהו עליו כי אינו ראוי בזה הדין כמו ההקדש הראשון והתורה אמרה ואם המקדיש יגאל את ביתו ושהוא הקדש הראשון ולמדנו מזה שאינו נקנה לו ההקדש אלא אחר שיפדע הכסף או שוויו וזה שהתורה אמרה ויסף חמישית כסף ערכך והיה לו ר"ל שאח"כ יהיה לו לא קודם זה ולמדנו מזה שהקדש אינו כפרה אלא בדבר שהוא כתן לעין לגזברי ההקדש כמו הכסף ומה שידמה לו ולזה אין הקדש כפרה בסכירות כי אולי יביא זה לחשוב שיהיה הקדש יוצא בלא פדיון וראוי שיתבאר מזה גם כן שהמקדי' חטלטלין או בחה טמאה לבדק הבית ממה שהוא שלו והוא ברשותו יהיה דינו הדין הזה שנזכר בבית בענין הערכת הכהן אותו ובתוספת הבעלים חומש וביתר הדינים שנתבארו מזה המקום וזה מהדרשי' הכוללים · ואם מעשה אחוזתו יקדיש איש להשם · הנה שדה אחוזה הוא השדה שנחלה לאבותיהם ולזמן באחרו יקדיש איש להשם שיקדישה לבדק הבית כי אי אפשר שיהיה מקדשי מוזבח ואין שם קדש להשם זולתי קדש המזבח וקדשי בדק הבית · והיה ערכך לפי זרעו · למדנו שאם לא היה ראוי לזרע אינו כדון בזה הדין ר"ל בדין הערך הכתוב בתורה אבל כפרה כשוויו כמו הענין בבית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף הנה החומר הוא לפי הורלת הגדר שלשים סאין והנה המקום שיפלו שם שלשים סאין לזרע יהיה ערכו חמשי' שקל כסף היתה השדה שמכה או רזה וזה הערך הוא אם הקדישה אחר שנת היובל אבל אם עבר זמן מה משנת היובל לא יהיה ערכו כי אם על פי השנים המותרות עד היובל כמו שיזכר אחר זה ולפי שאחר על פי השנים המותרות עד שנת היובל למדנו ששנת השמיטה עולה למניין אלו השנים ולזה הוא מבואר שאלו הי' שקל כסף היה ערך מ"ט שנה ולזה יגיע לכל שנה שקל ואחד מח"ט בשקל · ואם משנת היובל יקדיש איש שדהו כערכך יקום · ואם אחר היובל וגו' · ר"ל שיקדישה משנת היובל ואילך ויתבאר משם שאם האדם יקדישה אחר היובל אינה מקודשת כי אינה ראויה אז בזה הדין כמו שהיא ראויה אם הקדישה בשנת היובל אינה מקודשת כי אם אחר היובל וזה הדין כמו שהיא ראויה אם הקדישה אחר היובל אינה מקודשת כי אם אחר היובל אבל אם עבר זמן מה משנת היובל לא יהיה ערכו כי אם על פי השנים המותרות עד שנת היובל כמו שיזכר אחר זה ולפי שאחר על פי השנים המותרות עד שנת היובל למדנו ששנת השמיטה עולה למניין אלו השנים ולזה הוא מבואר שאלו הי' שקל כסף היה ערך מ"ט שנה ולזה יגיע לכל שנה שקל ואחד מח"ט בשקל · ואם משנת היובל יקדיש איש שדהו כערכך יקום · ר"ל שיקדישה משנת היובל ואילך ויתבאר משם שאם האדם יקדישה בשנת היובל אינה מקודשת כי אינה ראויה אם הקדישה אחר היובל אינה מקודשת כי אם אחר היובל וזה הדין כמו שהיא ראויה אם הקדישה אחר היובל אינה מקודשת כי אם אחר היובל וזה הדין כמו שהיא ראויה אם הקדישה אחר היובל אינה מקודשת כי אם אחר היובל אבל אם עבר זמן מה משנת היובל לא יהיה ערכו כי אם על פי השנים המותרות עד שנת היובל ויתבאר מזה שהוא הכסף שהוא חמשים שקל לח"ט שנה על פי השנים המותרות עד היובל ויתבאר לכל שנה שקל ואחד מח"ט בשקל וזה המקום יתבאר שאינה נפדית בנדעון כסף אם לא נשארו ב' שנים עד היובל שנאחר על פי השנים המותרות ונגרע מערכך ואולם אם לא נשארו שתי שנים עד היובל אינה נפדית בנדעון כסף אבל אם ירצה לפדותה נותן ב' שקל כסף בזולת נדעון כלל ולמדנו עוד מזה שאחר על פי השנים המותרות שאין נוגעין מהחמשי' שקל כסף לפדיון שדה שיפול בו זרע חומר שעורים אם לא עברה שנה שלמה או שנים מאחר היובל ר"ל אם עברו קצת חדשים אינו נוגע בעבורם דבר מפדיון השנה ההיא · ואם נחול יגאל את השדה המקדיש אותו ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו · למדנו שהמקדיש הוא שמוסיף חומש כשפודה שדהו מיד ההקדש והם הבעלים ולזה הוא מבואר שאם פדה אותו בנו או אשתו שנתנו בתוספת החומ' בפרשת ויקרא · ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד · והיה השדה וגו' · רוצה לומר שאם לא יגאלוהו הבעלים קודם לא היובל ונשאר ביד ההקד' או אם מכר נזבר ההקד' את השדה לאיש אחר שאינו מהקדיש תחת המקדיש לגאל את השדה לא יגאל עוד ולא ישוב לבעלים אבל יהיה בצאתו ביובל לה' כשדה החרם שהחרימוהו לה' ר"ל שיהיה הקדש לבדק הבית אלא שאין ראוי שיאחר ביד הקדש תמיד כי זה יהיה סבה שיטעלו בו האנשים וזה אמר לכהן תהיה אחוזתו וזה יהיה כשיפדהו הכהנים מיד ההקדש וגזה האופן יהיה קדש לה' ותהיה אחוזתו לכהן והנה התבאר במה שקדם שהלוים לא יהנו בהם זה הדין אבל הם גוזלין לעולם שנאמר גאולת עולם תהיה ללוים · וזה ראוי שיתבאר שאם הקדישה בתי זה עת שיהיה מקדשת אפילו בשנת היובל שכיון שגוזלים לעולם מקדשין לעולם · ואם את שדה מקנתו אשר לא מאחזה הנה שדה מקנה הוא השדה שקנהו מזולתו או שנתן לו במתנה כי הוא מעשה אחוזתו ולפי שאחר אשר לא מעשה אחוזתו למדנו שיש שם שדה מקנה שהוא מעשה אחוזה כגון שלקח שדה ממוריש ומתו מוריש קודם שישוב השדה להם הנה דינה דין שדה אחוזה אם הקדישה · ואשר לו הכהן את מכסת הערכך אשר עד שנת היובל · הנה הטעם בזה מבואר כי אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולפי שאין השדה שלו כי אם עד היובל ישוב השדה לבעלה ביובל · וכל ערכך יהיה בשקל הקדש ונומר · למדנו מזה שאין בערכין פחות משקל ואף על פי שכבר נאמר בערכי אדם ואם מך הוא מערכך והעמידו לפני הכהן הנה אי אפשר לכהן להעריך אותו פחות משקל והוא מבואר שערכי השדה וערכי אדם הכתובין בזאת הפרשה הם קדשי בדק הבית וכזה ביארה התורה אלו הערכין ואולם אם הקדישו לחזבח ראוי שיפדה אותם בשוויים כי לא מודע אם אלו הערכין מתנין גם כן בקדשי מזבח לפי שאין נוסף קדוש לחזבח כמו שאין נוסף קדוש לבדק הבית או יהיה הענין בזה בקדשי מזבח בלד יותר חמור ולזה נלך בזה הענין להחמיר · רוצה לומר שאם היה ערכן יותר מאלו הערכין הקצובין יפדה אותם בשווייהן ואם יהיה פחות יפדה אותן באלו הערכין הקצובין · אך בכור אשר יבוכר להשם מן הבהמה לא יקדישנו איש אותו אם שור אם שה להשם הוא · ראוי שתדע שאין האזהרה הזאת שלא יקדישנו להיות בכור כי זה הוא מה שצוה עליו שנאמר כל בכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש להשם אלהיך והנה התועלת בזאת ההקדשה מבואר ואף על פי שהוא קדוש מלד עצמו הוא שזה יוכיח לאנשים קדושת זה הבכור מפני זה יותר כשחרים יהיה מחטוא בו בגזה ובעבודה ובמה שידמה להם אחזהרה הזאת היא שלא יקדישנה קדושה אחרת באופן שישנהו מקדושה לקדושה והנה למדנו שאין זאת האזהרה אלא בבכור שנופו קדוש כמו בכור שור ושה כדי שלא ישמו אותו מקדושה לקדושה ואמנם בכור בהמה טמאה או בכור החיה לא יהנה בו זה הדין כי אינו קדוש וראוי שתדע כי קודם שיבוכר והוא קודם שילד אפשר להקדיש אותו שנאמר אשר יבוכר לה' ולזה לא בוכר עדיין ולזה אם אמר שאם תלד תבכרת זו זכר יהיה עולה הרי זו עולה מפני שכבר זכה בו ההקדש קודם שיזכו בו הכהנים כי הכהנים אינם זוכין בו כי אם בעת הלידה כמו שזכרנו בפרשת בא אל פרעה והוא מבואר שאין בידו להקדיש אותו לשלמים אפילו קודם הלידה כי אין בידו לעשות מחקם מהכהנים ולקחת אותו לעצמו כי התורה זכתה לכהנים בבכור מאת הבעלים ואולם כשהקדישה קודם הלידה להשם הנה אין הכהנים זוכים בו מההקדש ולפי שביארה התורה זה הדין בביאור שהוא מהקדשים היותר קלים כמו שיתבאר הנה הוא מבואר מהשרשים הכוללי' שזה הדין יהנה גם בשאר קדשי מזבח ר"ל שאסור לשמותם מקדושתם לקדושה ואף על פי שיעתיקו אותם לקדושה יותר חמורה וראוי שיתבאר מזה שהוא ראוי גם כן שלא ישמו קדשי בדק הבית מקדושה לקדושה אבל ראוי שישאר ההקדש על עניינו הראשון · והמשל שמי שהקדיש דבר לכלי מה מהמקדש אינו ראוי שישנה אותו לדבר אחר מהמקד' וראוי שתדע שיש לאדם להקדיש הזכות שיש לו בקדשים וזה יהיה לו רשות להקדיש הבכור לבדק הבית ויהיה מקודש לבדק הבית הזכות שיש לו בו ליתן אותו לכל כהן שירצה ומי שיתן אדם בזה הזכות כדי שתהיה לו זאת הבחירה הוא יהיה לבדק הבית והבכור יהיה לאי זה כהן שירצה אף נוף הבכור אינו הקדש אם אינו שלו ואין אדם מקדש דבר שאינו שלו ומזה המקום יתבאר שאם הקדיש קדשי בדק הבית למזבח אין ההקדש חל עליהם אמנם אם הקדיש קדשי מזבח מבדק הבית מהקדשי' שהוא חייב באחריותם הנה הם קדושים כי אין בזה שמי מקדושה לקדושה כי אי אפשר שיקרבו לאחר שהיא ויפלו דמיהן לבדק הבית והנה התורה לא הקפידה אלא שלא ישתנה ממה שהיה בו מתחלה מהקדושה לפי שהוא להשם ואיו שלא חלולו בו להסיר קדושתו ואמנם לא האיר שלא יוסיף בו עניין קדושה בזולת הסדת קדושה הראשונה · ואם בהמה הטמאה ופדה בערכך ונומר · רוצה לומר שאם יקדיש בהמה טמאה לבדק הבית הנה אם יפדו הבעלים מוסיפים חומש וכבר התבאר שאין החומש מעכב בפרשת ויקרא ומזה המקום נלמד שכיון שנתן את הקרן אע"פ שלא נתן את החומש יגאל ההקד' לחולין ואפשר שיתבאר מזה המקום גם כן שנאמר ופדה בערכך · ר"ל שכיון שנתן הערך כבר נפדה אלא שכבר יתוייב אחר זה להוסיף חומש שנאמר ויסף חמישיתו עליו · ואם לא יגאל ונמכר לאיש אחר והוא לא יוסף חומש אבל יגרע הערך לבד והנה היו הבעלים קודמים לשתי סבות האחת לפי שאין מוסיפין חומש והשנית שהוא מן הראוי שתהיה להם קדימה בזה הענין מפני שזה הקנין היה להם ונתנוהו להקדש ומן היותר התוריי יתחייב שלא ישולם להם דעה תחת טובה וראוי שתדע שאם שמו זה המקד' ג' חומשים שהוא ראוי שתהיה זאת הסומה על פיהם כמו שזכרנו בזאת הפרשה הנה יוסיפו הבעלים חומש על ערכם ואם לא רצו יקחוהו אחרים בערך ההוא בזולת תוספת חומש כי כמו זה מונהו בחה שערכו קנוב בתורה שהבעלים מוסיפין חומש והנכרים לוקחים אותו בערך ההוא בזולת תוספת חומ' ואולם אם הכריזו הנזברים שכל הרוצה לקח יבא ויקח ובאו הבעלים ואמרו דרך משל הרי הוא שלי בשמנה דינרין ובא אחר ואמר הרי הוא שלי בתשעה דינרים או בעשרה דינרים הבעלים קודמים ונותנין העשרה דינרים לבד כי כן אמרו לתת עם תוספת חומש ואם אחר אחר הרי הוא שלי בעשרה דינרים ופרוטה ולא הבעלים והוסיפו אפילו שוה פרוטה הרי היא שלהם ונותנין יותר על זה חומש הערך שאמרו לתת תחלה אבל אין מוסיפים חומ' על עצמו של זה הזה ב' מומחים שהוא שאומר זה שכבר אחר בחה שאחר זה ואם נאול יגאל אים מחטעדו שאינו נוגלו מיד זולתו כי הוא שלו ובל הערך ששם בו יוסיף חומש וכן התבאר בחה שקדם שעל הערך הקצוב מיד זולתו יוסיף חומש היה שיהיה זה קצוב מלד התורה או שיעריכנו הכהן ולזה יתבאר שבשני אלו הפרים לבד יוסיפו הבעלים חומש אבל לא יוסיפו חומש על עצמו של זה הרוצה לקנותו מיד ההקד' וראוי היה להיות כן וזה כי הבעלים יוסיפו חומש לאהבתם קניינם כמו שביארנו בפרשת ויקרא וכבר ביארו הבעלים מה שהדבר שוה לפי מחשבתם ועל מה שוה לפי מחשבתם ראוי שיוסיף חומ' לאת הסבה ואמנם מה שיעלה אותו הסני לא יתנוהו הבעלים מפני היות הדבר שוה לפי מחשבתם הסך ההוא אבל יתנוהו כדי שיסאר הקנין ההוא תחת ידם ולא יבא ליד זולתם ולזה די שיתנו הסך ההוא שהסכימו לתת על עצמו של שני לא שיוסיפו עליו חומ' אבל חסיפו חומ' על הסך הראשון לבד כמו שזכרנו · אך כל חרם אשר יחרים איש להם הנה זה החרם הוא מה שיקדיש איש בזה הלשון שמוזה על השחתה והפסד והדומן בו שלא יגיע מחמו תועלת עוד לבעלים ולפי שביארה התורה דין קדשי אדם ובהמה ושדה אחוזה בזה וקדשי לבדק הבית או למזבח ביארה בזה המקום מין אחד מן ההקד' והוא מה שיקדיש איש לתת לכהנים לכבוד השם יתעלה כי החרמים בשתם הם לכהנים כמו שנא' כל חרם בישראל לך יהיה והנה ידעה התורה בזה בהלדנה כי בראשונה זכה ההקדשות שהם ליי' ואחר כך זכה ההקדשות שהם לכהנים ואחר כך זכה ההקדשות שהם לבעלים כגון מעשר דגן ומעשר בהמה אבל אשר לא מאדם ובהמ' ומשדה אחוזתו לא יימכר ולא יגאל הנה האדם אשר לו הוא עבדו ואמתו הכנעניים שנופם קנוי לו ואחרה התורה מכל אשר להעיר שאין ראוי לאדם שיחרים כל אשר לו ויצטרך אחר זה לבריות ולזאת הסבה אחרה מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו להורות שאין ראוי שיחרים כי אם קנת קניינו ולזאת הסבה אחרה מאדם ובהמה לזאת הסבה בעינה התקינו רז"ל בענין הנדקה שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש ואמרו לא יאכר ולא יגאל כדי שישאר לכהנים כי אין להם חלק ונחלה בתוך בני ישראל ולזה ראוי שתתוסף נחלתם בזה האופן כדי שתספיק להם עם התרבותם ולזה הקפידה התורה שתהיה נחלת עולם ללוים ויהיה הרצון באחרו ימכר שלא יקנהו מהם איש אחד ולפי שכבר היה אפשר שיהיה זה לאבוד שהבעלים יוכלו לגאל אותו אחר אחרו ולא יגאל · כל חרם קדש קדשים הוא להשם · לפי שאין האנשים ירצלים חלמכב בדם מחון שלא כדין אולי יחזיקו בזה החרם הבעלים ולא יתנוהו לכהנים ולזה צותה התורה שיהיה קדש קדשים כדי שיתחזקוהו האנשים כן יאמרו בו אמנם אשר הגיעו ליד הכהנים הרי הוא כאולין לכל דבריו ועליו נאחר כל חרם בישראל לך יהיה ר"ל שישתמ' בו לכל צרכו · כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת · ידעה לפי מה שאחשוב שכבר יצוו מהשם יתעלה להחרים מן האדם מדינה מה לו עם מה לו ידבו ישראל זה כמו שנזכר מנדר ישראל בפרשת חקת וידר ישראל נדר אם נתון תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריה' וכמו שצוו ישראל על ידי יהושע להחרים את יריחו וכמו שצוו על ידי שמואל להחרי' את עמלק שכבר מזכר שם שנמשך לאצה הזאת להמית כל האדם והבהמה שם לאנשים ההם אשר חוייבו להחרים הנה יפדה דבר מן החרם ההוא אבל מות יומת כל מה שהחרימו מן האדם והם הנ"ת אשר שם והיה זה כן כי כמו זאת המלחמה ראוי שתהיה לכלות הרעים לא לאהבת התועלת ולזה חיינה התורה שלא לחוות כל בשמה מז' עממין ולמחות זכר עמלק · וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ להשם הוא קד' להשם רצה הש' יתעלה שנפרי' מעשר מן הזרע והפירות אחר שהפרשנו ממנו תרומה לכהנים ומעשר ראשון ללוים וזה המעשר נקרא מעשר שני והוא נאכל לבעלים בירושלם כמו שנתבאר בפרשת ראה אנכי ושם התבאר שאמר לבעלים לא תאכל אותו שנאמ' וכי תרבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו וגו' · ועניין קדושתו הוא שיאכל אלא בירושלם ואינו נאכל בטמאות ובטומאה כשאר הקדשים כמו שיתבאר בחה שיבא · ואם נחול יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו · כבר זכרה התורה בזה מחה שקדם ולפי שאמרה התורה בזה המקום אים מה שלא אמרה כן בשאר הדברים שקדמו שנוגלים הבעלים והוא שכבר אחר בבהמ' ואם נחול יגאלנו ובבית אחרה ואם המקדיש יגאל את ביתו ובשדה אחר ואם נחול יגאל את השד' המקדיש אותו למדנו מזה שאין דין תוספת חומש מהנו בפדיון מעשר שני אלא כשהיה הנוגל אים ואמנם האשה פטורה מתוספת חומש ולפי שאמרה אים מעשרו למדנו שפדיון מעשר שני שיוסיפו בו חומש כשיהיה הפודה בעל המעשר כדרך שהיה הפדיון והמעשר שלו והנה התועלת בזה המעשר הוא התועלת אשר בשאר המעשרות ועוד יש בו תועלת להטיב לעניים כמו שהתבאר בפרשת ראה אנכי וזה שכבר יוצאו רבים שיעלה מעשרם לאשכנז גדול ולפי שיחוייב להם לאכלו בירושלם הנה לפי שלא יתעכבו שם מאד יתנו מחמו לעניים לאכלו שם · וכל מעשר בקר וצאן כל אשר ונומר · מלד עניינו למדנו שזה מעשר נאכלים לבעלים גם כן בירושלם ולמדנו שאין זה המעשר מהנו אלא בבקר ובצאן והיה זה כן כי הם ר"ל אין לקרבן מבין שאר הבהמו' ולפי שאחר כל אשר יעבור תחת השבט שהוא תורה שיעבור מעצמו · למדנו שמעשרין אחותיהם בחון כדי שיבאו הטלאים והעגלים מעצמם לקולם ומוכן אותם אחר אחר ומקדשין העשירי והוא מבואר שאין מעשרין אלא הטלאים מסבה זו כי התורה הקפידה גם בזרעים שלא יעשרו מזרע השנה על מבואה שנאמר עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה וכ"ש שתקפיד בזה בבהמה שמשתנה עניינה יותר בשנה שנה ומזה גם כן יתבאר שאין מעשרין מהצאן על הבקר ולא מהבקר על הצאן ולפי שאחר העשירי יהיה קדש לה' · למדנו שאין מהנו במוקדשין כי הם קדש קודש עבדם תחת השבט ולמדנו עוד מזה שהעשירי יחוייב שיהיה לו לד אפשרות להיות קדש אבל לא יחוייב שיהיה תמים שכבר אחר זה לא יבקר בין טוב לרע להורות שאף על פי שהוא בעל מום כבר יהיה מעשר ולזה לא יתכן שיהיה מעשר בהמה חי שלא היה לו מעת הכושר להיותו קוד' כמו כלאים וכדומה ויתום ויוצא דופן ומתוסר זמן והטרפה גם כן אינם

אבן עזרא

מכסת · כמו מכסת נפשות : לאשר קנהו מאתו · הוא המוכר והוא מפורש לאשר לו אחזת הארץ : יבוכר ליי' · נודע שהוא לשם וזאת המלה מהבנין שלא נקרא שם פועלו ופירושו האומר לאחן הבכור לשם : ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך · הבכור עם התוספות חמישית בעבור שהקדישו גם יתן שה כי כן כתוב אם לא יקדישנו ונמכר : ופטר חמור · בערך גם השה יתן ורבים אומרים לא כן : מכל אשר לו · שהוא ברשותו : מחרם · כמו והחרמתי את עריה' יומת ומלת יחרם מהבנין שלא נקרא שם פועלו כמו יעמד חי : תחת השבט · שבט הרועה והנה הנבחר הוא האחד והעשירי שוה כמו זה רק העשירי יגאלנו ואין כן הבכור והנה יתן הבכור והעשירי בבהמה ובזרע הארץ שהיא התבואה הבכורי' והמעשר : יבקר · כמו יבדיל וכבר פירשתי שהמלה מגזרת בקר : בהר סיני · פירשתיו בפרשה הזאת ומי שים לו לב להבין סוד העול' אז ידע סוד הבכור והעשירי והנה אברהם נתן המעשר גם כן יעקב אבינו עליו השלום ועוד אגלה קצת הסוד בזכרי מעשר שני אם יעזרני אחד ואין לו שני :

מסרה

היובל ה'מלאי'נמס'בסדר בהר סיני · בבהמ'ג'רפין וסי'נמסר בסדר נח · בבהמ'ו'דגשי'נמסר בסד'נח' קדש קדשי'הוא ו'נמסר סוף סדר הצוה · יחרם ג'ב'פתח וא'קמץ וסי'נמס'בסד'משפטי' · וצאן ד'קמץ וסי'וכל מעשר בקר וצאן · ויזבח בלק · ובני ישר' ויהוד' · קניתי עבדי' · לרע ז'ג' קמצי'ור'פתחי'וסי'לא יבקר בין טוב לרע · הוי האמרי'לרע טוב · כי רגליהם לרע · והברו · אלין פתחי'ואילי'קמצין · כל היום דברי יעצבו · כי לא תהי' אחרי' · משכיל צדיק · וכל למרע פתחי' במ"ב קמצין וסימ' ולא דבר אבשלום עם אמנון · ושניה' המלאכי'לבבם למרע : ג' ר"פ לא ולא לא וסי' לא תעשק את רעך · לא יבקר בין טוב לרע · לא יסכו ליי' יין :

ספר ויקרא

אחסנתיה יקדיש קדם יי : ויחשב ליה כהנא׳ית נסיב פורסניה עד שתא דיובלא ויתן ית־פורסניה ביומא ההוא קודשא קדם יי: בשתא דיובלא יתוב חקלא לרזבניה מיגיה לדי־ליה אחסנת ארעא : וכל פורסניה יהי בסילעי קודשא עשרין מעין יהאסילעא : ברם בוכרא די יתבכר קדם יי בבעירא לא־יקדיש גברא יתיה אם־תור אם־אמר דייהוא: ואם בבעירא מסאבא ויפרוק בפורסניה ויוסף חומשיה עלוהי ואם־לא יתפריק ויזדבן בפורסניה : ברם כל־חרמא די יחרים גברא קדם יי מכל־די ליה מאנשא ובעירא ומחקל אחסנתיה לא יזדבן ולא יתפרק כל־חרמא קודש־קודשין הוא קדם יי : כל־חרמא די יתחרם מן־אנשא לא יתפריק אתקטלא יתקטיל : וכל־מעשר ארעא מזרעא דארעא מפירי אילנא דיי הוא קודשא קדם יי: ואם־מפרק יפרוק גבר ממעשריה חומשיה יוסף עלוהי : וכל־מעשר תורין ועאן כל די־יעיבר תחות חוטרא עשיראה יהי־קודשא קדם־יי: לא יבקר בין־טב לבישׁ ולא יתפריק: אילין פקודיא די פקיד יי ית־משה לות־בני ישראל בטורא דסיני : חזק

משרה אחזתו יקדיש ליהוה : וחשב־לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היבל ונתן את־הערכך ביום ההוא קדש ליהוה: בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו לאשר־לו אחזת הארץ: וכל־ערכך יהיה בשקל הקדש עשרים גרה יהיה השקל: אך־בכור אשר יבכר ליהוה בבהמה לא־יקדיש איש אתו אם־שור אם־שה ליהוה הוא : ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמשתו עליו ואם־לא יגאל ונמכר בערכך: אך כל־חרם אשר יחרם איש ליהוה מכל־אשר־לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל כל־חרם קדש־קדשים הוא ליהוה: כל־חרם אשר יחרם מן־האדם לא יפדה מות יומת: וכל־מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ ליהוה הוא קדש ליהוה: ואם־גאל יגאל איש ממעשרו חמשיתו יסף עליו: וכל־מעשר בקר וצאן כל אשר־יעבר תחת השבט העשירי יהיה־קדש ליהוה: לא יבקר בין־טוב לרע ולא ימירנו ואם־המר ימירנו והיה־הוא ותמורתו יהי־קדש לא יגאל: אלה המצות אשר צוה יהוה את־משה אל־בני ישראל בהר סיני :

חזק ונתחזק

סכום הפסוקים של ספר זה שמנה מאות וחמשים ותשעה · וסימן נט"ף וחציו
והמוגע בבשר הזב ע"ח עו"א :

חזקוני

לאחר קנהו מאתו · שהקונה אותו אין בידו להקדיש אלא הפירות שיש לו בו עד היובל : אם שור · אם שה קרב ואין תמורתו קרבן : אך כל חרם וגו' · פרש"י יש אומרי' כתיב אך בהקדש לבדק הבית כמו שפר"ש לקרן לאחר מכל חרם קדש קדשי הוא : לא יפדה · פר"ש לדברי האומר וכו' מפרש שקדש זה נכסי' אבל אם כל חרם כלומר כל חרם שאם לא יחרם ולא יגאל אלא יתן לכהני' ולדברי האומר שאם אבל אם כל חרם כלומר כל חרם שאם לא יחרם לא יגאל אלא יתן לכהני' והכי אמר קרא אך כל חרם כלומר כשהוא אומר ערך בהמה ו' יהי' אבל חרם לכהן בהמה אמר קרא לא יפדה ולא יגאל שהכל מודי' וכו' אבל נכסים שבאים בנדר : כל חרם קדש קדשים · פר"ש לדעת שפרשי כהני' אינו כו' כלומר אם כהן אומר על קדשי קדשים אז על קדשי' קנים של עצמו הרי עלי חרם לכהן ערך קדשי' אלו הקרב אל עליה' ונותן דמי' ערך לכהן אמר כמו שפר"ש אם נדר כו' אבל אם הקרבו קדשי' אבל אם נדר בין קדשי קדשי' בין קדשי' קנים אם נדר נותן דמיו' אם נדבה כתוב בפרק המקדיש שדה מקרי' אדם את קדשיו בין קדשי קדשי' בין קדשי' קנים אם נדר נותן דמיו' אם נדבה כתוב בתוך כיצד סור זה עולה אומרים כמה הוא אדם ליתן בשור זה להעלותו עולה אם"ם שאינו מייב : כל חרם אשר יחרם אדם · לפי שכ"ד מתיפין בכמה עניני' שיהא בא' כל חרם כלו' בא' זו מכל הארבע מיתו' סיקריפו נ"ד נה אם אחל' : מזרע הארץ · לרבות שום ושמני' ונרגיר : מזרע הארץ · מזרע שזורעין בארץ : שעשירי יהיה קדש · העשירי מקדש לפני ולאחריו כיצד אם קרא לתשיעי עשירי ולאחר עשר עשירי הבשר מ'פסו לשיות שלמי' : אלה המצו' · אין בכולן מתי' נאמר עוד דבר מפסקה : אל בני ישראל · דונמא ויכו אל בני ישראל :

שלישה סדרה דפרשה נשוקקוי :

ספר זה נקרא ס"ב על ידי שכל המצות שייכי בכהן כגון הלכו' קרבנו' ואיסורי מאכלות דשייכא בהו הוראה שהיא על ידי כהן כדפתיב יורו משפטיך וגו' והלכו' טמאו' וטהרו' ושלא לאכול דבר טמא לאיות בגדל אליבנים לאקדש והלכות בנין ומגורעין וגנעים ובעלי קריים ויולדת ובנות ויבמי' פוגים שם בהם קרבנות הקרבים ע"י כהן והלכות ערכין שהכהנים מעריכין ומעריכין אם לכהני' ומביאים ויוכל שהכהנים מקדשין הבנים ותוקעין ביובל בדכתיב ובני אהרן יתקעו וגו' וכל' נאמרין בקרא לי"ו אין על אם בספר שהוא פורש שהכהנים בני לוי ל' נופל על הלשון : כשלש בספר ויקרא · שהלה נאמר אלין בורא :

כדי שידוקדק יותר בהערכתה ומזה יתבאר שעריך לדקדק בהערכתה ולזה הסכימו רז"ל מדות ההערכה שהיה ע"י ג' לפי מה שהשוה שאין שעריכנו אם ערך אמיתי הוא שוה יותר כי הוא ראוי לאמוריי קרבן אם ערך בעל מום שהו' אין ראוי אלא לאמרין הנה יהיה ערך הכהן קיים לו יהיה הרגון בזה והוא ראוי לו שיקדקד לשעריכו ר"ל שיהיה בו מעלת להקדש לו יעריכנו ערך שיהיה פסול להקדש הנה יהיה ערך הכהן קיים לו יהיה בזה שעריכנו לפי מה שהוא אם טוב ואם רע ולזה ראוי לו שיקדקד לשעריכו כמוו וכבר יתבאר גם כן בזה שקדש שאין אומלה להקדש שאם שמו אומה בנפשות משוויה הרי היא יונאת לאוצרן אותה כשוויה : ואם נאמר יאמרנו ויסף שיקיבו על ערכו : רוצה לומר שיקדו אותה הנעלי' מיד נזכרי שהקדש יוסיפו בשמם על הערך שאמרו לשמו : ר"ל שאם אמרו לשמו ולא כי יקדיש אם כיפו שאין יסלהם שנים להקדיש אלא אם שהוא שמדרגת כיפו · רוצה לומר שהוא שלו ויהיה ברשותו ונאמנים הפעלים שאינם

רלבנ

שנאמר ותמורתו יהיה קודש זלא תמורת תמורה וזה כי אין הולד תמורת התמורה ראוייס נזה הדין כמו שראוייס בזה תמורת שהקדש ותמורה · ראוי שנדע שאם היתה הבהמה שהמיר בה ראוייס לקרבן הנה היא תקרב באופן הקרב הבהמה שהמיר לאותם רוצה לומר שאם היתה עולה או שלמים תקיים התמורה ג"כ עולה או שלמים שנא' והיה הוא ותמורתו יהיה קדש · ר"ל שהם קדש בתדרגה אחת וזה מבנות' עוד בנפשו כי הוא המיר לזה שעניין ואמנם יקרה בקצת הקרבנות שלא יהיה אפשר בתמורתו שתהיה קרבה באופן ההוא וזה כי תמורת החטאת ואשם אי אפשר שתקרב כי אם בחיים לכפרה ובשלא יכופר בהם לא יתכן להקריבם ותמורת הבכור והמעשר לא יתכן הקרבתה באופן הזה כי אי אפשר בבלתי בכור שיעשה דינו כדין בכור וכן העניין במעשר בהמה כי לא יקרא מעשר רק אשר יעבור תחת השבט הזה עשירי בעניין כמו שיתבאר אמ' זה ראוי שתדע כי זה הדין הוא אם המיר לא בעליך אבל אם אבל ההקדש על דבר אחר שאבל בהמה בבהמה אם היו קדשי מובח והיתה הבהמה הראשונה נעלמת מזה דברים קיימים ונשאלה הבהמה הראשונה לאוצרן וכן העניין בקדשי בדק הבית · ר"ל שאם אבלו בדבר אחר הרי יצא לאוצרן וזה יתבאר מתוך שאמרה התורה בפרשת ראשי החטאות לא יאכל דברו · רוצה לומר אבל הבעלים מכחות לאבל דבר בנדרי אחר כי אין מה שיהיה אבל אבלו בו אבל יהיה אבלו בטול הנדר ואולם בנדרי ההקדש יהיה הטעם לאבל כי אין בטלו בטול הנדר וזה יתבאר בדבר אחר יותר אלם בהגיעני לשם ונאחר בזה המקום מעט ונאחר כי מפני שזכרה התורה בראשי המעות שהאדם שליש בהפרת נדרי בתו ואשתו ובזכותיהם בנדר אחר זכרה תפלה אלינו אלים בספרת נדרי עצמו ויתבאר מהפרשים הבולנים שאחרים שלישים בזה והם לפי מה שיתבאר בזה בעניין האנשים שיש לשם עליו קנת שרשה ויתבאר מזה עוד שדברו הוא אלינו שלים לאבל הוא שליש לאבל הקדשו לשנה שזכרנו · ואם כל בהמה שאלה אחר לא יקריבו ממנה לי' · לאדנו אמר שלא יקריבו ממנה לי' שהוא מדבר בשיני הבהמות שיש בהם קרבן ואמנם בשדרה שאחר אחר לא יקריבו ממנה קרבן לי' שהוא מדבר בשיני הבהמות שיש בהם קרבן ואמנם בשדרה מהם הקרבנה מנד היותם בעלי מום וראוי שתדע שבנעל מום קבוע הכתוב מדבר ולזה קרא הבהמה הפיא מאחר כי כמו הבהמה הטמאה לא יתכן בה שתקרב לעולם כן העניין בזאת הבהמה ועוד שבעלם מום עובר אין אני קורא בה לא יקריבו ממנה אשה לי' שהרי תבריא לאחר ותהיה ראוייה לקרבן · והעמיד את הבהמה לפני הכהן · לאדנו אמר שאם אמר אין פודין אותה כי אי אפשר להמתיל · ויש זה כי אין ראוי שנפדה הקדשים להאכילו לכלבים ואמנם נפדה אותם לשמם ונאכלם · וסעריך הכהן אותם בין טוב ובין רע כערכך ונתן' · לאדנו אמר שעריך שתהיה הבהמה לפני הכהן כשיערכנה כדי שידוקדק יותר בהערכתה ומזה יתבאר שעריך לדקדק בהערכתה ולזה הסכימו רז"ל מדות ההערכה שהיה ע"י ג' לפי מה שאמרנו שאין שיעריכנו אם ערך אמיתי הוא שוה יותר כי הוא ראוי לאמוריי קרבן אם ערך בעל מום שהו' אין ראוי אלא לאמרין הנה יהיה ערך הכהן קיים לו יהיה הרגון בזה והוא ראוי לו שיקדקד לשעריכו יעריכנו ערך טוב לאקדש · ר"ל שיהיה בו מעלת להקדש לו יעריכנו ערך שיהיה פסול לאקדש הנה יהיה ערך הכהן קיים לו יהיה בזה שעריכנו לפי מה שהוא אם טוב ואם רע ולזה ראוי לו שיקדקד לשעריכו כמוו וכבר יתבאר גם כן בזה שקדש שאין אומלה להקדש שאם שמו אומה בנפשות משוויה הרי היא יונאת לאוצרן ויסף שיקיבו על ערכו · רוצה לומר שיקדו אותה הנעלי' מיד נזכרי שהקדש יוסיפו בשמם על הערך שאמרו לשמו · ר"ל שאם אמרו לשמו ולא כי יקדיש אם כיפו שאין יסלהם שנים להקדיש אלא אם שהוא שמדרגת כיפו · רוצה לומר שהוא שלו ויהיה ברשותו ונאמנים הפעלים בפרשת ויקרא · ואיש כי יקדיש אם כיפו קדש לי' · לאדנו אמר שאם אין כיפו שאין יסלהם שנים להקדיש אלא אם שהוא שמדרגת כיפו · רוצה לומר שהוא שלו ויהיה ברשותו ונאמנים הפעלים

בעל הטורים

חרם · ג'כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה · זובח לאלהים יחרם · יחרם כל רכושו · לומ' מה חייבי מיתות לא נשקול ממון אין לנו לפוטרו אלא מיתה · וזהו יחרם כל רכושו לחיירי בחייבי ממון איתקש לזובח לאלהים יחרם דהיינו חייבי מיתות דנשיהם אני אומר לא יפדה : אלה המצו' · מצות במילוי מ"ם ג"לדי ני"ו תי"ו עולה הרי"ב · והוא בגי' תלמידי חכמים על שם חכם לב יקח מצות :

חמלת ספר ויקרא

אינם ברשותו אף על פי שהם שלו לא יוכלו להקדיש אותם והנה התועלת בזה הדין מבואר שאם היה האדם שליח להקדיש מה שיש לו דין בו אף על פי שאינו ברשותו הנה כאשר תרבינה הקטטות בין האנשים בטענותיהם זה על זה ולא יטלטו להוציאם מידם יקדישו האנשים נבדלים מעניני ההקדש בתכלית מה שאפשר יהיה זה סבה שיתחייבו הנתנב עצמו להקדיש בחמה שלא היה לחבירו דין עליו · והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום · רוצה לומר שאיך שיעריכו הכהן אם ערך שיש בו תועלת להקדש אם ערך שיש בו הפסד להקדש הנה יהיה ערך הכהן קיים ולא בערך הבית לחולין או ירצה בזה שיעריכו לפי מה שהוא בין טוב ובין רע וזה יהיה כשיעריכו כשווי · ואם המקדיש יגאל את ביתו · למדנו מזה שההקדש אינו כשלה אלא בכסף או בחמה שילמה לו והם המטלטלים לא בקרקעות ובבדי שטרות כמו שהתבאר בדומה לזה בחקומות רבים בחמה שקדש ולמדנו מזה שאין הבדל בזה הענין בין בתי ערי חומה ובין בתי החצרים ושהם נגאלים לעולם בין קודם היובל בין אחר היובל בין שעמדו ביד הקדש זמן ארוך או שלא עמדו בידו כי אם זמן מועט ולמדנו מזה מה שקדש בבהמה הטמאה שהבעלים חוסים בהקדש הראשון לבד לא בחמה שיחללוהו עליו כי אינו ראוי בזה הדין כמו ההקדש הראשון והתורה אמרה ואם המקדיש יגאל את ביתו ושהוא הקדש הראשון ולמדנו מזה שאינו נקנה לו ההקדש אלא אחר שיפרע הכסף או שוויו וזה שהתורה אמרה ויסף חמישית כסף ערכך והיה לו ר"ל שאח"כ יהיה לו לא קודם זה ולמדנו מזה שהקדש אינו כשלה אלא בדבר שהוא כתן לענין לגזברי ההקדש כמו הכסף ומה שאמרה לו ולזה אין הקדש כשלה בשכירות כי אולי יביא זה לחשוב שיהיה הקדש יוצא בלא פדיון ואולי שיתבאר מזה גם כן שהמקדי' מטלטלין או בחמה טמאה לבדק הבית ממה שהוא שלו והוא ברשותו יהיה דינו הדין הזה שנזכר בבית בענין הערכת הכהן אותו ובתוספת הבעלים חומש וביתר הדינים שנתבארו מזה המקום וזה מהפרשי' הכוללים · ואם מאדה אחוזתו יקדיש איש להשם · הנה שדה אחוזה הוא השדה שנלה ליבלו והדומן בלתו יקדיש איש להשם שיקדישה לבדק הבית כי אי אפשר שיהיה מקדשי מזבח ואין שם קדש להשם זולתי קדש המזבח וקדשי בדק הבית · והיה ערכך לפי זרעו · למדנו שאם לא היה ראוי לזרע אינו כדון בזה הדין ר"ל בדין הערך הקצוב בתורה אבל נפדה כשווי כמו הענין בבית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף הנה החומר הוא לפי הורלת הגדר שלשים סאין והנה המקום שיפלו שם שלשים סאין לזרע יהיה ערכו חמשי' שקל כסף היתה השדה שמנה או רזה וזה הערך הוא אם הקדישה אחר שנת היובל אבל אם עבר זמן מה משנת היובל לא יהיה ערכו כי אם על פי השנים המותרות עד היובל כמו שיזכר אחר זה ולפי אחמר על פי השנים המותרות עד שנת היובל למדנו משנת השמיטה עולה לחיין אלו השנים ולזה הוא מבואר שאלו הכ' שקל כסף היה ערך מ"ט שנה ולזה יגיע לכל שנה שקל ואחד ממ"ט בשקל · ואם משנת היובל יקדיש איש שדהו כערכך יקום · ואם אחר היובל וגו' · ר"ל שיקדישה משנת היובל ואילך ויתבאר משם שאם הקדישה בשנת היובל איננה מקודשת כי אינה ראויה אז בזה הדין כמו שהיא ראויה אם הקדישה אחר שנת היובל זה הקדש ונסיר אולת בשנת היובל · ואם אחר היובל יקדי' אותו ולזה לא היה הסדיון כי אם על פי השנים המותרות עד שנת היובל · ואם אחר היובל יקדי' שדהו וגו' · ר"ל שיחשב לו הכסף שהוא חמשים שקל לא"ט שנה על פי השנים המותרות עד היובל ויחשוב לכל שנה שקל ואחד ממ"ט בשקל ומזה המקום יתבאר שאינה נפדית בגרעון כסף אם לא נשארו ג' שנים עד היובל שנאחר על פי השנים המותרות ונגרע מערכך ואולם אם לא נשארו שתי שנים עד היובל אינה נפדית בגרעון כסף אבל אם ירצה לפדותה נותן כ' שקל כסף בזולת גרעון כלל ולמדנו עוד מזה שאחר על פי השנים המותרות שאין גורעין מהחמשי' שקל כסף לפדיו' שדה שיפול בו זרע חומר שעורים אם לא עברה שנה שלמה או שנים מאחר היובל ר"ל אם עברו קצת חדשים אינו גורע בעבורם דבר מפדיון השנה ההיא · ואם נאול יגאל את השדה המקדיש אותו ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו · למדנו שהמקדיש הוא שמוסיף חומש כשפודה שדהו מיד ההקדש והם הבעלים ולזה הוא מבואר שאם פדה אותו בכו או אשתו מוסיפין חומש כשפודה שדהו מיד ההקדש וזה מבואר עוד מהסבה שנתנו בתוספת החומ' בפרשת ויקרא · ואם לא יגאל את השדה וגו' · רוצה לומר שאם הקדש לא יגאל אחר שנמכר לאיש אחר והוא לא יוסיף חומש אבל יגרע הערך לבד והנה היו הבעלים קודמים לשתי סבות האחת לפי שאין מוסיפין חומש והשנית שהוא מן הראוי שתהיה להם קדימה בזה הענין מפני שזה הקנין היה להם ונתנוהו להקדש זמן היותר התוריי יתחייב שלא ישולם להם רעה תחת טובה ואולי שתלא שאם אמו זה החקד' ג' חומחים שהוא ראוי שתהיה זאת הסומה על פיהם כמו שזכרנו בזאת הפרשה הנה יוסיפו הבעלים חומש על ערכם ואם לא רצו יקחוהו אחרים בערך ההוא בזולת תוספת חומש כי כמו זה מצינו בחמה שערכו קצוב בתורה שהבעלים מוסיפין חומש והנכרים לוקחים אותו בערך ההוא בזולת תוספת חומ' ואולם אם הכריזו הגזברים שכל הרוצה לקח יבא ויקח ובאו הבעלים ואמרו דרך משל הרי הוא שלי בשמנה דינרין ובא אחר ואמר הרי הוא שלי בתשעה דנרים או בעשרה דנרים הבעלים קודמים ונותנין העשרה דנרים לבד כי כן אמרו לתת עם תוספת חומש ואם אחר אחר הרי הוא שלי בעשרה דינרים ופרוטה ולא הבעלים והוסיפו אפילו שוה פרוטה הרי היא שלהם ומתנין יותר על זה חומש הערך שאמרו לתת תחלה אבל אין מוסיפים חומ' על עליו של זה הזה יתבאר מהה שאומר הה שכבר אחר בחמה שאחר זה ואם נאול יגאל איש ממעשרו שאינו נוגלו מיד זולתו כי הוא שלו ואל הערך שם בו יוסיף חומש וכן התבאר בחמה שקדש שעל הערך הקצוב מיד זולתו יוסיף חומש היה שיהיה זה קצוב מאד התורה או שיעריכנו הכהן ולזה יתבאר שבשני אלו הפרים לבד יוסיפו הבעלים חומש אבל לא יוסיפו חומש על עליו של זה הרוצה לקנותו מיד ההקד' ואולי היה להיות כן וזה כי הבעלים יוסיפו חומש להבתם קניינם כמו שביארנו בפרשת ויקרא ובבר ביארו הבעלים מה שהדבר שוה לפי מחשבתם ועל מה שוה לפי מחשבתם ראוי שיוסיף חומ' לזאת הסבה ואמנם מה שיעלה אותו השני לא יתמהו הבעלים מפני היות הדבר שוה לפי מחשבתם הסך ההוא אבל יתמהו כדי שיאבד הקנין ההוא תחת ידם ולא יבא ליד זולתם ולזה לי שיתנו הסך ההוא שהפסידו לתת על עליו של שני לא שיוסיפו עליו חומ' אבל חסיפו חומ' על הסך הראשון לבד כמו שזכרנו · אך כל אדם אשר יחרים איש להם הנה זה החרם הוא מה שיקדיש איש בזה הלשון שמורה על השחתה והפסד והראוי בו שלא יגיע ממנו תועלת עוד לבעלים ולפי שביארה התורה דין קדשי אדם ובהמה ושדה אחוזה בזה וקדשי לבדק הבית אז בביארה בזה המקום אין אחר מן ההקד' והוא מה שיקדיש איש לתת להכהנים בכבוד השם יתעלה כי החרמים בשתם הם להכהנים כמו שנא' כל חרם בישראל לך יהיה והנה ידרה התורה בזה בהדגנה כי בראשונה זכרה ההקדשות שהם לייי' ואחר כך זכרה ההקדשות שהם להכהנים ואחר כך זכרה ההקדשות שהם לבעלים כנגד מעשר דגן ומעשר בהמה אבל אשר לא מאדם ובהמ' ומשדה אחוזתו לא ימכר ולא יגאל הנה האדם אשר לו הוא עבדו ואמתו הכנעניים שנופם קנוי לו ואחרה התורה מכל אשר להייר שאין ראוי לאדם שיחרים כל אשר לו ויצטרך אחר זה לבריות ולזאת הסבה אמרה מאדם ובהמה ומשד' אחוזתו להודות שאין ראוי שיחרים כי אם קנת קניינו ולזאת הסבה אמרה מאדם ובהמה לזאת הסבה בעינה התקימו ר"ל בענין הצדקה שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש ואמרו לא ימכר ולא יגאל כדי שישאר להכהנים כי אין להם חלק ונחלה בתוך בני ישראל ולזה ראוי שתתוסף נחלתם בזה האופן כדי שתספיק להם עם התרבותם ולזה הקפידה התורה שתהיה נחלת עולם לעולם ויהיה הכהן כאחרו ימכר שלא יקנהו מהם איש אחר ולפי שכבר היה אפשר שיביא זה לחשוב שהבעלים יוכלו לגאל אותו אחר אחרו ולא יגאל · כל חרם קדש קדשים הוא להשם · לפי שאין האנשים ירצים מלעכב בדם מחון שלא כדין אולי יחזיקו בזה החרם הבעלים ולא יתנהו להכהנים ולזה צותה התורה שיהיה קדש קדשים כדי שיריחיקוהו האנשים כן יתנהו בו אחם אשר הניחו ליד הכהנים הרי הוא כחולין לכל דבריו ועליו נאחר כל חרם בישראל לך יהיה ר"ל שישתמ' בו לכל צרכו · כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת · ידמה לפי מה שאחשוב שבבר יצוו מהשם יתעלה להחרים מן האדם מדינה מה או עם מה או ידרו ישראל זה כמו שמוכר מנדר ישראל בפרשת חקת זידר ישראל נדר אם נתון תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריה' וכמו שצוו ישראל על ידי יהושע להחרים את יריחו וכמו שצוו על ידי שמואל להחרי' את עמלק שבבר מוכר שם שנמשך למצוה הזאת להמית כל האדם והבהמה שם לאנשים ההם אשר חוייבו להחרים הנה יפדה דבר מן החרם ההוא

מעשר שנאחר כל אשר יעבור והטל פה אינה עובדת רוצה לומר שאין מדלגה להיות עובדת שהלי
היה הולכת לחות׳ ולאחי שתעלה שהעובדים תחת השבט שהוא ראוי שיתלא שם עשירי בעת נאתם
נפשרו כיד מעשר ואף על פי שלא יהיה שם עשירי בסוף המנין וזה שיעבור מהם שאין ראוי
שיתלא לו עשירי לא כפשר חיד מעשר ומתעשרים כשיתלא לו מולדים אחרים להשלים המנין והוא
מבוא׳ שהעשירי הוא מה שהוא עשירי לפי המציאות והוא מעשר בהמה וכבר יהיה גם כן העשירי
לפי מאחר המוכה והוא אשר אפשר בו העשות כמו התשיעי והי׳ א׳ והנה אלו הם קדשים מלד
המאחר אבל אינם מעשר בהמה כי אינם עשירי על דרך האמת ולאחי שתעלה שהוא שכן
אם הוא חייב במעשר אם לא הוא פטור מן המעשר כי אולי הוא פטור מן המעשר ואין אני קורא
בו העשירי יהיה קודש ולזה יהיה לפי מה שאחשוב הלקוח והנתן במתנה פטור מן המעשר שאל
כתעשר חיד בעלו שלא אם היה לקוח לו נתן והוא עדיין מחוסר זמן כי אז ידוע שלא נתעשרו עדיין
וכבר יתבאר זה באופן אחר והוא שהתורה לא חייבה במעשר אלא מה שיעבור תחת השבט שנאחר
כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש ולזה יתבאר שכל מה שמכר או נתן או אכל קודם
שיעבור תחת השבט פטור מן המעשר והנה יעבור תחת השבט משעת כניסת לדיר להתעשר והנה
הנתינה והלקיחה לא יפטרו מהתעברה תחת השבט אלא כשיהיה ראוי לזה ביד הבעלים כמו
מחוסר זמן לא כשאר מן המעשר בלקיחה ומתנה כי אמרו כל אשר יעבור תחת השבט ייחד בו אשר
עבר תחת השבט מן הראוים לעבור וזה מבואר מלד השרשים הכוללים ובכלל הנה התורה ביארה
לאסור טבל בזרעים והם יותר ראוים בזה הדין מבהמה כי יש בהם חיוב תרומה ומעשר ותרומת
מעשר ולזה הוא מבואר שאין לאסור טבל בבהמה ולזה לא יאסר לו לאכל מחנה ולמכור ולתת קודם
שנתעשר׳ והנה התורה ביארה במחוסר זמן שהזמן מוכנו מלהקריב ולא זכר זולת זה כי מיוס
השחיטי ילדה לקרבן אשה אף על פי שלא נתעשר וזה מחה שיורה שהלקיחה והנתינה פטורים
מהעשר בהמה׳ לא יבקר בין טוב לרע ונומר׳ רוצה לומר שאפילו אם היה העשירי בעל
מום או בחום אין ראוי להמתין שיעבור תחת או שמן ויקרבהו אלא העשירי בעצמו יהיה קדש היה
בעל מום או תחת כחום או שמן והנה הזהירה התורה שלא לשנות מעשר בהמה מה שלא הזהיר
זה במעשר שני לפי שיש במעשר בהמה דבר הוא קדש לחוזה ולזה היתה קדושתו יותר חמורה
ולזאת הסנה בעינה לזה שלא ימירנו שאם ימירנו יהי׳ קודש הוא ותמורתו כמו העניין בשאר קדשי
מזבח ואחר בו לזאת הסבה גם כן שלא יגע לבעלים ולזה הוא מבואר שאינו נחכר לאחרי׳ כי אם היה
אפשר שיחכר לאחרים היה ראוי שיהיו הבעלים קודמים בזה והוא מבואר שזה האסור הוא
כשהיה תחתיו אחכם היה בעל מום הרי הוא נאכל בחוזה והרי הוא חולין לכל דבר כמו העניין
בבכור בעל מום כמו שיתבאר בפרשת ראה אנכי׳ ובכאן נשלם הביאור בזאת הפרשה והנה
הקדימה התורה לזכור בזה המקום קנת הטובות שיביא הם יתעלה להולכים בחקותיו וקנת
הרעות שיעשבו לאשר עזבום להעמידנו על כונת הם יתעלה באלו המצות והחקים כי לא דבר רק
הוא והנה המשיך לזה דיני הנדרים והקדשות שהם לחוזה או לבדק הבית כדי להשלים המאחר
בעניין הקדשים והקרבנות עם שבזה גם כן מה שישלם בו המאחר בעניין היובל אשר היו בו
הדברים כמו העניין בשדה אחוזה ובשדה מקנה והנה היה זה המאחר בהדגנה בנכבד החל והם
ערכי אדם ואחר כך זכר בבהמה ודבר תחלה ביותר שלא׳ מחנה והיא הבהמה התמימה שהקדישה
לחוזה ואחר כך דבר בבעלת מום ואחר כך בקרקעות והתחיל ביותר נכבד והוא הבית ואחריו
דבר בשדה אחוזה שהוא לשמה חמנו ואחר כך דבר בשדה מקנה שהוא לשמה משדה אחוזה בעניין
ההתקדי׳ לבעליו ואחר כך זכר מה שאין ראוי להקדיש כמו קדשי מזבח שאין ראוי לשנות קדושתם
וזכר זה ביותר קל מהם ואחר כך זכר דין מה שיחשב שאין ראוי להקדישו לחוזה או לבדק הבית
והוא הבהמה הטמאה ואחר שהשלים המאחר בקדשי הם יתעלה ביאור עניין קדשי הכהנים
ואחר כך ביאור דין קדשי ישראל כמו מעשר שני ומעשר בהמה ובזה נשלם המאחר בזה הספר
ואולם התועלות המגיעות מזאת הפרשה׳

התועלת הראשון הוא בדעת והוא להודיע שהשגחה האלהית שבבן לטובים גם בעניינים
הגופיים להביא להם הטובות בהם ובכבר יחשך לטובים ההשגחה לטובי׳ שתחשך

תם ונשלם ספר ויקרא תהלה לאל גבור ונורא

לזרעם אחריהם באופן שכאשר יסירו מדרכי הת׳ רה אשר הוא סבת סור כל שלמות מהם יהיה
הם יתעלה מוסר לאחד מוסר באופן שלא ישתקו בדעות הנכבדות ההם ויעזבו לקמות השלמות
אשר כבר מתכנו׳

התועלת השני הוא במצות והוא מה שצונו לדון בערכי אדם לפי מה שזכרה התורה והמה
התיבלת בזאת הדגה מבואר כי הדבה כשמים יעלה בלב האנשים לתת ערך
אדם מה להם יתעלה לאופן ישמרו הסב ויחייהו על שתיג׳ שקתם יתנו משקלם לזאת הסבה ולפי
שהאדם נכבד מאד ביחס אל הכסף והזהב היה הוסב שלא יהיה בין ערכו והכסף והזהב יחס וזה
הגבילה התורה זה הערך אשר לא יקשה מאד וגם בו הקלה אם לא תשיג יד המודר והנה לזולתנו
התורה בא׳ הערכים סודות מהדברים הטבעיים וזה כי מפני שהיה ערך הנקבה תמיד פחות
מערך הזכר לחדנו שהאשה חסרת הבריאה ביחס אל האיש כמו שהתבאר זה בטבעיות׳ ולזולכו
עוד מזה כי קודם הגיעם לעשרים שנה הם בזמן הקמיחה ולזה אינם שנמים עדין ואחר עשרים שנה
הם בזמן מן ההתוך ולזה הם דורכים אל החסרון והחפסד ומפני זה היה הערך יותר גדול ומכן כ׳
ועד בן ס׳ שנה ועד בהיותו בן חדש לא היה לו ערך כי אולי הוא נפל ומכן חדש ועד בן חמש שנים
לחוזק החסרון אשר בבריאתו לא היה ערכו כי אם עשירית הערך השלום לזכר ולנקבה ואולם מבן
חמשה ועד בן עשרים שנה שהחל להתחזק ולמאום ברע ובחור בעוד כי הוא דורך אל השלמות
היה ערך הזכר יותר ממי שהוא מבן ס׳ ומעלה כי הוא דורך אל החסרון והחפסד ואחכם ערך
הנקבה לא היה מתחלף אל ערכה מבת עשרים שנה ומעלה להעיד שהמשגל לזולת פרי הראוי הוא
בלתי נכחר ולפי שהנקבה הוא היותר חשוקה למשגל בהיותה למטה מבת עשרים הפחיתה התורה
ערכה יותר מהיחס הנמשך לערך הנקבה עם ערך הזכר כי המשגל העושה פרי שלם בה הוא
מהיותה מבת עשרים שנה ומעלה ולהשלים ההעדה בזה לא הפחיתה התורה ערכה מבת עשרים
שנה ומעלה לפי היחס הקודם אבל שמה ערכה יותר משלשת חמשיות ערך הזכר באופן שיהיה
ערכה בהיותה מבת ס׳ ומעלה שוה לערכה בהיותה למטה מעשרים שנה עד היותה לו בלתי רלוויה
למשגל כלל שאין המשגל לזולת הפרי הראוי היותר נכחר מהעדרו׳

התועלת השלישי הוא במצות והוא מה שצונו לדון בהקדשי סבהמה הטהורה אשר אינה
ראויה לקרבן׳ והנה התועלת בזאת המצוה מבואר והנה להזהיר התורה
מהחיר ומהחליף בהמה בבהמה כדי שלא יקלו האנשים בעניין ההקדשות ויביאו תמורתה הפחות
מהדברים כי דעתו של אדם קרובה אל מחזנו עם חשבו שאין בזה היזק כלל כי כבר יקרב זה הבעל
חיים תמורת הבעל חיים ההוא ויחשב גם כן כי מפני שזה הב״ח הקרב הולך לאחור טוב שיחילו
אותו בפחות מחנו ויביא זה להפחית מעלת הקרבנות ולבזותם ומפני זה הקשה אחתו התור׳ שיהיה
הוא ותמורתו קדש׳

התועלת הרביעי הוא במצות והוא מה שצונו לדון בהקדשי הבית ושאר הקרקעות היו
שדה אחוזה או שדה מקנה ולא רצתה התורה שישוב שדה אחוזה בשנת היובל
לאקדיש אותו כדי שלא לקחל בעניין ההקדש כי אם היה או שב לבעלים היה דומה לאנשים שיביאו
הקדש ויצא בלא פדיון ויקרה מפני זה מן ההקל בעניין הקדשים מה שלא יעלם׳

התועלת החמישי הוא במצות והוא מה שצונו שלא לשנות הקדשים מקדושה לקדושה אם
מבואר התועלת לתת מעלה גדולה בנפש לקדשים׳

התועלת הששי הוא במצות והוא מה שצונו לדון בחלמי הכהנים ושלא יתכר ושלא יתגל
באופן שתתוסף נחלתם תמיד בדרך שתוכל להספיק להם עם התרבותם כי
זה עצה שיתעוררו האנשים לתת מהנם בזה האופן בזאת המשפחה הנכבדת אשר כל מגמתם
פניהם הוא לעבודת הם יתעלה׳

התועלת השביעי הוא במצות והוא מה שצונו להפרים מעשר שני מן הפירות והזרעים
ומעשר בהמה וכבר ביארנו התועלת באלו המצות במה שקדם ואולם שרשי
המצות המכרות בזאת הפרשה הנה המצוה הראשונה הוא בערכי אדם והנה
הפרש הראשון הוא׳